This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Catalogued throughout

600024841P
203 g18

Catalogued throughout

NAAUKEURIGE VERSAMELING DER *GEDENK-WAARDIGSTE* REYSEN

Naar

OOST EN WEST-INDIËN,

Mitsgaders andere Geweſten gedaan;

ZEDERT HET JAAR 1514 TOT 1518.

De namen der Reyſigers ſtaan agter de volgende Tijtel uytgedrukt.

NAAUKEURIGE VERSAMELING DER GEDENK-WAARDIGSTE ZEE EN LAND-REYSEN NA OOST EN WEST-INDIËN,

Mitsgaders andere Geweſten, ter eerſter Ontdekking en ſoo vervolgens van verſcheyde Volkeren, meerendeels door Vorſten, of Maatſchappyen derwaarts geſonden, gedaan;

ZEDERT HET JAAR 1514 TOT 1518.

Waar van eenige noyt gedrukt, andere nu eerſt uyt haar Oorſpronkelijke Taalen overgeſet, en ſommige merkelijk verbeterd zijn;

Zijnde een waaragtige en bondige Beſchrijving van veele vreemde Koningrijken, Landſchappen en Steeden, der ſelver Benaamingen, Gelegentheden, Sterktens, Stroomen, Zee-Havens, Goud- en Silver-Mijnen, Peerl-Viſſeryen, en menigvuldige Wonderen;

Benevens de Oorlogs-daden en Gedenk-waardige Bedrijven der Ontdekkers, in het op-doen deſer Landen voorgevallen; voorts hunne gevaarlijke en ſeldſame Ontmoetingen, merk-waardige Geſchiedeniſſen, grouwſame Verwoeſtingen, voorname Volk-Plantingen en Veſtiging der Koopmanſchappen aldaar.

Alles doorgaans met nodige Land-Kaarten, menigte Konſt-Printen, en bequame Regiſters verrijkt.

In het ligt gegeven

TE LEYDEN,

Door PIETER VANDER AA,

Boekverkoper in de St. Pieters Koor-ſteeg, in PLATO. 1707.

Alwaar deſelve te bekomen zijn.

Met Octroyen van de Heeren Staten van Holland, 's Lands van Utregt, en Staten Generaal.

203. g. 18.

BIBLIOTHECA · BODLEIANA

De VOYAGIEN in dit Deel begrepen, zijn de volgende.

Anno

1514 Uytvoerige Reys-Togten door *Pedrarias Davila*, met 19 Scheepen van ſijn Katholijke Majeſteyt voor Opper-Bevelhebber afgezonden naar de Vaſte Kuſt van *Darien*; in 't jaar 1514. Verhalende nevens de vrugtbaarheyd des Lands, Dieren en Zeden; de gelegentheyd der Haven van de *Havana*, Peerel-viſſerye, veelerley Rampen, Schip-breuken, Hongers-nooden, Vegteryen en Nederlagen al-om geleden.

1515 Aangevuld met de Scheeps-Togten van *Jean Diaz de Solis*, en die van *Jean Ponze de Leon* om de Karibanen te Beoorlogen, in 't jaar 1515.

1515 Scheeps-Togten en Manhafte Krijgs-bedrijven te Water en te Land, gedaan door *Lopo Soares d'Albegeria*; uyt laſt des Konings *Don Manuel* van *Portugaal*, als Kapiteyn Generaal en Gouverneur der *Ooſt-Indien*, met een Vloot van 13 Schepen derwaards geſonden in 't jaar 1515. Verhalende d'Uytruſting van Scheepen na de *Roode Zee*, *Arabie*, de *Maldives*, *Bengale*, *Siam* en elders, onder veel gelede Rampen, Gevegten, verlies van Scheepen, Storm en Onweders: beneffens een Beſchrijving veeler Landſchappen, Eylanden, Volken, en veele byzonderheden van der ſelver Zeden en Gewoontens.

1516 Scheeps-Togt door *Fernando Perez d'Andrade*, als Opperhoofd der Vloot, uyt laſt des Konings *Don Manuel* van *Portugaal*, van *Malacca* afgeſonden na de *Golf van Bengale* en Kuſten van *China*, in 't jaar 1516. Verhaalende (behalven deſſelfs Ontdekking van 't Eyland *Sumatra*, en deerlijk verbranden van een ſijner rijk-gelaade ſcheepen en andere Rampſpoeden op ſijn Togt na *Bengale* en elders, onder Stormen en Tempeeſten geleeden,) ſijn Zeldſaame en onverwagte aankomſt in *China*; en beſchrijving van dat Koningrijk. Als mede ſijn Onderhandeling met de Koningen van *Ternate* en *Bantam*.

1517 en 1518. De Rampſpoedige Scheeps-Togt van *Franciſcus Hernandez de Cordua*; ter nieuwe Ontdekking na *Jukatan* ondernomen, door *Jean de Gryalva*, met 4 ſchepen, tot aan de Kuſt van *Nieuw-Spanjen*, voorſpoediglijk agtervolgd, in de jaaren 1517 en 1518. Verhalende behalven vervaarlijke Vegteryen en ongelukkige dood van gemelden *Hernandez* onder d'*Indiaanen*; d'hoedanigheden veeler Landſchappen, Volken en Zeden, tot in *Nieuw-Spanjen*, eerſtelijk door *Gryalva* ontdekt; als mede het Dood-vonnis door *Pedrarias Davila* over *Vaſco Nunez* uytgevoerd.

UYTVOERIGE

REYS-TOGTEN

DOOR

PEDRARIAS DAVILA,

met vyftien Schepen van zyn Katholyke Majeſteit voor Opper-Bevelhebber afgezonden naar de Vaſte Kuſt van

DARIEN;

in 't Jaar 1514.

Verhalende nevens de vrugtbaarheid des Lands, Dieren en Zeden; de gelegentheid der Haven van de *Havana*, Peerel-viſſerye, veelerley Rampen, Schipbreuken, Hongersnooden, Vegteryen en Nederlagen al-om geleden. Aangevuld met de Scheeps-Togten van *Jean Diaz. de Solis*, en die van *Jean Ponze de Leon* om de Karibanen te Beoorlogen, in 't Jaar 1515.

Uit d'Oorſpronkelyke Berigten en Koninglyk bevel in 't Spaans beſchreeven door

ANTONIUS de HERRERA,

Nu aller eerſt in 't Neederduyts vertaald en met Printverbeeldingen en noodig Regiſter voorzien.

TE LEYDEN,

By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper 1706.

Met Privilegie.

(*)

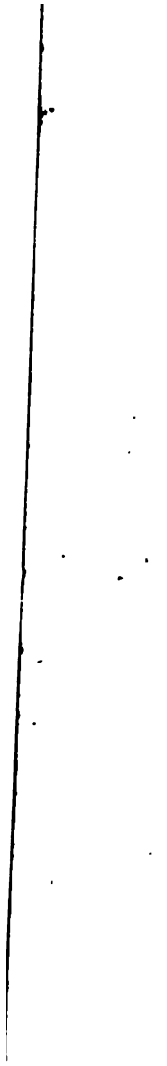

UITVOERIGE REYS-TOGTEN DOOR PEDRARIAS DAVILA,

met vyftien Schepen, gedaan na de vaste Kust van

DARIEN,

in 't Jaar 1514.

1514.

Om nu ook eens d'aanmerklyke Zee-togten / wat omstandig te verhalen / die onder Pedrarias Davila, met een Vloot van vyftien Schepen / als Bevelhebber uit Kastiljen na 't vaste Land van Dariën gedaan zyn / en der zelver hoogdravende uitvoeringen / onder veel gevaar / nauwkeurig ga te slaan / ust ons tot heel des gemelden mans Edelmoedig bedryf / zyn eerste vordering hier toe / een weinig van verre op te halen. Ter tyd dan dat den Katholyken Koning / reeds uit de Berigten van den Bakkalaurus Encise aan 't Hof vernomen had / hoedanig het met het verlies van Alonzo d'Ojeda, Diego de Nicueza en Jean de la Cosa gelegen was: geneffens de byzonderheden der Kastiliaanen die in Dariën nog overig waren / (niet tegenstaande de groote tegenworstelingen van Zammudio, welker van-order Vasco Nunez, eenige tyd voor d'aankomst van Jean de Cayzeda en Rodriguez de Colmenares, door geweld en list onderschraagde /) zoo gelaste zyn Koninglyke Majesteit / dat men eenige verzoonen tot het Opper-bestuur van Dariën nieuwlyx benoemen zou. Tot dien einde wierd dan den Bevelhebber Diego del Aguila verkooren / dien de Koning deed beroepen / welken toenmaals te Loronno was. Maar alzoo dit Ampt hem te lasig scheen / wilde hy 't niet aanvaarden. Op zyne

's Konings last om eenen Bevelhebber na Darien te zenden.

1514. ne weigeringe ſtelde men Pedrarias Davila voor / die men in 't geneen den Wakkeren en Ren-vegter noemde, daarhy als van Natuure toe genegen was. Bovendien had hy den Oorlog lang bygewoond en was by de Soldaaten zeer geagt / en hadden al-om zeer groote gedagten van hem. Hy was een Broeder van den Graave van Punnonroſtro en Neeve van Diegarias Davila, Groot Schatbewaarder van Kaſtilje en den Raad; een verſtandig man / Zoone van Pedrarias Davila, die insgelyks het ampt van Groot Schatbewaarder van den Raad bekleede / die Algemeen-Bevelhebber in 's Konings Heir / Don Henrik in den Oorlog tegen den Koning van Navarra en den Graave de Foix was geweeſt; en zederd d'oneenigheden uit het voeren van den naam van Koning / die den Prince Don Alonzo zyn Broeder ten nadeele van Don Henrik aannam. Hy was zeer getrouw en deed groote dienſten / en gebroeg zig in de belegering van Madrid en in den Oorlog tegen den Koning van Portugaal, als mede in veel merkwaardige ondernemingen / als een man die zeer ervaaren in den Oorlog was. Caizedo en Colmenares quamen daar op aan te landen / die de tydingen van wegen de Zoon van Comagre bragten / zulks men hoope hadde om de Suid-Zee 't ontdekken / en de groote Kykdommen die'er te genieten waren. En voor zoo veel men zeide Duizend mannen tot deeze ondernemninge noodig te hebben / vermeerderde dit den yver des Konings en van den Biſſchop / agtende dat deeze zaake wel waardig was zig'er aangelegen te laaten zyn / en dat men'er een veel magtiger Vloot dan 't voornemen was / ten ſpoedigſten heen zond. Gelyk nu de Koning beſlooten had het beſtier van Dariën aan Pedrarias te geeven / alzoo deed de begeerte om kykdommen magtig te worden / veele van die in zyn Majeſteits gunſte ſtonden / insgelyks naar dit ampt ſtaan; en zy hadden reeds hunne zaaken zoo verre beleid / dat ze Pedrarias hyna den voet hadden dwers gezet. Maar den Biſſchop van Burgos den Koning voordraagende / dat

Waar toe Pedrarias Davila by weigeringe van Diego del Aguila beroemd word.

Caizedo en Colmenares komen in Kaſtilje.

Pe-

Pedrarias reeds ervarenisse van zyne dapperheid getoond hadde / dat hy hem veele dienſten in den Oorlog van Granada beweezen had / als mede in de Belegeringen van Oran en Bugia, en toen ter tyd reeds een Overſte van 't Spaanſche Voetvolk was. Boven alle deeze goede hoedanigheden / vertoonde hy hem nog / het goede beleid dat hy hadde / over het Beſtier der zaaken in Vreede; boven dat hy in s'Konings Huis van zynen jeugt af was opgetogen geweest / en dat men deswegen oordeelen kon / dat hy meer dan alle d'anderen / het wegens zyne trouwe verdiende / gelyk zyne voorgangers gedaan hadden; dat het hem dan scheen eigender te wezen / nademaal anderen die naar dit ampt ſtonden / niet dan door begeerten / en die zoo veele dienſten niet gedaan hadden / nog ook geene hoedanigheid van Pedrarias bezaten / en dat hy dit den Koning billyk voorſtelde / nademaal men reeds ten Hoove wist / dat hy benoemd was / om dit ampt te bekleeden. Zulks dan de Koning die groote agtinge voor den Biſſchop hadde / wegens de zaaken van Indiën, als mede die van Kaſtilje, beſloot de benoeminge van Pedrarias te beveſtigen / en gelaſte aan den Biſſchop dat hy hem zyne afvaardiging deed klaar maken / gelyk'er wys hy dagte goed te zyn / als mede het getal van volks dat hy voeren zoude / nevens alle de benoodigde ſcheepsbehoefte tot deezen Togt behoorende.

1514.

Word door den Biſſchop van Burgos by den Koning aangepreezen.

Word diswegen van hem beveſtigd.

De Biſſchop deeze order volgende / voegde nevens hem eenige Raaden van Staat / die Ferdinand de Vega, den Licentiaat Zapata, den Doktor Santjago, Palacios, Rubios en Soſa waren; en gaf hen te verſtaan / dat nademaal de Zoon van Comagre gezegt hadde dat men ruim duizend man noodig had / hy'er dan twaalf honderd tot grooter verzekeringe zenden wilde / om ze weder aan te vullen die'er van ſterven mogten / of onderwege in ziekte vallen. Dit nu rugtbaar geworden / bood zig ieder van allerwegen aan / zulks dat indien men aan tien duizend had willen overtogt vergunnen / zy'er eigenwilliglyke genoeg toe zouden gevonden hebben.

1514. „Biſſchop Jean de Quevedo, verzelt van zoo veele
„Prieſters als hy noodig hadde; dat hy vooral
Jean de Quevedo Biſſchop van Darien benoemt. „door alle mogelyke middelen bewerkte / dat'er de
„Kaſtiliaanen en Indiaanen gezamentlyk in vree-
„de en vriendſchap leefden / en dat hy alles wat
„'er toe noodig was / werkſtellig maekte: dat hy
„om zig te quyten / niet gedoogen moeſt / 't zy
„door hem / of door andere Perſoonen / dat men
„nalaatig was in 't volvoeren der zaaken die men
„belooft had / en dat voor zoo veel deeze belooft
„waren / men zorgvuldiglyk onderſoeken moeſt /
„of zulks ook konde volbragt worden / en zoo
„niet / dat men dan geene beloften deed / maer dat
„eenmael beloften gedaen zynde / men zig'er in
„zoodaniger wyze ontrent queet / dat d'Indiaa-
„nen een volkomen vertrouwen in hen hadden;
„en niet gedoogde dat men hen onrecht deed /
„altyd beducht zynde dat men hen door te groo-
„ten onderdrukkinge niet onruſtig maekte / en tot
„opſtant verwekte; nademael de zachtmoedigheid
„het waare middel was / om hen ter bekeeringe
„en in de kenniſſe van Godt / en des Katholyken
„Geloofs / aen te moedigen; en dat men op
„deeze wyze veel eer de bekeeringe / van honderd
„dupſend / dan door een ander ſtrenger middel van
Laet d'Indianen door zachtigheid en niet door geweld te beſtieren. „honderd bevorderen zou. En ingevalle als men
„hen in alle zachtigheid gehandelt had / en dat
„zy zig niet wilden tot gehoorſaemheid ſchikken /
„moeſt hy egter daer toe geen geweld gebruiken
„byaldien zy geene bewerkers van iets quaads
„waren / of zulks nooit gedaen hadden / noch aen
„de Kaſtiliaanen hadden willen doen; en wan-
„neer zy zig tot tegenwer ſtelden / wilde hy / eer
„dat men met hen de vriendſchap braek / dat men
„ze van wegen den Koning een- en andermael /
„en ten derdemaal / en zelfs meermaalen ver-
„maande onder gehoorzaamheid te komen / na
„dat zulks zou noodig weezen: en dat zoo wanneer
„'er Kaſtiliaanen waren die hunne taal verſton-
„den dat ze hen dan eerſtelyk deeden weeten / het
„goede wat hen gebeuren zou / zoo ze zig onder

„de

„de gehoorzaamheid van den Koning ſtelden; en 1514.
„in tegendeel het quaade dat hen uit den oorlog
„ontſtaen zou; tot Slaaven maakende / alleen
„die in die Staet gevangen wierden; dat ſy hen
„deeden weeten wat dat ſlavernye was / op datze
„daer af volkomene kenniſſe hadden / zulks ze zig
„niet van eenige onkunde beroepen mogten. In-
„dien dit alles dan in deezer voegen zulks verricht
„wierd / meende de Koning / zouden ze de Kaſti-
„liaanen voor lieden van een goed geweeten hou-
„den.

Dog wilde de Koning; „Dat hy boven alles
„in agt neemen zou / dat de Kaſtiliaanen die over
„d'Indiaanen beheerſchinge hadden / alle Man-
„nen van oorlog waren; en gelyk men 't om
„met hen omgang te hebben / niet verhinderen
„kon / zoo was 't noodig dat die geenen / die'er
„bequaam toe waren / voorzichtigheid en beſchei-
„denheid gebruikten / wegens d'achtinge die dit
„onder hen geeven zou; Dat de Koning goed vond /
„dat men zig bediende van den Raad / die den
„eerwaerdigen Vader Jean de Quevedo Biſſchop
„van Dariën en de Prieſters dien hy met zig voer-
„den / geeven zou / om dat zy met minder drif-
„ten en minder hoope van gewin / waren aenge-
„daan / die van d'Indiaanen te trekken. En in
„gevalle men eenige Indiaanen onderwerpelyk
„moeſt maaken / of om zig'er van te bedienen / had
„men d'oorderingen te volgen / die men ten dien
„einde verleent had / en de zelven waren / als die
„voor Hiſpaniola gemaakt; en opgeſtelt waren
„met een bedachtzaam beleid. Zulks dan doen-
„de / zouden d'Indiaanen in acht genomen wor-
„den / ingegelyks beter gehandelt / en beter in het
„Katholyke geloove onderweezen zyn; 't is der-
„halven dat men ze niet wil gekrenkt hebben;
„maar in tegendeel zoo iemand meer daer toe doen
„konde dan d'orders verbatten / hy zulks doen
„moeſt ten voordeele der Indiaanen / en hunne
„zaligheid / en dat het voorts veel noodzaakelyk-
„ker was / dat dit alles zoo aan 't Vaſteland dan

1514. „in Hiſpaniola geſchiede / nademaal'er d'Indiaa-
„nen niet tot den arbeid gewoon waren / en niets
„deeden dan altoos te ſpeelen; en men ingelyks
„in Hiſpaniola zag / hoe zy zig in 't gebergte ont-
„weeken / om van de arbeid ontheeven te zyn. In-
„gevolge konde men beſwaerlyk gelooven / dat die
„van 't Vaſte land het wel eerlang doen zouden /
„nadien ze zig verder landewaerts in begeeven
„konden; dat die van Hiſpaniola niet konden
„doen / die niet dan hunne huizen te verlaaten
„hadden. Scheen derhalven bedenklyk op wat
„wyze d'Indiaanen van 't Vaſte land / zig even
„als die van Hiſpaniola onderwerpen zouden.

Èn wat aenbelangt dat wy gezegt hebben / dat het beter was d'Indiaanen door zachtigheid te handelen / en dat zulks in een gemeen verdrag tuſſen hen ende Kaſtiliaanen geſchiede; zoo was 't ook noodig om hen in hunnen arbeid te verzachten; dat dan in deezer voegen geſchieden kon:
„Dat die geenen die in vreede en vriendſchap met
„de Chriſtienen en onder gehoorzaemheid / gelyk
„leen-lieden begeerden te leven / als dan voor den
„dienſt des Konings een zeker getal van perſoo-
„nen moeſten geven / en niet alle; gelyk een der-
„den-deel / vierde of een vyfden-deel / der geenen
„die zig in een Gehuchte vonden / of der geenen
„die onder den laſt van eenen voornaamen Kaci-
„que dienden / (ingevalle dat het Vaſte land / ge-
„lyk in Hiſpaniola, door Kaciques beſtiert wierd /)
„en dat die een maend of twee gedient hadden /
„verandert wierden / en anderen in hunne plaetze
„ſtelden / op datze alle aan den arbeid gewend
„zouden worden / en allengs het misſtal van le-
„digheid te doen ontwennen / het geen den grond-
„ſlag is van al 't anderen: onderſteld zynde / dat
„deeze oorders aldus door het middel van zachtig-
„heid en der wederzydze bewilliginge beſtiert wier-
„den. Maar ingevalle datze niet wilden / noch
„na 't eene noch na 't andere hooren / zoude het als
„dan noodig zyn dat ieder Gehuchte na de volkre-
„ren die'er waren / of ieder Kacique, zoo veel

„Pe-

„ Peſos in Goud / maandelyks / of in iedet ma- 1514.
„ neſchyn / (naar hunne rekeninge) verſchaffen
„ zou; en verſtrekkende 't geene overeen gekomen Wat ſchat-
„ was / zouden zy vry en afgezondert van allen tingen men
„ arbeid zyn; datze in de Gehugten aangeteekent hen zou op-
„ wierden / om hen te kennen / die in gehoorzaam- leggen.
„ heid waren / en datze zelfs ietz doegen / waar
„ door ze voor Konings leen-lieden konden gekent
„ worden / op dat men hen geen onregt deed / be-
„ taalende naar hunnen opgeleide ſchattinge. En
„ door zoo veel men reeds bemerkt had / in een zaak
„ die d'Indiaanen van Hiſpaniola ontroerde / was
„ dat zulks meeſt uit de veelheid der Wyven en
„ Dogters die hen tegens dank ontnomen waren /
„ was ontſtaan. De Koning verſtond dan / dat
„ men hen wederom door alle zoorten van midde-
„ len en wegen / zoo veel als geſchieden konde /
„ zulks verbood / doende telkens en zoo meenig-
„ maal als 't noodig gedoordeeld wierd afkondigen /
„ dat men de ſtraffe tegens hen / die overtreeders
„ van zyne bevreelen waren / ſpoedigſyk zou uit voe-
„ ren. Deeze en meer andere dingen gelaſte de Ko-
ning wegens de Tugt-oeffening omtrent d'In-
diaanen / die we om haar wydloopigheid overſlaan.

d'Order nu die men aan Pedrarias gaf / om d' Orders
Indiaanen onder gehoorzaamheid te houden / was voor d'Amp-
de zelfde die men door gantſch Indiën hield / en we tenaaren die
hier ten deel herhaald hebben. Die den Bevelheb- met Pedrarias
ber Alonzo d'Ojeda aan-bevolen wierd / was door vertrokken.
den Doctor Palacios Rubios door s'Konings bevel
opgeſteld. Dus wierd insgelyks beſlooten / dat
de Biſſchop van Dariën met Pedrarias ging / om
't Geeſtelyke en Kerkelyke te beſtieren / en voorna-
mentlyk wegens de bekeeringe der Indiaanen / en
dat de Biſſchop nevens hem / eenige Geeſtelyken
van St. Franciſcus Order mede voeren zou / tot wel-
kers Order hy was ingelyft / en van Paus Leo
den Tienden, die toen St. Pieters Stoel bekleede /
verzoeken zou hem zyne afvaardiginge te zenden.
Insgelyks dat hy tot Biſſchop van St. Maria del
Antigua del Dariën wierd ingewyd / dat d'eerſte

Hooft-

1514. Hoofd-Kerke van 't vaſte Land was / waar van hy d'eerſte Biſſchop wierd. En wegens d'invorderinge van s'Konings Regten / wierden vier Amptenaaren aangeſteld; Alonzo de la Puente was ten Schatbewaarder verkoozen; Diego Marque ten Ontfanger die Onderzoeker van Hiſpaniola geweeſt had; voor Faktoor Jean de Tabira; en voor Onderzoeker Gonzalo Hernandez d'Oviedo. Tevens wierd ook geordonneerd dat den Bevelhebber geen vermogen / zonder medeſtemminge van den Biſſchop en d'Amptenaaren zou hebben / 't geen zeer nadeelig was; weshalven hy deeze order veranderen wilde / en alleen aan 't goed vinden van den Bevelhebber laaten.

Beampten by Pedrarias' verkooren.

Pedrarias verkoos dan tot zynen Onder-Beſtierder Jean d'Ayora, geboortig van Cordoua, een man in den Oorlog zeer ervaaren / en die een Broeder van Gonzalo d'Ayora was / van wien men byna het zelfde als van den Mark-Graaf van Santillana zeide / namentlyk dat de Letteren de Wapenen niet ſtomp maakten; dewyl Gonzalo d'Ayora eenen groot Letterkundiger was / en derhalven in den Oorlog zeer geagt wierd. Tot Opper-Regter wierd den Licentiaat Gaſper d'Eſpinoſa, geboortig van Medina del Campo verkoozen / een man van groote Geeſt; en tot Opper Stee-Voogd den Bakkalaurus Enciſe. Iſabella de Bovadilla en de Penaloſa, was vrouwe van Pedrarias, een deftige Juffer / en Dogter van den Broeder van den Mark-Graaf van Moya, die veel by haare Majeſteiten verdiend had / en behulpzaam was geweeſt ter voorderinge van den Troon / hen leverende de Sterkte van Segovia en de Schatten die 'er den Koning Don Henrik gelaaten hadde / ten tyde van d'Oorlogen in Kaſtilje en Portugaal, als wanneer den Koning Don Alonzo van Portugaal eiſte Koning in Kaſtilje te moeten zyn. Deeze Juffer gehuwelykt hebbende / die men Haare Doorlugtigheid noemde / was Pedrarias wel van voorneemen om zyne vrouw in Kaſtilje te laaten; maar alzoo zy eene deugdzaame Juffer was / en eene man-

Zyn Gemalin beſluit hem op zyn Togt te volgen.

mannelyk hert in den boezem droeg / wilde ze haar Gemaal nog te water nog te land verlaaten. 1514.

Om nu niet over te ſlaan / 't geen wy te voozen in de Reis-togten van Pamphilio de Narvaes op 't Jaar 1513. uitſtelden / aangaande 't geen de Bader de las Caſas op Cuba deed / dient hier gezeid; Dat den zelven / na dat de voozgemelde vrouwen der Kaſtiliaanen van onder de zamenleving der Indiaanen waren wedergekomen / hy ingsgelyks wilde / dat men ook de Kaſtiliaanze manſchap / die *men wiſt nog* by den Kacique te zyn / deede weder komen. Hy zond hem dan naar zyne gewoonte een Papier / met welke hy hem gelaſte zozgvuldiglyk ga te ſlaan / op 't geene hy beſchouwen kon oin deezen Brief te gehoozzaamen / gelyk hy bevolen had / en hem als nog beval / nademaal reeds veele andere Kaciquen verzogt hadden hen te doen ſterven / of hen zelfs te dooden / dien hy daarom altoos by hem hield / en haar zeer goed onthaal verſchafte. Eindelyk vertrokken de Kaſtiliaanen van Caſa Harta, na dat ze zig met de Papegaapen te eeten wel verfriſcht hadden; en den weg te water met Vlooten van Kanoôs neemende / als mede te lande als zulks noodig was; quamen ze in het Landſchap Havana, alwaar zy alle de Gehugten van de inwoonders verlaaten vonden; nademaal ze het ongeval / dat die van 't Landſchap Camaguey, was overgekomen / verſtaan hadden / en daarom alle in 't Gebergte geweeken waren. De las Caſas zond dan wederom dooz zyne gemeene Booden deeze ge-Papierde ſtokken om de Kaciquen en Gebuurſchappen aan te zeggen / dat ze de Kaſtiliaanen in alle zekerheid bezoeken konden / en dat hen geen ongeval gebeuren zou; 't geen hen Diego Velazques booz altoos aanbeval. Zelfs in alle de Brieven die hy aan Pamfilio de Narvaes ſchreef / deed hy hem geduurig berigt / dat dog niemand eenig quaad wederboer / maar dat hy altyd eerſtelyk afwagten zoude / dat d'Indiaanen de hand aan hunne Wapenen ſloegen / eer dat de Kaſtiliaanen die aan huntie Degens leiden.

De las Caſas eiſcht den agtergebleeven Kaſtiliaan van den Kacique alwaar hy zig onthield.

De Kaſtiliaanen vinden het Gehugte van Caſa Harta verlaaten.

1514. opgeworpen. Nog vonden ze langs deeze Kuſt veel Harſt of Pek / dat'er de Zee tuſſen de Klippen en aan den Oever opwierp / en men wiſt niet of het de Zee aldus voortbragt of van waar het voortquam / nademaal het waarelyk ſtoffe van Lym of Pek was; dog eenigen tyd vervolgens / wanneer men een Gehugte van Kaſtiliaanen aan de Haven del Principe bevolkte / vonden zy de Myn of oorſpronk waar dit Pek gemaakt wierd / dat men'er zomtyds by brokken / en meenigmaals vloeibaar / door de kragt van de Zon die het ſmolt / gevonden heeft / en 't zelve met ſmeer of olye vermengd zynde / diend het zoo wel voor Pek / als die men uit Pyn-boomen trekt / om de Schepen te teeren.

Een Myn van uit Lym en Pek vloeid.

Diego Velazques ten deezen tyde / de Kaſtiliaanen die de Stadt Barocoa bewoonden / geſchat hebbende naar 't geene hy noodig oordeelde / en door s'Konings gezag d'Indiaanen der Landſchappen van Mayzi en Bayatiquiry verdeeld had / als mede het Schatbewaarders ampt aan zynen Schoon-Vader Chriſtoffel de Cuellar, en aan zyne Bloed-vrienden en andere gunſtelingen gegeven had wat hem goed dagt / zoo beſloot hy zig by den Bevelhebber Pamfilio de Narvaes en den Vader de las Casas te voegen / waar mede hy 't land onder hen zynde / kundig wierd / en in agt nam waar men de Gehugten ter bevolkinge der Kaſtiliaanen bouwen kon. Ten dien einde gelaſte hy / dat men van Havana dagelyks allenks naar de plaats alwaar hy zig dagt te begeeven / naderen zou / en dat men de Haven van Xagua moeſt aan-doen / alwaar Sebaſtiaan d'Ocampo de vier Kaſtiliaanen met de drie yppen Wyn / gelaaten had. Toen was'er in de Haven van Xagua overvloed van Vis / gelyk wy reeds hier voorzen gezegt hebben / als mede Veldhoenders en veelerhande leeftogt. Diego Velazques aldaar met eenige Kaſtiliaanen te water in Kanoos te lande komende / ſtapten ze op eene der drie Eilandjes die in de Haven lagen / te lande; alwaar men een goed Gehugte van Indiaanen vond / daar ze

Diego Velazques komt te Xagua.

ze zig eenige dagen ververſchten. Geduurende deezen tyd zond Velaſquez om Goud-mynen 't ontdekken / die een Rivier opvoeren die zeer groot was / en waar van de Oevers zeer aangenaam waren / Arimao genoemd / en in Zee / een weinig min dan een myl van de Haven van Xagua uitwaterde. Zy vonden'er ryker Goud-Mynen / als die van Cybao in Hiſpaniola, en om dat dit Goud zagter was / wierd het van de Goudſmeeden beter geagt. Aldaar ſtigte Velaſquez eene Stadt en verdeelde d'Indiaanen; en onder andere inwoonders dien hy om ze te bevolken verkooz / was de Vader de las Caſas, aan wien hy wegens merkwaardige dienſten / eene goede verdeelinge nabv de Haven van Xagua gaf / en zulks in een Gehugte Canareo genoemd. Om dat nu de Vader de las Caſas, ingelyks Pieter de la Renteria, van Montanches geboortig / zeer genegen was / (alzoo hy een eerlyk en vreedzaam man was / hebbende Onder Bevelhebber van Diego Velaſquez geweeſt /) gaf hy hem eene verdeelinge nabv deeze Vader. Dieſ voegden zig die twee dan te zamen / en dreeven hunnen handel ter gemeene koſten / alhoewel Renteria meer werks daar omtrent dan den eerſten hadde. 1514.

Alwat de Kaſtiliaanen zeer ryke Goud-mynen ontdekken.

Diego Velaſquez de plaats dan ter bouwinge van de Stadt afgezien hebbende / dien hy negen of tien mylen van de Haven ten Ooſten Xagua begreep / (nademaal die van de meeſte Indiaanſche Gehugten omringt wierd / alwaar het geene al te goede Haven maakte / en men'er zeverd ook eenige Schepen verlooren had;) zoo wierd deeze Stadt Trinidad genoemd. Hy deed'er nog verder landewaards in eene andere bouwen / byna te midden der twee Zeen / zoo wel Zuid als Nooord gelegen / die door hem St. Spiritus geheeten wierd. Ingelyks eene andere aan de Nooord-zyde van de Haven del Principe; eene andere in Bayamo, die men St. Salvador noemde; eene andere aan de Haven van St. Jago, die daar na zoodanig toegenomen heeft / dat ze de vooznaamſte Stadt deezes Eilands gewoorden is / alwaar den Biſſchop zyn verblyf hield;

Velaſquez doed zeven Steeden op Cuba ſtigten.

1514. zulks dat ze met de eerste / die Barocoa was / in alles zes steeden maakten. In gevolge van deeze bevolkte men die aan de Haven van Carenas; die tegenwoordig Havana geheeten word / alwaar de voornaamste aankomst der Schepen is; 't is mede deeze zelve Haven waar in de meeste Schepen loopen om zig by-een te voegen; gelijk als die van St. Marta, Cartagena, Nombre de Dios, Honduras, Truxillos, Puerto de Cavallos, Nova Hispania en Jucatan komen / wegens de groote stroomen en doorstaande Ooste winden / die onophoudelijk tussen het vaste land van Paria en deeze geheele Kust en Hispaniola, loopen en waayen / na demaal het zeer dikmaals gebeurde / dat een Schip van St. Marta, Cartagena of Nombre de Dios komende / agt of tien maanden tot in de Haven van St. Domingo konden toebrengen / dat nogtans nie meer dan twee of drie honderd mylen van daar was; men vond dan minder bezwaaring en kosten / en had liever vyf-honderd mylen af te leggen En om weder naar Kastilje te keeren / vertrokken de Schepen van St. Marta en Cartagena, meer dan zes honderd mylen omvaarende / om zig by d'andere uit andere Havens en plaatzen / die wy genoemd hebben / in de Haven van de Havana te vervoegen.

Aankomst der Schepen in de Haven d'Havana.

d'Uitgestrektheid deezer Steden geschikt / en d'inwoonders van ieder benoemd / als mede d'Indiaanen deezer Landstreeks verdeeld zynde / heeft men alle naarstigheid om er Huizen te bouwen / Akkers te vervaardigen / en Gout te graaven. Want daar zond Diego Velasquez, Pamfilio de Narvaez om het Landschap Vhima te bevreedigen / zynde aan 't Westelykste einde van 't Eiland gelegen / dat d'Indiaanen Haniguanica noemden. Dit nu is voor zoo veel in dit Jaar op 't Eiland Cuba voorgevallen zy. Nu moeten we nog yets van Vasco Nunez bedryf in Darién zeggen / en des zelfs landgelegentheden / tot een voorbereidzel van Pedrarias uitvoerige Togten derwaards gedaan / een weinig omstandig beschryven.

Aanbouw der huizen in de nieuw aangeleide Steden.

Wy

Middelerwyl dat dan al de verhaalde zaken op Cuba voorvielen; was Vasco Nunez, (die zyn onvermoeide geest altyd werk verschafte/) vast dapper bezig om den Akkerbouw voort te zetten om in geen gebrek aan leeftogt te vervallen: zulks hy in 't kort door zyne naarstigheid al-om veel Mais in de engte van Dariën by-een vergaderd had. En gelyk deeze plaats berugt geworden was wegens d'overvloed van schatten die men'er van dag tot dag ontdekte/ zoo quam'er ook veel volks na toe vloeien. Zy hadden'er reeds zaaden van Kastilje in d'aarde gesmeten/ en 't was eene zaake waardig ter verwonderinge/ de gematigdheid der lugt en haar uitwerking te beschouwen; want de Meloenen/ Komkommers/ Kauwoerden en Kalebassen/ rypten'er ten einde van twintig dagen/ na dat ze gezaait waren/ en in de zelfde tyd groeiden'er insgelyks Salade/ Spinagie/ Zuuring en andere Moeskruiden. De Wyngaarden en Boomen die men 'er plante/ quamen'er insgelyks in veel korter tyd dan in Hispaniola voort. Ook wasten'er d'inlandsche vrugten zeer goed/ smaakelyk en gezond te eten. Eene zoort van een Boom was'er/ Guayanaba genoemd/ deeze droeg eene vrugt gelyk Appelen/ wiens smaak als een Limoen was/ en tegelyk zoet en zuur. Dog de Dadels/ alhoewel'er veel waren/ konden wegens het veelvuldig zuur niet gegeeten worden. Nog was'er eene andere zoort van een Boom Guarabana geheeten/ die vrugten droeg welke beter van smaak waren dan Citroenen/ en die onder de gelyknis van Meloenen/ zeer aangenaam te eeten waren. Van gelyken had men'er eene andere Boom Horios genoemd/ die eene vrugt droeg gelyk Mirobolanen, en mede zeer goed van smaak was. De Bietwortels/ Peen/ Raapen met andere wortelen die alle genoeg bekend zyn/ waren van buiten meest zwart/ en inwendig zeer wit/ geel of rood/ en raauw of gekookt gegeeten/ smaakten ze als Kastanjes. Nog zyn'er verscheidene andere vrugten/ waar van wy geen gewag zullen maaken. De Pyn-appels zyn'er

1514.

Vrugtbaarheid van Dariën.

Welker vrugten aldaar wassen.

1514. zeldzaam / en overtreffen in ſmaak alle andere vrugten; deeze hebben de eigenſchap van een Meloen / en zyn zeer zoet van ſmaak.

Dieren in Dariën te vinden.

Ingelyks vind men'er in dit Landſchap veel Leeuwen / alhoewel kleinder dan die van Barbaryen, en niet zoo ſtout nog verwoed zyn; zy doen niemand leed / zoo wanneer men ze niet vertoornt. Ook zyn'er de Luipaarden die aan die van Afrika gelyk zyn / zeer fier / dog vallen de menſchen niet zoo wreed aan gelyk de Tygers. Wilde Katten zyn'er veel en Harts-wolven grooter dan Tygers / die zeer verwoed en wreed zyn / en van verwe zilver-grys. Maar die'er het meeſten te vreezen zyn / zyn de Tygers / dat gevaarlyke Dieren zyn / die de menſchen aanvallen en verſcheuren / alhoewel 'er de Kaſtiliaanen jagt op maakten om ze met ſtrikken te vangen / en'er te mets in weinig tyds veele dooden. Van gelyken zyn'er Herten die van Kaſtilje gelyk / dog die niet zoo ſnel in 't loopen zyn. De Voſſen gelyken mede die in Kaſtilje, behalven der zelver verwe / want ze zyn zoo bruin niet / en zyn ook kleinder. Daar zyn Vee-Bokken en Geyten ter hoogte van Muil-Ezels van middelbaare geſtalte / welkers hair zilvergrys en bruin van verwe is / en hebben geene hoorens. Indien de Jagers ze vangen willen / is 't noodig dat ze eerſt gewond worden voor dat ze in 't water komen / nademaal ze zonder beſchaadigt te zyn / daar weder uit komen / verweeren ze zig zoodanig met de tanden / dat ze de Honden dooden. Ook zyn'er Haazen en Konynen / dog kleinder dan die in Kaſtilje, wiens zyde en buik bleekagtig en de heupen gelyk de Haazen van verwe zyn. Apen en Meerkatten heeft men'er eene geweldige meenigte / en zoo verſcheiden in geſtalte dat zommige afſchuuwelyk zyn / nevens nog andere wanſtaltige Dieren; onder welke men eene vind ter groote als een Os / dat het hoofd als een Olifant heeft / de huid van verwe als een Koe / de klaauwen als een Peerd / en oozen hangende gelyk d'Olifanten. Nog zagen zy'er veele van deeze Dieren die haare Jongen / als

1514. zulks dat ze met de eerste / die Barocoa was / in alles zes steeden maakten. In gevolge van deeze bevolkte men die aan de Haven van Carenas; die tegenwoordig Havana geheeten word / alwaar de voornaamste aankomst der Schepen is; 't is mede deeze zelve Haven waar in de meeste Schepen loopen om zig by-een te voegen; gelijk als die van St. Marta, Cartagena, Nombre de Dios, Honduras, Truxillos, Puerto de Cavallos, Nova Hispania en Jucatan komen / wegens de groote stroomen en voorstaande Oosten winden / die onophoudelijk tussen het vaste land van Paria en deeze geheele Kust en Hispaniola, loopen en waayen / nademaal het zeer dikmaals gebeurde / dat een Schip van St. Marta, Cartagena of Nombre de Dios komende / agt of tien Maanden tot in de Haven van St. Domingo konden toebrengen / dat nogtans niet meer dan twee of drie honderd mylen van daar was; men vond dan minder bezwaaring en kosten / en had liever vyf-honderd mylen af te leggen. En om weder naar Kastilje te keeren / vertrokken de Schepen van St. Marta en Cartagena, meer dan zes honderd mylen omvaarende / om zig by d'andere uit andere Havens en plaatzen / die wy genoemd hebben / in de Haven van de Havana te vervoegen.

Aankomst der Schepen in de Haven d'Havana.

Aanbouw der huizen in de nieuw aangeleide Steden.

D'uitgestrektheid deezer Steden geschikt / en d'inwooners van ieder benoemd / als mede d'Indiaanen deezer Landstreek verdeeld zynde / deed men alle naarstigheid om er Huizen te bouwen / Akkers te vervaardigen / en Goud te graaven. Van daar zond Diego Velasquez, Pamfilio de Narvaez, om het Landschap Vhima te bevreedigen / zynde aan 't Westelykste einde van 't Eiland gelegen / dat d'Indiaanen Haniguanica noemden. Dit nu is 't voor zoo veel in dit Jaar op 't Eiland Cuba voorgevallen zy. Nu moeten we nog iets van Vasco Nunez bedryf in Dariën zeggen / en des zelfs lands gelegentheden / tot een voorbereidzel van Pedrarias uitvoerige Togten derwaards gedaan / een weinig omstandig beschryven.

Mid-

Middelertyd dat dan al de beſchaalde zaken op Cuba voorvielen; was Vaſco Nunez, (die zyn onvermoeide geeſt altyd werk verſchafte/) vaſt dapper bezig om den Akkerbouw voort te zetten om in geen gebrek aan leſtogt te vervallen: zulks hy in 't kort voor zyne naarſtigheid al-om veel Mais in de engte van Darién by-een vergaderd had. En gelyk deeze plaats berugt geworden was wegens d'overvloed van ſchatten die men'er van dag tot dag ontdekte/ zoo quam'et ook veel volks na toe vloeſen. Zy hadden'er reeds zaaden van Kaſtilje in d' aarde gemeten/ en 't was eene zaake waardig ter verwondering/ de gemaklykheid der lugt en haar uitwerking te beſchouwen; want de Meloenen/ Komkommers/ Kauwoerden en Kalebaſſen/ rypten'er ten einde van twintig dagen/ na dat ze gezaait waren/ en in de zelfde tyd groeiden'er insgelyks Salade/ Spinagie/ Cuuring en andere Moeskruiden. De Hofgaarden en Boomen die men 'er plante/ quamen'er insgelyks in veel korter tyd dan in Hiſpaniola voort. Ook waſten'er d'inlandſche vrugten zeer goed/ ſmaakelyk en gezond te eten. Eene ſoort van een Boom was'er/ Guayanaba genoemd/ deeze droeg eene vrugt gelyk Appelen/ wiens ſmaak als een Limoen was/ en tegelyk zoet en zuur. Nog de Dadels/ alhoewel'er veel waren/ konden wegens het veelvuldig zuur niet gegeeten worden. Nog was'er eene andere ſoort van een Boom Guarabana geheeten/ die vrugten droeg welke beter van ſmaak waren dan Citroenen/ en die onder de gelykenis van Meloenen/ zeer aangenaam te eeten waren. Van gelyken had men'er eene andere Boom Horios genoemd/ die eene vrugt droeg gelyk Mirobolanen, en mede zeer goed van ſmaak was. De Bietwortels/ Yeen/ Kaapen met andere worteln die alle genoeg bekend zyn/ waren van buiten meeſt zwart/ en inwendig zeer wit/ geel of rood/ en raauw of gekookt gegeeten/ ſmaakten ze als Kaſtanjes. Nog zyn'er verſcheidene andere vrugten/ waar van wy geen gewag zullen maaken. De Pyn-appels zyn'er

1514.

Vrugtbaarheid van Darién.

Welker vrugten aldaar waſſen.

ſ in den buik verborgen / wanneer ze zoogen / 1514.
i die op de Boomen klommen om de vrugten
eeten.

In eene der Rivieren die in de Golf van Uraba
twaterd / en meer dan twee mylen in breete heeft /
io Grande genoemd / worden boven maaten ver-
krokodillen gevonden / die zy Caymanes noem-
n. Langs den Oever van deeze Vloed / wor- Verſchei-
en'er ook veele moeraſſen gezien / alwaar ze ook dene zoorten
fezanten en Pauwen vonden / alle van verſchei- van Vogelen.
ene verwe gelyk die van Kaſtilje, nevens andere
ogels zeer goed van ſmaak. Insgelyks waren
r veele Papegaayen / groot en van verſcheide ver-
e / zwarte Arenden / zoo groot als klein / Val-
en / Roofvogels / Sperwers / Hoenderdieven /
Lyteltuiven / Spreeuwen / Quartels / Zwalu-
oen / Reigers / Flambarts, dat zekere Vogels zyn /
ie zig in de Moeraſſen vermaaken / en omtrent
e borſt en vleugels rood zyn / See-Ravens / Een-
den en zwarte wilde Ganzen; Vleer-muizen / die Vleermui-
als ze een menſche gebeeten hebben / zoodanig ver- zen zeer ver-
giftigen / dat men'er in den beginne geen genees- giftig en hoe.
middel tegen vond. Dog daar na ſtilde men het
bloed / en men baade de wonde met See-water /
of met heete aſſche daar op gelegt. Dit vergiftig
Dier heeft nog deeze eigenſchap / dat wanneer het
nder honderd perzoonen / een menſche des nagts
gebeeten had / het den volgenden dag niet weder
ypten zal / dan op de zelfde wonde der voorige beet /
choon ook deezen menſche / zig in 't midden van
twee honderd anderen voegde: als dan deeze beet
aan handen / voeten / vingers / of het hoofd ge-
ſchiet / zoo bloeid'er veel bloeds uit. Van gelyken
zyn'er aan 't vaſte land Exters / altoos huppelen-
de / en een weinig grooter dan Spreeuwen en gantſch
zwart zyn / hebbende eenen lange zwarte bek. Ins-
gelyks heeft men'er een groot getal klein gevogel-
te / die de Kaſtiliaanen Pintadillas of Siete Colores
noemen / welke zoodanig een afſchryk voor de Kat-
ten hebben / dat ze haare neſten langs d'Oevers
op de takken der Boomen maaken die over 't wa-

1514. ter hangen / en waameer ze in 't water geraaken / beweegen zig egter deeze Vogels niet / alsdan eene Rat komt om ze te rooven / en dat deeze tak door der zelver zwaarte in 't water gedrukt wordt / verlaat de Rat ſtraks haaren roof / vermits ze niet zwemmen kan / alhoewel het tegens den aart van alle andere Dieren is. Ook zyn'er Nagtegaalſen andere kleine Vogels in groot getal / die een zeer aangenaam gezang maaken / waar van eenigen geel / anderen rood / en weder anderen van verſcheidene verwe zyn. Van gelyken heeft men'er Spen als in Kaſtilje, die wat kleinder zyn. Deeze ſteeken met meerder ſmerte. De Vogels die van 't Noorden naar 't Zuiden vertrekken / paſſeeren'er ingelyks; van deeze vliegen eenigen zoo hoog / dat ze zig boven 't Gebergte begeeven / en anderen houden 't om laag; men ziet ze van 't morgens tot in de nagt / in groot getal agter malkander vliegen; eenigen gelyken naar een ſoort van Arenden / en anderen die in verſcheidene ſoorten beſtaan / hebben zwarte vederen.

Verſtiftige Ondieren in Dariën.

Daar zyn ook Adders als in Kaſtilje, en zeer vergiftig / zoo men'er niet op verdagt is / en'er van geſtoken word / ſterft men in vier dagen; men heeft 'er middelmaatige die de ſteert in 't ronde draagen / die toeſchieten om de voorby gaande te ſteeken / deeze zyn minder vergiftig. Daar zyn mede Slangen ter langte van agt voeten / zoo rood als vloed / ſchynende by nagt als vuur; en andere middelmaatige die zwart zyn / welke uit de Rivieren komen / en alle vergiftig zyn. Ook worden'er verſcheidene anderen gevonden die alle vergift hebben. Inſgelyks zyn'er Schorpioenen die naar den zwarten en geelen trekken / en zeer vergiftig zyn / nevens eenige zoorten van Haagediſſen gelyk die van Kaſtilje. Ook vond men'er een groot getal Padden / zeer groot en ook kleinder / dog toen men het land begon te bouwen en met Koemiſt te meſten / of met dat van Peerden en andere Beeſten / zyn zy'er zeer geminderd / en het land is'er ook gezonder van geworden. Een Soldaat / wel waardig dat men hem ge-

geloof geeft/, zegt elders onder Mais bedekt gezien te hebben / eene Slang die een groot aangezigt had / welkers hooft grooter dan van eenen Jongen was / en zoo groote oogen als die van een Kalf had. 1514.

Als nu Vasco Nunez zyne Last-brieven van Kastilje verwagte / zond men hem berigt dat eenige Indiaanen in het land gekomen waren / nabp de de Rivier gelegen / die zig dooz den laasten arm in de Golf van Uraba uitwaterde / hebbende zeven monden / en die wegens der zelver groote / Rio Grande genoemd / of ook wel St. Jean geheeten wierd / als mede dat zp in de Mocrassen leefden en in de nabp gelegene Bergen veel Goud vergaderden / dat ze vermangelden na dat ze iets ten leestogt noodig hadden. Nunez die altyd een vpand van ledigheid was / en zyn volk dat in rust was / zogt werk te verschaffen / besloot eerlang hier geen tyd te verliezen; want alhoewel hy streng was / liet men egter niet na van hem agtinge en gehoorzaamheid toe te draagen. Hy vergaderde dan drie honderd zyner Soldaaten / die hy in Brigantyns en in Kanoos inscheepte / en deed ze de vloed opwaarts vaaren / die ter zesde Graad van den Evenmagtslyn gelegen is / alwaar ze haar in Zee ontlast. Twaalf mylen hebbende afgelegt / quamen ze veele Meeren van wederzyds de Rivier 't ontmoeten / die met riet en biezen omwassen waren / en vonden'er gedurende de nagt een oneindig getal van Vleermuizen die hen beeten. De Soldaaten zagen dit wel van de Bergen / maar zp konden'er wegens de Meeren niet by komen; ook zag men'er Boomen die zeer hoog waren en Palmboomen geleken; eindelyk mede veele Kanoos met Indiaanen / alle met Boogen en vergiftige Pylen gewapend / die na dat ze hunne Boogen geloft hadden / in de zugtens en deeze Meeren weeken / die zoo naauw waren dat men ze onmogelyk vervolgen kon. Den weg deezer Rivier opwaards vervolgende / quamen ze eene meenigte deezer Landaard 't ontmoeten / alwaar de Vloed een Meer maakte / in welker midden een Eilandje gelegen

Vasco Nunez Togt op de Rivier St. Jean.

Wat Landaard zy ontmoeten.

1514. ter hangen / en waameer ze in 't water geraaken / beweegen zig egter deeze Vogels niet / als dan eene Rat komt om ze te rooven / en dat deeze tak door der zelver zwaarte in 't water gedrukt word / verlaat de Rat straks haaren roof / vermits ze niet zwemmen kan / alhoewel het tegens den aart van alle andere Dieren is. Ook zyn'er Nagtegaals en andere kleine Vogels in groot getal / die een zeer aangenaam gezang maaken / waar van eenigen geel / anderen rood / en weder anderen van verscheidene verwe zyn. Van gelyken heeft men'er Wyen als in Kastilje, die wat kleinder zyn. Dog deeze steeken met meerder smerte. De Vogels die van 't Noorden naar 't Suiden vertrekken / passeeren'er ingelyks; van deeze vliegen eenigen zoo hoog / dat ze zig boven 't Gebergte begeeven / en anderen houden 't om laag; men ziet ze van s'morgens tot in de nagt / in groot getal agter malkander vliegen; eenigen gelyken naar een soort van Arenden / en anderen die in verscheidene soorten bestaan / hebben zwarte vederen.

Vergiftige Onderen in Darién.

Daar zyn ook Adders als in Kastilje, en zeer vergiftig / soo men'er niet op verdagt is / en'er van gestoken word / sterft men in vier dagen; men heeft 'er middelmaatige die de steert in 't ronde draagen / die toeschieten om de voorby gaande te steeken / deeze zyn minder vergiftig. Daar zyn mede Slangen ter langte van agt voeten / soo rood als bloed / schynende by nagt als vuur; en andere middelmaatige die zwart zyn / welke uit de Rivieren komen / en alle vergiftig zyn. Ook worden'er verscheidene anderen gevonden die alle vergift hebben. Ingelyks zyn'er Schorpioenen die naar den zwarten en geelen trekken / en zeer vergiftig zyn / nevens eenige soorten van Haagedissen gelyk die van Kastilje. Ook vond men'er een groot getal Padden / zeer groot en ook kleinder / dog toen men het land begon te bouwen en met Koemist te mesten / of met dat van Peerden en andere Beesten / zyn sy'er zeer geminderd / en het land is'er ook gezonder van geworden. Een Holdaat / wel waardig dat men hem ge-

geloof geeft/, zegt elders onder Mais bedekt gezien te hebben / eene Slang die een groot aangezigt had / welkers hooft grooter dan van eenen Jongen was/ en zoo groote oogen als die van een Kalf had. 1514.

Als nu Vasco Nunez zyne Last-brieven van Kastilje verwagte / zond men hem berigt dat eenige Indiaanen in het land gekomen waren / naby de de Rivier gelegen / die zig door den laasten arm in de Golf van Uraba uitwaterde / hebbende zeven monden / en die wegens der zelver groote / Rio Grande genoemd / of ook wel St. Jean geheeten wierd / als mede dat zy in de Moerassen leefden en in de naby gelegene Bergen veel Gouds vergaderden / dat ze vermangelden na dat ze iets ten leestogt noodig hadden. Nunez die altyd een vyand van ledigheid was / en zyn volk dat in rust was/ zogt werk te verschaffen / besloot eerlang hier geen tyd te verliezen; want alhoewel hy streng was / liet men egter niet na van hem agtinge en gehoorzaamheid toe te draagen. Hy vergaderde dan drie honderd zyner Soldaaten / die hy in Brigantyns en in Kanoös inscheepte / en deed ze de vloed opwaarts vaaren / die ter zesde Graad van den Evenmagtslyn gelegen is / alwaar ze haar in Zee ontlast. Twaalf mylen hebbende afgelegt / quamen ze veele Meeren van wederzyds de Rivier 't ontmoeten / die met riet en biezen omwassen waren / en vonden'er gedurende de nagt een oneindig getal van Meermuizen die hen beeten. De Soldaaten zagen dit wel van de Bergen / maar zy konden'er wegens de Meeren niet by komen; ook zag men'er Boomen die zeer hoog waren en Palmboomen geleken; eindelyk mede veele Kanoös met Indiaanen / alle met Boogen en vergiftige Pylen gewapend / die na dat ze hunne Boogen geloft hadden / in de engtens en deeze Meeren weeken / die zoo naauw waren dat men ze onmogelyk vervolgen kon. Den weg deezer Rivier opwaards vervolgende / quamen ze eene menigte deezer Landaard 't ontmoeten / alwaar de Vloed een Meer maakte / in welker midden een Eilandje gelegen

Vasco Nunez Togt op de Rivier St. Jean.

Wat Landaard zy ontmoeten.

1514. ter hangen / en wanneer ze in 't water geraaken / beweegen zig egter deeze Vogels niet / als dan eene Rat komt om ze te rooven / en dat deeze tak door der zelver zwaarte in 't water gedrukt word / verlaat de Rat ſtraks haaren roof / vermits ze niet zwemmen kan / alhoewel het tegens den aart van alle andere Dieren is. Ook zyn'er Nagtegaals en andere kleine Vogels in groot getal / die een zeer aangenaam gezang maaken / waar van eenigen geel / anderen rood / en weder anderen van verſcheidene verwe zyn. Van gelyken heeft men'er Spen als in Kaſtilje, die wat kleinder zyn. Dog deeze ſteeken met meerder ſmerte. De Vogels die van 't Noorden naar 't Zuiden vertrekken / paſſeeren'er insgelyks; van deeze vliegen eenigen zoo hoog / dat ze zig boven 't Gebergte begeeven / en anderen houden 't om laag; men ziet ze van s'morgens tot in de nagt / in groot getal agter malkander vliegen; eenigen gelyken naar een zoort van Arenden / en anderen die in verſcheidene zoorten beſtaan / hebben zwarte vederen.

Vergiftige Ondieren in Datiën.

Daar zyn ook Adders als in Kaſtilje, en zeer vergiftig / zoo men'er niet op verdagt is / en'er van geſtoken word / ſterft men in vier dagen; men heeft 'er middelmaatige die de ſteert in 't ronde draagen / die toeſchieten om de voorby gaande te ſteeken / deeze zyn minder vergiftig. Daar zyn mede Slangen ter langte van agt voeten / zoo rood als bloed / ſchynende by nagt als vuur; en andere middelmaatige die zwart zyn / welke uit de Rivieren komen / en alle vergiftig zyn. Ook worden'er verſcheidene anderen gevonden die alle vergift hebben. Inſgelyks zyn'er Schorpioenen die naar den zwarten en geelen trekken / en zeer vergiftig zyn / nevens eenige zoorten van Haagediſſen gelyk die van Kaſtilje. Ook vond men'er een groot getal Padden / zeer groot en ook kleinder / dog toen men het land begon te bouwen en met Koemiſt te meſten / of met dat van Peerden en andere Beeſten / zyn zy'er zeer gemindert / en het land is'er ook gezonder van geworden. Een Goldaat / wel waardig dat men hem ge-

geloof geeft/ zegt elders onder Mais bedekt gezien te hebben/ eene Slang die een groot aangezigt had/ welkers hooft grooter dan van eenen Jongen was/ en zoo groote oogen als die van een Kalf had. 1514.

Als nu Vasco Nunez zyne Last-brieven van Kasteilje verwagte/ zond men hem berigt dat eenige Indiaanen in het land gekomen waren/ nabp de de Rivier gelegen/ die zig dooz den laasten arm in de Golf van Uraba uitwaterde/ hebbende zeven monden/ en die wegens der zelver groote/ Rio Grande genoemd/ of ook wel St. Jean geheeten wierd/ als mede dat zp in de Moeraſſen leefden en in de nabp gelegene Bergen veel Goud vergaderden/ dat ze vermangelden na dat ze iets ten leeftogt noodig hadden. Nunez die altpd een vpand van ledigheid was/ en zyn volk dat in ruſt was/ zogt werk te verſchaffen/ beſloot eerlang hier geen tpd te verliezen; want alhoewel hp ſtreng was/ liet men egter niet na van hem agtinge en gehoorzaamheid toe te draagen. Hp vergaderde dan drie honderd zyner Soldaaten/ die hp in Brigantyns en in Kanoos inſcheepte/ en deed ze de vloed opwaarts vaaren/ die ter zeſde Graad van den Evenmagtslyn gelegen is/ alwaar ze haar in Zee ontlaſt. Twaalf mylen hebbende afgelegt/ quamen ze veele Meeren van wederzpds de Rivier 't ontmoeten/ die met riet en biezen omwaſſen waren/ en vonden'er gedurende de nagt een oneindig getal van Vleermuizen die hen beeten. De Soldaaten zagen dit wel van de Bergen/ maar zp konden'er wegens de Meeren niet by komen; ook zag men'er Boomen die zeer hoog waren en Palmboomen geleken; eindelyk mede veele Kanoos met Indiaanen/ alle met Boogen en vergiftige Pylen gewapend/ die na dat ze hunne Boogen geloſt hadden/ in de zugtens en deeze Meeren weeken/ die zoo naauw waren dat men ze onmogelyk vervolgen kon. Den weg deezer Rivier opwaards vervolgende/ quamen ze eene meenigte deezer Landaard 't ontmoeten/ alwaar de Vloed een Meer maakte/ in welker midden een Eilandje gelegen was

Vaſco Nunez Togt op de Rivier St. Jean.

Wat Landaard zy ontmoeten.

1514. was / van Palmboomen omringt / alwaar deeze Indiaanen hunne wooningen hadden ; en van Boom tot Boom waren'er anderen over-dwersch gelegt / nevens veele ſtruiken en andere takken / alle dooꝛ-een gevlogten ; ook waren'er de huizen zoodanig in een gedrongen / dat men ze van verre tuſſchen de Boomen niet onderſcheiden kon. In deeze huizen waren'er omtrent vier duizend Indiaanen / alle met Boogen / Pylen en Riemen of Slingers om te werpen gewapend. Deeze huizen waren in twee deele verdeeld / dooꝛ Kanaalen / die ze van een ſcheiden / waar in de Indiaanen hunne Kanoôs hielden. Vaſco Nunez dit ziende / begaf zig derwaarts met de zynen / dog al te zoꝛgeloos / en beſtreed'er deeze Indiaanen ; maar deezen Landaard zig zoodanig met eenen vlugt van Pylen weerende / konden de Kaſtiliaanen zig met hunne Schilden niet genoegzaam dekken / zulks'er veele gewond wierden / en vervolgens daar van ſterven moeſten. Vaſco Nunez dit dooꝛ eene groote beledinge opneemende / begaf zig te lande ; en alhoewel de plaats zeer beſlommerd van het geboomte was / gelyk we reeds gezegt hebben / zoo ſtelde hy egter zyn volk ten beſte hy konde in oꝛder / en deed op d'Indiaanen dapper vuur geeven / die dit ziende / en het gebalder hooꝛende dat daar op volgde / begonden ze de vlugt te neemen. Dog als zy zagen dat de Kaſtiliaanen tot hunne huizen wilden in dringen / alwaar hunne Vrouwen en Kinderen zig onthielden / keerden zy eerlang weder / en hielden egter ſtand ſchoon de Honden op hen aangehitſt wierden / zonder de dood te vreezen / en ſchooten zoo digt met Pylen en Werpſpieſſen / dat 'er veele Kaſtiliaanen gewond wierden. Vaſco Nunez wierd aan zyn gezigt / dooꝛ eene brandende ſtok gequeſt / als of het met ſtaal geſchied was / ook was hy dooꝛ eene werpſpieß geraakt / die zyne regter arm gewond had. De Kaſtiliaanen die in de Kanoôs overig waren / wierden insgelyks dooꝛ 't meerendeel gequetſt. Nunez zyn volk aldus mishandeld ziende / ooꝛdeelde dat deeze Indiaanen op

Hy bevegt de zelven, maar vind'er harde tegenſtand.

Word gewond.

op eene andere wyze moesten gehandeld worden / en begaf zig voor die reis weder na Dariën. 1514.

Den goeden voortgang in Dariën gemaakt / veroorzaakte in den Koning groote begeerte / om de Kust van Veragua te bevolken: ten dien einde gelaste hy aan den Ammiraal en aan de Regters van Beroepinge / dat zoo zy noodig oordeelden den Landvoogd Bartholomeus Kolumbus derwaarts ter bevolkinge te zenden / zy zulks konden doen / dyaldien het bestier daar af voor den Ammiraal bewaard wierd / zoo als zyne Voorregten hem gestand deeden / nevens de verklaaringe die s'Konings Raad daar van gedaan hadde / wegens de Landen die den Ammiraal zynen Vader / door zynen vlyt ontdekt hadde / en niet meer; en dat men zoo doende / dan de landscheiding van zyne ontdekkinge niet te buiten ging. Hy schreef insgelyks aan den Landvoogd / op dat hy dit aanvaarde. En alhoewel hy gedagten hadde gehad / om hem 't ontbieden / vermits hy hem in de zaaken van Europe wilde gebruiken / was hy egter van besluit veranderd wegen zyn verre afwezen. s'Konings begeeren om de Kust van Veragua te bevolken.

Dog d'Ammiraal-volharde geduurig in zyne klagten / wegens dat men hem niet gestand deed / van de Bevelhebbers der Schepen / willende naar Kastilje vertrekken / zonder tussenkomste der Koninglyke Amptenaaren / aan te stellen. Hy bragt onder andere redenen by / dat den Groot Bevelhebber van Alcantara zulks gedaan hadde / en alhoewel de Koning dies voldaan was / gelyk wy reeds gezegt hebben / schreef hy hem wegens alles als van nieuws ten dien onderwerp dienende / zeggende; Dat hy dit niet te boven streeven moest / nademaal Nikolaas d'Obando tot Bevelhebber deeze Eilands gezonden was / en wegens de quaade zorge die zynen Vader in 't verrigten van dit zyn ampt gedraagen had / en dat hy om deeze reden genoodzaakt was geweest hem een volkomen magt te verleenen / vermits hy'er toen niet anders in voorzien kon. En voor zoo veel men geene geduurige kennisse van de zaaken van Indiën hebben Des Ammiraals begeeren om d'aanstellinge der Bevelhebbers der Schepen te doen.

Verdere eisschingen door hem gedaan.

1514. konde / om'er in tyds en ter plaatze in te komnen voorkomen ; en dat men'er tegenwoordig nu gelyk in Kastilje arbeide / op dat men'er oyder stelde in zoodaniger wyze dat men'er Godt genoegzaam dienen kon; Dat'er insgelyks de Koninglyke inkomsten vermeerderd wierden / en dat d'inwoonders van Hispaniola als Leenlieden en niet als Slaaven gehandeld wierden / gelykerwys te voozen was geschied ; dies wilde de Koning ook in de noodige zaaken ter Godsdienst / en den aanwas der zelver inkomsten voorzien ; en zulks om het wel-zyn van 't land / om de vermeerderinge der goederen / zelfs van den Ammiraal / en voor de zekerheid van zynen staat ; en dat toen hy ordonneerde dat men hem zynen Lastbrief naar maate als deeze van d'Obando geeven zou / zulks niet geschiede uit kragte van zyne Voorregten. Maar dat / na dat nu d'Ammiraal / Onder-Koning en Bevelhebber uit kragte van zyn Voorregt was / gelyk de Koning hem verleend hadde / alhoewel hy redenen genoeg vond / om zig'er van zonder hem onregt te doen / 't ontrekken / zoo was 't egter op dat hy dies goede dienſten deed / en zig'er niet van afwenden mogt / hy ook niet nalaaten zoude in benoodigde zaaken te voorzien ; en dat wegens het voorval der Bevelhebbers / die door den Raad benoemd waren geweest ; dit deeden zy als nog voor hem / nademaal men de goederen den Koning toegehoorig en die van zyne Onderdaanen / met deeze Schepen overvoerde / zulks dit niet dan ter ontlastinge van den Ammiraal diende / vermids men 't hem niet verwyten konde / indien de Schepen verloozen gingen / gelykerwys gebeuren kon ; zulks dat het beter voor hem was om in alle deeze moeyelykheden geen belang te hebben / na dat de Koning hem daar in wilde begunstigen. Sie hier dan de wyze waar van zig de Voorsten bedienen / wanneer zy middelen zoeken om de menschen tot hun belang in te wikkelen.

De komst de Regters van Beroep

d'Aankomst van de Regters van Appèl, of der Beroepinge in Hispaniola, diende voorzeker niet om

om de gemoederen te bevreedigen / maar in tegendeel om ze te meer op te hitzen / nademaal het zelfde doelwit / van Eergierigheid en d'Eigenbaat / door de party van den Schatbewaarder Paſſamonte gevoed wierd / waar mede alleg onder d'Oppermagt in deezen ſtaat bleef / en dat men alduſ van eene Mug / een Olifant konde maaken. Zy hadden dan doen weeten / dat zekere Dienaarg van den Ammiraal en van den Opperregter Marco d'Aguilar, by nagt gekomen waren in het huig van den Licentiaat Serrano, en dat ze hem zonder een enkel woord te zeggen / doorſteeken hadden; en vermidg zulkg eene van de bovengenoemde bewerkt had / had men'er nooit navorſchinge op konnen doen. Weshalven de Koning aan d'Amptenaaren van het Huig deg Voorraadg van Sevilje gelaſte / dat ze een naauwkeurig onderzoek te doen hadden in de Schepen van Hiſpaniola komende / om 't ervaaren of 'er niet eenige Dienaarg van den Ammiraal of van den Licentiaat Marco d'Aguilar in gevonden wierden / en dat zoo zy by geval eenige der zelve vonden / die Serrano gedood hadden / zy zig van hen verzekeren zouden / en'er hem berigt af geeven. Alhoewel nu d'ergwaan die de Koning over de te groote agtinge alg d'Ammiraal voor den Bevelhebber Jean d'Ezquebel had / geenen grond hadde / mag hem zulkg egter hinderlyk / want dit gaf aan de benyders van den Ammiraal gelegentheid / om hem by den Koning verdagt te maaken / dat ze ook niet na lieten uit te voeren; zeggende / dat hy geene genoegzaame zorge gedraagen had / in 't doen onderzoeken der Mynen van 't Eiland Jamaica, nog geen naauwkeurig berigt genoeg gaf aan d'Amptenaaren van den Koning / van alleg wat'er omging / gelyk zulkg zynen pligt vereiſte. Weshalven de Koning aan den Ammiraal beval / dat hy zonder tyd-verlieg iemand zenden zou / om hem rekeninge te doen / en om het Eiland verder te Beſtieren. Alhoewel nu d'Ammiraal niet onbewuſt was / dat zyne vyanden zig niet onthouden zouden om hem in zyn Perzoon te vervolgen /

1514.

veroorzaakt onluſt op Hiſpaniola.

s'Konings begeeren dat d'Ammiraal iemand zend om Jean d'Ezquebel reekening te laaten doen.

en

1514. en zelfs alreede ook zyne vrienden niet ongetergd lieten; zond hy'er dan aanstonds den Regter en Bevelhebber Perea, zoo veel het bestier was aangaande / dat egter van weinig duur was / wegens eenige wanorders die'er voorvielen; en om'er in te voorzien / zond hy'er den Bevelhebber Camargo, die wel haast ingelyks om de zelve redenen verschooven wierd.

Ondertusschen waren de klagten die men tegen Jean Ceron en Michel Diaz deed / zeer groot; weshalven d'Ammiraal door de Regters van Beroepinge / en d'Amptenaaren van den Koning geraaden zynde / met wien hy genoeg verstendig was / of zy niet door hunne driften te zeer vooringenomen waren; hen hunne ampten ontnam / en tot Bevelhebber deezes Eilands den Ridder Moscoso zond. Dog naauwelyks was hy'er gekomen of daar quamen klagten over hem / dies besloot d' Ammiraal om'er in Perzoon te gaan / op dat hy onderzoek in dat Eiland deede; dog men liet niet af hem wegens deeze Togt te meer te lasteren. Hy liet'er tot Bevelhebber Christoffel de Mendoza, een voorzigtig man / die in den Oorlog tegen de Karibaanen wel ervaaren was / waar van dit Eiland zeer bestookt wierd; want weinig tyds na dat den Ammiraal vertrokken was / quam een zeker getal van Karibaanen, met het aanbreeken van den dag / en overviel een Gebuurschap van Kastiliaanen / als wanneer de Kapitein Sanche d'Arrango toeschoot / en met al zyn manschap hen ter hulpe quam; en alhoewel hy van den Hond Bezerrillo genoemd / verzeld was / vond hy zig egter zeer gedrongen. De hulpe van deezen Hond was dan zoodanig / dat wanneer Sanche d'Arrango en anderen gewond wierden / hy ze uit de handen der Karibaanen verloste / dog wierd ten laatsten gedood; want als hy zig naar eenen Karibaan in 't water geworpen had / was'er eenen anderen te land / die hem met zyne Pyl door schoot / daar hy af sturf. Dit speet de Kastiliaanen zeer / wegens de byzonderen bystand die zy van dit beest genooten. Als nu de Bevel-

Christoffel de Mendoza tot Bevelhebber van Puerto Rico aangesteld.

De Kastiliaanen door de Karibaanen overvallen dooden den Hond Bezerrillo.

heb-

hebbet Mendoza die te St. German was / hier af berigt ontfing / scheepte hy zig eerlang in eene Karavel en twee Sloepen nevens vyftig mannen in / en ging de Karibaanen vervolgen / die hy nabv een klein Eiland aantrof / Bieque genoemd / ten Oosten van dit van St. Jean gelegen. Hy bestreed ze dan eene gantsche nagt; doode hunnen Beveliebber / Jaureyco geheeten / Broeder van eenen anderen Kacique Gazimiez genoemd / die weinig tyds te voozen in eenen anderen aanval gedood was / gelyk ze toen aan 't zelve Eiland St. Jean gedaan hadden / wozdende van Pero Lopez d'Angulo afgeweezen / en dooz Franciscus de Quindos met eene spies doozstoken. Eindelyk deed'er Mendoza veele Karibaanen sneuvelen / neemende d'anderen gevangen / en bemagtigde hunne Piraguas, onder welker eene zeer buiten gewoon was / die hy aan den Ammiraal zond. Dooz 't overige waren deeze menschen zoo bloedgierig / dat niet tegenstaande men hen geduurig beoozloogde / zy zig egter niet in rust konden houden. 1514.

Mendoza doed'er veele sneuvelen en gevangen nemen.

Men verzogt dan aan den Koning met veele omstandigheden / en vertoonden hem de woestheid deezes volks / op dat hy gelaten mogt dat men ze vervolgde / gevangen nam en tot Slaaven verkogt / insgelyks zoo wel die van 't vaste land als van deeze Eilanden; maar de Koning gaf ten antwoozd / dat de Lastbrieven die ten voordeele der Karibaanen deezer Eilanden gegeeven waren / zouden in agt genomen wozden / tot men waarlyk wist of'er zoodanig eenen Landaard aan 't vaste land te vinden was; en dat bevoelen te geeven / om in die Gewesten zoodanige haaperyen te doen / niets konde bybrengen dan hen te meer te verbitteren / waar uit groote wederwaardigheden / wegens de Vestiginge om bevolkingen te doen / ontstaan konden; zulks hy dan niet verstond / dat men Indiaansche Slaaven van welker Landaard die waren / naar Kastilje verzenden zou / schoon het zelfs Karibaanen waren. Hy ozdonneerde nog ten dien opzigte; Dat men aan een ieder, die Indiaa-

Verzoek aan den Koning om de Karibaanen tot Slaaven te maken.

Dat afgeslagen wozd.

1514. diaanen voor Lyfknegten of in andere dienſt hadden, doen weeten zou, dat ze hen lezen en ſchryven te leeren hadden, en dat men hen niet verhinderen hunne ſpeelen te verrigten, als mede hunne vergaderingen, zelfs zoo wel op werk- als feeſtdagen, wanneer zulks niet aan hunnen arbeid hinderlyke was; dat men van twee-tot twee jaaren d'Onderzoekers der Indiaanen ondervraagen zou, waar door men kundig wierd, of ze zig in hun Ampt, naa ze verpligt waren queeten; en dat men geduurende de tyd der Goud-zmeltinge, niemand over ſchulden gevangen zeiten zoude.

's Konings begeeren om d'Indiaanen te doen lezen en ſchryven leeren.

Franciſcus de Garay op't Eiland *Guadalupe* afgeweezen, vertrekt ten beſtier van *Jamaica*.

Franciſcus de Garaz onderſchout van 't Eiland S. Dominica, geeiſcht hebbende de bezittinge van een gehugte op 't Eiland Guadalupe, deed hy zyn beſte om'er zig te veſten; maar de groote weederſtand die hem de Karibaanen deeden / noodzaakte / hem den aftogt te doen / en verbroegde zig om over het beſtier van 't Eiland Jamaica te handelen; hy dan maakte het verdrag / dat laatende de helfte der kudden / en van alle de voordeelen / leeftogt en andere zaaken / men hem de beveſtinge van 't beſtier voor den Koning te verſchaffen had. Jean de Majuelo ging 'er nevens hem als 's Konings Schatbewaarder. Alzoo nu Franciſcus de Garay ſpaarzaam was / zoo dat zyne zaaken goeden voortgang namen / en ingevolge eenig goud ontdekte / gaf hy door dat middel meer genoegen aan den Koning / dan alle de voorige Beveelhebbers ooit gedaan hadden; zulks hy hem ten dien op zigte de beveſtiginge in zyn beſtier over zond; als mede verlof aan Maria de Toledo, Vrouwe van de Ammiraal / om Tyde en met Goud-gewerkte ſtoffen te mogen draagen / en 'er gebruik van te neemen naar dat het haar goed dagt.

Wegens den overlaſt der Franſche, laat de Koning Kruiſſers uitgaan.

Ten deezen tyde nu deeden de Franſche Kaapvaarders op zee zoo veel quaad als ze konden / en paſten op de Schepen die uit d'Indiën quaamen / wegens het gerugt van den groote Rykdom die men'er ontdekte; en men zag middelerwyl naar noodige middelen om hier in te voorzien; de Ko-

ge-

gelaſte aan d'Amptenaaren van het Huis des Voorraats te Sevilje / dat zy twee Schepen van Oorlog naar de Kanariën of verder zouden afzenden / om de Schepen die uit d'Indiën quamen te geleiden ; en verzellen zouden tot ze in zekerheid waren aangeland / en dat zy wegens d'onkoſten zouden handelen / na dat men'er belang in had. Insgelyks had de Koning berigt ontfangen / dat den Koning van Portugaal wegens het verhaal dat men hem deed van de rykdommen die Vaſco *Nunez* aan 't vaſte land ontdekt hadde / eene Vloot uitruſte / om bezit van dat Gewest te neemen ; 't was derhalven waarom hy eerlang aan de Ammiraal en aan de Koninglyke Amptenaar van Hiſpaniola order gaf / om eenige Schepen toe te ruſten / en naar 't vaſte land te verzenden / om Peerlen te handelen / en de Karibaanen op te vangen ; en dat zoo men eenige Schepen van den Koning van Portugaal, in eenige plaatzen van de Landſcheidingen der vaſte kuſt vond / (de Rzoon van Kaſtilje gehoozig /) dat men ze veroveren en naar Hiſpaniola voeren zou ; en dat die genen die ten dien einde in Hiſpaniola aan liepen / eenige voorregten en vryheden boven dezen hadden / of dat men aan d'onkoſte dien zy maakten behulpzaam wezen zou. 1514.

Als mede om op de Portugeeſche Schepen te paſſen.

Ondertuſſen zond de Kaſtiliaanſche Koning eenen Afgezant aan den Koning van Portugaal, om hem te vertoonen ; Dat hy het verdrag tuſſen de twee Kroonen geſloten, wel kundig was, en gelyk hy zynen t'wegen geduuriglyk waargenomen had, en zelfs ten nadeele van 't zelve, hy nu berigt hadde, dat eenige Portugeeſche Schepen uitgeloopen waren, om aan 't vaſte land van Darién eenige feitelykheden te doen, waar aen hy zig ten hoogſten verwonderde, als ſtrydig zynde tegens de reden en het verdrag tuſſen hen geſlooten ; dog dat ingevalle de Schepen nog niet vertrokken waren hy verzogt als dan dezelve op te houden : Maar indien zulks geſchied was, dat hy hen dan beval weder te leveren al wat zy mogten vervoert hebben,

Gezant door den Koning naar *Portugaal* gezonden.

1514. ben, en dat hy de daaders deezer wanorden deed ſtraffen, gelykerwys zyne Hoogheid in diergelyke gelegendheid doen zoude; En beval voorts aan zynen Gezant; dat hy den Koning van Portugaal zeggen zou / Dat zynen laſt behelsde, niet van 't Hof te vertrekken, voor dat hy de beſtraffinge des wegen met eigen oogen aanſchouwt hadde. Dog de Koning van Portugaal zond geene Schepen / konnende zulks wegens d'erkenteniſſe dien hy voor den Katſiliaanſchen Koning verpligt ſcheen / niet wel werkſtellig maaken; of liet het mogelyk na / om dat hy wel zag dat zulks niet regtvaardig wezen zou; alhoewel men zedert niets anders in de gezelſchappen der Portugezen / dan van de toeruſtinge op d'Indiën hoorde ſpreeken / alwaar de inbeeldingen meeſt heenen liepen.

De Koning gelaſt Zeekaarten voor de Scheepvaart naar d'Indiën te maaken.

De Koning dan beſlooten hebbende om Pedrarias naar 't vaſte land te zenden / gelaſte ook eerlang de Vloot die hy beſtieren zou te vervaardigen; dog voor alle zaaken / dat Jean Diaz de Solis, aan wien het Ampt van Opper of Hoog-ſtuurman gegeeven was / en Jean Vesputius, die ingelyks de hoedanigheid van Stuurman hadde / zig by-een zouden voegen / om eene algemeene Kaart van deeze Scheepvaart op te ſtellen / die zekerder dan alle andere was; en zulks niet voor dat ze eerſtelyk de berigten van alle Stuurlieden opgenomen hadden / 't geen in 't Huis des voorraads van Siviljе geſchieden moeſt / waar henen alle de Stuurlieden toegang konden hebben; met verbod aan wien het ook was / om geene afteekeninge daar van te neemen / uitgezonderd Jean Veſputius, aan wien men deeze gunſt deed / nademaal hy door ervaareniſſe gezien hadde / dat men in de Scheepstogten van d'Indiën veele dwalinge beging / wegens dat de Stuurlieden niet genoeg ervaren waren / gelyk zy behoorden te zyn / aangaande de waare koerſſen / nog hoe door den Quadrant en 't Platklootze werktuig de hoogte te neemen of te giſſen was. En men zond dan naar Malaga om het Geſchut / Buſpoeder / en ſtoffe om 't zelve te maaken /

Men verzorgt veele behoeftens

ken / nevens lakene Wambaizen met Kattoen gestikt / Schietgeweer / Degens / Pylen / Speeren / en Napelze Schilden / dien men toen de beste agte / en van hout dat uit de Kanariën quam / gemaakt waren / zeer bequaam om de Pylen der Karibaanen te wederstaan; ingelyks Lood / Touwerk / Yzer om Werpspiessen / Schoppen / Spaaden en Houwelen van te smeeden. Voorts verzorgde men zig van Scheepslieden en manschap ten dienst der Schepen / en leeftogt / zoo om deezen Togt te doen / als om die van Dariën daar mede te voorzien. Men gelaste ook / dat men zig van Klokken / Kerkzieraaden en alles wat noodig ten Godsdienst was / voorzien zou / als mede van Wyn wegens d'Offerhande der Misse / van gelyken Meel om Hostiën te maaken / en dat zulks alles in handen van deeze die Bisschop van Dariën benoemd was / gestelt zou worden. De Koning beval mede aan Hieronymus Vique zynen Afgezant by zyne Heiligheid / dat wanneer hy wegens de verbaardinginge der Bulle van den Bisschop handelde / hy bewerken zou om hem eenige gunsten en Aflaaten voor de Kerken die men aan 't vaste land stigten moest / te doen bewilligen / die wy voortaan Castilla del Oro noemen zullen / en zelfs voor het Gasthuis dat aan Pedrarias gelast wierd te bouwen / zoo dra hy'er zoude aangekomen zyn. 1514.

Men verzorgd veele behoeftens voor d'Indiën.

Ingelyks wierd aan Pedrarias gelast om aan de Kanariën te loopen / gelyk hier voozen gezegt is / en aan den Bevelhebber Lope de Sosa. dat hy hem in 't korte afvaardigde / en hem vyftig der wakkerste in den Oorlog / van de Kanariënzen verstrekken zou; „ Dat de dingen die in Zee veroverd wier„den / het vyfde-deel niet aangingen / maar twee „deelen aan den Koning gehoorzen zouden / en dat „indien iemand een eigen Schip had / van 't gee„ne men in Zee veroverde / de Koning het vyfde „quam / en het overige onder de Soldaaten ver„deeld worden; Dat hy agt op de schattingen die „op de Gehugten gelegt wierden / geeven zou; „hoe veel hy ter Scheepvaard van de Kust hebben „moest;

Pedrarias gelast vyftig Eilanders aan de Kanariën in te neemen.

Orders voor Pedrarias tot zyn Bestier van Dariën.

1514. „moeſt; en dat hy d'afdeelingen der Straaten om
„in order te bouwen / deed maaken naar de hoe-
„danigheid en ieders verdienſten; Dat de Gebug-
„ten ter plaatze gelegen waren / waar men te be-
„ter andere Landen ontdekken kon; Dat men'er
„niet en ſpeelde met Troef-kaarten noch met Dob-
„belſteenen / noch andere verboodene ſpellen; en
„dat'er verbooden wierd zulke of andere diergely-
„ke dingen te maaken of te verkoopen; Dat hy
„verbood te zweeren by den H. Naame Gods /
„noch andere vloekingen of zweeringen; Dat hy
„d'ordeninge der kleedinge in agt nam; Dat men
„geene Regtsvorderinge der goederen over iemand
„doen zou / om'er Vorgtogten van te eiſſchen; Dat
„hy niemand toeſtond / zoo wel Geeſtelyke als
„Weereldlyke / ten voorſpraak te konnen verſtrek-
„ken; Dat de Bouwlieden hunne werktuigen ten
„Akkerbouw droegen / en zorgden om Tarwe en
„Haver te zaapen; Dat niemand eenige mange-
„lingen zonder weeten van den Bevelhebber en
„Amptenaaren beſtond te doen; Dat een ieder
„zonder verhinderinge wat hem goed dagt naar
„Kaſtilje zenden mogt; Dat men d'ordeninge in
„agt nam / door die geenen met wien men ze aan-
„ſtellen zou / en dat men hen mededeelde van al-
„les wat'er mede over-een quam / wegens 't ge-
„meene wel-zyn der Inwooners en den Biſſchop
„van Dariën; Dat men aan den Ruiter onder zy-
„ne Ruiterp gehoorende / en aan den Voetknegt /
„onder het Voetvolk dienende / wooninge verſchaf-
„te / en dat den omtrek deezer huizen / in honderd
„ſchreeden ter langte / en taghentig ter breete be-
„ſtond; Dat de Laſtbrieven die afgevaardigd wier-
„den / door haare Majeſteiten Ferdinand en Jean-
„na zouden gegeeven zyn; Dat men'er Berk-hout
„in de Schepen laaden zou / nademaal het beter
„dan dat van Hiſpaniola was; Dat indien men
„Portugeeſche Schepen ontmoete / dat men ze ver-
„overde / en die men daar binnen vond ſtraffen zou;
„Dat d'ordeninge der kleedinge van Pedrarias en
„zyne Vrouwe geene plaats hadde; Dat hy aan-

„ge-

„geland zynde / rekeninge van Vaſco Nunez eiſch- 1514.
„te; Dat hy een regtsgeding tegens hem vol-
„gens de klagten van den Bakkalaurus Enciſe gelaſt om
„verdaardigde; Dat men niet gedoogen zou dat Vaſco Nunez
„'er eenige hinderen der geenen die dooz d'Inquiſi- rekeninge te
„tie geſtraft waren / vertrekken zouden / nog ook laten doen.
„der geenen die verbrand gewozden waren; Dat
„men een onderzoek deed / of den Ammiraal Chriſ-
„toffel Kolumbus dit Landſchap ontdekt had / op
„dat dit aan de ſtukken van zyn geding gehegt
„wierd; Dat men te Sevilje zes Leger-tenten
„deed maaken / nevens eenige pzers en boetjens
„om zoo wel Indiaanen als Kaſtiliaanen / die
„gevangen wierden / daar in te ſluiten; Dat hy
„zig van zaaken en kozden om'er den leeftogt in te
„boeren voozzag / als mede van Ankers en insge-
„lyks van alle zoozten van Geneesmiddelen; Dat
„men zoo wel aan de vrouwen als mannen den
„overtogt verleende; Dat men zig van wapenen
„vooz honderd-en twintig man voozzag / dat men
„ozder gaf van Hiſpaniola naar Darien te vaaren.
„En insgelyks verzozgde dat van daar eenige
„Geeſtelyken van St. Franciſcus Ozder gezonden
„wierden; Dat men aan niemand verhinderde naar
„Kaſtilje te ſchyven / maar dat zulks in tegendeel
„aan een ieder vry ſtond.

Aan Pedrarias wierd nu eene Jaarlykze wedde Wedde die
van drie honderd en 't zeventig duizend Maravedis de Koning
toegelegt / nevens twee honderd duizend Marave- aan Pedrarias
dis ter hulpe om d'onkoſten die hy te draagen had- geeft.
de / dog dit alleenlyk eens. Men gaf hem insge-
lyks verlof om Slaaven te verzenden / Geld te
ſlaan en andere dingen naar zyn begeeren te ver-
rigten; vooz Jaarlykze wedden verſtrekte men vooz
tien Ruiters die de zaaken ter behulp van het Ge- En aan zy-
regte bywoonden / als mede vooz eenen Genees- nen Ampte-
heer vyftig duizend Maravedis. Vooz eenen Wond- naaren.
heelder en eenen Kruidmenger ieder dertig duizend
Maravedis, en vooz dertig Voetknegten om de Ve-
ſtingen te bewaaken / en om te doen wat men hen
aanbeval / aan ieder elf duizend vier honderd en

1514. drie-en dertig Maravedis. Voor Ferdinand de Fuenmayor die tot Veldmaarſchalk verkoozen was / honderd duizend Maravedis. Nog wierd gelaſt dat men aan den Onder Bevelhebber van Pedrarias zes duizend Maravedis ter zoldy Maandelyks betaalen zou ; aan de Kapiteins vier duizend / en aan de Soldaaten twee Dukaaten 's Maands / dog aan de Korporaals drie ; en dat men hen in vooraad / te Sevilje twee Maanden betaalen zou. Men gelaſte het ampt van Groot Meeſter der Viſſcherp aan Jean d'Albornoz te geeven / en dat ook Diego de Buſtamente in 't getal der Kapiteins ontfangen wierd.

Nog wierd aan Pedrarias d'afvaardigingen voor den Ammiraal en de Koningklyke Amptenaaren van Hiſpaniola gegeeven / als mede voor Diego Velaſquez Bevelhebber van Cuba, en voor de Bevelhebbers van 't Eiland St. Jean en Jamaica, op dat ze met hem in een goed verſtand waren / en hem den leeftogt en wat hy noodig hadde verzorgden. Zoo dra als Pedrarias deeze afvaardigingen ontfangen had / deed hy den Eed van getrouwigheid en huldiginge / en om zyn ampt wel te beſtieren. „Vervolgens deed de Koning groote gunſt-
s'Konings gunſte aan die van Dariën. „bewyzen aan de Stadt Nueſtra Senora del An-
„tigua del Dariën en anderen ; Dat d'Inwoon-
„ders die'er werkelyk woonden / en die'er met Die-
„go de Nicueza gekomen waren / geene Tienden
„van 't Goud dat ze vergaderd hadden / tot aan
„de komſt van den Bevelhebber betaalen zouden;
„en dat vervolgens zy niets te betaalen hadden
„dan het Vyfde / nog van alle ſtoffen van Rat-
„toen / die zy in hunne Togten gedaan hebbende /
„verkreegen hadden ; als mede in mangelinge in-
„gehandeld ; Dat de Koningklyke Amptenaaren
„het Goud dat d'inwoonders van Dariën hen ga-
„ven / ontfangen zouden / zonder in meer verpligt
„te zyn ; Dat men zig van Indiaanen voor Slaa-
„ven gaande / bedienen konde / gelykerwys of ze
„gevangen van Oorlog waren / zonder dies eeni-
„ge regten te betaalen ; Dat men hen geen Geld

aan

„ aan 't Hof van hunnen Verzorger vorderde / we- 1514.
„ gens d'onkosten op de Reize gedaan; Dat alles
„ wat ze door hunne Togten verkreegen hadden /
„ als mede in den aankomst der Gebuurschappen
„ van de vpandelyke Indiaanen / en door verman-
„ gelingen / of op eeniger wyze welke het zyn mogt /
„ men dies eene gelyke deelinge doen zou / behal- Verdeelinge der goederen in Darien.
„ ven aan den Kapitein / wien daar van twee dee-
„ len genieten moest / en dat men 't zelfde aan de
„ dienende Indiaanen deed; en wat d'andere In-
„ diaanen aanbelangd / men zoude hen inwilligen
„ geene Schattinge te betaalen / nog geene Tollen
„ of andere regten geduurende twintig Jaaren / na
„ de vyf vervuld waren / waar van men hen gunst-
„ te beweezen had; Dat men zoodanige Regten
„ geduurende vier Jaaren niet betaalde; Dat ze
„ wegens de vyf eerste Jaaren niet meer dan van
„ tien / negen / agt / zeven / zes / en daar na het
„ vyfde betaalen zouden. Insgelyks deed de Ko-
ning byzondere gunsten aan Jean de Cayzedo, en
aan Rodrigo Enriquez de Colmenar, Bestierder
der Stadt; dog de dood van Cayzedo wierd eer-
lang verstaan / die deeze van zyne brouwe gevolgd
wierd. Het wierd ook aan d'Amptenaaren van
Sevilje gelast / zig kundig te maaken of Antonio
Romano, die men zeide een groot Weereldkundi-
ger en Zeeman te zyn / mede in deeze Vloot die-
nen konde / wien boven al kennisse gegeeven wierd /
om in zoodaniger wyze de Fransche Kaapers aan
te treffen / op dat ze genomen wierden en gestraft.

d'Eerste Ammiraal Christoffel Kolumbus, bouw-
de / gelyk we lang te voozen gezegt hebben / eene
Vesting in La Vega op Hispaniola, en zulks aan
den voet van eenen hoogen Berg; deeze / alhoe-
wel niet dan van aarde en hout opgewozpen / was
egter bestand genoeg wegens d'Oozlogen deezes
lands. En gelyk ze nu reeds omtrent twintig
Jaaren gebouwd was geweest / begon ze 't eene-
maal weder te vervallen / nademaal ze ook geen-
zins noodig was; en wegens d'Indiaanen die hen
thans alle onderworpen waren / ook niet meer noo-

1514. dig was. Niet tegenſtaande dit / waren'er egter die zig onderwonden / om ze in bezit te houden; zulks dat de Koning'er nog Jaarlyks eene bezoldinge aan te koſte leide. Dog hy wierd bedroogen door hen / die hem dienden / en deeden hem onnutteiyke koſten draagen zonder voordeel / geevende hem te verſtaan / dat deeze aangaande een Woeſtenye / waar in anders d'Indiaanen zig onthielden / hem grooten dienſt deed; en egter hadden de Kaſtiliaanen de zelve verlaaten. Ten dien einde dan quamen'er veele om dit Luitenantſchap te verzoeken / dat dan aan Rodrigo d'Alburquerque gegeeven wierd / eenen Bloedvriend van den Licentiaat Zapara, Raadsheer van Staat / van wien de Koning groot werk maakte. Alburquerque verbleef met zyn Luitenantſchap nog eenigen tyd in Hiſpaniola, en onthield zig in eene verdeeling der Indiaanen. Na dat hy met veele goederen die hy verkreegen hadde / naar Kaſtilje was wedergekeerd / wiſt hy zig het ampt van Verdeelder der Indiaanen eigen te maaken; en was d'eerſte die dit ampt bezat zonder Bevelhebber geweeſt te zyn / nademaal deeze bedieninge aan niemand dan aan Bevelhebbers was toevertrouwd; en wierd in zoodanig eene agtinge geſteld / dat hy d'Indiaanen geeven en weder neemen konde / zoo dat men van den Hoog-Gezaghebber minder werks / dan van hem maakte. Gelyk nu dit ampt den Ainmiraal toegehoorig was; en dat zulks hem door vervolginge zyner vpanden ontnomen wierd / zoo was hy dies geërgerd / en verzogt handhavinge van Regt. Deezen Uitdeelder der Indiaanen in Hiſpaniola gekomen zynde / toonde zyne opene Brieven / in welker een hoofdpunt vervat wierd / behelzende: Dat men hem de magt / om d'algemeene verdeeling te doen / gaf / en zulks met medeweeten van den Schatbewaarder Michel de Paſſamonte, in berigtgeevinge van wien / in Kaſtilje alles beſtierd wierd / wie maar eenige ampten de handelinge van Indiën raakende / bezat / en zulks wegens de groote agtinge dien hy by den Koning hadde; gemerkt hy

Rodrigo d'Alburquerque het beſtier van de Veſting de la Vega gegeeven.

't Groot aanzien dat Paſſamonte in Kaſtilje hadde.

hy een Arragoner was. Maar gelyk hy zeer naauwkeurig was / om de Koninglyke Regten te doen aangroepen / zoo verzogde hy zulks genoegzaam met de grootsten vlyt / dog indien hy wat minder eerzugtig was geweest / en wat meerder geneegen / zoude hem nog grooter gunste wedervaaren zyn. En gelyk door d'Uitterstewille van de Koninginne / den Koning de vrugttrekker van de helft der voordeelen was / gedurende zyn leven lang / als mede van het gewonnene en veroverde ; alzoo was ook Michiel de Passamonte by den Koning genoeg gezien / om'er desswegen met hem over te handelen. 1514.

In den Jaare 1508. toen Passamonte in Hispaniola quam / waren'er zestig duizend Indiaansche inwoonders / en hy hadde in 't besteren der Koninglyke Regten zoodanig huis gehouden / dat wat den Uitdeelder Rodrigo d'Alburquerque aanbelangt / toen hy'er aanquam / niet meer dan veertien duizend vond / alle d'overige waren afweezig of dood. Eso dra dan als hy aangeland was / deed hy zynen last met groote plegtigheid afkondigen ; gedurende welke tyd men door zyne order d'Indiaanen telde ; en met eenige Naastreevers handelende / zeide hy hen : Dat hy met eene jonge Juffer van groote agtinge gehuwelykt was / en dat hy ten dien einde eenig Geld benoodigd zynde / zy hem groot vermaak doen konden indien ze hem daar van wilden voorzien. Anderzins deed hy hen weeten ; Dat wie het zy / die begeerig was om eenige Indiaanen te hebben / 't zy om'er zig hier of elders van te bedienen / konde een zeker getal / en van de welgesteldste / om'er voordeel af te genieten bekomen / hebbende hy niets dan 't zyn Geld te laaten kosten ; en gelyk deeze veertien duizend Indiaanen / onder veele inwoonders des Eilands verdeeld waren / en dat hy de verdeelingen veranderen wilde / om ze weder te geeven aan wien 't hem goed dagt / zoo waren'er veelen die'er geenen van behielden / en ze egter te voozen bezeten hadden / waar uit dan geweldige klagten tegens hem

d'Alburquerque voor Uitdeelder op Hispaniola gekomen, toont 'er zyn hebluft.

1514. ontſtonden / zeggende dat hy het Eiland verwoeſt hadde. De Bevelbrieven die hy om deeze verdeelingen uit te voeren gaf / luiden aldus: Ik Rodrigo d'Alburquerque, Uitdeelder der Kaciquen en Indiaanen van 't Eiland Hiſpaniola voor den Koning en Koninginne onze Gebieders, in kragte van de Koninglyke Bevelbrieven die ik van haare Hoogheden verkreegen hebbe, om de verdeelingen en uitdeelingen der Kaciquen en d'Indiaanſche Inwoonders, te doen, en die geenen die in de Huizen dienſtbaar zyn, volgens medeweeten en overſtaan van den Heere *Michel de Paſſamonte*, Algemeen Schatbewaarder deezer Eilanden en 't Vaſte Land, voor haare Majeſteiten, en in kragte van dit tegenwoordige, overhandige ik u, en aan u zoodanigen Kacique, nevens zoo veel Perzoonen, wien ik u aanbeveele, en dat gy u'er van in uwe bouweryen, in de Mynen en in uwe huishoudinge bedienen kund, gelyk zulks haare Hoogheden naar der zelver ordeningen verſtaan; en die gy in agt te neemen en naauwkeuriglyk naar der zelver wyze en inhoude gaade te ſlaan hebt: en gelyk u bevolen word om'er geduurende uw leven zorge voor te draagen, en deeze van eene Erve, 't zy Zoon of Dogter, indien gy'er hebt, nademaal zy niet den uwen zyn, maar geſteld door haare Hoogheden, en zulks onder deeze Voorwaarde, en door my in haaren Naame; u berigtende, dat zoo gy niet de gemelde verordeningen in agt neemd, d'Indiaanen u weder ontnomen zullen worden, en dat den laſt van uw gewiſſen ten tyde als gy ze zult bezeten hebben, en dat gy u van hen gediend zult zien, alleen over d'uwen, en niet op deeze van haare Hoogheden vallen zal, onder de ſtraffe waar in gy vervallen zult, gelyk de gezeide verordeningen behelzen.

Bevelbrief wegens de verdeelinge der Indiaanen.

Als nu alle klagten die men tegen Rodrigo d'Alburquerque deed / niet veel gehoor kregen / door dien hy te zeer van den Doktor Zapara ondersteunt was / zoo bevreedigden zy zig egter door eene Bevelsbrief van den Koning getekend / die in zig hield

hield: dat hy bewilligde wegens de verdeelingen der Indiaanen die gedaan waaren / en door eene Koninglyke magt de misslagen die des ingesloopen waren verbeetert; doende verbod van deeze zaake meer te spreeken. Ondertusschen had den Ammiraal / over dit Ampt / dat nu aan Rodrigo d'Alburquerque gegeeven was / groot geboel van beleediging / en hield het voor eene groote smaad / nademaal men hem ten minsten had behooren kennisse en mewustheid te geven raakende de verdeelinge der Indiaanen: 't geen niet geschied zynde / verzogt hy van den Koning verlof / om weder naar Kastilië te keeren; zig verbeeldende dat zyn afweezen in veele andere beleedigingen / die hy dagelyks door d'opstookinge van Passamonte ontfing / daar in zou te vooren komen. De Koning bewilligde hem zulks / waar over de Koninglyke Amptenaaren zeer genoegt waren / ziende zig nu alleen in 't bestier / gelyk ze reeds voor lange gewenscht hadden. 1514.

D'Ammiraal verzoekt den Koning verlof om weder naar Kastilje te keeren.

Ten deeze tyde zag men nu ook de zaaken van Cuba reeds bevreedigt / de Gehugten die Velasquez gebouwt hadde waren in rust / en dagelyks ontdekte men 'er nieuwe mynen van zeer goed Goud / welker behandelinge de Kastiliaanen thans seer wel verstonden / als mede om den aanbouw der velden voort te zetten; en onder anderen de Vader Bartolomeus de las Casas, nevens zynen Vriend en Medegenoot Pieter de la Renteria; deeze zig in Jamaica vindende / alwaar zy zig om voorraad van Mais en Vee op te doen / begeeven hadden / zoo besloot de las Casas, zig van d'Indiaanen die hy hadde / t'ontslaan / en stelde ze in handen van den Bevelhebber Diego Velasquez, zeggende dat hy ze in geen goed geweeten behouden kon. Hy schreef dan ter zelver tyd aan la Renteria zynen vriend / die eerlang in Cuba quam / nademaal hy beslooten hadde / wegens eene gewigtige zaak naar Kastilje te gaan. La Renteria aangekomen zynde / zeide tot de las Casas, dat hy van meeninge was verlof van den Koning te verzoeken / om naar Kastilje te keeren / en hem te smeeken dat hy

1514. een Verbod op d'Indiaanen toe ſtonde; De las Caſas ziende dat zynen Mede-genoot van eene zelvige meeninge met hem was / quamen zy onder elkander overeen / dat la Renteria blyven zoude / en de las Caſas, verzelt van Broeder Gutierre d'Ampudia Kloostervoogd der Paders Dominicanen / die dit jaar in Cuba gekomen waren / zig naar Hiſpaniola begeeven zouden / om van daar naar Kaſtilje over te gaan / om haar verzoek aldaar te doen.

Narvaez voor die van Cuba ten Hoof.

Ten zelven tyde verboegde zig ook Pamfilio de Narvaez, voor Diego Velaſquez en voor het volk van Cuba aan 't Hof / om aan den Koning te verzoeken / dat d'Indiaanen hen voor altoos gegeeven wierden / nevens nog andere voorregten hen te voorzen verleent / nademaal zy'er zig reeds door verrykt zaagen / en Schepen begonden uit te ruſten om ze naar verſcheidene plaatzen te zenden / met gedagten / om'er Indianen in te handelen / te koopen en te vangen op dat ze in de Mynen gebruikt wierden; waar van hier na op 't jaar 1516.

Pedrarias vertrekt met zyne Vloot van St. Lucar naar Darien.

Ondertuſſen dat zig Pedrarias te Sivilje vaardig ter Zee-togt hield / en volle laſt ontfangen had om een goed getal Franciſkaner geeſtelyken naar 't vaſte land over te voeren; als mede hem van den Stuurman Jean Serrano te voorzien / was de Vloot in ſtaat geraakt / om Zee te kiezen; waar toe men in overleg nam / of het goed zoude zyn / van de Kanariën door den naaſte weg naar Hiſpaniola, of het naar Dominica te zetten? En wierd eindelyk beſlooten / dat wanneer men aan de Kanariën zoude gekomen zyn / men als dan beſluiten zou wat het oirbaarſte gedaan was. Alleg wat nu deeze Vloot verzelde / zig ingeſcheept hebbende / vertrok ze uit de Baar van St. Lucar ten getalle van vyftien Schepen / op den twaalfden van April deg jaars 1514. Naauwelyks uitgeloopen zynde / overviel hen eenen hevigen Stozm / waar door zy twee Schepen verlooren / en men was genoodzaakt om zig te ligten / en veel Pakhaadje en Leeftogt van onder den overloop / in

Zee

Zee te werpen / en quamen daar op met groot ge- 1514.
baar weder in de haven. De Vloot zig weder her-
ſtelt hebbende / vertrok andermaal / en quam aan
Gomera, eene der Kanariſche Eilanden / alwaar Komt te Gomera.
zy Hout en Water / nevens wat hen noodig was
in naamen. Hier beſloot men nu om 't naar Do- En beſluit
minica eene der Karibiſche Eilanden te wenden / naar 't Eiland
zynde de eerſte die men naar d'Indiën ontmoet. Dominica te loopen.
Zy zeilden in zeven en twintig dagen by naar agt-
honderd mylen af; en komende aan Dominica,
vonden ze daar eene zeer groote en aangenaame
Haven / die voor 't meerendeel tuſſen hooge Geberg-
ten gelegen was / die de zelve ten beſchut verſtrek-
ten. Alhier begaf zig het volke te lande / en Pe-
drarias begaf'er zig insgelyks om het zelve kun-
dig te worden. D'Indiaanen zulks ziende / ver-
vaardigden zig ter verdeedinginge met hunne ver-
giftige Pylen / en begaven hen rondom het Ge-
bergte om de Kaſtiliaanen met ſchieten te quetzen
daar na te dooden en haar vleeſ te eten. Men
liet nu dit Eiland in ruſt / om dat het eene te ge-
vaarlyke onderneeminge ſcheen / nademaal het
land 'er niet toe geſtreft lag. Nadat men'er Hout
en Water ingelaaden had / en dat de Soldaaten
zig 'er drie of vier dagen ververſcht hadden / ver-
volgenden ze hunnen koers om 't vaſte land te na-
deren / en quamen in de haven van St. Marta aan / Komt in de Haven van St. Marte ten anker.
alwaar zy 't ten anker lepden. D'Indiaanen dee-
ze vloot ziende / en door ervarendheid reeds kun-
dig geworden / welker volkeren het zyn konden /
(nademaal zy'er te vooren Schepen genoeg had-
den zien aanlanden /) ſtelden zig in de Wapenen /
en quamen van den Oever / tot den Middel toe
in 't water genaderd / loſſende hunne vergiftige
Pylen op de Kaſtiliaanen; Pedrarias zond ter zel-
ver tyd / eenige ſoldaaten met Sloepen op hen af;
dog d'Indiaanen ſpanden alle huune kragten in / Alwaar een Landing doet.
om den aankomſt deezer aan den Oever te ver-
hinderen. In de eerſte vlugt der Pylen wierden twee
Kaſtiliaanen gedood; welker vergift een zoo groo-
te vreeſ aan alle d'anderen veroorzaakten / datze
van

1514. van ſchrik de Indiaanen verlieten en wederkeerden; waar op als Pedrarias eenig ſchietgeweer deed loſſen deed hen zulks alle de vlugt neemen. Men ſtond eenigen tyd in twyffel / of men zig te Land begeeven zou / om hen naa te zetten / uit vreeſ voor hunne vergiftige Pylen; dog Pedrarias bedugt dat het eene al te groote lafhartigheid zou wezen / dit niet te durven onderſtaan / en dat het ook aan d'Indiaanen oorſaak geeven mogt / zig te meer op hen aan te moedigen (nademaal men toen nog van geen ſtryghaftiger Landaard / in gantſch Indiën, dan deeze kundig was;) gelaſte hy eerlang dat men zig te land zou begeeven / om deeze Indiaanen te vervolgen en te ſtraffen; en men twyffelde niet / of hy begaf zig zelfs nevens zyn volk te lande / om hen door zyn byweezen meerder aan te moedigen.

De Kaſtiliaanen begaven zig dan derwaarts / en aan hun eerſte gehugte gekomen / namen zy'er alle de Vrouwen gevangen / als mede de kinderen / die zig niet met de vlugt redden konden; dit nu gaf oorzaak aan deezen Landaard om als woedende honden weder te keeren / en loſten hunne Pylen met de hevigſte verwoedheid; maar zoo dra zy de ſcherpte der Degens geproeft / en het gebalder van het Schietgeweer gehoort hadden / namen ze eerlang weder de vlugt. Eenige der Wenden dzongen verder Landewaarts door / die alles veroverden wat ze vonden / en onder anderen eenige Juweelen van Goud / Eſmerauden en ander Edelgeſteenten in goud omvat / insgelyks een weinig Amber / die zeer konſtig bewrogt was. Zy vermaanden d'Indiaanen / dat ze zig wegens den Koning van Kaſtilien tot Kriſtenen lieten maaken / en dat ze gehoorzaamen moeſten. Dog zy beantwoorden dit met eene digte hagelbuy van Pylen. De Kaſtiliaanen vonden in de Huizen deezer Landaard veele Vis-netten / om in Zee en in de Rivieren te viſſchen / die alle zeer goed waren / nevens veel Kattoene dekens / Plumen van verſcheidene verwe zeer aardig gewrogt / baten om

Gevegt met deezen Landaard.

wa-

water en wyn in te bewaaren / als mede veele andere aarde baten / van verſcheid geſtalte en beſchildering. Zy begaven zig met al deezen roof weder te ſcheep / en Pedrarias deed veele der gevangens in vryheid ſtellen / beſchenkende hen met eenige Kaſtiliaanſche beuzelingen / ter vergenoeging; niet willende dit land van volk ontblooten. De Vloot vertrok dan van St. Marta, om het naar de haven van Cartagena te wenden; maar hen eenen Storm op Zee overvallende / waar by zig de ſtroomen vervoegden / wierden ze genoodzaakt hooger te loopen / zonder deeze Haven te zien. Zy quamen aan 't Eiland Feurte, vyftig mylen van Dariën gelegen / alwaar ze eenige Indiaanen gevangen namen / en als ſlaaven met zig voerden. Toenze van St. Marta vertrokken / verſcheen hen een vogel / die de Kaſtiliaanen Ocroto of Onocrotalo, en de Franſen Onocrotale noemen / zynde een weinig grooter dan een Gier; deeze heeft eene zeer groote en afſchuuwelyke krop / en onthoud zig niet dan in Meeren en groote Rivieren / nademaal ze zig meeſt door de vis voed. Deeze Vogel vertrok van t land / bezogt des Ammiraals ſchip / en wende zig vervolgens om d'andere Schepen / heen / waar na ze eerlang dood in Zee viel. Die nu hier op agt gegeven hadden / namen 't voor een quaad voorteeken / en zeiden vervolgens / dat het de d'ongelegendheden voorſpelde / die hier na voorvielen en te zyner tyd zullen gezeyd worden. 1514.

Pedrarias vertrekt van St. Marta.

Een onbekende Vogel vertoont zig boven de Vloot en ſterft.

De Vloot quam dan ten einde van July in de Golf van Uraba, om naar Dariën te loopen / liggende anderhalf myl van Zee / aan den Oever van eene Rivier; voor dat iemand zig hier te lande begaf / liet Pedrarias aan Vaſco Nunez weeten dat hy'er gekomen was; dien toen ter tyd vierhonderd en vyftig Soldaaten / alle dappere en onvermoeide Mannen / in den arbeid by zig hadde. De Dienaar van Pedrarias te Dariën gekomen / verzogt Nunez te ſpreeken; men toonde hem / die vaſt bezig was / en d'Indiaanen hielp een huis met ſtroo te dekken. Hy met een kattoene Kamizool gekleed / of

Pedrarias komt met zyne Vloot in de Golf van Uraba.

1514. of een Jeg van Kanefas over zyn hemd aanhebbende / en met onderkouſſen en ſchoenen met ſlegte banden. Dus bezig zynde / was de knegt zeer verwondert van Vaſco Nunez, dusdanig te ontmoeten / van wien men zoo veele wonderen in Kaſtilje vertelde / zig verbeeldende hem op eenigen Troon van Majeſteit te vinden zitten. En waarlyk hadde hy de hoedanigheid van een volmaakt Bevelhebber / en eenen ontdekker der Nieuwe landen / die diergelyken gewaad niet en paſte. Deezen Dienaar dan tot hem komende / zeide: Heere; Pedrarias is tegenwoordig met zyne Vloot in de Haven aangeland, en komt als Beſtierder deezer landen. Vaſco Nunez gelaſte hem zynent wegen te zeggen / dat hy zeer welkom was / dat hy zig verheugde over zyne aankomſt / en dat hy en alle die in de Stadt waren / ten dienſte des Konings gereed ſtonden / om hem te dienen en t'ontfangen. Deeze tydinge door de Stadt rugtbaar geworden / geraakte eerlang / alles in rep en roer. Men beraadde zig d'order die men wegens zyne inhaalinge te houden had / 't zy dat men hem gewapend / of gelyk Inwoonders zonder wapenen te gemoet trok; waar over verſcheidene gedagten vielen. Nunez volgde egter deeze die den minſten omſlag hadde / en begaf'er zig in Perzoon / en zonder Wapenen / in eene ſtille en zeer breedzaame order. Pedrarias, die een ervaaren Man in den Oorlog was / wilden 'er dus gevalliglyk niet komen; maar ordende zyn manſchap / doch niet in een zodanigen vertrouwen als Vaſco Nunez deed / en die by hem zynde / deeze nieuwe aangekomenen met hart en genegendheid ontfangen wilde; want indien men anderzins had willen ten ſtryd komen / was 't zeekerder dat de vierhonderd en vyftig Kaſtilianen van Nunez, tegens de vyftien honderd die Pedrarias by zig hadde / zouden te kort geſchooten zyn.

Vaſco Nunez hoe op de komſt van Pedrarias in Darien gevonden

Pedrarias in Darién ingehaalt en ontfangen.

Deezen van Darién dan op den weg gekomen zynde / waar door Pedrarias met zyne vrouw / Iſabella de Bovadilla, die hy by de hand leide / aanquam / deeden Vaſco Nunez en zyne medegenoo-

ten

ten hen groote beleefthеden / en Nunez onderwierp 1514.
zig hem / in zynen naame / en in dien van allen die hem verzelden om hem te dienen / gelykerwys men aan eenen Bevelhebber des Konings ſchuldig is. Zy gingen dus gezamentlyk naar de Stadt / zynde alle zeer verheugd. Men maakte verdeelingen der nieuwe aankomelingen / by die geenen die in Dariën gehuisveſt waren / en zulks in zoodanige huizen met ſtroo gedekt / en men verzorgde hen met Brood van Mais en Cazabi, nevens de wortelen en vrugten des lands / en voor hunnen dranк / het water uit de Rivier geſchept. Pedrarias verzorgde dat het Spek / gezouten Vleeſch / Biſchuit en anderen leeftogt waar van de Vloot wel voorzien was / wierd uitgedeeld. Den volgenden dag begon Pedrarias na te vorſchen / of 't geene Nunez den Koning doen weeten had / raakende de groote rykdommen der Suid-Zee / ook wel waaragtig was / 'tzy zoo wel wegens de Peerlen en Goudmynen als alle het overige; en men verzekerde dat alles wat Nunez berigt hadde / de loutere waarheid was; behalven het Goud viſſchen met netten / dat niet door d'uitvindinge van Nunez, maar door eenige andere windmakers of ſpotters ontſtaan was / die zoodanige gerugten hadden doen uitſtrooijen / om al de reſt inſgelyks voor onwaaragtig te doen houden. Ondertuſſen verſuimden de nieuwe aankomelingen niet lange om te vraagen / waar en hoe het Goud met de netten of anderzins gevischt wierd? Dog zy begonnen den moed te verliezen / zoo dra ze verſtonden / dat het door veel arbeid en ongemakken verkreegen wierd / en niet met het zelve ſlegts op te viſſchen; want al geſteld zynde / dat'er veel Goud-mynen waren / en de rykſten des Weerelds / waar uit men veel Goud trok / zoo konde zulks egter niet dan met ondraagelyken arbeid verſchaft worden; en dus vonden zy zig in hunne inbeeldinge zeer bedrogen.

Pedrarias liet nu d'afdankinge van Vaſco Nunez afkondigen; en ſtelde in zyne plaats den Licentiaat Eſpinoſa als Opper-Regter / hield Nunez gevan- gen / Laat d'afdankinge van Nunez afkundigen en

1514. houd hem gevangen.

gen / en verweeg hem in eenige duizende Caſtillanos, wegens het ongelyk dat hy aan den Balkhalaurus Enciſe gedaan hadde / als mede aan anderen; insgelyks wegens de dood van Diego de Nicueza en andere bezwaarniſſen die men hem te laſt leide; en deeze zomme gevonden zynde / die hy betaalde / wierd hy weder in vryheid geſteld. En voor zoo veel als Vaſco Nunez den Koning onder andere zaaken de weet gedaan hadde / wegens de handelinge en d'ontdekkinge der Zuid-Zee / was 't ook noodig om Gehugten voor de Kaſtiliaanen in de landen der Kaciquen, Comagre, Pocoroſa, en Tubanama, te bouwen. Pedrarias handelde dan ter zelver tyd om'er op het berigt van Nunez volk te zenden / en bevolkingen in deeze drie Gehugten te doen.

Terwyl dat men hier mede bezig was / en het volk verbaardigde om naar deeze plaatzen te zenden / begoſt den leeftogt der Vloot zeer te minderen; boven dat was'er ter Zee zeer veel bedurven / zulks dat men d'uitdeelinge van ieders aandeel / enger bepaalen moeſt. Ook was de plaatz alwaar zy hen onthielden / zeer ongezond / zynde met Moeraſſen vervuld / en de huizen in diepe Daalen gebouwd / die men zeer dampig bevond; waar door het meerendeel der nieuwe aangekomene ziek wierden en veele ſtorven. En alhoewel men hen met meerder zagtigheid handelde / dan d'anderen / verminderde egter hun ongeval niet. Pedrarias ziende dat de ziekte vermeerderde / vertrok van Dariën, en den raad der Geneesheeren opvolgende / ſloeg hy zig aan den Oever der Rivier Coroban neder / die naby gelegen was / alwaar men de lugt oordeelde beter te zyn. Pedrarias insgelyks krank worzende / ſpraak men niet meer om bevolkingen te gaan doen / maar men nam in aanmerkinge hoe 'er dagelyks veele door ziekte en den honger quamen te ſterven. Toen nu den leeftogt verteerd was / wies den hongersnood zoodanig aan / dat veele der Edellieden ſtorven van gebrek / en andere brood baden om hun leven te onderhouden; zulks

Zyn volk word ongezond.

'er

'er waren die een Kamizool van Karmozyn Fluweel / of andere kleederen / voor een pond brood van Mais, Cazabi, of voor een Kastiliaansch Beschuit gaven. Eenen Edelman was'er van aanzien / en van de voornaamsten die Pedrarias verzeld hadden / welken door eene der Straaten al schreiende liep / klagende dat hy van honger sterven moest / en viel voor de voeten van die dit hoorden neder / en gaf den geest. Nooit had men zoodanig eenen hongersnood beschouwd; want men zag'er Persoonen / in Tyde en Goud-laken gekleed / waar aan ze veel Gelds te kosten gelegt hadden / in ieder oogenblik dood ter aarden vallen. Anderen begaven zig landewaards / en aten de kruiden en wortelen die zy van de bequaamste vonden / als of ze Beesten waren. Weder anderen die sterker waren / haalden vaardiglyk bondels hout uit de Bosschen / en gaven 't voor een stukje brood. Dagelyks sturven'er zoo veele / dat'er in een zelvig Graf eenige te gelyk begraaven wierden / en indien het gebeurde dat zoodanig een Graf niet vol wierd / liet men 't open leggen / nademaal ze genoeg verzeekerd waren / dat'er in weinig uuren wederom anderen zouden dood gevonden worden / om het Graf te konnen vullen. Selfs waren'er veele die een of twee dagen onbegraaven bleeven / vermids d'overige die in 't leeven waren / zig niet magtig vonden / om ze ten Graave te brengen; en zoo die geenen nog al iets of wat te eeten hadden / bekommerden zy zig weinig om de versturvenen ter aarde te voeren. Eindelyk telde men in eene Maand zeven honderd lyken / alle door den hongersnood en als in eene Slaapziekte gesneuveld; en of dit schoon tot leedweezen was der gener die zig daar bevonden / was zulks nogtans grootdeels door de schaarze mildadigheid veroorzaakt / die men tegens hen oeffende. Ondertussen ppnigden dit deezen ongelukken Pedrarias zeer / konnende zig zelven'er ook niet in schikken / dat dus alles in verwarringe bragt; en gaf oorzaak aan veele wederwaardigheden / gelyk we hier na verneemen

1514.

Groote elende onder hen bespeurd.

Kruiden en Wortelen wegens hongersnood geeeten.

Veel dooden door hongersnood bekomen.

1514. hem geen onregt wedervaaren zou; zoo dat hy hem van zyn volk ter geleide naar de Suid-Zee verstrekte. Ponca nu geloovende verzekerd te zyn / quam om d'Ayora als eenen Bondgenoot 't ontfangen. Dog 't eerste dat Ponca wedervoer / was zyne gevangen-neeminge tegens dank / roovende d'Ayora alle het Goud dat hy kon magtig worden / en doorzogt alle de wooningen; voerende hem verſmaadelyk te gemoet / dat hy zig op deeze wyſe / van zyne vrienden bedienen moeſt. Van daar begaf hy zig naar Comagre, die eene zoo goed onthaal aan Vaſco Nunez gedaan hadde / en d'eerſte gewreſt was / die hem berigt van de Suid-Zee gegeeven had. Comagre hier af verſtendigd / ging hem met een eerlyk Geſchenk van Goud en leeftogt ontfangen / en in zyn huis gekomen zynde / beweeg hy aan hem en alle die hem verzelden / alle dienſten dien hy konde. Maar nog deeze genegentheden / nog deeze die hy aan Vaſco Nunez beweezen had / waren niet genoegzaam / om deeze zynen onverzaadelyken geeſt / van eens anders goederen te bezitten / te vergenoegen / maar beroofde hem nog van zyne eigene vrouwen. 't Welke verrigte hy tegens Pocoroſa, die tyding van zyn aankomſt hebbende / zig in de Boſſchen verſtak; hem nogtans gedenkende te bevreedigen / op dat hy hem zyne vrouwen mogt wedergeeven / en om niet onder zyne roofzieke handen te vallen / beſloot hy hem op goeder trouwe / met een geſchenk van Goud zoo veel hy draagen kon / 't ontmoeten; dog dit alles konde hem niet helpen / maar hy wierd als een gevangen naar 't Landſchap van Tubanama gevoerd / onder voorwendzel / dat men door zyne gevankeniſſe / d'andere Kaciquen verbaazen zou. d'Ayora vond Tubanama geruſt in zyn huis / gelyk hy aan Nunez belooft hadde / dat hy hem altoos vinden zoude. Tubanama ontfing hem goedgunſtiglyk / onthaalde alle zyn volk / bewyzende hen alle dienſten naar zyn vermogen. Hy gaf aan d'Ayora een Geſchenk van veel Goud / en deeze om hem weder te vergelden / wegens dus een

Jean d'Ayora doed d'Indianen qualyk handelen.

Inſgelyks Tubanama.

een goed onthaal / nam hy al zyn volk / die in zyn huis waren / voor Slaaven gevangen. Tubanama zig dus trouwloos gehandeld ziende / vlugte ten beste hy konde / en zig dus als in wanhoop bevindende / wierd hy van alle zyn volk en zyne nagebuuren / ondersteunt en hulp verschaft. Hy dan zoo veel van zynen Landaard als hy konde by-een getrokken hebbende / quam daar mede op Jean d'Ayora van d'andere zyde der Rivier met een hevig geweld aangevallen. 1514.

De Kastiliaanen onder d'Ayora van d'Indiaanen aangevallen.

Alhoewel nu d'Indiaanen naakt waren / zoo lieten ze niet na een digte wolke van Pylen op de Kastiliaanen te lossen / en zoo de wapenen hen begunstigt hadden / zouden ze hen voorzeker werk genoeg verschaft hebben / nademaal hen nog den moed / nog de veragtinge van de dood niet ontglipte. d'Ayora zig in eene zeer enge plaats ziende / en grootelyks bedugt; leide hy des nagts al zyn volk aan / om zig met Boom-takken en aarde te verschanssen / vreezende dat d'Indiaanen hem met het aanbreeken van den dag / van meta-aan zouden komen bevegten. Dog zy hielden zig agter / vermits ze zig niet geloofden sterk genoeg te zyn; waar uit men vernam dat de Wegens en de Honden / hen den lust benamen. Jean d'Ayora liet dan Ferdinand Perez de Meneses met zestig man in deeze verschanssinge / om den aftogt in zekerheid te houden / en om zig niet van Franciscus Bezerra af te snyden / en weder naar Garcia Alvarez te keeren / die hem met de Schepen in eene Rivier St. Cruz genoemd / verwagte / liggende in 't Landschap van Pocorosa. Aldaar maakte hy eene afteekeninge van eene Stadt die hy St. Cruz geheeten heeft / en liet'er alle die hen goed dagt tot inwooners. Hy verkoos'er Weereldlyke Regters en Amptenaaren / na d'order die Pedrarias hem gegeeven hadde. Hoe het nu verder met d'Ayora afgeloopen is / zullen we straks in 't verhaal van Pedrarias heldhaftige bedryven / in 't volgende Jaar bezien; en thans nog een kleen restant van Historize zaaken / in dit Jaar 1514. voorgevallen / tussen beiden inlassen.

1514. Zoo wp dan hier de Koninglyke Beſtelling omtrent het beſtier van Florida en Bimini, benevens het beſtooken der Karibanen zullen op de rpe zetten/ zullen we zien dat dit Jaar-zapzoen met de dood van den Landvoogd Bartholomeus Kolumbus beſlooten wierd. Het was dan Jean Ponze de Leon die thans het beſtier en de Titel van Bevelhebber van Bimini en Florida van den Koning verkreeg/ het welke toen nog voor een Eiland gehouden wierd; waar over dan met hem een verdrag gemaakt wierd/ gelyk reeds te voozen gezien is. En gelyk Jean Ponze bpzonder wel aan 't Hof gezien was/ en elk groote agtinge voor zyn goede hoedanigheden en inboꝛſt had/ alzoo begunſtigde hem ook de Koning boven maten zeer. Bovendien deed de Koning ook naauw onderzoek wegen de bequaamheid der Indiaanen/ en liet deswegen dagelyks aan 't Hof vergaderingen houden. Hp beval aan Ponze, dat hy voor-al bezoꝛgd was/ zig nevens de Koninglyke Amptenaaren te voegen/ om gezaamentlyker hand eene Sterkte op 't Eiland St. Jean op te werpen/ ter plaatze die zy oozdeelden de bequaamſte te wezen/ om d'aanvallen der Karibaanen te wederſtaan. Want voor zoo veel dit aanbelangde/ had men berigt/ dat indien men hier in nalatig bleef/ het ommogelyk zoude zyn dit Eiland te konnen behouden/ en dat men 't ook in weinig tyds door Kaſtiliaanen en andere inboozlingen bevolken moeſt. Waar by quam dat de klagten der andere Indiaanen tegen de Karibaanen zeer groot waren/ wegens de wreede Oozlogen die zy tegens hen/ en tegens de Kaſtiliaanen voerden; overzulks oozdeelde men 't noodig hier in te voozzien/ alhoewel men wel wiſt dat den Amiraal en d'Amptenaaren van Hiſpaniola tegens hen den Oozlog gevoerd hadden. Ten dien einde nu gelaſte de Koning/ dat men te Sevilje drie Schepen uitruſte/ om de Karibaanſche Eilanden al-om te doorkruiſſen. En gelyk men toen niemand vond die meer in de zaaken van d'Indiën ervaaren was/ dan Jean Ponze de Leon, zoo benoemde hy hem dan tot

Handelinge van Jean Ponze de Leon met de Koning over het beſtier van Florida en Bimini.

Gelaſt drie Schepen op de Karibaanen ten Oorlog af te vaardigen.

Al-

Algemeen Bevelhebber deezer Schepen. Gelyk dan 1514.
ook het Eiland St. Jean, wel het meest noodig had
voor de Karibaanen beschermd te worden / en Jean
Ponze veel beter dan alle anderen wist / aan wat
oord deezen Landaard op 't best was aan te dallen /
en van welke Eilanden de Karibaanen quamen /
om hen te vervolgen. Op dat zig nu Ponze in dee-
ze daad / met des te meer yver en bereidwilligheid
queet / verzag hem den Koning boven het ampt
van Bevelhebber der Schepen / met het Uitdeel-
derschap der Indiaanen / hem opvoegende den Li-
centiaat Sancho Velasquez, die den Armstraal ten
dien einde gezonden had. Hy gaf hem ook last /
om den Kapitein Christoffel de Mendoza, van zyn
bestier te doen reekening geeven / als mede ande-
re Amptenaaren van dit Eiland; met order / dat
men het getal van honderd en vyftig Indiaanen
niet te boven streefde / gelyk men gelast hadde aan
een ieder van hen te verschaffen; onder voorwaar-
de dat over 't geene hunne goede handelinge raak-
te / men naauwkeurigliyk de Ordonnantie in agt
nam; dat'er de gehuwde lieden hunne vrouwen
voeren mogten / en dat men met alle naarstigheid
het planten van vrugtdraagende Boomen bearbei-
den zoude / die hen uit Kastilje verstrekt wierden /
en te doen zaayen ten tyde en plaatzen / na dat de
landen bequaam waren / op dat alles wortel mogt
schieten / en de benoodigtheden des levens / Jaar
om Jaar verschaft wierden.

Voor zoo veel nu Jean Ponze volgens de han-
delinge die men met hem beslooten had / verpligt
was / om de bevolkinge van Florida en Bimini,
in zeker bepaalden tyd te volvoeren / zoo verleng-
de men die om reden; dog men gelaste hem boven
al / te verzorgen / dat die geenen die in 't Eiland St.
Jean, goederen ter waarde van twee duizend Pe-
sos in Goud / en daar boven / bezaten / hunne
huizen van steen en kalk / ter hoogte van vier voe- Huizen op
ten boven den grond bouwden / om het gevaar te St. Jean hoe
verhyden / dat de Karibaanen door het vuur hon- te bouwen.
den verdorzaaken. Want gelyk ze niets dan Boo-

1514. gen en Pylen tot hunne wapenen hadden / en men hen het middel van 't vuur beneemende / om'er zig van te komen dienen / zouden ze dus van hun gemeen beſtaan ontzet zyn. Men vond insgelyks goed een Dam van 't Eilandje in Zee gelegen tot aan 't Eiland te maaken / en dat men alle de Barken / die van buiten quamen / daar deed aankomen / langs twee ſteene Straaten / waar mede de Schepen te ligter ontlaaden wierden. Gelyk nu de Koninglyke Amptenaaren ten dien tyde zig in verſcheide plaatzen deſ Eilands onthielden / en zig met den Akkerbouw geneerden / zoo gelaſte men dat ze zig naar Puerto Rico te begeeven hadden / en daar hun gemeen verblyf moeſten houden / als mede dat den Licentiaat Sancho Velaſquez eene wyze van verdrag deed maaken / wegens het quaad beleid van den Ontfanger Antonio Sedeno, dat hen alle veel ongenoegen gaf. Dat ook wat de Koninglyke Regten aanbelangde / d'Amptenaaren deswegen om'er van te handelen / vergaderen zouden / in een huis in de Stadt gelegen / dat den Koning toegehoozig was / op alles in dierdoegen agt neemende / gelyk men in Hiſpaniolo deed. En op dat d'Inwoonders der Stadt meerder liefde vooz hunne behoudeniſſe zouden hebben / ſtond men hen alle de zelfde Voozregten toe / die men aan die van Hiſpaniola bewilligt hadde; met beding / dat niemand in het Eiland komen mogt / dan die eenen inboozling van Kaſtilje was / nog zelfs geene Faktoozs nog Kooplieden / alhoewel ze vooz Kaſtiliaanen en onder dien naam doozgingen.

En Voorregten als aan die van Hiſpaniola verleend.

Aangaande nu de Vloot die tegens de Karibaanen zou gebruikt wozden / gelaſte de Koning onder deeze voozwaardens; Dat men met drie honderd Zee-en Krygslieden zou handelen / die zig zouden by-een voegen / en dat men hen het derden deel der Karibaanen zou geeven die ze gevangen kreegen / om hen des te gewilliger te maaken / onder beding nogtans dat ze geene andere Soldy te eiſchen hadden / en dat de twee andere derdendeelen naar Hiſpaniola verzonden wierden; doch niemand

De Vlooteelingen weigeren zonder zoldy op de Karibaanen te kruiſſen.

mand wilde zig'er zonder bezoldinge derwaarts be- 1514.
geeven.

Middertwyl beval men aan Jean Ponze naar Se- De Vloot op de Karibaanen verhaast.
vilje te gaan / om de Vloot te doen verhaasten / op dat ze geduurende d'Ooften wind die in Januarp heerschte / vertrekken kon; hem voor alle zaaken bevelende / inzonderheid die Karibaanen den Oorlog aan te doen die het meeste quaad in 't Eiland St. Jean bedreeven / en dan vervolgens naar die van 't vaste land te vertrekken; maar dat men hen eerstelyk naar de gemeene wyze van doen / (en naar d'order die men aan Alonzo d'Ojeda, Pedrarias en anderen / gegeeven hadde /) wegens den Vreede en onderdanigheid vermaanen zoude.

Reeds had men nu berigt van Pedrarias aankomst ontfangen / en wegens den vervaarlyken hongersnood die zyn volk in Dariën had uit te staan; derhalven belaste men met alle vlyt / dat de Koningslyke Amptenaaren van Hispaniola, Diego Velazques en Franciscus de Garay van Cuba en Jamaica voorraad van leeftogt over zonden / op dat deeze volkeren in eenen zoo grooten nood ondersteund wierden. Men veroverde ten dien tyde in 't gezigt van 't Eiland St. Jean, een Portugeesch Schip / dat wegens het gerugt der rykdommen van 't vaste land / was uitgevaaren om aan deeze Kust te handelen. Men zond deeze Portugeezen naar Hispaniola, en hield tegens hen een geding door middel van 't Geregte / waar op de Koning beval hen naar Kastilje te voeren. Ook veroverde men te Cadiz, om gelyke reden eene Portugeesche Karavel / waar in men twintig Indiaanen vond; dog onderzogt en bevonden zynde / dat ze in geenerlepe wyze in de aangedeelde Landpaalen van Kastilje, waren aangeweest / gaf men hen weder vry; zynde haare Majesteiten van Kastilje en Portugaal geduriq naverende en agt gevende / wat ieder onderhoorig was. Een Portugees Schip aan 't Eiland St. Jean verovend.

Ten deezer tyd nu wierd de Schatbewaarder Sancho de Matienzo, Abt van 't Eiland Jamaica gemaakt; welk ampt / door de dood van Doktor

1514. Pieter Martyr d'Angleria, Koninglyke Raad van Indiën, was open gevallen; zederd wanneer gelaſt wierd / dat dit Eiland St. Jago zou genoemd zyn. Alhoewel men nu zeer voldaan was / over de goede dienſten die Diego Velaſquez, zoo in 't verdeelen der Indiaanen en anders bewezen had; (gelyk de laſteringen nooit miſſen om dan jeukerige oozen gehoozd te wozden / en dat men in de verdeelinge der Indiaanen aan alle niet genoeg doen kon /) zoo wierd gelaſt dat men'er agt op geeven zoude hoe men'er zig in gedroeg / op dat men'er behoozelyk in voozzien konde. Veele Indiaanen nu waren uit Hiſpaniola geweeken / nademaal hen de veranderinge van hunne gewoontens altoos tegen de bozſt was; en zig alzoo naar Cuba begeeven hadden. Dies beval de Koning / dat men niet hen / om ze te doen wederkeeren / zou handelen / en dat zoo zy zulks weigerden / men hen dan eene algemeene vergeevinge verleende; hy wilde ook dat Cuba in 't toekomende de naam van Ferdinandina zou gegeeven wozden / en dat de naam van Juana, dien'er d'Ammiraal Chriſtoffel Kolumbus aan gegeeven hadde / wierd uitgewiſt. Ten deezen tyde ſtierf de Landvoogd Bartholomeus Kolumbus, die den eerſten was / die deezen Tytel in d'Indiën gevoerd had. Na wiens dood de Koning gelaſte / dat het Eiland Mona, dat hy in eigendom bezat / aan de Kroon gehegt wierd / en nevens dat van St. Jean gevoegd. De Koning had een groot gevoelen over zyne dood / nademaal hy een man van geen minder waarde / als den Ammiraal zynen Broeder hadde geweeſt / en al zyn verrigtingen preuven van zyne dapperheid gegeeven hadden; zynde een groot Zee-man / moedig en arbeidzaam. Eenigen geloofden dat de Koning hem in d'ontdekkingen niet gebruiken wilde uit bedugtheid / dat hy de zelfde Doozwaardeng als zynen Broeder d'Ammiraal eiſſchen zou. Ook giſt men dat de Koning alzoos eene groote begeerte gehad heeft / om zig van hem in d'Europiaanſche Oozlogen te bedienen / alhoewel zulks niet was dan om hem 't on-

Jamaica belaſt St. Jago te nóémen.

En Cuba Ferdinandina te heeten.

De Landvoogd Bartholomeus Kolumbus ſterft.

der-

derhouden. De Koning nu gelaſte / dat de twee honderd Indiaanen die onder hem geſtaan hadden / en in verdeelinge bezat / aan Maria de Toledo, vrouwe van den Ammiraal gegeven wierden. En voor zoo veel als den Ammiraal reeds verlof gekregen had / om in Kaſtilje over te komen / gelaſte hy / dat ze haar gedurende zyn afweezen / by deſſelfs Oom Diego Kolumbus houden zou. En gelyk men ter zelver tyd ſpraak van eenen nieuwen Mitdeelder der Indiaanen in Hiſpaniola over te zenden / alzoo geſchiede zulks niet dan onder beding / dat men de vier honderd der geenen die onder Ferdinand Kolumbus ſtonden / hem niet en moeſt ontneemen / alhoewel zulks tegens de Koninglyke Ordonnantie aanliep in dit zelve Jaar gegeven. 1514.

't Jaar 1514 eindigd.

In den aanvang deezes Jaars 1515. had men Brieven van Pedrarias ontfangen / in welke hy verhaal deed van alles wat hem in deezen Togt ontmoet was / en wat hy in Caſtilla del Oro tot dus verre verrigt had; inzgelyks van d'afzettinge van Vaſco Nunez de Balboa, in wien hy eenen grooten weerzin betuigde te hebben / nadien hy zoodanige rykdommen en welgelegentheden / die men gezegt hadde in dit Landſchap te ontmoeten / niet en vond / en daar door te verſtaan gaf / dat de Koning zeer veele onkoſten maakte waar van hy geen voordeel genoot; doch niet tegenſtaande dit alles / zoude hy egter onophoudelyk arbeiden ten zynen dienſt. Veele ſchreeven tegen den inhoud van deezen Brief / en voornamentlyk: Dat de vermetelheid van den Bevelhebber *Pedrarias* veroorzaakte; dat d'orders van den Koning met de vereiſchte gematigdheid niet nagekomen wierden; Dat wanneer men aanklagten deed, en dat men de Gedingen tegens d'overtreeders aanvoerde, men egter niemand ſtrafte. Men deed daar by dat toen Pedrarias in Darién quam / hy 'er de Stadt in goede order vond / vindende meer dan twee honderd Hutten gebouwd; de volkeren welgemoed en gezond / daende alle Feeſtdagen hunne ſtier-ſpeelen; de landen genoegzaam bezaait / en de Stadt van leeftogt voor- 1515.

Pedrarias doed den Koning van zyn wedervaaren te Darién berigt.

Tegen berigt van anderen.

1515. voorzien. Alle de Kaciquen daar omtrent gelegen tot Bondgenooten / en zoodanige Vrienden der Kaſtiliaanen gemaakt / dat een ieder alleen / van d'eene ter andere Zee / in alle zekerheid konde gaan.

Dariën op de komſt van Pedrarias vervallen. Maar dat nu reeds veele Kaſtiliaanen geſturven waren / en dat d'overige zig deerlyk geſteld en uitgeteerd bevonden / en voor de reſt ook de Landerpen verwoeſt waren / en dat dat alles door d'afzettinge van Vaſco Nunez veroorzaakt was; zulks 'er zoo veele Regtsgedingen wierden aangeſteld / dat den Licentiaat en Opper-Schout Eſpinoſa zeide: Dat zoo men ze onder hoofden verdeelde, hy aan een ieder veertig der zelve konde toeëigenen; en vervolgens hy'er niets te doen had / dan den volke ten Geregte te daagen / en de Beamptſchryvers / alzoo het beſte goed magtig wierden / waar van de huisgenooten beſtaan moeſten; zulks het overige volk zoodanig ontroerd was / dat ze geduurigſyk aanhielden / dat men hen weder naar Kaſtilje of naar andere Eilanden liet vertrekken / gelyk men reeds daar van een aanbang maakte. Nog gaven ze berigt: Dat indien men'er *Vaſco Nunez* in 't beſtier gelaaten hadde, hy het land verder zou ontdekt hebben, zoo dat men reeds geweeten hadde, wat men van de groote rykdommen van *Dobayba* zeide, en of zulks waaragtig was of niet? Dat d'Indiaanen des lands bevreedigd waren, het land vervuld van goederen, en de Kaſtiliaanen vergenoegt en van zoo veele elende als'er nu in ſwang zyn, ontheven waren. Alle deeze ongenoegten waren zoodanig door de Stadt verſpreid / dat zulks niet voor d'oozen van Pedrarias verborgen bleef; die dan zeide: Dat wanneer den Opperſchout gezegt hadde, dat hy *Vaſco Nunez* wegens geregtſtraffelyke daaden niet daagen konde, vermids hy in hem geen meerder ſchuld dan in alle d'anderen der Stadt vond, hy dan ten minſten aan 't burgerlyke belang, dat altoos duurde, genoeg deed! Nog d'Opper-Schout antwoorde: Dat hy om zyne zaak te verdeedigen, de zelve aan eenen Pleitbezorger zou overlaaten, en dat hy tegens hem konde onder-

nee-

neemen wat hem goed dagt uit te voeren; 't geen hy dan ook beſloot te doen. 1515.

Reeds hebben wy hier voozen op 't einde deſs voozleden Jaars gezegt / dat den Bevelhebber Louis Carillo ter bevolkinge van de Rivier las Anades gegaan was zes of zeven mylen van Dariën gelegen / met bevel / dat wanneer de gelegentheid deſs zelfs aangenaam was / en dat men'er kentekenen van Goud vond / hy'er zig als dan zou veſten; doch alzoo men'er geene bequaame plaats zag / om'er met netten te viſſchen / verliet hy dit Geweſt wel haaſt. Maar op dat zyn volk geen gebrek mogt lyden / en eenigermaate te vergenoegen / beſloot hy de gezondſte manſchap met zig te neemen / om eenige Indiaanen op te vangen. Hy begaf zig dan naar 't land van den Kacique Abrayba, in het Lanſchap Ceracana genoemd / welker Landaard in Hutten woonden die op Boomen gebouwd waren / die te midden van 't water ſtonden; waar uit zy zig eenigen tyd met ſtokken en ſpits-roeden verdeedigden. Doch de Kaſtiliaanen in dit gevegt volhardende / bemagtigden zeven van deeze Huizen / en namen meer dan vier honderd zielen gevangen. Als zy nu met hunne gevangens voozt trokken / zogten zy het 't ontvlieden / en zouden 't zekerlyk ontkomen zyn / hadde niet een Hond die de Kaſtiliaanen op hen afzonden / hen weerhouden / en eenigen van hen in de beenen gebeeten. Louis Carillo verdeelde dan deeze vier honderd Indiaanen onder hem en zyne Landsgenooten / en weder na het Gebugte van las Anades gekeert zynde / begaven ze zig gezamentlyk weder naar Dariën, met berigt aan Pedrarias; dat nademaal'er geenen leeftogt nog andere benoodigdheden gevonden wierd / dat men'er derhalven onmogelyk beſtaan konde. Carillo dus wedergekeerd / beſloot Pedrarias, Vaſco Nunez werk te verſchaffen / onder voozwendzel / dat hy aan den Koning berigt hadde / dat de Rivier van Dariën grooten rykdom van Goud verſchafte / nademaal den Afgod van Dobayba, (die den Godt der Indiaanen deezes Lands was /)

De Bevelhebber Carillo ter bevolkinge de Rivier las Anades gezonden.

m

1515. in deeze Geweſten gedient wierd; en alhoewel veelen der vooznaamſte Bevelhebbers die met Pedrarias over gekomen waren / hem verzogt hadden deezen dienſt te doen; zoo wilde hy't hen egter niet bewilligen / uit vreeze dat ze hem geene laſteringe meerder toebragten / maar wilde zulks liever aan Nunez verleenen / die'er berigt van hadde. Hy verzorgde hem dan met twee honderd mannen / en gelaſte hem de rykdommen te veroveren / waar van hy gewag gemaakt hadde. En nademaal deeze Rivier met geen andere Schepen noch Baartuigen als met Kanoös te bevaaren was / wierden zy met de zelve afgeſcheept.

Vaſco Nunez met 200 mannen om de Gugures te beoorlogen gezonden.

In het land gekomen / van die men Gugures noemd / (en'er in groot getal gevonden worden /) was deeze Landaard in veele Kanoös gewapent uitgetrokken; en overvielen de Kaſtiliaanen zoo ſchielyk en onverhoeds / dat reeds van hen de helft gedood of verdronken waren eer ze zig eens in ſtaat van tegenweer vonden; en zulks wel meeſt wegens het voordeel dat d'Indiaanen op de Kaſtiliaanen behaalden / vermids ze groote zwemmers zyn / en dat ze alle naakt waren; nademaal hunne Kanoös omgevallen zynde / zy zig ſtraks te water begeeven / om ze te herſtellen / en'er zig als dan wederom in begeevende / vaardig ter verdeediging zyn; ja zig ook al zwemmende onder de Kaſtiliaanen begaven / en hunne Kanoös om wierpen / zonder dat deeze die zoo ſpoedig als zy weder wiſten te herſtellen / byzonderlyk niet de nieuwe aankomelingen. Die onder hen eerſtelyk ſneuvelde / was den Kapitein Louis Carillo die uit geweeſt had om las Anades te bevolken. Vaſco Nunez had'er met d'overigen ook veel te lyden / en zou'er gelyk d'anderen geſneuveld zyn / zoo hy zig niet behulpzig hadde / aan land te komen / alhoewel hy reeds aan zyn hoofd gewond was. d'Indiaanen begaven zig mede te lande om hunnen zegen 't agtervolgen; maar Nunez met d'overige dien hy by zig had beſtreed hen tot in de Magt / en zig van de duiſternisſe bedienende / deed zoo veel / dat hy zig met

met de zynen door het Gebergte en de Valeyen redde. Hy besloot deezen aftogt te liever / nademaal hy gebrek aan leeftogt te dugten had / en wel kundig was dat hy'er zig nergens in 't gantsche land van voorzien kon / vermids de Sprinkhaanen dit Jaar / alle de landen die met Mais bezaaid waren / verwoest hadden. Eindelyk quam Vasco Nunez gewond te Dariën, nevens zyn volk dat dus qualyk gehavend was; dat den nieuwen Bevelhebber Pedrarias inwendige verheuginge baarde / hem zoo afgesmeerd ziende te rug komen; als die hier door wel gisten dat zulks de berugtheid / dien hy zig door wapenen verkreegen hadde / veel beneevelen zou; en wel voornamelyk / op dat / zoo hem een diergelyk ongeval ontmoeten mogte / hy dan een voorbeeld om zig te troosten had / en zig deswegen te verontschuldigen. Ondertussen waren veelen van gedagten / dat zoo Carillo niet by Nunez geweest had / en dat hy alleen deeze onderneeminge mogt bestierd hebben / men'er vry eenen anderen uitslag van gezien hadde. Dog wat hy nog zoude ondernomen hebben / moest door gebrek van leeftogt agter blyven; egter bemerkte men reeds zigtbaarlyk / dat het noodlot hem niet zeer gunstig was.

1515.

Ter zelver tyd zond Pedrarias zynen Neef / die de zelve naam voerde / naar Zenu, wegens de berugtheid van 't Goud / dat men'er zeide in de Mynen van Turufi gevonden te worden / dertig Mylen van Dariën ten Oosten gelegen; hy begaf zig dan met vier honderd man in twee Karavellen. Hy was'er drie Maanden / zonder zig verder dan zes mylen landewaarts in te durven begeeven. Eenen Kacique was'er / die zig aan hem verpligte / overmids hy hem nevens zyne Vrouwe en Kinderen in vryheid liet / wyzende hem de Goud-mynen / eenige dagreizens van daar gelegen / dog hy wilde zig van deeze aanbiedinge niet bedienen / waar in hy egter groot ongelyk hadde / nademaal hy zonder iets groots te bestaan / zig alleen van zynen vlyt te dienen had / wilde hy zig een groot gewin eigen maaken. Hy wierd dan van eenige Indiaanen

Pedrarias zend eenige manschap naar Zenu.

Die'er weinig verrigten.

1515. nen ontmoet / waar mede hy luſt te ſtrijden hadde; waar door vyftien van zyne Kaſtiliaanen gedood / en nog dertig die vervolgens van hunne wonden quamen te ſterven. De Kaciquen der geburr-landen / zonden hem Boodens om met hem van Vreede te handelen / doch hy wilde hen niet hooren; maar genoegde zig alleen met vyf honderd Indiaanen gevankelyk weg te voeren / onder welke den Kacique was / die hem de Mynen had willen wyzen. Doch deezen op weg om naar Dariën te voeren / qualyk gehandeld wordende / quam te ſterven. Sy verkogten deeze Slaaven in d'Eilanden / waar van zy een groot voordeel trokken. Maar gelyk middelerwyl het gerugt zig dagelyks verſpreide van den overvloed in Goud / waar van het Landſchap Zenu voorzien was / beſloot Pedrarias om'er den Bakkalaurus Enciſe te zenden / die reeds veele ervaareniſſe in deeze landen had / zig verbeeldende dat hy'er hem beter dan zynen Neef in gedraagen zou. Dit Landſchap was gelyk het Kerkhof van veele omtrent gelegene plaatzen / alwaar men de doode lyken van zeer verre bragt / om'er begraaven te worden / en zy begroeven'er nevens hen alle het Goud dat ze hadden; zulks dat dit Landſchap van lange tyden af vervuld van deeze over-ryke Graffteden was. Deezen Enciſe, was de man die het gerugt / van dat men 't Goud met netten viſchte / verſpreid had / en in zyne Weereldkundige aanteekeninge zeid: Dat hy van weegen de Koning van Kaſtilje, twee Kaciquen verzogt, die hem onderdaanig waren; hen doende verſtaan van welken gewigte s'Konings Verzoekſchrift was, gelyk hy hem gelaſte hen bekent te maaken; en dat deeze Kaciquen hem op 't geene hy hen zeide / geantwoord hadden: Dat men'er niet dan eenen eenigen Godt hadde, die Hemel en Aarde beſtierde, dat zy dien goed vonden, en dat zy aldus mede zyn moeſten: maar dat de Paus gaf 't geene hem niet te doen ſtond; Dat de Koning die begeerde en deeze ruimdriftigheid zig eigende, gelyk een Nar moeſt zyn, nademaal hy

Den Bakkalaurus Enciſe derwaards gezonden.

hy zaaken begeerde die anderen toegehoorig waren; 1515.
en dat zoo zy zig die wilden eigen maaken, zy zyn
hoofd op 't einde van eene paal zetten zouden, ge-
lyk men andere van hunne vyanden gedaan hadde,
die zy *Enciſe* toonden; dog dat zy hen aangaande,
Heeren hunner landen waren, en overzulks geene an-
dere Heeren noodig hadden. Enciſe verzogt nog an-
dermaal: Hem zyn verzoek te willen inwilligen,
of dat hy by weigeringe hen den Oorlog zou aan
doen, dat hy ze dooden, en ook tot Slaaven zou
gevangen neemen, en tot ſlaavernye verkoopen.
Waar op zy antwoord gaven: Dat zy dan eerlang
zyn hooft op eene paal geſteld zagen. Daar-op
beſtreed hen Enciſe, en nam hun Gehugte in /
alhoewel de Kaciquen alle hunne kragten inſpan-
den / om hen zulks te verhinderen / en hielpen ook
met hunne vergiftige Pylen twee Kaſtiliaanen aan
hun dood. Hy kreeg ook eene der Kaciquen ge-
vangen; een man die zeer getrouw in zyn woord
was / en zeer wel het goede van 't quaade wiſt te
onderſcheiden.

Op het einde van 't voorledene Jaar hebben we
doen zien / hoe Jean d'Ayora de Stadt St. Cruz
bevolkte / en'er eenig volk gelaaten had / om die
te bewoonen en te verdeedigen. Alzoo hem nu
berigt wierd / dat verder ten Weſten / eenen Heer
te vinden was / die zeer ryk in Goud en volk was /
Secativa genoemd / zond hy'er Gamarra te water
in zekere Barken / met eenige Soldaaten / alwaar
hy onder voorwendzel / van hem ter gehoorzaam-
heid onder haare Majeſteiten van Kaſtilje te ver-
zoeken / zoo veele Indiaanen als hy konde / ge-
vangen nam / en hen al den rykdom ontroofde
die zy bezaten. Maar gelyk reeds deeze gerugten
door alle de Landſchappen heen liepen / dat de Jean d'A-
Kaſtiliaanen op weg waren / ſtelden zig alle de yora van
Kaciquen ſchrap om tegenweer te bieden / en zon- d'Indiaanen
den allerwegen Verſpieders uit. Dusdanig dat geſlagen.
Secativa berigt krygende / dat de Kaſtiliaanen hem
te water quamen bezoeken / hy voor af alle de vrou-
wen en kinderen zyner Onderdaanen in zekerheid

1515. vragt / en leide zig nabÿ het Gebugte in een hinderlaag. Als nu de Kaſtiliaanen de plaats wilden naderen / overviel hÿ hen op 't onvooꝛzienſte met een verbaarlÿk geſchreeuw / ſchietende met Pylen en Werpſpieſſen zoo digt / dat niet alleen den Bevelhebber der Kaſtiliaanen eerlang gewond raakte / maar ook het meerendeel van zÿne manſchap zoo deerlÿk gehavend wierden / dat ze zig zonder lange ſtand te houden / weder naar hunne Barken begaven.

Als nu d'Ayora zÿn volk dus qualÿk geſteld zag wederkeeren / en veele van het vergift beſmet waren; beſloot hÿ hen in het Gebugte van Pocoroſa te verdeelen / en zÿn gantſche land te beroo-

Belaſt tegens gegeevene trouwe den Kacique Pocoroſa 't overvallen.

ven / zÿnde dit de plaats alwaar hÿ zÿne Stadt gebouwd had / en den Kacique gevangen namen / op dat ze van hem alle het Goud dat hÿ hadde genieten mogten. Maar Pocoroſa kreeg'er doog eenen Kaſtiliaan van Vaſco Nunez (Eſlana geheeten) berigt van; welken een weerzin hadde / van te zien dat men zoodanig eenen Vriend en Bondgenoot tegens beloofde trouwe / alzoo wilde handelen; weshalven d'Ayora hem dreigden te doen hangen. Eindelÿk nam hÿ beſluit om weder naar Dariën te keeren / alwaar hÿ het opſte naar zÿn goeddunken betaald hebbende / (behalven wat hÿ verzweeg) zig'er te Scheep begaf /

Vertrekt zonder verlof naar Kaſtilje.

dat hÿ wat hermaakte en in Zee deed ſteeken om naar Kaſtilje te keeren; niet zonder agterdogt / dat Pedrarias deeze daad aldus liet dooꝛ glippen / wegens de vriendſchap die hÿ met Gonzalo d'Ayora, Broeder van deezen d'Ayora hadde / die reeds het gerugt liet loopen / dat hÿ een geboozen Edelman van Cordoua was / zÿnde desweegen zeer geagt; alhoewel zÿne onverzadelÿke gierigheid / hem deeze eere in d'Indiën onwaardig maakte. Deeze vlugt van Jean d'Ayora, (gelÿk men 't dus noemen mag) gaf aan de Koninglÿke Amptenaaren gelegentheid om Pedrarias verdagt te houden van tegens hem en anderen / eenen heimelÿken haat te voeden; nademaal men in andere ſtroope-

rÿen /

ryen / hen hun deel van 't Goud dat men bekomen had / zoo wel aan den Biſſchop als de Koninglyke Ampteraaren verſchafte / wanneer de gelegentheden in diergelyken gevallen voor quamen / gelyk deeze van d'Ayora, of van anderen. Maar hen daar af nu niets te wille geweerſt hebbende / verbeelden zy zig dat men hunne beurs veel te hoog gedaan hadde. 1515.

Ondertuſſchen wilde de Kapitein Garci Alvarez, die met zyn volk in de Stadt St. Cruz gebleeven was / ook niet ledig zyn / zulks dat hy deeze plaats willende behaaren / in eenige nabuurige Gehugten verſcheide uitvallen deed. Dog Pocorosa zig elders gemoedzaakt ziende / vergaderde zyn volk / en die van 't meerendeel zyner vrienden zoo veel hy konde byeen bzengen; en overviel met de zelve den Kaſtiliaanen twee uuren voor dag / wanneer ze nog alle in ſlaap waren; die dan ook voor 't meerendeel gewond raakten eerze regt wakker wierden. Maar alzoo hunne Pylen niet vergiftig waren / ſtelden zig de Kaſtiliaanen (alhoewel meeſt gewond /) in ſtaat om tegens hen de kans met vegten te herhalen / en verweerden zig met hunne Degens tegens d'Indiaanen / die hen ingelyks met hunne ſtokken luſtig te keer gingen; vermids 'er nu zoo van d'eene als ander zyde veele ſneuvelden / en men van weder-kant niet af liet kloekmoedig te vegten / tot dat den dag aanquam / zoo zag men dat d'Indiaanen reeds alle de Kaſtiliaanen verſlagen hadden / nevens hunnen Kapitein Garci Alvarez, uitgezondert vyf die zig op de vlugt begevende zig nagt en dag ſpoeden / tot ze eindelyk te Darien aanquamen / alwaar zy verhaal deeden van alles wat hen wedervaaren was. Die daar hoe het by quam dat de Stadt St. Cruz ontvolkt wierd / zes Maanden na dat ze begonnen was geſtigt te worden / zonder dat 'er iemand / dan een eenige Kaſtiliaanſche Vrouwe gebleeven was / die den Cacique Pocorosa na hem nam.

De Kaſtiliaanen van St. Cruz om Strooperyen van d'Indianen overvallen.

En alle behalven vyf gedood.

Nu quam 'er een Schip te Darien aan te landen / dat wegens den Koning Laſtbrieven voor Pedra-

515. rias mede gebragt / nevens aanschryvens waar door hy hem deed weeten: Dat hy genoegen in zyne overkomst te Darien geschept hadde, byzonderlyk zonder aan Hispaniola te hebben aangeweest. De Koning nu ook beslooten hebbende Vasco Nunez met eenige Gunst-bewyzingen te willen vergeldingen doen / gelaste hy onder andere zaaken / aan Pedrarias: Dat wegens aanmerkinge van de Diensten die Vasco Nunez hem gedaan hadde, (en gelyk hy vermeende, hem nog meerder te konnen bewyzen;) op dat hy hem te meer mogt aanmoedigen, hadde zy hem met het Ampt van Landvoogd aan de Zuid-zee begunstigt, als'er ontdekker af zynde, en ten Bevelhebber der Landschappen van *Panama* en *Coyba* aangestelt; een Eiland dat den zelven Nunez verzogt hadde / alhoewel hy qualyk onderrigt was / dat hy'er veele Peerlen en Goud vinden zou. Dat nog des Konings begeeren was; Dat alle die hun verblyf in deeze gewesten hadden, hem, als in zyn eigen Persoon gehoorzaamen zouden. Ook had hy in zyne Lastbrieven / wegens het bestier dat hy aan Nunez verleenden / bevolen te stellen: Dat het onder zyne gehoorzaamheid en in zynen naame geschiede; „En dat hy hem ordonneerde / dat voor zoo zeel wat dit Ampt aanging / dat wegens andere zaaken die Vasco Nunez verpligten konden om toevlugt tot hem te „neemen / hy hem handelde / begunstigde / en „agte als een Perzoon die zoo veele goede Diensten beweezen hadde; op dat hy ontrent Pedrarias erkende / den wille die de Koning had / van „hem groote gunst-bewyzingen te doen / gelykerwys hy hem door zyne Brieven deed hoopen. „En vermids hy eene zoo groote bequaamheid „en wetenschap bezat om de Kroon dienst te doen / „en dat hy zoo werkelyk in d'ontdekkingen was / „gelyk hy metterdaad had doen blyken / zoo gaf „hy hem alle vryheid in zaaken van zyn Bestier; „en dat men in zodaniger wyze men zig met hem „moest beraaden; zonder den tyd te verspillen. „Boven dit alles / had de Koning nog in de Last-

„brie-

isco Nu- met het t van lvoogd le Zuid- beschon-

edrarias t hem te ag-

„brieven van Nunez belaſt te ſtellen; „Dat hy 1515.
„hem meer dan Pedrarias verpligt was / en hy
„verbolgens meerder zou agten / wat door d'Or-
„der van Nunez verrigt wierd / dan door eenig
„ander Perzoon wien het ook was; jaa dat al-
„les wat hy voor hem doen zou / hy zulks hoo-
„ger agten / dan of 't Pedrarias voor de Koning-
„lyke Perzoon deed; en dat dit andere Perzoonen
„die hen dienden ten groot voordeel van hen geagt
„zou worden / het goed onthaal te zien dat men
„Vaſco Nunez zou doen / als een ſtuk dat hen
„aanmoedigen kon / hem met meerder luſt te die-
„nen. En op dat dit alles op 't gevoegelykſte
verrigt wierd / had de Koning aan den Schatbe-
maarder Alonſo de la Puente bevolen / zorge voor
de zaaken te hebben / die Vaſco Nunez aangingen /
en aan Vaſco Nunez, om zoo veel als hy kon /
Pedrarias in te willigen.

De Laſtbrieven voor Nunez quamen eindelyk
en wierden te Valladolid afgevaerdigt; met verbod
aan de Koninglyke Amptenaaren wegens 's Ko-
nings regten / onderhandelingen of verdrag te maa-
ken / op ſtraffe van ontzegginge haarer Ampten /
en verlies hunner goederen. En voor zoo veel
Pedrarias reeds aan den Koning breed berigt gege-
ven had / wegens het Eiland Dominica / en wat
gemak de Vlooten en andere Schepen daar genoo-
ten / om'er zig van hout en water te voorzien / zoo
wilde hy dat men'er eenige huizen tot meerder ze-
kerheid bouwde; en dat hy ten dien einde verlof
aan die van Darién gaf / om'er Schepen te hou-
den en op deeze Eilanden te handelen.

Men verkondigde dan den Bevel-brief van Vaſ-
co Nunez, en hy aanvaarde ter zelver uure den
Tytel van Landvoogd die hem verleend was. Hy
ſtelde daar op Vergaderingen aan / waar van eeni-
gen uit zyne benyders / en anderen uit zyne vrien-
den beſtonden; nademaal eenige dagten dat Pe- Vaſco Nu-
drarias, en voornaamentlyk zyn volk / niet wel nez door Pe-
genoegt in den voorſpoed van Nunez waren / zien- drarias benyd.
de dat hy tot zoodanig eene waarde verheven wierd

1515. rias mede gebragt / nevens aanſchrÿvens waar dooꝛ hÿ hem deed weeten: Dat hy genoegen in zyne overkomſt te Dariën geſchept hadde, byzonderlyk zonder aan Hiſpaniola te hebben aangeweeſt. De Koning nu ook beſlooten hebbende Vaſco Nunez met eenige Gunſt-bewÿzingen te willen vergeldingen doen / gelaſte hÿ onder andere zaaken / aan Pedrarias: Dat wegens aanmerkinge van de Dienſten die Vaſco Nunez hem gedaan hadde, (en gelyk hy vermeende, hem nog meerder te konnen bewyzen;) op dat hy hem te meer mogt aanmoedigen, hadde zy hem met het Ampt van Landvoogd aan de Zuid-zee begunſtigt, als'er ontdekker afzynde, en ten Bevelhebber der Landſchappen van *Panama* en *Coyba* aangeſtelt; een Eiland dat den zelven Nunez verzogt hadde / alhoewel hÿ qualÿk onderrigt was / dat hÿ'er veele Peerlen en Goud vinden zou. Dat nog des Konings begeeren was; Dat alle die hun verblyf in deeze gewesten hadden, hem, als in zyn eigen Perſoon gehoorzaamen zouden. Ook had hÿ in zÿne Laſtbrieven / wegens het beſtier dat hÿ aan Nunez verleenden / bevolen te ſtellen: Dat het onder zyne gehoorzaamheid en in zynen naame geſchiede; „En dat hÿ hem or„donneerde / dat dooꝛ zoo zeel wat dit Ampt aan„ging / dat wegens andere zaaken die Vaſco Nu„nez verpligten konden om toevlugt tot hem te „neemen / hÿ hem handelde / begunſtigde / en „agte als een Perzoon die zoo veele goede Dien„ſten beweezen hadde; op dat hÿ ontrent Pedra„rias erkende / den wille die de Koning had / van „hem groote gunſt-bewÿzingen te doen / gelÿker„wÿs hÿ hem dooꝛ zÿne Brieven deed hoopen. „En vermids hÿ eene zoo groote bequaamheid „en wetenſchap bezat om de Kroon dienſt te doen / „en dat hÿ zoo werkelÿk in d'ontdekkingen was / „gelÿk hÿ metterdaad had doen blÿken / zoo gaf „hÿ hem alle vrÿheid in zaaken van zÿn Beſtier; „en dat men in zodaniger wÿze men zig met hem „moeſt beraaden; zonder den tÿd te verſpillen. „Boven dit alles / had de Koning nog in de Laſt„brie-

Vaſco Nunez met het Ampt van Landvoogd aan de Zuid-zee beſchonken.

Pedrarias gelaſt hem veel te agten.

„hieven van Nunez belaſt te ſtellen; „Dat hy 1515.
„hem meer dan Pedrarias verpligt was / en hy
„vervolgens meerder zou agten / wat door d'Oz-
„der van Nunez verrigt wierd / dan door eenig
„ander Perzoon wien het ook was; jaa dat al-
„les wat hy voor hem doen zou / hy zulks hoo-
„ger agten / dan of 't Pedrarias voor de Koning-
„lyke Perzoon deed; en dat dit andere Perzoonen
„die hen dienden ten groot voordeel van hen geagt
„zou worden / het goed onthaal te zien dat men
„Vaſco Nunez zou doen / als een ſtuk dat hen
„aanmoedigen kon / hem met meerder luſt te die-
„nen. En op dat dit alles op 't gevoegelykſte
verrigt wierd / had de Koning aan den Schatbe-
maarder Alonſo de la Puente bevolen / zorge voor
de zaaken te hebben / die Vaſco Nunez aangingen /
en aan Vaſco Nunez, om zoo veel als hy kon /
Pedrarias in te willigen.

De Laſtbrieven voor Nunez quamen eindelyk
en wierden te Valladolid afgevaerdigt; met verbod
aan de Koninglyke Amptenaaren wegens 's Ko-
nings regten / onderhandelingen of verdrag te maa-
ken / op ſtraffe van ontzegginge haarer Ampten /
en verlies hunner goederen. En voor zoo veel
Pedrarias reeds aan den Koning breed berigt gege-
ven had / wegens het Eiland Dominica / en wat
gemak de Vlooten en andere Schepen daar genoo-
ten / om'er zig van hout en water te voorzien / zoo
wilde hy dat men'er eenige huizen tot meerder ze-
kerheid bouwde; en dat hy ten dien einde verlof
aan die van Darién gaf / om'er Schepen te hou-
den en op deeze Eilanden te handelen.

Men verkondigde dan den Bevel-brief van Vaſ-
co Nunez, en hy aanvaarde ter zelver uure den
Titel van Landvoogd die hem verleend was. Hy
ſtelde daar op Vergaderingen aan / waar van eenig-
gen uit zyne benyders / en anderen uit zyne vrien-
den beſtonden; nademaal eenige dagten dat Pe- Vaſco Nu-
drarias, en voornaamentlyk zyn volk / niet wel nez door Pe-
genoegt in den voorſpoed van Nunez waren / zien- drarias benyd.
de dat hy tot zoodanig eene waarde verheven wierd /

1515. dat zelfs het Noodlot niet meerder daar aan hem toe brengen / om hem hooger te verheffen als hy reeds gevorderd was. Eerlang daar na quam Garabito met zestig Kastiliaanen uit het Eiland Cuba, om d'orders van Vasco Nunez te volgen / met hunne wapenen / nevens andere benoodigdheden / om naar Nombre de Dios te vertrekken / en omtrent de Zuid-Zee bevolkingen te doen / hoopende dat de Koning hem over-al wat hy bevolkte / het bestier zou geeven. Deeze Garabito zes mylen van Dariën in eene Haven ingeloopen / zond behendigheit aan Vasco Nunez berigt van zyne aankomst; waar over Pedrarias (als niets bewust zynde / nog van het voorneemen van Vasco Nunez kundig /) een groot ongenoegen tegens hem opvatte / en van toen af qualyk over zyn doen begon te oordeelen; zoo dat hy hem gevangen nam / en in eene Gevankenisse liet opsluiten; doch de Bisschop Jean de Quevedo verzogt dat men hem niet zou in Gevankenisse houden; waar op hem Pedrarias eindelyk onder zekere voorwaardens weder ontsloeg. Nogtans konden hunne hoedanigheden zig nooit over-een dragen. Zoo dra als de Koning aan Pedrarias bevel gegeeven had om Vasco Nunez te eeren / wegens de goede dienſten die hy erkende van hem genooten te hebben; en dat hy zig deswegen van zyne berigten en raad te bedienen had; waar in hy niet voldeed / nog uit goeder herten handelde; maar in tegendeel hem verdagt hield / als of hy zig als den Licentiaat Espinosa had aangesteld; en zoo strafwaardige beschuldigingen over hem had aangenomen / dat hy door de verwyzingen tot eene zoodanige benoodigdheid gebragt was / dat wanneer Pedrarias quam aan te landen / hy meer dan tien duizend Pesos hadde / dog den anderen nu niets had waar van te leeven.

Door Pedrarias gevangen gezet.

Gelykerwys van 't Gouд / zoo liep ook het gerugt van de Peerlen die Vasco Nunez aan de Zuid-Zee ontdekt hadde; dus wierd dan Pedrarias door den Bisschop aangezogt / om'er hem heen te zenden / en deeze ontdekkinge ten einde te brengen /

Pedrarias verzogt om Vasco Nunez naar de Zuid-Zee te zenden.

na

na dat hy nu met de Kaciquen van deeze Gewesten Vreede gemaakt had / op dat ze hem behulpzaam waren / waar na hy dan konde wederkeeren / vertoonende hem de groote dienst die hy deswegen aan den Koning zou doen / wegens d'anderen die men niet magtig te bevreedigen was / en zig reeds ten opstand begeeven hadden. 1515.

Die'er Gaspar de Morales zend.

Pedrarias deezen raad niet willende opvolgen / gelaste aan den Kapitein Gaspar de Morales, (die zyn Dienaar of Bloedvriend / van Segovia geboortig was /) zig met zestig Kastiliaanen te voorzien / om hem daar mede naar de Zuid-Zee te begeeven / en d'Eilanden aan te doen die d'Indiaanen Terarergui noemden / (daar na las Perlas geheeten /) en voornamentlyk eene waar aan men de naam van Isla Rica gegeeven heeft; en daar zoo veele Peerlen te verzamelen als hy konde magtig worden. Gaspar de Morales nam dan den eigen weg / en trok door de zelfde Gehugten der Kaciquen met wien Vasco Nunez reeds Vreede en vriendschap hadde opgerecht / en bevonden / hoe den Kapitein Franciscus Bezarra, (die ze met zyn volk / als of ze Broeders waren / ontfangen hadden /) hen berooft hadde; vindende hem in eene vlakte / wederkeerende na Dariën, met Goud beladen / en een groot getal Slaaven verzeld.

Die veele vreedzaame Indiaanen tot Slaven maakt, maar door den Bisschop van Dariën wederstrooken.

Weshalven'er een groot verschil in Dariën ontstond / dewyl den Bisschop niet wel konde dulden / dat men deeze arme menschen dus gedwangelyk verhoerde; zeggende dat men met zulks te doen geen groot voordeel behaalen zou / maar veel'eer den handel der Wynen gants verwoesten. Gaspar de Morales nam eene der Kastiliaanen by hem / die Bezarra begeleid hadde; en d'Indiaanen die door het Gebergte omzwurven / ziende dat Bezarra vertrok / verbeelden zig als toen in zekerheid te zyn en begaven zig weder in hunne huizen: doch ze vonden zig zeer bedroogen / wanneer zy Gaspar de Morales zagen aankomen. Eindelyk quam hy dan aan de Zuid-kust / en in het land van den Kacique, Tutibra genoemd / die hem vreedzaamelyk ontfing en alles gaf wat hy hadde.

1515. Men vond'er niet dan vier Kanoôs, alle gereed om'er zig in te begeeven / dog waren niet beſtand om de Kaſtiliaanen te voeren. Hy liet'er dan eenen Kapitein Penaloſa geheeten / met de helft zyner manſchap / en vervoegde zig met d'anderen in het Gehugte van eenen Kacique, Tunaca genoemd; dat een beter plaatze was om naar d'Eilanden over te ſteeken. Deezen Kacique verwagte hem met al zyn volk / als of hy zynen vriend was / hebbende overvloed van leeftogt by zig.

De Morales en Pizarrus aan de Peerel-Eilanden gekomen.

Den volgenden dag begaf zig de Morales in eene groote Kanoô, en Franciſcus Pizarrus in eene andere; dog het verouwden hen eerlang van'er zig in begeeven te hebben: want niet tegenſtaande de mannen die zy om de Kanoôs te beſtieren met zig genomen hadden / onderdaanen van de Kaciquen Chiapes en Tumaco waren / die zeer getrouw aan Vaſco Nunez hadden geweeſt / en hem in hooge agtinge hielden; quam de Zee met zoo grooten hevigheid opvloeyen / dat de Kanoôs onder het tuſſenvallen van de nagt / van elkanderen af geraakten / zoo dat ze elkander niet meer ziende / en dat de Zee zeer hevig was / ieder aan hunne zyde geloofden dat d'andere reeds vergaan waren. Dog eindelyk quamen ze ten alle gelukke / den volgenden dag / 's morgens in eene deezer Eilanden aan te landen / en zagen zig alzoo wonderlyk gered. Hier aangekomen / vernamen zy dat deezen Landaard bezig was om hunne Feeſten te vieren; en nademaal zy de gewoonte hadden / dat de mannen na het volbrengen deezer Feeſten / zig van hunne vrouwen afzonderden / quamen de Kaſtiliaanen juiſt ter plaatze aan land / alwaar de vrouwen zig onthielden; zulks dat zy'er zig dooz dat middel meeſter van maakten. De mannen hier over als verwoed gewozden / vielen eerlang met hunne brandende werpſpieſſen op de Kaſtiliaanen aan / dewyl deeze Landaard geene Yplen gebruikten. Zy quamen dus eenigen te wonden; dog de Kaſtiliaanen lieten eenen Hond los / die zy by zig hadden; deeze maakten eene zoo geweldige ſlagtinge onder

Geraaken met d'Eilanders in gevegt.

d'In-

d'Indiaanen / dat ze alle wegens dit beeſt / en voor zoodanigen Krygsvolk / verſchrikt zynde / de vlugt namen. En alhoewel'er veele ſneuvelden / en dat zy liever ſterven wilden / dan hunne Vrouwen en Dogters ontvoerd zien / zoo bevogten ze de Kaſtiliaanen weder van nieuws ; dog dit alles baate hen niets meer dan dat'er nog een groot deel van hen quam te ſneuvelen. De Kaſtiliaanen begaven zig dan uit dit Eiland naar een grooter / alwaar de Koning van alle deeze Eilanden / of ten minſten van 't meerendeel der zelven / zyn gemeen verblyf hadde ; die ('t zy door het gerugte / dat alleriwegen verſpreid wierd / wegens den komſt der Kaſtiliaanen / of dat hy'er berigt van had / wat'er in 't ander Eiland voorgevallen was /) zig met al zyn volk op de been maakte om hen den aankomſt te betwiſten ; dog hy wierd eerlang al mede ter vlugt genoodzaakt ; zig niet ſterk genoeg vindende om hen te wederſtaan / waar toe den Hond veel gedaan hadde ; want die liep in 't midden deezer Landaard / en verſcheurde al wat hy beet kreeg ; zulks dat de ſchrik wegens dit beeſt zoo buiten gewoon voor hen was / dat ze zig ter vlugt begeeven moeſten. Egter vergaderde de Koning zyn volk wederom / verzoekende nogmaals het lot zyner wapenen / en beſtreed de Kaſtiliaanen dapperlyk. En alhoewel de wapenen hem weinig begunſtigden / waren egter de kragten zyner Landaard niet te veragten / veel min nog hunnen moed. De Chiapaners en Tumaconers die de Kaſtiliaanen verzelden / voegden'er zig tuſſen / hen zeggende hoe de Kaſtiliaanen onverwinnelyk waren / en dat zy de Kaciquen Ponca, Pocorota, Quareca, Chiapes en Tumaco, overwonnen hadden / nevens veele anderen / die zig eindelyk hadden onderworpen / alhoewel zy in den aanvang insgelyks wederſtand beeden. 1515.

Deeze voorbeelden en dringreden / verpligte eindelyk die Koning om de Kaſtiliaanen insgelyks in vreede 't ontfangen. Hy begaf zig in zyn huis / dat verwonderlyk ſchoon was / wel gebouwd en merk- En eindelyk in vreede ontfangen.

1515. merkwaardiger dan ze nog gezien hadden. Hy deed hem een klein bieze korfje brengen / dat zeer teder gewrogt / en vol van de rykste Peerlen was / die honderd en tien mark woegen / waar onder'er eene gevonden wierd / wiens diergelyken in grootte niemand ooit gezien hadde / wegende vyf-en twintig Karaaten, en was ter groote van eene kleine Noot. Eene andere was'er gelyk eene Muskaat-Noot / gantsch Orientaal en volmaakt / van eene schoone verwe / en helder; deeze had de swaarte van tien Dragmas, en was aan 't boven-einde doorboord. Den Koopman Pieter del Puerto, kogt ze van den Kapitein Gaspar de Morales, en gaf'er twaalf honderd Castellanos voor; ze wierd dan in eene verkoopinge gelegt / overmids de Koninglyke Amptenaaren berigt wierden om ze voor den Koning magtig te worden / en d'andere het Goud meer beminden om zig wegens hunne soldy te doen betaalen. Maar gelyk de Koopman berouw hadde van zoo veel Gelds voor een eenige Peerl geschooten te hebben / zoo verkogt hy ze den volgenden dag aan Pedrarias, en Isabella de Bovadilla bood ze zederd de Keizerinne aan; en men agte dat zy'er vier duizend Dukaaten voor genooten heeft. De Kastiliaanen schonken aan deezen Indiaanzen Koning of Kacique, eenige Kastiliaansche Beuzelingen / waar mede hy zig vergenoegd hield / nevens eenige yzere Bylen / die hy meerder agte dan of ze van Goud waren. Als nu de Kastiliaanen wegens dat den Koning deeze Bylen zoo hoog agte / in lagchen uitborsten / zeide hy hen; Dat hy'er meerder voordeels van trekken zoude, dan zy van alle de Peerlen. Hy zig dan aldus over de vriendschap der Kastiliaanen zeer wel voldaan vindende / voerde hy den Kapitein de Morales, en eenige anderen / op een kleene houten Toren / van waar men de gantsche Zee ontdekken kon / en wyzende met de hand naar 't Oosten / vertoonde hy hen het land dat zig naar Peru strekte / zeggende; Beschouw gy heel deeze gantsche Zee, en alle deeze Eilanden, die van myne beheerschinge afhangen,

Veele en groote Peerlen hier gevonden.

zy

zy zullen ten uwen dienſte zyn, geduurende gy myne vrienden zult wezen; en alhoewel wy weinig Goud hebben, brengen egter alle deeze Eilanden veele Peerlen voort; ik agte uwe vriendſchap meer dan deeze Peerlen, en nooit zult gy'er van mynen-'t wegen gebrek af hebben. Op dan verbleeven in verdrag / dat aan den Koning van Kaſtilje Jaarlyks honderd Marken deezer Peerlen zou voldaan worden; dat hy goedhertig aannam / agtende zulks van weinig belang te wezen / als niet denkende / dat hy zig door deeze overeenkomſt / ſchatbaar maakte. 1515.

In dit Eiland waren zoo veele Herten en Konynen / dat men ze met ſtokken dooden kon. Het Brood was'er van Mais en Yuca; de Wyn was 'er gelyk die van d'anderen in d'Indiën, als ingelyks de vrugten waren; zoo dat men'er alles gelyk in 't Landſchap van Comagre vond. Eindelyk wilde deezen Kacique nevens alle die van zyn huis waren / gedoopt zyn / en begeerde Pedrarias genoemd te worden. Waar na Gaſpar de Morales zig weder naar 't vaſte Land begaf / en de Kacique verſchafte hem veele Kanoös om'er mede gedient te zyn / hem verzellende tot aan den Oever der Zee; van waar ze / de Kaſtiliaanen vertrokken zynde / zig weder naar Darién begaven. Dit Terarequi is ter vyfde Graad van den Evennagtslyn gelegen; en 't is'er zeer overvloedig van leefkogt en Vis. Men twyffelde uit de altoos groene Boomen die'er zyn / of ze ook geene Specerpen droegen? ten minſten waren'er die geloofden dit land nabv de Specery-Eilanden te wezen / en verzogten die 't ontdekken / onder voorwaarde van zulks op hunnen koſten te doen. Veele Herten en Konynen aldaar.

De Peerlen die aan dit Eiland geviſcht wierden / waren de grootſten die ten dien tyde gevonden waren / en veele der zelve die den Kacique gaf / waren grooter dan Hazel-nooten / en anderen die nog te boven gaande. De Kacique Pedrarias, liet'er in 't byzyn der Kaſtiliaanen / die zulks verzogten / door de Viſſchers des Eilands eenige opviſſchen. De Peerlviſſchery beſchreven.

Der-

1515. Deeze Viſſchers waren daar in zeer erbaaren; zy begaven zig te water en dooken te gronde / en de Zee ſtille zynde / voeren ze met hunne Kanoös daar op uit / van ieder eene ſteen vooꝛ-uit werpende / die hen vooꝛ een anker diende / zynde aan een touw gebonden uit ryſjes gevlogten; na dat zy zig dan met eene zoozt van een zak om den hals onder gedooken hebben / en zy van oogenblik tot oogenblik met Oeſters belaaden boven komen / zoo duikenze dus meenigmaal ter diepte van zes pieken lengte / nademaal de grootſte Oeſters zig in 't diepſte water onthouden. Dat ze nu zoo telkens boven komen / is om hunnen adem te ſcheppen / en indien ze ſlegts een weinig in ruſt gelaaten wozden / zoo hegten deeze Oeſters zig zoo vaſt aan de Klippen / (of ook wel d'een aan den anderen /) dat deeze Viſſchers kragts genoeg noodig hebben om ze van een te ſcheuren. Waar dooꝛ ook dikmaals gebeurd / dat'er de duikers te veel mede te doen hebben om ze af te rukken / die dan te mets hunnen adem verliezende / verdrinken moeten; waar by ook wel gebeurd dat hen de Viſſchen verſlinden / die zy Tiburons of Marrages noemen / hebbende de groote van Zee-honden. De omgehange zakken dienen hen om d'Oeſters in te werpen. Zy binden die ook met een touw om 't lyf / nevens iets van ſwaarte / op dat hen het water tegen wil niet opwaarts dryve. Daar wozden wel eenige Oeſters gevonden / waar in tien / twintig / dertig en meer Peerlen zyn / doch deeze zyn gemeenlyk van 't minſte zoozt. Dat ze nu ook de Indiaanen zoo weinig agten / is om dat zy ze niet regt weeten te gaaten / en derhalven'er weinig gebruik van hebben.

Middelerwyl dat Gaſpar de Morales, en zyne medegenooten / van dit Eiland vertrokken / (latende den Kacique en zyn volk zeer vergenoegd / en zy verheugd / wegens zoo veele dierbaare Peerlen als ze bekomen hadden /) begaven ze zig naar 't vaſte land / om naar Darien te keeren. De Kapitein Penaloſa deed dan met zyn manſchap vlytige navoꝛſchinge naar de goederen van den Kacique Tu-

tu-

tubra doen / waar over deezen zoodanig gevoelig was / dat hy hem besloot te dooden / nevens de Kapitein de Morales, wanneer hy zou weder gekomen zyn. Om nu tot dit oogmerk te komen / maakte hy eene zamenswering tegens hen / met alle de rondomgelegene Kaciquen, die zig wegens deeze dwingelandy zeer gevoelig toonden. By Gaspar de Morales vervoegden zig eenen Kacique Chiruca genoemd / nevens eene zyner Zoonen / zynde een jongeling die groote genegentheid voor de Kastiliaanen toonde; dog men wist niet of deeze genegentheid een waaren grond hadde / dan of ze uit vreeze bestond / of dat zulks maar geschiede om zyne gelegentheid te verspieden / en zoo zyn voorneemen uit te voeren / waar van het laatste 't zekerste was. De Morales dan aan 't vaste Land gekomen / zond Bernardin de Morales met tien man om Penalosa tot hem te doen komen / nevens de manschap die by hem was / en te Titubra gebleeven waren / op dat zy gezamentlyk naar Darien keerden. Aan een Gehugte gekomen / waar van den Kacique Chuchama genoemd / en eene der Zamenswerders was / wierden zy'er wel ontfangen en onthaald. Maar de nagt gekomen zynde / en hy geloovende dat de Kastiliaanen in eenen diepen slaap waren / deed hy het vuur in het huis steeken waar in zy sliepen / waar door eenigen verbrand wierden / en anderen 't ontquamen. Chiruca die by de Morales was / berigt hebbende dat deezen aanslag geschieden zoude; (of 't zy dat hy mede onder de zamenswering was / of dat hy voor de Kastiliaanen bevreest mogt zyn /) ontvlugtend deeze nagt met zyn Zoon. Dog dit eerlang door eenige Indiaanen en Kastiliaanen ontdekt zynde / liepen ze hen na / en agterhaalden de Vader nevens den Zoon / die zy gevangen met zig voerden. Men pynigde ze en stelden hen den Hond voor / die ze reeds neepen gegeeven hadde; waar na zy eindelyk bekenden wien het vuur in hun verblyfplaatze gestoken / en de Kastiliaanen doen sneuvelen had. Deeze bekentenisse verooraakte eene

1515.

Zamenswering eeniger Kaciquen tegens de Kastiliaanen.

ver-

1515. verbaastheid in de Morales; doch hy ontveinsde zulks zoo wel door gebaarden als woorden / en bedagt zig eerlang eene uitvindinge / die was. / Dat hy Chiruca alle de Kaciquen geheimelyk na elkanderen tot zig liet roepen / welker agttien waren / en zulks onder voorwendzel / van met hen over eenige wigtige zaaken te spreeken / voor al eer dat ze de Kastiliaanen bestreeden; hem voorhoudende / dat indien hy niet getrouw was / en het tegendeel van zynen last deed / dat hy hem den Hond zoude voorwerpen om verslonden te worden.

Chiruca verrigte behendiglyk wat hem verzogt was / en de Kaciquen quamen d'een na den anderen / en naar vervolg dat ze aanquamen / deed ze Gaspar de Morales in ketenen sluiten / en door deezen list / kreeg hy alle de Kaciquen in zyne magt / zonder dat ze van elkander kundschap hadden / tot dat ze dus alle gevangen waren. Ter zelver tyd quam Penalosa ingelyks met al zyn manschap by hem / waar door de Morales zeer genoegd was en gesterkt wierd / nadien hy hen geloofde verlooren te zyn. Zy beslooten dan om gezamentlyk d'Indiaanen tegen te trekken / die met ongeduld hunne Kaciquen verwagten / niet weetende dat ze gevangen waren. Franciscus Pizarrus voerde de voortogt aan / en viel voor den dag / dwersch op den vyand in / zynde het wagt-woord onder hem St. Jago. Zoo als den dag nu aanbrak / telde men zeven honderd Indiaansche lyken / met d'overwinninge behaald. De Morales deed ook vervolgens / alle de Kaciquen, zonder zelfs Chiruca uit te zonderen / den Hond voorwerpen. En voor zoo veel hy van 't Oosten gedeelte der Golf van St. Miguel berigt hadde / dat'er eenen magtigen Kacique Biru genoemd / was / die anderen Biruquete heeten / besloot hy'er te gaan om hem te bevegten; men zey dat deezen zeer dapper was / en dat wanneer hy den Oorlog voerde / aan niemand het leven schonk; en dat zyn gantze huis met wapenen behangen was / die hy zyne vyanden ontweldigd had. Eenigen agten ook dat de Kastiliaanen de naam

Die alle door list van de Morales gevangen worden.

naam Peru, van deezen Beru ontleend hebben; alhoewel ze die nog eenen anderen oorſprunk willen toe-ſchryven / gelyk wy hier na verhalen zullen. 1515.

De Kacique Biru door de Kaſtiliaanen overvallen.

Hoe 't er ook mede zy / de Kaſtiliaanen vielen voor den dag op het huis van den Kacique aan / om 'er den brand in te ſteken. Biru egter ontſnaptent / en vergaderde in 't korte zyn volk / en begon de Kaſtiliaanen te bevegten; ſtrydende zoo dapperlyk tegens hen / dat men lange bezig was / zonder te weeten / wien zig van d'overwinninge te verzekeren hadde; dog d'Indiaanen namen eindelyk de vlugt. De Morales deeze Indiaanen dus moedig en dapper vindende / wilde hen niet nazetten / noch het geval verwagten van een tweeden ſlag / deed keerde hy weder naar het Gebugte van Chiruca. Maar de volkeren der agttien Kaciquen, en den Toon van Chiruca zig zonder Heer ziende / en hem zelve zonder Vader / beſlooten ze alle gezamentlyk af te wagten / dat de Kaſtiliaanen van Chiruca vertrokken / en hen dus met verwoedheid aanvallende / zoo wierden 'er eenigen gewond. Eenen Kaſtiliaan was 'er die door eene werpſpies zoo gewis getroffen wierd in zyne borſt tuſſen de ſchouwders door gaande / dat hy 't aanſtondes beſturf. De Kaſtiliaanen vogten dapperlyk tot in den nagt / doodende en wondende veele Indiaanen; dog wierden daar na alle genoodzaakt naar Dariën te wyken. Ondertuſſen verloozen d'Indiaanen hunnen moed niet / want ze vervolgden ze zeven dagen agter een; zulks 'er dagelyks eenigen van hen / gelyk ook van de Kaſtiliaanen / moeſten ſneuvelen. De Kaſtiliaanen ten laatſten ziende dat d'Indiaanen begeerig waren te ſterven / of hen alle te verdelgen / beſlooten ze behendiglyk de wyk te neemen: En door zoo veel 'er eene onder hen / Velaſquez genoemd / zeer gewond was / zoo dat hy wegens der zelver wonden niet over weg geraaken konde / beſloot om zig te doen hangen / of zoo anderen hem daar niet in voldeeden / hem zelven dan zulks aan te doen / om niet levendig in handen der Indiaanen te vallen; bevreeſt zynde hem tot een Offer-

De Kaſtiliaanen genoodzaakt de vlugt naar Dariën te neemen.

han-

naam Peru, van deezen Beru ontleend hebben; alhoewel ze die nog eenen anderen oorſpronk willen toe-ſchryven / gelyk wy hier na verhalen zullen. Hoe 't er ook mede zy / de Kaſtiliaanen vielen voor den dag op het huis van den Kacique aan / om 'er den brand in te ſtekken. Biru egter ontſnaptent / en vergaderde in 't korte zyn volk / en begon de Kaſtiliaanen te bevegten; ſtrydende zoo dapperlyk tegens hen / dat men lange bezig was / zonder te weeten / wien zig van d'overwinninge te verzekeren hadde; doch d'Indiaanen namen eindelyk de vlugt. De Morales deeze Indiaanen dus moedig en dapper vindende / wilde hen niet nazetten / noch het geval verwagten van een tweeden ſlag / deeſ keerde hy weder naar het Gebugte van Chiruca. Maar de volkeren der agttien Kaciquen, en den Zoon van Chiruca zig zonder Heer ziende / en hem zelve zonder Vader / beſlooten ze alle gezamentlyk af te wagten / dat de Kaſtiliaanen van Chiruca vertrokken / en hen dus met verwoedheid aanvallende / zoo wierden 'er eenigen gewond. Eenen Kaſtiliaan was 'er die door eene werpſpies zoo gewis getroffen wierd in zyne borſt tuſſen de ſchouwders door gaande / dat hy 't aanſtonds beſturf. De Kaſtiliaanen vogten dapperlyk tot in den nagt / doodende en wondende veele Indiaanen; doch wierden daar na alle genoodzaakt naar Dariën te wyken. Ondertuſſen verloozen d'Indiaanen hunnen moed niet / want zy vervolgden ze zeven dagen agter een; zulks 'er dagelyks eenigen van hen / gelyk ook van de Kaſtiliaanen / moeſten ſneuvelen. De Kaſtiliaanen den laatſten ziende dat d'Indiaanen begeerig waren te ſterven / of hen alle te verdelgen / beſlooten ze behendiglyk de wyk te neemen: En door zoo veel 'er eene onder hen / Velaſquez genoemd / zeer gewond was / zoo dat hy wegens der zelver wonden niet over weg geraaken konde / beſloot om zig te doen hangen / of zoo anderen hem daar niet in voldeeden / hem zelven dan zulks aan te doen / om niet levendig in handen der Indiaanen te vallen; bevreeſt zynde hem tot een Offer-

1515.

De Kacique Biru door de Kaſtiliaanen overvallen.

De Kaſtiliaanen genoodzaakt de vlugt naar Dariën te neemen.

han-

1515. hande te zullen verſtrekken. De Kaſtiliaanen dan om hunne vlugt te veiligen / ontſtaken des nagts veele vuuren / en midlerwyl dat deeze branden / vervolgden zy hunnen weg : maar d'Indiaanen hen gewaar wordende / vervolgden hen geduurig. Wanneer nu den dag aan brak : vonden zig de Kaſtiliaanen door drie van hunne Benden omringt. Den Kapitein de Morales in agt neemende dat verder te ſtryden hem niet dienſtig was / beſloot zig tot in midder-nagt ſtil te houden / doende toen wederom de gewoone vuuren aanſteeken / en hervatte zynen aftogt; doch d'Indiaanen ſliepen niet meer dan hen die zy vervolgden / maar quetſten nog veele Kaſtiliaanen / die ingelyks met hunnen Hond / ſchietgeweer / en'er meenigmaal met hunne Degens / veele deeden ſneuvelen; zynde zoodanig verwoed / zinneloos en gelyk als wanhoopende geworden / dat ze zig te midden der werpſpieſſen onder d'Indiaanen wierpen / veele doodende en wondende / zonder dyna te weeten wat ze deeden. Gaſpar de Morales in 't midden van alle deeze wanorder / bedagt telkens op ieder tred nieuwe liſt / om 'er het leven af te brengen ; en vond middel om het vervolgen der vyanden te ſtaaken ; dat dan beſtond in eenige Indiaanen die hy by zig hadde / te dooden / op dat het medelyden der vyanden over hen / de zelven agter hield / om ze gezamentlyk te beklaagen / en zy onderwyl tyd en plaatze vonden om weg te vorderen. Maar dit alles belette niet / dat d'Indiaanen in negen dagen niet aflieten van hen te vervolgen ; en 't geen de Kaſtiliaanen het meeſte hinderlyk was / beſtond in 't wanhoopen van hun leeven te konnen redden / nademaal zy de vlakteng zonder Leidsman doorkruiſſende / zig dan gints / dan herwaards begaven / na dat het hen beſt dagt om zig te beſchermen / zig alzoo te mets wederom ter plaatze vonden daar de Benden hen eerſtmaals beſtreeden hadden / 't geen hen groote bekommerniſſe baarde. Zy begaven zig dan in een zeer digt Boſch / alwaar zy gedagten zig te herhaalen / nadien ze van drie zyden door d'Indiaa-

diaanen wierden aangevallen / waar door hunne krachten allenks verſwakten / en hun gevaar verdubbeld wierd; dog gelyk ze reeds niet meer als menſchen/maar byna als verwoede Beeſten vogten/ alzoo ſchepten ze egter in 't midden der wanhoop over hunne behoudeniſſe / nieuwen moed / die met zoo veel nieuwe krachten verzeld was / als of ze alle van nieuws ten ſtryd quamen / en lieten geenen Indiaan die hen voor quam in 't leven. Als ze nu dagten eenige verligtinge door deeze overwinninge te genieten / gebeurde hen nog eene andere ongelegene en verbaarlyken nood; dat was / dat ze een groot Meer quamen 't ontmoeten / waar in ze genoodzaakt wierden / den gantſchen dag / tot aan den middel te doorwaaden. 1515.

En veele wederwaardigheid ontmoeten.

Na dat de Kaſtilliaanen uit deeze Moeraſſen met een ongelooflyken arbeid gekomen waren / bereikten ze de Zee / en bevonden zig aan eene plaatze / alwaar de Zeevloed ter hoogte van meer dan drie roeden over den Oever en het land vloeiden ; hier bevreeſt / dat zoo het water nog meerder aanwies / zy alle vergaan moeſten / zoo ſpoede men zig ten beſte men konde / om aan eenen Heuvel te komen; en aldus in vreeze voorttrekkende / vernamen ze een gerugt van Indiaanen / die zeer bezig waren om vier Kanoos in eene holte of Inham van een Kots te trekken. d'Indiaanen hen gewaar wordende / namen de vlugt / maar de Kaſtilliaanen agterhaalden ze; en Diego Daza, nevens d'anderen die by hem waren / trokken de Kanoos in Zee/ om Gaſpar de Morales op te zoeken / die met d'anderen van hen was afgedwaald. Als ze nu drie dagen zonder hem te vinden / gezogt hadden / zond hy Nuño de Villalobos nevens twee andere goede ſwemmers / om hem in een Moeras te gaan zoeken; nademaal het ſcheen dat de Morales met de zynen / ter plaatze daar zy zig bevonden / niet zonder Kanoos van daar geraaken konden / nadien de plaats alwaar zy geweeken waren / zeer modderagtig en vol Kotzen was. Als nu eindelyk de Hervloed / die zeer heevig ter deezer plaatze was /

1515. zig in de Golf wierp / maakte elk ſtaat van verlooren te zyn. Diego Daza hen gewaar wordende / wanneer ze eene ſtreeke lands / die zig naar Zee ſtrekte / paſſeeren wilden / ging hy ze met eene Kanoâ afhaalen. Na dat ze dan de Morales gevonden hadden / namen ze hunnen weg na Dariën en trokken door het land van den Kacique Comagre; doch wanneer zy dagten dat d'Indiaanen ſtepen / vonden zy ze egter met de wapenen in de hand / en gereed om hen den intogt van hun land te verhinderen. Men ſtreed dan wederzyds dapperlyk; nademaal de Soldaaten het vegten zoodanig gewoon wierden / dat ze wegens d'ongemakken nog het gevaar / niet meer bekommerd waren. Aan de zyde der Indiaanen ſneuvelden 'er veele / doch van die der Kaſtiliaanen maar eenen nevens zommige die gequetſt raakten. Als nu egter d'Indiaanen de vlugt namen / hadden de Kaſtiliaanen tyd / om in 't land van den Kacique Careta, en van daar weder te Dariën te koomen.

Komen eindelyk te Dariën.

Nademaal nu het getal der Kaſtiliaanen in Dariën dagelyks verminderde / en dat zoo wel door die van de Indiaanen gedood wierden / als die door ziekten ſtarven / (vermids ze groote ongemakken te lyden hadden /) liet Pedrarias niet af / om allerwegen troepen van krygslieden / om ſtroopertyen te doen / af te zenden. Hy zond onder anderen Tello de Guzman, met order om het volk by zig te neemen / dat Jean d'Ayora in 't Gebugte van Tubanama gelaaten had / en dat hy van daar ter ontdekkinge zou uit gaan om van alles wat hy konde langs de Zuid-Zee ten Weſten ſtrekkende / kundig te worden; en gelaſte aan den kapitein Franciſcus de Vallejo met zeventig mannen / zig tegen die van Uraba te wapenen / wegens dat ze telkens die van Dariën moetelyk vielen / en zelfs zoo verre quamen / dat ze hunne Pylen in de huizen ſchooten. Vallejo te Ranchos gekomen zynde / dat men heden Badillo noemd / en drie mylen van Uraba gelegen is / overviel hen naar gewoonte / twee uuren voor den dag / en deed alle moge-

Tello Guzman ter ontdekkinge langs de Zuid Zee ten Weſten gezonden.

ly-

lpken vipt / om al het Goud dat ze konden / magtig te wozden / dewyl de agting liep / dat te deezer plaatze veel daar van te vinden was. Als nu ondertuſſen veele Kaſtiliaanen van deezen Landaard dooz hunne vergiftige Pylen gewond raakten / drongen'er de Kaſtiliaanen zoo digt op t lyf / dat ze genoodzaakt waren te wyken. Zy begaven zig dan weder landewaarts / en voegde haar by andere Indiaanen / die zederd den tyde van Ojeda en Chriſtoffel Guerra, altoos eenen weerzin tegens de Kaſtiliaanen hadden opgevat / en boden een geruimen tyd wederſtand / quetzende eenigen die onzinnig ſturven; weshalven de Kaſtiliaanen genoodzaakt wierden te wyken van waar ze gekomen waren. Aan de Rivier las Redes gekomen / maakten ze zekere Vlotten van ſtukken houts / en Kanoös d'een aan den anderen gebonden / met zekere taays wozrels / als die van klimop / die tot hair-ſnoeren dienden / of met eenig touwerk / waar van ze altoos voozzien waren / om hen in diergelyke gevallen te dienen; dog alzoo ze zig te zeer verhaaſten om de wyk te neemen / konden ze deeze wozrels niet wel aan-een voegen / maar de ſtukken houts op elkander geſchooven / moeſtenze die met kragt by-een houden / en aldus met veel ongemaks / langs de Rivier paſſeeren. En gelyk zy zig in deezer geſtalte niet lange / zonder alle te verdrinken / konden houden / hielden zy zig / wanneer ze onder eenig geboomte dooz dreeven / aan der zelver takken vaſt / dien zy bereiken konden / gelovende dus hun heil in langer te leeven te vinden; dog hunne armen ten laaſten moede wozdende / moeſten ze zig laaten vallen / en alzoo verdrinken. Anderen die meerder kragten hadden / geraakten te lande: maar d'Indiaanen die hen niet verlieten / dit ziende / overvielen ze eerlang zoo digt met hunne vergiftige Pylen / dat het niemand ontquam. Die het nog egter dooz een zeldzaam geval ontquamen / geraakten met duizend gevaaren nog na de Zee-kuſt / en burgen zig in Darien; zulks dat 'er van de 't zeventig die op deeze Togt waren uit-

1515.

De Kaſtiliaanen dooz die van Uraba mishandeld.

Vlugtende Kaſtiliaanen genoodzaakt te verdrinken.

1515. gegaan / agt-en veertig geſneuveld waren; en van d'overige gewonde / ontquamen 't ſlegs weinige die geneezen wierden.

Franciſcus Bezerra door Pedrarias naar Zenu gezonden.

Pedrarias door deeze beledinginge zeer geraakt / zond den Kapitein Franciſcus Bezerra met een Schip en honderd-vyf-en veertig man / nevens de krygsruſting / van drie ſtukken geſchut / en veel ſchietgeweer / alles in goede order geſchikt. Dit volk vertrok dan met voorneemen om tot het Landſchap Zenu te naderen / en van daar over te ſteeken / nademaal'er den Bakhalaurus Enciſe niet veel voorderings deed. Bezerra zig aan de kuſt van Uraba ontſcheepende / (vermidſ Pedrarias hem bevolen had / om alles wat hem ontmoete te verwoeſten /) begaf hy zig door onbekende wegen in deeze landen / zoo dat niemand wiſt wat weg hy ingeſlagen hadde / nog ooit eenige tydinge van hem vernam / nog van die hem gevolgd waren. Wanneer zy nu van Gehugte tot Gehugte gingen en telkens tegens d'Indiaanen moeſten ſtryden / en ook somtyds met verlies vlugten / zoo verminderde veele van hun volk / die door d'Indiaanen met hunne vergiftige Pylen gedood wierden; die dan ook om zig te beter tegens de Kaſtiliaanen te verdeedigen / de Boomen al-om daar zy door paſſeeren moeſten / omverre hieuwen / om hen den weg moejelyk te maaken; waar na zy zig tuſſen het andere geboomte begaven / van waar ze hunne Pylen loſten / zonder dat ze gezien wierden. Waar by quam dat hen de digte Boſſchen veel dienſt deeden / en hen groot voordeel / wegens hunne raddigheid gaf / alzoo ze naakt waren / en dat zy'er in en uit liepen / als hen goed dagt. Wanneer nu de Kaſtiliaanen aan de Rivier van Zenu gekomen waren / die langs den Oever van een der voornaamſte Gehugten vloeide / vonden zy dien Landaard vreedzaam en zulks mogelyk alleen op dat ze hun quaad voorneemen te beter ontveinzen zouden. Gelyk nu deeze Rivier breed en diep was / wilden de Kaſtiliaanen de zelve in eenige Kanoos paſſeeren; doch den overtogt niet alle te gelyk konnen-

nende doen / vertoefden de helft aan d'andere zyde; zy nu dusdanig in twee hoopen verdeeld zynde / overvielen hen d'Indiaanen / die zig aan weder-zyde in hinderlaag hielden / zoo klakkeloos / dat 'er niemand het leven af bragt. Aldus betaalden ze ten koſten van hun leven / d'onbedagtzaamheid / waar in zy zig hadden ingewikkeld / alg zig te zeer op d'Indiaanen vertrouwende / om hen dus van een geſcheiden te hebben. De tydinge van dit ongeval / wierd door eenen Indiaanſchen Jongen / die by hen geweeſt was / tot Pedrarias gebragt / welke knaap in dienſt van eenen Kaſtiliaan geweeſt zynde / het ontkomen was / en hadde zig by daag in 't Gebergte en elders verborgen / en by nagt gaande / was hy eindelyk te Darién gekomen / zonder zig van de reſt meer te konnen uiten; want van honger en vermoeidheid afgemat / ſtierf hy kortg daar aan. 1515.

Word door d'Indiaanen overvallen en geſlagen.

Na deezen heeft de Bevelhebber Pedrarias nog veel andere Zee-en Land-Togten laten doen / en eenige voornaame zelfs bygewoond en uitgevoerd / die wy gezind zyn kortg hier na te agtervolgen; en nu voor-af de byzondere Scheeps-Togten te verhalen / die Jean Dias de Solis na Rio de la Plata gedaan heeft; beneffens die van Jean Ponze de Leon, om de Karibaanen te beoorlogen / beide uit laſt deg Konings van Kaſtilje, in dit Jaar ondernomen; en ons deswegen verpligten zullen / inzonderheid den laatſten / onder de breedvoerige verrigtingen van Pedrarias, meermalen te gedenken.

1515.

WELGELUKTE ZEE-TOGT, DOOR JEAN DIAZ DE SOLIS,

met twee Schepen ter nader Ontdekkinge gedaan na

RIO DE LA PLATA,

ongelukkig volbragt, in 't Jaar 1515.

d'Ammiraal Diego Kolumbus in Kaſtilje by den Koning minnelyk ontfangen.

Als om dit Zaizoen des tyds / de Koning in Kaſtilje bezig was met nieuwe uitruſtingen ter Zee naar d'Indiën af te vaardigen / (als wy ſtrax verhalen zullen ;) quam den Ammiraal Diego Kolumbus, die verlof van zyn Majeſteit had om naar Kaſtilje te keeren / den negenden van April deezes Jaars / te St. Lucar aan te landen. De Koning die in zyn overkomſt betuigde groot genoegen te hebben / ſchreef hem zyne goede agting over / nevens bevel van geene Indiaanen in bezittinge der Kaſtiliaanen te laten / die met hem waren overgekomen. En alhoewel hem de Koning verzekeringe deed / dat tegen hem geene verdere Regtsgedingen zouden gemaakt worden / wegens de klagten tegens hem op St. Domingo over de verdeelingen der Indiaanen gedaan ; maar genoegen nam alleen 't verhaal daar van vernomen te hebben ; liet men egter niet af / veele ſchampere beledigingen aan Maria de Toledo zyne vrouwe te doen / en haar veel ongenoegen toe te brengen. Nademaal nu ook de Koning wel wiſt / dat den Ammiraal zyn deel in de voordeelen der Landſchappen van Kaſtilla del Oro eiſchte / dewyl dit Land door zynen Vader was ontdekt gewordeu / na dat hy Nombre de Dios,

Dios, Porta-belo en Retrete gevonden hadde / dat in 't zelve Land van Kastilla del Oro begreepen was; zoo gelaste hy aan d'Amptenaaren van 't Huis des Voorraads van Sevilje, dat zy naar d' Eilanden Hispaniola, St. Jean, Huelba, Palos en Maguer, en andere plaatzen van 't Graafschap zouden zenden / om van de Scheepslieden / die met den Ammiraal Christoffel Kolumbus deezen Togt gedaan hadden / getuigenissen te vorderen / en 't onderzoeken of hy het land van Dariën en de Golf van Uraba ontdekt had. Aldus had den Ammiraal Diego Kolumbus dagelyks met den Fiskaal iets te beslegten / en reden om te zeggen / dat hy volkomen erfgenaam van zyn s'Vaders ongemakken was.

1515.

Beveeld op s'Ammiraals eisschingen onderzoek te doen.

Ten deezen tyde maakte de Koning insgelyks spoed / om de Vloot in aanvang deezes Jaars te doen vertrekken / en een Togt tegens de Karibaanen te doen; als mede dat'er twee Schepen vervaardigt wierden / om Jean Diaz de Solis in korte te doen vertrekken / en langs de kust van 't Vaste Land ten Zuiden ontdekkingen te doen / zoo wegens de na-yver die hy op de Portugeezen hadde / als om aan de gedagten der Weereldkundigers te voldoen / welke zeiden / dat men van deeze zyde eenen doortogt vinden kon / om naar de Specery-Eilanden over te steeken. Maar niet tegenstaande deeze spoedige afvaardiginge / d'Amptenaaren van het Huis des Voorraads van Sevilje, eenigzinds tegen de borst was / en den Koning smeekten om voortaan zyne Vlooten allenks te doen vervaardigen / op dat men ze met gemak konde toetakelen / en zy alzoo beter van alle benoodigdheden voorzien wierden; liet egter de Koning niet af / van hem te doen verhaasten / zulks dat de twee Schepen voor Jean Diaz gereed zynde / hy daar mede spoedig quam te vertrekken. Deeze dan in weinig tyds zeilree liggende / ontfing Jean Diaz de Solis zyn Bevel-brief van den Koning / zynde d'ervaarenste man ten zynen tyde in de scheepsvaart. Hy dan op zyn huis en huisgezin order gesteld heb-

Vloot onder Jean Diaz de Solis uitgerust.

1515. hebbende vertrok van Lepe den agtsten van October deezes Jaars. Hy nam zyn koers uit Tenerife, eene der Kanarische Eilanden / naar St. Cruz. Hy liep in deeze Haven, en weder vertrekkende steevende hy naar Caap Frio 22. Graaden van den Evennagts-lyn ten Zuiden gelegen. Hy zag de kust van St. Roque, zig strekkende ter zesde Graad, en zeilde Zuid ten Zuid-Westen; toen hieldend de Stuurlieden om naar Barlovento by de Caap St. Augustin te loopen en zulks op 't negentig mylen; dog de stroom was'er zoo hevig / dat ze het willende ten Oosten wenden / aan Sotovento, twee graaden van Caap St. Augustin vervielen / leggende agt en een vierde Graad ter andere zyde van de Evennagts-lyn / naar de vooronderstelling die zy in deeze Scheeps-togt deeden. Vier Graaden voor dat ze aan den Evennagts-lyn ten Noorden quamen / verlooren zy de Wagters. Na dat ze zoo veele ruimte ten Zuiden gevorderd waren / dagt het hen / dat ze de Wagters ten Zuiden ontdekten / en zeiden het twee kleene witte wolken te wezen. Dog zy bedroogen zig / nademaal deeze wolken voort quamen en weder ter zelver plaats verdweenen / na de hordanigheid der lugt die ze omvatte; en van Caap Frio tot Caap St. Augustyn, bevonden ze dertien en drie vierde Graaden / zynde Caap Frio zoo laag / dat men die niet bekennen kon / dan ter hoogte van een Graad.

Hy vertrekt en ontdekt de Riviere Kanaals Rio de la Plata genoemd.

Passeerd de Evennagts-lyn.

Komd in de Rivier Genero.

Zy quamen by de Rivier Genero aan de kust van Brasil, die zy op twee-en twintig en een derde Graad ten Zuiden de Evennagts-lyn vonden; en van deeze Rivier tot aan de Kaap van Navidad, welker kust zig Noord-en Zuid-Oost strekt / vond men'er laag land / zeer verre in Zee strekkende. Zy vorderden tot aan de Rivier los Inocentes, die op drie-en twintig en een vierde Graad leid. Van daar liepen ze aan de Kaap van Cananea, die zig even ter vyf-en twintigste Graad strekt / van waar zy hunnen koers naar een Eiland stelden / dat ze la Plata noemden / wendende het ten Zuid-Oosten / en bereikten eindelyk een Land / dat ter zeven en twin-

twintigſte Graad gelegen was / en dooz Diaz de Solis, Bahia de los Perdidos geheeten wierd. Van daar paſſeerden ze Cabo de las Corrientes, en aan een Land op negen-en twintig Graaden gekomen/ liepen vervolgens in het gezigt van het Eiland St. Sebaſtiaan de Cadiz genoemd / alwaar nog drie andere Eilanden waren / die zy los Lobos noemden/ als mede in de Haven Nuestra Senora de la Candeleria geheeten / die men op vyf-en dertig Graaden vond ; deeze namen ze in den naam haarer Majeſteiten van Kaſtilje in bezitting. Van daar begaven zy zig in de Rivier los Patos , die zig op vier-en dertig en een derde Graad ſtrekte / en quamen eerlang in een water / dat ze om der zelver wytte en vergsheid / de Zoete Zee noemden ; vervolgens wierd de Rivier ontdekt die tegenwoordig Rio de la Plata genoemd wozd / waar van die Diaz de Solis verzelden / hem berigt gaven / dies begaf hy zig in eene Italiaanſche Karavel dien hy by hem hadde / om de aankomſt van eene der kuſten deezer Vloed kundig te wozden / als wanneer hen de ſtroom in 't opvaaren der Rivier nabv een Eiland drong dat van middelbaare groote / op vier-en dertig Graaden gelegen was. 1515.

Ontdekt Rio de la Plata, door hem de Solis genoemd.

Wanneer ze dus geduurig langs de wal tot de gemelde hoogte liepen / zoo ontdekten ze tellkens Bergen van eene verbaarlyke hoogte / nevens eenige volkeren langs den Oever deezer Rivier / inſgelyks veele Indiaanſche Huizen en volk dat hen in groote opgetoogenheid beſchouwde / hen dooz teekenen aanbiedende / alles wat ze hadden / en 't zelve ter aarde neder leiden. Diaz de Solis dooz aanbiedinge der Indiaanen aangezogt / wilde gaan bezien wat volk zy waren / en nam eenen man gevangen met zig / om naar Kaſtilje te voeren. Hy zelve zig dan met die geenen / die de Sloep voeren konde / te land begeevende / wierden ze wel haaſt dooz eenige Indiaanen uit een hinderlaag overvallen / zoo dra zy zagen dat de Kaſtiliaanen zig maar een weinig van den Oever begeeven hadden / ſchietende hunne Pylen zoo digt op hen los / dat ze alle

Aanbiedinge der Indiaanen aan de Kaſtiliaanen.

Die overvallen worden en Jean Diaz de Solis ſneuveld.

1515. quamen te ſneubelen / zonder dat het Geſchut van de Karavel hen beſchermen kon. Vervolgens namen d'Indiaanen de lyken op hunne ſchouders / en droegen ze wat verder van den Oever der Rivier / en ſneeden ze in 't aanzien van die in de Karavel nog overig waren / de hoofden / armen en beenen af / en leiden de ligchaamen te braaden / waar na zy die aten. Deeze verſchrikkelyke ſlagtinge in het gezigt van de Karavel geſchiedende / noodzaakte hen / hun ander Schip te gaan opzoeken / om beide gezamentlyk weder naar de Haven St. Auguſtyn te keeren / alwaar zy Brazilién-hout in gelaaden hebbende / zig weder naar Kaſtilje begaven. Dit nu was het einde van Jean Diaz de Solis, die zig tot hier-aan toe roemwaardiger Stuurman / als Kapitein betoond had. Nog den prys ſtaat mogelyk nog te geven / of het zyn nalooper / Jean Ponze, (die anders een goed Soldaat en dapper genoeg was /) al veel beter omtrent het beſtoken der Karibaanze landaard gemaakt heeft! dat wy gaan bezien willen.

Wreedheden aan de Kaſtiliaanze lyken gepleegd.

MIS-

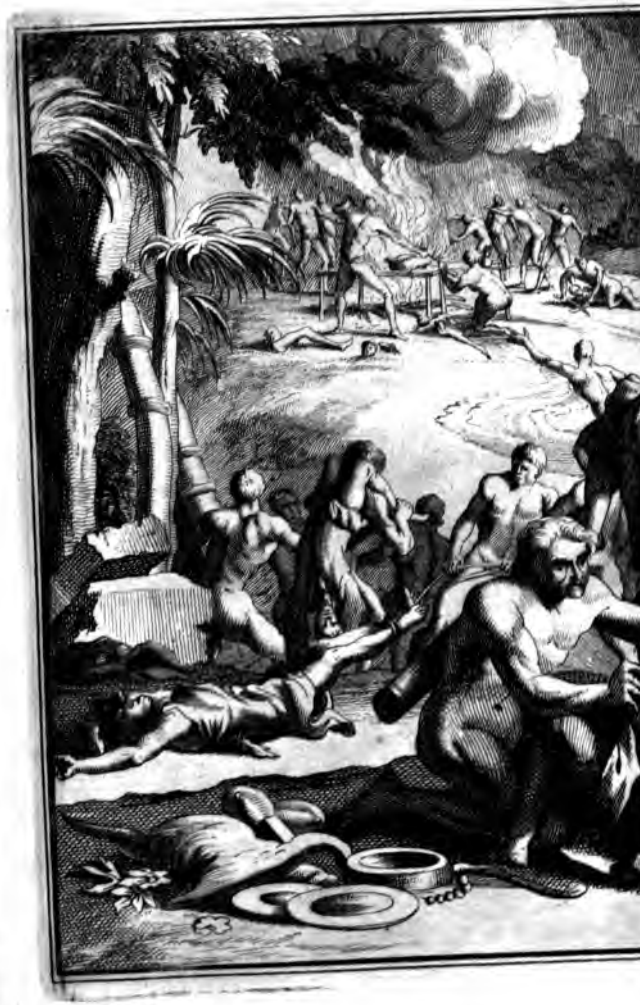

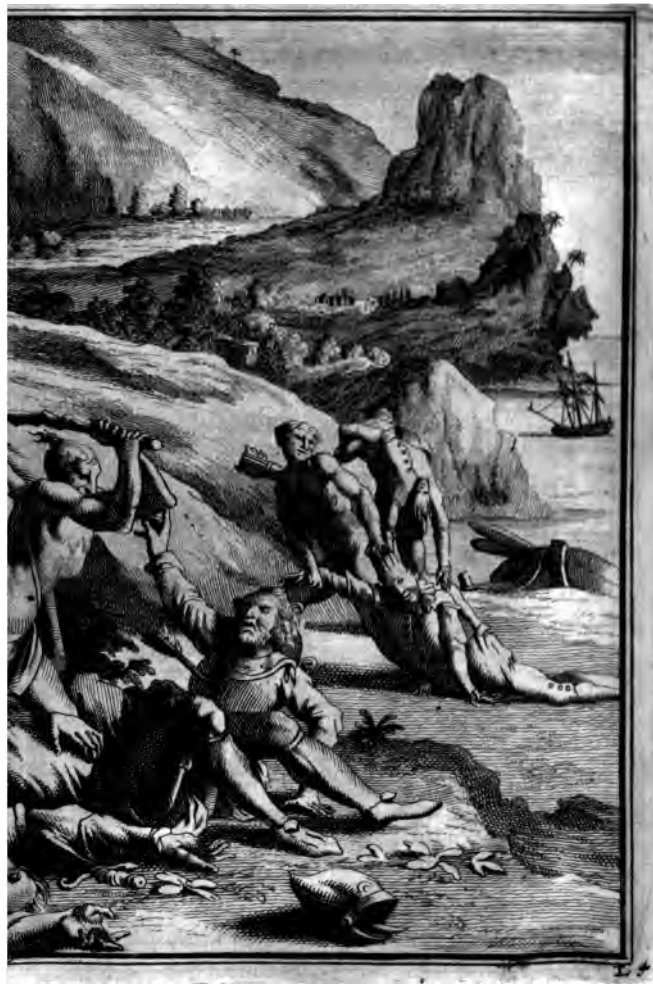

ZEE-TOGT,

van een wel-toegeruſte

SCHEEPS-VLOOT

onder bevel van

JEAN PONZE DE LEON,

afgezonden om de *Karibaanze Mens-Eters* te beoorlogen, in 't Jaar 1515.

1515.

Klagten te Sevilje over de Karibaanen in gebragt.

Gelyk men nu in dit Jaar in Kaſtilje geen gebrek aan quaade tydingen had / die dagelyks uit d'Indiën over quamen; alzoo verſtond men ook wel haaſt / wat rampſpoed Jean Diaz, met andere reeds te voozen geleden hadden; en op wat wyze de Karibaanen hulg hielden / die vaſt al-om met hunne vaartuigen / Kanoôs en Paraguas onophoudelyke ſtrooperyen in 't meerendeel der Eilanden en aan de vaſte kuſten deeden; de menſchen opvingen om haar vleeg te eten; en daar toe niet ongewoon waren / alg uitgelatene aan 't Eiland Cubagua te komen / alwaar zy eenmaal met de eige landaard en inwoonderg handgemeen gewozden zynde / dooz de hulp der Kaſtiliaanen / (die met een Schip aldaar op 't wat waren aangekomen /) zoo dapper wierden afgeſmeerd / dat ze d'inwoonderg uit hunne klauwen rukten / en zig deswegen zeer voldaan vonden. De Koning verſtond nog verder / hoe een Schip van Hiſpaniola vertrokken / van de zelven honderd-en veertig gevangen hadden / en dat den Kapitein Gille, elderg van hen zeven-en twintig verovert hebbende / den Kacique Huey, (berugt Bevelhebber der Karibaanen,) belegerd hield / wegens het groot ongelyk dat deezen ontmenſchten in d'Eilanden Hiſpaniola en St. Jean gedaan had; over zulks baden ze den Koning om'er in te

voor-

1515. voorzien en hen alle voor vyanden te verklaaren. En alhoewel hy reeds die van 't Eiland Guadaloupe voor zoodanigen verklaard hadde / en dat hy voornamentlyk aan Jean Ponze de Leon order gegeeven had / om tegens hen / en die van Cartagena en al de omliggende Eilanden / aan te gaan / zoo wilde hy egter niet zoo eene algemeene verklaaringe / tegens alle doen die men Karibaanen noemde. Hy begeerde voor af / dat men hem verzekerde / of die geenen zoo men hem voorstelde / ook zoodanige waren / en dat men die geen / die men zoodanigen bevond te zyn / eerlang naar hunne landen zond / nademaal men den drift der Kastiliaanen te zeer kende. En op dat deeze algemeene verklaaringe / die men verzogt / met eene wel-bedagtheid van den Raad overwoogen wierde ; zoo gelaste de Koning aan de Regters der Beroepinge, om Broeder Pieter de Cordoua, Klooſterhoogd van d'Order der Dominikaanen in Indiën, hy haar te nemen ; insgelyks den Gardiaan van St. Franciscus, van de Stadt St. Domingo, en andere eerwaardige Geestelyken / en dat zy zig gezamentlyk aan de berigtgeevingen / en hoe men zig over dit onderwerp te gedragen had / zouden laaten gelegen zyn ; om daar op hun oordeel te geven / na welk men als dan order zou mogen stellen. Hy gelaste van gelyken om van Pedrarias te weeten of hy ook te regt wist / dat d'Indiaanen / allwaar de Portugeezen waren aangeland geweest / Karibaanen waren / en dat hy dies aangaande zyn naaste meeninge bekend maakte.

d'Inwoonders van Guadaloupe voor vyanden verklaard.

Jean Ponze de Leon met een Vloot tegen de Karibaanen uitgezonden.

Jean Ponze de Leon vertrok dan met zyn Vloot in den aanvang van May / met last om de Karibaanen met zoo min beleedinge als hy konde / gevangen te neemen / op dat d'Indiaanen die geene Karibaanen waren / zig dies niet en ergerden / en dat zy kundig wierden / dat men den Oorlog aan deezen Landaard alleen deed / om het ongelyk te wreeken dat ze hen aan deeden / maar dat ze anders met hen zeker en in vrypheid konden leeven. Hy nam zynen koers regt naar 't Eiland Guadaloupe, wel-

welkers ouden naam Guacana was; hy zond'er 1514.
zyn volk om hout en water in te neemen / nevens
eenige vrouwen om hun lywaat te wassen en te
bleeken / als mede zommige Soldaaten tot hunne
beschermínge. Dog de Karibaanen die zig in een
hinderlaage hielden / overvielen ze / schooten het
meerendeel met hunne Pylen dood / en kreegen de
vrouwen gevangen. Jean Ponze die zig door deezen
quaaden uitslag zeer geraakt vond / week van daar
naar 't Eiland St. Jean, alwaar hy in eene krank-
heid viel / en vervolgens aan 't quynen geraakte;
zoo dat eenigen hielden / dat hem zulks wegens de
beledíginge die hy van de Guadalupers ontfangen
hadde / was overgekomen; dus bleef hy daar / en
zond in zyne plaatze / den Kapitein Zuniga met
de Vloot naar 't vaste Land / die zynen last niet
regt quytende / met deeze Vloot niet met al te weeg
bragt / van 't geen'er de Koning van verhoopt had-
de / maar in tegendeel al zyn groote kosten verspild
zag. Alzoo nu Jean Ponze Bestierder deezer Vloot
was / en oyder tot de verdeelinge der Indiaanen
hadde / en daar in veele / die hem geene vrienden
waren / misnoegde; veroorzaakte zulks veele on-
lusten in 't Eiland / waar in den Rekenmeester An-
tonio Sedano, dat een moedig man was / een
groot deel had. Ondertussen deed de weinige vrugt
die deeze Vloot gedaan hadde / dat'er een algemeen
verlof aan alle de Kastiliaanen gegeeven wierd / om
de Karibaanen te mogen beoorlogen / en hen tot
Slaaven te maaken; met bevel om op straffe van
't leven / al die geene Karibaanen waren / in rust
te laaten.

Verlof om de Karibaanen te beoorlogen.

Als nu ook om deeze tyd Pedrarias eenige Sche-
pen by zig had die vry oud en slegt gestelt waren /
gaf hy last om voor eerst dat van Pieter Hernan-
des Huero de Palos naar Kastilje te zenden. Het
zelve vertrok over Hispaniola, en koers na 't huis-
waards zettende / hadden ze nauwlyks dry hon-
derd mylen gezeild / of ze hadden reeds zoo veel
water in hun Schip / dat ze met hun vyf-en twin-
tigen die'er op waren / geen kans zagen t zelve

be-

1515. behouden over te brengen / maar gedreigd wierden te zinken ; zulks zy met alle vlyt de Sloep over boord zetten / om'er zig mede over Zee te wagen.

Schipbreuk by eenige afgezondenen van Pedrarias geleeden.

Nauwelyks waren ze'er in gevallen / of 't water nam schielyk de overhand / en hun Schip ging in een oogenblik te gronde. Ondertussen dat nu dit volk zig uit deeze Schipbreuk in de Sloep gered had / hadde hen ook wel eenige leestogt / Zee-kaarten en Kompas noodig geweest met zig te neemen ; doch daar was slegs eenen Jongen die alleenlyk twee ponden Beschuit had overgebragt. Gelyk nu deeze menschen zig eerlang vermoeid / verswakt en te lafhertig vonden / om zoodanig een wyde uitgestrekte Zee over te roepen ; waar op zy zig hier omtrent ter halver weg bevonden / en nogtans geheel over moesten / lieten zy 't slegs afdryven waar hen het Noodlot geleiden wilde. Behalven dat / begon reeds den honger hen te nyppen / niets anders denkende / dan dat ze nu 't naaste aan de dood waren / zonder iets anders te konnen verhoopen. Als ze dan ontwaar wierden dat de Jongen de gemelde Beschuit gebozgen had / deelden ze dat onder hen alle / genietende ieder daar van omtrent twee Onzen. Ook begon hen het water 't ontbreeken / en waren in vreeze eerlang te moeten sterben zoo zy te veel van het zout water dronken; dies vonden zy deeze remedie / dat zy hunne handen en aangezigten daar mede wasten / daar na vermengden zy 't met hunne eige pis / en dronken alzoo. Dus voozt zukkelende bevonden zy zig ten einde van elf dagen / drie mylen van Puerto de Plata in Hispaniola , en quamen'er behouden aan en zeiden Gode dank. En gelyk d'andere Schepen van Pedrarias ook gants doozwormt waren / alzoo zond'er de Koning Scheeps-timmerlieden heen om de zelve met een zeker bitter zoozt van hout / dat aan 't vaste Land gevonden wozd / te verdobbelen / geloovende dat'er de Wozmen geen bat op zouden hebben.

Eer wy egter Pedrarias verdere verrigtingen agtervolgen / lust ons voor-af by te zetten / wat an-

de-

dere (en wel inzonderheid Gonzalo Hernandes d'Oviedo,) aan 't Kaſtiliaanze Hof gekomen / van Pedrarias wedervaren in Dariën hebben weten te verhalen; en wat verder tuſſen zyn Majeſteit en deſſelfs Amptenaren is voorgevallen. Deezen Gonzalo d'Oviedo (die met Pedrarias voor Onderzoeker en Opziender der Goud-ſmelterpen in Caſtillo del Oro was geweeſt /) de vlugt genomen hebbende / wegens het gerugt dat hem Pedrarias over zyne uitbundige vrygelatenheid / wilde gevangen nemen; was dan in Kaſtilje gekomen / en aldaar groote klagten voor den Raad inbrengende / zogt hy hen wys te maken / dat de zaaken in d'Indiën voor den Koning niet ter goeder trouwe beſtuurd wierden. Hy verhaalde dan veele zaaken in deeze Geweſten voorgevallen / en onder anderen dat den Kacique Careta bezoek aan Pedrarias gegeven hadde / dat hy hem eenige geſchenken bragt / en hem onder anderen eene Kok gegeven had met korte mouwen / die geweeven en met Vogels-vederen van verſcheidene verwe verzierd was / nevens twee Matraſſen van 't zelve werk / die aan wederzyde / van Syde ſchenen te wezen; en dat Pedrarias hem weder eene Kok / nevens een Satyne Wambais met eene Fulpe Muts geſchonken had; dat hy zig drie dagen by hem onthield; dat hy van zynen Tafel at en dronk; en dat hy boven-al wat men hem voorſtelde / groote agtinge voor het Brood en den Wyn / die wy gebruikten / ſcheen te hebben; als mede de Sang-en Speel-oeffeninge der Kaſtiliaanen / met groote aandagt en vergenoeginge aanhoorde / en al zugtende gezegt had: Dat hy wel bemerkte, dat de Kaſtiliaanen meerder nuttigheid van de Zon, dan d'Indiaanen trokken; nademaal, gelyk zy des Hemels Blixem in hunne handen droegen, om hunne vyanden te dooden, zoo hadden ze ook hunne Zangkunſtige oeffeninge om hunne vrienden wanneer ze wilden, te vermaaken. Dat Pedrarias hem nog meerder eerbewyzinge gedaan had / doende zyn manſchap te Peerde zitten / en vervolgens in order geſteld zynde / tegens elkander

1515.

Gonzalo d'Oviedo in Kaſtilje gekomen, doed verhaal wat hy te Dariën wedervaaren hadde.

1515. der een loos gevegt had doen houden / waar over den Kacique zeer voldaan was. Dat hy hem daar na geleid hadde / om de Vloot te bezien / en dat hy als door verwonderinge was verrukt gewoorden / zoodanigen konstig gestel der Schepen te beschouwen / alhoewel zulks d'eerste reize niet en was dat hy ze gezien hadde. Hy zeide ook nog onder andere redenen: Dat in zyn Land zeer groote Boomen waren, waar van het hout zoo bitter was, dat'er geene wormen aan knaagden, gelyk ze aan hunne Kanoôs ervaaren hadden; en dat men'er nog andere Boomen had, welker reuk alleenlyk zoo vergiftig was, dat ze de menschen doode. Gonzalo d'Oviedo verhaalde nog / dat wanneer de Vloot van Pedrarias by St. Marta was / hy zig te lande begeeven / en onder andere natuurlyke zaaken / in agt genomen en gezien hadde / dat'er eenen Berg was die Calcidoni Steenen en Jaspes verschafte / en'er een stuk Saffyr-steen, grooter dan een Ganzen-Ey beschouwd had. Dat hy'er insgelyks geele Amber gezien had / die men d'Indiaanen af nam / en dat'er aan deeze kust eenige Gehugtens waren / alwaar de mannen groote Visschers waren / die de Vis die zy gevangen hadden / naar andere landen voerden; en weder keerende / eene zeekere soort van Bieze Matten mede bragten / gelyk men in Kastilje d'Esteras noemd / die zeer fyn en bequaam in de huishoudinge voor Kamer-matten dienen. Dat hy hem zelve in gezelschap van eenige Soldaaten begeeven hebbende / in eene laage Valey was gekomen van twee mylen lang / daar veele huizen d'een van den anderen afgezonderd stonden / omringd van veele Tuinen / alwaar men verscheidene soorten van brugten vond / als mede bezaaide landen / die door Beeken bewaterd wierden / die uit veele en verscheidene oorsprongen voortquamen. Dat ze in deeze huizen overvloed van Wild / Varkens en Gevogelte hadden / die zy aldaar aanfokten. Dat men'er ook veele kluwens van Kattoene garen / in verscheidene verwen gezien had / nevens veele soorten van Pluimen. Dat

Boomen welker reuk den menschen doen sterven.

men

men'er eenige verborgge kamers in de huizen vond/ daar de Indiaanen in woonden / bewaarende de beenders en asschе van hunne Voorvaders / en dat zy ze in groote kruiken of Vaten die van gebakken aarde / en beschilderd waren / hielden opgeslooten. Anderen waren'er die de lyken niet dorsten verbranden / maar droogden ze alleenlyk aan 't vuur; waar na zy ze met kattoene Dekens bedekten / en in groote waarde hielden; op deeze Dekens lagen kleene Goude ketens / en kleene Plaatjes / van welke zy'er veele vonden / alhoewel het Goud maar van slegte waarde was; Dat zy een weinig ter zyden van den Oever der Zee / stukken van zeer wit Marmer gevonden hadden / die gehouwen schenen. En gelyk d'Indiaanen geen gebruik van 't Yer hadden / zoo konden de Kastiliaanen zig niet verbeelden hoe dit door hen geschied was. Door zoo veel nu d'Oviedo drie Indiaaninnen met een Jongen met zig bragt / gelaste de Koning aan d'Amptenaaren van Sevilje, dat zy'er zorge voor hadden / en ze in 't Geloove deeden onderwyzen; dog alzoo hy nooit van meeninge was om eenige Indiaanen naar Kastilje te doen voeren / zoo liet hy ze daar na weder derwaards zenden. 1515.

Gewoontens deezer Landaard aan de lyken hunner Voorzaaten.

d'Admiraal Kolumbus in Kastilje gekomen zynde / gelyk reeds gezegt is / beval den Koning dat men naar eenige Perzoonen van gezag / weetenschap en gemoede zoude om-zien / om de zelve naar Hispaniola te zenden / en de moeite te neemen / om de bestieringe van den Licentiaat Marco d'Aguilar nauwkeurig 't onderzoeken / en te zien hoe hy d'orders / die hem wegens d'onderwyzinge der Indiaanen in den Geloove gegeeven waren / volvoerde; en wegens het goed of quaad onthaal dat zy 'er genooten hadden / in 't straffen der misdaaden. Ten dien einde verkoos men den Licentiaat Ybarra, Koninglyk gehoorverleener te Sevilje, die met het Kanceliersschap van Valladolid voorzien was / hem gelastende alzoo de zaak zulks vereischte / om aan den inhoude van zynen last te voldoen / volgens d'agtinge die den Koning wegens zyn Perzoon

Den Licentiaat Ybarra voor Regter des onderzoeks na Hispaniola gezonden.

1515. droeg / als mede wegens zyne bequaamheid om zulks te verrigten. Men gaf hem het vermogen om d'Indiaanen te verdeelen / en om die geenen te hulp te komen die'er onderdrukt wierden; met order om d'uitdeelingen aan eenige Perzoonen te doen; en dat hy in 't byzonder Alonzo Hernandez Portocarrero wegens d'inwoonders en de ſuiterp / met honderd-en vyftig Indiaanen zou begunſtigen; onder voorwaarde / dat ze in zyne bezittinge overgegaan zynde / hy bezorgd was van hen te doen onderwyzen / en ze wel te handelen; en om zig van hen te dienen / naar dat d'orders behelsden / en niet anders. Nademaal door ervaarentheid genoegzaam beſpeurd was / dat men 't onmogelyk agte om de bekeeringe der Indiaanen anders te konnen bewerken / nog dat ze tot eene zoort van Straatkundige gewoontens konden overgebragt worden. Boven het geene men aan Ybarra belaſt had / zoo bezorgde men nog d'afvaardigingen voor Diego Velasquez en Franciſcus de Garay, nevens eenige Laſtbrieven voor 't Eiland St. Jean. Waar over de Koning zeide / dat hy om zig wegens zyn gemoet 't ontlaſten / en ingelyks dat van de doorlugtige Koninginne zyne Dogter / met zynen Biegtvader / Broeder Thomas de Matienzo, en de Volltoozen der Godgeleerdheid / in Burgerlyke en Herkelyke ſtegten / nevens de ſtegtsgeleerden hadde doen vergaderen; en na dat ze van veele Perzoonen / die omgang en kenniſſe met d'Indiaanen der-zer Gewesten gehad hadden / wel onderrigt waren; zoo beſlooten ze en vonden goed / wat order men in de bekeeringe en onderwyzinge te houden hadden / op dat ze goede Kriſtenen wierden. Dat beswegen dan vaſt geſteld wierd / dat het zonder de verkeeringe der Kaſtiliaanen met d'Indiaanen / onmogelyk was om hen tot het Katholyke Geloove te bekeeren; nog na dat ze al bekeerd waren / in deeze Godsdienſt konden volharden / zynde met hunne kinderen gezamentlyk / dus in hunne afdeelingen / zoo verre afgelegen; en leevende alzoos in hunne quaade gewoontens / zig alle dus in

Orders op de bekeeringe der Indiaanen geſteld.

in diervoegen gedraagende / voor dat ze gedoopt wierden. Want zy de lasteringen voor geene zonden hielden / waar aan zy te vooren door gewoonte overgegeeven waren; vindende die zoo afschuuwelyk / dat'er Godt door beleedigd wierd. Dat men door onderbindinge gezien hadde / dat die reeds de gronden van het Geloove begreepen hadden / zulks alleen maar betragten zoo lang ze met de Kastiliaanen verkeerden; maar wederom naar hunne verblyfplaatzen gekeerd zynde / alles vergaten wat men hen onderweezen had / en weder als van nieuws begonnen zig tot hunne ergerlyke gewoontens in te dompelen. Ten dien einde wierd 'er dan beslooten / aan de Kastiliaanen / die om deeze Gewesten te bevolken waren afgeschikt / te gelasten / dat ze deswegen zorge droegen / op dat door hunnen omgang met hen / zy hen in de leere der Katholyke Kerke onderweezen / en dat zy ze hen bekeerden / hen laatende in hunne goederen en bezittinge / naar den inhoude der order en goed vinden der Geestelyke Geleerden / ten dien einde door order van den Raad vergaderd geweest; en dat de Koning nevens de Koninginne zyne Dogter / ter ontlasting van hun gewisse / bevolen hadde / dat men'er in gehoorzaamde / of anderzins groote bestraffingen daar op te stellen hadden. 1515.

Ybarra in deeze Gewesten gekomen / en den inhoud van zynen Lastbrief bekend gemaakt hebbende / liet de Vader de las Casas niet af van zyn gewoone bestieringe / en te zeggen dat men met d'Indiaanen geenen omgang hebben moest; als die ook reeds te vooren de verdeelingen der Indiaanen die Alburquerque gedaan had / op den Predikstoel en in andere plaatzen waar hy zig vond / wederspronken had / en zig met hulpe der Vaders Dominiaanen / zeer breedelyk daar tegens had uitgelaaten. Na dat ze nu de Koninglyke Amptenaaren zoo verre gewonnen hadden / dat zy hen in zyne gedagten niet hinderlyk waren / besloot hy naar Castilje over te steeken / om de orders des Konings en den Raad / aangaande de verdeelinge der Indiaa-

De las Casas wederspreekt de verdeelinge der Indiaanen.

1515. diaanen te veranderen. Midlerwyl nam Ybarra bezittinge van zyn ampt; ook eischte hy het beſtier te hebben / en zig tot de Goudſmelterpen en in andere zaaken in te dringen / naar den laſt dien hy hadde / en oordeelde hem gehoorig te wezen. Waar over men eerlang zyn toevlugt tot den Koning nam; doch Ybarra ſtierf ter zelver tyd / niet zonder vermoeden / dat men'er de hand in geleend hadde; nademaal hy een man zonder driften was, en die gantſch verpmoedigdyk zyne zaaken behandelde. Eenen Lebron genoemd / wierd met zyn ampt voorzien / met verbod van zig niet te bemoeijen / als met het beſtier raakende de verdeelinge der Indiaanen / en dat hy zorge droeg / van niet te dulden dat men de Kaſtiliaanen afried / zig met d'Indiaanſche vrouwen te huwelyken; nademaal het (behalven dat tegens alle redenen ſtreed / dat men zulks verhinderen zou /) zeer noodig was, wegens den omgang der Indiaanen / en om zy te meer in den Geloove te ſterken. Men gelaſt hem nog / dat hy aan die der andere Eilanden berigt gaf / dat s'Konings wille was / dat ze raakende de kleedingen en andere orders gehoorzaamden / gelyk men in Hiſpaniola deed / wegens d groote onkoſten die men'er over 't zoek maakte en dat men niet gedoogde dat de Kaſtiliaanen uit Hiſpaniola vertrokken; nademaal zy alle wegens de rykdommen / die men zoo wel in Cuba als aan de vaſte Kuſt roemde te zyn / derwaarts trokken. Voor zoo veel nu die van Hiſpaniola aan den Koning verklaard hadden / hoe dat'er d'Indiaanen byna alle geſtorven of gevlugt waren / en dat men'er een groot getal in 't Eiland Cuba hadde zoo gelaſte men dat'er een gedeelte van naar Hiſpaniola overſtaaken. Doch zulks wilde men'er nie gedoogen / voor dat men eerſtelyk van Diego Velaſquez, de Bevelhebber / (die zy in groote agtinge hielden /) bewilliginge had; nademaal hy zeer waaren in die zaaken was / en dat hy het Eiland in weinig tyds bevreedigd / en veele Gebuygten doorbouwen had; dat hy zeer veel Gouds gezonden

Lebron in de plaats van Ybarra voor Regter des Onderzoeks benoemd.

en dat hy zoodanig in de gunſt van Paſſamonte ſtond / dat wanneer hy bevolen had / dat Lebron den tyd van zyne aanſtellinge in Hiſpaniola geeindigt was / hy zyne plaats beklleede / na de betwiſtinge die den Ammiraal dies gedaan had / op dat hy afgezet wierd. Paſſamonte ſchreef ook dat het niet geraaden was / den draad der zaaken met welke Velaſquez, Cuba beſtierde / af te ſnyden / vermits hy veel geloofs by den Koning hadde; en dat men aan Lebron zoodanig eenen magt niet en gaf / waar mede aan die des Eilands gelegentheid gegeeven wierd / om met hem in verſchil te geraaken / gelyk ze met Ybarra gehad hadden. 1515.

Diego Velaſquez by den Koning in agtinge geraakt.

Als ondertuſſen de Schatbewaarder Michel de Paſſamonte, (mogelyk door een berouw in zyn eigewiſſe geraakt zynde /) zorgde dat den Ammiraal hem niet dan nadeel in zyne gunſte by den Koning bewerken zou; (nademaal die / die ze bezaten het meeſte bedugt waren / en meer dan alle anderen om ze te verliezen); verzogt hy verlof van den Koning om naar Kaſtilje te mogen keeren. De Koning gaf hem ten antwoord / hem zulks gunſtig toe te ſtaan / vermids hy hem voor eenen getrouwen Dienaar hield / dies konde hy dan overkomen; en het was waarlyk zoo / dat gelyk d'agtinge der ryksdommen in andere Landſchappen van Indiën aanwies / en deeze in Hiſpaniola verminderde / ook niet min den handel van Paſſamonte, en in gevolge de groote voordeelen die hy'er af trok.

Paſſamonte verzoekt verlof om na Kaſtilje te keeren.

Diego Velaſquez nu / hadde eene afteekeninge van 't Eiland Cuba doen maaken / met alle de Bergen / Rivieren / Valeyen en Havens der Zee / en de zelve door Paſſamonte gezonden; door welker middel hy omgang met den Koning hadde / waar over den Ammiraal niet zeer genoegt was; nademaal hy zulks verrigte / om hem te doen afwyzen. Dus gedraagd het zig in Weereldſche zaaken / die geduurig den voorſpoed der Tegendingers betwiſt; en volgende deeze voetſpoorzen / liet hy hem zeggen / dat hy voor al de mogelyke middelen verzorgde / om de Gemeenſchap des Eilands

Velaſquez zend eene afteekeninge van Cuba aan den Koning.

1575. van de Suider Kuſt 't herſtellen / op dat men aan 't vaſte Land handelen kon / en dooz dat middel den koophandel deed bloeyen; en dat men ten dien einde Schepen vaardig hield.

De Koning vergenoegde zig zeer over deeze tydinge dien hy verſtond / nademaal hy niets verzuimde / om te bezorgen dat den handel in Indiën dagelyks vermeerderd wierd. En hem ten dien einde / dooz Berenguel Doms, Kapitein der Galeyen / berigt gedaan zynde / dat'er nog een zeker Land was / dat niet ontdekt / en niet min ryk dan 't vaſte Land was / vermids men'er veel Goud / Peerlen en andere koſtelyke dingen vond / en dat hy'er wel ten zynen koſte / een Schip van taghentig laſten / zeer wel uitgeruſt wilde zenden; en dat om in deeze koſten geholpen te wozden / hy eenigen leeftogt laaden zou / om naar Caſtilla del Oro te voeren / dog zoo wanneer naar zyne meeninge deeze ontdekkinge niet gelukte / dat hy dan niet eene lading van Werf-hout mogt wedetkeeren. Hem wierd zyn verzoek ingewilligd / alhoewel zulks tegen de Wet was / nademaal hy geenen Inbooz-ling van Kaſtilje bevonden wierd; boven dat bevond men naderhand / dat deezen Togt niet wel quam te ſlaagen. Ter zelver tydt gaf ingelyks de Koning aan Lope Hurtado de Mendoza, Edelman van zyn Huis / verlof om op zyn eigen koſten twee Schepen uit te ruſten / mits zig onder de Landſcheidinge te begeeven booz Kaſtilje gemaakt / in zekere plaatzen van Indiën, tot nog toe niet ontdekt geweeſt / om Werf-hout te gaan zoeken / onder boozwaarde / dat'er den Koning de helft van genieten zou / en dat het in 't Koningryk van Kaſtilje gebragt en geloſt / als mede verkogt moeſt wozden.

Berenguel Doms verzoekt een Schip naar d' Indiën te zenden.

Reeds begonnen'er nu van verſcheidene Landſchappen der Indiën, dikmaals Schepen aan te landen; en om in de ſtrooperyen der Zeeroovers te voozzien / gelaſte de Koning aan d'Inwoonaaren van Sevilje, dat zy'er met alle mogelyken vlyt en in zekerheid in voozzagen. En booz zoo veel men

men dagelyks twee Schepen die Goud boerden/ van Hiſpaniola verwagte/ en dat ten dien tyde Pieter de Bovadilla in ongunſt by den Koning was/ en een Schip uitgeruſt hadde/ waar mede hy een Schip van den Schatbewaarder van Valencie veroverde; was men bedugt/ dat hy nog wel de hoenheid zoude hebben/ om de Schepen die men uit d'Indiën verwagte/ insgelyks aan te taſten. De Koning nu weetende/ dat hy in las Algeziras was/ gelaſte aan de Amptenaaren van Sevilje om'er in te mogen voorzien/ als die ten dien einde een byzonder verſtand hadden met den Graave de Tendilla, Algemeen Bevelhebber van 't Koningryk Granada. Eindelyk quamen de Schepen in behouden haven/ waar in de Portugeezen waren/ die voor St. Jean beroverd waren/ als ze naar Caſtilla del Oro hadden toegeleid om te handelen. De Koning beval dat men hen tamelyk gemakkelyk handelen zou/ tot men wegens hunne zaak ten naauwſten onderrigt was. 1515.

Pieter de Bovadilla in ongenaade by den Koning geraakt.

Ondertuſſen had de Koning van Portugaal door het regt van Aantaſtinge/ zeven Kaſtiliaanen vaſt gehouden/ wanneer hy het veroberen deezer Portugeezen verſtaan hadde/ en zulks onder voorwendzel/ dat ze binnen zyne Landſcheidinge van Caap St. Auguſtyn gegaan waren/ waar over hy eenigen tyd te voozen/ zoo groote verſchillen gevoerd had; eiſſchende de Portugeezen dit onder hun Regtsgebied te zyn. En gelyk de Kaarten der Scheepvaard van Kaſtilje niet over-een quamen; zoo baden d'Amptenaaren van het Huis van Sevilje den Koning/ om hen te vergunnen dat'er eene vergaderinge van Stuurlieden dies aangaande gehouden wierd/ waar mede de Kaarten verbeterd wierden. De Koning liet zig dit vergenoegen/ alhoewel hy hen berigte/ dat ze te voozen in agt neemen zouden/ of 't niet noodig was/ om'er eenige Perzoonen te zenden/ om'er een klaarder beſcheid van te brengen. Want na dat Jean Diaz de Solis, en andere zeer erbaare mannen in die konſt/ de Kaart die Andries de Morales gemaakt had/

Verſchillen tuſſen de Koningen van Portugaal en Kaſtilje over hunne Grenſcheidingen.

1515. diaanen te veranderen. Midlerwyl nam Ybarra bezittinge van zyn ampt; ook eischte hy het bestier te hebben / en zig tot de Goudsmelterpen en in andere zaaken in te dringen / naar den last dien hy hadde / en oordeelde hem gehoorig te wezen. Waar over men eerlang zyn toevlugt tot den Koning nam; dog Ybarra sturf ter zelver tyd / niet zonder vermoeden / dat men'er de hand in geleend hadde; nademaal hy een man zonder driften was / en die gantsch vrymoedigluk zyne zaaken behandelde. Eenen Lebron genoemd / wierd met zyn ampt voorzien / met verbod van zig niet te bemoeijen / als met het bestier raakende de verdeelinge der Indiaanen / en dat hy zorge droeg / van niet te dulden dat men de Kastiliaanen afried / zig met d'Indiaansche vrouwen te huwelyken; nademaal het (behalven dat tegens alle redenen streed / dat men zulks verhinderen zou /) zeer noodig was / wegens den omgang der Indiaanen / en om ze te meer in den Geloove te sterken. Men gelaste hem nog / dat hy aan die der andere Eilanden berigt gaf / dat s'Konings wille was / dat ze raakende de kleedingen en andere orders gehoorzaamden / gelyk men in Hispaniola deed / wegens de groote onkosten die men'er over 't zoek maakte / en dat men niet gedoogde dat de Kastiliaanen uit Hispaniola vertrokken; nademaal zy alle wegens de rykdommen / die men zoo wel in Cuba als aan de vaste Kust roemde te zyn / derwaarts trokken. Hoor zoo veel nu die van Hispaniola aan den Koning verklaard hadden / hoe dat'er d'Indiaanen byna alle gesturven of gevlugt waren / en dat men'er een groot getal in 't Eiland Cuba hadde; zoo gelaste men dat'er een gedeelte van naar Hispaniola overstaaken. Dog zulks wilde men'er niet gedoogen / voor dat men eerstelyk van Diego Velasquez, de Bevelhebber / (die zy in groote agtinge hielden /) bewilliginge had; nademaal hy zeer ervaaren in die zaaken was / en dat hy het Eiland in weinig tyds bevreedigd / en veele Gebugten doen bouwen had; dat hy zeer veel Gouds gezonden /

Lebron in de plaats van Ybarra voor Regter des Onderzoeks benoemd.

en

en dat hy zoodanig in de gunſt van Paſſamonte ſtond / dat wanneer hy bevolen had / dat Lebron den tyd van zyne aanſtellinge in Hiſpaniola geëindigt was / hy zyne plaats beſleede / na de bewiſtinge die den Ammiraal dies gedaan had / op dat hy afgezet wierd. Paſſamonte ſchreef ook dat het niet geraaden was / den draad der zaaken met welke Velaſquez, Cuba beſtierde / af te ſnyden / vermits hy veel geloofs by den Koning hadde; en dat men aan Lebron zoodanig eenen magt niet en gaf / waar mede aan die des Eilands gelegentheid gegeeven wierd / om met hem in verſchil te geraaken / gelyk ze met Ybarra gehad hadden. 1515.

Diego Velaſquez by den Koning in achtinge geraakt.

Als ondertuſſen de Schatbewaarder Michel de Paſſamonte, (mogelyk door een berouw in zyn eigewiſſe geraakt zynde /) zorgde dat den Ammiraal hem niet dan nadeel in zyne gunſte by den Koning bewerken zou; (nademaal die / die ze bezaten het meeſte bedugt waren / en meer dan alle anderen om ze te verliezen); verzogt hy verlof van den Koning om naar Kaſtilje te mogen keeren. De Koning gaf hem ten antwoord / hem zulks gunſtig toe te ſtaan / vermids hy hem voor eenen getrouwen Dienaar hield / dies konde hy dan overkomen; en het was waarlyk zoo / dat gelyk d'agtinge der rykdommen in andere Landſchappen van Indiën aanwies / en deeze in Hiſpaniola verminderde / ook niet min den handel van Paſſamonte, en in gevolge de groote voordeelen die hy'er af trok.

Paſſamonte verzoekt verlof om na Kaſtilje te keeren.

Diego Velaſquez nu / hadde eene afteekeninge van 't Eiland Cuba doen maaken / met alle de Bergen / Rivieren / Valeyen en Havens der Zee / en de zelve door Paſſamonte gezonden; door welker middel hy omgang met den Koning hadde / waar over den Ammiraal niet zeer genoegt was; nademaal hy zulks verrigte / om hem te doen afwyzen. Dus gedraagd het zig in Weereldſche zaaken / die geduurig den voorſpoed der Tegendingers betwiſt; en volgende deeze voetſpooren / liet hy hem zeggen / dat hy voor al de mogelyke middelen verzorgde / om de Gemeenſchap des Eilands

Velaſquez zend eene afteekeninge van Cuba aan den Koning.

1515. „men om ze te beter 't onderhouden / van d'eene „tot d'andere kuſt zou bouwen / bpaldien men 't „zonder beſwaarniſſe doen konde; Dat men agt „gaf op alle d'andere zaaken der Suid-Zee / hoe „gering die ook waren / en dat men eene afreede„ninge van 't gantſche Land ten beſte men konde / „zou maaken; Dat d'inſtellingen die men wegens „de Mynen deed / in zoodaniger wyze geſchikt / en „met dugdanig een getal van manſchap gedaan „wierd / dat ze door d'Indiaanen niet konden ver„ontruſt worden. En dat hy voorzal alstoos zyn „gezag moeſt verdeedigen / en ook geene reden gee„ven / van zyne agtinge te verliezen / door zig al „te zeer te verheffen; nademaal zoo die eens quam „te vallen / hy'er groote wederwaardigheden van „te dugten hadde. De Koning beval hem alle dee„ze dingen te meer / alzoo men hem van het ver„woeſten van 't Gebugte / aan de Rivier las Ana„des gelegen / berigt gegeeven had / waar van men de ſchuld op Fonzeca Davila en de dood van den Bevelhebber Louis Carillo gelegt hadde. Nog gelaſte hem de Koning / Dat (vermidg hy'r veele zaaken veranderen wilde / wegens d'onderrigtingen / die hy hem op zyn vertrek gegeeven had /) hy 't nu noodig oordeelde / dat hy zulks deed na dat hy oordeelde nuttelyk voor den dienſt van Godt en den zynen te weezen / en zulks zoo wel wegens de verdeelinge der ſtroopernen die hy op d'Indiaanen gedaan / als over d'onkoſten van den Scheeps bouw gemaakt had / en in andere zaaken te hoff gelegt wierden / en dat hy niets zonder medeweeten van den Biſſchop en Vaſco Nunez met de reſt der Koninglyke Amptenaaren deed / hen mededeelende / alle gewigtige zaaken die eenig beraad vereiſſchen zouden / en dat men daar van aan het Hof door aanſchryvens berigt deed. Op dusdien wyds begunſtigde den Koning Pedrarias telkens / op dat zyn belang in agt genomen wierd; bewilligende hem de twee Indiaanen en twee Indiaanſche vrouwen van 't Eiland Hiſpaniola, dat anders wegens gegeven orders niet geſchieden mogt; als me-

Bevel dat hy niets buiten medeſtemminge van den Biſſchop en Vaſco Nunez te doen hadde.

mede eenige Voorregten voor de Stadt St. Maria del Antigua del Darién: hy begiftigde deeze Stadt ook met een Wapen / namelyk een Schild met een rood Veld / en in der zelver midden een verguld Kasteel / neveng de gedaante van de Zon boven 't zelve; beneden het Kasteel / eenen Cyger ter regter / en eene Krokodil of Hagedis ter slinker zyde / met dit omschrift: La Imagen de Nuestra Senora del Antigua. 1515.

Na 't ontfangen van deeze nieuwe order / zuinde Pedrarias niet om ze ter uitvoeringe te stellen / en den volke beter in bezigheid te houden / als hy voormaals gedaan hadde. Maar dat ten opzigten van Vasco Nunez, nam hy niet in agt / maar leefden gedurig in algemeene gedagten als vrienden en vyanden / en wanneer'er groote zaaken voorhanden waren / hield hy zig zonder hem iets te doen weeten / nog van zyn voornemen kennisse te geven / houdende zig alzins geheim en agterhoudende in al zyn doen; en liet ook zelfs genoeg in zyn bywezen blyken / dat hy hem niet aangenaam was. Die nu ondertussen genegentheid voor Vasco Nunez hadden / zeiden om ten nadeele van het Verbond en de vriendschap die hy met de Kaciquen opgeregt had / klagtig te weezen / dat de Kapiteinen van Pedrarias deeze volkeren gedood en van hunne goederen berooft hadden; Dat Vasco Nunez altoos wedersproken had / dat men zoo weinig staat op gegeevene trouwe wist te maaken; dies smeekte hy den Koning om hem te bewilligen aan 't Hof te mogen komen / dat geweigerd was geworden; en dat men nu in tegendeel aan Pedrarias bevolen had / dat hy bewerkte / en hem d'oeffeninge van zyn bestier liet gebruiken. Dat hy in de wind sla

Wat'er nu ook van mag zyn / zoo is egter dit waaragtig / dat Vasco Nunez den zestienden van October deezes Jaars / aan den Koning eenen zeer breedspraakelyken Brief schreef / waar door hy hem den staat van zynen tegenstreever / wegens zyne quaade bestieringe / te kennen gaf. „ Hy maakte „ zynen aanvang door het verhaalen van de stroo- Brief van Vasco Nunez aan den Koning.

„ pe-

1515. „perpen dooꝛ Jean d'Ayora in ſyn afweezen ver-
„rigt / en van ſyne vlugt zonder verlofneeminge /
„willende dit de ſchuld van Pedrarias wyten / die
„dooꝛ ontveinzinge gedoogd hadde / dat dit alduꝛs
„zonder beſtraffinge geleeden wierd / daar nogtans
„de zaak wel anderꝛs verdiend had. Hy ſprak ook
„van den Togt van Gaſpar de Morales, d'Enciſe,
„Louis Carillo en andere Bevelhebbers / die toen
„daar toe waren afgevaardigd geweeſt; en wat
„vooꝛ uitbundigheden en onderdrukkingen zy ver-
„rigt hadden / ſtellende alle de nagebuurige Ge-
„weſten in rep-en roere / dien hy reeds met veele
„moeiten bevreedigd had / en hoe men dooꝛ dit
„middel de gedagten / van groote rykdommen / die
„men'er vermeende te vinden / verlooꝛ. Hy berig-
„te boven dat / hoe men de vyftig duizend Dukaa-
„ten / alꝛ ter onkoſten aan de Vloot van Pedrarias
„waren aangelegt / had konnen geſpaard hebben /
„waaꝛ van men met nog anderen / geen vooꝛdeel
„trok; en dat zoo men nog een Jaar met dit Land
„duꝛ qualyk te beſtuuren / agtervolgde / gelyk men
„tot duꝛ verre gedaan hadde / het zoodanig ver-
„woeſt zou wooꝛden / dat'er onmogelyk weder her-
„ſtellen aan zou zyn; nademaal men'er niet dan
„op zyn eigen vooꝛdeel dagt / en nooit dat vooꝛ
„den Koning ten dienſt ſtrekte. En wat boven
„dit alleꝛ de meeſte wanoꝛde veroozaakte / was
„het misverſtand dat men onder de Koninglyke
„Amptenaaren beſpeurde / die zig deꝛ niet over-
„een gedraagen konden / niet tegenſtaande alle de
„vertooningen die hen den Biſſchop deꝛswegen deed /
„tot dat hy ze in zyne Preekingen openlyk te be-
„riſpen hadde / en wel vooꝛ-al in 't byzonder over
„hunne onverzadelyke Geldzugt en ſtaatvoeringe /
„nademaal'er honderd man onder ſ'Konings zol-
„dy ſtaande / alleen tot Trompetters / en ten dienſ-
„te in opwagtinge van hunnen Bevelhebber ver-
„ſtrekt wierden. Hy voegden'er nog by / dat Pe-
„drarias reeds van eenen hoogen ouderdom zynde /
„en hooger dan hy in deeze Geweſten dienſt doen
„konde; dat hy dageliykꝛ droefgeeſtig en treurig
„waꝛ;

„was; dat hy zeer ongevoelig scheen / en zig het 1515.
„verlies der Kastiliaanen niet veel bekreunde; dat
„hy de rooverpen / moordenaren en onderdrukkin-
„gen die tegens d'Indiaanen gepleegd wierden /
„nog de ongehondentheden die ze in 's Konings
„landen oeffenden / niet en bestrafte; dat hy de
„klagten die aan hem gedaan wierden / niet hoor-
„de / maar zoodanig beantwoordde / dat men'er
„verder geenen lust van aanhouden in hadde; dat
„hy zig vermaakte in de wanordens die tussen de
„Koninglyke Amptenaaren / Kapiteins en Sol-
„daaten voorvielen; en om hen te verpligten hun
„toevlugt tot zyne vrouwen te neemen / onder-
„hield hy ze nog te meer in vreeze. De goederen
„en erf-goederen ontbeerden hem niet / door zyne
„gierigheid / en zig al-om haatelyk tegen de be-
„stieringe van Darien aankantende / raakte men
„over veele zaaken in twist. Hy schreef eindelyk
„ook nog van veele andere bezigheden over dit
„onderwerp / vergrootende de quaade bestieringe
„van Pedrarias, aanraadende dat men eenen On-
„derzoeker zond / om zig van alles te laaten on-
„derrigten; biddende dat men in agt nam / dat
„dit land nog ryker zoude bevonden worden / als hy
„voorgegeeven hadde / (byzonderlyk deeze der Suid-
„Zee /) van waar hy nog van nieuws voorstel-
„de / dat men'er groote rykdommen uit zou kon-
„nen trekken; waar in hy zig niet bedroog / ge-
„lyk zedert gebleeken is.

Ondertussen waren'er veele blyken dat deeze klag-
ten en swaare beschuldigingen in den Brief van
Vasco Nunez, ter kennisse van Pedrarias quamen /
en dat uit deeze kennisse / eene ongemeene veront-
waardiginge tegens Nunez reesde / die d'eere en ag-
tinge ten verderve van Pedrarias scheen te eisschen;
niet konnende beletten / dat men in veele gelegent-
heden tegens hem en zyne doeninge morde. En
alhoewel sy zig zederd verzoenden / gelyk hier na
zal gezeid worden / 't kon egter nieenigmaal niet
beletten dat d'opgestemde wrok haar werk deed.

Ten deezen tyde / zond Pedrarias den Bevelheb-

ber

1515. „ perpen door Jean d'Ayora in zyn afweezen ver-
„ rigt / en van zyne vlugt zonder verlofneeminge /
„ willende dit de schuld van Pedrarias wyten / die
„ door ontveinzinge gedoogd hadde / dat dit aldus
„ zonder bestraffinge geleeden wierd / daar nogtans
„ de zaak wel anders verdiend had. Hy sprak ook
„ van den Togt van Gaspar de Morales, d'Encise,
„ Louis Carillo en andere Bevelhebbers / die toen
„ daar toe waren afgevaardigd geweest; en wat
„ voor uitbundigheden en onderdrukkingen zy ver-
„ rigt hadden / stellende alle de nagebuurige Ge-
„ westen in rep-en roere / dien hy reeds met veele
„ moeiten bevreedigd had / en hoe men door dit
„ middel de gedagten / van groote rykdommen / die
„ men'er vermeende te vinden / verloor. Hy berig-
„ te boven dat / hoe men de vyftig duizend Dukaa-
„ ten / als ter onkosten aan de Vloot van Pedrarias
„ waren aangelegt / had konnen gespaard hebben /
„ waar van men met nog anderen / geen voordeel
„ trok; en dat zoo men nog een Jaar met dit Land
„ dus qualyk te bestuuren / agtervolgde / gelyk men
„ tot dus verre gedaan hadde / het zoodanig ver-
„ woest zou worden / dat'er onmogelyk weder her-
„ stellen aan zou zyn; nademaal men'er niet dan
„ op zyn eigen voordeel dagt / en nooit dat voor
„ den Koning ten dienst strekte. En wat boven
„ dit alles de meeste wanorde veroorzaakte / was
„ het misverstand dat men onder de Koninglyke
„ Amptenaaren bespeurde / die zig des niet over-
„ een gedraagen konden / niet tegenstaande alle de
„ vertooningen die hen den Bisschop deswegen deed /
„ tot dat hy ze in zyne Preekingen opentlyk te be-
„ rispen hadde / en wel voor-al in 't byzonder over
„ hunne onverzadelyke Geldzugt en staatvoeringe /
„ nademaal'er honderd man onder s'Konings zol-
„ dy staande / alleen tot Trompetters / en ten diens-
„ te in opwagtinge van hunnen Bevelhebber ver-
„ strekt wierden. Hy voegden'er nog by / dat Pe-
„ drarias reeds van eenen hoogen ouderdom zynde /
„ en hooger dan hy in deeze Gewesten dienst doen
„ konde; dat hy dagelyks droefgeestig en treurig
„ was;

„ was; dat hy zeer ongevoelig scheen / en zig het 1515.
„ verlies der Kastiliaanen niet veel bekreunde; dat
„ hy de rooverpen / moordpen en onderdrukkin-
„ gen die tegens d'Indiaanen gepleegd wierden /
„ nog de ongebondenheden die ze in 's Konings
„ landen oeffenden / niet en bestrafte; dat hy de
„ klagten die aan hem gedaan wierden / niet hoor-
„ de / maar zoodanig beantwoordde / dat men'er
„ verder geenen lust van aanhouden in hadde; dat
„ hy zig vermaakte in de wanorders die tussen de
„ Koningklyke Amptenaaren / Kapiteins en Sol-
„ daaten voorvielen; en om hen te verpligten hun
„ toevlugt tot zyne vrouwen te neemen / onder-
„ hield hy ze nog te meer in vreeze. De goederen
„ en erf-goederen ontbeerden hem niet / door zyne
„ gierigheid / en zig al-om haatelyk tegen de be-
„ stieringe van Darien aankantende / raakte men
„ over veele zaaken in twist. Hy schreef eindelyk
„ ook nog van veele andere bezigheden over dit
„ onderwerp / vergrootende de quaade bestieringe
„ van Pedrarias, aanraadende dat men eenen On-
„ derzoeker zond / om zig van alles te laaten on-
„ derrigten; biddende dat men in agt nam / dat
„ dit land nog ryker zoude bevonden worden / als hy
„ voorgegeeven hadde / (byzonderlyk deeze der Zuid-
„ Zee /) van waar hy nog van nieuws voorstel-
„ de / dat men'er groote rykdommen uit zou kon-
„ nen trekken; waar in hy zig niet bedroog / ge-
„ lyk zedert gebleeken is.

Ondertussen waren'er veele bylden dat deeze klag-
ten en swaare beschuldigingen in den Brief van
Vasco Nunez, ter kennisse van Pedrarias quamen /
en dat uit deeze kennisse / eene ongemeene veront-
waardiginge tegens Nunez reesde / die d'eere en ag-
tinge ten verderve van Pedrarias scheen te eisschen;
niet konnende beletten / dat men in veele gelegent-
heden tegens hem en zyne doeninge morde. En
alhoewel zy zig zederd verzoenden / gelyk hier na
zal gezeid worden / 't kon egter meenigmaal niet
beletten dat d'opgestemde wrok haar werk deed.

Ten deezen tyde / zond Pedrarias den Bevelheb-

ber

1515. het Tello de Guzman, met order / om nevens het volk dat Jean d'Ayora in het Gebugte van Tubanama gelaaten had / langs de kuft ten Weſten aan de Zuid-Zee / ontdekkingen te doen. Te Tubanama met het volk aangekomen / dat Pedrarias hem mede gegeven hadde / vond hy'er den Kapitein Menefes, en het volk dat hy by zig had / zoodanig door d'Indiaanen belegerd / dat ze zig niet dorften betrouwen om eenige kruiden tot hunne ſpyze te gaan zoeken. Gelyk zy zig nu dus hoopeloos van eenig ontzet zagen / alzoo hadden ze eenmaals in beraad geſtaan / om deeze hunne Poſt te verlaaten / en zig wederom na Darien te begeeven; maar waren telkens / wanneer ze dagten uit te treden / door d'Indiaanen aangevallen en van hun ſtuk verzet. Doch zoo dra deeze Indiaanen Tello de Guzman zagen / namen zy de vlugt. De Kaſtilliaanen trokken dan door de Landen van de Kaciquen; Chepo en Chepauri; en gelyk Tello de Guzman bericht ontfing / dat zy zig by een trokken, om hem te bevegten / beſloot hy met den voornaamſten Kacique Vreede te maaken / geevende hem genoegdoeninge wegens den overlaſt die hem was aangedaan / en verzekerde hem voor het toekomende. Deezen Kacique liever de Vreede dan den Oorlog bemimmende / geloofde dat men hem de beloofde trouwe geſtand zou doen / dies begaf hy zig by de Kaſtilliaanen / voerde hen in zyn huis / en deed hen alzins goed onthaal aan. Als zy'er nu dus met eeten en drinken in alle zekerheid bezig waren / quam'er midlerwyl eenen jongen Indiaan met eenig volk die hem verzelden / en tot den Bevelhebber Guzman zeide / dat deeze Heerlykheid hem toegehoorig was / en niet aan deeze die zig 'er nu bevond; en dat'er zynen Vader den erffelyken Heer van geweeſt hadde / en ſtervende hem voor Erfgenaam en Beſtierder in deezen Staat gelaaten had / maar dat deeze tegens hem opgeſtaan zynde / hem verdreeven hadde; en derhalven (vermids dit eenen ſtrafwaardige misdaad was /) zoo bad hy hem / de ſterken hand te willen leenen / over-

Tello de Guzman door Pedrarias aan de Zuid-Zee ter ontdekkinge uitgezonden.

Gaat eene Vreede met den Kacique Chepo aan.

1515. Tello de Guzman door Pedrarias aan de Zuid-Zee ter ontdekkinge uitgezonden.

ter Tello de Guzman, met order / om nevens het volk dat Jean d'Ayora in het Gebugte van Tubanama gelaaten had / langs de kuft ten Weſten aan de Zuid-Zee / ontdekkingen te doen. De Tubanama met het volk aangekomen / dat Pedrarias hem mede gegeeven hadde / vond hy'er den Kapitein Menefes, en het volk dat hy by zig had / zoodanig door d'Indiaanen belegerd / dat ze zig niet durften vertrouwen om eenige kruiden tot hunne ſpyze te gaan zoeken. Gelyk zy zig nu dus hoopeloos van eenig ontzet zagen / alzoo hadden ze verſcheidenmaals in beraad geſtaan / om deeze hunne Poſt te verlaaten / en zig wederom na Darien te begeeven; maar waren telkens / wanneer ze dagten uit te trekken / door d'Indiaanen aangevallen en van hun ſtuk verzet. Door zoo dra deeze Indiaanen Tello de Guzman zagen / namen zy de vlugt. De Kaſtiliaanen trokken dan door de Landen van de Kaciquen; Chepo en Chepauri; en gelyk Tello de Guzman bericht ontfing / dat zy zig by-een trokken, om hem te bevegten / beſloot hy met den voornaamſten Kacique Vreede te maaken / geevende hem genoegdoeninge wegens den overlaſt die hem was aangedaan / en verzelkerde hem voor het toekomende. Deezen Kacique lieder de Vreede dan den Oorlog beminnende / geloofde dat men hem de beloofde trouwe geſtand zou doen / dies begaf hy zig by de Kaſtiliaanen / voerde hen in zyn huis / en deed hen alzins goed onthaal aan. Als zy'er nu dus met eeten en drinken in alle zekerheid bezig waren / quam'er middelerwyl eenen jongen Indiaan met eenig volk die hem verzelden / en tot den Bevelhebber Guzman zeide / dat deeze Heerlykheid hem toegehoorig was / en niet aan deeze die zig 'er nu bevond; en dat'er zynen Vader den erffelyken Heer van gevreeſt hadde / en ſterbende hem voor Erfgenaam en Beſtierder in deezen Staat gelaaten had / maar dat deeze tegens hem opgeſtaan zynde / hem verdreeven hadde; en derhalven (vermids dit eenen ſtraffwaardige misdaad was /) zoo bad hy hem / de ſtoelen-hand te willen leenen / over-

Gaat eene Vreede met den Kacique Chepo aan.

1515. rugge / en wilde niet gedoogen / dat men eenig onregt aan deezen Kacique deed / noch dat men hem pts meer zou afperſſen of doen verklaaren / of hy meer Goud hadde of niet.

Gedwonge afvogt der Kaſtiliaanen.

Albitez van Chagre vertrokken / keerde zig om hem weder by Tillo de Guzman in het Land van den Kacique Pacora te voegen / alwaar zy beſlooten hen weder naar Dariën te begeeven. Zy dan te Tubanama gekomen / beſchouwden ze veele Indiaanen die hen verwagten met Vlaggen die zy gemaakt hadden / van de hemden der Kaſtiliaanen die zy gedood en uitgeſchut hadden / zynde meeſt alle bebloed en rood geverft / hen toe roepende insgelyks te willen dooden / gelyk zy die gedaan hadden / die de Stadt St. Cruz bevolkten. De Kaſtiliaanen die reeds zeer vermoeid waren / zig dus dooz d'Indiaanen ziende aangevallen / en zig genoodzaakt vindende te vegten / ſtreeden geduurig afdeinzende / uit vreeze van dooz een grooter getal vyanden overvallen te wozden / en quamen aldus in 't land van den Kacique Pocoroſa, met eenen ondraagelyken dozſt / nademaal d'Indiaanen die hen vervolgden / zulks met zoo veel verhaaſtinge deeden / dat ze hen geenen tyd gaven om ergens water uit de Beeken te konnen ſcheppen / die zy genoeg in haar weg ontmoeten; zulks het booz hen eene merkwaardige afdeinzinge was / nadien ze zonder tot eene geozdende ſlagozder te konnen geraaken / onophoudelyk vegtende / zig egter wegens een oneindig getal vyanden in zekerheid bragten. Eindelyk quamen ze zeer afgemat te Dariën; hebbende veele gequetſten en veel minder Goud dan zy bekomen hadden / nademaal d'Indiaanen het hen vry wat hadden doen minderen / verkoopende hen daar booz water om niet te ſtikken. Dus onophoudelyk vervolgd / quamen ze eindelyk aan de Poozten van Dariën.

Komen afgemat te Dariën.

Dit ongeval Tello de Guzman over gekomen / bragt de Kaſtiliaanen in eene groote verſlagenheid / en Pedrarias in geen minder onruſt; want de vreeze begon reeds het gemoed der geenen van Da-

Dariën te bezitten / ziende de ſtoutmoedigheid der Indiaanen / die op hun verderf toeleiden. Zoo dat als zy ter zyde van het Gebergte en in de Vlakteng / veele takken van Boomen en hoopen van kruiden zagen / de vreeze hen deed verbeelden dat het zoo veele Indiaanen waren / die hen tragten uit te roepen; en zoo ze hunne oogen na de Zeekuſt wenden / geloofden ze die bedekt van Kanoös te beſchouwen / opgevuld met vpanden. In deeze verſcheidene gedagten en inbeeldingen / die hen de vervaarlykſte vreeze aan joeg / hielden ze niet alleen wanozdentlyke Vergaderingen / maar vervulden ingelyks de lugt dooz hun geklag en betuiging van angſt. Vaſco Nunez nevens zyne vrienden wegens deeze wanozder verheugt / namen gelegentheid om hier over ongenoegt te weezen. Pedrarias ondertuſſen bewerkte zoo veel hy konde / dat d'overwinninge der Indiaanen niet ter oozen des volks quam / uit vreeze dat hun de moed verſlaauwen mogt / en deed ſtrax het huis der Goudſmeltinge ſluiten; dat een gewis teeken van Oozlog of hongersnood was. Reeds dagt men al op middelen / om zyn leven te redden. En in deeze bekommerniſſen gelaſte Pedrarias met bewilliginge van den Biſſchop / dat zig het volk indagtig maakte dat ze Kriſtenen waren / en dat men algemeene Gebeden moeſt doen om den toozn Gods te maatigen. 1515.

Verlegenheid by die van Dariën.

Ondertuſſen dat zig dus alles te Dariën in deezen ſtaat vond / Diego d'Albitez die een ryk man was / ziende dus alles in verwarringe / ſchreef de geſteldheid daar af behendiglyk naar 't Hof van Kaſtilje over / geloovende dat men'er in deeze gelegentheid van zaaken 't minſte om dagt. Deezen Briefdraager was eenen Andries Nino, (waar van we hier na zullen ſpreeken /) om een beſtier aan de Zuid-Zee te verwerven; geevende hem twee duizend Peſos in Goud vooz zyne Togt.

Alles nu in zoodanigen wanozder zynde / gelyk wy verhaald hebben; bediende zig Pedrarias ondertuſſen van alle de berigten / en van alle moogelyke

overmits hy in staat was hem voor 't minste zoo veel Gouds te verschaffen dan d'anderen ooit doen konde. Tello de Guzman, om het goed onthaal hem van deezen Gast-Heer aangedaan / te vergelden / liet hy hem zonder 't onderzoeken of het geene den jongen Indiaan zelde / waarheid was of niet / eerlang aan eenen Boom ophangen / en zeven Kapiteins dooden / die deezen jongen Indiaan hem insgelyks toevoerde / en door den last van Guzman met eene groote onmenschelykheid in stukken gehouwen wierden: om nu deezen verfoepelyke daad te vergelden / schonk hem den jongen Indiaan zes duizend Pesos in Goud. Korts hier na stelde hy voor om naar Panama te gaan / nademaal deeze Landstreek zeer berugt was. Dog hy vond'er niet dan Visschers huizen.; 't geene de reeden is / waar van de naam Panama afkomstig zy / beteekenende in de Taale des Lands / eene plaats / alwaar men veel Vis vangt. Van daar wierd den Kapitein Diego d'Albitez met tachtentig Kastilliaanen gezonden / om naar het Landschap Chagre te gaan / tien mylen van daar gelegen. Albitez in de Gehugten komende / overviel d'Indiaanen als ze nog in slaap waren; dog alzoo hy niet zoo wreed / dan d'andere Bevelhebbers was / deed hy hen geen quaad. Den Kacique wel ziende / dat hy hem had konnen gevangen neemen en verooven / indien hy gewild hadde / schonk hem om zyne dankbaarheid te toonen / gewilligelyk en met genegener herte / twaalf duizend Pesos in Goud. Als Albitez dit zag / geloofde hy dat deezen / die hem dus veel Gouds / zoodanig eigenwillig geschonken had / zig'er veel meer van voorzien vond / derhalven had hy den Kacique, hem'er eenen grooten zak van te willen vullen; dog den Kacique zulks onverdraagelyk vindende / antwoorde hem op zynen onbeschoften eisch: Dat hy zyn zak met steenen uit de Beek vullen kon die daar voorby vloeyde, maar dat hy aangaande het Goud, niets meer overig hadde, nog dat hy 't niet deede wassen. Diego d'Albitez over dit antwoord verbaast / week weder te rug-

1515.

Vergelyke daad van Guzman gepleegd.

d'Albitez naar den Kacique Chagre gezonden.

Aardig antwoord van Kacique aan d'Albitez.

1515. rugge / en wilde niet gedoogen / dat men eenig onregt aan deezen Kacique deed / noch dat men hem pts meer zou afperſſen of doen verklaaren / of hy meer Goud hadde of niet.

Gedwonge aftogt der Kaſtiliaanen.

Albitez van Chagre vertrokken / keerde zig om hem weder by Tillo de Guzman in het Land van den Kacique Pacora te voegen / alwaar zy beſlooten hen weder naar Dariën te begeeven. Zy dan te Tubanama gekomen / beſchouwden ze veele Indiaanen die hen verwagten met Vlaggen die zy gemaakt hadden / van de hemden der Kaſtiliaanen die zy gedood en uitgeſchut hadden / zynde meeſt alle bebloed en rood geverft / hen toe roepende ingelyks te willen dooden / gelyk zy die gedaan hadden / die de Stadt St. Cruz bevolkten. De Kaſtiliaanen die reeds zeer vermoeid waren / zig dus dooz d'Indiaanen ziende aangevallen / en zig genoodzaakt vindende te vegten / ſtreeden geduurig afdeinzende / uit vreeze van dooz een grooter getal vyanden overvallen te worden / en quamen aldus in 't land van den Kacique Pocoroſa, met eenen ondraagelyken dorſt / nademaal d'Indiaanen die hen vervolgden / zulks met zoo veel verhaaſtinge deeden / dat ze hen geenen tyd gaven om ergens water uit de Beeken te konnen ſchepyen / die zy genoeg in haar weg ontmoeten; zulks het dooz hen eene merkwaardige afdeinzinge was / nadien ze zonder tot eene geozdende ſlagozder te konnen geraaken / onophoudelyk vegtende / zig egter wegens een oneindig getal vyanden in zekerheid bragten. Eindelyk quamen ze zeer afgemat te Dariën; hebbende veele gequetſten en veel minder Goud dan zy bekomen hadden / nademaal d'Indiaanen het hen vry wat hadden doen minderen / verkoopende hen daar dooz water om niet te ſtikken. Dus onophoudelyk vervolgd / quamen ze eindelyk aan de Poozten van Dariën.

Komen afgemat te Dariën.

Dit ongeval Tello de Guzman over gekomen / bragt de Kaſtiliaanen in eene groote verſlagenheid / en Pedrarias in geen minder onruſt; want de vreeze begon reeds het gemoed der geenen van Da-

Dariën te bezitten / ziende de ſtoutmoedigheid der Indiaanen / die op hun verderf toeleiden. Zoo dat als zy ter zyde van het Gebergte en in de Blaktens / veele takken van Boomen en hoopen van kruiden zagen / de vreeze hen deed verbeelden dat het zoo veele Indiaanen waren / die hen tragten uit te roepen; en zoo ze hunne oogen na de Zeekuſt wenden / geloofden ze die bedekt van Kanoos te beſchouwen / opgevuld met vpanden. In deeze verſcheidene gedagten en inbeeldingen / die hen de vervaarlykſte vreeze aan joeg / hielden ze niet alleen wanozdentlyke Vergaderingen / maar vervulden ingelyks de lugt dooz hun geklag en betuiging van angſt. Vaſco Nunez nevens zyne vrienden wegens deeze wanozder verheugt / namen gelegentheid om hier over ongenoegt te weezen. Pedrarias ondertuſſen bewerkte zoo veel hy konde / dat d'overwinninge der Indiaanen niet ter oozen des volks quam / uit vreeze dat hun de moed verſlaauwen mogt / en deed ſtraks het huis der Goudſmeltinge ſluiten; dat een gewis teeken van Oozlog of hongersnood was. Reeds dagt men al op middelen / om zyn leven te redden. En in deeze bekommerniſſen gelaſte Pedrarias met bewilligинge van den Biſſchop / dat zig het volk indagtig maakte dat ze Kriſtenen waren / en dat men algemeene Gebeden moeſt doen om den toozn Gods te maatigen. 1515.

Verlegenheid by die van Dariën.

Ondertuſſen dat zig dus alles te Dariën in deezen ſtaat vond / Diego d'Albitez die een ryk man was / ziende dus alles in verwarringe / ſchreef de geſteldheid daar af behendiglyk naar 't Hof van Kaſtilje over / geloovende dat men'er in deeze gelegentheid van zaaken 't minſte om dagt. Deezen Briefdraager was eenen Andries Nino, (waar van we hier na zullen ſpreeken /) om een beſtier aan de Zuid-Zee te verwerven; geevende hem twee duizend Peſos in Goud vooz zyne Togt.

Alles nu in zoodanigen wanozder zynde / gelyk wy verhaald hebben; bediende zig Pedrarias ondertuſſen van alle de berigten / en van alle moogelyke uit-

1515. kisten om d'Indiaanen voor te komen en hen hinderlaagen te maaken nevens andere krygs-verrassingen in gevalle zy quamen te naderen. Dog zy verscheenen niet gelyk men ieder oogenblik vermeende, waar mede Vasco Nunez wel de spot dreef, maar hem ook niet weinig schaade aanbragt. Eindelyk besloot Pedrarias een Schip langs de kust af te zenden waar van hy het besier aan den Kapitein Gonzalo de Badajos gaf, om met taghentig Soldaaten en nog andere vyftig, te vertrekken na Nombre de Dios of een weinig laager, daar men het engste land vond om na de Zuid-Zee te gaan, gelyk reeds was ontdekt geworden; met order om al de voorby-passeerenden Landaard te bevreedigen, en dat zoo ze wederstand vonden, zy hen den Oorlog zouden aan doen.

Gonzalo de Badajos naar de Zuid-Zee gezonden.

Gonzalo de Badajos scheepte zig ten einde van Maart deezes Jaars in, en quam te Nombre de Dios. Als de Soldaaten de Sterkte, die Nicuesa gebouwd hadde, zagen, en het afschuuwelyk gezigte van zeer veele doodsbeenderen, en het Kruis op den hoop steenen, (zynde dit het gebeente van de Kastiliaanen eertyds aldaar van hongersnood gesturven,) wierden ze als verstomd, en maakten groote swaarigheid om verder te gaan. Badajos dit ziende, beval eerlang met eenen onverschrokken moed, om het Schip weder naar Dariën te doen keeren, waar mede zyne manschap, alle hoope van vertrek ontnomen wierd; en verpligte hen dus om hem te volgen; zeggende tot hen allen, dat zy hem voor hunnen Kapitein hebbende, zig behoorden te schaamen niet te doen, wat een ieder verpligt was te doen; en dat zulks hen de grootste vreeze moest geven, nalaatig daar in te zyn. Eerlang begaf hy zig na de Bergen van Capira, die zeer hoog en drie in getal zyn, om in het Land van den Kacique Tananagua te komen, die eenen Heer van veele Landen was, wiens Onderdaanen alle Berglieden waren. Zy overvielen hem op 't onvoorzienste, want de komst der Kastiliaanen niet weetende, had men'er zig niet tot te-

Stoutmoedig bestaan van Badajos.

tegenweer geſtelt. Sy berooſden hem / en verze- 1515.
kerden zig van zyn Perzoon ; ontneemende hem
zes duizend Peſos in Goud / en voerden hem ge-
vangen / voor dat'ey d'andere Kaciquen berigt af
kreegen. Sy beſtreeden nog Tataracherubi, eenen
Kacique die zeer ryk was ; en alhoewel hen deezen
ontſnapten / ontnamen ze hem egter nog agt dui-
zend Peſos in Goud. Tananagua bad Badajos
hem vryheid te willen vergunnen / en dat hy hem
alsdan nog 300 veel Gouds als hy veroverd hadde /
ſchenken zou ; dit dan ontfangen hebbende / ont-
ſloeg hy hem. Tataracherubi beſloot ingelyks te
voorſchyn te komen / om te zien of hy door eenig
toeval de Kaſtiliaanen bedriegen kon / voor dat zy
hem gevangen kreegen / en bragt hen des een Ge-
ſchenk van Goud. Deeze nu verzierde / dat na-
by gelegen eenen Kacique, Nata genoemd / gevon-
den wierd / die zeer ryk was / en niet veel volks
hadde. Badajos hier van berigt hebbende / zond'er
dertig Kaſtiliaanen onder het geleide van den Ka-
pitein Alonzo Perez de la Rua, die hen op eenen
morgen naar hunne gewoonte beſtreed ; doch als
het dag geworden was / zagen ze zig in 't midden
van veele Gehugten / nademaal deezen Nata een
groot Heer was. De Kaſtiliaanen vonden zig
ganſs verbaaſt / en dagten eerlang om weder te
keeren / op dat ze niet alle verloozen gingen ; eg-
ter beſlooten ze het voornaamſte Gehugte kloek-
moediglyk aan te taſten / dat het rykſte was om'er
zig meeſter van te maaken ; en het geval wilde /
dat den Kacique in hunne handen viel ; want hun
voornaamſte doelwit was gemeenlyk om aan te
vallen waar de Kaciquen zig onthielden / om zig
van hen te konnen verzekeren / nademaal ze door
dit middel zig beter gedient zagen / om hen de ſchat-
ten 't ontrooven.

Als mede van den Kapitein Perez de la Rua.

Deezen Kacique gevangen hebbende / geloofden
ze zig verzekerd te zien / zig vergaapende om Goud
te zoeken. Sy vonden'er eene waarde van meer
dan tien duizend Caſtellanos ; namen de vrouwen
en kinderen gevangen die niet gelyk de mannen

1515. konden vlugten. Maar d'inwoonders deezer plaatze / en die van hunne nagebuuren / hier van berigt gekreegen hebbende / (en hunnen Heer gevangen ziende / als mede de vrouwen en kinderen /) vergaderden zig in meenigte; namen tot hunnen Geleider / de Broeder van deezen gevangenen Kacique, en quamen op de Kaſtiliaanen aangevallen / ſchietende en werpende een oneindig getal van werpſpieſſen en ſteenen / nademaal zy zig niet van pylen nog andere wapenen bedienden / behalven van Macanas, gelyk ze die in Hiſpaniola noemen. De Kaſtiliaanen zig hyna ingeſlooten ziende / namen beſluit om met den Kacique in zyn huis te wyken / en dreigden hem te dooden / zoo hy zyn volk niet deed afſtaan. De Kacique zeer geſtoort / beſtrafte zyn volk / en vroeg waarom zy zig zonder zyn bevel in de wapenen begeeven hadden? En van toen af / wierpen ze de wapenen ter aarde / en verlieten den ſtryd. Alonzo Perez de la Rua verzogt den Broeder van den Kacique zig 't onderwerpen / en den Koning van Kaſtilje voor zynen Opper-Heer 't erkennen / vermids alle deeze Landen van zyne kroon afhingen / gelyk'erwys hy hem deed verſtaan. De Broeder van dien Kacique hier op antwoordende / zeide: Dat zy nooit andere menſchen in deeze Landen dan hunnen Landaard gezien hadden; en dat zoo eenmaal den Koning van Kaſtilje daar door wilde trekken, zy hem dies vryheid en een goed onthaal verleenen zouden, nevens een geſchenk van Goud van 't geenen zy hadden; ook van ſpyze verzorgen; en vrouwen dien men begeerde.

d'Indiaanen ſtellen zig in de wapenen.

Verzoek van Perez aan eenen Indiaan gedaan.

Die daar op gulhertig antwoord geeft.

Als middelerwyl Badajos berigt van 't voorgevallene gekreegen had / verhoegde hy zig ter hulpe van de zynen; ſtelde den Kacique in vryheid / die hem vyftien duizend Peſos in Goud ſchonk / en onthaalde de Kaſtiliaanen zoodanig / dat ze beſlooten 'er den gantſche winter te vertoeven; want of ſchoon het Land zeer vervuld van water was / gevoeld men'er nogtans weinig koude. Deezen Kacique Nata hadde zyn gemeen verbiyf nabp de Zuid

Zee /

Zee / alwaar nog tegenwoordig de Stadt Nata gebonden wordt. 1515.

Verdere Togten der Kastiliaanen.

De Kastiliaanen twee dagen hun verblyf alhier gehad hebbende / gingen den Kacique Escolia bestryden ; namen hem nevens zyne vrouwen gevangen / en vonden'er negen duizend Pesos in Goud. Van daar hunne ontdekkinge ten Westen vervolgende / quamen ze in het land van den Kacique Biruquete geheeten / van wien men agt dat de naam van Peru gesprooten is ; als mede in dat van eenen anderen Kacique, Totonagua genoemd / die blind was / en hen zes duizend Pesos in Juweelen en stof-goud om te smelten schonk / waar onder stukken waren die twee Kastellanos woegen ; zynde dit eene betuiginge van de zeer ryke stoffe deezes lands / gelyk het in der daad ook was / zig in eenen streek van twee honderd mylen / aan weederzyde van Dariën uitstrekkende / alwaar men allerwegen ryke Mynen had. Nog vernamen ze verder dat'er eenen anderen Kacique was / Taracuti geheeten / van wien zy agt duizend Pesos in Goud genooten. Van daar trokken ze door het Landschap van Pananame, waar van zy den Kacique niet en vonden / nademaal hy hen niet dorst afwagten. Zes mylen van daar ten Westen / gingen zy naar een ander Gebugte Tabor genoemd / en ter zelver tyd trokken ze ook door het Gebugte van den Kacique Cheru, dien hen te gemoet quamen / en ontfingen van hen vier duizend Kastellanos in Goud. Want of wy zeggen Kastellanos of Pesos, zy hebben beide eene waarde ; dat we hier tot narigt aanteekenen. Zulks dat dan Gonzalo de Badajos in deezen Togt / taghentig duizend Kastellanos verkreeg / die ten deezen tyde / meer dan vyf honderd duizend zouden uit maaken / zederd dat Peru ontdekt is geworden.

Na dat Pedrarias den Bevelhebber Gonzalo de Badajos had afgevaardigd / en in bekommeringe was / wegens Franciscus Bezerra, (niet weetende of hy geloof aan de tydinge te geeven hadde / die den jongen Indiaan bragt /) besloot hy om

1515. hem in Perzoon te gaan opzoeken / of ten minſten te verneemen wat zyn agterblyven bediede ; nademaal alle die in Dariën waren / zoodanig eene bevreesdheid hadden / dat zig niemand naar Uraba, nog naar Zenu begeeven dorſt / van wegens de vergiftige Pylen / van welker verwondinge men in korten quam te ſterven. Maar Pedrarias die een moedig man was / hadde geene bekommeringe / om zyn volk deswegen uit Dariën niet te doen trekken / maar bediende zig van zekere konſt. Hy liet dan afkondigen / dat hy eenen bloedigen Oorlog tegens Pocoroſa te voeren had / als mede tegens d'andere Heeren deezer Landſchappen / als tegen Wederſpannelingen. Dit nu deed eerlang de oogen open der geenen die in Dariën waren / wegens het voordeel dat ze in deezen krygh beoogden. Zulks dat zig meer dan drie honderd aanbooden om met hem derwaards te gaan. Deeze dan in drie of vier Schepen ingeſcheept / namen de Stuurlieden hunnen koers ten Weſten tot in den nagt ; en alzoo ze berigt van Pedrarias hadden / wat hen te doen ſtond / wenden zy 't weder van de kuſt en namen de koers als bevolen was. Voor dat den dag aanquam / begaven zig twee honderd man met den Bevelhebber Bartholomeus Hurtado in Caribana te lande / aan wien Pedrarias gelaſt had / zig uit-te Scheepen / hebbende hen eerſtelyk onder ſtraffe voorzegt : Dat niemand zig onderwond te willen weeten, werwaards men ging, nog wat men doen zoude, maar dat ze alleen te gehoorzaamen hadden. Zy quamen dan in het Gebugte voor den dag / en ſtaken het vuur in de huizen. d'Indiaanen dus overvallen zynde / ontweeken deezen brand / denkende dat ze toen in zekerheid waren ; maar vielen van dit in een erger quaad / want de Kaſtiliaanen ontmoetende / vielen ze in hunne handen. Als nu die 't ontquamen / dit by zig zelven te regt overdagten / namen ze hunne Boogen en vergiftige Pylen en beſtreeden 'er de Kaſtiliaanen mede / zulks dat ze zig door deeze ziende aangevallen / zonder tegens deeze Pylen voorzien

Pedrarias beſluit eenen togt naar Uraba te doen.

zien te zyn / ten spoedigsten na de Schepen weeken. 1515.
Zy voerden'er eenige gevangen / waar door men ingelyks de dood van Bezerra verstond / gelyk den jongen Indiaan berigt hadde. Dus dan bewust zynde / dat aan der zelver dood niet te twyffelen viel / nam Pedrarias de koers langs de kust van 't vaste Land / en quam in de Haven van Acla aan te landen / zestig mylen van daar gelegen. Hier ontscheepte hy zig met alle zyne manschap en beval aan Espinosa zynen Opperschout / eenige Ruiters met zig te neemen / om Pocorosa te gaan verwoesten. Middelwyl liet hy'er eene sterkte van aarde en hout opwerpen / en hy sloeg'er als d'eersten de hand aan 't werk / en verpligte alzoo zyn volk van gelyken te doen; dat dan ook goedwillig geschiede / en gebruikten alle hunne kragten. Zullende deeze Vesting den Kastiliaanen tot een plaatz van aftogt dienen. Als nu Pedrarias aldus zyn volk / door zyn voorbeeld / aan den arbeid kreeg / wierd hy eerlang ziek / weshalven hy weder naar Darien keerde / en liet in zyne plaatze den Kapitein Gabriel de Rojas, die gebooztig van Cuellar was.

Te Acla aangekomen doet'er eene Vesting opwerpen.

Vertrekt en laat Gabriel de Rojas in zyne plaatze.

Om nu eens weder aan Gonzalo de Badajos te gedenken / gebeurde het dat hy het Landschap van Cheru verlaatende / den Kacique Parizao Paribaging opzoeken / die zedert door de Kastiliaanen wierd Saris geheeten / wiens ware naam Cutara was; maar alzoo hy wist dat de Kastiliaanen hem zogten / bragt hy eerst zyne Vrouwen en Kinderen in zekerheid; nam al zyn Volk met zig / en week in 't Gebergte. Als de Kastiliaanen dan aan het Gehugte quamen / en d'Inwooners gevlugt vonden / zonder ze eenige zyner eyge slaaven om hem te zeggen / dat indien hy niet weder in zyn Huis quam / zy hem dan zouden komen opzoeken en dooden / gelyk ze anderen gedaan hadden. Cutara zig aldus gedreygt ziende / zond aan de Kastiliaanen / door vier der voornaamsten van zyn gevolg / vier Korfjes / van Palmbladen gevlogt / gevoerd met eenen huid van zeker wild

Badajos by den Cacique Paris gekomen.

Ontfangt van hem een ge-

1515. gediertе / hebbende twee palmen in de breette / drie in lengte / en eene in hoogte / gelyk de Kofferg waar van zig de Kaſtiliaanen bedienen. Deeze Korfjeg waren vol van goude plaatjeg / hoedanige d'Indiaanen vooz op hunne bozſt draagen; ook waren'er Oozzierzelg / en andere Juweelen / die ze aan hunne Ooren hangen / die dan aan Badajos van wegen hunnen Kacique zeiden : Dat hunnen Heer verzogt, hem te willen ten goeden houden, zoo hy in Perzoon niet tot hem gekomen was, om hem bezoek te geeven, dog dat hy dit geſchenk zou ontfangen, dat hem door zyne vrouwen gezonden wierd. Dit geſchenk nu waardeerde men op veertig of vyftig duizend Caſtellanos. Badajos eenen zoo grooten meenigte Goudg zienде / dat hem dus mildelyk geſchonken wierd / deed hem oozdeelen / dat deeſen Kacique eene grooten Rykdom in zyn huig bezitten moeſt. Egter liet hy hem antwoozden : Dat hy hem voor dit geſchenkt bedankte, en dat hy voortaan hem voor zynen vrind zou houden : Badajos zig daar op veinzende weder te keeren van waar hy gekomen wag; nam hy den tweeden nagt daar aan volgende / (wanneer nu den Kacique reedg weder in zyn huig / en zyn Volk in hun Gehugte gekomen was) zyn kang waar / en naderde deeze plaatze vooz den dag / om Cutara te overvallen. De Kacique ontquam wel hunne handen / maar de Kaſtiliaanen vonden in zyn huig / omtrent dartig of veertig duizend Pezos in Goud / en namen de vzouwen en eenige van zyn volk gevangen met haar.

zeer ryk geſchenk.

Wien hy van meender Schatten berooft.

Deezen Kacique zig dus bedzoogen ziende / vergaderde ten beſten hy konde zyn volk / en Gonzalo de Badajos zig agterwaards wendende / ontmoete hem by eene deezer Gehugten. Den Kacique zig in hinderlaage gelegt hebbende / zond hy eenen Indiaan uit / die zig gedzoeg alg op de Jagt of uit Viſſchen te gaan / en niet twyffelende of de Kaſtiliaanen zouden hem eerlang gevangen neemen / wag hy onderrigt wat hy alg dan zeggen moeſt. Den Indiaan nu aangehouden zynde / vzoeg hem Badajos;

Wie

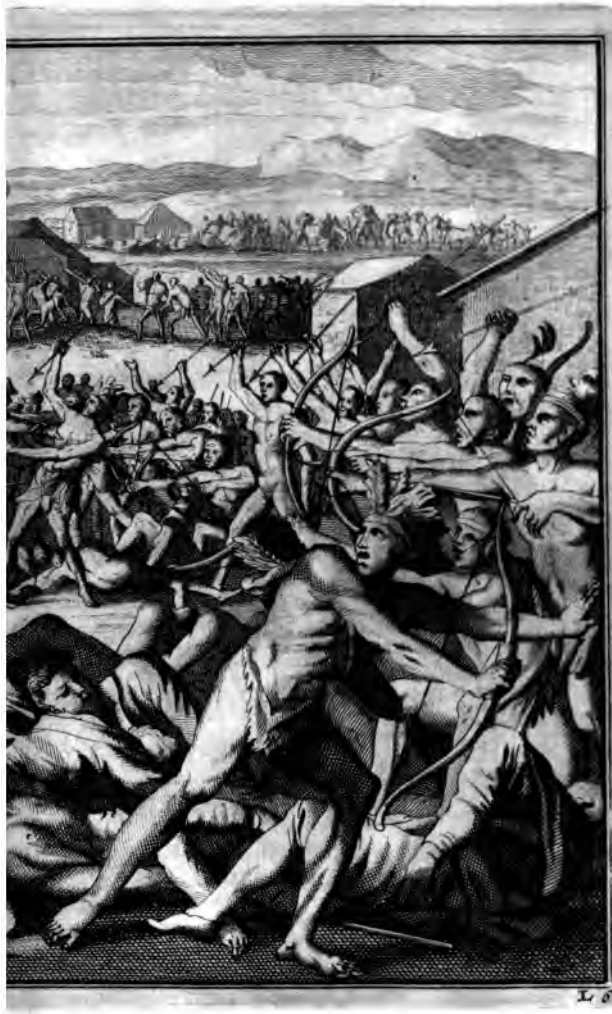

Wie hy was, van waar hy quam, en werwaarts hy ging? Waar op hy antwoorde: Dat hy zeer naby zynen Heer vond, die magtig ryk was, en dat hy niet wilt dat de Kaſtiliaanen geweeken waren. Badajos uit het gezeg van deezen Indiaan / beſloot den gantſche nagt voort te trekken / en als het dag wierd / bevond hy zig by eenige Hutten en ſlegte ledig ſtaande huisjes / en zag zig aldus beſpot. Als ondertuſſen de Kacique Cutara de Kaſtiliaanen verdeelt zag / wierp hy zig op d'overigen / en ſtak het vuur in de Huizen van dit Gehugte / met zoodanig en geſchreeuw / en gerugt-maakinge dat eer d'anderen aanquamen / zy het meerendeel gewond hadden; en indien Badajos niet ſpoediglyk gekomen was / zouden geenen van hen 'er het leven hebben afgebragt. d'Indiaanen egter gaven hen genoeg te doen / nadien zy wel ten getalle van meer dan vier duyzend waren; en alhoewel de Kaſtiliaanen by naar gedwongen waren / af te wyken / beſlooten ze egter voor hun laaſte onderneeminge / in 't midden van de plaats des Gehugte by een te trekken; zy weerden zig dapperlyk / en egter ſneuvelden 'er veele van hen / 't geen d'overige zeer verſwakte. Eindelyk omringden d'Indiaanen hen van allerwegen / en bragten hout en ſtroo aan / zulks zy 'er het vuur in ſtaken om de Kaſtiliaanen te doen verbranden; doch deeze verſchanſten zig / met de lyken hunner Landsgenooten / en die der geſneuvelde Indiaanen / rondom hen. Alhoewel ze nu in dit gevaar / en zig in 't midden van zoo veele lyken bevonden / (en zelfs meerendeel gewond waren /) wel zagen / dat hun eenigſte behoudeniſſe in hunne handen beſtond / hervatten ze weder nieuwen moed; de Bevelhebber Badajos zig voor-aan ſtellende / en gevolgd wierd van die de gezondſte waren / wierp zig met de degen in de vuiſt als een verwoede Leeuw op d'Indiaanen en maakte een geweldige ſlagtinge. Niet tegenſtaande dit alles / verloozen zy alle hunne Pakkaadje / die vier honderd Indiaanen hen nadroegen / waar onder ook alle het Goud was dat

1515.

De Indiaanen byeen gerukt, vallen de Kaſtiliaanen aan.

De Kaſtiliaanen moeten al hun Pakkaadje en Goud agter laaten.

1515. ze gekreegen hadden. Seventig Kastiliaanen wierden'er gedood / en taghentig der overigen / waren alle zeer qualyk gesteld / waar onder'er waren / die zig door elf werpspiessen gequetst vonden. Badajos bevlytigde zig zeer om de gewonde te geneezen; deed met zeer dunne draaden de wonde zaamen hegten; en uit het vet der doode Indiaanen / dat hy'er deed uit branden / maakte hy eene Zalf / die hy in plaatze van Olye / in de wonden goot / en van hunne hemden scheurden ze strooken om voor swagtels en windels te dienen; zulks'er veel genazen / die men anders vermeende doodelyk gewond te zyn.

Redden zig met de vlugt.

Na dat Badajos zyn volk dus begon te geneezen / deed hy zyn beste het verder gevaar 't ontkomen; hy nam dan zekere Kanoôs, waar in hy de gewonden leide / die 't aller gevaarlykste waren / met zig neemende / d'anderen die in minder gevaar waren nevens d'overige der gezonden / en ging dus langs den Oever. Alhoewel het nu scheen dat die geenen die den weg te lande genomen hadden / van meerder ongemaks afgezonderd waren / waren ze egter verwonderd te zien / van nog door 't water vervolgd te worden. Want gelyk de Zee langs deeze Zuider Kust / een zeer groote vloed maakt / alzoo wierden ze op eenen nagt daar van zoodanig overvallen / dat de gaauste die op de Boomen konden klimmen / in 't minste gevaar geraakte / en die zulks niet konden doen / waren genoodzaakt tot aan den middel in 't water te staan; zulks dat dit zoute water hunne wonden ontsteekende / hen de dood veroorzaakte. Badajos zynen weg in alle bedenkelyke bekommernisse vervolgende / hadde den Kacique Nata, die (gelyk hier voorzen gezegt is /) door Alonzo Perez de la Rua gevangen was geweest / zyn nederlaag vernomen; dies trok hy hem gewapender-hand te gemoet / om hem gantschelyk af te maaken. Badajos liet hem dan vraagen: Waar om hy dus ten Oorlog gewapend op hem af quam, gemerkt hy hem voor zynen vriend hield? Daar den Kacique op ten antwoord gaf: Dat hy geenen vriend van hem, nog de zynen was, maar vy-

vyand; en begon eerlang hem met veele werpſpieſ- 1515.
zen en ſteenen aan te vallen. Badajos en de zyn-
nen zig aldus in een Doolhof van zoo veel weder-
waardigheden ziende ingewikkeld / gebruikte alle
kragten / hoe verſwakt hy ook was / en ſtreed zoo
dapperlyk / dat d'Indiaanen de ſcherpte der De-
gens vreezende / zig in eene Rivière begaven / deun
naar voor-hy vlietende; maar weder gekeerd zyn-
de / wierpen ze met hunne werpſpieſſen en ſteen-
nen / zoo heftig / dat indien de nagt hen niet be-
dekt hadde / de Kaſtiliaanen gantſchelyk zouden
verdelgd geweeſt zyn. Als zy zig nu van hunne
vyanden ontſlagen zagen / nademaal ze wegens
de nagt geweeken waren / verzogten de gewonden
die niet meer gaan konden / dat de gezondſte hen
op hunnen rug zouden draagen; dat ze deeden tot
zoo verre / dat ze zig genoegzaam van deezen laſt
ontſlaan konden; toen beraade men zig vlotten te
maaken / waar mede ze de Rivier afwaarts na Zee
mogten dryven; alwaar ze nu by geval de Kanoos
vonden waar in de gewonden waren; d'anderen
vervolgende hunnen weg dan te lande en dan te
water / en quamen aldus aan het Gebugte van
den Kacique Chame, die hem gewapent met zyn
volk te gemoet trok / doende voor hen langs d'aar-
de eenen lyn trekken / en ſwoer hen / dat indien ze
daar over trokken / hy hen alle zou doen ſterven:
dog zoo zy 't niet deeden / maar van zyn bodem
bleven / hy hen overvloed verzorgen wilde van al-
leg wat ze noodig hadden.

Badajos van den Kacique Nata beſtreeden.

Den Kacique Chame wil hem verhinderen door zyne land te trekken.

Zy zig dan in de hoogſte benoodiginge van leef-
togt vindende / en dat ze niet te minder ruſte noo-
dig hadden / ja daar by niets dan den Hemel tot
hun dekzel / d'Aarde tot eenen kamer / en de Zee
ter zyde van zig tot hunnen toevlugt hadden; ver-
koozen zy / dat hen den Kacique verzorging deed
van allerleye leeftogt zyns lands. Als ze zig dan
nu aan deeze zyde deg Eilands bevonden / dat zig
tien of twaalf mylen van land ſtrekte / en zeer be-
rugt was wegens de Peerlen en 't Goud dat men
'er vond / gebeurdent als ze een weinig geſterkt

We-

1515. waren wegens het goed onthaal dat hen den Kacique Chame aan deed / dat Badajos den tyd niet ledig wilde door brengen / alhoewel ze dus qualyk gesteld waren; want de geneezinge en de gezondheid van veele der gewondene zig bastelyk voorstellende / deed hy ze in eenige Kanoös gaan / en stak met veertig mannen die hem nog overig waren / na dit Eiland over / en'er in den nagt aankomende / nam hy den Kacique gevangen. d'Indiaanen zig verbeeldende dat het andere vpanden waren / die van 't vaste Land zig derwaarts begeeven hadden / namen de wapenen tegens hen op; maar na dat zy de scherpte hunner Degens beproefden / keerden ze hen den rugge toe. Toen nu den Kacique zig voor veel Golds gelost had / keerde Badajos ter plaatze alwaar hy de gewonde gelaaten hadde. Hooger voort getrokken zynde / en dat het gerugt van de nederlaag der Kastiliaanen allerwegen zig verspreide / bragt men alles te weeg om hen alle uit te roeijen. Den Kacique Tabor quam hen ook met drie honderd mannen bestryden / en niet bestand zynde om hen te verweeren / trokken zy verder voort; Piruquete deed insgelyks / maar de Degens maakten eerlang jagt onder de zelven. En alzoo de Kastiliaanen aan eenen Dyk quamen / die de Zee ter deezer plaatze maakte / (en zy las Almejas noemden / van waar men het Eiland Taboga zag / omtrent tien of twaalf mylen in Zee gelegen /) besloot Badajos niet te vertrekken zonder het te gaan bezien. Hy begaf zig dan derwaarts / overviel deezen Landaard op 't onvoorzienste / en nam den Kacique gevangen. Alhoewel zy nu eenige kleene schermutzelingen met d'Indiaanen hadden / lieten zy egter niet af om'er zig dertig dagen op te houden. Na dat zy nu vryheid aan den Kacique gegeeven / en zig wat hadden uitgerust; en dat insgelyks de gewonde meest genezen waren / vertrokken ze met zeven duizend Pesos in Goud / nevens eenige Peerlen / en keerden weder na 't vaste Land / om hunnen weg naar Darién 't agtervolgen. Aan de vaste

Steekt na eene der Peetel-Eilanden over.

kust

kuſt gekomen / quamen ze vervolgens in het Ge- 1515.
hugte van den Kacique Chepo, alwaar zy eenige Indiaanen gevangen namen. Ondertuſſen nu dat Badajos hen verdeelde / quam den Kacique met zyn volk hen overvallen / waar door niet alleen eenige Kaſtiliaanen gewond wierden / maar ook Alonzo Perez de la Rua quam te ſneuvelen. Alzoo nu deeze plaats voor de Kaſtiliaanen niet houdbaar was / weeken zy eerlang van daar en naderden de Landen van Tubanama en Pocoroſa, die zy van hunne inwoonders verlaaten vonden / van wegens dat'er den Licentiaat Eſpinoſa was aangekomen / aan wien hy al zyn wedervaaren in deezen Togt verhaalde. Eindelyk quam men dan ter zelver tyd te Dariën, als Pedrarias weder van Acla gekeerd was / die eenen Brief van Eſpinoſa ontfing / nevens eenen anderen voor den Deken der Kerke van Dariën / welke behelsde / dat men het verlies van Gonzalo de Badajos wilde voorkomen / met hem meerder manſchap toe te zenden / en dat hy zig naar de Landen van Comagre en Pocoroſa begaf / volgens het bevel dat hem gegeeven was / alhoewel hy'er niet veel te verrigten hadde. Hoe het nu verder met d'herſtelling van Badajos nederlaag afliep / en wat geweld men aanwende om al het Goud dat hy by d'Indiaanen verlooren had / weder magtig te worden; zullen we kortsh hier na verhalen; en nu eenige voornaame zaken afdoen; die wegens 't beſtier der Indiën, aan 't Kaſtiliaanze Hof / en op de dood des Katholyken Konings voorvielen.

En komt eindelyk weder te Dariën.

De Vader de las Caſas, het oogmerk niet ter 1516.
zyde ſtellende / om zyn voorneemen / raakende de beſcherminge der Indiaanen / 't agtervolgen; en ten einde van het voorledene Jaar te Sevilje gekomen zynde / gelyk hy zig met de Vaders Dominikaanen verdraagen hadde / deed hy aan den Aards Biſſchop de Deza, van de zelfde Order / verzoeken / met de Brieven die men hem voor den Koning en voor die van de Kamer ter hand ſtelde / voor zyne Majeſteit gebragt te worden. Hy ver-

trok

1516. trok dan om zig aan 't Hof te begeeven / en vond de Koning te Placenſia, met gedagten om naar Sevilje over te ſteeken. Hy ſprak hem / en deed een breedvoerig verhaal wegens de reden van zyne komſt / met eene beſchryvinge wegens de verminderinge zyner inkomſten en het bederf der Indiaanen; vertellende dit alles op zyn gewiſſe. En alhoewel hy hem nu reeds een groot gedeelte van zyn aanbrengen gezegt hadde / verzogt hy egter met hem tot een langer geſprek te komen / nademaal het noodig was hem een breeder verhaal te doen hooren / om hem rekeninge te doen / vanalles wat zig in zyne quitinge toegedraagen hadde. De Koning antwoordde hem / dat hy hem zeer gaarne hooren zoude / maar zulks kortelyk te verbatten had.

De Vader de las Caſas ſpreekt met den Koning te Placenſia.

Handeld met Thomas de Matienzo.

Ondertuſſen ſprak De las Caſas met Broeder Thomas de Matienzo, van d'Orde der Dominikaanen / die Biegt-vader van den Koning was / en zeide hem dat den Schatbewaarder Paſſamonte aan den Koning geſchreeven hadde / als mede aan den Biſſchop Jean Rodriguez de Fonſeca en aan den Bevelhebber Lope de Conchillos; en ſprak qualyk van hem / verhalende alles wat hy na zynen meening in Hiſpaniola geleeraard hadde / en dat hy hen verdagt hield; nademaal zy Indiaanen onder hen hadden die zeer qualyk gehandeld wierden. De Biegt-vader verhaalde dit aan den Koning / en zulks alles wat De las Caſas hem gezegt had / waar op de Koning hem liet zeggen / dat hy naar Sevilje ging om'er hem te verwagten / en dat hy zig daar verboegen kon / om'er hem met opmerkinge te hooren / en dan middelen zou verſchaffen tegens de quaade handelinge die hy vertoonen konde. Hy wierd ook onderrigt / om'er den Biſſchop en den Bevelhebber Lope de Conchillos berigt van te geeven / nademaal hy 't noodig agte dat de Geſchriften door hunne handen gingen. De las Caſas ſprak haar dan / en zeide hen alles wat hem goed dagt. Hy wierd van den Bevelhebber de Conchillos wel ontfangen / die

hem

hem mede een goed antwoord gaf: maar de Biſſchop hoorde alles aan wat hy hem zeide / met een verſtronſt gezigte / en gaf hem volgens zyne meeninge geen beſcheid. De las Caſas dan niet na laatende van naar Sevilje te gaan / om'er den Koning te verwagten; en daar vertoevende / bereide hy de gedagten van den Aards-Biſſchop 't zynwaards / aan wien hy zyne zaaken voorſtelde / zig verzekerd houdende / dat den Koning openhertig met hem omging. 1516.

Dood van den Katholyken Koning.

Naauwelyks was De las Caſas in Sevilje gekomen / of men verſtond'er de dood van den Katholyken Koning / die den drie-en twintigſten January deezes Jaars 1516. binnen Madrigalejos quam 't overlyden. Eerlang na dit afſterven / aanbaarde de Kardinaal van Spanje, Don Franciſcus Ximenes de Ciſneros Aards-Biſſchop van Toledo, de beſtieringe deezes Koningryks / nademaal de Koning hem aldus gelaſt hadde / en dat den Prinze Don Karel, den Deken van de Hooge Schoole te Leuven, voor zyn Afgezant gezonden had / (die zederd Paus wierd /) met geheime orders om het Koningryk in gevalle den Koning ſtuurf / te beſtieren / van wegens dat hy reeds ouwd en gebrekkelyk was. Hy voegde dan nevens hem den Kardinaal / beſtierende 't Ryk dus gezamentlyk binnen Madrid; en alhoewel het meerendeel der Geſcheften door de handen van den Kardinaal van Spanje gingen / zoo teekenden den anderen alleenlyk Adriano, Embaxador of *Afgezant*.

De las Caſas neemd voor na de Nederlanden by den Koning te gaan, dat hem den Kardinaal afraad.

Eindelyk beſloot De las Caſas na de Nederlanden te gaan / om den nieuwen Koning wegens zyne zaaken kenniſſe te geeven / en hem te verzoeken volgens zyne eiſſchingen daar in te voorzien. Hy nam zynen weg door Madrid, om den Bevelhebber van zyn vertrek te berigten / wien hy bevond zyn verbolpf in 't zelfde Hof met den Infant Don Ferdinand, Broeder van den Koning / te houden; welken Ferdinand, zederd Keizer / en Koning van Bohemen en Hongarien wierd. Zy hoorden hem zeer gunſtiglyk / en zeiden / dat het niet noo-

dig

1516. dig was dat hy na de Nederlanden vertrok / en dat ze hem zelfs in Madrid op zyne verzoeken wel konden genoeg doen. De Kardinaal gaf hem nog andermaal gehoor in 't hy zyn van den Deken Adriano, den Licentiaat Zapara, en de Doktooren Carvajal en Palacios Rubios, verzeld met den Bisschop d'Avila, die van d'Order der Franciscaanen was / medegenoot van den Kardinaal. d'Eerste verrigtinge die men raakende deeze zaaken deed / was om de Wetten / die men in den Jaare 1512. gemaakt hadde / voor te leezen als wanneer de Vader Antonio Montesino zig tot hem vervoegde; waar uit ontstond dat de Kardinaal aan De las Casas gelaste / dat hy zig by den Dokter Palacios Rubios voegde / en dat ze onder hen beiden zouden handelen / over de wyze die men het best hield te zyn / om d'Indiaanen te bestieren. Palacios Rubios arbeide dies eenige dagen / over d'order die men houden moest / om d'Indiaanen in vryheid te doen leeven / dat ze wel gehandeld wierden en dat de Kastilliaanen hen wel onderhouden moesten; meer was'er dan niet overig dan iemand te vinden / die zulks uit vryen wille / en met zoo veel yver en voorzigtigheid voltrekken wilde als'er in eene zoo gewigtige zaake vereischt wierd.

Voor zoo veel nu de Kardinaal oordeelde noodig te weezen / dat dit aan eenige Geestelyken wierde gesteld / mits zy niet van d'Orders der Franciscaanen of Dominicaanen waren / wegens de verschilligheden hunner gedagten onder elkander / raakende deeze stoffe / wierd'er beslooten / om deswegen aan den Opper-Opziender der Order van St. Hironymus, in Spanje te schryven / die zyn verblyf in 't Klooster van St. Bartholomeus de Lupiana hield / op dat hy ondertaste / aan wien men onder zyne Geestelyken het bestier der Indiën konde aanbeveelen / nevens Last-Brieven en Koninglyke aan-ordeningen / die men hem ter hand zou stellen; en dat hy zulks doende / eenen grooten dienst aan Gode en den Koning doen zoude. Deezen Opper-Kloostervoogd de Brieven ontfangen hebben-

ende / beriep eerlang alle de Klooster-Heeren uit 1516.
jantsch Kastilje by een / om eene Kerklyke Verga-
ering te houden / en noemde die Het geheime Ka-
ittel. Deeze dan onderling verdraagen / benoem-
en twaalf Geestelyken die de meest-beproefde deg
ands waren; op dat'er de Kardinaal uit verkoos /
vien hy onder de zelve begeerde; en dit antwoord
ond men door vier Klooster-Heeren na Madrid.
De Kardinaal hunne komst vernomen hebbende /
egaf zig deg Sondags tegens den avond na
St. Hironymo, verzeld van den Deken Adriaan,
n de gantsche Kuiter-wagt van 't Hof; alwaar
nu de vier Klooster-Heeren in zyne tegenwoordig-
zeid en deeze van den Licentiaat Zapara / nebens
de Doktoozen Carvajal, Palacios Rubios, en den
Bisschop d'Avila, hunne Gezantschap afleiden.
De Kardinaal preeg met grooten yver d'aanbie-
dinge die deeze Order deed. Men handelde dan ein-
delyk over deeze zaake; men zond om De las Ca-
sas, en de Kardinaal zeide hem / dat hy Gode dank
te zeggen hadde / dat zyne eisschingen in dusdanig
eenen goeden staat waren; en dat van de twaalf
Geestelyken die d'Order van St. Hironymus aan-
bood / drie daar af genoegzaam waren; dat hy
deg avonds aan zyn Hof komen zoude / en dat
hy hem eene Geloofs-brief voor den Opper-Kloos-
terwoogd deezer Order verschaffen zou / als mede
Geld tot zyne reize. En nademaal het noodig was
dat hy hen vertoonde / de benoodigdheden / dien'er
moesten verzorgd worden / (ingevolge den Opper-
Klooster-Heer uit deeze twaalf / drie verkoos / die
hem de bequaamste scheenen om de Vader te ver-
zellen /) hy zig dan van daar weder na Madrid
had te begeeven / en dat hy midlerwyl zyne af-
baardiginge beschikken zou.

De Kardinaal vernam zyne komst.

De Kardinaal van Spanje besluit de Vaders Hironimiaanen naar Indiën in bestier te zenden.

Drie der zelver daar toe aangestelt.

De las Casas vertrok eerlang om zig na St. Bartolome te begeeven / geevende zyne Geloofs-brieven aan den Opper-Kloosterwoogd over; en nademaal nu onder de twaalf opgestelde Geestelyken / drie verkoozen wierden / was'er Broeder Bernard de Manzanedo een van; alhoewel hy om een ampt

1516. van 300 grooten gewigte te verrigten / onbequaam geagt wierd; gelaſte men hem dan door eenen Ordinantie-brief / dat hy zig eerlang na Madrid te begeeven hadde; de twee anderen waren Broeder Louis de Figueroa, Kloostervoogd van de Majorada d'Olmedo; aan wien men ingelyks order gaf om aanſtonds naar Madrid te gaan; en aldaar den Klooster-Heer van St. Hironymo van Sevilje, op te wagten.

Wederſprekers ten Hoof tegen De las Caſas.

Maar nu ontbraken'er aan 't Hof geenen van d'Indiën, die met al wat zy konden / het voorneemen van De las Caſas zogten te verhinderen; want wanneer zy zynen goeden yver loofden / bragten zy ook te gelyk zyne onvoorzigtigheid en hevigheid by / met welk hy al te zeer was aangedaan / om deeze zaaken uit te voeren. Zy onthenden hardnekkiglyk / dat men zulke ongemaklyke handelingen tegens d'Indiaanen oeffende / en zeiden dat men 't eenkel verzoomen had. Zy bragten by d'ervaareniſſe die men van der Indiaanen onbequaamheid hadde / en gaven opene preuven van der zelver ſwakke natuur; dat ze geen verſtand hadden om zelfs eene goede gewoonte aan te neemen; en dat om onder hen het Geloove te planten / het geenzins noodig was / hen de gemeenſchap der Kaſtilliaanen 't onttrekken; dat men zig niet verbeelden moeſt dat eenen Prieſter of Geeſtelyken / onder vyftig of honderd Indiaanen / beſtand was om hen 't onderwyzen en noodzaaken den Godsdienſt aan te neemen. Dat ze zoodanig geneegen zyn in de ydelheden van hunne jeugd / dat ze ook zelfs geen begrip nog verſtand hadden ontrent alles wat men hen leerde / maar 't eene oor in en 't andere wederom uitging; en dat wanneer men al langen tyd met hunnen Geeſt te beſchaaven hadde toegebragt / zoo was hen na drie dagen alles weder uit het hoofd gewaaid wat men hen onderweezen had; en dat deeze ſwakke Natuur / waar en zeker was / zouden de Paders Hironimiaanen als zy in Hiſpaniola aan quamen / zelfs ervaaren.

Men

Men maakte dan eenen aanvang om d'afvaardiginge te verwaardigen; en d'eerſte Bevel-brief, behelsde: Dat de Vaders in Hiſpaniola gekomen, zynde / men voor alles d'Indiaanen die in verſcheidene Eilanden gehoorig waren / den Biſſchop van Burgos, den Bevelhebber Conchillos, Hernandes de Vega met alle die van den Raad / de Bedienden des Konings / en alle der geenen die zig in Kaſtilje ontbielden / ontneemen zou; en dat voortaan die geenen van den Raad en andere Staatsdienaaren geene Indiaanen meer hebben mogten. Men verwaardigde in gevolge nog eenen anderen Bevel-brief / die d'ontſlaginge der Regters van Beroepinge en alle d'Amptenaaren die van hen afhingen / behelsden; nademaal men berigt hadde / dat ze zedert den Admiraal uit Hiſpaniola vertrokken was / geleeft hadden / gelyk men in 't Kaſtiliaans Como Moro fin Dueno zeide. En ten dien einde wierd in hunne plaats verzorgt / eenen der Genootſchapsleden van Valladolid, gebooртig van Olmedo, en Zuaro genoemd, om middertyd het beſtier 't aanvaarden / in verwagtinge dat men 'er in voorzien zoude / nademaal den Tytel die men aan de Hieronimiaanen gaf / niet in de hoedanigheid als Beſtierders beſtond / maar alleenlyk om te verrigten / wat men hen / raakende d'Indiaanen / gelaſt had; dat dan behelsde: Dat zy in Hiſpaniola komende, alle d'ouwde Kriſtenen, inwoonders des Eilands zynde beriepen, en dat ze hen weeten deeden, dat de komſt van hen veroorzaakt was het groot gerugt dat men tegens hen in Kaſtilje verſpreid had; en nademaal haare Hoogheden / nevens den allerwaardigſten Kardinaal en den Heer Afgezant / begeerig waren om 'er in te voorzien: „ Dat dan de gemelde inwoonders te verklaaren hadden / wat dit aangaande de waarheid van 't voorgevallene was / en wat 'er zig nog aan gedroeg; en dat indien de Geeſtelyken zagen / dat het noodig was in deezen gevalle hen te doen ſweeren / zy zulks verrigten konden. Dat ze anderzins van hunnen 't wegen / zig behen- „dig-

1516.

Orders die de Vaders Hieronimiaanen te houden hadden.

1516. „ digtyk gingen ondertaſten / of al wat'er van ge-
„ zegt wierd / de waarheid was ; gevende hen te
„ verſtaan / dat alleg wat ze dieg deeden / ſtrekte
„ tot hun groot welwezen en behoudeniſſe / alg
„ mede die der Indiaanen. En dat / zoo men met
„ bewilliginge der partyen / eenig Verdrag konde
„ aantreffen / dooz welkerg middel Godt en haare
„ Hoogheden in dierdoegen wierden gedient / dat
„ d'inwoonderg'er doozdeel afgenooten / en d'In-
„ diaanen'er ontlaſtinge dooz verkreegen / dat men
„ zig'er dan van bedienen zou. Dat na deeze ver-
„ rigtinge gedaan te hebben / zy de vooznaamſte
„ Kaciquen deg Eilandg beroepen konden / en hen
„ van wegen hunne Hoogheden zeggen / dat na-
„ demaal zy Kriſtenen / vrye lieden en onderdaa-
„ nen van haare Majeſteiten van Kaſtilje waren /
„ zy te verſtaan hadden / dat de Geeſtelyken om
„ hunnen 't wegen gezonden waren / om zig we-
„ gens het quaad onthaal hen aangedaan / te laa-
„ ten aangelegen zyn / om die geenen die hen zulkg
„ doen lyden hadden / te verdryven / en om'er in't
„ toekomende in te voozzien ; Dat zy 't ook aan
„ d'andere Kaciquen deeden weeten / alg mede aan
„ hunne Indiaanen / op dat onder hen gemeen
„ gemaakt en berigt wierden wat ze in zoodanigen
„ voozval doen konden ; en dat zoo ze eene goede
„ herſtellinge ter genoegen van partyen bewerken
„ konden / zy zulkg te verklaaren hadden / op dat ze
„ beter gehandeld wierden alg vooz deezen , en dit
„ zoodanig zynde / men zig'er van bedienen zou ;
„ Dat zy zig vooz al verzekerd houden konden / dat
„ den wille hunner Hoogheden was / dat ze alg
„ vrye menſchen gehandeld wierden / en dat de An-
„ derg niet dan ten dien einde aldaar gekomen wa-
„ ren. En op dat d'Indiaanen geloofden / dat
„ wat men hen zeide / de waarheid was / dat ze
„ deswegen altyd eenige der Geeſtelyken by hen
„ hadden alg ze met hen ſpraken / op wien zy wat
„ meer vertrouwen mogten / alg die reedg dooz ver-
„ blyf onder hen hunne Taal ten deel verſtonden.

d'Andere hoofddeelen van hunne beveelingen be-

helg-

helſden: „Dat de Vaders de Geeſtelyken die zy 1516.
„met zig gevoerd hadden / uitzonden om het mee-
„rendeel der Eilanden / zoo veel zy konden / in Hume ver-
„perzoon te gaan bezoeken / om te weeten wat dere aanbe-
„zig'er toegedraagen had / en wat'er als nog vooz- veelingen.
„viel; Dat de gemelde Vaders zig naaukeurigſyk
„'t onderrigten hadden / wegens de handelingen
„die men tot dus verre aan d'Indiaanen gedaan
„had / en zulks dooz die geenen die ze onder hun-
„ne beſcherminge bezaten / en de Geregtspleegin-
„gen die'er gevoerd wierden / en dat ze alles in
„geſchyfte overbragten / in wat ſtaat men de zaa-
„ken vond; Dat ze in de vier Eilanden onderzoek
„op de Mynen te doen hadden / en in agt neemen
„of men'er eenige Gehugten bevolken kon / op dat
„d'Indiaanen te minder arbeids hadden en niet af-
„gemat wierden; en dooz al dat dit nabp eene Ri-
„vier en in een goed Landſchap geſchiede / dat be-
„quaam ten Akkerbouw was; Dat de Gehug-
„ten omtrent van drie honderd inwoonders be-
„ſtonden / en dat'er de huizen na het gebruik der
„Indiaanen gebouwd wierden / en in zoodaniger
„wyze als de huisgenooten beſt konden gedient
„wozden / en'er zig in vermeerderen; Dat men'er Ker-
„ken / Straaten en Markten bouwde; Dat het
„huis van den Kacique aan de Markt gelegen
„was / en grooter dan d'anderen zyn moeſt / ver-
„mits'er alle d'inwoonders hunnen toegang kon-
„den hebben; Dat men'er ook een Gaſthuis bouw-
„de / en dat de Gehugten ter plaatze waar den Belaſt Gaſt-
„Kacique en d'Indiaanen het bequaamſte oozdeel- huizen te
„den / gelegen waren / en zulks naar hunne be- bouwen.
„geerte; Dat die zeer verre van de Mynen afge-
„legen waren / de Gehugten in hunne landen
„bouwden; Dat zy zig van het Vee geneerden /
„en dat ze de Graanen / de Kattoen en andere le-
„vens benoodigdheden vergaderen zouden; Dat
„ze aan den Koning eenen ſchattinge betaalen moeſ-
„ten / die redelyk zou geoozdeeld wozden; Dat
„men 't zelfde in d'andere Eilanden deed / zonder
„van plaatze te veranderen / wegens het bederf

1516. „dat'er ontſtond uit de wooningen te veranderen.
„Dat de Stadt Zabana niet en moeſt ontvolkt
„worden / van wegens dat ze de naaſte aan de
„Haven en zeer gemakkelyk voor den handel van
Aan de Gebugten grensſcheidingen te verſchaffen. „Cuba en 't vaſte Land was; Dat men aan ieder
„Gebugte genoegzaame Grens-ſcheidingen gaf /
„en zulks eer meer dan min / wegens de vermeerderinge der inwooners / gelyk men verhoopte;
„Dat men de Landen onder d'inwooners verdeelde / en dat men aan den Kacique zoo veel
„geeven zouse / als aan vier inwooners verſchaft
„wierd; en dat wat'er overig was / voor Beweldinge en voor Tuinen zou dienen; Dat in
„deeze Gebugten nieuwelyks gebouwd / men den
„Kaciquen en naaſte Indiaanen daar toe ter bevollinge zou neemen; Dat zulks eigenwilligkyk
„en zonder'er in gedwongen te zyn / geſchiede; en
„dat ieder Kacique zyne Indiaanen beſtierde / gelyk hier na gezegt zal worden; Dat zoo d'Indiaanen van een Gebugte genoegt waren / dat
„men hen liet gelyk ze gevonden wierden / en dat
„men anderzins de naaſt gelegenſte by hen voegden; en dat ieder Kacique zyne Indiaanen wegens zyn regt van Oppergezag beſtieren zou;
Dat de minder de meerder Kaciquen onderworpen moet zyn. „Dat ook de mindere Kaciquen aan de meerdere /
„na hunne gewoone doeninge gehoorzaamen zouden; Dat den voornaamſte Kacique het gezag
„over 't gantſche Gebugte had / hem bygevoegd
„zynde den Geeſtelyken of Prieſter / of den Perzoon
„die ten dien einde genoemd wierd / gelyk vervolgens gezegt zal worden; Dat zoo eenigen Kaſtiliaan met eene Dogter van den Kacique trouwen wilde / aan wien d'erfſchap by vermiſſinge
„van mannelyk Oair verviel / dat dan zoodanig
„een huwelyk met toeſtemminge van den Geeſtelyken / of Prieſter / of van iemand ter beſtieringe van het Gebugte geſchieden moeſt; en dat
Dat ieder Gebugte zyn byzonder regtsgebied hadde. „deeze dus huwelykende / Kacique wierd / als zoodanig eenen zou gehoorzaamd en geagt worden;
„Dat ieder Gebugte in des zelfs Grens-ſcheidingen zyn Regtsgebied hadde / en dat de Kaciquen

„het

„ het Regtsbewind hadden en ſtraffen konden die 1516.
„ van hunne Indiaanen ter plaatze waar zy 't ge-
„ zag zouden hebben / als mede d'andere Onder-
„ daanen der minder Kaciquen in het zelve Gehug-
„ te woonende ; welke ſtraffe niet verder als die
„ der Geeſſelinge getrokken kon worden / en dit al-
„ leen met medeweeten van den Geeſtelyken of Prie-
„ ſter / die aldaar zyn verblyf had ; dog dat in an-
„ dere en ſwaarder gevallen / alleen ter kenniſſe van
„ den gemeenen Regter gebragt wierd / dooz den
„ Koning benoemd. En ingevalle de Kaciquen
„ hunnen pligt verzuimden / dat ze dan dooz de
„ gemeene Koninglyke Regters geſtraft wierden ;
„ Dat de Kaciquen de Beſtierders van Staatkun- Een Be-
„ de / Geregtsdienaaren en andere diergelyke Amp- ſtierder der
„ tenaaren / wegens de beſtieringe van het Gehug- Indiaanen te
„ te / noemen zou / en zulks in overſtaan van den benoemen.
„ Geeſtelyken of Prieſter / en den Beſtierder van
„ s'Konings wegen ingeſtelt / en in gevalle van
„ eenige wanorder dooz beide van hen ; Dat men
„ iemand ter beſtieringe van een / twee / drie of
„ meer Gehugten benoemen zoude / die zig in eene
„ bequaame plaatze om zyn ampt te bedienen / ont-
„ houden moeſt / en zulks in een huis van ſteen
„ gebouwd / dog niet in het Gehugte / uit vreeze
„ dat d'Indiaanen geenen overlaſt / dooz den om-
„ gang met zyn volk wedervoer ; Dat deezen /
„ eenen Kaſtiliaan en een man van Gewiſſe zyn
„ moeſt ; Dat hy d'Indiaanen wel handelde die
„ onder zyne Beſtieringe zyn / en daar by vermo-
„ gen hebbe om zig in dit ampt wel te quiten en
„ ſtaande te houden.

Wat nu het goed onthaal der Indiaanen en hun beſtier aanbelangde / (om gezamentlyk de boven verhaalde zaaken ter uitvoeringe te brengen /) ooz-deelde men 't noodig om'er Doozſtanders te heb-ben ; ten dien einde gaf men aan de Vaders Hie-ronimitaanen de volgende Orders / hoe men'er zig in te gedraagen hadde ; en wel eerſtelyk : „ Dat
„ zy het Gehugte of de Gehugtens / die men hen
„ aanbeval / zouden onderzoeken / en dat zy zig

1516. „ met de Kaciquen verſtonden om d'Indiaanen in
„ hunne huizen te doen woonen / met hunne huis-
„ genooten / in ſtaatkundige order; Dat zy de Mij-
„ nen en Akkers bearbeiden zouden / als mede het
„ Vee weiden / nevens andere zaaken die zy ver-
„ pligt waren; Dat men hen niet meerder dan zy
„ konden dwong te arbeiden / nog boven dat ze
„ verpligt waren om te doen; waar in men de
„ Gewiſſens der Voorſtanders dit aanbeval / en
„ hen eerſtelyk deed ſweeren / dat zy zig wel in hun-
„ ne ampten quiten zouden / en dat anders het
„ Geregte hen ſtraffen kon / wanneer zy miſſlaa-
„ gen tegens hunnen pligt begingen; Dat ze om
„ hunne ampten wel te oeffenen / in hun huis drie
„ of vier gewapende Kaſtiliaanen konden houden /
„ zonder te gedoogen aan d'Indiaanen / nog aan
„ de Kaciquen eenige wapenen te hebben / nog van
„ hunne eigene / nog van anderen / uitgezonderd
„ deezen die zy noodig hadden om ter jagt te gaan;
„ en dat zoo deezen Amptenaar meer volk ten zy-
„ nen dienſt wilde houden / hy zulks doen konde /
„ mids hen betaalende. En dat in gevallen eenige
„ Indiaanen by hem wilden woonen / hy'er van
„ de zelven zeg konde hebben / en niet meer / zon-
„ der hen te konnen dwingen om in de Mynen te
„ gaan / maar alleenlyk om hen in zyn huis te
„ dienen / en in andere zaaken die'er van afhingen;
„ en dat telkens en zoo meenigmaal als ze zig qua-
„ lyk by hem gehandeld vonden / zy de vryheid
„ hadden van te konnen vertrekken / en zig te be-
„ geeven hadden waar hunne genegentheid hen
„ heen voerde; Dat den gemelden Voorſtander /
„ met den Prieſter gezamentlyk arbeiden zouden /
„ om eene goede Staatkunde omtrent den Kaci-
„ que en d'Indiaanen te oeffenen / en dat zy be-
„ zorgd waren om hen te doen kleeden / op bed-
„ dens te ſlaapen / de werktuigen tot d'akkerbouw
„ te behandelen / en andere zaaken die men hen
„ aanbeval; Dat ieder Indiaan zig met een eenige
„ vrouwe genoegen zoude / en ze niet verlaaten
„ mogt; Dat de vrouwen huis leeven moeſten / en

„ dee-

„deeze die in Egtbreuk verviel / en dooz haaren 1516.
„man beſchuldigt wierde / te gelyk met haaren
„Egtbreeker / dooz geeſſelinge zouden geſtraft wo-
„den / en zulks dooz den Kacique, met medewee-
„ten van den Doozſtander en van den Geeſtelyken
„of Prieſter; Dat de Kaciquen nog Indiaanen /
„hunne roerende goederen / niet vermangelen nog
„verkoopen mogten / en dat men hen verhinderde
„op de aarde zittende te eeten; Dat men aan de
„Doozſtanders eene gevoegelyke Wedde wegens
„hunne bezigheden zou geeven / waar van de ko-
„ning de helft betaalen zou / en het Gehugte of
„de Gehugten de wederhelft / alwaar hy zyne
„beſtieringe hadde / en dat zy getrouwd moeſten
„zyn / om ongelegentheden te verrnyden; Dat hy
„een Regiſter hebben zou / waar in men de naa-
„men der Kaciquen en der inwoonders onder hun
„beſtier opſchreef / om te ervaaren of ze zig agter
„hielden / of voldeeden waar aan ze verpligt wa-
„ren; Dat om d'onderwyzinge der Indiaanen in
„den Geloove / in ieder Gehugte eenen Geeſtely-
„ken of Prieſter wezen zoude / die bezorgd moeſ-
„te zyn / om een ieder naar zyn begrip te onder-
„wyzen en te leeraaren / als mede de Sacramen-
„ten te bedienen; als ook hen te verpligten de
„Tiende en Eerſtelingen aan Godt te voldoen /
„tot het beſtaan der Kerken en der zelver Leeraa-
„ren / die hen onderweezen / de Sacramenten be-
„dienden / na den dood ter aarde geleiden / en die
„Godt voor hen baden; Dat men zorgvuldig was
„om hen ter Miſſe te doen komen / en dat'er de
„vrouwen van de mannen afgezonderd wierden.

„Dat alle de Prieſters en Geeſtelyken verpligt Wat de Geeſtelyken en Prieſters verpligt zouden wezen.
„waren / ieder Feeſtdag Miſſe te doen / en zulks
„Weekelyks op zoodanige dagen als 't hen goed
„dagt / en dat zy in agt namen wanneer zy de
„Miſſen der Feeſtdagen deeden / ter plaatze en
„Markten waar de Kerken gebouwd moeſten zyn;
„Dat ze voor hunnen onderhoud de Tiendens in
„hun Kerkgebied ontfangen zouden / naar dat het
„zig toe droeg / als een inkoomen voor hunnen

1516. „Altaar-dienſt en Offeranden; en dat zy de man-
„nen en vrouwen opleiden / om aan te bieden wat
„ze genoegzaam oordeelden te geeven; onder be-
„ding dat ze niets anders van hen te verderen had-
„den / 't zy voor hunne Biegtinge / voor de bedie-
„ninge der andere Sacramenten / voor het Trou-
„wen / nog voor hunne Begraavingen: Dat al-
„le Feeſtdagen tegens den avond / d'Indiaanen
„op 't luiden der Klokken / ter onderwyſs in den
„Geloove te verſchynen hadden / en dat zoo zy
„agterbleeven / alsdan eene zagte en openbaare
„boete-oeninge onderhevig zouden wezen / op dat
„dit aan anderen / breeze verooraaken mogt; Dat
„'er in ieder Kerke een Koſter wezen zou / om ze
„te bedienen; Dat deezen de Kinderen in 't leeren
„leezen onderwyzen moeſt; en dat hy door dat
„middel bewerken zou om hen de Kaſtiliaanſche
„Taal te doen begryppen / voor zoo veel hy zou
„konnen; Dat het Gaſthuis in 't midden van
„het Gehugte gelegen moeſt zyn / alwaar men de
„zieken in ontfangen zou / en alle de Ouwde-be-
„jaarden / die niet langer konden arbeiden / als
„mede Ouderlooze-Weeskinderen / en dat deſſelfs
„noodig beſtaan / uit de Gemeente verſchaft zou
„worden; Dat men in dit Gaſthuis een gehuwde
„man hadde / die'er met zyne vrouwe zyn ver-
„blyf zou hebben / dien'er insgelyks van de ver-
„zamelde Aalmoeſſen leeven konde: en op dat'er
„de Slagthuizen gemeen waren / dat men dieg
„voor ieder Arme een pond vleeſch verſtrekken
„zoude; Dat alle d'inwoonders van ieder Gehug-
„te / te weeten de mannen van twintig Jaaren
„of daar omtrent / en die van vyftig en'er onder
„begreepen / voor het derdengedeelte in de Mynen
Wat order in het bewerken der Mynen te houden. „arbeiden moeſten / hen voorſchryvende de tyd om
„'er te komen arbeiden / en wederom die van hun-
„nen ruſt te neemen; en dat dit van twee tot twee
„Maanden geſchieden moeſt / na dat den Kacique
„het noodig oordeelen zou; Dat de vrouwen in de
„Mynen geenen arbeid zouden doen / ten zy dan
„uit eigen wille / en met bewilliginge hunner man-
„nen;

„nen; en dat men'er geene Mynwerkers nog aan- 1516.
„derwerf dat Kastiliaanen waren / maar Indiaa-
„nen hadde; Dat het als nog van den plight der
„Indiaanen was / om omtrent hunnen Kacique
„ten teeken van zyn gezag / alle d'inwoonders
„Jaarlyks hem vyftien dagen met hunnen arbeid
„te dienen / wanneer zulks vereischt wierd / om
„in zyne Erf-landen te arbeiden / zonder hen spy-
„ze of eenigen anderen loon te geeven; Dat men
„'er een zeker getal van Merrien / Koetjen en Swy-
„nen verschaffen zou / om die in ieder Gehugte te
„laten vermeerderen / en dat dit alles in 't gemeen
„waargenomen wierd / tot dat d'Indiaanen daar
„in onderweezen waren / en gewoon wierden het
„jonge Vee op-te voeden. Den ordineerde ing-
„gelyks / dat'er Vleesch-huizen en anderen van
„leeftogt tot elks gerief in de Gehugten gebouwd
„wierden / als ook om in de Mynen een ieders
„aandeel verschaft te worden.

„Dat het Goud dat men uit de Mynen trok / Hoe de verdeelinge van het gegraavene Goud te behandelen.
„in bewaaringe van den Indiaanschen Myn-wer-
„werker gelaaten zou worden / tot den tyd van
„de smelting / die van twee tot twee Maanden
„geschieden moest; Dat den opper Myn-werker /
„den voornaamsten Kacique en den Voorstander /
„zig gezamentlyk by-een zouden voegen / ten ty-
„de der opteekeninge en uitleveringe der smeltinge /
„en dat als de smelting geschied zynde / men alles in
„drie gedeeltens deelen zou; waar van het eene
„den Koning gehoorig / en de twee andere deelen
„voor den Kacique en d'Indiaanen verstrekt moest
„worden / dienende hen voor betaalinge van den
„leeftogt en het Vee / die verstrekt was gworden
„in 't bouwen der Gehugten / en alle andere on-
„kosten die gemeen zyn. En dat het overige in
„ieder huis evenmaatig zoude gedeeld worden / na
„dat daar af eerstelyk voor den Kacique zes deelen
„genomen waren / en voor den Myn-werker twee
„deelen / en dat d'andere deelen die in ieder huis
„verspreid waren / dienen zoude om de werktui-
„gen ter Goud-graavinge te koopen / die daar door
aan

1516. „aan een ieder in eigendom verblyven zouden / zon-
„der hen toe te ſtaan / dat zy ze verkoopen mog-
„ten. En wat het overige aanbelangd / dat den
„Kacique, Prieſter en Voorſtander hen daar voor
„de ſtoffen ter kleedinge verkogten / en de Hoen-
„ders om Eyeren te leggen en hen ter ſpyze te ver-
„ſtrekken / ſtellende alles in geſchrifte / waar me-
„de goede rekeninge gedaan kon worden; Dat men
„twaalf Kaſtiliaanſche Myn-werkers aanſtellen
„zou / die uit het gemeen betaald zouden worden /
„waar van de Koning de helft draagen zoude / en
„d'Indiaanen die gelaſt waren de Mynen 't ont-
„dekken / de weder-helft; en dat zoodra zy ze aan
„d'Indiaanen zouden overlaaten / niemand ver-
„pligt zou weezen van'er te woonen / nog geenen
„Kaſtiliaan / nog zelfs niemand van hunne Die-
„naaren; en dat het Goud dat deeze Myn-wer-
„kers quamen 't ontdekken / aan den Koning en
„d'Indiaanen gehoorzen zoude / met verbod van
„de overtreeders ten hoogſten te ſtraffen.

Hoe zig de Kaſtiliaanen in hunne doe-ningen te ge-dragen hadden.

„Om nu de Kaſtiliaanen in bezigheid te hou-
„den / waar mede eenig voordeel en nuttigheid ver-
„kreegen wierd / zoo was 't noodig om eenige in
„de verſchaffinge van den leeftogt en andere be-
„noodigde zaaken te gebruiken / die men hen ver-
„koopen kon / om de Gehugten te doen aanbou-
„wen; anderen wederom in de beſtieringe der Ge-
„hugten; nog anderen aan wien men gaf gelyke
„bezoldinge als aan de Myn-werkers geſchiede;
„en aan anderen het vermogen om Goud te graa-
„ven / hen alleenlyk betaalende het Tienden-deel
„van 't geene zy groeven / mits dat ze getrouwd
„waren / en dat hunne vrouwen by hen bleeven;
„en aan die zulks niet doen zouden / een Tevende-
„deel verſtrekt wierde. Anderen konden zig leg-
„gen op den Slaaven-handel / of eenige andere
„handelinge verrigten / geevende hen eenige ver-
„genoeginge en gunſtbewyzingen; Dat de Ko-
„ning hen uitgeruſte Karavellen verſchaffen zou /
„om ter Kaap op de Karibaanen uit te vaaren /
„dat eenen ſterken Landaard om te arbeiden is /

„over-

„ overzulks zy de Kaſtiliaanen veel afbreuk deeden/ 1516.
„ hen doodende en eetende; en dat zy zig in den
„ Geloove niet gezeggen lieten. Dog dit onder
„ voorwaarde / dat men onder voorwendzel van
„ tegens de Karibaanen aan te gaan / niet uitging
„ om anderen te vangen / en zulks op ſtraffe van
„ de dood; Dat men de daar gewoon zynde Kaſti-
„ liaanen in d'Eilanden en aan 't vaſte Land om
„ 'er het bequaamſt toe te zyn / verzenden zou / als
„ beter de lugt en 't land gewoon / dan de nieuwe
„ aangekomene uit Kaſtilje; Dat die geenen die
„ Koninglyke ſchattingen ſchuldig waren / en na
„ het vaſte Land vertrekken wilden / deswegen niet
„ als gevangenen wederhouden wierden; Dat men
„ d'Indiaanen mede het Timmeren leerde / als
„ ook het Steenhouwen en andere diergelyke Am-
„ bagten / om ten dienſt en nutte des Landſchaps
„ te ſtrekken; Dat d'ouwde Kaſtiliaanen d'In-
„ diaanen qualyk handelende / geſtraft wierden door
„ het Geregte der plaats / en dat d'Indiaanen in
„ betuiginge van hunne zaak ontfangen zoude wor-
„ den / en gelooft na het berigt voor de Regters;
„ Dat de Vaders Hieronimiaanen ryds ziende dat
„ meer of min behoorde gedaan te worden / zulks
„ zouden herſtellen of bygevoegende 't geene zy billik
„ oordeelen zouden. Voor zoo veel nu het oogmerk
„ van den Kardinaal Franciſcus Ximenez niet in-
„ hield / alle zaaken in goede order te ſtellen / vond
„ hy noodig in te brengen; Dat in gevalle de reeds
„ opgeſtelde aanteekeningen deezer zaaken / (om
„ die regtſchapen werkſtellig te maaken /) hy 'er
„ reeds veele opſtaakelingen tegen gevonden had /
„ zoo dat ze niet ter uitvoeringe konden gebragt
„ worden / nademaal de Vaders Hieronimiaanen
„ ervoeren / dat het beter zoude zyn / dat de verdee-
„ delinge der Indiaanen / onder d'aanbevelinge
„ der Kaſtiliaanen verblyven zouden / en in dien
„ ſtaat waar in ze waren; zulks men dies voor
„ eene tweede verbeteringe bevinden zoude / dat de
„ Wetten in den Jaare 1512 te Burgos gemaakt /
„ verzagt moeſten worden / gelyk hier volgen zal.

„ Dat

1516. Eiland tot Eiland opzoeken / tot aan eene der zelve / dat ze St. Catalina noemden ; naby dit Eiland vonden ze tussen eenige Rotzen / (die zy de naam van Arrazites gaven /) het Schip verbrand leggen dat d'Indiaanen hen ontvoerd hadden. Zy begaven'er zig te lande ; bestreeden d'inwoonders / en van de zelve eenigen ten beste zy konden gevangen hebbende / vertrokken ze na een ander Eiland Utila geheeten / daar ze het zelfde deeden / en vyf honderd deezer Indiaanen opgevangen hebbende / slooten ze die onder den overloop der twee Schepen. Na dat zy dan het luik wel vast toegesloten hadden / gingen ze zig in 't Eiland verversschen. D'Indiaanen die in 't eene Schip waren / vermeenende dat'er weinig volks op den overloop was / vonden middel om door geweld het luik op te breeken en'er vaardig uit te geraaken. De Kastiliaanen wo met hunne wapenen als stokken quamen wel eerlang toegeschooten / om hen het uitkomen te verhinderen ; dog d'Indiaanen hunnen tegenstanders met dreewende verweerden zig mede met de stokken en steenen die zy van onder den overloop haalden / en bestreeden ze met zoodanig een hevigheid / dat zig de Kastiliaanen niet langer bestand vonden ; maar d'eenen zig in Zee smeeten / terwyl d'anderen gedood werden. D'Indiaanen dus meester van 't Schip geworden / namen de wapenen ter hand / en bedienden zig van de Pieken en Schilden die zy'er vonden. De Kastiliaanen die zig gerust te lande begeeven hadden / ziende wat'er in 't Schip was voorgevallen / spoedden zig om in 't andere te geraaken ; aldaar gekomen / besloot men d'Indiaanen te bevegten / die zig dus dapper zoo wel vrouwen als mannen met hunne Werpspiessen / Pylen / Pieken / Schilden en steenen / gedurende den tyd van twee uuren verweerden / dat de Kastiliaanen meest verbaast en [illegible] de zelve van hen gewond raakte. Als eindelyk de Kastiliaanen nog d'overhand kreegen / en dat d'Indiaanen zig dus qualyk gehandeld en zy er veelen van hen op den overloop gesmoord zagen / [illegible]

Margin notes:

Vinden het Schip verbrand.

De Gevangene Indiaanen overweldigen andermaal een Schip.

[illegible]

zig alle d'overigen in Zee. De Kastiliaanen verzelderden zig met hunne Sloepen wel van de vrouwen / doch van de mannen ontquamen 't eenigen met ſwemmen / en geraakten te land. Dit Schip dus weder bemagtigd hebbende / en beide met omtrent vier honderd gevangenen belaaden / nevens meer dan twintig duizend Peſos in Goud dat zy er gevonden hadden / begaven ze zig na Abana. Wat hier verder op gevolgd is / en welke Ontdekkingen door beſtel van Diego Velaſquez verder ondernomen zyn / zal ons beneffens de reſt van d'opper Bevelhebber Pedrarias, in de volgende Jaren 1517 en 1518 te pas komen; daar wy gezind zyn de Scheepstogten van Franciſcus Hernandes en Jean de Gryalva te verhaalen. 1516.

Om weder onze afgebrokene rede van d'Ordeningen door den Kardinaal Ximenez (wegens d'Indiën gemaakt /) 't agtervolgen; zoo gelaſte hy dan aan den Koninglyke Amptenaaren der Indiën, dat ze naauheurigſyk onderzogten / welk voordeel men 'er getrokken had / raakende 's Konings inkomſten tot aan den dag van zyn overlyden / nademaal de helft deezer regten tot zyn onderhoud gehoorden / en dat men ze afgezonderd zou over zenden. Hy beval ook aan alle de Bevelhebbers en Algemeene Regters / bezorgd te weezen omtrent de Bekeering en 't goed onthaal der Indiaanen / nevens uitdrukkelyken laſt / dat geen Schip ter handelinge of ontdekkinge vertrekken zoude / zonder Geeſtelyken mede te voeren / om hunnen vlyt te doen / na dat hen zou gelaſt zyn; nademaal men van goeder hand kundig geworden was / dat de Scheepslieden en Soldaaten daar op geen agt gaven. En voor zoo veel het Goud verzorgaakt hadde / dat men ſtrooperyen op d'Indiaanen deed / als ook wegens de roofdaden die de Kapiteinen van Pedrarias gedaan hadden; liet den Kardinaal hem dies aangaande ſchryven / dat men van deeze kaaperyen breedelyk ſpraak / als mede van de Slaaven na Duriën gevoerd; dat ze bevonden wierden te hard gehandeld te worden / nademaal zulks niet geſchie-

Geen Schip zonder Geeſtelyken na d'Indiën te vertrekken.

1516. Eiland tot Eiland opzoeken / tot aan eene der zelve / dat ze St. Catalina noemden; nabp dit Eiland vonden ze tuſſen eenige ſtotzen / (die zp de naam van Arrazifes gaven /) het Schip verbrand leggen dat d'Indiaanen hen ontvoerd hadden. Zp begaven'er zig te lande; beſtreeden d'inwoonders / en van de zelve eenigen ten beſte zp konden gevangen hebbende / vertrokken ze na een ander Eiland Utila geheeten / daar ze het zelfde deeden / en vpf honderd deezer Indiaanen opgevangen hebbende / ſlooten ze die onder den overloop der twee Schepen. Na dat zp dan het luik wel vaſt toegeſlooten hadden / gingen ze zig in 't Eiland ververſchen.

Vinden het Schip verbrand.

De Gevangene Indiaanen overweldigen andermaal een Schip.

d'Indiaanen die in 't eene Schip waren / vernemende dat'er weinig volks op den overloop was / vonden middel om dooz geweld het luik op te breeken en'er vaardig uit te geraaken. De Kaſtiliaanen zoo met hunne wapenen als ſtokken / quamen wel eerlang toegeſchooten / om hen het uitkomen te verhinderen; dog d'Indiaanen hunnen tegenſtandt niet vreezende / verweerden zig mede met de ſtokken en ſteenen die zp van onder den overloop haalden / en beſtreeden ze met zoodanig een hevigheid / dat zig de Kaſtiliaanen niet langer beſtand vonden; maar d'eenen zig in Zee ſmeet / terwpl d'anderen gedood wierden. d'Indiaanen dus meeſter van 't Schip gewozden / namen de wapenen ter hand / en bedienden zig van de Pieken en Schilden die zp'er vonden. De Kaſtiliaanen die zig geruſt te lande begeeven hadden / ziende wat'er in 't Schip was voozgevallen / ſpoeden zig om in 't andere te geraaken; aldaar gekomen / beſloot men d'Indiaanen te bevegten / die zig dus dapper zoo wel vrouwen als mannen / met hunne Werpſpieſſen / Pylen / Pieken / Schilden en ſteenen / gebruikende den tpd van twee uuren verweerden / dat de Kaſtiliaanen meeſt verbaaſt en afgemat / de reſt van hen gewond raakte. Als eindelpk de Kaſtiliaanen nog d'overhand kregen en dat d'Indiaanen zig dus qualpk gehandeld en zp'er veelen van hen op den overloop geſneuveld zagen / wierpen zig

De Kaſtiliaanen worden hun Schip weder magtig.

zig alle d'overigen in Zee. De Kastiliaanen verzelderden zig met hunne Sloepen wel van de vrouwen / doch van de mannen ontquamen 't eenigen met ſwemmen / en geraakten te land. Dit Schip dus weder bemagtigd hebbende / en beide met omtrent vier honderd gevangenen belaaden / nevens meer dan twintig duizend Peſos in Goud dat zy er gevonden hadden / begaven ze zig na Abana. Wat hier verder op gevolgd is / en welke Ontdekkingen door beſtel van Diego Velaſquez verder ondernomen zyn / zal ons beneffens de reſt van d'opper Bevelhebber Pedrarias, in de volgende Jaren 1517 en 1518 te pas komen; daar wy gezind zyn de Scheepstogten van Franciſcus Hernandes en Jean de Gryalva te verhaalen. 1516.

Om weder onze afgebrokene rede van d'Ordeningen door den Kardinaal Ximenez (wegens d'Indiën gemaakt /) 't agtervolgen; zoo gelaſte hy dan aan den Koninglyke Amptenaaren der Indiën, dat ze naaukeurigly onderzogten / welk voordeel men 'er getrokken had / raakende 's Konings inkomſten tot aan den dag van zyn overlyden / nademaal de helft deezer regten tot zyn onderhoud gehoorden / en dat men ze afgezonderd zou over zenden. Hy beval ook aan alle de Bevelhebbers en Algemeene ſtegters / bezorgd te weezen omtrent de Beheering en 't goed onthaal der Indiaanen / nevens uitdrukkelyken laſt / dat geen Schip ter handelinge of ontdekkinge vertrekken zoude / zonder Geeſtelyken mede te voeren / om hunnen dienſt te doen / na dat hen zou gelaſt zyn; nademaal men van goeder hand kundig gewoorden was / dat de Scheepslieden en Soldaaten daar op geen agt gaven. En voor zoo veel het Goud betoorzaakt hadde / dat men ſtrooperyen op d'Indiaanen deed / als ook wegens de rooverpen die de Kapiteinen van Pedrarias gedaan hadden; liet den Kardinaal hem dies aangaande ſchryven / dat men van deeze kaaperyen breedelyk ſpraak / als mede van de Slaaven na Duriën gevoerd; dat ze bevonden wierden te hard gehandeld te worden / nademaal zulks niet geſchie-

Geen Schip zonder Geeſtelyken na d'Indiën te vertrekken.

1516. Eiland tot Eiland opzoeken / tot aan eene der zelve / dat ze St. Catalina noemden; nabp dit Eiland vonden ze tuſſen eenige Rotzen / (die zp de naam van Arrazifes gaven /) het Schip verbrand leggen dat d'Indiaanen hen ontvoerd hadden. Zp begaven'er zig te lande; beſtreeden d'inwooners / en van de zelve eenigen ten beſte zp konden gevangen hebbende / vertrokken ze na een ander Eiland Utila geheeten / daar ze het zelfde deeden / en vpf honderd deezer Indiaanen opgevangen hebbende / ſlooten ze die onder den overloop der twee Schepen. Na dat zp dan het luik wel vaſt toegeſlooten hadden / gingen ze zig in 't Eiland ververſchen.

Vinden het Schip verbrand.

De Gevangene Indiaanen overweldigen andermaal een Schip.

d'Indiaanen die in 't eene Schip waren / vernemende dat'er weinig volks op den overloop was / vonden middel om dooz geweld het luik op te breeken en'er baardig uit te geraaken. De Kaſtiliaanen zoo met hunne wapenen als ſtokken / quamen wel eerlang toegeſchooten / om hen het uithomen te verhinderen; dog d'Indiaanen hunnen tegenſtandt niet vreezende / verweerden zig mede met de ſtokken en ſteenen die zp van onder den overloop haalden / en beſtreeden ze met zoodanig een hevigheid / dat zig de Kaſtiliaanen niet langer beſtand vonden; maar d'eenen zig in Zee ſmeet / terwpl d'anderen gedood wierden. d'Indiaanen dus meeſter van 't Schip gewozden / namen de wapenen ter hand / en bedienden zig van de Piken en Schilden die zp'er vonden. De Kaſtiliaanen die zig geruſt te lande begeeven hadden / ziende wat'er in 't Schip was voozgevallen / ſpoeden zig om in 't andere te geraaken; aldaar gekomen / beſloot men d'Indiaanen te bevegten / die zig dus dapper zoo wel vrouwen als mannen / met hunne Werpſpieſſen / Pylen / Piken / Schilden en ſteenen / geduirende den tpd van twee uuren verweerden / dat de Kaſtiliaanen meeſt verbaaſt en afgemat / de reſt van hen gewond raakte. Als eindelpk de Kaſtiliaanen nog d'overhand kregen en dat d'Indiaanen zig dus qualpk gehandeld en zp'er veelen van hen op den overloop geſneuveld zagen / wierpen

De Kaſtiliaanen worden hun Schip weder magtig.

zig

zig alle d'overigen in Zee. De Kastilliaanen verzelderden zig met hunne Sloepen wel van de vrouwen / doch van de mannen ontquamen 't eenigen met ſwemmen / en geraakten te land. Dit Schip dus weder bemagtigd hebbende / en beide met omtrent vier honderd gevangenen belaaden / nevens meer dan twintig duizend Peſos in Goud dat zy er gevonden hadden / begaven ze zig na Abana. Wat hier verder op gevolgd is / en welke Ontdekkingen door beſtel van Diego Velaſquez verder ondernomen zyn / zal ons beneffens de reſt van d'opper Bevelhebber Pedrarias, in de volgende Jaren 1517 en 1518 te pas komen; daar wy gezind zyn de Scheepstogten van Franciſcus Hernandes en Jean de Gryalva te verhaalen. 1516.

Om weder onze afgebrokene rede van d'Ordeningen door den Kardinaal Ximenez (wegens d'Indiën gemaakt /) 't agtervolgen; zoo gelaſte hy dan aan den Koningklyke Amptenaaren der Indiën, dat ze naaukeurigſyk onderzogten / welk voordeel men 'er getrokken had / raakende s'Konings inkomſten tot aan den dag van zyn overlyden / nademaal de helft deezer regten tot zyn onderhoud gehoorden / en dat men ze afgezonderd zou over zenden. Hy beval ook aan alle de Bevelhebbers en Algemeene Regters / bezorgd te weezen omtrent de Bekeering en 't goed onthaal der Indiaanen / nevens uitdrukkelyken laſt / dat geen Schip ter handelinge of ontdekkinge vertrekken zoude / zonder Geeſtelyken mede te voeren / om hunnen dienſt te doen / na dat hen zou gelaſt zyn; nademaal men van goeder hand kundig geworden was / dat de Scheepslieden en Soldaaten daar op geen agt gaven. En voor zoo veel het Goud verooraakt hadde / dat men ſtrooperyen op d'Indiaanen deed / als ook wegens de rooverypen die de Kapiteinen van Pedrarias gedaan hadden; liet den Kardinaal hem dies aangaande ſchryven / dat men van deeze kaaperyen breedelyk ſpraak / als mede van de Slaaven na Duriën gevoerd; dat ze bevonden wierden te hard gehandeld te worden / nademaal zulks niet geſchie-

Geen Schip zonder Geeſtelyken na d'Indiën te vertrekken.

1516. den kon / zonder veel onluſt onder d'Indiaanen deezes lands te verwekken / en dat men in agt nam hoe men zig daar in gedroeg / nademaal men wel wiſt waar in zulks beſtond. Men ſchreef nog over het zelfde onderwerp / dat men verboden had / om ſwarte Slaaven na d'Indiën te voeren / en dat'er egter zedert vernomen was / dat men'er eenige hadde heen gevoerd / nademaal d'Indiaanen reeds zeer verminderden / wegens de quaade handelingen die men hen aandeed; en om dat men bemerkt had / dat eenen Neger meer arbeids dan vier Indiaanen doen kon / had men getragt om ze op alle wyze magtig te worden.

Geene Negers na d'Indiën over te voeren.

Vervolgens dit oordeelde men / dat men door dit middel / eenige verpondinge op het vervoeren der uitlandze Waren konde leggen / op dat de koninglyke Regten vermeerderd wierden; en waar het ſcheen dat men zulks 't meeſt wenſchte / zoo was 't in Hiſpaniola en Cuba, van welke Antonio Velaſquez en Panfilio de Narvaez, Bewindhebbers waren / hebbende daar omtrent reeds veele zaaken verzogt; eindelyk verkregen zy / dat'er geene Geleerde lieden meer naar Cuba overſtaken / op dat ze met geene Regtsvorderingen meer belaſt wierden. Alles wat ze nu ook raakende de vryheid der Indiaanen verzogten / was om hen aan te beveelen / de betaalinge van het Vyfde / wegens d'Indiaanen die men na andere Eilanden voerde / en dit wierd aan 't oordeel der Paders Hironimiaanen geſteld / op dat zy'er in voorzagen / na de berigtgeevinge die men hen aanbevolen had. Men bewilligde hen veele zaaken die zy verzogten en waar over zy geraakt waren / om na Hiſpaniola te gaan en hunne Geſcheften 't agtervolgen. Weshalven men aan den Bevelhebber van Cuba het vermogen gaf / dan'er in te voorzien; dog veele andere zaaken wierden aan de Paders Hironimiaanen geſteld / om zig te doen verſtendigen en den voet te houden / die zy beſt en noodig zouden oordeelen.

Die van Cuba weigeren meer Advokaaten 't ontfangen.

Door zoo veel nu het ſtofferen der Wapen-ſchil-

den

den belangd die men aan andere Eilanden toeſtond/ 1516.
zoo wierd'er aan deeze van Cuba bewilligd / dat
ze in hunne Vlaggen en Zegels een Schild konden
voeren / ter midden gedeeld zynde / en daar op de
Hemelvaard van de Maagd in eene Maan ne-
vens twee Engelen aan wederzyde / in een blaauw
Veld / met wolken in de hoogte voorzien ; het beeld
bekleed met een Mantel van Blaauw / Purper en
Goud-geel gewrogt ; en ter andere helft van 't
Schild om laag / eenen St. Jakob in een groen
Veld / in welker verſchiet eenige Rotzen / Boomen
en groentens waren / en daar boven eene F. en
Y. ter regter / en ter ſlinker eene C. hebbende ter
zyde een Juk / en aan d'andere zyde vyf lange
Pylen / en onder deeze Pylen eene Hagedis / en
onder het Juk ingelyks eene andere ; en aan den
voet van 't Schild / een Lam ter helft van 't lig-
chaam aangehegt.

Wapen aan Cuba geſchonken.

Ten deezen tyde eiſchte de Koning van Portu-
gaal / dat men aan de Portugeezen die te Sevilje
gevangen zaten / vryheid gaf / gelyk wy reeds te
voren gezeid hebben / en begeerde van d'Ampte-
naaren van het Huis des Voorraads / dat wat de
Schepen van Jean Diaz de Solis aanbelangde / die
Verfhout in zyne aangedeelde Grenzen gelaaden
hadden / dat men hem ingelyks nevens zyn
ſcheepsvolk toe zond / om ze te ſtraffen. d'Ampte-
naaren gaven een ontkennend antwoord / zeggende
dat de laading van Verf-hout / in de Grenſcheid-
dinge van de Kroon van Kaſtilje geſchied was ;
en alhoewel de Bevelhebbers het antwoord der
Amptenaaren billykten / zoo bevoolen ze egter / dat
indien voortaan diergelyke eiſſchingen voor vielen /
dat ze zig niet voor partyen hielden / maar dat ze
zulks aan 't Hof bragten. Ter zelver tyd ſchree-
ven ze dan ook aan den Koning van Portugaal,
dat de zeven Kaſtiliaanen die zy gevangen hielden /
waren aan Bahia de los Inocentes verovert gewor-
den / en zulks gelyk men wel kundig was / ter
plaatſe die onder de Grenſcheidinge van Kaſtilje ge-
hoorig ſtond ; en dat men dit aanbelangende / naau-

De Koning van Portugaal verzoekt Jean Diaz de Solis te mogen ſtraffen.

1516.

heerschappy in agt te neemen hadde. De Verdrag-maakinge tusschen beide de Kroonen opgeregt: dus verzogten zy dan den Koning van Spanje 't mogt dit te gelasten en te doen waarneemen, en vervolgens de vryheid aan de zeven Kastilianen te doen schenken, nadien zy nooit een misdaad van de verdrag-punten gedaan hadden. gelykerwys ook de meening van den Koning van Kastilje was, om d'elf Portugeezen in vryheid te herstellen; dus quamen men tot verdeeling over-een, dat de Gevangenen van wederzyde zouden in vryheid gesteld worden; en dat derze verschillen daar mede zouden ten einde zyn afgedaan.

De Portugeesche en Kastiliaansche gevangenen ontslagen.

Om nu de zaaken van 't vaste Land niet te verre van de hand te schryven, zullen wy 'er dan ter derzer plaatze wederom na agter van beginnen te handelen. Pedrarias Davila van den Luitenant Espinosa zynen Opper-Schout, eenen Brief ontfangen hebbende, die ter strafoefening na de Landschappen van Comagre en Pocorosa gegaan was, en hem daar toe om volk verzogt, om verder voort te rukken, op dat men het Goud, dat Gonzalo de Badajos verlooren had, weder magtig wierd; dies zond hy hem dan honderd en dertig mannen onder het geleide van den Kapitein Valenzuela toe, alhoewel Badajos zig er tegen stelde, zeggende dat derze onderneeminge aan hem te doen stond; en zoo ordonneerde men hem by Espinosa te voegen. Valenzuela begaf zig op 't Eiland dat men Bastimentos noemde, alwaar hy eenige Indiaanen gevangen nam; vervolgens aan 't vaste Land gekomen zynde, deed hy het Schip stoopen, na d'order dien hy van Pedrarias ontfangen hadde. Reeds was Espinosa op weg, met gedagten van eene Oorlogs onderneeminge te doen, en te laaten blyken dat de Geleerdheid de Wapenen niet stomp maakte. In de Landen van Comagre en Pocorosa waren reeds drie duizend Indiaanen vergaderd, om hem 't hoofd te bieden; maar toen zy de Peerden zagen, bragt dit hen zoodanig eene verbaasdheid aan, (vermids ze nooit zoodanige

Valenzuela om de Kastilianen 't weder keeren te beletten, doet zyn Schip stoopen.

Bees-

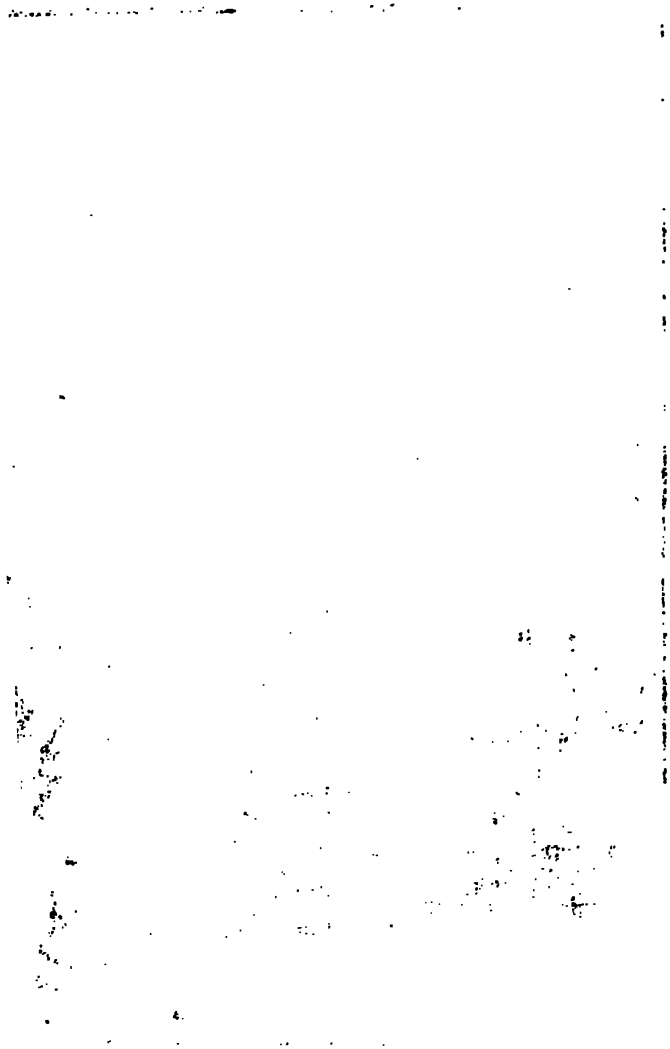

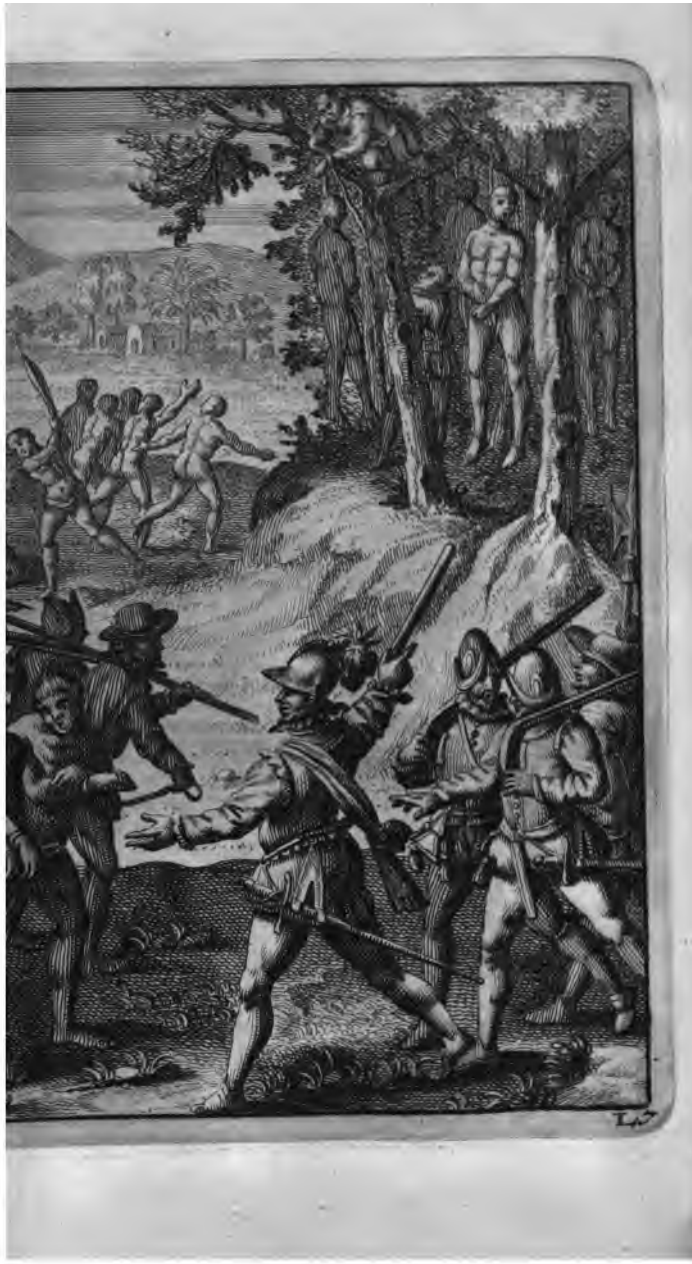

Beesten gezien hadden/) dat ze den moed verloo- 1561.
ren/ en hen den rug keerende/ zig op de vlugt be-
gaven/ ieder zyn beste doende om 't ontkomen; d'Indianen
dog alzoo de Peerden hen vlugger in 't agterhaa- voor de Peer-
len waren/ en zig eenige door Lanssen gespist za- den verbaast.
gen/ wierden anderen agterhaald zynde/ gevan-
gen/ en de Honden deeden misgelyks geen minde-
re slagtinge onder hen. Over deeze nu/ deed Es-
pinosa een Regtsgeding maaken/ en om zig te
regtvaardigen/ maakte hy zig daar toe door ande-
re Bevelhebbers sterk en liet'er eenigen hangen/
anderen de Neus afsnyden/ en weder anderen de
Handen afhouwen/ na den misdaad die hy oor-
deelde/ dat ieder van hen gedaan hadde. Van daar
trok hy door het Land van den Kacique Chiru,
en om Nata 't overvallen/ en hem te voorkomen eer
hy zig nog van de helft zyner manschap gesterkt
zag; zulks hy by nagt in het Gebugte quam.
De Kacique het ontkomen zynde/ en zyn volk ver-
gaderd hebbende/ quamen ze de Kastilliaanen met
hun gemeen geschreeuw aanvallen; maar zoo dra
als zy de Peerden vernamen/ zig inbeeldende dat
ze van de zelven alle zouden verslonden worden/
begonnen zy de vlugt te neemen. Espinosa zig
meester van het Gebugte ziende/ deed om zig'er te
verzekeren een paal-werk slaan; zulks dat Nata
de Kastilliaanen staat ziende maaken/ om'er zig 't
onthouden/ en dat zyne kragten niet bestand wa-
ren om hen te konnen wederstaan/ ontwapende
hy zig en quam Espinosa bezoeken/ smeekende om
de Vreede/ verzeld zynde van eenige Indiaanen.
Espinosa ook vernomen hebbende dat'er den Ka-
cique Escolta van heel nahy aangrensde/ zond hy
'er Bartholomeus Hurtado, vergezeld met vyftig
Soldaaten/ met last om hem by nagt 't overval-
len en hem gevanklyk tot hem te voeren; dat ook
geschiede.

Espinosa nu reeds twee Kaciquen als onder zyn
magt hebbende/ d'eenen gevangen en d'andere
overwonnen zynde/ geloofde zig daar door aan
weder-zyds verzekerd te zien; dies nam hy zyne

1516. Togt / in 't Land van Cutara of Paris, en quam aan de Rivier Cocabira, alwaar hy berigt gekreegen had / dat men het Goud vinden zou / dat Badajos ontrooft was / op dat men 't hem weder ter hand ſtellen mogt ; nademaal hunne vrouwen zeiden / dat de Kaſtiliaanen om'er zig van te bedienen / maar weder te komen hadden. De Kapitein Diego d'Albitez nam dan met 't negentig Soldaaten de vooztogt om't Land 't ontdekken ; en twintig Indiaanen nabp een Boſch met hunne wapenen vindende / bevogt hy hen ; d'Indiaanen weerden zig dapperlyk / alhoewel ze hen eerlang dooz de Degens der Kaſtiliaanen zeer qualyk geſteld zagen ; maar zoo dra men uit het Boſch quam / vernam men zoo 't ſcheen meer dan vier duizend Indiaanen / en den Kacique Paris aan 't hoofd der zelve / die hun gewoon geſchzeeuw aanvingen. Men ſtreed zoo wel aan d'eene als d'andere zyde manmoedig / zulks'er zoo van den een als d'andere / veele gewond wierden / en aan de zyde der Indiaanen veele ſneuvelden. Sy vielen vervolgens zeer hevig op de Kaſtiliaanen aan / maar wierden genoodzaakt weder in het Boſch te wyken / tot dat Eſpinoſa gekomen was ; en als d'Indiaanen de Peerden zagen / en dat de Honden los gelaaten wierden / zoo verſtrooiden ze gelyk een Blixem en bergden zig al-om in 't digtſte der Boſſchen

Togt na het Land van den Kacique Paris gedaan.

Peerden en Honden doen de Kaſtiliaanen grooten dienſt.

Als ondertuſſen Venezuela met zyne honderd-en dertig Soldaaten / Eſpinoſa allerwegen zogt / en dooz Berg en Vallepen met de grootſte moeiten om-dwaalden / zonder te weeten waar ze zig onthielden / en de Soldaaten zeer verſwakt op den weg en van den honger flauw waren ; zoo gebeid dat ze eerſt-daags in eene Tent of Hutte Peerde miſt zagen / waar over zy zeer verheugd wierden / en weinig dagen daar na ſchooten ze des nagts eenige Vuurroers af / dat dooz Hurtado gehoord wierd / die Eſpinoſa uitgezonden had om leeftogt te zoeken ; nademaal reeds alle het volk oproerig begon te wozden wegens de groote benoodigtheid. Hurtado keerde zig eindelyk na de plaatze waar hy het ſchieten ge-

gehoord hadde / en elkander kundig wordende / quamen ze zig met groot genoegen omarmen. 1516.

Beide deeze Benden gezaamentlyk by-een gevoegd / agten ze zig zoo magtig / dat ze tegen alle kragten die d'Indiaanen van 't vaste Land ondernemen wilden / meenden bestand te zyn; en Diego d'Albitez den Kacique Huere gevangen houdende / zeide hem / dat men in eene kleine Hutte / twee mylen van daar gelegen / heel den Schat van Badajos vinden zou. Diego d'Albitez wilde zig'er zelfs vervoegen / maar voor dat hy vertrok / gaf eene Indiaansche vrouwe / die aan Espinosa gehoorig was / berigt dat deeze hutte eene verblyfplaatze des Duivels was / en dat deeze gereed waren om d'aarde te openen en de Kastilliaanen te verslinden. Albitez spotte hier mede / maar tegens den avond by deeze Hutte gekomen / wierd hy met groote vreeze bevangen / nademaal hy de zelve Hutte zag beweegen / gelyk het riet door de wind bewoogen word. De Kastilliaanen die hem verzelden / waren alle niet min dan hy van verwondering verbaast / en zommige brak het klamme sweet van angst uit; zulx dat alles wat ze doen konden / was zig in deeze schryk en bekommering Godt te beveelen; makende veele Kruisteekenen en gebruikten alle Godsdienstigheden en Gebeden naar lieders vermogen. Dus nu had Albitez met de zynen / den gantschen nagt al bevende van vreeze toegebragt / en wierden eindelyk des anderen daags genoodzaakt weder te keeren / van waar ze gekomen waren / zonder eenig Goud magtig te worden / genoegende zig alleen met te verhaalen wat angst en benaauwdheid zy hadden uitgestaan.

Diego d'Albitez gaat de verloorene Schatten van Badajos opzoeken.

Vervolgens nam Albitez zestig Soldaaten / en begaf zig na het Land van den Kacique Quema, alwaar men ingelyks zeide / een groot deel van 't gemelde Goud te weezen / nademaal Paris het zelve derwaarts over gevoerd hadde / dat hy'er bedekt hield. d'Indiaanen nu van Quema trokken hen alle gewapend te gemoet / bereid zynde om zig wel te verdeedigen; dog Albitez die van eene vreed-

zaa-

1516. Togt / in 't Land van Cutara of Paris, en quam aan de Rivier Cocabira, alwaar hy berigt gekreegen had / dat men het Goud vinden zou / dat Badajos ontrooft was / op dat men 't hem weder ter hand ſtellen mogt ; nademaal hunne vrouwen zeiden / dat de Kaſtiliaanen om'er zig van te bedienen / maar weder te komen hadden. De Kapitein Diego d'Albitez nam dan met 't negentig Soldaaten de voortogt om't Land 't ontdekken ; en twintig Indiaanen nabv een Boſch met hunne wapenen vindende / bevogt hy hen ; d'Indiaanen weerden zig dapperlyk / alhoewel ze hen eerlang door de Degens der Kaſtiliaanen zeer qualyk geſteld zagen ; maar zoo dra men uit het Boſch quam / vernam men zoo 't ſcheen meer dan vier duizend Indiaanen / en den Kacique Paris aan 't hoofd der zelve / die hun gewoon geſchreeuw aanvingen. Men ſtreed zoo wel aan d'eene als d'andere zyde manmoedig / zulks'er zoo van den een als d'andere / veele gewond wierden / en aan de zyde der Indiaanen veele ſneuvelden. Sy vielen vervolgens zeer hevig op de Kaſtiliaanen aan / maar wierden genoodzaakt weder in het Boſch te wyken / tot dat Eſpinoſa gekomen was ; en als d'Indiaanen de Peerden zagen / en dat de Honden los gelaaten wierden / zoo verſtrooiden ze gelyk een Blixem en bergden zig al-om in 't digtſte der Boſſchen

Togt na het Land van den Kacique Paris gedaan.

Peerden en Honden doen de Kaſtiliaanen grooten dienſt.

Als ondertuſſen Venezuela met zyne honderd-en dertig Soldaaten / Eſpinoſa allerwegen zogt / en door Berg en Vallejen met de grootſte moeiten om-dwaalden / zonder te weeten waar ze zig onthielden / en de Soldaaten zeer verſwakt op den weg en van den honger flauw waren ; zoo gevield dat ze eerſt-daags in eene Tent of Hutte Peerde miſt zagen / waar over zy zeer verheugd wierden / en weinig dagen daar na ſchooten ze des nagts eenige Vuurroers af / dat door Hurtado gehoord wierd / die Eſpinoſa uitgezonden had om leeftogt te zoeken ; nademaal reeds alle het volk oproerig begon te worden wegens de groote benoodigtheid. Hurtado keerde zig eindelyk na de plaatze waar hy het ſchieten ge-

gehoord hadde / en elkander kundig wordende / quamen ze zig met groot genoegen omarmen. 1516.

Beide deeze Benden gezaamentlyk by-een gevoegd / agten ze zig zoo magtig / dat ze tegen alle kragten die d'Indiaanen van 't vaste Land ondernemen wilden / meenden beſtand te zyn; en Diego d'Albitez den Kacique Huere gevangen houdende / zeide hem / dat men in eene kleine Hutte / twee mylen van daar gelegen / heel den Schat van Badajos vinden zou. Diego d'Albitez wilde zig'er zelfs vervoegen / maar voor dat hy vertrok / gaf eene Indiaanſche vrouwe / die aan Eſpinoſa gehoorig was / berigt dat deeze hutte eene verblyfplaatze des Duivels was / en dat deeze gereed waren om d'aarde te openen en de Kaſtiliaanen te verſlinden. Albitez ſpotte hier mede / maar tegens den avond by deeze Hutte gekomen / wierd hy met groote vreeze bevangen / nademaal hy de zelve Hutte zag beweegen / gelyk het riet door de wind bewoogen word. De Kaſtiliaanen die hem verzelden / waren alle niet min dan hy van verwonderinge verbaaſt / en zommige brak het klamme ſweet van angſt uit; zulx dat alles wat ze doen konden / was zig in deeze ſchrik en bekommeering Godt te beveelen; makende veele Kruisteekenen en gebruikten alle Godsdienſtigheden en Gebeden naar ieders vermogen. Dus nu had Albitez met de zynen / den gantſchen nagt al bevende van vreeze toegebragt / en wierden eindelyk des anderen daags genoodzaakt weder te keeren / van waar ze gekomen waren / zonder eenig Goud magtig te worden / genoegende zig alleen met te verhaalen wat angſt en benaauwdheid zy hadden uitgeſtaan.

Diego d'Albitez gaat de verloorene Schatten van Badajos opzoeken.

Dervolgens nam Albitez zeſtig Soldaaten / en begaf zig na het Land van den Kacique Quema, alwaar men ingelyks zeide / een groot deel van 't gemelde Goud te weezen / nademaal Paris het zelve derwaarts over gevoerd hadde / dat hy'er bedekt hield. d'Indiaanen nu van Quema trokken hen alle gewapend te gemoet / bereid zynde om zig wel te verdeedigen; dog Albitez die van eene vreed-

zaa-

1516. saame hoedanigheid was / liet hen zeggen / dat hy niet gekomen was om hen quaad te doen / maar om met hen eenen Vrede aan te gaan / en dat zy desswegen hunne Wapenen wederhielden; dat dan ook eerlang gedaan wierd. Drie Kaciquen naderden dan / en wanneer men hen verzogt te weeten waar het Goud was / dat men de Kastiliaanen ontnomen hadde / gaven zy tot antwoord / daar af niets te weeten; zulks Albitez hen na Espinosa boerde; wien hen door zagte woorden / (alzoo hy zeer behendig en listig was /) dieper als ze wisten ondervroeg / en vernam alzoo waar het Goud verborgen was. Hy zond dan twintig Kastiliaanen nevens hen / en in min dan twee uuren / bragten ze vyf korven / waar in ter waarde van taghentig duizend Castellanos aan Goud gevonden wierd. Espinosa willende ook nog gaan opzoeken / wat'er aan ontbrak / trok door het Landschap van den Kacique Chicacotia, alwaar hy vertoefde tot dat de Wateren waren afgevloeid / vermids hy'er grooten overvloed van leeftogt vond. Hier vernam men / dat Pieter d'Arevalo en Michel Sanchez / die by den Kacique Copeche gebleeven waren / van wegens dat ze zeer ziek waren / wel een goed onthaal genooten hadden / maar dat zoo dra als Espinosa vertrokken was / d'Indiaanen hen in hunne Dansserpen en gewoone Gezangen / (die in de Spaansche Taal Arreytos genoemd waren /) verscheurt / en dus doen sterven hadden.

Een goed gedeelte der verloorene schatten van Badajos gevonden.

Ondertusschen dat de Kastiliaanen in 't Land van den Kacique Chicacotia overwinterden / bouwden zy'er eene Kerke / waar in de Geestelyken den dienst deeden / en veele vrouwen en kinderen doopten / want omtrent die van middelbaaren ouderdom waren / maakte men geene groote voortgang / zynde in hunne Heidensche gewoonte al te zeer verhard. En alzoo zig dus alles toedroeg / wensten d'Indiaanen des lands al-om waar zy zig bevonden / te wreeken en hunne vyanden te verdryven / waar toe zy dan een getal van twintig duizend man verzamelden en quamen op den dag van Christus Ver-

ſchyninge zig aan de Kaſtiliaanen vertoonen / en ſtreden met meerder hardnekkigheid dan ze ooit gedaan hadden; vertrouwende zig deezen barbaarzen hoop op hunne menigvuldigheid: maar de Kaſtiliaanen / reeds in hunne wyze van ſtryden ervaaren zynde / verſpieden de tyd om hen aan te vallen en weder af te wyken / altoos waarneemende d'order en gelykelyke afloſſinge van hun ſchietgeweer; bedienende zig ondertuſſen ook van hunne ſchilden / na tyd en gelegentheden; zulks ze niet nalieten hen zoo te beſchadigen / dat ze van hen niet wederom konden beſchadigd worden. Het rennen der Peerden / en het treffen van 't ſchietgeweer deed'er veelen ter aarde vallen / en die nog wel de meeſte ſlagting onder de Vyanden deeden / waren de Indiaanſche Bondgenooten / die in getal van twee honderd beſtonden / die hen zeer dapperlyk met de Kaſtiliaanen te keer gingen / zulks ze eerlang 't eenemaal geſlagen wierden. Eindelyk beraade men zig weerwaarts te trekken / en de Kaſtiliaanen begaven zig dan op den negenden July van Nata af / en ſloegen den weg ter zyde van den Kacique Eſcolia in / als wanneer Eſpinoſa den Kapitein Valenzuela na het Landſchap Guarari zond om te zien of men'er eenige Kanoôs kon toeſtellen; en met twee daar van zond hy Hernando Ponze en Bartholomeüs Hurtado, ter ontdekkingen uit. Deeze nu vonden veele ſwaarigheden in hunnen Togt / nademaal zy Eilanden ontdekten / en eene groote ſtreek langs de Kuſt ten Weſten; en hadden tegens veele Eilanders te ſtryden / die zy overwonnen en onder gehoorzaamheid bragten / waar na zy met twaalf Kanoôs boven de twee voorzigen nevens veele Indiaanen / Goud en andere buit weder keerden. 1516.

Gevegt der Indiaanen tegens de Kaſtiliaanen.

Ondertuſſen leed het volk van Eſpinoſa zeer veel / hebbende groot gebrek aan leeftogt / want ze niet anders om van te beſtaan / dan eenige wortelen vonden. Twee Broeders van den Kacique Eſcolia kreegen zy gevangen; deeze waren zoo groot als Reuzen / welker eenen / zoo wel om de

mond

1516. mond gebaard / als den besten Kastiliaan was / dat iets buiten gewoons onder d'Indiaanen scheen. Zy trokken mede door de Landschappen van Pocoa en Tabiana, drie dagreizens van daar gelegen en bragten hen onder gehoorzaamheid; zy vonden 'er onder hen het gebruik van 't balspel gelyk in Hispaniola. Hier beslooten ze weder na Dariën te keeren / alhoewel de Kanoôs nog niet aangekomen waren; maar vonden allerwegen de Landen in opstand.

Midlerwyl nu dat die op gemelde Togt met de Kanoôs uit waren / aan eene plaatze quamen daar zy na Veragua vroegen / zeiden d'Indiaanen dat de Zuid-kust niet meer dan drie dagreizens tot aan de Noord-Zee afgelegen was; maar vonden zig bedroogen / nadien men'er vry meer toe van doen hadde. Om dan door de zelfden koers weder in het Land van den Kacique Tubanama te keeren / passeerden ze by den Kacique Chanina die Vasco Nunez gedreigd hadde / en tegens de Kastiliaanen met eenen grooten troep uitquam. Deezen streed met al zyn vermogen / dapperlyk zoo hy meende / en volgens de wapenen waar van zy zig bedienden / en de kragt en sterkte die hen niet ontbrak; egter waren ze niet bestand / maar wierden geslagen. Espinosa te Comagre gekomen / vond hy'er Christoffel Serrano, die Pedrarias gezonden had om dit Landschap te bevreedigen / nademaal desselfs inwoonders weder van nieuws oproerig wierden. Van daar vertrok hy na Acla, alwaar hy Vasco Nunez ontmoete / die hem van leeftogt verzorgde / als mede om hem die tot aan Dariën te verstrekken / alwaar zy meer dan twee duizend Slaaven voerden / nevens taghentig duizend Pesos in Goud / die Gonzalo de Badajos en Louis de Mercado nog in grooter waarde verlooren hadden. Men ontdekte in deeze Togt honderd-en vyftig mylen lands. Ook begon men eene verdeeling van 't Goud en de Slaaven te maaken / aftrekkende eerstelyk het Vyfde voor den Koning / en het gedeelte voor den Bevelhebber / en men gaf aan een ieder in 't by-

Den Kacique Chanina geslagen.

Espinosaas aankomst te Dariën.

Verdeeling over den verkreegen buit gemaakt.

zon-

zonder / wat hen gehoozig was / alles na de gewoone rekeninge dooz de Koninglyke Amptenaaren gemaakt ; dus zagen ze zig nu alle verrykt en spraken niet dan van snoeverpen en zig te verbroslyken. Na dat zy dan alle voorledene bekommeringen dooz deeze vermaakneemingen en vergenoegingen vergeeten hadden / spraken ze niet dan om Slaaven te speelen / en zulks twee / drie en meer teffens ; zulks Pedrarias zelfs / op eenmaal tot omtrent honderd Slaaven vertuiste. Dusdanige ongeregeldheden en eerlooze bedryven gingen'er onder de Kastiliaanen ten dien tyde in d'Indiën in swang ; en deeze wanozder en andere diergelyke / verdienden wel dat men'er eene goede Wet tegens maakte / waar dooz men wel streng belaste / dat men op eenen dag / niet meer dan ten hoogsten tien Castellanos in Goud verspeelen mogt. 1516.

Hernando Ponze en Bartholomeus Hurtado alom de Golf van Osa dooztruist hebbende / die van Nata negentig mylen afgelegen was / quamen aan zeker Land / waar van d'Inwoonders Chinchires genoemd wierden / die zy alle in de Wapenen vonden / en wel toegerust om zig te verdeedigen ; derhalven beslooten de Kastiliaanen zonder voet aan land te zetten / verder te passeeren. Zy leiden dan meer als vyftig mylen langs deeze Kust af / en vonden eene Golf die zig meer dan twintig mylen uitstrekte / vol van kleine Eilanden / waar van wy hier voozen gerept hebben. Deeze Haven was zeer goed / waar van de volkeren die ze bewoonden Chira, en van de Kastiliaanen St. Lucar genoemd / dog nu Nicoya geheeten / zynde eene der Landschappen van Nicaragua, zeer vrugtbaar en aangenaam. Nabp deeze Haven waren'er zeer veele Kanoôs, en gewapende mannen / nevens veele anderen ongewapend / die langs de Kust met kleine Trompetjes en Toet-horens verscheenen / betuigende dooz hunne geluidmaakinge en bedreginge / dat ze zig ten strpd verdaardigden ; maar de Kastiliaanen eenige kleine stukjes Geschut uit hunne Paartuigen losbrandende / keerden d'In-

Hernando Ponze en Hurtado durven in de Golf van Osa geen landinge doen.

Haven van Nicoya.

1516. diaanen op dit gerugt wel haast de rug / zoo dat 'er niemand staan bleef / maar zoo wel aan de Haven als langs den Oever / alle de vlugt namen. Dog Ponze en Hurtado oordeelden dat men'er niets te verrigten had / nadien ze aan eenige Eilanden in Vreede hadden geweest en aan anderen niet; en dat ook de Kust geduurig agtervolgde / dus besloot men weder te keeren en zig by Espinosa te voegen; en zoo hy mogt vertrokken zyn / hem in te haalen.

Hernando Ponze te Panama gelaaten.

Espinosa liet dan door order van Pedrarias, Hernando Ponze in Panama agter / zynde een Landschap onder eene gematigde Lugtstreek gelegen / waar van de winden aangenaam zyn wanneer ze uit Zee komen; maar die van Landwaards schaadelyk bevonden worden. d'Aarde is'er zeer vrugtbaar en brengd ook Goud voort; men vind'er veel Wild en Gevogelte / en langs de Kust is'er de Peerel-visschery meenigvuldig. Men ziet'er ook Walvissen en Krokodillen wel ter lengte van dertig voeten. En gelyk zy in eenige deezer Krokodillen die zy dood sloegen / key-steenen in der zelver maag vonden / alzoo bedienen zig deeze Dieren van dit middel om hen te ballasten / op dat ze te beter te gronde gaan / nademaal ze zig anders in 't water niet wel konnen onder houden. Men heeft in Panama eene Krokodil gezien op eenen man aanvallende / die zig op 't agter-einde van eene Bark die tussen de Rotzen lag / opbeurde; en gelyk hy die reeds ingeswolgen had; doode men dit beest nog tydelyk met een Vuurroer / en men redde deezen man / die uit de lendenen van dit Dier geligt wierd / en men bragt hem in 't Gasthuis / alwaar hy het H. Sacrament ontfangen hebbende / den Geest gaf. De Indiaanen / en wel inzonderheid d'inwoonders van Florida, (zoo die hier anders ter snee mogen gedagt worden /) voeren kryg tegen de Krokodillen / als tegen hunne snoodste vyanden: waar toe zy niet heel wyt van de zoete Water-stroomen daar ze veel te land komen / om hun aas te beloeren / kleene ronde Wagt-huisjes vol kyk-gaten maken; in de zelve zit een Wagter op zyn hoede / en

d'Hoedanigheid des Landschaps beschreven.

Groote Krokodillen aldaar.

en neemd de Krokodillen waar: als hy nu een of meer van deeze Dieren verneemd en ze hoord huilen / (gelyk ze gemeenelyk doen als ze verwoed van honger zyn / zoo dat men 't byna een half myl verre hooren kan;) als dan roept hy zyn mede-wagters uit eenige nabystaande Wagt-huisjes te hulp / die straks met hun tien of twaalf voor den dag komen en het hongerige beest met een gespitste boom-stang in dier voegen in zyn opgesperde bek loopen / dat het scherp tot den buik ingaande / zy het Dier als dan geswind op den geschubden rugge werpen / en vervolgens met Pylen in 't week van den buik doorschieten en voor de rest met hunne houte spadel-swaarden dood kloppen; en dit word voor de ligtste wyze gehouden om de grootste zoort der Krokodillen te overmeesteren. Men verhaald mede dat'er somtyds uit de Rivieren die de Landschappen van Yukatan, omtrent Acla, Komagre en Cuaba doorstroomen / zoo groote en stoute Krokodillen opkomen / dat ze zig tegen dertig mannen durven verdedigen; en de boven-huid zoo hard geschubd hebben / dat ze na meer dan met vyf of zes Roer-schoten getroffen en gewond zynde / het nog te water ontkomen en in 't leven blyven; dog de wonden in den buik brengen hen de gewisse dood aan. 1516.

Voorts zoo spreekt'er den Landaard de zelve Taal als die van Dariën, en kleeden zig ingelyks; als mede hunne dansserpen / gewoontens en Godsdienst / zyn zeer gelyk aan die van Hispaniola en Cuba. De mannen leggen zig zeer op de Snyd- en Schilderkonst. Sy noemden hunnen Afgod Tabera; en kleeden die zoodanig gelyk men zegt dat hen den Duivel verschynt. Mog hadden ze anderen van verscheidene gedaantens van Goud. Sy waren zeer genegen in de lusten des vleesch / ingelyks in ledigheid / dieverye en Tryfel-speelen. Onder hen waren'er veele Toveraars die de kinders door den Navel zoogen. Eenige onder hen geloofden / dat'er niets was dan om geboozen te worden en te sterven / en aan deeze deed men geene

1516. plegtigheden ter hunner begraavinge: doch aan de geenen die d'Onſterffelykheid geloofden / bragt men ter hunner begraaffenisſe / Brood / Wyn / Vrouwen en Jongens / als mede hunne Schatten / Wapenen en Pluimadjes; en die men zoo veele plegtigheden niet verrigten kon / bragt men alleenlyk in hunne Graaven / Brood / Wyn en eenen Doek. Sy droogden de Lyken der Heeren by 't vuur / dat hunne wyze van Balzemen was. Den dag van de begraavinge danſten ze / en kuſten de voeten van de Zoon of Maneef / die erfgenaam was / zynde dan in 't bedde gelegen / en was dit de wyze van huldiginge / getrouwheid en gehoorzaamheid die ze hem moeſten ſweeren.

Ondertuſſen nu dat Eſpinoſa bezig was / gelyk we reeds gezegt hebben / wierd Vaſco Nunez te Dariën by Pedrarias niet wel gehandeld / en hyna als gevangen gehouden / nademaal hy hem zeer mistrouwde; en gelyk hy hem als Landvoogd erkennen moeſt / had hy egter het vermaak om hem als Onderdaan te houden / zig verbeeldende / dat alzoo hy omtrent den Koning zeer gezien was / hy hem door dit middel zyne agtinge zou doen verliezen. Vaſco Nunez had aan zyne zyde / wegens het Hof den Biſſchop F. Jean de Quevedo kennisſe doen geeven / en hem groote indruikzels dies aangaande ingeboezemd; die dan of door d'uitvindinge van Nunez zelve / of door eigen beweeginge van den Biſſchop een verdrag bewerkte: „ Dat Pedrarias alle de wraakluſt dien hy tegens hem gevoed had / verlaaten zou; Dat hy hem eeren „ zoude / tot zig trekken / zig van hem bedienen en „ hem betrouwen als eene der anderen / en zulks „ na zyne waarde / wegens zyne erbaarenisſe en „ van wegen den Tytel als Landvoogd / en alzoo „ vervolgens hem meerder dienſt dan iemand anders ſchuldig was. En alzoo den Biſſchop zeer „ welſprekend was / vertoonde hy hem nog / hoe „ Vaſco Nunez by den Koning in aanzien gehouden wierd / dat hy d'agtinge onder alle de Heeren „ knegten verkreegen had / door den arbeid en vlyt „ die

Verdrag tuſſen Pedrarias en Vaſco Nunez gemaakt.

„die hy in 't ontdekken deezer Landen getoond had- 1515.
„de / en in het onderwerpelyk maaken deezer woes-
„te volkeren ; Dat hy als het leven aan d'eerste
„Kastilliaanen die in Uraba waren / geschonken
„hadde / waar op men zyne Bisschoplyke klerke
„gegrond zag ; Dat het hem dan nu noodig scheen /
„wanneer hy 't voor geraaden agte / om zig van
„hem te bedienen ; Dat hy door dat middel het
„moeren ter zyde zetten kon / en de klagten die
„men deed van hem dus onderdrukt te zien / en
„van zoo veel hardigheid te gebruiken als men
„reeds zoo lange tegens hem geoeffend had. Waar
„benaven / dat alhoewel zyn gezag voor een tyd
„verfmaad wierd / hy egter gedurende dit / wel
„verzorgen kon / dat d'inbeelduge wierd uitgewist /
„en hy zoo veele tegenheid niet vertoonen moest om
„zyne vryheid te verbeteren. Hy deed hem ook den
„staat van zyne ongenaade weeten / en dat men
„nooit d'ontdekkingen van 't vaste Land kon ten
„einde brengen / nog dies de geheimen kundig wor-
„den zoo hy zig Vasco Nunez niet ten getrouwen
„vriend maakte. Pedrarias genoodzaakt door 't Ter verzoe-
Bisschops redenen / besloot nu zynen raad te vol- ninge van Pe-
gen / en tot teeken van eene enge verbonteniſſe en drarias met
verzoende vriendschap / quam men over-een / dat Nunez, be-
Vasco Nunez, Donna Maria, oudste Dogter van looft hy hem
Pedrarias, die in Kastilje was / zou trouwen. zyn Dogter
ten huwelyk
te geeven.

Eenlang daar na / besloot Pedrarias, Nunez te
zenden / om een Stadt aan de Haven van Acla, Nunez na
te stigten / alwaar toen Gabriël de Rojas was / Acla gezon-
zynde eene Sterkte door Pedrarias aangelegt / en den.
gelaste hem ook eenige Brigantyns te doen bou-
wen / om de Zuid-Zee met de zelve te bevaaren /
waar mede men de Kust verder ontdekken kon /
wegens de rykdommen die men geloofde in deeze
Gewesten te vinden. De Landvoogd Vasco Nu-
nez vertrok dan met taghentig man uit Darien,
die alle zeer wel genoegd waren om zyne Reisge-
nooten te zyn ; hy begaf zig dus met een Schip
langs de Kust / en vond'er de Sterkte zeer ontbloot
van manschap / en d'Indiaanen in groote verbaast-

1516. heid. Hy verkoor'er Regters en Overheden / en gaf aan de Sterkte de naam van Villa d'Acla. Deeze Stadt nu is aan Zee gelegen / en van eene Haven voorzien / die zeer diep is / maar gevaarlyk voor de Schepen om'er in en uit te loopen / van wegens de groote ſtroomen die men'er ontmoet. Hy ordineerde / dat nademaal'er geene Indiaanen omtrent waren / dat een ieder met zyne Slaaven die zy by zig hadden / de landen voor zig zelven bebouwen en bezaapen zouden / om Graanen tot hun onderhoud aan te winnen / alzoo hy d'eenige was / om de voorzorge des Oorlogs en 't beſtier te doen hanthaven ; en ſtelde zig d'eerſte in / anderen ten voorbeeld / om de handen aan 't werk te ſlaan. Hy was een ſterk en hardvogtig man / en bereikte toen nog weinig meer dan veertig Jaaren. Altoos was hy d'eerſte aanvanger van den arbeid / van welke natuure die wezen mogt / als in navolginge van der aloude Veldheeren der Romeinen. Ter zelver tyd quam'er Eſpinoſa, wederkeerende uit het land van den Kacique Paris ; en Vaſco Nunez, die een zeer koen en onderneemend man was / verbeelde zig dat wanneer de Soldaaten van Eſpinoſa te Dariën waren wedergekeerd / en dat al het Goud onder hen verdeeld zoude zyn / zy'er zig niet lange zouden ledig houden / maar met eene Brigantyn tot hem komen / met gedagten / om'er een goed gedeelte van te trekken / op dat zyn getal vermeerderd wierd / waar mede hy zyne nieuwe Stadt deed vergrooten / en de Schepen voor de Suid-Zee te beter bouwen mogt / dat wel zyn voornaamſte oogmerk van allen was. Sulks hy dan weder keerde / en te Dariën gekomen zynde / verheugde zig Pedrarias over zyne komſt / en handelde hem na 't uitwendig bleek / en mogelyk ook inwendig gelyk zynen vereiſchten Schoon-zoon ; hy gaf hem twee honderd Soldaaten / en verzorgde hem van alles wat noodig tot zyne Togt was. Na dat hy zig met al zyn volk in drie Schepen had ingeſcheept / vertrok hy na Acla, alwaar hy gekomen zynde / bevond dat Diego d'Albitez, (die hy

Zyne hoedanigheid aangemerkt.

Keert weder na Dariën om meerder manſchap.

hy agtergelaaten had om in zyne plaatze te gebieden /) na Hiſpaniola vertrokken was / verzoekende verlof om een Gehugte te Nombre de Dios te bouwen / om van daar ontdekkinge na de Zuid-Zee te doen; want alle die rykdommen verkreegen hadden / tragteden niet dan na ſtaat / waar van Diego d'Albitez eenen was; dog niet gevonden hebbende wat hy zogt / (nademaal men hem na Pedrarias weeg /) zoo bevragte hy'er een Schip / en keerde met zeſtig mannen dien hy daar vond / na Darién, peinzende dat hy vertrokken was om leeftogt en volk af te haalen; waar over Pedrarias hem betuigde met genoegen 't ontfangen / zoo wegens zyne gedaane Togt als wederkomſt / nademaal hy een voorzigtig en beſcheiden man was. 1516.

Diego d'Albitez na Hiſpaniola om met verlof na Veragua te vertrekken; word na Pedrarias geweezen.

Na dat'er Diego d'Albitez zig eenige dagen ververſcht hadde / verzogt hy verlof van Pedrarias om eenen Togt na Veragua te mogen doen. Maar Pedrarias kreeg toen op d'Albitez agterdogt; dog ontveinsde zulks tot heel zyn handel quam uit te breeken. Ondertuſſen zond Vaſco Nunez eenen Campanon genoemd / die een Neef van Diego d'Albitez was / na de Rivier las Balſas, om te zien of 'er gelegentheid was / om eenige Schepen toe te ſtellen. Hy weder komende / zeide de plaats zeer bequaam daar toe te wezen; en alzoo hy vyftig Soldaaten by zig hadde / ondernam hy onderwegen eenige Kaciquen te bevegten; dog zy weerſtonden hem / zonder nogtans aan wederzyde elkander veel ſchaade te doen / en quam eerlang weder te Acla, van waar hy uitgetrokken was. Middelerwyl dat Companon deezen Togt deed / maakte Vaſco Nunez een aanvang om hout ten aanbouw der Schepen te vervaardigen / nademaal hy voor zig zelven / nog zyn volk nooit ledig was / 't zy in gemeene of byzondere werken bezig te zyn. Men hakte en vervaardigde eindelyk alle het noodige hout voor den aanbouw van vier Brigantyns / om ze aan de Rivier las Balſas te doen afloopen en ze van alle behoefte te voorzien. Ondertuſſen vaardigde Nunez, Companon wederom met dertig Ne-

Vaſco Nunez bereid zig om Schepen voor de Zuid-Zee te bouwen.

1516. gers / nevens eenige Kaſtilliaanen af na 't Gebergte / van waar het water zig met dat der Zuid-Zee vermengde / om'er een Magazyn-huis te bouwen / alwaar deeze het Hout / d'Ankers / Kabels en Touwwerken op hunne ſchouders moeſten toeffen om er zig dan uit te ruſten / en'er den leeftogt en andere benoodigde dingen ter hunner beſcherminge in te bewaaren. Dit Huis dan op de top eens Bergs gebouwd zynde / begon men'er alles in over te brengen / zynde het zelve twaalf mylen van den weg / Bergen en Rivieren afgelegen. Het hout wierd'er door d'Indiaanen / die zy tot Slaaven hielden / gedraagen. De Negers dertig in getal zynde / droegen ingelyks een groot gedeelte / en de Kaſtilliaanen deeden mede een ieder na zyn vermogen. Men zoude niet gelooven / wat moeiten en arbeid dat ze te verrigten hadden / om het hout / yzerwerk / de wapenen en andere benoodigde dingen derwaards over te brengen; en niet tegenſtaande deezen arbeid / ſtierf'er geenen Kaſtilliaan nog Neger / maar van d'Indiaanen veel. Niemand was'er in gantſch Indiën toen / die ooit zoodanig een werk zag ondernemen / als Vaſco Nunez verrigte / dat de Benyders van Pedrarias deed zeggen / dat hy hem desswegen altoos als eenen Gevangenen / en buiten eenige verrigtinge gehouden had / uit bedugtheid / dat hy door zynen yver en konſt / als mede door zyne dapperheid / hem zyne eere en agtinge verduiſteren mogt; waar van straks nader.

Door zoo veel wy nu ten einde van dit Jaar gekomen zyn / zal 't niet oneigen wezen / om wegens de Paders Hironimiaanen / en wat nog ten deezen tyde voorgevallen is / iets te verhaalen. Deeze goede Geeſtelyken te Sevilje aangekomen / vonden'er een Schip gereed leggen / waar in zy zig inſcheepten / zonder den Opper-Regter by zig te hebben / komende niet tydig genoeg daar zyn / om hen gezellig te wezen / en de Scheepslieden weigerig waren / De las Caſas 't ontfangen / die anders zeer nodig by de Paders geweeſt hadde / zeggende dat ze geene genoegzaame onderhoud voor zoo

De Vaders Hironimiaanen ſcheepen na Hiſpaniola.

veel

zoo veel volks aan boord hadden / nog hem na zyne verdienſten houden ontbaalen. Zy zig dan in een ander Schip begevende / vertrokken beide deeze Schepen te gelyk / en maakten op den elfden van November zeil. Zy quamen met goed weder aan 't Eiland St. Jean, alwaar De las Caſas nogmaals begeerte hadde / om zig by de Paders Hieronimiaanen in te Scheepen / om hen mede na Hiſpaniola te verzellen. Maar deeze Paders weetende dat hy op eenige Weereldlyke Perzoonen aldaar zynde / zeer quaalyk genoegd was / en zulks wegens zyne byzonderheden / wilden zy niet gedoogen dat hy'er in quam; zulks dat hy dertien dagen na hen in Hiſpaniola aanlande / nademaal het Schip waar mede hy overgekomen was / nog ietz aan 't Eiland St. Jean de Puerto Rico te verrigten had. 1516.

Jean Bono vertrekt na 't Eiland Trinidad en word 'er van d'Eilanders wel ontfangen.

Hier nu had men tyding hoe Jean Bono een Biſkajer / die een Zeeman was / aan 't Eiland Trinidad gekomen was / alwaar d'inwoonders byanden der Karibaanen zyn; de Landaard deſ Eilands / quam dan gewapender hand om te weeten wat volk zy waren! Jean Bono antwoordde / dat ze niets dan Vreede zogten / en dat ze aldaar gekomen waren om met hen te leeven. d'Indiaanen grof genoeg van verſtand zynde / geloofden dit; niet tegenſtaande het d'eerſte reize niet en was / dat ze op andere tyden bedroogen waren / door diergelyke ſtroopereyen daar gepleegt; zy hooden zig egter aan / om er huizen voor hem en de zynen ten verblyf te bouwen / betuigende zig zeer vergenoegd / om hen in hun gezelſchap te hebben. Men begon'er dan een huis te bouwen / nademaal Jean Bono niets meer begeerde / wordende dit na hunne wyze opgeregt / en zulks in eene geſtalte van een ſchip / met hegte ſtylen die den ingang maakten / en goede vaſte dwersbalken voorzien / want men 'er overvloed van goed en duurzaam hout vond; hen ontbrak ook niet om 't zelve wel te dekken / dat met ſtroo geſchiede. Dit huis nu opgemaakt zynde / had uitwendig een goed aanzien / en daar kon-

1516. konden in 't zelve wel honderd man huisvesten. Dagelyks bragten d'Indiaanen den leeftog van Vis/ Brood / Vrugten en van alles wat ze hadden / in overvloed aan. Jean Bono preste dan d'Indiaanen om 't huis te dekken / dat ze zeer gewilligelyk deeden. Als het Gebouw nu reeds twee verdiepingen hoog was opgemaakt / zoo dat die van binnen / anderen van buiten niet meer zien konden; beriep Jean Bono het meerendeel uit het Gehugte / zoo mannen als vrouwen / en deed hen in dit huis gaan / om hen iets te doen verstaan / waar over zy zeer genoegd zouden wezen. Daar begaaven'er zig dan omtrent vier honderd binnen; en zy'er naauwelyks in gegaan zynde / belegerde hen Bono met zyn manschap / die omtrent zestig uitmaakten / en stelde zig zelven met een ander gedeelte / voor den ingang / ieder met eenen Degen in de hand / zeggende: Dat zy'er zig niet uit te begeeven hadden, of dat ze den dood te vreezen hadden. Alhoewel nu d'Indiaanen de bloote Degens voor hen zagen / lieten ze egter niet na / om groot geweld op den uitgang te doen / niet bevreest zynde van zig onder deeze Degens te begeeven / om het 't ontkomen; maar Jean Bono en de zynen gaven hen geweldige houwen / en verhinderden zoo veel zy konden den uitgang; deeze nu die uit vreeze voor de wapenen / of om gedood te worden / of zig verlaud te zien / niet dorsten uitkomen / (en wel honderd vyf-en taghentig gevonden wierden/) maakten een verschrikkelyk geschreeuw / en wierden by koppels aan-een gebonden en gevanklyk na het Schip gevoerd; na dat ze hunne zeilen hadden bygezet / liepen ze na 't Eiland St. Jean, alwaar hem de Vaders Hieronimiaanen op zyn wederkomst van deezen Togt vonden.

Die hen ontrouwelyk handeld.

Komste der Vaders Hironimiaanen in Hispaniola.

Deeze Vaders quamen dan op den twintigsten van December te St. Domingo aan te landen / en namen hun verblyf in 't Klooster van St. Franciskus; zy bemerkten'er dat ze des nagts in 't hoog geduurende de Vroege Metten / zoodanig aan 't sweeten geraakten / als of het in Europe gedu-

ren-

rende de Hondts-dagen was geweeſt / en in deeze drie dagen / die zy met deeze Franciſcaanen overbragten / verzogten ze hen van Druiven verſch geplukt / en van Appelen uit hunnen Tuin. Uit dit Klooſter gingen zy na het Huis des Voorraads. De Koningſche Amptenaaren wierden door hunnen komſt zeer overvallen / want zy hen niet zoo dra verwagt hadden. Zy verzogten van de Paders hunne Laſt-brieven te mogen zien / dat geſchiede / en wierden aanſtonds gehoorzaamt. Alhoewel ze nu eenige ontroereniſſe onder het volk vernamen / (nademaal ze reeds door Brieven eenige bewuſtheid ontfangen hadden / hoe deeze Paders hen alle d'Indiaanen ontneemen zouden / die zy bezaten /) klaagden zy dat al deeze wanorder door den Regter Tapia verorzaakt was. De Paders deeden dan deezen Regter tot hen komen / op dat ze hem beſtraften ; en alzoo deezen vermoede / dat zulks voor een gedeelte van anderen ontſproot / die dit aan de Paders hadden overgebragt / klaagde hy van verongelykinge ; egter verorzeerde men hem in tien Peſos in Gout / en afſtand van zyn Ampt te doen ; zulks Tapia geen Regter der Staatkunde meer zou blyven. 1516.

Beſtraffen den Regter Tapia.

Vervolgens nu begonnen de Paders wegens het Eiland navorſchingen te doen / raakende d'Indiaanen en de zaaken waar van de Pader De las Caſas berigt gegeeven hadde / en bewerkten alles met veel omzigtigheid. Ten zelven tyde keerde ook den Beſtierder van 't Eiland Cuba weder / met laſt : Dat wanneer iemand van 't Eiland Cuba in deeze Koningryken met verlof zou komen, hem d'Indiaanen die hy hadde, niet ontnomen wierden, zoo lange de tyd zyner verlofgeevinge zou duuren; Dat men de wegen opruimde, en dat de ſchulden van de Goudſmeltinge allenks ingevorderd wierden; Dat men een ander Huis ter ſmeltinge in eene nader gelegene plaats zou maaken, op dat d'inwoonders zoo verre niet te gaan hadden; Dat middlerwyl de Steden geene eigen goederen hadden; Dat alle d'ingezetenen de koſten der gemeene zaa-

Orders voor die van Cuba.

1517. volgen; dat met buiten gemeene ongemakken en hongerlydinge wierd uitgevoerd. Men kreeg'er dan eindelyk twee van waardig/ die in Zee gevoerd zynde/ van alles wat ze noodig hadden voorzien wierden; en zeil-ree leggende/ begaf hy'er zig met zoo veele Kastiliaanen in als ze voeren konden/ en nam zynen koers na 't groote Peerel Eiland. Middelwyl men d'andere Brigantyns vervaardigde/ was men ten beste bezig om den leeftogt in dit Eiland/ zoo veel men konde/ by een te krygen/ met gedagten om d'inwoonders door den honger 't onderwerpen/ en om zig gedurende hun verblyf aldaar te doen bestaan.

trekt na het groote Peerl-Eiland.

Ontfangd eenen Brief van den Aards Bisschop van Sevilje.

Ondertusschen dat Vasco Nunez dus bezig was/ ontfing hy eenen brief van Diego de Deza Aardsbisschop van Sevilje, die in d'eerste ontdekkinge der Indiën veel dienst gedaan hadde/ toenmaals Hofmeester van de Prinze Don Jean, waar door hy hem liet weeten: Dat hy vernomen hadde, hoe door hem de Zuid-Zee ontdekt was geworden, en dat hy hem verzekerd hield, zoo hy d'ontdekkinge ten Westen agtervolgde, hy'er gewapende Indiaanen ontmoeten zou; maar dat zoo hy't ten Oosten wende, hy groote rykdommen, en magtige troepen van Vee zou vinden. Als nu alles bereid was/ begon Vasco Nunez zynen koers langs 't vasteland ten Oosten aan te zetten/ hebbende ruim honderd man by zig/ nademaal de gevangene Indiaanen hem berigt gaven/ dat men'er veel Goud aan deeze Kust vinden zou/ zynde dit de derde tydinge/ of onderrigt/ van de groote rykdommen in Peru. Zeilende dan na eene Haven/ die zy de Kaap of Uithoek van Pinas noemden/ vyf en twintig myien of iets meer van de Golf St. Michel gelegen/ vonden zy'er een groot getal Walvissen/ die zig omtrent deeze Kaap Pinas vertoonden/ en verder Zeewaarts swommen. De Scheepslieden zorgden te zeer te naderen/ overzulks den dag ten einde liep; zy quamen dan aan een andere Kaap/ in meeninge hunnen koers met het aankomen van den dag te veranderen; en

Verneemd wederom berigt van Peru.

voor

1517.

voor zoo veel zy de wind tegen hadden / beſloot Vaſco Nunez in het Land van den Kacique Chicama aan te landen / om de dood der Caſtiliaanen te wreeken / die Gaſpar de Morales gevoert hadde. D'Indiaanen ruſten gewapent by een / om hen te wederſtaan; doch de Caſtiliaanen maakten met hunne Degens kort werk / en ſloegen zoo gelukkig met hen datze zig eer lang meeſter van 't veld zagen.

Vaſco Nunez wederom uit het Land van den Kacique Chicama vertrokken / keerde weder na de Rivier Las Balſas, en liet 'er Hout hakken / en de Schepen verder opmaaken: doch het Yzer / de Pek en andere benoodigheden ontbraken hem om ze gantſch vaardig te krygen / des zond hy ten dien eynde / naar Acla. En voor zoo veel men nu tydinge had / dat eenen Edelman van Cordoua, Lope de Sola geheeten; tot Bevelhebber van 't vaſte land verkoozen was / en dat hy quam om 'er bezit te van neemen / wilde Vaſco Nunez weeten wat tydinge men van zyne komſt hadde / nademaal dat zoo men Pedrarias het Beſtier ontnam / (die zyn Schoonvader gewoorden was /) zoo oordeelde hy / dat men hem insgelyks het vervolgen van zyne onderneeminge verhinderen zou / en de Schepen die hy met zoo veele moeiten doen bouwen had / aan eenen anderen overgeeven; zulks hy zig in deeze bedugtheid vindende / op eenen nagt met eenen zekeren Valderrabano, en eenen Geregts-Schryver Rodrigo Perez genoemt / hier over geſpreek hield / zeggende tot hen onder anderen. Dat zedert men van deeze nieuwe Beſtieringe geſproken had, den Laſtbrief van *Lope de Soſa* moeſt aangekomen zyn, en dat indien dit zoo was, en dat deeze veranderinge gemaakt wierd, *Pedrarias* mynen Heer geen meer Beſtier in handen hadde; dat wy aldus ons, van onze voorneemens verſteken zouden zien, en dat alle d'ongemakken die wy om ten einde van ons oogmerk te komen, geleeden hadden, zoude in vergetenheid geſtelt worden. Dus was 't derhalven om eene volmaakte kenniſſe van

Keert weder naar de Rivier de Balſas.

Berigt ontfangen dat Lope de Soſa voor Bevelhebber van 't vaſte land verkoozen zy.

Reden van Vaſco Nunez deswegen gevoert.

Laa-

1517. zaaken te hebben, die ons nuttelyk zou konnen zyn; dat de Kapitein *Franciſcus Garabito* na de Stad *Acla* gaa, om van daar Yzer, Pek en andere zaaken die ons ontbreeken te haalen, en dat hy bevraagen zoude, of de *Soſa* gekomen was; dat indien ja, hy wederkeere, en wy deeze Schepen zoo goed wy konnen toetakelen, en onze voorneemens agtervolgen; en wat zaake ons voor quam, zoo was het zekerſte, dat deeze die Beſtieren zal, wy goed williglyk ontfingen, nademaal wy hem behulpzaam en ten dienſt zyn zullen. Maar by aldien het Beſtier in de handen van *Pedrarias* mynen Heer Schoonvader agtervolgelyk bleef, en wy aldus vertrekkende om onzen Togt af te leggen, zoo ſtelle ik myne hoope in Godt, dat hy naar onzen wenſch en onz' goed voorneemen, eenen gelukkigen uitſlag verleenen zal. Men zegt ook dat toen Vaſco Nunez deeze reden voerde / het begon te regenen / en dat de Schild-Wagt die reeds oproerig was / zig onder het huis ontweek waar in Nunez zig bevond / en alzoo hoorde dat hy deeze woorden gezegt hadde; om zynen Togt met de Schepen t'agtervolgen; zonder d'andere redenen te voren geboert / verſtaan te hebben / nog ten welken inzigte die gezegt waren; en zig verbeeldende dat ze niets behelsden dan het juk van Pedrarias af te werpen / deedenze des niets blyken / maar verwagten eene gelegentheid om'et Pedrarias berigt van te geeven. Ondertuſſen nu / wierd het beſluit van Vaſco Nunez, door Valderrabano en Perez goed gekeurt / en om zulks ter uitvoeringe te brengen / riepen zy Garabito tot zig / om hen daar in ten dienſte te zyn; die dan eerlang vertrok om zig na Acla te begeeven / met zig neemende veertig Soldaaten. Aldaar gekomen / en ziende dat Lope de Soſa niet aangekomen was / vertrok hy na Dariën. Ondertuſſen ontſtond dit gerugt van den komſt van Lope de Soſa in d'Indiën, eer zulks nog verrigt wierd / van wegen dat hy Bevelhebber van de Kanariën zynde / 'er eenigen tyd verliep / midlerwyl men 'er berigt van gegeeven hadde / en zyn ant-

Het voorneemen van Nunez beluiſtert.

Garabito door Nunez naar Acla om berigt gezonden.

antwoord bekomen kan. Wanneer nu Vasco Nunez de laastemaal van Acla vertrok / om na de Rivier Las Balsas te keeren / vernam men dat Garabito aan Pedrarias geschreeven / en hem berigt had / dat Nunez van voorneemen was zig op te werpen / en van 't juk der gehoorzaamheid t'ontslaan. Zulkerwys het gemoed van Pedrarias reeds weder tegen hem vooringenomen wierd; en gelyk hy eensmaals wegens zyne bedryven versmaad was geworden / alzoo had hy dan ook niet veel Konstenaaryen noodig om te doen gelooven / wat hy quam aan te breugen / gelyk zulks de tyd nog byzonderlyker te kennen gaf / nademaal in 't Schryven dat Garabito van Nunez deed / hy tegens hem gestoort en door eenige woorden zig beledig agte / gelyk we hier vooren getoont hebben / wegens de Indiaansche Vrouwe / die den Kacique Careta hem geschonken had / zynde voor een man van eere / en onlydelyke zaak. 1517.

Togt van Jean de Tabira na den Tempel van Dobayba gedaan.

Na dat ondertussen Espinosa van de Nederlaag van den Kacique Paris was weder gekeert / en dat de Factoor Jean de Tabira, begeerig naar de rykdommen was die men zeide in den Afgods-Tempel van Dobayba te wezen / verzogt hy ter vergeldinge aan Pedrarias, het geleide van deeze ontdekkinge te mogen doen; dat hem bewilligt zynde / zoo liet hy drie Vaartuigen verwaardigen / en veele Kanoôs van d'Inwoonders van Dariën koopen / om de groote Rivier te bevaaren / alwaar men zeide dat deezen Tempel was; en om deeze onkosten te boven te komen / gebruikte hy niet alleen zyne goederen / maar ook deeze van den Koning / die hy uit zyn Schatkiste trok. Om nu deeze Vloot te bemannen / nam hy honderd en zestig Kastiliaanen nevens veele Indiaanen met zig / en voer de Stroom opwaarts / niet zonder groote beswaarnisse / naadien deeze Rivier zeer snel vloeyde. D'Indiaanen van Dobayba berigt hier af hebbende / waren op hun hoede / en begaven zig in drie zeer groote Kanoôs, die zy dwersch in de Rivier leiden / overvallende de Kastiliaanen op 't onvoorzienste / zulks 'er eene ge-

dood

1517. dood / en in een oogenblik veele gewond wierden. De Kaſtiliaanen in de Kanoôs dit ziende / weeken onder het beſchut der Brigantyns; en egter hooger op willende vaaren / beſlooten ze een gedeelte te Land voort te rukken; dog de Rivier quam door veele regenvlaagen zoodanig op te zwellen / dat ze zig verre buiten haaren Oever verhief / zoo dat veele Boomen onder vloeyden; zulks dat de Kanoôs waar in Tabira was / by ongeluk op eene deezer Boomen vaſt raakte / en daar door omſloeg; weshalven den Amptenaar Jean de Birues en Tabira, verdronken / zonder dat men hen te hulp konde komen / en niemand dan die ſwemmen konde / kon zyn leven redden. De Kaſtiliaanen verkoozen in de plaats van hunnen Bevelhebber / Franciſcus Pizarrus, om hen te beſtieren / nademaal hy in alle ſoorten van gevegt / zeer ervaaren was / en voorzigtig om de Krygslieden te beſtieren / dien hy weder na Dariën, zonder eenig gevaar te ſpoden heen voerde. Pedrarias vond zig in dit verlies zeer geraakt / en egter tragte hy door eene aanmoediginge zyn Volk te troosten vermaanende hen den moet niet te laten in de ſchoenen zinken / alzoo hy hen Pizarrus tot een Kapitein gaf / en dat ze gingen om den Kacique Abrayme te vervolgen / waar uit zy zoo veel voordeels trekken konden / als zy ten hunnen behoefte noodig hadden. Eenige nu vergenoegden zig in deeze woorden / en namen dit vertrek aan; dog anderen verwierpen 't wegen zoo veel ongemaks als 'er zou te verduren zyn / en vervolgens wilden zy 'er niet eens naar luiſteren.

Zyn ongelukkig omkomen.

Franciſcus Pizarrus voor Bevelhebber verkooren.

Midlerwyl liet Pizarrus niet naa te vertrekken / en begaf zig te Land na den Kacique Abrayme, gelyk'erwys hy in andere togten gedaan hadde; dit Land nu was geheel in rep en roer / 't geen verooraakte / dat ze 'er nog Goud / nog Volk / nog waar van te leeven vonden / zulks zy 'er grooter Honger te verduuren hadden; en genoodzaakt wierden zeven ſtuk van hunne Peerden / die zy met hen voerden / te eeten / nevens die waar van ze zig bedienden om weder naar Dariën te keeren / al-

waar

waar zy genoodzaakt waren met veele weder- 1517.
waardigheden weder aan te komen. Kozt hier naa quam Diego d'Albitez met een groote overvloed van Goud aan / nevens veele Slaaven / die hy aan de Kust van Nombre de Dios / en in de Landschappen van Chagre en Veragua verovert hadde.

Andere Ontdekkinge door Espinosa gedaan.

Elders oeffende zig nu Espinosa meer in Wapenen dan in Letteren van weetenschap / zulks hy naauwelyks van zyne onderneeminge / waar van wy hier vooren gesprooken hebben weder gekeert was / of hy zogt Pedrarias aan om hem verlof te geeven / weder ter ontdekkinge van andere nieuwe Landen uit te trekken / na dat Vasco Nunez zig reeds hadde voor gestelt. Hy deed dan eenen langen Togt / zoo als hy des zelve in zyne Gedenkschriften te kennen geeft; en lep meer dan vier honderd Mylen af. Hy bevolkte Nata, dat d'eerste bewooninge was / die de Kastiliaanen aan de Suid-Kust quamen te stigten. Gelyk nu alle deeze zaaken ten einde deezes Jaars voorvielen / zal 't niet oneigen wezen / eer we verder gaan / te verhaalen; wat de Vaders Hieronimiaanen in Hispaniola quate verrigten: Nademaal wy voornemens zyn / de verder verrigtingen van Pedrarias, en desselfs avontuurlyke onderhandelingen met Vasco Nunez, en meer andere rare voorvallen / ter voegzamer tyd en plaatze onder de Scheepstogten van Franciscus Hernandez en Jean Gryalva, op de Jaaren 1517 en 1518. in te lassen.

Wat de Vaders Hieronimiaanen op hun komst in Hispaniola verrigten.

Deeze Vaders dan te St. Domingo aangeland / maakten eenen aanvang om t'ervaaren hoe zig alles in dit Eiland toedzoeg / en om 'er zig allerwegen van te laaten onderrigten / op dat ze zagen hoe ze hunnen Last souden werkstellig maaken. Zy maakten dan eerstelyk gemeenschap met de Regters van Gehoorgeevinge / en namen berigt tegens Passamonte en andere Koningklyke Amptenaaren. Zy handelden ook byzonderlyk met veele oude Ingezetenen des Lands. Ook maakten zy kennisse met hen die de Geloofwaardigste waren / van wien ze hoopten meerder ligt tot de waarheid

1517. te genieten. Zy gingen met verſcheide Geeſtelyken gemeenzaam om / en hoorden vooz alle de Vader De las Caſas. Eindelyk deeden zy alle mogelyke naarſtigheid / om niets te verzuimen / van 't geen hen aanbevolen was. Zy ſchaften eerſtelyk / het hebben van d'Indiaanen af / die d'afweezigen aanbedeelt waren / en ozdineerden aan de tegenwoozdigen / dat zy zig gelyk voozmaals van d'Indiaanen bedienden / hen gelaſtende om hen boven al wel te handelen / om den onluſt die in 't Eiland ontſtaan was te dempen. Insgelyks gaven ze zeer naauwkeurige Ozder tot hunne Bekeeringe. Wat nu de verdeelinge der Indiaanen aanging dat de ſtegters en koningſyke Amptenaaren raakte / daar van wilden ze toen nog niets aanbevelen / om alle Laſteringe te vermyden / op dat ze allenks voozt gingen om eerſt de gewigtigſte en noodzaakelykſte af te ſchaffen / waar in men de grootſte bezwaarniſſe vond. Maar de Vader De las Caſas die als van ongeduld brande / om de Verdeelingen der Indiaanen in 't Algemeen ontheven te zien / porde ten dien einde de Vaders zoo onophoudelyk aan / dat hy ten laatſten tot bedreygingen quam; nademaal hy zig verbeeld hadde / dat dit hunne eerſte verrigtinge in 't Eiland wezen zou; en alhoewel hy dit met eenen goeden yver deed / zoo nam hy niet wel in agt dat deeze dzift te zeer aangebonden zynde / hem ſchade konde toebzengen; Zulx dat hy zig dan ook daarom / des Nagts in 't Klooſter der Dominikaanen begeeven moeſt / nademaal hy zig anderzins niet zeker vond.

Aanzoekinge door De las Caſas gedaan.

De Vaders Hironimiaanen / vonden in hunne verrigtinge groote bezwaarniſſe / zynde meer genegen vooz den welſtand der Zielen / als in de verzekeringe hunner Perſoonen / des beſlooten ze eindelyk het niet goed te zyn om d'Indiaanen in vzyheid te laaten / nademaal ze zulks reeds dooz ervaareniſſe kundig wierden; en dooz de berigten die men hen gaf / dat hunne geneigheid zoodanig afkeerig was / dat ze nooit groote vzugt in den Geloo-

loove bewerken konden / nog 'er Meester in zouden 1517.
wozden. De Vaders Dominikaanen dzongen egter daar op aan ; waar op de Hieronimiaanen een naauwkeurig onderzoek zoo wel opentlyk als in 't verborgen gedaan hebbende / zy oordeelden / dat zoo men d'Indiaanen in hunne vzyheid liet leeven / zy niet genoeg deeden om hen te konnen onderwyzen / nog zig de loffelyke gewoontens den Kristenen te onderwerpen / nademaal zy niet dan tot hunne quaade gewoonten / als van de geboozte af geneegen waren / vliedende den omgang der Kastiliaanen zoo veele zy konden / om in hunne Ledigheid te volharden ; en ziende hoe weinig vzugt men met hen het Kristendom in te planten trok / van wegen hun swak geheugen / zonder eenige andere wederwaardigheid / dan alleen het ongenoegen dat ze in deeze Leeringen hadden / en in de goede gewoontens vonden / zy liever naar het Gebergte ontweeken. Veele Geestelyken waren van gedagten / dat deezen Landaard geene natuurlyke Menschen waren / nog dat ze geen vermogen nog oozdeel hadden / om waardiglyk het H. Sacrament t'ontfangen / nog dat ze geen vermogen hadden / om zelfs de gronden des Katholyken Geloofs t'omarmen. En egter zogten de Vaders Hironimiaanen alle zoorten van middelen by te bzengen / om hen den Geloove t'onderwerpen / en ze te doen ontlasten van de onderdzukkingen die zy te lyden hadden / hen beveelende aan oude Ingezetenen / dat eerlyke Liedens waren / en die vooz hen geneegentheid droegen ; op dat ze zig voegden in de Gehugtens by de Kristenen te woonen / en zy hen zoo beproefden dooz alle zoozten van bedenkelyke zagtigheid. Wat nu verder d'Aanbeveelingen raakte / op dat ze onder de beschermínge daar zy onder waaren / wel gehandelt wierden / zoo deeden de Vaders d'oude Aanbeveelingen weder afkondigen / op dat ze in agt genomen en gehandhaafd wierden / onder groote straffen / die zonder eenige vergeevinge zouden uitgevoert wozden ; betoonende alzoo veel meer agtinge in de Herstellinge en in 't welweezen der Indiaa-

D'Indiaanen in Vryheid leevende nier wel tot den Geloove en tugtig leeven te brengen.

Verscheide gedagten der Geestelyken wegens d'Indiaanen.

1517. diaanen te hebben / dan wegens de voordeelen der byzondere Perzoonen.

d'Indiaanen door de Kinderpokjens beſmet.

Het gebeurde ten dien tyde dat d'Indiaanen van de Kinder-pokken zeer bezogt wierden / en men hield het 't ontſtaan uit hunne geduurige omgang met de Kaſtiliaanen gehouden / alhoewel dit geen ſchyn van waarheid had; nademaal men zederd merkte / dat dit quaad onder hen op zekeren tyde gemeen was; dat nu in dit en in 't volgende Jaar voorviel / geduurende van welke het quaad zoodanig vermeerderde / dat'er een ongelooflyk getal in alle de Eilanden van ſtarven / nademaal de ſlauwmoedigheid en ſwakheid in hunne geſtelthed van zoodanigen natuure was / dat wat voor ongeval hen over komen mogt / zy van hunne behoudeniſſe wanhoopten / en eerlang den moed verloozen. De Vaders Hironimiaanen lieten ondertuſſen niet na omtrent de verbeteringe der miſſlagen 't arbeiden / en goede gewoontens in te voeren / als ook de gierigheid en overmoed te beſtraffen; en alzoo Alonzo de Zuaſo niet lange in zyn komſt vertoefde / begon men alles 't onderzoeken / en zulks zoo wel wegens de klagten der Beroepinge / (die Marcelo de Villalobos, Jean Ortiz de Matienzo en Lucas Vaſquez d'Ayllon waren /) als alle d'andere Koninglyke Amptenaaren. De klagten die de Burgerlyke en ſtrafwaardige zaaken kundig was / deed die in zeer weinig tyds ter genoegen van partyen afhandelen. De Vaders nu waren niet alleen in de verbeteringe der miſſlagen van Hiſpaniola bezig / maar wilden ook kenniſſe der Koninglyke Gelderen hebben / en die ze bezaten rekeninge doen geeven. Zy verzogten mede de Gebouwen en andere zaaken / raakende het gemeen.

Onderzoek op de Koninglyke Amptenaaren.

Pryswaardige daaden der Vaders Hironimiaanen.

Insgelyks beſchikten ze andere loffelyke bedryven aan 't vaſte Land en in andere Eilanden. Zy verbeterden in veele klagten d'algemeene verdeeling der Indiaanen / zoo als den Schatbewaarder Paſſamonte en Rodrigo d'Alburquerque verrigt hadden / en gaven eene nieuwe order / dat de Dominikaaner en Franciſcaaner Geeſtelyken zig na de Peerel-kuſt be-

begeeven zouden / en dat men'er de Bekeeringe agtervolgde / zonder dat zulks den Peerel-handel verhinderen kon / gelyk men te voozen gedaan hadde / tot groote ergerniſſe der Indiaanen. Zy gelaſten mede op groote ſtraffen / dat niemand d'Indiaanen van 't vaſte Land verontruſten nog qualyk handelen zou / en ſtelden'er eenig volk om daar over zozge te hebben en rekeninge te houden van inkoop en vermangelinge die'er geſchiede / om'er het Opſte vooz den Koning van af te trekken / op dat de bevolkinge van Cubagua en de inmangelinge der Peerlen / beide vermeerderden. Zy bevoolen mede aan Pedrarias dat hy niet meer eenig volk ter ſtrooperyen uitzond / en dat hy het Goud en de Slaaven / dat hy desswegen verkreegen hadde / of nog krygen zoude / zou overzenden ; en dat den Biſſchop zig by eenige Kerkelyken en Regters voegen zou / om te onderzoeken of men d'Indiaanen als Slaaven te houden hadde ; en in gevalle dat ze niet daar vooz gehouden wierden / dat zy ze dan zonder vertoevinge in vryheid ſtelden / gelykerwys zy goed dagten ; daar by doende / dat deeze zelfde ſcheidslieden zig onder hen beraaden zouden / of de ſtrooperyen die men op d'Indiaanen deed / geoozloofd of redelyk waren. 1517.

De Vader De las Caſas dan ziende dat de Hironimiaanen de zaaken niet na zyne gedagten afhandelden / was desswegen niet wel genoegd / en ſpzak met veel vryheid overal waar hy zig bevond / tegens hen allen. Veele verdroegen 't geduldelyk / wel bewuſt zynde / dat het dooz zynen al te grooten yver en niet dooz benydinge geſchiede / waar dooz hy zig afzonderde van veel andere gebreeken ; dog anderen konden hem met zoo veele toegeeventheid niet dulden. Gelyk hy zig nu niet liet afwyzen / zoo deed hy ter zelver tyd eene merkwaardige zaak ; hy verzekerde dat de Regters van Hiſpaniola ſchuldig waren / aan de verwoeſtinge en het verderf dat de Lucajos dooz de rooverpen / dien'er gedaan waren / veroozzaakt was ; en vergat ook niet vooz te ſtellen / de daad die aan de Kuſt van

1517. Cumana begaan was / die den dood van de gelukzalige Vaders Dominikaanen / Broeder Jean Garces en zyne medegenooten had nagesleept. Engelyk hy wantrouwde / dat de Regters medepligtig aan de strooperyen op d'Indiaanen waren / bragt hy tegens hen eene vervaarlyke beschuldiginge in / en verklaarden hen voor strafwaardige / doodslagers en bewerkers van alle deeze ongevallen. Ondertusschen waren de Vaders Hironimiaanen zeer verheugd dat De las Casas deeze klagten voortbragt / zig verbeeldende dat deeze misdaaden wel beweerd waren / en dat het geene zaaken waren / die voor de Regters deezer plaatze konden afgehandeld worden; maar die aan 's Konings raad moesten overgebragt worden / op dat'er zyne Staatdienaaren kennisse van namen. Ondertusschen vervoorzaakte deeze beschuldiginge zoo veel ergernisse / dat den haat die men reeds tegen de Vader De las Casas gevoed had / veel vermeerderde / en het gevaar des te grooter wierd; alhoewel Alonso de Zuaso de man was / die hem in dit doen nog te meer aanmoedigde. Hy eindelyk ziende dat alles niet na zyne gedagten uit viel / stelde zig voor om weder na Kastilje te keeren. Men deed wel alles wat men kon om hem daar van af te wenden; maar alzoo hy eenen Priester was / en dat hy een Bevelbrief van den Koning hadde / om over-al te gaan en te komen waar hy wilde en na dat zig de zaken toedroegen / hield men hem'er niet van af; maar men deed egter in Kastilje weeten / dat zyn doen haatelyk en ergerlyk was / en dat hy de zaaken zoo onvoorzigtiglyk behandelde / dat ze ligtelyk een opstand verwekken konden. De las Casas maakte zynen 't wegen in zyne Brieven bekent / wat hem goed dagt / verschoonende zelfs niet de Vaders Hironimiaanen / zeggende dat ze in geenerlepwyze d'Indiaanen begunstigden; dat zy vrienden in 't Eiland hadden / en dat ze hen na Cuba verzonden hebbende / eene verdeelinge van Indiaanen door Diego Velasquez verkreegen. Eindelyk De las Casas wantrouwde dat zyne Brieven in Sevilje waren onderschept gewoorden / en dat ze

De Regters van Hiſpaniola door De las Caſas beſchuldigd.

Beſluit weder na Kaſtilje keeren.

Dat de Vaders Hironimiaanen De las Caſas afraaden.

niet

niet in handen van den Kardinaal van Toledo gekomen waren / waar uit ontſtond dat hy het Eiland verlaaten moeſt. 1517.

Hy vertrekt egter en komt aan 't Hof.

Voor dat nu oyder quam dat de Vader De las Caſas van Hiſpaniola vertrekken zoude / was hy reeds van St. Domingo vertrokken / als zynde in May-maand deezes Jaars / en quam 't Aranda, alwaar toenmaals het Hof was. Ter zelver tyd viel de Kardinaal Ximenez in eene krankheid; zulks dat De las Caſas zig verbeeldende nu met hem niet te konnen handelen / beſloot na Valladolid te gaan / om'er den Koning te verwagten / nademaal men zeide / dat hy eerlang in Kaſtilje zou komen. Ondertuſſen dat nu de Vaders Hironimiaanen het hevige gemoed van De las Caſas kenden / en de zaaken die hen aanbevolen waren / van groot gewigte waren / zoo beſlooten ze hunnen medegenoot Broeder Bernard de Manzanedo na Kaſtilje te zenden / om de Koning en zynen Raad van den ſtaat der Indiaanen 't onderrigten / als mede d'onderzoekingen die zy gedaan hadden / en van het beſluit door hen genomen / op dat'er de Koning na zyn behaagen in voorzien mogt. Voor zoo veel men nu in d'eerſte Brieven ſchreef / hadde men berigt gegeeven van de beſchuldigingen die De las Caſas tegens de Regters van Hiſpaniola gedaan had; men gelaſte van 't Hof aan Alonzo de Zuaſo, dat hy in geenerleye wyze iets verrigte / zonder oyder en medeweeten van de Vaders Hironimiaanen / als verkoozene gevolmagtigden van den Koning; nademaal hem gezegt was / niet ter zaake dienende te weezen / dat hy zig met zoodanige beſchuldiginge moeide / hy deg geantwoord hadde / dat hy niet dan in zaaken van Regten toezigt had. Vervolgens verzag men zig van eenen Biſſchop voor St. Domingo, Alexander Geraldino Romano genoemd; men gelaſte hem / en aan den Biſſchop van Conception, dat zy zonder eenige vertoevinge / bezittinge van hun Bisdom hadden te neemen / nademaal de Vaders Hironimiaanen berigt gaven / dat'er hunne tegenwoordigheid grootelyks noodig was. De Kardinaal de Toledo,

De Hironimiaanen zenden insgelyks eene hunner medegenooten na Kaſtilje.

Biſſchoppen voor St. Domingo en Conception gezonden.

1517. die Opper Inquiſiteur was / gaf hen laſt / en de hoedanigheid van Inquiſiteurs der Indiën te wezen / om gedingen tegens de Ketters en afgevallenen / (zoo'er gevonden mogten worden /) aan te voeren. En voor zoo veel Alonzo de Zuaſo niet weinig bezigheden in Hiſpaniola hadde / en dat hy in perzoon in d'andere Eilanden niet zyn kon om 't onderzoeken en agt te geeven op de doeningen der Voorſtanders van den Geregte / zoo zond men oyder uit het Hof aan de Vaders Hironimiaanen / van'er in te voorzien na hen goed dagt.

Die van den Kardinaal de Toledo volmagt als Inquiſiteurs eerlangd.

Nog quam'er een tweede Oyder van den Raad aan de Hironimiaanen / door welke men verbood / geene verdeelinge der Indiaanen aan de Regters en Amptenaaren in d'Indiën te geeven / op dat ze vryer zynde / ligtelyker d'ordinantien verbullen konden en ze met meerder zorge en naauwkeurigheid ter uitvoeringe ſtellen. Dog na dit alles vermeerderde het gerugt van de geſtrengheid en wreedheden die Eſpinoſa en d'andere Bevelhebbers geoeffend hadden / in het pleegen van rooverpen die zy aan 't vaſte Land deeden / allenks hoe meer / en voornamentlyk toen Gonzalo de Badajos, die zeer arm was / aan 't Hof gekomen was; zulks men openlyk zeide / dat het eene regtvaardige ſtraffe Gods was / waar van men de voornaamſte ſchuld op Pedrarias ſchoof; dit nu verorzaakte dat men hem uitdrukkelyk gelaſte / niets 't onderneemen zonder order der Vaders Hieronimiaanen; en aan de Vaders zelfs / dat ze wegens de wanorder in 't vaſte Land in ſwang zynde / eene bequaame orde daar ontrent te beraamen hadden.

Den Amptenaaren verboden geene aanbedeelinge van Indianen te doen.

Zyna ter zelver tyd kreeg men de tyding / dat de Koning te Villa-Vicioſa was aangeland / waar over het geheele Koningryk in 't algemeen een zeer groot genoegen ſchepte; van waar hy eerlang vertrok / en paſſeerende door Tordeſillas, met voorneemen om de Koninginne Jeanna zyne moeder te bezoeken / en ingelyks den Kardinaal de Toledo in d'Abdy van Valbuena de viſite te geeven; dog hy vernam dat hy reeds overleden was; zynde een *voorlugtig* Prelaat / wegens zyne opregt inborſt / en

en dapperheid; hy was een zieraad van deeze Koningryken / die door deezen dood hun schoonste glans verlooren / van wegens den nog laagen ouderdom des Konings / nadien hy d'eergierigheid van zyne gunstelingen / die hem verzelden / zeer bedwongen en ingetoomd hadde. Gelyk nu den Katholyken Koning quam 't overlyden / en dat hy uit de Nederlanden met veele Heeren om hem te verzellen aangekomen was / die den jongen Koning op zyne Reize dienden / (gelyk gemeenelyk in diergelyke gelegentheden geschied;) 'er ook veele zig nieuwlyks tot zynen dienst aanbooden; deed hy veele Bevel-brieven vervaardigen / die ter begunstiginge van de verdeelinge der Indiaanen strekte / die hy hen gants mildelyk schonk. Nademaal nu de Koning deswegen niet wel onderrigt was / gelyk'erwys in deeze ontmoetinge had noodig geweest / zoo verrigte hy niets dan volgens de smeekingen der Belanghebbers / die het eenigste middel waren waar van hy zig bediende. Hy gaf ook verlof aan veelen om Slaaven in d'Indiën te mogen vervoeren / niet tegenstaande het Verbod / dat'er tegen gemaakt was. De Koning voerde met zig voor Groot-Kanzelier eenen Nederlandschen Dokter / Jean Selvagio genoemd / dat een voorzigtig man en goed Raadsheer was / aan wien hy het gantsche bestier van het Geregte / als mede van geheel Kastilje en d'Indiën gaf. Ook voerde hy met zig zynen Hofmeester en Groot-Kamerling / den Heer de Gevers, die een Perzoon van gezag en zeer voorzigtig was / aan wien hy de zaaken van den Staat en andere bezigheden die niet van den Geregte afhingen / aanvertrouwde. Onder zyne Gunstelingen / was'er eenen Heer de Laxao geheeten / die eene van den eersten rang was; deeze bekleede het ampt van Groot Proefmeester / met wien de Vader De las Casas wegens zyne eisschingen begon te handelen / en in 't byzonder / om de gunst van den zelven Heer de Laxao aan zyne zyde te krygen.

1517.

Dood van den Kardinaal Eximenez.

Gunstbewys des Konings aan veele in d'Indiën.

REGISTER.

Aapen en Meerkatten veel zoorten in Dariën te vinden, waar van eenige zeer groot en afſchouwelyk zyn. 20

Abrayba een Kacique in 't Landſchap CERACANA, welker landaard in Hutten op de boomen woonen, van Louis Carillo bezogt. 61

Advocaten en Regtsgeleerde verboden geene meer na Cuba over te zenden. 150

Ayora, ziet Jean d'Ayora letter J.

Alburquerque ziet Rodriguez letter R.

Ambagten den Indiaanen belaſt te doen leeren. 141

Ammiraal Diego Kolumbus verzoekt d'aanſtelling der Scheeps Kapiteinen aan de hand te houden 25. Verzoekt den Koning om weder na Kaſtiljen te mogen keeren 41. Daar aangeland, word van den Koning minnelyk ontfangen. 87

Amptenaaren die met Pedrarias Davila na Darien vertrokken, hun Orders voorgeſchreven. 11

Aſſe der verbrande lyken by die van Dariën zorgvuldig in aarde vaten bewaard. 97

B.

Baccalaurus Enciſe na Zenu gezonden om het Goudryk Kerkhof der gebuurlanders op te ſchommelen. 64

Bartholomeus Hurtado overvald eenige Indiaanen en ſteekt hun huizen in de brand. 118

Bartholomeus Kolumbus d'eerſte Landvoogd in d'Indiën, ſterft aldaar. 58

Bartholomeus de las Caſas, doed veel moeyte om d'agtergebleve Kaſtiliaanen weder uit handen der Indiaanen te krygen 13. Heeft zeer vreedzame ontmoetingen van een ouwden Kacique in 't land Havana 14. Spreekt met den Koning over 't beſtuur der Indiaanen en ampt der Bevelhebbers 126. Verneemd te Sevilje de dood des Katholyken Konings 127. Neemd voor na de Nederlanden tot den Koning te gaan, dat hem den Kardinaal Ximenez afraad 127. Las Caſas vind aan 't Hof veel tegenſprekers aangaande de beter handeling der Indiaanen 130. Word belaſt met de Vaders Hieronymiaanen na Indiën te vertrekken 143. Yverd zeer om de verdeeling der Indiaanen af te ſchaffen 178. Is zeer misnoegd over de verrigtingen der Vaders Hironymiaanen 181. Beſchuldigd de Regters op Hiſpaniola over hun quade handeling der Indiaanen 182. Vertrekt misnoegt en komt in Kaſtiljen aan 't Hof om zig over de Hieronymiaanen te beklagen. 183

Beenderen der voorouwders by die van Dariën eerbiedig bewaard 97

Berg in Dariën die Calcedoni-ſteenen, Saffyren en Jaſpen voortbrengt. 96

Bernard de Meſa tot Biſſchop van Cuba verkozen. 145

Beru een Indiaans Kacique van de Kaſtiliaanen overvallen. 79

Bezerrillo een vermaarden Kaſtiliaanzen Hond, door de Karibaanen gedood. 28

Biſ-

Biſſchoppen na St. Domingo en Conception gezonden. 183
Boomen die bitter hout-gewas voortbrengen daar geen wormen door knaagen, en anderen die een vergiſtigen reuk van zig geven. 96

C.

Caymans of Krokodillen veel in de Rivier Rio Grande gevonden 21. ziet Krokodillen letter K.
Calcedoni-ſteenen, Saffyren en Jaſpen aan zeker Berg in Dariën gevonden. 96
Caribaanen, ziet letter K.
Caſtellanos en Peſos hoedanig van eene waarde te houden. 117.
Caſtiliaanen ziet letter K.
Chinchires hoedanige krygshaftige inwoonders niet wyd van de Golf Oſa gelegen. 159
Chiruca een Kacique, met zyn Zoon gepynigd, beklapt eenige brandſtigters. 77
Chriſtoffel de Mendoza tot Bevelhebber aan Porto Rico aangeſteld 28. Raakt in gevegt met de Karibaanen en doed'er veel ſneuvelen. 29
Comagra een Indiaans Kacique van Jean d'Ayora mishandeld en bedroogen. 52
St. Cruz door weerwraak van den Kacique Pocoroſa, van Kaſtiliaanen ontvolkt. 67
Cuba door Diego Velaſquez met Steden en Huisgebouwen verrykt 17, 18. Zederd wanneer belaſt Ferdinandina te heeten 58. Word in een afteekening door Velaſquez aan den Koning van Kaſtilje gezonden 101. Met hoedanig een eigen Wapenſchild en Zegelmerk begiſtigd. 151

D.

Dariën in zyn vrugtbaarheid, gewaſſen, dieren en ondieren beſchreven 19--22. Hoe door Pedrarias gelaſt te beſtieren 33. Der zelver inwoonderen, door den Koning van Kaſtiljen veel gunſt bewezen 36, 37. Waarom dat Landſchap niet zoo vrugtbaar is als Cuba 50. Hoedanig op de aankomſt van Pedrarias vervallen 60. 't Zelve in zyn verdere vrugtbaarheid en rykdommen beſchreven. 96
Diego d'Aigular weigerd het opperbeſtier in Dariën aan te nemen. 4
Diego Albitez na den Kacique Chagre gezonden, dwingd hem veel Goud af 111. Schryft de ſlegte toeſtand der Kaſtiliaanen aan den Koning over 113. Word door een gewaand ſpook afgeſchrikt de verlooren ſchat van Badajos na te ſporen 155. Ontdekt in 't land van den Kacique Quema een groot deel van 't goud dat Badajos verlooren had 156. Keerd met veel veroverd goud en Slaven te rug. 177
Diego Kolumbus ziet Ammiraal letter A.
Diego Velaſquez te Xagua aangekomen, wat hem aldaar wedervoer 16. Doed zeven ſteden op Cuba ſtigten 17. Ontdekt Goud-mynen te Xagua die beter als die van Cybao zyn 17. Door Paſſamonte by den Koning in groote agtig gebragt 101. Zend een afteekening van Cuba aan den Koning 101. Vaardigd twee Schepen af om de Indiaanen een overmand Schip we-

der

der afhandig te maken, dat ze verbrand vinden. 147
Dieren tam en wild, hoedanig in Dariën gevonden worden. 20
Dobayba een Afgod in Dariën gediend daar veel goud was. 62
Dogters der Indiaanze Kaciquen, op wat wys aan Kaſtiliaanen te verhouwelyken. 134
Duivels huis daar booze Geeſten de wagt hielden, om de Kaſtiliaanen die na goud zogten te vernielen. 155

E.

Edel geſteenten die zekeren Berg in Dariën verſchaft. 96
Enciſe door Pedrarias na Zenu gezonden op hoop van aldaar het goudryk Kerkhof te verneſtelen 64. Zoekt eenige Kaciquen aan om goud, die hem ſchots antwoord geven, en'er mede in gevegt raakt. 65
Eſpinoſa overmeeſterd den Kaſique Nata en Eſcolte en voerdze gevangen 153. Doed eenige gevangene Indiaanen uit weerwraak ophangen en verminken 153. Waagd een togt op den Kacique Paris, om 't verloore goud van Badajos 't agterhalen 154. Vervald in groot gebrek aan leeſtogt en krygen 2 Reuzen gevangen 157. Raakt met den Kacique Chanina in gevegt, en komd met veel goud weder in Dariën 158. Onderneemd eenige togten ter ontdekking en bevolkt Nata aan de Zuid-Zee 177.

F.

Florida en Bimini aan Jean Ponze de Le on belaſt te bevolken. 55
Formulier of Voorſchrift van Bevelbrieven die den uitdeelder der Indiaanen verleende. 40
Franciſcaner Geeſtelyken uit Pikardyen bieden zig aan na Indiën te gaan. 144
Franciſcus Bezerra na de Zuid-Zee gezonden. 51
Franciſcus de Garray van de Karibaanen op Guadeloupe afgewezen, verzoekt het beſtier op Jamaica te hebben. 30
Franciſcus Pizarrus door Pedrarias tot Bevelhebber gevorderd, heeft veel avontuuren op zyn togt na den Kacique Abrayma 176. Lyd met zyn volk groot gebrek en moeten hunne eigen Peerden ſlagten om te eten. 176
Franciſcus de Vallejo met d'Indiaanen van Uraba in gevegt en dapper geſlagen 82. Na Zenu gezonden om zig tegen die van Uraba te wreken, word geſlagen. 84,85
Franciſcus Ximenes Aards Biſſchop van Toledo, aanvaard op s'Konings dood de beſtiering des Ryx 127. Beſluit de Vaders Hieronimiaanen na Indiën te zenden 129. Reformeerd in veel zaaken't bewind der Koninglyke Amptenaaren der Indiën. 149

G.

Gamarra door Jean d'Ayora tegen den Kacique Secativa uitgezonden, krygt veel goud en Indiaanen gevangen. 65
Gaſper de Morales en Pizarrus komen aan de Peerel-Eilanden in groot gevaar en in gevegt 72. Krygt door liſt al de Kaciquen die een Zamenſweering gemaakt hadden gevangen 77. Doed eenige Kaciquen aan zekeren Hond ter verſcheuring voorwerpen

pen 78. Word door den Kacique Berú geſlagen en na Darién gedreven 80. Eenige dagen afgedwaald en na veel gevaar weder opgezogt. 81,82
Geeſtelyken en Prieſters veel bewind in 't beſtuur der Indiaanen gegeven 128. Hun pligt, dienſt, en onderhoud voorgeſchreven. 137
Geeſtelyke Vaders in Indiën over het inteugelen der Indiaanen, met elkander overhoop. 179
Gonzales de Badajos van Pedrarias na de Zuid-Zee gezonden, onderneemd een ſtoute daad 114. Berooft eenige Kaciquen van hun Goud 115. Veroverd in verſcheide Togten taghentig duizend Caſtellanos in goud 117. Bezoekt den Kacique Parizao die hem een ryk geſchenk van Goud en Juweelen doed. 119 En hem daar na nog jammerlyk beroofd 120. Dat door den Kacique gewroken word 121. Van de Indiaanen overvallen, verlieſt al zyn pakkaadje en veroverd goud 121. Word van den Kacique Nata beſtreden 123. Steekt na een der Peerel-Eilanden over en neemd'er een Kacique gevangen. 124
Gonzalo Hernandez d'Oviedo, doed den Koning van Kaſtilje verhaal van Pedrarias wedervaren in Darién. 95
Goud met netten te viſſen een uitſtrooizel van den Baccalaurus Enciſe. 64
Goud uit de Mynen verzameld, hoe te behandelen en te verdeelen. 139
Goud by Gonzalo de Badajos en Louis Mercado verlooren, en weder opgeſtikt, hoe met twee duizend opgevangene Slaven verdeeld. 158
Goud-mynen te Xagua ontdekt, beter als die van Cybao in Hiſpaniola bevonden. 17
Graſſteden in 't Landſchap Zenu, hoe en waar door ryk van goud. 64
Guanajers overweldigen een ſchip der Kaſtiliaanen in de haven van Carenas 146. Dat ze naderhand in de brand ſteken. 148
Gugures een ſnoode Landaard in Darién door Vaſco Nunez met veel verlies beoorlogt. 62

H.

Havana hoedanigen haven tot de gemeene aankomſt der Schepen. 18
Hernando Ponze en Bartholomeus Hurtado hebben harde ontmoetingen in de Golf van Oſa en de haven van Nicoya. 159
Hieronymiaaner Geeſtelyken door den Kardinaal Ximenes na Indiën gezonden 129. En hun orders voorgeſchreeven 131-135. Hen veel bewind van zaken op Cuba en Hiſpaniola gegeven 150. Schepen zig af na Hiſpaniola, en vermyden 't gezelſchap van de Vader de las Caſas 167. Wat ze na hun aankomſt op Hiſpaniola verrigten 177. Dringen ſterk aan om d'Indiaanen onder tugt en 't Kriſten Geloof te brengen 179. De zelve over hun beſtel en Reformatie in Indiën zeer geprezen 180. Vaardigen tegen Vader de las Caſas een Afgezant aan 't Hof. 183
Hond Bezerillo genoemd, daar de Kaſtiliaanen grooten dienſt van had-

Kamer-matten zeer curieux in Dariën gevonden. 96
Kardinaal Ximenes, ziet Franciſcus letter F.
Karibaanen met Chriſtoffel de Mendoza in gevegt, worden veele gedood en gevangen. 29 Hunne baldaad door ſcheepstogten gezogt in te toomen 91. De zelve vry gegeven te beoorlogen en tot Slaven te maken. 54,55,93
Kaſtiliaanen, by d'Indiaanen aangehouden door de Vader de las Caſas herroepen 13. Vinden in hun vertrek van Caſa Harta na d'Havana, alle de Gehugten van d'Indiaanen verlaten 13. Hebben in 't Landſchap van Havana verſcheide ontmoetingen met de Kaciquen 14. Worden in een gebuurſchap van de Karibaanen jammerlyk overvallen 28. Veel ſterven in Dariën onder Pedrarias door hongersnood 49. Weigeren zonder zoldy op de Karibaanen te kruiſſen 56. In zeker huis door de Indiaanen verbrand en gewroken 77. Door den Kacique Beru afgeklopt en gedwongen na Dariën te wyken 79. Door Moeraſſen en opkomende watervloed in groote verlegentheid geraakt 81. Door die van Uraba mishandeld en in de vlugt genoodzaakt te verdrinken 83. Krygen verlof om de Karibaanen al-om te beoorlogen en tot Slaaven te maken 93. Worden by de Kaciquen en inwooners van Dariën zeer veel geagt 95. Hen de Wet voorgeſchreven om met de Dogters van Indiaanze Kaciquen te houwelyken 134. Hoe en waar toe gelaſt in Indiën elk met zeker beroep en bezigheid ſig te erneeren 140. Worden van de Guanajers een Schip ontweldigd 146. Genieten grooten dienſt van de Peerden en Honden tegen de Indiaanen 154. Overwinteren in 't land van den Kacique Chiacoſia, bouwen'er een Kerk, en vrouwen en kinderen worden gedoopt 156. Onder Eſpinoſa door veel goud en ſlaven verrykt, vervallen tot tuiſſen en ſpeelen. 159
Katten in Dariën zeer liſtig door zekere Vogelen bedrogen. 21
Kerkhof in 't landſchap Zenu, hoe en waar door rykelyk van goud voorzien. 64
Kinderpokjes hoedanig d'Indiaanen dikmaals en veel beſmetten 180
Koning van Kaſtiljen bezorgd dat een Opper-Bevelhebber na Dariën gezonden word 3. Verſpild groote koſten aan de Vloot om Pedrarias na Dariën uit te ruſten 6. Geeft hem orders en bevelen aangaande veele zaaken in Indiën te verrigten 7. Word door de goede voortgang in Dariën aangemoedigd om de kuſt van Veragua te bevolken 25. Begeerd dat Jean d'Ezquebel rekening van zyn bewind doed 27. Aangezogt om de Karibanen tot ſlaven te maken, ſlaat zulks om reden af 29. Belaſt den Indiaanen lezen en ſchryven te leeren 30. Zend kruiſſers tegen de Franze en Portugeeze Schepen uit 30. Schikt een Gezant na Portugaal wegens zyn af-

afzender eenige Schepen na Darién 31. Doed Jean Diaz en Veſputius, Zee-kaarten toeſtellen voor de Togt van Pedrarias Davila 32. Belaſt Pedrarias de Portugeeze ſchepen op zyn vaarwater na Darién, weg te nemen 34. Leid Pedrarias en zyn Amptenaaren een goede Jaarwedde toe 35. Doed veel gunſtbewys aan de Stadt Nueſtra Senora del Antigua del Darién 36. Handeld met Jean Ponze de Leon over 't beſtier van Florida en Bimini en geeft laſt om de Karibanen te beoorlogen 54. Krygt berigt van Pedrarias wedervaren in Darién 59. Steld Vaſco Nunez Landvoogd over de Landſchappen van Panama en Coyba en gelaſt Pedrarias hem veel te agten 68. Doed een Vloot onder Jean Diaz de Solis tegen de Karibaanen uitruſten 87. Doed een Scheepsvloot onder Jean Ponze de Leon tegen de ſtrooperyen der Karibaanen uitruſten 91. Ontfangt berigt van Pedrarias wedervaren in Darien 95. Wil niet dat men Indiaanen na Spanje zal overvoeren 97. Steld order hoe en op wat wys d'Indiaanen in 't Katholyk Geloof 't onderwyzen 98. Geeft verlof aan eenige Kapiteinen om op hun koſten Verfhout te gaan inladen 102. Heeft uit vermoeden nieuwe onluſt met Portugaal over hunne Grensſcheiding 103. Doed een Vergadering van Stuurlieden beleggen, tot beſlegting van de geſchillen met Portugaal 104. Beveeld aan Pedrarias veele zaken aan de Zuid Zee in agt te nemen 106. Beſchenkt de Stadt St. Maria del Antigua del Darién met een wapenſchild 107. Word door aanſchryven van Vaſco Nunez tegen Pedrarias opgeſtookt 107-109. Te Madragalejos overleden 127. De jonge Koning doed veel gunſt bewys aan veele in Indiën. 185

Koning van Portugaal houd zyn ſchepen na Darien geſchikt, te huis op 't verzoek des Konings van Kaſtilje 32. Verzoekt om Jean Diaz de Solis te mogen ſtraffen wegen 't laden van Verf hout op zyne kuſten. 151

Krokodillen in Panama ontdekt, en hoedanige ſteenen de zelve in hunne magen hadden 160. Hoe by d'Indiaanen van Florida beloerd en gedood 161. Van ongemeene grootte en ſtoutheid om zig tegen een meenigte volx te verdedigen. 161.

L.

Leuwen, Tygers en Luipaarden hoedanig van aard in Darién gevonden worden. 20

Lyken der dooden op veel wyzen by die van Darién bewaard. 97

Lym en Pek uit zekere Myn in de haven del Principe, gevonden voort te vloeyen. 16

Lope de Soſa tot Bevelhebber van 't vaſte land verkozen. 173

Louis Carillo ter bevolking na de Riviere las Anades gezonden 16. Komd met d'Indiaanen van de Kacique Abrayba in gevegt en neemd'er meer dan 400 gevangen 61. Sneuveld in gevegt met de Gugures onder Vaſco Nunez gehouden. 62

M.

Man van een Krokodil ingeſlokt en levendig weder uitgehaald, ſterft in 't Gaſthuis. 160

Michiel de Paſſamonte heeft ongemeen veel aanzien en gezag in Kaſtilje 38. Verzoekt om weder na Kaſtilje te keeren. 101

Myn die lym en pek uitleverd in de haven del Principe gevonden. 16

Mynen hoe ordentlyk belaſt te doen bearbeiden. 138

Mislukte Zeetogt van Jean Ponze de Leon, tegens de Karibaanze mens-eters uitgezonden. 91

Mona een Eiland met dat van St. Jean de Kroon van Kaſtiljen eigen gemaakt. 58

N.

Negers verboden na de Weſt-Indiën over te voeren. 150

O.

Oeſters die Peerlen voortteelen, hoedanig by de Duikers opgeviſt. 76

P.

Padden zeer groot en veel in Dariën gevonden, door der Kaſtiliaanen landbouw verminderd. 4 22

Panama in zyn gelegentheid des landſchaps beſchreven 160. De zeden der inwoonders beſchreven. 161

Panfilio de Narvaez, door Velaſquez uitgezonden om eenige Indiaanen te bevredigen 18. Verſchynd voor die van Cuba aan 't hof van Kaſtilje. 42

Paus van Roome en de Koning van Kaſtilje door een Kacique van Zenu aardig geſtraald. 64

Pedrarias Davila, hoe tot Opper Bevelhebber na Dariën verkozen 3. Den zelven in zyn Perzoon en afkomſt beſchreven 4. Door den Biſſchop van Burgos by den Koning aangeprezen 5. Vind te Sevilje veel meer manſchap gereed om met hem te varen, als noodig had 6. Word belaſt d'Indiaanen door zagtheid en niet door geweld te beſtieren 8. Hoedanige ſchattingen van de Kaciquen in Dariën moeſt afvorderen 11. Neemd zyn vrouw Iſabella de Bovadilla met hem op reis na Dariën 12. Word van Zee-kaarten voorzien, die den Koning gelaſt door Jean Diaz de Solis en Jean Veſputius te maken 32. Krygt verlof om vyfrig Eilanders aan de Kanariën in te nemen 33. En van den Koning een Jaarwedde toegeleid nevens andere voordeelen 35. Vertrekt met zyn Vloot van St. Lucar na Dariën 42. Komd aan d'Eilanden Gomera, en Dominica en doed een landing in de haven van St. Marta 43. Heeft een ſwaar gevegt met d'Indiaanen en veroverd veel goud en juweelen 44. Vertrekt van St. Marta en verneemd een vreemde Vogel die door de Vloot ſwierd en dood in Zee vald 45. Komd met de gantze Vloot in de Golf van Uraba 45. Word van Vaſco Nunez in Dariën ingehaald 46. Laat d'afdanking van Vaſco Nunez afkundigen en hem gevangen nemen 47. Heeft te Dariën veel tegenſpoed van gebrek en ziek volk, en tragt zyn verblyfplaats te verleggen 48,49. Geeft aan

aan zyn volk verlof om na Kaſtiljen weder te keeren 50. Zend Louis Carillo ter bevolking na de Riviere los Anados 50. Zend Franciſcus Bezerra na de Zuid Zee, en doed nog andere afvaardigingen 51. Geeft den Koning van zyn wedervaren in Darien berigt, en word daar in van andere met klagten tegen geloopen 59. Word aan 't hof van Kaſtilje zeer beſchuldigd 60. Zend Vaſco Nunez tegen d'Indiaanen uit GUGURES genoemd 61, 62. Is over Vaſco Nunez ſlegte wederkomſt in Darien zeer verheugd 63. Zend eenige manſchap onder zyn Neef na Zemu om goud uit de Mynen van Turuſi te vergaderen 63. Krygt bevel van den Koning om Vaſco Nunez als Landvoogd aan de Zuid Zee veel te agten 68. Is nydig over de verheffing van Vaſco Nunez tot Landvoogd 69. Word gelaſt 't Eiland Dominica met huizen te bebouwen tot gemak der Schepen die'er om hout en water aanquamen 69. Miſnoegt over Nunez bedryf, doed hem gevangen nemen 70. Word door den Biſſchop Quevedo aangezogt om Vaſco Nunez na de Zuid Zee om Goud en Peerlen te zenden 70. Zend Gaſpar de Morales in ſté van Vaſco Nunez na de Zuid Zee om Goud en Peerlen aan de Eilanden op te doen 71. Zend Tello de Guzman ter ontdekking langs de Zuid Zee ten Weſten uit 82. En Franciſcus Bezerra na Zenu om zig aan d'Indiaanen van Uraba te wreken 84. Stuurd een oud ſchip na Kaſtilje, dat op weg te gronde zinkt en 't volk zig met de Boot zalveerd 93, 94. Zyn wedervaren in Darien door Gonzalo Hernandes d'Oviedo, den Koning van Kaſtilje bekend gemaakt 95. Word door den Koning van nieuws belaſt al-om bevolkingen te doen en 't volk aan den arbeid te houden 105. Word door brieven van Vaſco Nunez by den Koning leelyk afgemaald 107. Geeft weinig agt op 't bevel des Konings aangaande d'erkentenis van Vaſco Nunez 107. Zend Tello de Guzman ter ontdekking na de Zuid Zee 110. Als mede Gonzalo de Badajos 114. Beſluit een Togt na Uraba te doen om Franciſcus Bezerra op te zoeken 117. Keerd weder na Darien en laat Gabriel de Roias te Acla in zyn plaats 119. Komd in de haven van Acla te land en doed'er een Sterkte opwerpen 119. Zend den Kapitein Valenzuela op ſtrooperyen in de landen van de Kaciquen Comagre en Pocoroza 152. Vertuiſt honderd Slaven op een maal 159. Handeld Vaſco Nunez als eenen dien hy gantſchelyk miſtrouwd 162. Zyn dogter Donna Maria ter bevreediging aan Vaſco Nunez ten houwelyk gegeven 163. Moedigd de Kaſtiliaenen aan om onder Fr. Pizarrus het ongeluk by Tabira geleden, aan den Kacique Abrayme te herhalen 176. Word door Koninglyk bevel aan de Vaders Hieronimiaanen inge-

toomd 184. Door de Hieronimiaanen het uitzenden op ſtrooperyen verboden. 181.
Peerden geſlagt om te eten onder de Kaſtiliaanen die Pizarrus volgden, gemeen. 176
Peerlen van ongemeene grootte gevonden; en hoe het opviſſen der zelve toegaat. 76
Peerel-viſſerye langs de kuſt van Panama gemeen. 160
Peru bedenklyk na eenen Kacique Beru genoemd. 79
Peſos en Caſtellanos van eene waardye in goud te agten. 117
Pieter de Bouadilla in ongunſt des Konings geraakt, begind jagt op s Konings Schepen te maken. 103
Pis met zout water gemengd in nood gedronken. 94
Pocoſoſe een Indiaans Kacique van Jean d'Ayora trouweloos gehandeld 52. Van den zelve d'Ayora ſchelms bedroogen 66. Wreekt zig aan de Kaſtiliaanen over hunne ſtrooperyen en overvaltze in den ſlaap. 67
Ponca een Indiaans Kacique van Jean d'Ayora qualyk gehandeld. 52
Portugyzen over 't benadeelen van de Kaſtiliaanze kuſten verdagt en een Gezant toegeſchikt. 31
Portugees ſchip aan 't Eiland St. Jean door de Kaſtiliaanen veroverd en weder vry gegeeven. 57
Portugeeze en Kaſtiliaanze gevangens door onderling verdrag te wederzyds ontſlagen. 152

R.

Regters van Appèl op Hiſpaniola gekomen, veroorzaken aldaar groote onluſt. 27
Riviere *Rio Grande*, leverd veel Krokodillen uit. 21
Rio Grande, hoedanigen grootte Rivier met zeve monden. 23
Rodriguez d'Albuquerque word het beſtier over de Sterkte de la Vega opgedragen 38. Voor uitdeelder der Indiaanen op Hiſpaniola aangekomen, toond'er zyn hebluſt 39. Verleend Bevelbrieven aangaande de verdeeling der Indiaanen 40. Heeft over zyn baatzoekige verdeelinge der Indiaanen eenige ſporrelingen. 40, 41

S.

Samenſweering van eenige Kaciquen tegen de Kaſtiliaanen gemaakt. 77
Scheepsbouw by den Koning van Kaſtilje ſterk aanbevoolen 104
Scheepen belaſt niet zonder eenige Geeſtelyken na d'Indiën af te zenden. 149
Secativa een Kacique die veel goud had, van Gamarra eenige Indiaanen ontnomen 65. Die zig daar over op de Kaſtiliaanen wreekt. 66
Slangen en Adders van verſcheide zoorten in Dariën gevonden. 22
Slaven by de Kaſtiliaanen verſpeeld en vertuiſt. 159
Steenen, waarom de Krokodillen die in hunne magen houden. 160
Stuurluiden beroepen om de geſchillen over 't Vaarwater na d'Indiën tuſſen Spanje en Portugaal te beſlegten. 104

T.

Tello Guzman ter ontdekking langs de Zuid Zee ten Weſten uitgezonden 82. Door Pedrarias na de Zuid Zee uitgezon-

zonden, handeld zeer trouweloos met den Kacique Cepo en anderen 10. Met D. Albitez op weg na Darién, worden van de Indiaanen en groot gebrek aangevallen. 112
Tempel des Afgods Dobayba van Jean de Tabira aangezogt te mogen berooven. 175
Tiburons of Marrages, hoedanige ſchadelyke Viſſen aan de Duikers die de Peerlen ophalen. 76
Tygers in Darién door de Kaſtiliaanen veel gevangen die zeer wreed waren. 20
Tubanama een Indiaans Kacique door Jean d'Ayora onder vriendſchap beroofd, zoekt zig aan hem te wreken. 53

V.

Vader las Caſas, ziet Bartholomeus las Caſas letter B.
Vaders Hironymiaanen hun order voorgeſchreven om de Indiaanen te helpen beſtuuren. 131-135 ziet letter H.
Vaſco Nunez bevlytigd zig den akkerbouw in Darién voort te zetten 19. Doed een Togt op de Riviere St. Jean en word ongemeen van de Vleermuizen geplaagd 23. Ontmoet een vyandelyke landaard met wien hy in gevegt en zelfs gewond raakt 24. Gelaſt aan Pedrarias rekening van zyn beſtier te geven 35. Word verwittigd van Pedrarias aankomſt in de Golf van Uraba om na Darién te komen 45. Bevlytigd zig om Pedrarias te verwellekomen 46. Door Pedrarias te Darién afgedankt en gevangen genomen 47. En van veele misſlagen beſchuldigd, word met een Geldboete ontſlagen 48. In gevegt geraakt met de Gugures, heeft veel te lyden 62. Keerd uit het gevegt gewond na Darién 63. Is zeer gebelgd over 't ongelyk dat Jean d'Ayora aan Pocoroſa gedaan had 66. Word met het ampt van Landvoogd over Panama en Coyba aan de Zuid Zee beſchonken 68. Van Pedrarias benyd wegens zyn verheffing tot Landvoogd 69. Over 't beſtel van Garabito uit zyn laſt ondernomen, door Pedrarias gevangen genomen en onder voorbede ontſlaakt 70. Door den Koning aan Pedrarias gelaſt te eerbieden 106. By Pedrarias verontwaardigd, maakt hem ſwart by den Koning van Kaſtilje 107. Van Pedrarias al-om gedrayboomd en mishandeld 162. Krygt ter bevrediging van zyn geſchil met Pedrarias zyn oudſte dogter Donna Maria ten houwelyk 163. Word van Pedrarias ter ontdekking na Acla gezonden 163. Den zelven in zyn Perzoon en goede hoedanigheden beſchreven 164. Bouwd aan de Rivier las Balzaz eenige Schepen om de Zuid Zee te bevaren, daar hy veel arbeid en tegenſpoed mede heeft 165-170. Na veel geleden rampen aan de Riviere las Balzas keerd weder na Acla en een der Peerel-Eilanden 171, 172. Krygt eenig nader berigt van Peru en verneemd aan Kaap de Pinas veele Walviſſen. 172. Verneemd met verwondering dat Lope de Soſa Bevelhebber van 't Vaſte land

verkozen is 173. Door beluiſterde woorden by Pedrarias van heimelyk opſtand verdagt gemaakt. 174
Vee-teeling belaſt in d'Indiën te bevorderen. 139
Velaſquez, ziet Diego Velaſquez letter D.
Verdeeling der Indiaanen met welken Bevelbrief door Rodriguez d'Albuquerque gedaan 40. Aan den Licentiaat ybarra toegeſtaan 98. Word van Vader de las Caſas wederſproken 99. By verſterf van Ybarra, word dat bewind aan eenen Lebron gegeven. 100
Vleermuizen in Darien van zeldzame vergiftigheid in haar byten. 21
Vogelen van veel zoorten die in Darien gevonden worden. 21
Vrouwen niet toegelaten in de Gond-mynen te werken. 138
Vrugten en gewaſſen van Darien beſchreven. 19

W.

Walviſſen en Krokodillen aan de kuſt van Panama gevonden 160. De zelve in menigte door Vaſco Nunez omtrent Kaap de Pinas ontmoet. 172
Wapenen den Kaciquen en Indiaanen ontnomen, die onder gehoorzaamheid der Kaſtiliaanen leefden. 136
Was in een brood gevormd, op 't zand onverwagt op Cuba gevonden. 15
Welgelukte Zee-togt van Jean Diaz de Solis na Rio de la Plata ongelukkig volbragt 86
Wreedheden der Indiaanen aan eenige doode lyken der Kaſtiliaanen gepleegd. 90

X.

Ximenes Kardinaal van Spanje, ziet Franciſcus Ximenes let. F.

Z.

Zee-kaarten voór de Togt van Pedrarias Davila belaſt te maaken 32. En gelaſt tot de koerſſen na de Weſt-Indien na te zien en te verbeteren. 103
Zeewater met Pis vermengd, by gebrek aan drink-water gedronken. 94
Zenu hoedanigen Landſchap en Goudryk kerkhof der inwoonders van rond-om. 64

EYNDE.

Berigt voor den Boekbinder om de Figuren te plaatzen.

Figuur	tegen pagina
L1.	20.
L2.	78.
L3.	83.
L4.	90.
L5.	111.
L6.	121.
L7.	153.
L8.	161.

SCHEEPS-TOGTEN
en Manhafte
KRYGS-BEDRYVEN
te Water en te Land gedaan door
LOPO SOARES
d'ALBEGERIA;
uit laſt des Konings DON MANUEL van *Portugaal*, als Kapitein Generaal en Gouverneur der
OOST-INDIEN,
met een Vloot van XIII Schepen derwaards gezonden *in 't Jaar* 1515.

Verhaalende d'uitruſting van Scheepen na de *Roode Zee*, *Arabie*, de *Maldives*, *Bengale*, *Siam* en elders, onder veel gelede Rampen, Gevegten, verlies van Schepen, Storm en Onweders: Beneffens een Beſchryving veeler Landſchappen, Eilanden, Volken, en veele byzonderheden van der zelver Zeden en Gewoontens.

Uit d'eyge Berigten en Order des Konings van Portugaal in 't Portugys beſchreven, door
JOAN DE BARROS,
Raadsheer en Hiſtori-ſchryver der zelve Majeſteit.

Nu eerſt uit d'oorſpronklyke Taal in 't Nederduyts vertaald en met Konſt-printen en noodig Regiſter verrykt.

TE LEYDEN,
By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper 1706

Met Privilegie.

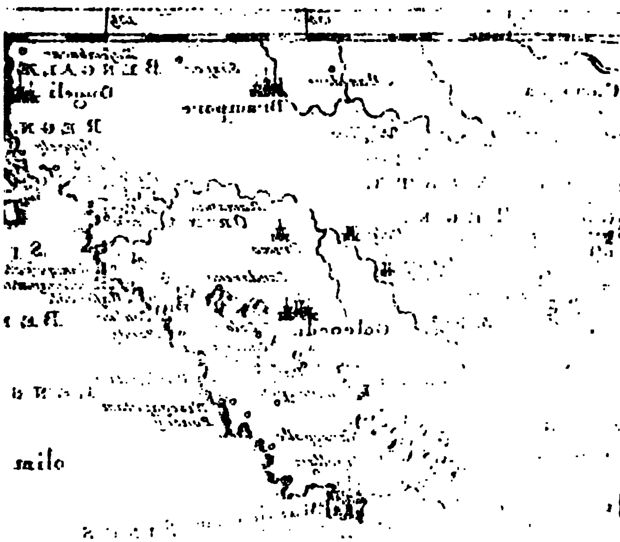

1515.

Inleiding.

Een nieu-
Gouver-
na In-
gezon-

erande-
van Re-
ing doen.

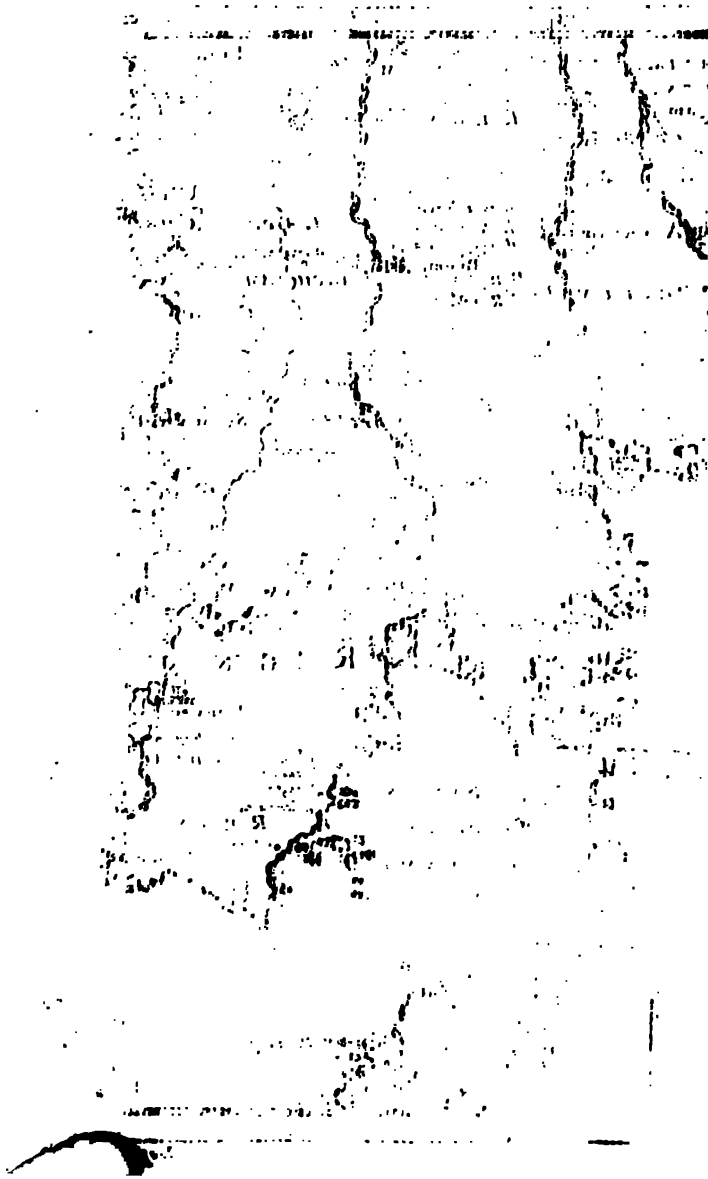

SCHEEPS-TOGTEN
en Manhafte
KRYGS-BEDRYVEN
te Water en te Land gedaan door
LOPO SOARES d'ALBEGERIA,
als Kapitein Generaal en Gouverneur der
OOST-INDIEN,
met XIII Schepen afgezonden,
in 't Jaar 1515.

1515.

Inleiding.

NAdemaal het herte der Koningen / volgens het zeggen van de Schriftuur / in de hand Gods is / alzoo de zelve zyne Dienaars alhier op der aarde / in 't regeeren der zelve zyn / zoo maakte den zelven dat den Koning Don Manuel een Gouverneur in dit Jaar 1515 / vermits het aanstaande overlyden van Alfonso d'Albuquerque, den welken zoo hy zelf zeide / op het zieltoogen was / na Indiën zond; in die meening van hem over de diensten / tien Jaaren lang in den Oorlog van den zelven genoten / na behooren te beloonen. En door dien Lopo Soares d'Albegeria, Soon van den Grooten Kanzelier van dit Ryk / Ruy Gomes d'Alvarenga voor een man van een groote voorzigtigheid gehouden wierd / en in de Oorlogs Vloot die den Koning in 't Jaar 1504 na Indiën zond / daar hy Kapitein Generaal op was / toonde dat hy dat ampt van Gouverneur en Kapitein Generaal van Indiën zoude konnen bedienen / zoo besloot hy hem met d'Armade van dit Jaar van 1515 / daar Alfonso d'Albuquerque anders mede zoude gekomen zyn / af te schikken. In welk Jaar den Koning een ander besluit omtrent de regeringe van Indiën, zoo aangaande de zaken van den handel / als van den Oorlog / namentlyk het aanstellen van Kapiteinen

Een nieuwen Gouverneur na Indiën gezonden.

Veranderinge van Regeering daar.

1515. en andere Bevelhebbers / nam. Want nademaal den tyd van drie Jaaren die veele Kapiteinen en Bevelhebbers moesten dienen / met Alfonso d'Albuquerque uit was / zoo konde hy die zaken / zonder enige aanstootelikheid of misnoegen / in geen beter tyd / tot een goeden staat brengen. Waarom hy ook veel Instellingen maakte / bepalende het geen ieder persoon uit die Landen konde trekken / en wat regten men hem daar van stond te betalen; welke Instellingen tegenwoordig ook nog in 't gebruik zyn. Tot welken einde den Koning een Vloot van dertien Schepen liet toerusten / daar vyftien honderd man / behalven het Zee-volk / mede zouden gaan; welk volk meest Edelluiden, Kavaliers en andere Heeren van goeden huize waren. De Kapiteinen van deeze Vloot waren / Simao da Silveira, Zoon van Nunho Martinso da Silveira, Heere van Goes, Don Gotene de Monroy, Zoon van Don Alfonso de Monroy, gewezen Ridder van d'Order van Alcantara in Kastiljen; Christovano de Tavora, Zoon van Laurenso Peres de Tavora; Alvaro Teles Barreto, Zoon van Johan Teles; Francisco de Tavora, Zoon van Pero Laurenso de Tavora, Heer van Mogadouro; Don Joano da Silveira, Zoon van Don Martinso da Silveira; Jorge de Brito, Opper-Schenker des Konings Don Manuel / en Zoon van Artur de Brito; Opper-Alcaide der Stadt Beja; Alvaro Barreto de Montemoro novo, en Simao d'Alcazova, Zoon van Pero d'Alcazova, in een Kaper na China, daar Fernando Peres d'Andrade, die met Lopo Soares ging voor Opperhooft van deeze reis na China, op zoude gaan / en met hem Jorge Mascarenhas, Zoon van Johan Gonzalves Montans, en Johan Impole, een Koopman: aan de welke Lopo Soares Schepen voor Fernando Peres, tot het ontdekken van het Land van China, in Indien zoude byzetten. En nademaal den Koning aan Lopo Soares bevolen hadde zig na de Roode Zee te begeven / zoo is 't dat hy den Gezant van den zoogenaamden Preste Jan, die Alfon-

Nieuwe instellingen.

Aanzienelyke Vloot.

Namen der Kapiteinen.

Togt na China.

Na de Roode Zee.

fonzo d'Albuquerque, gelyk hier vooren is gezeit/ na dit Koninkryk gezonden hadde/ met hem liet gaan; om dat hy Lopo Soares hem op deeze Togt in de Haven van Arqueco, zynde aan den ingang van het naauw/ konde leveren/ welke Haven/ gelyk den voornoemden Gezant zeide/ zyn Meester toequam. Ook beval hy aan Duarte Galvano, Edelman van zyn huis/ zoon van Rui Galvano, geweezen Geheim-schryver van den Koning Don Alfonzo de vyfde, den welken/ als zynde een Man van groote voorzigtigheid/ en die reeds verscheide treffelyke Gezantschappen by de Koningen en Princen van Europa bekleed hadde/ een zaak van zulk een belang/ mede wel zoude konnen waarneemen/ namentlyk vriendschap te maken met een magtig Kristen Prins/ die zoo veel Landen in Etiopien bezat/ die door Heidenen en Mooren omzingeld was/ en den welken zig in den schoot der Roomse Kerk (van welkers leer hy/ vermits hy door de Barbaren die zig tussen hem en haar stelden/ geen gemeenschap daar mede hiel/ geweldig afgebroken was) weder zogt te begeeven. Van welk hy Koning Don Manuel groote eer en lof/ beneffens nog meer andere voordeelen en nuttigheeden/ door gantsch Europa zoude behalen/ zoo hy maar met hem Preste Jan wilde aanspannen/ gelyk dezen door zyn Gezant tot het verdelgen van den gruwel der Mooren die hem zoo naby waaren/ aan den Koning had laaten voorstellen. 1515.

Een Gezant van Preste Jan gaat mede.

Portugys Gezantschap na den Preste Jan, en waar toe.

Met dezen Duarte Galvano zond den Koning mede Priesters/ Roomse Kerk-cieraden en andere zaken/ om haar de Roomse leer alzoo allenkskens in te prenten; beneffens nog verscheide andere dingen van zyn land tot een proef/ alles tot byzonderen dienst van hooggemelden Preste Jan.

Roomse Priesters en Cieraden gaan mede.

Na dat dan alle deeze toebereidselen tot de meergemelde reis noodig/ gedaan waren/ vertrok Lopo Soares van Lissebon op den zevenden April/ ende quam met het goet weder dat hy onderwegen aantrof/ tot Mozambique, alwaar hy twee Scheepen vond/ op welkers een Kapitein was/ Louis Figueira

Vertrek van den nieuwen Gouverneur.

1515. gueira, Kavalier van het Huis des Konings / en op het ander / Pedreanes d'Alcunha, een Fransman / den welken meede tot Stuurman diende. Zy waaren in 't voorlede Jaar door last des Konings op den elfden Juny uit dit Koninkryk vertrokken / om het Eiland van St. Laurens te ontdekken / en aldaar een Kantoor tot den handel van de Gengber, in een Haven genaamt Matatana, op te regten / om dat veel Landvolk / en eenige Mooren van de Kust van Melinde zig aldaar onthielden. Dog Louis Figueira door storm aangedreeven zynde / wierd'er zes Maanden lang door d'Inwoonders opgehouden / zeggende; Dat hy na de nieuwe Gengber zoude wagten. Zelf stonden ze tegen hem op / om hem te berooven / zoo dat hy zig na Mozambique begaf / alwaar hy Pedreanes / die daar over eenige dagen aangekomen was / aantrof.

Zyn ambtenaar tot Mozambique.

Handel van Gengber tot Madagascar, of St. Laurens.

Opstant der Mooren aldaar.

Terwyl hy zig tot Matatana ophielt / zond hy eenig volk uit / om de Kust van 't Eiland te ontdekken / en onder eenige Havens die hy vond / was 'er eene Bay / die men tegenwoordig St. Antoni noemt / om dat zyn Schip die zelve naam voerde. Aan het einde van het gemelde Eiland na de Oostzyde ontdekten hy de Haven die de Inwoonders van het Land Bemaro noemen / alwaar hy veel Amber inkogt; dog alzoo het weer hem niet en diende om weder te keeren daar hy Louis Figueira gelaten hadde / zoo quam hy tot Mozambique.

Bay St. Antoni.

En Bemaro

Lopo Soares ondertussen met deeze twee Scheepen versterkt zynde / en Christovora de Tavora, die voor Kapitein na de Vesting Sofala met volle zeillen ging / in plaats van Sancho de Toar, die zig aldaar bevond / afgevaardigt hebbende / vertrok van daar na Indiën, en quam tot Goa op den agtsten September. Het eerste dat hy aldaar deede / was / Don Goterne de Monroy, die Don Joan de Essa ging aflossen / in 't bezit van 't Kapiteinschap van de Stadt te stellen. Ook stelden hy Jorge de Brito die het Kapiteinschap van Mallacca waar nam / in plaats van Jorge d'Albuquerque, die aldaar was /

Komst van den nieuwen Gouverneur tot Goa.

En zyne verrigtingen.

was / en zond met hem / Diego Mendes de Vaſconcellos, die het Kapiteinſchap en Factorye van Cochy bediende / om hem aanſtonts weg te helpen / en het aanſtaande Mouſon van September niet vrugteloos over het hooft te laaten waayen : alle het welke in korten tyd geſchiede / en had Jorge de Brito zulk een ſpoedige reis / dat hy in 't laaſt van October tot Mallacca aanquam het welk oorzaak is dat tot nog toe geen Kapitein het geluk heeft gehad van op den agtſten April van hier te vertrekken / en in October van 't zelve Jaar aldaar aan te komen. 1515.

Den gemelden Lopo Soares zond beneffens den voorſchreeven Jorge de Brito, Antonio Pacheco, den welken tot Kapitein Generaal van de Zee zoude dienen / dog na het verloop van twaalf dagen / geduurende de welke hy Lopo Soares zig van eenige dingen tot Goa verzag / zo was 't dat hy / zonder na de komſt van Alfonzo d'Albuquerque te wagten / (van wien hy tyding had dat hy zig tot Ormus bevond / na dat hy die ſtadt gelukkig ingenomen hadde) na Cochy vertrok / om op het afladen van de Scheepen dewelke met Specеryen herwaarts ſtonden te keeren / te paſſen ; bezoekende onderweegen alle de Veſtingen / en daar in laatende de Kapiteinen die hy van hier mede genomen hadde ; namentlyk tot Cananor, Simon de Silveira, in plaats van Jorge de Mello, wiens tyd uit was / en tot Calicut, alwaar Franicſco Nogueira zig bevond / eenen Alvaro Teles.

Zyn vertrek na Cochy.

En wat hy onderweegen doet.

Zoo haaſt als hy tot Cochy aangekomen was / zoo was 't dat alle d'Officiers hem / als eenen nieuwen Gouverneur zynde die zy alle tragteden na de oogen te zien / met groote pragt ontfingen / op den Koning van Cochy na / die hem zeer ſiegt onthaalde / doen hy zig by hem bevond / om dat hy over de komſt van een ander Gouverneur / en het vertrek van Alfonzo d'Albuquerque die hem / gelyk wy hier vooren gezegt hebben / tot Koning gemaakt had / niet wel te vreeden was. Dit was ook de oorzaak dat hy vry wat lang wagte / eer hy

Zyn aankomſt aldaar

1515. hem ging bezoeken; geevende daar mede te kennen dat alle die geene die zoodanige bezoeken niet en genooten / niet ongelukkig waren / gelyk zyne Waarzeggers tegen hem zeiden; zoo dat Lopo Soares verdrietig zynde van zoo lang na hem te wagten / hem het vriendelyk onthaal / of die plegtelykheeden en Hoffelykheeden die Alfonzo d'Albuquerque gewoon was hem te bewyzen / niet aan en deede / doen zy by malkander quamen.

En zyn wedervaaren by den Koning van 't Land.

Want deezen Alfonzo d'Albuquerque, behalven dat hy een natuurlyke en aangeboozen bevalligheid in het onthalen van een goed vriend hadde / zoo wist hy nog daar en boven die geenen daar hy wat van te verwagten hadde / zeer minnelyk te bejegenen / en inzonderheid den Koning van Cochy, die hy nootzakelyk te vriend moeste houden / om zyne lading van Speceryen spoedig in te krygen.

Onderscheyd tusschen den ouden en nieuwen Gouverneur.

Met deezen Lopo Soares was het heel anders gestelt / alzoo het een streng en statig man was / die zig met zoodanige Hoofse vleyerpen weinig wist te behelpen; welker strengigheid nogtans / zoo nadeelig en schadelyk voor die geene is / de welke andere moeten regeeren / dat ze haar meer in haare Handeling veragtert / als dat ze haar gezag zoude vermeerderen: om dat de minnelykheit / schoon de zelve zig als quistig in het aanhalen der Menschen aanstelt / egter altyt de gemoederen van veele aan zig getrokken heeft / daar in tegendeel de weerbazstigheid / de welke gierig in weldaaden en minnelyke bejeegeningen is / altoos met alle verloozen heeft; zoo dat den Koning van Cochy, het zelve zoo in deze byeenkomst als in alle andere ziende / tegen de zyne / mitsgaders tegen eenige Bediende van des Konings Faktorye / welkers Vriend hy was / zeer dikwils zeide: Lopo Soares, handelt met my na zyn begeeren, dog ik zal in de Faktorye van den Koning van Portugaal van gelyken doen, daar in tegendeel, *Alfonzo d'Albuquerque*, om dat hy myn wil involgde, ook al wat hy wilde, in myn Koninkryk deede.

Lof der minnelykheid

Woorden van den Koning van Cochy wegen den nieuwen Gouverneur.

Na dat nu de eerste daagen na d'aankomst van Lo-

po Soares voorby waaren / quam Don Garcia de Noronha, den welken / soo als wy reets gezegt hebben / door Alfonzo d'Albuquerque met de magt van Gouverneur van Ormus afgezonden was om op het aflaaden der Scheepen te passen / en met der zelver lading herwaarts aan te keeren / de tyding van het overlyden van den gemelden Alfonzo d'Albuquerque, dat zyn Oom was / nog niet verstaan hebbende / en egter met zyne zaken / volgens de magt die hy daar van hadde / willende voortvaren / ontstont'er eenige onlust tusschen hem en den meergemelden Lopo Soares; de welke nog veel grover wierden door de tyding die Simon d'Andrade van 't gemelde overlyden eenige dagen daar na kreeg. Want d'Andrade aankomende met een groote swier van Vlaggen / als wel iemant paste welkers Kapitein onlangs overleden was / soo is 't dat Lopo Soares hem met al soo veel teekenen van weelde en pragt / als den ander in zyne Vlaggen en het lossen van zyn Geschut voerde / ontfing / het welk aan veele niet al te wel behaagde. Hoog hoewel'er eenige waren die zulks in Simon d'Andrade niet en preezen / soo is 't dat zy hem egter naderhant ontschuldigden / zeggende dat het maagschap dat hy met Lopo Soares en Alfonzo d'Albuquerque hadde / veele swarigheden in zig hiel. Het welk dan oorzaak was / en ook om andere redenen / dat Don Garcia op zig zelf betrouwende / en over de slegte bejegeningen van Lopo Soares verdrietig zynde / om geen meerder onlusten onderworpen te zyn / herwaarts aan vertrok / nog verscheide vaten of zakken die ledig van Peper waaren medeneemende. Met hem quamen / als Kapiteins van d'andere / Pero Mascarenhas; Don Joan d'Essa; Jorge de Mello Pereira, en Francisco Nogueira. En aldus quam een groot getal Edelluiden en Kavallieers / de welke in die tyt het puik van Indien, in het School van den Onder-Koning Don Francisco d'Almeido en van Alfonzo d'Albuquerque opgetrokken waren. Als wanneer de Menschen voor heerlyk hielden de middelen waar door de eere verkreegen wierd /

1517.

Dood van den ouden Gouverneur.

Onlusten tusschen den nieuwen en den Gouverneur van Ormus.

Onthaal van Simon d'Andrade door den eersten.

Vertrek van den lesten en met wie.

Middelen om eere te verkrygen.

1515. en niet de konſten waar door men aan goet komt / de welke men van die tyd af op een zeer ongebonde wyze in 't werk begon te ſtellen. En hier meede quamen de zaken in Indiën tot die vervalle ſtaat daar men ze tegenwoordig in ziet / altoos meerder na de begeerlykheid van 't een als van 't ander verlangende.

Te rug komſt tot Goa van den nieuwen Gouverneur.

Da dat nu deeze Scheepen na herwaarts / alwaar ze gelukkig aanquamen / afgedaardigt waren / keerde Lopo Soares weder na Goa, en in 't voorby zeilen Calicut aangedaan hebbende / had hy eenig mond-geſprek met den Camory dog buiten het Fort / alwaar hy niet lang bleef / uit oorzaak van de Waarzeggers des Konings / daar zy zig somwylen tot verſchooning van haar misdryf van bedienen.

Van daar zond hy Simon d'Andrade met een groot Schip na Baticala, om eenige levensmiddelen in te nemen / en de zelve na Ormus, alwaar groot gebrek daar van was / te voeren ; dog terwyl hy doende was / om de gemelde levensmiddelen by malkander te krygen / ſtonden d'Inwoonders van 't land tegen hem op / waar door ontrent vier-en twintig van de onze quamen te ſneuvelen ; het welk door Lopo Soares van Jorge Maſcarenhas, die hy / na dat hy tot Baticala aangekomen was ; aan den Berg Dely ontmoetede / op zyn reis na Goa, verſtaan zynde / was hy hier mede te vreden / dat die van het land hem twee ouwde Mooren in handen zouden ſtellen / om dat hy zeide : Dat zy de aanleiders van den opſtand waren, waar door dat'er zoo veel van zyn volk gebleven was. Dog alzoo Alfonzo d'Albuquerque zig wat ſtraffer in het wreken van het geſtorte bloed der onze toonde / zoo misbruikte dat volk deezen zagten eis van Lopo Soares. Want dewyl de Mooren wrevelmoedig zyn / zoo bedryven zy somwylen zulke dingen / om een proef van den inboorſt / of ingeboren aard van den nieuwen Kapitein te nemen ; en als zy zien dat hy zulks in 't eerſte op het ſtrengſte niet en ſtraft / zoo maken zy het met der

Oproer tot Baticala over het weghalen der levens-middelen.

Straffe der oproerige.

Aaa 1

der tyd / hoe langer hoe erger. 1515.

Ondertusschen quam Lopo Zoares in de Maand Februarius / door stozm / tot Anchediva, den welken over zynde / zond hy Aleixo de Menezes, Zoon van den Graaf van Cantansede van daar / door Kapitein Generaal van eenige Schepen / met bevel om enige Kusten van Arabien te bezien / na het Leger van de Rumes te vernemen / en van daar tot Ormus te gaan overwinteren. Met hem gingen deeze Kapiteinen / namentlyk Christoffel de Brito; Francisco de Tavora; Don Alvaro da Silveira; Don Diego, zyn Broer; Nugno Fernandes de Macedo; Alvaro Barreto en Jean Gomes Cheira Dinheiro. Welken Aleixo de Menezes, wyl hy om het quaad weder wat laat vertrok / de gemelde Arabische Kust niet en konde bereiken / weshalven hy tot Ormus moest gaan overwinteren; alwaar hy eenige zaken van 't Land bpleide / en het gemoed der Mooren door het volk dat hy liet werven / tot bedaartheid bragt. Want zy hadden / vermits de dood van Alfonzo d'Albuquerque, den welken voorgenomen had haar onder het juk der Portugyzen te brengen / besloten zulx voor te komen / gelyk zy ook deden / gelyk wy op zyn tyd en plaats zullen zien; zoo dat Don Aleixo door deeze reis niet anders uitregtede / als dat hy de Stadt en de Vesting in een verzekerde staat bragt / en door eenige Mooren die den Koning van Ormus hem toezond / na den toestant van de Vloot die den Soudaan na Indiën afschikte / zoo te water als te land liet vernemen / alzoo hy daar verscheide tydingen van gekregen hadde / zoo dat hy daar op met de zekerste die hy daar van / (zoo veel als de tyd het lyden konde /) op die wyze bequam / na Indiën vertrok.

Togt na Arabien.

De Mooren tot bedaren gebragt.

Vloot van den Soudaan na Indiën toegerust.

Na dat Lopo Soares de Vestingen van de Kust van Malabar in voegen als wy hier voozen gezegt hebben / bezigtigd / en de Stadt Ormus, zoo door Simon d'Andrade, als door de Schepen van Don Aleixo van alle noodige dingen voorzien hadde / bleef hy tot Goa zoo lang als hy zulks nodig oor-

deel-

1515. deelde / om oȝder op de Regering van de Stadt te ſtellen / waar na hȝ weder na Cochy keerde om 't overwinteren; als wanneer Fernando Peres d'Andrade zig gereed maakte om de reis na China aan te nemen; waar van wȝ hier na zullen ſpreken.

Vertrek van den nieuwen Gouverneur van Goa na Cochy.

Dien geheelen Winter gedurende liet den voornoemden Lopo Soares, zoo tot Cochy, als in d'andere Veſtingen / groote toebereitzelen maken om tegen de Lente na de Roode Zee te vertrekken / alzoo dit het eerſte wit was daar den Koning het oog op hadde; zoo dat zȝn voornaamſte werk was / dat hȝ zekere Galepen en roeȝ-Schepen / de welke dooȝ Alfonſo d'Albuquerque reeds begonnen waren / zoo tot Calicut als tot Cochy, liet voltrekken / om dat het de bequaamſte waren om dooȝ het Naauw van de Roode Zee, werwaarts hȝ hoopte weder te keeren / te geraken.

Zȝne toebereidzelen tot de togt na de Roode Zee.

Vroege aankomſt van een Kapitein tot Cochy.

Ondertuſſen quam aldaar zeker Schip van hier / daar Kapitein en Schipper op was eenen Diego d'Unhos, een ervaren Zee-man / den welken op den vier-en twintigſten April des Jaars 1516 na het vertrek van d'Armade die den Koning in dat Jaar na Indiën zond / van hier 't zeil gegaan was / en zulk een voorſpoedige reis hadde / dat hȝ een Maand eer als de Schepen die dooȝ hem vertrokken waren / aanquam; waar dooȝ den Koning de tȝding over Rodus kreeg dat den Soudaan van Cairo een groote Armade tot Suez, zȝnde een Haven in de Roode Zee toegeruſt hadde / de welke op haar vertrek na Indiën ſtond. En alzoo op den zelven tȝd als Lopo Soares van hier vertrok / van de gemelde Armade geſpȝolien wierd / en dat den Koning hem bevolen had zig na de Roode Zee te begeeven / zoo had men nog geen zekere tȝding daar van; gelȝk men dan ook het getal der Schepen en andere omſtandigheden / die den Koning dooȝ den gemelden Diego d'Unhos aan den voornoemden Lopo Soares, om zig daar na te rigten / overzond / niet en wiſt. Dog dooȝ dat middel quam Lopo Soares te weeten dat dooȝ hem Diego d'Unhos, vȝf Schepen vertrokken waren / daar

Tȝding van het aanſtaande vertrek van des Soudaans Vloot na Indiën.

Jean

Jean de Silveira, voorſnyder des Konings Don Manuel, Zoon van Fernando de Silveira, Opperhoofd van was / en de Kapiteinen der andere Schepen waren Alfonſo Lopes d'Acoſta, Zoon van Pero d'Acoſta de Fomar; Garcia d'Acoſta, zyn Broeder; Antonio de Lima, Zoon van Franciſco Ferreira, en Franciſco de Souza, Mancias de Alcunha, Zoon van Jorge de Souza. Waar van de twee eerſte een Maand na den meer-gemelden Diego d'Unhos in Indiën aanquamen / en d'andere in de Baay van St. Lazarus door ſtorm verongelukten / daar Franciſco de Souza en zyn volk maar van ontquam / als mede Jean de Silveira op een wonderlyke manier / met zyne gebrokene maſten / zoo dat hy dat Jaar tot Quiloa moeſt gaan overwinteren. 1515.

Verongelukken van Schepen door ſtorm.

Lopo Soares ondertuſſchen den tyd verloopen ziende dat de drie agtergeblevene Schepen na Indiën konden gaan / na dat hy de tyding gekregen had / dat de zelve tot Mozambique overwinterden / zonder egter te weten wat ze al uitgeſtaan hadden / zoo zond hy Rodrigo Eannes met een Schip / om haar op te zoeken / en liet de Kapiteinen aanzeggen dat zy hem in 't Eiland Socotora zouden wagten / alzoo hy aldaar beneffens haar op den zelve tyd zoude zyn; haar met een aandienende wat den Koning hem aangaande zyne verrigtingen ontrent de toeleg van den Soudaan aanbevolen hadde.

De verſtrooide opgezogt.

Bericht wat ontrent des Soudaans Vloot te doen.

Na dat dit Schip met d'uitterſte ſpoed afgezonden was / laade Lopo Zoares vier Schepen af / de welke van dit Jaar met Speceryen aanquamen / en daar hy al wat moeite mede had / nademaal Diego Mendez de Vaſconcellos, den welken in die tyd voor Factoor en Kapitein van Cochy diende / overleden was; in welkers plaats hy Laurenſo de Moreno, als Factoor, en Avres da Silva als Kapitein ſtelde.

Wit dan alzoo gedaan zynde / quam in die tyd Don Aleixo van Ormus, alwaar hy overwinterd hadde; van wien Lopo Soares het vertrek van Suez, van de Vloot van den Soudaan, met meer-

Vertrek van des Soudaans Vloot.

der

1515. der omſtandigheden verſtond / en daar op van Cochy na Goa vertrok / alwaar zig van alle dingen / zoo tot zyne reis / als tot het bezetten der Veſtingen in Indiën noodig / voorzien hebbende / hy maar agt dagen bleef / en op den agtſten Februarij / des

1516. Jaars 1516 met een Vloot van zeven-en-dertig groote Schepen / Galeyen / Galioenen / Latynſe Baar-en andere Hoeptuigen vertrok; welkers Kapiteinen waren / Don Aleixo de Menezes; Don Jean da Silveira; Don Alvaro, zyn Broeder; Jorge en Lopo de Brito, zyn Broeder; Alfonſo Lopes en Garcia d'Acoſta zyn Broeder; Don Gonzalo Coutinho; Franciſco de Tavora; Gaſpar da Silva; Antonio Nogueira; Alvaro Barreto, Aires da Silva; Gonzalo da Silveira, Pero Lopo de Sanpaïo; Duarte de Mello; Antonio Ferreira; Hieronimo de Souza; Pero Ferreira; Antonio de Miranda d'Azevedo; Antonio d'Azevedo; Fernando Gomes de Lemos; Chriſtovano de Souza; Joano de Mello; Don Alvaro de Caſtro; Dinis Fernandes de Mello; Lopo de Villalobos; Franciſco de Gà; Lourenſo de Coſme; Joano d'Ataide; Gomes de Souto-Mayor; Lourenſo Godinho; Baſtiano Rodrigues; Fernando de Rezeride; Antonio Rapozo; Diego Pereira; Joano Fernandes Malabar en Joano Gomes Cheira-dinheiro. Op de gemelde Vloot waren twaalf honderd Portugyzen, en agt honderd Malabaren, behalven het Zee-volk / de welke mede ontrent agt-honderd uitmaakten.

En van daar weder na Indiën met een groote Vloot.

Aankomſt tot Zocotora.

Lopo Soares twintig dagen na zyn vertrek aan het Eiland Socotora aangekomen zynde / bleef aldaar niet langer als om zig van hout en water te voorzien / zonder aldaar iets te vernemen van de Schepen daar hy na zogt / en vertrok van daar na Adem, alwaar den Kapitein Miramirzam, die die Stadt / gelyk wy hier voozen gezegt hebben / tegen Alfonzo d'Albuquerque beſchermde / hem met groote vreugde ontfing / en de Sleutels van de Stadt aanſtonds liet brengen / zeggende: Dat hy die in den naam van den Koning van Portugaal zoude behouden, en dat hy van gelyken voor

Al-

Alfonso d'Albuquerque, zoude hebben gedaan, zoo hy tot een goed verdrag met hem had konnen komen; dog alzoo hy meer van den Oorlog als van de Vrede hield, en geen van alle de voorslagen die hy hem had laten aanbieden, had willen aannemen, dat hy daarom besloten had hem het hoofd te bieden, en dat hy met de Rumes, de welke over eenige dagen wakker afgeklopt van daar vertrokken waren, op de zelve manier zoude hebben geleeft. 1516.

De reden waarom deeze Moor zulk een aanbieding aan Lopo Soares zoo ligt deede / was dat hy voor zulk een groote Vloot bevreest was / en geen wederstand derfde bieden / uit oorzaak van een groote opening die Raes Suleiman, Generaal van 't Leger van den Soudaan, daar Lopo Soares na zogt / in de muur gedaan hadde / waar na hy weder na den ingang van het Nauw was gekeerd / waar van wy de reden aanstonds zullen geeven. Lopo Soares dan ziende hoe ligt de Moor hem deeze Stadt aanbood in handen te stellen / maakte staat het bezit daar van op zyn wederkomst te nemen / om dat hy zag dat zoo hy eenig volk aldaar quam te laten / hy zoo veel te minder zoude behouden om des Soudaans Vloot onder de oogen te komen; want zoo hy zig in tween verdeelde / zoude hy zonder magt tegen ieder van zyne aanslagen blyven / en konde alzoo beide de zelve missen. Eindelyk om geen oorzaak te wezen dat des Soudaans Vloot de tyding van zyn optogt kreeg / zoo hiel hy zig aldaar niet langer op / als tot dat den Kapitein van de Stadt hem genoegzame verversinge van levensmiddelen van land gezonden / en vier Lootzen om hem door die Nauwte te brengen / mede gegeven hadde. Dit alzoo verrigt zynde / zeilde hy na het Naauw, eenige Roei-schepen voor-uit zendende / om te zien het een of 't ander Schip van den vyand aan den ingang van het Naauw te krygen / op dat hy zyn optogt niet en zoude vernemen: welke Schepen doen hy daar aanquam / reeds drie van den vyand / die men Marruazes noemd / genomen hadden; dog

Zyn vertrek na de Roode Zee.

En wat daar op voorvald.

Al-

1516. alzoo Alvaro de Caſtro, Zoon van Eſtevan de Caſtro, Kapitein van een Galioot / den welken een van de zelve genomen had / daar zoo veel goed als hy'er in vond liet uithalen / zoo was zulks oorzaak dat door een kleine wind die'er op die nagt ontſtond / het zelve te gronde ging / zonder dat pmand het ontquam; en onder andere die dat ongeluk / beneffens gedagten Don Alvaro, tot het getal van veertig overquam / was mede Jorge Galvaon, Zoon van Duarte Galvaon, den welken voor Gezant na den Preſte Jan ging. Ook verongelukte het Schip daar Antonio Rapozo Kapitein op was / en drie honderd en zoo veel Malabaren, en zeven of agt Portugyzen op voeren / met alle de ſteen en kalk die ze tot het Fort dat Lopo Soares voorgenomen had op het Eiland Camaran, (of daar het hem beſt dunken zoude / volgens de mening des Konings te laten maken /) medegenomen hadden.

Twee Schepen verongelukt.

Den volgenden dag / zynde den tienden Meert / na die nagt dat ze de twee gemelde Schepen verloozen hadden / ontſtond'er zulk een ſwaren ſtorm / dat het Schip St. Pieter, daar Jean da Silveira Kapitein op was / en den Gezant Mattheus mede voer / en dat van den Kapitein Diego Pereira, daar drie honderd Malabaren en veel voorraad van Oorlog op waren / uit het gezigt raakten / van welkers wedervaren wy hier na zullen ſpreken. Het onweder ondertuſſen wat bedaard zynde / liet Lopo Soares de zeilen in-halen / om de vier Schepen die hy van zyn Vloot vermiſte / in te wagten / dog ziende dat de zelve te lang agter bleven / zonder dat hy wiſt hoe het daar mede ſtond / en egter wel denkende dat ze na de beſtemde plaats zouden tragten / alzoo hy voor zyn vertrek de noodige onderrigtinge / in gevalle zy door ſtorm of door eenig ander ongeval van malkander quamen te raken / aan alle zyn volk voorgehouden had / zoo vervolgde hy zyn weg na het Eiland Camaran, alzoo hy reeds verſtaan hadde dat de Rumes van daar vertrokken waren / hoewel egter niet zonder vreeze dat

Sware ſtorm.

Vergeefs wagten na vermiſte Schepen.

Des Gouverneurs togt na Camaran.

dat nog een gedeelte van haar Vloot aldaar mogte weezen / want hy wel wist dat de Mooren zelden de waarheid spraken. 1516.

Na dat hy op de hoogte van 't Eiland gekomen was / zond hy twee Karabellen om te verneemen of de vermiste Schepen aldaar waren; den welke tot bescheid gebragt hebbende dat ze niets daar van verstaan hadden / zoo zette hy de stevens na de Stadt Juda, het welk hem zeer veel moeten koste / want hy kreeg de wind tegen / zoo dat hy twaalf dagen lang tusschen veele laage gronden van Eilanden moest swerven / het welk de Stuurlieden zeer verlegen maakte / alzoo zy het loot gestaadig in de hand moesten hebben / want zy betrouwden haar weinig op de Moorze Lootzen die zy in hadden. Terwyl hy daar mede doende was / zag hy een kleine Bark / die de Mooren aldaar Gelva noemen / daar eenige Kristenen op waren / meest Venetiaanen en andere Italiaanen, alle slegte Matroozen / de welke om de Vloot der Rumes van Juda weggeloopen waren / in de Vloot verzeilen. Deeze verhaalden hem den staat daar zy in waren / en dat ze uit last van den Soudaan dooz eenige Schepen de welke haren handel tot Alexandryen dreven / aldaar genomen waren. Na dat Lopo Soares het geen hy van de gelegentheid en de Haven van de Stadt / mitsgaders den toestand van de Vloot der vpanden begeerde te weeten / van haar verstaan hadde / belaste hy haar weder na de Schepen van de Vloot te keeren; waar op hy dooz haar verhaal aangaande de kleine magt der Moozen aangemoedigd / en de wind hem dienende / in 't kozt tot Juda aanquam; van de gelegentheid van welke Stadt / mitsgaders het begin en de reden van het toerusten van des Soudaans Vloot / als mede van het geen zederd voozgevallen / en zederd dat de zelve van Suez vertrokken is / tot dat de zelve in den staat gekomen was daar die in stond / wy thans verhaalen willen.

Togt na Juda.

En rampen op die togt.

Verhaal van gevlugte Kristen Slaven.

Des Gouverneurs komst tot Juda.

De Stadt Juda, of Gida, (gelyk zommige Arabiers de zelve noemen /) is gelegen in het Gelukkig

Beschryving van die Stadt en Land.

1516. Arabien, op de Noorder hoogte van een-en twintig Graden en een half. Het Land daar van is zeer onvrugtbaar / hebbende niet eenen groenen tak / want de Rivier is in 't geheel zeer bar / en het Land steil / zonder eenige beschutting van de Noord- en Noord-Ooste winden om het selve te verkoelen. En zulks niet tegenstaande / hebben de Moozen zederd de dood van Mahomet die tot Mecha leid / dat ontrent twaalf mylen van daar gelegen is / deeze Stadt bevolkt / om dat zy zaagen dat het een bequame Haven vooz haare aanhangers was / de welke alle deeze Gewesten / zoo aan den in- als uitgang van de Roode Zee bewoonen / en uit oozzaak van den handel van de Specerysen, om dat het half wegen deeze Naauwte is / haare vaste zetel daar van gemaakt hebben.

Haar verhaal dien aangaande, en waarom niet goed gekeurd.

De gemelde Moozen zeggen / dat op de selve plaats een deftige Stadt gestaan heeft / alwaar eenige van de onze / de welke kennis van de Landbeschryving hebben / staande houden dat de Stadt geweest is / die Ptolomeus 't Koninklyk Badeo noemd / welk gevoelen wy niet vooz goed keuren; om dat het Land zoo onvrugtbaar en zoo droog is / dat het water dat ze uit eenige Putten drinken / haar van een plaats genaamt Benihassan, zeeven mylen van daar / komt / en zoo duur is / dat de last van een Kameel het vierde-part van een Kruzaat kost / wozdende zelf verzekerd dat zoo wanneer daar veel volk / by gelegentheid van het doortrekken van een Leger des Soudaans, de Last wel een heele Kruzaat geld.

Duur water.

Deeze Landstreek is wyders half woest / zoo dat het schynt dat de selve nieuwlyks dooz de Moozen bevolkt is / om dat ze zoo nabp aan haare Stadt Mecha is. En om de plaats zoo veel te vermaarder te maaken / zeggen ze dat het een zeer ouwd werk is / en toonen buiten de Stadt een Berg / daar ze zeggen dat Adam en Eva begraaven liggen.

Gewaande begraafplaats van Adam en Eva.

De Stadt Badeo, daar Ptolomeus, onzes bedunkens / van spreekt; is een bevolking wat le-

ger-

ger / op de hoogte van twintig Graaden / daar hy de zelve ſtelt; welke plaats de Mooren Xerefem noemen / alwaar zeer veel water is; en heden ziet men noch twee ouwde Toorens / tot een teeken van de meenigte van volk dat daar eertyds gewoond heeft. 1516.

De Stadt Badeo, hoe van de Mooren genaamd.

Wat leeger ſtaat noch een andere Stadt / genaamd Confuta, zynde zeer ouwd / waar in eenige luiden zyn die voor geleerd gehouden worden / en niet eens konnen leezen. De zelve is tegenwoordig zeer vermaard / om dat het voorſte van dien / zeer vol van Torpen en plaatzen begind te worden / het welk met het agterſte zoo niet en is.

En zeldzame zoort van geleerde luiden.

Om nu tot het ontrugtbaar Juda weder te keeren / is deſſelfs Haven wat moeſelyk om by te komen / voor iemand die de zelve ſtormenderhand zoude willen inneemen / om dat men die / uit oorzaak van eenige ondieptens / die wel een groot uur duuren / niet en kan genaken / zoo dat een kleine Schuit op veel plaatzen niet en kan baaren / dog als het water leeg is / ziet men een Zant-plaat daar men over gaan kan / zoo dat'er maar een Water-leiding is / die als een S gaat / daar men de Stadt mede van water voorziet / de welke na de hooge punt bewoond word / en de mond van 't Kanaal is na om leeg / zynde alle het andere door de ondieptens daar op van geſproken hebben / omringelt.

Haven van Juda.

Een gedeelte van de Stadt is van goede huizen van ſteen en kalk / en het ander van klein riet gebout; over eenigen tyd had men / uit vreeze van ons / een muur na de Zee-kant beginnen op te haalen. In 't begin / als men door de tweede kromte of elleboog die de aarde maakt / in gaat / hadden zy een manier van Bolwerk toegeſteld / daar eenig geſchut op was / om die geene die wat te na mogten komen / daar mede af te keeren.

Beſchryving van die Stadt.

Sterktebouwing tot afkeering van den vyand.

De meeſte Inwoonders van die Stadt waren Koopluiden / uit oorzaak van de meenigvuldige koopmanſchappen die aldaar van alle kanten uit- en in gevoerd wierden; en het ander volk was

Inwoonders der Stadt Juda.

1516. van d'Alarven van 't Land. Zy leefden alle in groote vreeze voor de Baduys die zig in de velden onthouden / haar by wylen in de Stadt verraſſen en van alles beroofden / eer de zelve met een muur omringeld was / het welk door Mir Hocem, Kapitein van den Soudaan, den welken Don Franciſco d'Almeida, Onder-Koning in Indiën, tot Dio in de vlugt ſloeg / gelyk wy hier voorzen gemeld hebben / geſchied was. En alzoo deeze nederlaag niet alleen oorzaak was dat hy de gemelde Stadt met een muur omringde / maar dat ook den Soudaan een andere Vloot tegen ons in Zee bragt / zynde die geene die aldaar ſtond / zoo zal het niet buiten ſchik zyn / dat men dat werk alhier / tot des te beter verſtand van de geheele zaak / met de gevolgen van dien / wat nader ophale.

Moors Kapitein door de Portugyzen geſlagen.

Deezen Mir Hocem dan ziende dat hy door de gemelde nederlaag tot Dio, buiten die ſtaat en magt daar hy meede in Indiën gekomen was / was geraakt / niet tegenſtaande hy na het overlyden van Don Laurenio, en in het werk tot Dabul, den Soudaan wel gediend / mitsgaders in de mont der Moorzen in Indiën en Cairo, de naam van een goed Krygsman en Kapitein verkregen hadde / zoo derfde hy egter in dien ſtaat niet by den Soudaan wederkeeren; doch alzoo hy een wys en voorzigtig man was / en op de middelen dagt waar door hy weder in zyn Meeſters goede gunſt mogt geraaken / zoo vond hy dat geen van alle hem daar toe beter zoude konnen helpen / als een grooten yver tot de Mahometaanze Godsdienſt te veinzen / het welk een mantel is daar men gemeenlyk zyn eigen belang meede dekt / en dit beleide hy in deezer voegen:

Loosheid van die Moor.

Mantel van Godsdienſt.

Zoo als hy eenige reizen verſcheide geſprekken met Melique Az, Kapitein tot Dio, mitsgaders den Koning van Cambaya, en andere zyner Kapiteinen gehad had / maakte hy haar wys / dat de wyl onze Vlooten meeſter van die Zeen waren / het ons niet ſwaar zoude vallen in de Roode Zee te komen / en haar de Stadt Juda af te neemen / al-

alzoo het een zeer gemakkelyke Haven voor ons was om van daar na Mecha, en verder tot Medina te komen / om het Lighaam van haaren Profeet Mahomet van daar te haalen / en in onze magt te houden / gelyk zy met Jeruzalem deeden / het welk de Stadt was daar het lyden onzes Zaligmakers was voorgevallen / en door het meenigvuldig bezoeken onzer Keyzigers een van de beste inkomsten van den Soudaan was. En alzoo hy voelde dat Godt hem die straf voor zyne zonden opgeleid had / hy overzulks van meening was de gemelde Stadt Juda tot zynen dienst en die van zyn Profeet Mahomet met een muur te omvangen / om de zelve alzoo / (zoo wy die 't eeniger tyd mogten komen aan te tasten /) zoo veel te beter te beschermen / weshalven hy geraaden oordeelde zulks aan den Soudaan voor te houden / op dat hy de noodige voorzieninge daar in zoude doen. En om dit werk zoo veel te beeter klem te geeven / liet hy drie Schepen met Speceryen en andere Kambayze koopmanschappen / onder de naam van een Aalmoes tot bescherming van zyn Profeet Mahomet, afslaaden. Deezen synen Quant dan / met deeze drie Schepen / en nog eenige andere tot Juda aangekomen zynde / wierd met groote vreugd door alle die geene die van zyn voorneemen verwittigd waren / ontfangen / alzoo die Stadt door zoodanig een bemuuringe niet alleen tegen ons / maar ook tegen de Baduys geveiligd wierd. En om zig met den Soudaan te verzoenen / schreef hy hem aanstonds hoe dat hy hand aan 't werk begon te slaan / waar in hy niet alleen op den dienst Gods / maar ook op zyne zag. Want daar mede verzeekerde hy die Stadt niet alleen tegen ons / die meester byna van alle de Zeen en Havens van Indiën waren / maar ook tegen d'Alarven ; en daar-enbooven leide hy de Stadt zulk een jok op / dat de zelve nooit tegen hem zoude konnen opstaan / gelyk ze wel meermalen gedaan hadde. Want zyn voorneemen onder dat bemuuren was / na dat dat werk volbragt zoude zyn / een sterk Gebouw / (om

1516.

Inzigten van gewin.

Redenen van 't bemnuren van Juda.

Zyn schryven aan den Soudaan.

1516. de Stadt onder bedwang te houden / en alle opſtand te beletten /) te laaten maaken : het welk hy in 't eerſt niet wilde doen / om geen agterdogt van zyne meening aan d'Inwoonders te verooꝛzaaken / en op dat zy hem behulpzaam in 't bemuuren zouden weezen / alzoo hy weinig volk met hem gebragt hadde ; en derhalven verzogt hy van den Soudaan eenig volk van Oorlog ; want wat Geld aanging / daar was hy genoeg van voorzien / behalven dat d'Inwoonders hem aan de hand zouden komen tot dat alles volbragt was. En eindelyk wist hy het gemoed van den Soudaan met diergelyke en andere liſtigheden zoodanig te beleezen / dat hy hem aanſtonds alle het verzogte toezond / en wyders een andere Vloot met d'uitterſte ſpoed in de Haven van Suez liet toemaaken / op dat Mir Hocem daar meede na Indiën zoude gaan.

Wil de Stadt onder bedwang houden.

Beleeft den Soudaan om Krygsvolk.

Ondertuſſen gebeurde het dat hy Mir Hocem de werken hier voozen gemeld / bezigtigende / het welk op de zelve tyd was als Alfonſo d'Albuquerque het Fort tot Calicut liet maaken / tot Juda voornoemd aanquam / een Mooꝛs Schip met goederen van dito Calicut vertrokken. Gelyk dan in gevolge van de Vreede die zy met d'onze hadden / veele Mooꝛen met verlof van Alfonſo d'Albuquerque van daar aldaar aanquamen / aan wien Alfonſo, om haar aan land af te vaardigen / eenige vrydommen vergunde / en inzonderheid aan die geene die haare Vrouwen en Kinderen medegebragt hadden.

Moors Schip tot Juda.

Calif, (aldus was den Kapitein van dat Schip genaamd /) gewend zynde met goederen uit Indiën in die Stadt te komen / ziende dat men de zelve met een muur omringde / begaf zig op zekeren dag by de Werklieden / en paſte dat op een tyd dat Mir Hocem zig daar mede by bevond. Den welken hem ziende / en weetende dat hy den Kapitein van 't aangekomen Schip was / zoo vraagde hy hem na onzen Opperhoofd ? Waar op hy hem tot antwooꝛd gaf / dat hy hem tot Calicut, alwaar hy een Veſting bouwde / gelaaten had. Dog

Den Kapitein door de Moorzen Landvoogd ondervraagd.

om

om dat deezen Calif geweldig op de sterkte der gemelde Vesting roemde / zoo mishaagde zulks aan Mir Hocem zoodanig / om dat hy dat in 't aanhooren der Metzelaars gezeid hadde / dat hy tegen hem zeide: Op dat gy nu deeze sterker zult maaken als de geene daar gy van spreekt, zoo zuld gy en de uwe wat aan deeze werken. Daar op liet hy aanstonds kalk en steen aanbrengen / zoo dat gedagten Calif met zyn volk tot de nagt toe aan de Vesting werkte / gelyk hy naderhand tegen d'onze vertelde / na dat hy weder tot Calicut gekomen was / zeggende: Dat hy zig dien arbeid had moeten onderwerpen, om dat hy de dingen der Portugyzen gepreezen had; daar egter by voegende / Dat *Mir Hocem* hem en de zyne altoos wel onthaald, en vol-op van alles gegeeven had.

1516.

Zyn antwoord en wedervaaren.

Desselfs berigt aan de Portugyzen.

Den Soudaan ondertussen gebrek aan hout tot het toerusten zyner Vloot hebbende / om dat'er aan die kant van Egipten geen te vinden was; kreeg / zoo men zeid / door toedoen der Venetiaanen, dat van de Bergen van Escalor, die den Turk toebehoorden / hoewel hy in die tyd in Oorlog met hem was. Den Koning Don Manuel kreeg de tyding van het doortrekken van dat hout na Egipten, voor het vertrek van Lopo Soares na Indiën; want zekeren Andrè, Ridder van d'Order van St. Jan van Rodes, een Portugys van geboorte / den welke Behoeder van de zelve Orden was / en die de zaaken van dat Koninkryk voor zyn Majesteit waarnam / verwittigde hem het selve. Als mede dat den Soudaan moeyelyk over al het geen zyn Vloot in Indiën mislukte / groot quaad aan de Kristenen in Europa, die zig derwaards begaven / dagelyks aandede; byna gelyk als of hy waar had willen maaken het geen hy door den Pater Mauros, den welken / gelyk wy voor deezen geschreeven hebben / aan den Paus had laaten weeten.

Gebrek aan Scheeps-hout geholpen.

Tyding aan den Koning van Portugaal.

Mishandeling der Kristenen in Europa door den Soudaan.

Hier op zond den Koning Ferdinandus van Kastilje, Petrus Martyr aan den Soudaan, gelyk hy in een verhaal van zyn reis / het welk met zyne andere Werken gedrukt is / zelf meld: gelyk zee-

Bezending daar over.

1516. heren Ridder van Rodes, een Cypriaan van geboorte / den welken mede na Cairo reysde / het zelve aan die van Rodes ingelyks had laaten weeten / als ook de Paters van St. Catryn van den Berg Sinaï. Welke tydingen door zoo veel handen gekomen / aan den Koning Don Manuel aanleiding gaaven van niet alleen in de zaaken van Indiën beter te voorzien / maar ook oorzaak waren dat die van Rodes een grooter Vloot als zy alle Jaaren gewend waren / toemaakten / en den voorgemelden Andrè, den welken naderhand Bailiu van haar Order in dit Koninkryk wierd / het welk een van de voornaamste waardigheden onder haar is / als Opperhoofd daar op stelden. De gemelde Vloot bestond uit zes Schepen / vier Galeyen en zes honderd weerbaare mannen / de welke tegen die van den Soudaan in het doortrekken met het Scheeps-hout uit Griekenland na Egipten, zulk een zeegen bevogt / dat niet tegenstaande de zelve vyf-en twintig Zeilen sterk / en met agt-honderd Mamelukken en duizend andere kloeke mannen voorzien was / hy egter vyf daar van in de grond schoot / en zes nam / waar by drie honderd Mamelukken sneuvelden. Daar-en-boven ontstond'er daar na zulk een onweder / dat van d'overige Schepen des Soudaans niet meer als tien het ontquaamen; zoo dat het scheen dat dewyl die Vloot tegen de Portugyzen toegerust was / Godt het zoodanig schikte dat een Portugys Kapitein desselfs eerste verdeeling te weege bragt.

* Voorzieningdes Koningsvan Portugal in de zaaken van Indiën.

Vloot der Rodiaanen derwaards, die groote zeegen bevogt.

Schade der Moorze Schepen door onweder geleden.

Scheepshout op Kamelen gevoerd.

Ondertussen wierd het hout dat van deeze nederlaag vry raakte / en tot Cairo reeds bewerkt was / om met minder kosten op Kameelen te vervoeren / tot Suez gebragt / en van daar door eenige Levantze Soldaaten / die den Soudaan uit alle d'Italiaanze Schepen de welke tot Alexandrien laagen / geligt had / en alzoo in 't kort een Vloot van zeven-en twintig Zeilen by-een kreeg / door een weg van twintig mylen lang weggevoerd.

Terwyl den Soudaan deeze Vloot na Indiën toerustede / quam zeeheren Zee-Roover / den welken

zeer

zeer vermaard dooz de geheele Archipellen was / hem op het gerugt daar van zyn dienſt aanbieden / van wien wy byzonderlyk zullen ſpreeken / om dat het die geene is die zig op d'aankomſt van Lopo Soares tot Juda bevond; als ook om een ander die zig by gedagten Kooper bevond / waar mede wy een gedeelte van dit ons verhaal ſtoffeeren zullen; want het was dien Coge Sofar van de Stadt Dio, de voornaamſte na het overlyden van den Koning van Cambaya, ten tyde van den Landvoogd Nuno d'Acunha, gelyk op zyn plaats zal gezien worden / om alzoo voor oogen te ſtellen hoe dat zommige menſchen uit een veragten ſtand by wylen tot hooge waardigheden verheven worden / gelyk wy van luiden verſtaan hebben / de welke met deezen Kapitein Raes Suleiman, van wien wy van meening zyn te ſpreeken / de reis aannamen. 1516.

Dienſt aanbieding van een Zee-roover aan den Soudaan, genaamt Raes Suleiman.

Hy was geboozen in een Eiland van d'Archipellen, genaamd Mitilene, een man van een ſlegten ſtaat / en een Turk van afkomſt / zynde maar een Scheeps-timmerman van zyn ambagt; doch alzoo hy zeer verſtandig was / zoo wilde hy het geluk beproeven / en begon alzoo met een Fuſt die hy zelf gemaakt hadde / op d'een en d'ander te Kooven / waar dooz hy in 't kozt zoo magtig wierd / dat hy eerlang het getal van agt Fuſten / namentlyk zes van zyn eigene / en twee die hem van andere byquamen / by een kreeg. Doch zynde / vermits de klagten die men van hem aan den Turk deede / uit de Turkze landen verdreeven / quam hy aan de Kuſt van Sicilien, alwaar hy een Galioot nam / die hy aanſtonds ten oozlog toeruſtede. Van daar na de Kuſt van Napels gerukt zynde / vond hy aldaar zes Galeyen / namentlyk vier Napelze, daar Kapitein op was een Biſcayer, genaamd de Alcunha Villamarim, die op zoldy diende / en twee Genoueeze, daar twee Broeders / genaamd Gobo, Kapiteins op waren / het welk by hem gezien zynde / nam hy de vlugt met kragt van rieinen. Villamarim dit ziende / begon hem met zyne vier Galeyen na te zetten / waar van

Zyn geboorte plaats, ambagt en kleine beginzelen en grootwerding.

Verbanning uit Turkyen.

Komſt in Sicilien.

Vertrekt na Napels.

Vlugt.

1516. twee hem zoo digt by quamen / dat Suleiman zig ontſteerde / en de zelve nam / en hout daar aan mede de twee andere / door Villamarim, dog de twee Genoueezen, als beeter bezeild / namen de vlugt.

Groote zegen.

Moogenheid. Na deeze zeegen wierd hy zoo magtig / dat hy langs de ganſche Kuſt van Apulien ging rooven / en veel ſchaade veroorzaakte. In die tyd was'er onder de gevangens een zeekere jongman van de Stadt Brinde, Zoon van eenen Antonio Britimo, een Albanees, en Maria Afrita, van de zelve Stadt; den welken naderhand Coge Sofar genaamd wierd / en is den geenen daar wy van geſpreeken hebben. Eindelyk wierd deezen Suleiman door het neemen van zoo veel Schepen / zoo magtig / dat hy uit haat die hy den Turk toedroeg / beſloot na den Soudaan te gaan / in voorneemen van hem in zyn aanſlag op Indiën te dienen. Hier op trok hy dan

Optogt na Alexandrien. na Alexandrien, alwaar hy met den Soudaan overeen quam / den welken hem tot Opperhoofd van de Vloot die hy tot Suez hadde / aanſtelde / niet tegenſtaande het gerugt tot aan zyn komſt gelooven had dat Mir Hocem daar mede na Indiën zoude keeren. Ondertuſſchen verdeelde hy alle zyne Schepen onder de Kapiteinen die hem zoo veel roem hadden helpen verkrygen / en behiel maar twee wel gewaapende Galeyen / by hem hebbende meer als vyftig gevangens / alle Zee-Officiers.

Word Opperhoofd over des Soudaans Vloot.

Zyn onthaal by den Soudaan. Den Soudaan ontfing hem met groote eer en agting / en vaardigde hem aanſtonds af / om het bezit van de Vloot / die zeeven-en twintig Zeilen / Galeyen / Galiotten en groote Schepen tot de mond-en Oorlogs-voorraad / ſterk was; waar mede drie duizend man / waar onder veel Mamelukken, Arabiers en eenige Renegaatze Konſtapels zouden gaan.

Begrooting van de Vloot.

Zyn vertrek van Suez en aankomſt tot Adem. Met die Vloot vertrok hy van Suez, en liep op veel plaatzen aan / tot dat hy tot Adem aanquam / Mir Hocem, als de tweede Perzoon van de Vloot / door laſt van den Soudaan van Juda medeneemende. Zoo haaſt als den Koning van Adem deeze komſt

komſt dooz zyn Kapitein Miramir Jaan, den welken met een bezetting in de Stadt lag / verſtond / vertrok hy in grooten haaſt van Elhach, de Hoofd-Stadt van zyn Koninkryk / met een groot getal Arabiers, om de gemelde Stadt Juda te beſchermen; dog alzoo Suleiman de Stadt zoodanig beſchoot / dat'er een ſtuk van de muur viel / die de onze zagen doen ze aldaar aanquamen / zoo is't dat de Mamelukken van meening zynde ſlag te leeveren / daar zoo veel volk van haar bleef / dat Suleiman moeſt afterekken / en half verſtrooid weder na 't Eiland Camaran keeren / alwaar den Soudaan hem beval een Veſting te maaken / in geval hy Adem niet en quam in te neemen / op dat hy van daar Indiën konde beoorlogen / tot dat hy aldaar d'een of d'ander ſterkte of vaſte plaats had om tegen onze Vlooten verzekerd te zyn. 1516.

Vertrekt tot beſchermings van Juda.

Daar Suleiman van aftrekt.

Krygt laſt een Veſting tot Camaran te maaken.

Na dat dan een aanvang van de gemelde Veſting was gemaakt / welkers muur agtien of twintig voeten lang was / zoo belaſte Suleiman, terwyl men daar aan werkte / dat men het land zoude intrekken / en een Stadt genaamd Zeibid, inneemen / om dat het volk aldaar / in groot getal was / en hem veel leevensmiddelen 't zoek maakte / want al was't dat men onderwegen niet anders als eenige van de zelve kreeg / zoo was dat / zyns bedunkens / nogtal genoeg om zig voor zyn moeite betaald te maaken. Dog eindelyk zoo als Mir Hocem met de gantſche Vloot met werken aan de Veſting doende was / zoo quam Suleiman met het beſte volk dat hy had / in 't Land / ende nam de Stadt in / de welke omtrent twaalf mylen van daar was / alwaar hy eenige dagen bleef / om dat daar een groote ontroering binnen was; en wyl de zelve zeer weederſpannig en verbaſterd was / kon men het volk met groot geweld nauwelyks daar uitkrygen.

Laſt tóe het inneemen van Zeibid.

Dat Suleiman gelukt.

En d'Inwoonders daar uitjaagd.

In die tyd quam de tyding van Juda dat de Turk in een ſlag die hy aan den Soudaan geleverd had / hem 't eenemaal in de vlugt geſlaagen hadde; dog niet tegenſtaande men geen groot ge-

Tyding van 't ſlaan van den Soudaan door den Turk.

loof

[illegible] quamen dat Suleiman zig [illegible] en kort daar aan [illegible] Villamarim, dog de [illegible] bezeild / namen de [illegible]

[illegible] zoo magtig / dat hy [illegible] ging rooven / [illegible]. In die tyd was'er [illegible] jongman van de [illegible] Antonio Britime, [illegible] van de zelve Stadt; [illegible] genaamd wierd / [illegible] gesprooken hebben. [illegible] door het neemen [illegible] magtig dat hy uit [illegible] besloot na den [illegible] van hem in zyn [illegible] Hier op trokt hy dan [illegible] den Soudaan over-[illegible] Opperhoofd van [illegible] aanstelde / niet [illegible] aan zyn komst geloo-[illegible] na Indiën zou-[illegible] hy alle zyne [illegible] die hem zoo veel [illegible] en beshiel maar [illegible] by hem hebben-[illegible] alle Zee-Officiers. [illegible] groote eer en ag-[illegible] aanstonds af om het be-[illegible] en twintig Zeilen / [illegible] groote Schepen tot de [illegible] sterk was; waar [illegible] man waar onder veel Mame-[illegible] en eenige Renegaatze Konstapels [illegible]

[illegible] vertrokt hy van Suez, en liep op [illegible] tot dat hy tot Adem aanquam / [illegible] de tweede Perzoon van de Vloot [illegible] van den Soudaan van Juda medeneem-[illegible] als den Koning van Adem [illegible]

komst door zyn Kapitein Miramir Jaon, den welken met een bezetting in de Stadt lag / verstond / vertrok hy in grooten haast van Elhach, de Hoofd-Stadt van zyn Koninkryk / met een groot getal Arabiers, om de gemelde Stadt Juda te beschermen; dog alzoo Suleiman de Stadt zoodanig beschoot / dat'er een stuk van de muur viel / die de onze zagen doen ze aldaar aanquamen / zoo is't dat de Mamelukken van meening zynde slag te leeveren / daar zoo veel volk van haar bleef / dat Suleiman moest aftrekken / en half verstrooid weder na 't Eiland Camaran keeren / alwaar den Soudaan hem beval een Vesting te maaken / in geval hy Adem niet en quam in te neemen / op dat hy van daar Indiën konde beoorlogen / tot dat hy aldaar d'een of d'ander sterkte of vaste plaats had om tegen onze Vlooten verzekerd te zyn.

1516.

Vertrekt tot bescherming van Juda.

Daar Suleiman van aftrekt.

Krygt last een Vesting tot Camaran te maaken.

Na dat dan een aanvang van de gemelde Vesting was gemaakt / welkers muur agtien of twintig voeten lang was / zoo belaste Suleiman, terwyl men daar aan werkte / dat men het land zoude intrekken / en een Stadt genaamd Zeibid, inneemen / om dat het volk aldaar / in groot getal was / en hem veel leevensmiddelen 't zoek maakte / want al was't dat men onderwegen niet anders als eenige van de zelve kreeg / zoo was dat / zyns bedunkens / nog al genoeg om zig voor zyn moeite betaald te maaken. Dog eindelyk zoo als Mir Hocem met de gantsche Vloot met werken aan de Vesting doende was / zoo quam Suleiman met het beste volk dat hy had / in 't Land / ende nam de Stadt in / de welke omtrent twaalf mylen van daar was / alwaar hy eenige dagen bleef / om dat daar een groote ontroering binnen was; en wyl de zelve zeer weederspannig en verbasterd was / kon men het volk met groot geweld nauwelyks daar uit-

Last tot het inneemen van Zeibid.

Dat Suleiman gelukt.

En d'Inwoonders daar uitjaagd.

[illegible] d quam [illegible] ding van Juda dat de [illegible] slag di[illegible] den Soudaan gelee[illegible] hem 't [illegible] de vlugt geslaagen [illegible] niet [illegible] en geen groot ge-

Tyding van 't slaan van den Soudaan door den Turk.

loof

1516. loof aan de gemelde tyding ſloeg / zoo bediende Mir Hocem zig egter van de zelve / om zyn voordeel daar mede te doen. Want nademaal hy Suleiman een doodelyken haat toedroeg / om dat hy oorzaak was dat hem het Opper-bevel van de Vloot ontnomen; behalven dat den ander een Turk, en hy een Corder was; twee Volken die een eeuwigen haat tegen malkander dragen / en deezen eenige onluſten van den ander in het gebieden der Vloot wedervaaren waren / zoo maakte hy dat het volk aan 't muiten geraakte / zeggende: Vrienden, den *Soudaan*, onzen Heer, is dood, en wy zyne Onderdaanen die met deeze zyne Vloot gekoomen zyn, zyn ſchuldig zyn land te beſchermen; en of ſchoon deeze tyding van zyn dood niet al te zeeker gaat, zoo moeten wy egter voor zeeker houden de ſlaagen die zoo nu en dan tuſſchen den Turk en hem voorgevallen zyn; en wyl *Suleiman* een Turk is, en vermits de Rooveryen en ongeregeltheden in zyn eigen Vaderland gepleegd, in dienſt van den *Soudaan* gekoomen is, en zyn voordeel met die tyding wel zoude willen doen, om weder in zyn gunſt te raaken, om dat hy vol geld en rykdom ſteekt die hy met het innemen van *Zeibid* verovert heeft, zoo dat hy en de geene die hem zullen volgen, over de vrugtbaarheid des lands nydig zyn, zoo dunkt my dat wy na Juda behooren te gaan, tot dat men weet in wat ſtaat de zaaken van den *Soudaan* onzen Heer ſtaan; om dat zyn dienſt meer daar aan gelegen is die Stadt voor hem te beveiligen, die ik door zyn laſt met zulk een moeiten bemuurd hebbe, als mede zyn Vloot te bezorgen die zoo veel geld gekoſt heeft, als in dit Eiland met de geenen aan de zyden te ſterven, het welk hem geen nut ter weereld kan aanbrengen.

Haat tuſſchen Turken en Coxdis.

Mir Hocem ſtookt het volk tegen Suleiman op.

Het volk hier op / het werken warg / en onwillig tot den arbeid / en boven al zeer ontſteeken tegen Suleiman en zyn volk zynde / om dat zy wiſten wat een rykdom dat hy uit de veroverde Stadt gehaald hadde / vielen Mir Hocem zeer ligt toe / zoo dat hy eindelyk met het grootſte gedeelte van de

't welk hem ontvald.

de Vloot vertrok / laatende alleen eenige van de kleinſte Vaartuigen agter / ten dienſt van Suleiman, dog niet uit genegentheid die hy hem toedroeg / maar om dat de Mamelukken die hy by hem had / mede van Cairo geboortig waren. 1516.

Suleiman dit verſtaan hebbende / voorzag de Stadt van volk / dat hy daar in bezetting liet / en keerden weder na Camaran, alwaar op de Schepen gegaan zynde die hy aldaar vond / na Juda vertrok / daar Mir Hocem hem niet en wilde inlaaten / zig met het nieuws van het ſlaan van den Soudaan verontſchuldigden / en dat zoo lang als hy geen andere tyding kreeg / hy hem niet binnen zoude laaten / om dat hy / niet tegenſtaande in deſ Soudaans dienſt hem egter verdagt was / waar toe hy alle de redenen bybragt die zyn zeggen beveſtigden. Suleiman zoodanig een beſcheid verneemende / zeide hem aanſtondſ den Oorlog aan ; dog den Xerif Paracate, den welken zig in het huis van Mecha, twaalf mylen van daar / onthield / hier van verkondſchapt / quam daar tuſſchen beide / en maakte dit verdrag onder haar ; dat Mir Hocem, Suleiman binnen de Stadt zoude laaten / en dat een yder het volk dat hy onder hem hadde / zoude gebieden / tot dat zy aan den Soudaan gezonden hadden om haar te bevreedigen / alzoo het ſlaan van zyn volk nog niet voor al te zeeker gehouden wierd. Dog Suleiman binnen de Stadt gelaaten zynde / wagte na zoodanig een beſcheid niet / niet teegenſtaande men aanſtondſ brieven aan den Soudaan daar over geſchreeven hadde ; want hoe nauw dat Mir Hocem op zyn hoede was / zoo liet Suleiman hem egter op een looze manier by de kop vatten ; en alzoo hy hem niet en derfde ter dood brengen / of langer gevangen houden / liet hy hem op een Galey zetten / zeggende : Dat hy hem aan den *Soudaan* zond, om zyn verdiende ſtraf over het geene hy gedaan hadde, te ontfangen : dog in 't heimelyk zeide hy tegen den Kapitein van de Galey / dat hy hem met een ſteen aan den hals in Zee zoude ſmyten, zoo haaſt

Suleimans doen hier op.

Die Mir Hocem weigerd binnen Juda te laten.

Naderhand bevredigt.

Suleimans trouwloosheid aan Mir Hocem.

1516. len ſteeken; en op dat wy haar van hier alzoo veel ſchrik aan jaagen als de bouten ginder doen, laat ons haar een proef buiten de muuren toonen, dat wy hier zoo onvoorzien van alles niet en zyn als zy wel meenen. Eindelyk met zullke en diergelyke vermaaningen meer / bragt hy het volk weder tot ſtilſtand en in goede order / met een groote vertooninge van haare Vlaggen en Standaarts / en veel geweld langs de Rivier / d'eene Poort uit / en d'ander weeder in gaande: en booven de muuren / daar alle het volk op malkander geſtapeld ſtond / was het geroep zoo verbaarlyk / dat niet tegenſtaande d'onze wel een myl van daar laagen / het haar egter tot verveelens toe in de oozen klonk. Ook ſchoten zy van tyd tot tyd uit drie of vier ſtukken die wel dertig palmen lang waren / en de koogels zoo groot als een mans hoofd / waar van zommige tuſſchen de Schepen heen en weder ſprongen / doch het beliefde Godt dat geen van alle eenige byzondere ſchaade veroozaakte.

d'Uitwerking daar van.

Baldadigheden der Inwoonders daar op gevolgd.

Lopo Soares ondertuſſchen van Don Alfonſo en Denis Fernandes verſtaan hebbende dat men in het Kanaal niet anders als met veel keeren en wenden konde komen / en dat niet tegenſtaande de Roei-ſchepen leeg van boozd waren / de zelve egter groot gevaar liepen / om dat de Moozen haar Geſchut zoodanig geſteld hadden / dat het zelve d'onze veel ſchaade konde toebrengen / zoo beſloot hy heimelyk met eenige Kapiteinen / twee of drie Kriſtenen / van die geene die het op het Vaartuig ontkoomen waren / dat zy dat Geſchut by nagt met een Sloep zouden gaan vernaagelen / de welke dooz andere zouden werden gevolgd / die ondertuſſchen den brand in de Galeyen die in de binnen Haven laagen / zouden ſteken. Doch geen van deeze dingen quam'er tot uitſlag / om dat de gevangens / na dat hun zulks met belofte van groote beloonningen zoo het wel gelukte / voorgehouden was / gaven zy tot antwoord dat het zelve was haar booz een wiſſe dood / zonder eenige brugt / bloot ſtellen / om dat men by nagt met veel volk op

Beſluit daar op van Lopo Soares.

Voorſtel aan eenige Kriſtenen.

Haar antwoord.

op de ſtukken en op de Galepen paſte / maar dat haar dagt dat het beeter was de Stadt te beſtruipen / en dat zoo wanneer de Mooren zulks zaagen / zy de zelve moogelyk zouden ruimen / gelyk zy reeds op het bloot gezigt van haare Vloot uit vreeſ ſcheenen te willen doen. 1516.

Lopo Soares dit hoorende / hield zig twee daagen ſtil / hoopende dat de tyd en zyne gedagten hem eenige middelen zouden verſchaffen / om de meening van den Koning Don Manuel, volgens de Voorſchriften die hy hem dien aangaande mede gegeeven hadde / te volbrengen. Dog als hy hoorde dat'er een groot gemor in de heele Vloot was / om dat men niet aan land en ging / zoo riep hy alle de Kapiteinen en de voornaamſte van de Vloot by malkander / en na dat hy haar alle zyn doen zeederd zyn aankomſt / met goed vinden van eenige van haar voorgehouden had / zoo liet hy haar het voorſchrift van den Koning aangaande het inloopen van dat Nauw, door den Secretaris voorleezen. Dit Voorſchrift hiel in; Dat hy zig geenzins tot eenige aanſlaagen zoude begeeven, waar door zyn volk in een blykelyk gevaar van het leeven zoude koomen; beneffens nog verſcheide andere toezigten die hy tot het zelve einde in 't werk zoude ſtellen. Als meede den toeſtand van Indiën in zaaken waar meede men niet veel tot deſſelfs vaſtſtellinge konde opdoen / niet te waagen. Dat hy reeds vier van zyne Schepen miſte / daar het vierde-part van het volk van de Vloot / en het grootſte gedeelte van de Oorlog-en mond-voorraad die hy van nooden had / op waren. En alzoo Lopo Soares meer agt ſloeg op des Konings beveelen / als op het gemor van de Vloot / daar veel volk van weinig aanzien op was / dat hy daarom haar begeeren niet en konde involgen / namentlyk met zyn geheel Leeger aan land te gaan. Dat hy egter ondertuſſchen zoodanige verzoeken niet qualyk op nam / maar in tegendeel die geene die de zelve deeden / voor treffelyke en edelmoedige Kavaliers hield / nademaal zy haar leeven tot haars

Nader beſluit van Lopo Soares.

Vertoog aan alle de Kapiteinen der Vloot.

1515. Konings dienſt niet veel en agteden: Dat zy mede dat vertrouwen van hem behoorden te hebben, dat hy al zoo begeerig was om Eer te verkrygen als een ieder van haar, maar dat hy zig aldaar tot geen ander einde zoo lang ophield, als op hoop van de vier vermiſte Schepen eindelyk te zien opdaagen, mitsgaders om te zien of hy eenige middelen zoude konnen uitvinden om des Konings wil en haar verlangen na te koomen; en om dat tot nog toe niets daar van gelukt was, dat hy haar daarom by-een geroepen had, om haar gevoelen een voor een, dien aangaande te openbaaren.

Verſcheidentheid van gevoelens daar op.

Na dat dit alles alzoo was aangehoort / waren de gevoelens der Hoofden zoo verſcheide / en zoo tegens malkander aanloopende / dat Lopo Soares eindelyk beſloot zig aan des Konings will te houden / namentlyk het volk / wyl het gebaar van alle kanten zoo groot was / zoo ligt niet te waagen; tot redenen van dien geevende / om dat zy daar maar gekoomen waren om des Soudaans Vloot te bevegten / en zoo zy die gevonden hadden / dat zy het ging hoe het ging / een goed getal van deſſelfs Schepen in de grond zouden hebben geſchooten; alzoo des Konings voorneemen alleen was / de Moozen het vaaren van Cairo na Indiën met haar Koopvaardy en nog veel meer met haar Oorlog-ſchepen te beletten. Derhalven alzoo de Galeyen en die aldaar laagen / niet bequaam waren om Zee te bouwen / gelyk de Gevangens zeiden / om dat ze van de Zon bedorven waren / en nog meer uit oorzaak van het weg-looyen van der zelver volk / door het meenigvuldig aanloopen in de Zee-Steeden door Suleiman, vermits d'oneenigheden die tuſſchen hem en Mir Hocem geweeſt hadden / dat hy daarom meende / dat vermits de zelve tyding die men daar van des Soudaans dood hadde / alle de Vlooten die tegen Indiën geſchikt waren / eerlang een einde zouden neemen. Want eer den Turk dat groot Land van Cairo ingenoomen / en de Moozen van Arabien, de welke de Turken natuurlyk een grooten haat toedraagen / bevreedigd had-

Nader beſluit van Lopo Soares.

En het geen men behoorde te doen.

hadde / zou'er al een langen tyd tuſſchen beiden verloopen. En als hy al in een vredige bezitting van alles mogte weezen / zoo zoude hy egter zyne gedagten niet eens op het verouderen van Indiën behoeven te laaten gaan / maar wel om zig tegen de Turkſchen en teegen Xeque Iſmael, Koning van Perſien, den welken mede een zeer groot land bezat / en die beide zyne naaſte gebuuren waren / te verweeren; „Zoo dat het mogt daar mede gaan „zoo het wilde / zoo hield hy die Galeyen voor on- „nut en ondienſtig / en dat hy zig veel verlegener „voor het Rigt zoude geagt hebben / zoo hy de „bloem van geheel Indiën, tegen het gebod des „Konings gewaagd had / om een weinig hout / „dat reeds onbraakbaar was / en hem geen ſcha- „de konde aanbrengen / te verbranden. Voor zoo „zy al ten naauwſten mogten voor hebben meeſ- „ter van de Stadt te willen weezen / dat hy zulk „een geringe zaak voor het bloed van zoo veel door- „lugtigen Adel / als daar in konde ſneuvelen / niet „en wilde koopen; want / gelyk de Gevangens „zeiden die daar uit waren gevlugt / waren alle „de Inwoonders zoo bezig met het bergen haarer „goederen / dat als zy de Stadt zouden ruimen / „zy'er niet anders als de leedige muuren zouden „laaten. 1516.

Met de reedenen van dien.

Eindelyk na dat deeze en andere reedenen wel nauw van alleханten overwogen waren / bleef hy vaſt by die meening dat hy den Koning een groo- ten dienſt zoude doen / zoo hy die dingen liet daa- ren / uit oorzaak van het weinig voordeel dat'er in ſtak / en daar en teegen van het beele dat'er ge- waagd wierd; zoo dat Lopo Soares beſloot bin- nen twee daagen van daar te vertrekken / na dat hy'er elf voor gelegen had. Den dag van 't ver- trek gekomen zynde / met dat de Schepen in groot getal waren / en de plaats nauw / konde in dat gety niet een Schip uit-raaken / maar met den Kapitein Alfonſo Lopes d'Acoſta, en twee Ga- leyen / daar Kapiteins op waren Lopo de Brito en Fernando Gomes de Lemos, liet Lopo Soares

Zyn laatſte beſluit.

Zyn ver- trek van daar.

1516. aan Don Aleixo weeten / dat hy op de Karavel van Franciſco de Gá zoude gaan om haar uit te boegzeeren. Het gety daags daar aan in den Morgenſtond weeder gekoomen zynde / en Don Aleixo het teeken met een Kanon-ſchoot om te vertrekken gegeeven hebbende / zoo quam een wel toegeruſte Galey uit de Haven / en op zy van Fernando Gomes de Lemos, die het diepſt in 't Kanaal lag / gekoomen zynde / deede de zelve een ſchoot op hem / welkers kragt zoo groot was / dat de Galey rondom draayde / zoo dat de onze deſſelfs kiel zaagen.

Ongemakken die daar uit ontſtaan.

Lopo Soares zyn geheele Vloot eindelyk uit dat Nauw of Haven gekreegen hebbende / zette de ſteevens na het Eiland Camaran, om de Veſting die Suleiman aldaar aangevangen had te maaken / om-ver te ſchieten. Het eerſte dat hy op zyn aankomſt deede / was de twee Karavellen van Franciſco de Gá en Lorenſo de Coſme uit te zenden / om Jan da Silveira en d'andere Schepen die uit de Vloot vermiſt wierden / na de Kuſt van Abexy te gaan opzoeken / haar uitterſte vlyt aanwenden om het Eiland Maſſua en Arquico, welk laaſte in 't baſte Land was / (en / zoo men zeide / den Preſte Jan toequam /) aan te doen / en vernemen of het de waarheid was dat hy Matheus vooz zyn Gezant aan den Koning van Portugaal gezonden had / om dat zommige daar teegen ſtreeden / en alles zoo bedektelyk geſchied was als het weezen konde; weshalven zy alles zeer nauwkeurig zouden onderſtaan. Hy zond meede met haar den Baccalaurus Juzart Viegas, en twee Tolken, d'eene genaamd Antonio Fernandes, en d'ander Ajamet, een Mooz van Granade, den welken al in dat Land geweeſt hadde.

Togt na het Eiland Camaran.

Bevee'len op zyn aankomſt.

Na dat deeze Scheepen vertrokken waren / liepen zy aan het Eiland Dalaca, en nog een ander genaamd Darua, regt daar teegen-over leggende / alwaar zy Jan da Silveira vonden / die aldaar met een reedelyk groot geluk aangekoomen was; en haar verhaalde dat op den dag van den ſtozm / als wanneer hy van de Vloot afgeſcheiden wierd / de Jonk van den Kapitein Pereira quam te

Wedervaaren op deeze vertogting

Verhaal van 't voorgevallene in den ſtorm.

te verongelukken / en dat van alle de Malabaren die daar op waren / niet meer als drie of vier het waren ontkoomen: Dat hy van 't Eiland Dalaca daar hy eerst aangekoomen was / na dat Eilandje was overgestreken / om teegen de Moozen verzeekerd te weezen / om dat Matheus hier voozen gemeld / den welken als Gezant van den Preste Jan met hem quam / hem gezeid had dat de zelve aldaar in groote meenigte waren / en dat desselfs Koning een quaadaardig mensch was / daar men zig weinig kost op betrouwen; en inzonderheid zederd dat hy Don Jean de twee Vaartuigen met mont-kost gelaaden / die den Koning van nooden hadde / genoomen had. 1516.

Boosaardigheid des Konings van 't Eiland Dalaca.

Den eersten dag na de komst der gemelde twee Kapiteinen / hield Don Jan raad met henlieden / en met den Bakkalaurus Juzarte Viegas, over het geene Lopo Soares haar aanbevoolen had / om eenig berigt van de zaaken van Matheus te bekoomen / het welk zoo bedektelyk geschiede als het moogelyk was / waar op zy hem onder andere voozwendzelen te verstaan gaven / dat zy hem met de gemelde twee Schepen geerne na het Eiland Dalaca zouden brengen / om dat hy zoo veel dingen van den Koning aldaar wist / daar ymand zoude konnen weezen die hem kende. Dog Matheus zulks hoozende / stelde zig zoodanig aan / dat zy nooit op hem konden verkrygen dat hy zig uit het Schip zoude begeeven / en begon luid uit te roepen / en uit den naam van den Koning Don Manuel te verzoeken / dat men nooit eenig Schip derwaards zond / vermids de quaadaardigheid van dien Koning / gelyk hy reeds verscheide maalen gezegt had / en verzogt daar op een bescheid van den Schryver van 't Schip / raakende zyne betuigingen / om aan het Opperhoofd van de Vloot over te geeven.

Raadpleeging van Jan Silveira.

Voorhoudingen aan den Gezant van Preste Jan.

Hoe hy zig daar op aanstelt.

Don Jan en d'andere Kapiteinen ziende zulke tegenstellingen / beelden zig in dat het niet anders als looze streeken waren / op dat hy van 't volk van 't Eiland niet en zoude woozden bekend / waar dooz men dan te weeten zoude koomen dat hy

1516. waarlyk zoodanig een was als zy zig lieten voorſtaan / namentlyk een Mooz van Cairo na Portugaal gezonden om de zaaken van dat Koningryk te verſpieden; waar op zy hem dan in zyn hartneklykheid gelaaten hebbende / vaardigde Don Jan de twee Karavellen af / om te doen het geen Lopo Soares hem aanbevoolen had / en hy vertrok na Camaran, alwaar hy gelukkig aanquam.

Beſluit van Don Jan daar op.

Op zyn aankomſt / zynde geweeſt de eerſte agt daagen na Paaſchen van den Heiligen Geeſt / ging zeeheren Klerk genaamd Franciſco Alvares, den welken met Matheus in het zelve Schip gekoomen was / Duarte Galvaon bezoeken / den welken niet van ziekte / maar van ouderdom en moeyelykheid op het uitterſte lag / teegen wien Duarte Galvaon, alzoo den ander door hem groot gemaakt was / zeide: Vader, gy vraagd my hoe het met my is, en gy brengt my geen tyding van de dood van myn Zoon *Jorge Galvaon*? Heer, antwoorde *Franciſco Alvares*, hy zal zoo het Godt beliefd, in d'een of d'ander Zee-haven weezen daar wy geweeſt zyn. Ik hou voor vaſter, zeide *Duarte Galvaon*, dat hy en myn Neef *Don Alvaro*, met alle die geene die op zyn *Fuſt* waren, in den Hemel zullen zyn, alwaar onzen Heer haar door zyne genade zal hebben ontfangen, nademaal zy in zyn dienſt en die van haaren Koning geſtorven zyn; want gy kunt voor zeeker gelooven dat ze alle in de Zee verdronken zyn, en wat *Laurens de Coſme* en eenige van zyn Schip aangaat, hebben de Mooren haar de hoofden in 't Eiland *Dalaca*, daar gylieden haar gelaaten hebt, afgeſneeden. Welke woorden al zoo waar waren als de zaak zelf. Want twee dagen na Galvaons dood / quaamen twee Karavellen / de welke verhaalden dat Laurens de Coſme en de Schryver van 't Schip met noch eenige andere de welke op het Eiland Dalaca geweeſt hadden om na Matheus te vernemen / door de Mooren waren omgebragt / en dat zes daar van zeer gequetſt / het waren ontſnapt / en dat zulks door den Mooz Ajamet, den Volk die zy medegenomen hadden / bygekoomen was.

Bezoek van een Prieſter aan Duarte Galvaon.

Boosheid van deezen laaſten.

Antwoord van den Prieſter.

Weder-antwoord van Galvaon.

Zyn dood, en wat'er op volgd.

Vals verhaal.

was. Doch deeze laatste omſtandigheid is onwaar bevonden / want deezen Ajamet zelfs / was de geen die den Koning aldaar het hoofd liet afhouwen / om dat hy / zoo hy zelve / de Portugyzen in 't land gebragt hadde. Het welk de onze naderhand ook zoo verſtonden / doen Diego Lopes de Sequeira, zynde Gouverneur van Indiën, aldaar aanquam / en Don Rodrigo de Lima voor Gezant aan den Preſte Jan met Matheus zond / gelyk op zyn plaats zal werden gezeid. 1516.

En te regt gebragt met beveſtiging van dien.

Ondertuſſchen ſchynd het dat het Godt niet en gelieſde / dat dat Gezantſchap door Duarte Galvaon zoude worden bekleed / gelyk hy met andere aan Kriſtene Koningen en Princen gedaan hadde / ende voltiet dat hy zyne daagen op den negenden Juny des Jaars 1517 in d'ouderdom van zeventig en zoo veel Jaaren zoude eindigen / en in het Eiland Camaran; doch zyn Zoon in den buik der Viſſen van de Roode Zee begraaven worden / zonder dat d'een van des anders dood wiſt; alleen dat de Vader die van de Zoon in den geeſt zag. Het ſchynd dat het gemoed van den menſch / zoo wanneer het zelve op zyn vertrek na de plaats van alle Geeſten ſtaat / als half van het vleeſ geſcheiden / in den Geeſt ziet het geen ons onbekend is.

Zyn Zoons ongeluk.

Gevoelen van den Schryver daar over.

Deezen Duarte Galvaon is een Zoon geweeſt van Rui Galvaon, Geheim-ſchryver des Konings Don Alfonſo den vyfden, en zeer geleerd in de konſten die men in de Hooge Schoolen leerd. Hy heeft de Jaar-Boeken van den Koning Don Alfonſo Henriques, eerſten Koning van dit Koninkryk van Portugaal, door laſt van den Koning Don Manuel, gemaakt / of / om beter te zeggen / de ouwde Taal waar in de zelve geſchreeven waren / gezuiverd; en al wie de eerſte maaker daar van geweeſt is / zal reekenſchap van het beſmetten der roem van twee zulke doorlugtige Perzoonen als de Koningin Dona Tareya en den Koning Don Alfonſo Henriques haar Zoon / geduurende de verſchillen die hy verhaald tuſſchen haar te zyn geweeſt / aan Godt geeven. Want doen haar Va-

Wie Duarte Galvaon was; en zyne Werken.

Des Schryvers ongenoegen wegens de laſtering tegen een Koning en een Koningin.

1516. der / den Grave Don Henrique quam te ſterven / was den hooggemelden Prins Don Alfonſo niet meer als zes Jaar ouwd / en onder de gehoorzaamheid en voogdy van zyne Moeder / zonder dat zy hem een Stiefvader gaf / of dat hy'er een nam; beneffens andere verdigtzelen meer / die de Jaar-Boeken koomen te melden. Dog de waarheid en de daaden van hooggemelden Prins zullen in Europa gezien worden / zoo het Godt believd ons het leeven te vergunnen.

Vertoog van Duarte Galvaon over het innemen van Mecha.

De meergemelden Duarte Galvaon maakte ten tyde als den Koning hem in dit Gezantſchap zond / een vertoog over den aanſlag van deeze verovering / en verdelging van het huis van Mecha, veele zeggens en eenige waarzeggingen daar toe bybrengende / de welke voorgaaven dat zulks door de Kriſtenheid van dit ons Europa zoude geſchieden; en tot beſluit zeggende dat het zelve niet ligter als door dit Nauw van de Roode Zee konde geſchieden: waar by gevoegd wierden de Waapens van den Koning Don Manuel, beneffens de volkeren van den Koning der Abexys, genaamd Preſte Jan; en dat eenige Kriſten Vorſten aan de kant van Syrien het Heilige Huis van Jeruzalem, alwaar alle de verborgentheden onzer Verloſſinge beruſten / op de zelve tyd uit handen van de Mooren zouden konnen neemen.

Wat den Koning Don Manuel daar op doed.

Op welk vertoog den Koning Don Manuel den zelven Duarte Galvaon in het Jaar 1505 aan den Keizer Maximiliaan, aan den Koning van Vrankryk en aan den Paus Alexander afzond / gelyk wy breeder in zyn eigen Tyd-reekening geſchreeven hebben. En in het leſt des gemelden Vertoogs verontſchuldigd zig den voorſchreven Duarte Galvaon, zynde een man van zulk een hoogen ouwderdom / zulk een wigtige zaak / de welke zoo veel gevaaren te waater en te land onderworpen is / 't onderneemen.

Reden van dit afgezonderd verhaal.

Wy hebben deeze afgezonderde reeden over de zaaken van Duarte Galvaon aangevangen / om dat nade maal wy voorgenomen hebben de moeyelykheden die d'Inboorlingen van dit Koninkryk tot

het

het beroveren van Aſia uitgeſtaan hebben / te beſchryven / het niet en betaamd dat wy aan yman van de geene die tot onze kennisſe zullen koomen / de plaats die ze in deeze Geheug-ſchriften verdiend hebben / weigeren. Een anderen zyn wy dit aan Duarte Galvaon ter erkentenis van zyne ſchryften verſchuldigd / nademaal hy / voor zoo veel als in hem is geweeſt / by veele een grooten naam verworven heeft. 1516.

Zyn gebeente is zederd ten tyde van Don Henrique door den voorgemelden Franciſco Alvares van daar weggenoomen / verder na Indiën verzonden / en van daar door zyn Zoon Antonio Galvaon, den welken voor Kapitein van een Schip quam / alhier gebragt. Vervoering van 't gebeente van Duarte Galvaon.

En niet alleen uit oorzaak van de meenigvuldige reizen die onze Vlooten in 't gemelde Eiland Camaran, de Begraafplaats van zoo veel menſchen / overwinterd hebben / maar ook vermits deeze byzondere zaak van Duarte Galvaon, en dan nog iets dat daar by voorviel / is het zelve onder ons vermaard. Het welk door het uitloopen van de Galey van Fernando Gomes de Lemos uit de Haven van Juda, gelyk wy voor deezen gemeld hebben / quam te gebeuren. Want alzoo hem eenige dingen ter oozen quamen die zyn eer raakten / was zulks oorzaak dat hy Simon d'Andrade by dit Graf van Duarte Galvaon uitciſte; d'uitſlag waar van / alzoo het een zaak is die de eer betreft / onder henlieden zal blyven; zynde het ondertuſſchen genoeg / dat yder zig van zyn ſchuldige pligt queet / invoegen zy eindelyk noch vrienden wierden. Uitdaging van Fernando Gomes de Lemos tegen Simon d'Andrade. En bygeleid.

Duarte Galvaon in dier voegen overleden zynde / het welk de voornaamſte oorzaak was dat den Koning Don Manuel, Lopo Soares uit zond om het Land van Abexy in te neemen / mitsgaders ook om de dood van Lorenſo de Coſme en de zaaken die tot Dalaca voorvielen / waar in Matheus zig valſſelyk voor een Gezant uitgaf / niet teegenſtaande zyne beſcheiden goed waren / reezen zeederd die tyd zulke onluſten tuſſchen hem en Lopo Soares, 't Uitzenden van Lopo Soares na 't Land van Abexi. Onluſten tuſſchen hem en den Gezant Matheus.

1516. dat zy malkander nooit wilden zien / zoo dat Lopo Soares besloot van zyn leven niet na Indiën te gaan / en daar op dan aan den Koning schreef wat hy van Matheus gevoelde / en wat'er om zynent wille voorgevallen was. Dog voor zyn vertrek / en zoo lang als hy daar overwinterde / wierd daar zeer veel door honger / dorst en ziektens geleden / in voegen het een beklagelyke zaak was / de menschen die aldaar gebleeven waren / met hoopen te zien sterven / waar van men een gedeelte begroef / en het ander in Zee smeet. De oorzaak van dit sterven / was meede ten deele het ongemak dat men door het om-verwerpen van het geen Suleiman en Mir Hocem in de Vesting gemaakt hadden / uitstaan moest. En om dat in het vaste Land van Arabien, het welk haar naby was / een weinig meer als een myl / by een plaats genaamd Ceilif, eenige Mooren met land-vrugten begonden aan te koomen / belaste Lopo Soares dat in het gaan en koomen om de zelve te koopen / maar een Brigantyn zoude gaan / daar Bastiaan Rodrigues Kapitein op was; den welken dit nu al verscheide reizen gedaan hebbende / en met de Mooren eenvoudig en ter goeder trouwen omgaande / quaamen daar twee ligte Vaartuigen door last van Suleiman, om het doen onzer Vloot te verspieden; de welke ziende de gerustheid waar meede onzen Brigantyn met de Mooren handelde / zoo quaamen die twee Vaartuigen met die van 't land over een / dat zy haar teegen zeekeren dag zouden ophouden / en dat zy uit een hinderlaag schielyk voor den dag zouden springen / en haar voorneemen in 't werk stellen; het welk haar zoo wel gelukte / om dat onze Brigantyn byna op droog zat / doen zy daar op aanvielen / dat de zelve met zeventien man genoomen / en aan Suleiman gebragt wierd / den welken haar na den Turk zond; en een van haar die uit Konstantinopolen weggeloopen was / en in dit Koningryk quam / verhaalde hoe alles zig toegedraagen had.

Ongemakken in 't land van Abexi geleeden.

Handel van landvrugten met de Mooren.

Verrassing door het volk van Suleiman.

Lopo Soares door dit Ongeval en andere Rampen

pen van het inzeilen van dit Nauw verdrietig geworden zynde / vertrok met de eerste Weste Wind van daer / en quam tot Zeila, een Stadt in Afrika in het uytgaan van het Nauw, omtrent zes-en-twintig Mylen / in een Boezem die het Land aldaar maakt; het welk / na dat desselfs gelegenthept is / die Volk-planting schynt te zyn die Ptolomeus, Avalites noemt / zynde een Koop-Stadt; want de Stadt in zig heeft Oude Gebouwen van kalk en steen / gelyk Adem, en is te Landewaert zeer Drugtbaar. Van daar werden vervoert de meeste dingen die uit het Land van den Koning der Abexys werden gebragt / gelyk dan ook aldaar inkomen die geene die daar in vertiert werden. Den Heer van de zelve is den Koning van het Koninklyk Adel, welkers Hoofd-stat Arar is / zynde in den ingang van het Landschap dat Ptolomeus, Fika noemd; en zoude van deeze Stadt Zeila omtrent agt-en dertig Mylen na het Zuyd-Westen leggen. 1516.

Lopo Soares komt tot Zeila.

Beschryving van die Stadt.

De reeden waarom Lopo Soares na Zeila ging / was om het goed onthaal dat de Vloot van Suleiman aldaar bejeegend was / na de schaade die hy tot Adem gedaan had / om dat deze laaste ons uyt haat van de zelve begunstigde. Tusschen de twee Koningen van Adem en van Zeila was ook een haat om het voordeel van de inkomst en uitgang der Goederen van het Naauw. Want deeze Stadt Zeila was eertyds de vermaardste Koop-Stadt van het ganschе Naauw voor Adem, maar zedert dat wy in Indiën gekomen waaren / begon deeze vermaart te werden / en daar tegen Zeila af te neemen. Dog daerenboven was'er nog een andere reeden van het vertek van Soares na Zeila / namentlyk om dat d'Inwooners zoo moetelyk waren over de laaste ongelukkige slag / en dat ze zoo weinig daar in uytgeregt hadden / dat hy om haar een weinig te vertroosten / haar met zyn tegenwoordigheyt wilde bezoeken / verzekert weezende dat Adem wel onder onze Gehoorzaamheyt zoude blyven / vermits het goed onthaal dat hem door den Stadts-voogd aangedaan was / zoo dat onze Vloot

Haat tusschen de Koningen van Adem en Zeila.

daer

1516. daar voor gekoomen zynde / de zelve met zeer weinig wederstant innam / met verlies van veele Mooren die op de straaten van de Stadt bleeven dood leggen. Don Jan de Silveira, Jorge de Brito en Don Gardia Coutinho hadden de voortogt in dezen aanval / dewelke zoo schielyk niet en was / als wel den uittogt der Mooren / als mede van d'onze kort daar op; want Lopo Soares beval aanstonts den brant daar in te steeken / en liet den Aftogtna de Scheepen blazen dog met zeer weinig Buyt / om dat 'er niet veel goet in de Stadt geweest had / en het weinige dat'er had geweest / was nog door het vier verteerd.

De Stadt Adem door Soares bevel verbrand.

Desselfs schielyke verlasting.

De reeden waarom de Mooren de Stadt zoo gaauw ruymden / en dat men daar zoo weinig goed in vond / was om dat doen Lopo Soares aldaar aan quam / den Kapitein met zyn beste en meeste Volk dat hy by een konde krygen / tot hulp van zyn Koning / den welken in Oorlog met den Preste Jan zyn gebuur stont ontboden was; waar op de Mooren die daar in gebleeven waren / vreezende dat onze Vloot in het uyt het Naauw gaan / op haar Kust zoude komen / gelyk de zelve in 't uitloopen / op die van Arabien zouden vallen / waar door zy eenige schaade zoude moogen koomen te lyden / om dat'er weinig Volk in was / al haar goet daar uyt droegen / zoo dat'er niet anders als de Soldaaten in bleeven om te Vegten.

Onder de Gevangens die daar in waaren / was een Portugies genoemt Jan Fernandez, een Zeevaarend Man / den welken van Leka, by de Stadt Porto, zeide te zyn / en dat hy aldaar op de Brigantyn van Gregorio de Quadra, van de Vloot van Duarte de Lemos, daar wy voor deezen van gesprooken hebben / gedient hadde. Deezen was door de Mooren gevangen genomen / om dat drie Katalanen, tegen wie hy gezeit had dat hy een Portugies was / en die eenig geweer daar binnen verkogt hadden / hen hadde verklikt / want zy meenden dat sy het geweer dat ze nog hadden / daarom zoo veel te beeter zouden konnen verkoopen. Hier voor hadden zy geen belooninge van d'onze te ver-

Scheluurtige daat van drie Katalanen.

wag-

wagten / om dat ze van de aller-eerſte waaren die tot den Pand waaren overgeloopen / tot dat men meeſter van de Plaats wierd. Onder den roof die daar binnen gevonden wierd / waaren veel lemmers van groote en goede Deegens / hoewel noch niet opgemaakt / die zy aldaar verkogt hadden. Oog het geen Godts regtvaardige ſtraf omtrent dit geweer dat die God-vergeete Menſchen aan die Ongeloovige verkogt hadden / zoo veel te meer deede uitmunten / was / dat zy niet alleen die Waapens die zy noch hadden om te verkoopen / gupt raakten / maar ook die geene de welke reeds verkogt waaren ; want den Kapitein van de Stadt nam de zelve meede / doen den Koning zyn Meeſter hem tot zyn hulp ontbood in den Oorlog die wy gezeid hebben dat hy / tegen den Preſte Jan hadde / op welke Waapens hy zig al te veel betrouwende / op de volgende wyze omquam. 1516. En ſtraffe van dien.

Den Koning van Adel ondertuſſchen van meening zynde een inval in de Landen van den Preſte Jan met een goet aantal Volks te doen / quam dezen dit wel haaſt te weeten / zoo dat hy hem aanſtonts in 't gemoed trok / zynde doen ter tyd niet meer als zeventien Jaar oud. En met Verſpieders verſtaan hebbende dat de Mooz met zyn Heir in een groot Veld met Bergen omcingelt lag / liet hem de weg daar hy konde dooz komen / afſnyden / en viel hem in een Mozgenſtond op het Lyf. Den Mooz zoo veel Volk tegen hem ziende / en den raat van den Kapitein Zeila, genaamt Mahamed, nam de Vlugt met vyf Peerden / en den Kapitein verwagte zyn Pand / en als een kloekmoedig Man / en zig betrouwende op het goed geweer dat hy van de Katalanen hadde / zoo als de Leegers ſtonden om aan malkander te komen / van zyn Leeger wat afgetreeden zynde / quam hy zoo na aan dat van den Preſte , dat men hem konde hooren / en begon overluyd te roepen of 'er iemant was die teegen hem wilde Vegten eer de Leegers aan malkander quamen? Waar op zeketen Broeder genaamt Gabri Andres aanſtonts voor den dag quam / Koning van Adel neemt de vlugt

1516. quam / den welken als een dapper Held / deezen Kapitein Mahamet afmaakte / en zyn Hoofd tot een teeken van d'overwinning die hy op zyne Vyanden zoude bevegten / aan den Preste bragt / nademaal haar Hooftman verslaagen was. Gelyk ook gebeurde / want met deeze dood koos het Leeger der Mooren aanstonts de vlugt / zoo dat den Preste meester van het Veld bleef / en een groot getal van de zelve ter neder sloeg / waar van een Zing-Lied wierd gemaakt / gelyk by ons van dingen die waarlyk gebeurt zyn / werd gedaan / die d'onze twee Jaaren daar na in 't Hof van den Preste hoorden zingen / doen Diego Lopes de Sequeira, denwelken in plaats van Lopo Soares quam / als Gouverneur van Indiën in het Naauw van de Roode Zee quam / en Don Rodrigo de Lima als Gezant na den Preste zond / gelyk op zyn plaats zal werden gezien. Eenen Francisco Alvares, een Priester / den welken de Reis met gedagten Don Rodrigo deede / verhaalt in een Boek dat hy van 't gemelde Gezantschap gemaakt heeft / dat hy deezen Gabri Andres, denwelken over deeze daad in groote agting was / aan het Hof van den Preste zag gaan / en dat den Preste daar over zeer hoog roemende vyf of zes bondels gedraide zilvere hegten van messen die'er in die Slag geweest hadden aan Don Rodrigo getoond had / en dat hy'er alree verscheide andere weg gegeeven hadde; dat hy hem meede een Tent van Mechas Brocaàd zendende / op dat hy Francisco Alvaares de Mis daar in zoude zingen / hem liet weeten dat hy ze zoude van malkander doen en zeegeenen / alzoo den Koning van Adel dezelve in die slag gehad had / zoo dat twee Kristen Leegers / namentlyk een Rooms-gezind en van een West-Indisch Kooning / en een Abassia van een Oost-Indische Prins, tot het verdelgen van dien ongeloovigen Barbaar die de Magtigste van die Ethiopische Gewesten is / op een dag quamen te helpen.

Die verslagen wert.

Nederlaag van 't Moors Leeger.

Een Zangliet daar over gemaakt.

De verslager van de Moors hooftman in groote agting.

Roof uit het Moors Leeger uit roem aan de Portugiesche Gezanten getoont.

Lopo Soares verder togt in Arabien.

Na dat Lopo Soares de Stadt Zeila ingenomen had / begaf hy zig na een andere Kust van Arabien, in meening van zig van Water en Leevens-

midde-

middelen tot Adem te gaan voorzien / en dezelve onder onze Schatting te laaten / als zig vaſtelyk vertrouwende op het geen hy met Miramirzam afgeſproken was ; doch alzoo al het geen hy gedaan had / geweeſt hadde om die Stadt onbemuurd te laten / om dat hy zag dat Lopo Soares in die tyd zeer magtig was / en al zyn Volk by malkander had / doen hy hem in een geheel ander ſtaat voor Adem zag koomen / door het geen tot Juda voorgevallen was / waarom hy dan ook de Muuren dier Stadt weeder hadden laten opmaaken / en de Stadt tot een dappere wederſtand wel voorſien / zoo is 't dat hy dat ververſchen van water en Leevensmiddelen / dat Lopo Soares op hem verzogt / door de vingers zag / doch veel klaarder te kennen gaf dat hy geen Leen-Man van den Koning van Portugaal wilde weezen. Eindelyk zoo met Leugens / en hem van daag een Pyp waater en morgen een ander toe te zenden / na dat hy allerhande verontſchuldigingen by gebragt had / dat hy niet meer doen en konde / om dat de Stadt zelf groot gebrek daar aan had / hiel hy hem tien daagen op / tot dat Lopo Soares / om geen tyt te verliezen / en meer water als dat geene dat hy kreeg / terwyl hy ten anker lag / te verteeren / nademaal hy groot gebrek daar aan / mitsgaders aan Leevens-middelen had / zoo vertrok hy na een andere Kuſt van Afrika / in meening om na Barbora te gaan / het welk beneeden Zeila tegen de Kaap Guardafu, een tegen over Adem lag : doch alzoo het in 't laatſte van Auguſtus was / als wanneer de Ooſte Wind het meeſte waayd / en de ſtroom na zig ſleept / zoo dreeven deeze twee dingen de Vloot zoodanig te rug / dat de zelve geweldig ten agteren raakten / zoo dat dezelve onder veel morrens van 't Volk / uit vreeze dat zy van honger en dorſt zouden ſmagten / alzoo voortgaande / daar een ſwaaren ſtorm uit den Noorden ontſtont / die ettelyke daagen duurde / in voegen ider om een goet heen komen zag / zoo goet als hy kon. Wat Lopo Soares aangaat / die quam door Godts genade tot Calayate op den tienden

1516

Miramirzams ontrou.

Lopo Soares na een andere Kuſt.

Zyn komſt tot Calayate.

Sept-

1516. September / van waar zy de Karavel van Lourens de Kosme, die door de Mooren gedoot was / met den Kapitein Lopo de Villalobos, een Kavalier gebooren tot Estremos, en Pero Vaz de Vera, een Stuurman / met Brieven aan den Koning Don Manuel afzond / waar by hy hem liet weeten het geen in 't Naauw van de Roode Zee voorgevallen was. Ook repte hy eenige dingen van het werk van den Gezant Matheus, op dat den Koning dit bescheit kreeg eer dat de Vloot van 't volgende Jaar uit het Rik vertrok om hem zyn meening aangaande het geen hy tot zyn dienst wilde gedaan hebben / te laaten weeten

Zend volk na zyn Koning af.

Deeze Karavel quam eindelyk behouden aan / ende was een van die dingen die men tot nog toe verwonderlyk uit Indiën gezien had / om dat het zoo klein was / dat gelyk men het vel van een Hagedis met stroo opgevuld / in de Kerken ophangd / om daar meede te doen zien hoe groot de zelve uit Afrika koomen / zoo zeide ook ieder-een dat den Koning deeze Karavel / voor een Balk-hanger behoorde te laaten ophangen / tot een gedagtenis dat zulk een klein Vaartuig van zoo ver als uit Indiën gekoomen was.

Wonder-Togt van een klein Vaartuig uit Indiën.

Na dat Villalobos afgevaardigd was / vertrok Lopo Soares na Ormus, om zig van eenige dingen te voorzien; en in zonderheid om dat hy de tyding gekreegen had dat de Rumes van meening waaren die Stadt te koomen beleegeren. Dan daar zond hy Don Aleixo met het Schip St. Katryn en eenige andere / met alle de zieke / om oyder te gaan stellen tot het afslaaden van de Scheepen die men uit dit Koninkryk verwagte. En wat aangaat het geen aan de Kapiteins de welke door stozm van Lopo Soares afraakten / op haar reis voorviel / het is zeeker dat zoo men de zelve beschryven zoude / men een droevig en ellendig Treur-spel zoude vertoonen; om dat men te voozen of daar na nooit zulk een groote Vloot zag / de welke zonder begten zulke swaare rampen uitgestaan heeft. Want de geene die van honger / dorst / ziekte / schipbreuk / krak-

Lopo Soares na Ormus.

Droevig weedervaaren der Portugiesze Vloot.

krakkeelen en andere ongevallen / die tot Melinde, Mozambique, Socotora en andere plaatzen van den ingang van de Roode Zee geſtoxven zyn / daar eenige Kapiteinen quamen / eer ze weder na Indiën keerden / waren meer als agt-honderd. Gelyk dan in 't Schip van Alvaro da Silveiro alleen / van honderd-en dertig man die hy op had / niet meer als vyf-en twintig overbleeven; zoo dat deeze haare makkers / d'een voor en d'ander na / in Zee zinkende ſimpten / en zy groot gebrek aan alle dingen hebbende / waren zommige met de rook van iedele eer zoodanig ingenoomen / (welk gebrek de Portugeze Landaard gemeenlyk zeer onderworpen is /) dat haar Kapitein eens aan land zynde / om zig van water te voorzien / twee van haar de welke met hem agter gebleeven waren / hem verraaderlyk het leeven benaamen / niet teegenſtaande hy haar voor zyne beſte vrienden hield / en de meeſte eer aan deed. d'Eene was genoemd Hieronimo d'Oliveira, Zoon van Antoni d'Oliveira, de welken naderhand om die oorzaak tot Cochy onthoofd wierd; en d'ander was genaamd Menda Fonſo, den welken wel de meeſte deugd van Don Alvaro geſchied was / want hy was een Dienaar van zyn Oom Don Diego Lobo, Baron d'Alrito, den welken hem aan den Koning gegeeven had. Deezen wierd door Jan Rodrigues Pao, een Kavalier van Evora, doorſtooken / niet alleen om de doodt van zyn Kapitein te wreeken / als om dat hy zelf van hem beledigd was / dog Jean Rodrigues quam in Zee te verongelukken eer hy in Indiën quam: Jean de Ataide raakte meede jammerlyk aan zyn einde / en neffens hem / onder eenige andere Edelen / Rui de Souza en Lopo Mendes de Vaſconcellos, zoo als hy met Franciſco de Tavora en Chriſtoffel de Souza tot Socotora, daar zy Don Diego da Silveira vonden / ging overwinteren; van waar zy alle na Indiën gaande / ſtorf Don Diego onderweegen van ziekte / dog zyn ligchaam wierd in een Sloep na Goa gebragt / en aldaar begraaven. Van d'ander zes Kapiteinen / namentlyk

1516.

Moordadig ſtuk van twee Portugyzen aan haar Kapitein; en hun ſtraf.

1516. Jorge de Brito; Antonio d'Azevedo; Ares da Siva; Fernando de Rezende; Pero Fereira en Antaon Nogueira, gingen zommige tot Melinde, en andere tot Mozambique overwinteren / en van deeze ſtorven de twee laatſte van zieke en geleden ongemak / ende wierden hare Schepen aan Lorenſo Goudinho en Franciſco Godiz gegeeven / hebbende alle zoo lang als zy tyd hadden / met Lopo Soares tot Ormus geweeſt.

Wedervaaren van Fernando Gomes de Lemos.

Wat Fernando Gomes de Lemos met zyn Galey aangaat / die ſtond niet alleen meede het onweeder van d'andere uit / maar had ook daar na nog veel andere moeite / want zyn Stuurman liep van hem weg om eenig verſchil dat zy zaamen gehad hadden; en alzoo den ander hem geen Kompas of Kaart tot zyn reis gelaaten had / zoo zette hy het met het opgaan van de Zon na Chaul, alwaar onzen Factoor Jean Fernandes, Dienaar van Triſtan d'Acunha was / en Antonio Mendes zyn Schryver / met twintig andere Portugyzen, de welke eenige Factorye na Goa en Cochy beeden / alzoo aldaar te lande zeer veel leevensmiddelen en andere dingen die op de Kuſt van Malabar niet en vallen / te vinden waren.

Deezen Jean Fernandes ſtond daar niet al te wel met eenige Mooren / om dat hy een onvriendelyk man was / en met de komſt van Fernando Gomes barſte de haat uit die hy hem droeg; om dat alzoo hy zonder Roepers quam / deezen Jean Fernandes eenige van dat volk / van Tanadar, Kapitein van de Stadt / die Cide Hamed genoemd was / en de Stadt voor Izmaluco zynen Heer regeerde / om geld van hem verzogt / om zyn Galey daar meede te voorzien. Dog alzoo men niemand konde krygen / om dat ieder voor zulk een ſwaaren arbeid bevreeſt was / te meer om dat ze eens aangenoomen zynde / zelden losgelaaten worden / zoo is't dat Cide Hamed ziende dat Jean Fernandes hem daarom zoo laſtig viel / eindelyk tegen hem zeide: Ik weet niet wat ik u doen zal, dog daar ſtaat een van myn volk, ga met hem na de

Stadt

1516.

Ongemeene Opſtand.

adt, en neem die geene meede die gy zult kun-
n krygen. Dit geſchiede dan alzoo / dog zoo
t 't volk eenige van haar zaagen meedeneemen /
dat haar bidden niet veel en holp / om dat Jean
rnandes zyn gang ging / zoo wierden ze zoo op-
rig / dat den ander na zyn huis moeſt vlugten;
t welk door Hamed verſtaan zynde / en den ſtaat
ar Jean Fernandes in was / quam hy aanſtonds
t eenige van zyn volk / en ziende dat den ander
t ontſteld was / vatte hy hem om de beenen /
pk de Mooren gewend zyn als zy pmand tot
daaren willen krygen ; het welk Jean Fernandes
nde / met zyn eene been zoo hard trok om log
raaken / dat hy de Mooz teegen de neus ſtiet
t er het bloed in overvloed uit liep. De Die-
ars van Hamed dat ziende / vielen op Jean Fernan-
aan / den welken met de zyne / tot het getal van
ſ-en twintig aanſtonds aldaar dood bleef / want
die verwoedheid wierd niemand geſpaard / dog
po Dias, zynde een Dienaar van Feman Camo-
ontquam het alleen met hulp van een Mooz
en vriend.

Bn wat dael van komt.

Cide Hamed ondertuſſchen / als een zeer dooz-
tig man zynde / en die aan onze vriendſchap
er als aan het bloed van zyn neus geleegen was /
dat hy een Kapitein en Collenaar van de in-
uitgaande goederen was / bezorgde wat 'er na-
hand zoude moogen gebeuren / zoo dat hy al
goed dat hy in het Factorp-huis aldaar vond /
opſchrpven / en wel bewaaren / waar van hy
erhand goede reekeninge deede.

Goede zorge van Cide Hamed.

Dat Fernando Gomes de Lemos aangaat / die
niet alleen genoeg te doen / dat hy de handen
d'Eilanders ontquam / en van-daar weeder
trok / maar daar-en-booven ontrent Dabul aan-
nomen zynde / quaamen nog vpf Fuſten op hem
die na hem zogten / om hem te bevegten ; in welk
egt / zoo den brand in een van de zelve niet ge-
at en was / waar door d'andere met het ber-
van 't volk dat buiten boord geſprongen was /
oeg te doen kreegen / zoude hy aldaar geblee-

Gevegt van Fernando Gomes de Lemos met de Mooren.

1516. ven zyn. Maar deeze schaade der Moozen / en een van onze Fusten, dooz Don Goterre, Kapitein van Goa afgezonden / den welken verstaan had dat Fernando Gomes zeer beschaadigd tot Goa aangekoomen was / was oozzaak van zyn behoudenis / om dat hy niet meer als tien Portugyzen by hem had / dog d'andere Malabaarze stoeijers weezende / en eenige van die geene die hy tot Chaul ingenoomen had / oozzaak van de dood van Jan Fernandes.

Dit was in 't kozt den uitslag van die groote Vloot die Lopo Soares na het Nauw van de Roode Zee meedegenoomen hadde / waar by wy het een weinig zullen laaten berusten om het geen in Indiën voozviel terwyl hy die weg afleide / te verhaalen.

Last van Lopo Soares voor zyn vertrek na de Roode Zee.

Eer dan Lopo Soares na de Roode Zee vertrok / waar van wy tot nog toe gesprooken hebben. Liet hy last aan Don Goterre de Monroy, Kapitein der Stadt Goa om twee Vlooten uit te zenden / namentlyk een na de Maldives, om op de Moozsche Scheepen te passen / dewelke de Kust van Indiën tusschen het Kanaal dooz verlatende / haar weg zoo na Cambaya als na het Naauw van Mecha vervorderden / om Peper en andere Specceryen in het Eiland Sumatra te gaan halen ; en d'andere van Goa na Chaul / meede om de gemelde Moozse Scheepen te schutten dewelke de Specceryen die ze steels-gewys van de Kust van Malabar kreegen / aldaar gingen inneemen. Tot welken einde Don Goterre zyn broeder Don Fernando op een Schip / en Jan Gonzalves de Castelbranco op een Galey stelde / den welken na de Maldives vertrok / en Don Jan de Monroy zynen Neef / langs de Kust / tot Chaul toe / met vyf Seilen ; hy in een Scheepje / en van d'andere / dat Fusten en Katures waaren / waren Kapiteinen Henrique de Touro ; Pero Jorge ; Domingos de Xeixa, en Pallos Cerveira. Welken Don Jan de Kust de geheele Lente dooz volgde / zonder iets uit te regten. Alleen quam hy op de Rivier van Maim, alwaar hy een Schip vond / het welk

En hoe uytgevoerd.

met

met goederen geladen van de Roode Zee quam; welkers Volk om zig en haare Goederen te behouden / de Rivier op liepen / en het beste dat zy hadden aan land bergden; het overige kreegen de onze en bragten het tot Chaul. 1516.

Buyt voor de Portugyzen.

Den Kapitein van Maim, genaamt Xequegy, nam dit ten hoogsten qualyk / niet alleen om dat het gemelde Schip byna in zyn gezigt genomen was / maar ook om dat zy zyn Vesting daar en booven nog beschooten. d'Onze hier op in grooten haast vertrokken zynde / zond hy haar tien wel toegeruste Fusten na / om haar op de punt van Chaul aan te tasten / om dat de Winter reets op de hant schietende / zy staat maakten na Goa weder te keeren en hy haar konde verrassen terwyl zy niet op haar hoede waaren. Dog zyn aanslag viel op een stoxting uit. Want na dat hy zig op de voorgenoome plaats gestelt had / en de onze had beginnen aan te tasten / weerden deeze haar zoodanig / dat zy de Fusten in de vlugt sloegen.

En te vergeefs nagejaagt.

Don Jan hier op met deeze overwinning tot Chaul aangekoomen zynde / wierd door den Faktoor Jan Fernandes / die de Mooren / gelyk reets gezegt is / naderhant om 't leeven bragten / met leevens midvoorzien. Terwyl Don Jan aldaar vertoefde / quam eenen Alvaro de Maduzeira / den welken tot Goa getrout was / meede op die plaats. Hy was tot de Mooren over geloopen / om dat hy eenen Laurens Prego, den welken / van den Hidalcaon, by wien hy zyn toevlugt genoomen / en zig derwaarts begeeven had / ter oorzaak van een ligt Portugies Vrou-Mens om 't leeven hadde gebragt. Don Jan volmagt daar toe hebbende / nam hem in zyn bescherming / en zeide hem dat hy met hem zoude gaan / hem beloovende vergiffenis voor hem van Lopo Soares te zullen verwerven / het welk hy aan nam. En om dat hy slegt van gelt voorsien was / zoo kreeg hy van alle d'onze tot twee hondert Pardaos toe / waar meede hy weeder aan land keerde / zeggende dat hy stof tot kleederen ging koopen en zig van het noodige te voorzien. En om zig dankbaar

Manslag om een ligt Vrou-Mens begaan.

De Moorder Gelt tot Kleeren verschaft.

1515. baar teegen d'onze die hem zulk een Vrientschap beweezen hadden / te toonen / gink hy een Verraad aanregten / waar van wy aanstonts zullen spreeken.

Wat hy tot dankbaarheyt doet.

Wat ondertusschen Don Jan aangaat / die onthiel zig nog op de Rivier van Chaul, terwyl vyftien Fusten van Melique Az / Heer van Dio daar omtrent heen en weer zeilden. En alzoo zy beeter koop van hem meenden te hebben / om dat de plaats Naauw was / zoo gingen zy in de Mond van de Rivier op hem passen / alwaar d'onze / om de engte van de plaats genoeg te doen hadden. Want door dien de Fusten die beeter konden Roeyen / veel klein Geschut op hadden en Dapper heen en gints swierden / zoo raakten d'onze zeer verwart daar onder / tot dat een van haare Fusten in noot geraakt zynde / de Mooren buyten boort sprongen / en aan Land swommen; waar op de gemelde benaaude Fust een teeken aan d'andere deede dat ze d'onze zouden verlaaten / en haar heil in de vlugt zoeken.

Schermutsel der Portugiezen met de Mooren.

Don Jan dan ziende dat hy haar geen schade meer konde toebrengen / om dat het weer hem niet en diende / zoo nam hy zyn weg na Goa in meening van Dabul onderweegen aan te doen / en geduurig langs de Kust te houden / om te zien of hy eenige Moorse Scheepen / dewelke uit vrees van onze Vloot van tyt tot tyt ter sluyk daar uyt ontsnapten / konde aantreffen. Waar op hy op den last die hem meedegegeeven was / steunende / en na dat hy booven Dabul gekoomen was / een van de Catures dewelke beneeden een uitstek zeilden / ontdekt hebbende / zag hy zes of zeeven Zeilen onder Alvaro de Madureira, in meening om hem by Nagt in de Haven van Chaul, daar hy hem gelaten had / aan te tasten / op hoop dat hy hem onvoorziens zoude verrassen. Want met dat quaad gewisse dat hy in dat Moors Land droeg / na dat hy de twee-honderd Pardaos, daar wy van gesprooken hebben / tot zyn Kleeding ontfangen had / ging hy na Dabul, en maakte den Kapitein van den Hidal Ham, die aldaar was / wys / dat hy d'on-

Don Jan na Goa.

Verraad van gemelde Portugies aan zyn eigene Landsluyden die hem hadden uytgerust.

ze zoude konnen overvallen / om dat ze gants op geen Vloot in die Geweſten verdagt waaren ; te meer alzoo onze Scheepen / uitgezeit dat van den Hooft-Kapitein / alle ſlegte Daartuygen / en geenzins hy de zyne te vergelyken waaren. Eindelyk alzoo hy daar alreede bekent was / zoo had hy zulk een geloof / dat na dat den Kapitein van Dabul, genaamt Miral Melique, zyne Koop-Scheepen uitgezonden / en aan de Kapiteinen belast had Alvaro de Madureira in alles te gehoorzamen / quamen zy alle in meening om de onze by nagt / terwyl zy ten anker laagen t'overvallen / dog zy d'uitlegger ziende die haar ontdekten / zoo haast als die zig omkeerde om Don Jan dit te verwittigen / veranderden zy ook van voorneemen en gingen alle in de Haaven van Dabul leggen / zoo dat Don Jan dit merkende / niet anders als eenige ſchooten met zyn Geſchut op haar deede / en zyn reis na Goa vervolgende quam hy aldaar op de zelve tyd als zyn Broeder Fernando van de Maldives was geland. Hy had op die reis twee Mooriſe Scheepen van Cambaya genoomen / daar Kapitein op was een Moor genaamt Cogoqui ; een Man zoo wel van gemoed geſtelt / dat niet teegenſtaande dat het meeſte goet dat in 't Schip was / hem toequam / en hy zelf gevangen was / hy zig zelf egter wiſt te trooſten / als d'onze zulks wilden doen / zeggende; Dat de goederen van deeze Weereld geen eigen Heer hadden, want Godt gaf en ontnam ze aan die het hem geliefde. 1516.

Dat miſlukt.

Don Jan komd tot Goa.

Zyn verrigting op weg.

Een welgemoede Moor.

Doen Don Fernando met die goede prys aanquam / ſtond Don Goterre iets anders te land 't onderneemen / gelyk hy eenige daagen daar na deede / dog het gelukte hem zoo wel niet als ons ter Zee / en was oorzaak dat de Stadt Goa in een groot gevaar quam / en dat d'onze veel ongemak moeſten uitſtaan. Dog om de geheele zaak beeter te verſtaan / zullen wy de zelve wat nader ophaalen

Voorneemen van Don Fernando miſlukt, oorzaak van groot ongemak.

Ten tyde als Alfonſo d'Albuquerque in Indiën regeerde / wierd de Vader van eenen Fernando Cal-

1516. deira, tot Goa getrouwd zynde / om eenige Zeeroovery en op de Mooren die tot Goa quamen handelen / door den Koning Don Manuel herwaards ontbooden / en naderhand met Lopo Soares na Indiën gezonden. Tot Goa gekoomen zynde / kreeg hy eenig verschil met Hendrik de Touro, geboortig van Evora, een van de Kapiteinen daar ik voor-deezen van gemeld hebbe / en handgemeen met hem geworden zynde / brak hy hem een been / en gaf hem een houw in 't aangezigt / waarom hy na 't vaste Land vlugte. Andere zeggen dat hy nog eenige andere misdaaden begaan hebbende / eenige hem uit den naam van Don Goterre verdaard maakten / dat Lopes hem op zyn wederkomst van Cochy, ter plaatze daar hy de swaarste bedreeven had / zoude doen ophangen / en dat Don Goterre zulks gedaan had / om dat hy hem meer ontzag als om de misdaad / wyl hy een begeerlyk oog op zyn Vrouw droeg / die gedagten Fernandes Caldeira tot Goa had; als ook om dat hy hem niet wel geneegen was / uit oorzaak van eenige woorden die hy met hem tot Mozambique gehad had. Doch het zy daar meede zoo het wil / het is genoeg dat hy het na het vaste Land der Mooren ontvlugt / en van daar na Ponda, twee mylen van Goa, ging / daar Ancostan, een Kapitein van den Hidal Ham, zig onthield. Zoo haast Goterre zulks verstond / liet hy al het quaat dat gedagten Vader van Caldeira zoo aan de Kristenen als aan de Mooren gedaan had / aan den gemelden Kapitein weeten / en begaf zig hoort daar aan hy hem; die hem tot antwoord gaf: Dat hy daar niet ter weereld van wist, en dat het aardryk groot genoeg was om zoo een man te konnen verbergen. Goterre nam dit zoo qualyk op / dat hy den ander gelyk als liet uitdaagen om tegen hem te vegten. Doch de Moor antwoorde daar op / dat Goterre met de naam die hy droeg / van zyn Moeder geboorten was / en dat hem die geen meerder roem aanbragt; maar wat hem aanging / dat hy een Slaaf van Hidal Ham, zynen Heer / van slegte Ouw-

Wedervaaren van Fernando Caldeiraas Vader.

Goterre verhaald zyn quaade aanslaagen aan Kristenen en Mooren.

Bejegening van een Moor daar op.

Ouwders geboozen zynde / de naam van Ancoſtan dooz zyne daaden gekreegen had / en dat men van een man die zoo veel eer met zyn arm behaald had / wel konde denken dat hy niet lafhartig weezen zoude om zyn leeven te beſchermen. Goterre zulk een antwoord gekreegen hebbende / was nog veel meer ontſtooken / om dat hy zag dat hy hem gelyk als van lafhartigheid beſchuldigde / daar hy zig vooz een Cavalier uitgaf / zoo dat na dat Lopo Soares van Cochy na Goa was weeder geheerd / doen hy na het Naauw van de Roode Zee vertrok / Don Goterre hem klagtig over de Mooz viel / en daar nog eenige misſlaagen by-voegde en grooter maakte / waar over hy van meening was hem te ſtraffen zoo als zulks in zyn magt zoude weezen. Waar op Lopo Soares, met wiens Vigt / Donna Mariana, hy getrouwd was / en hem als Gouverneur aldaar liet / nademal hy na de Roode Zee ging / hem tot antwoozd gaf / Dat hy daar in doen zoude wat hy geraaden vond. 1516.

Goterre daar over geraakt, doed zyn klagten aan Lopo Soares.

Hy dan vertrokken zynde ten tyde als Don Fernando en Don Jan de reizen daar wy van geſprooken hebben aannaamen / zoo begaf zig / dooz het ingeeven van Don Goterre na het vaſte Land / eenen Jan Gomes, een zeer kloekmoedig man / onder voozgeeven dat hy den gemelden Kapitein ging uit-eiſſchen; dog het eerſte dat hy aan land zynde / deede / was dat hy by Fernando Caldeira, als een Perzoon die in die tyd al verſchil met Ancoſtan had / ging huisveſten. Eindelyk zogt hy zoo lang na hem om hem om 't leeven te brengen / dat hy 'er eindelyk op zeekeren dag / na behoozen zyn werk van maakte / gaande beide te Peerd. Waar op Ancoſtan aanquam / en eer Jan Gomes het konder onthoomen / wierd hy gekreegen / en ter dood gebragt; waar dooz dan Don Goterre zyn Broeder Don Fernando belaſte dat hy zig na 't vaſte Land zoude begeeven / aan den welken gebeurde het geen wy nu vervolgens zullen verhaalen.

Verhaal van eenen Jan Gomes.

Zyn aanſlag tegen een Moors Kapitein.

Don Goterre dooz de dood van Jan Gomes ten hoogſten vergramd gewozden zynde / beſloot aan-

1516. ſtonds zig te wreeken / het welk hy nogtans eenige daagen uitſtelde ; geduurende welken tyd hy de Inwoonders welke Peerden hielden / tot het geen hy van meening was in 't werk te ſtellen / in 't veld liet oeffenen: het welk hy aan Jan Machado, Opper-Alcaide der Stadt Goa, (den welken de gemelde Stadt in de groote beleegering die de zelve uitſtaan moeſt / uit de nood redde /) te kennen gaf.

Wat hy ondertuſſen doed.

Jan Machado genoopt een inval in de Moorze landen te doen.

Aan deezen Jan Machado, als goede kennis van het vaſte Land hebbende / gaf den Koning Don Manuel een beſtelling om met volk te Voet en te Peerd die Landen eens te doorzoeken / zyn Majeſteit niet begeerende dat den Kapitein der Stadt die Togt zoude bywoonen. Het welk oorzaak was dat Don Goterro hem gebood dat hy voor die reis daar van zoude afſtaan / zeggende dat hy zyn Broeder Don Fernando met eenig volk wilde uitzenden / om dien Moor die hem zoo veel quaad gedaan had / te ſtraffen ; en dat Jan Machado als een van de voornaamſte / als goede kenniſſe van 't Land en van de wyze van wegten van dat volk hebbende / meede zoude gaan ; het welk Don Machado half met wil en met onwil toeſtond.

Aanſlag van Goterre teegen de Mooren; en geleegentheid daar toe waargenoomen.

Eindelyk om alles zoodanig in 't werk te ſtellen dat de Mooren geen vermoeden van het byeen brengen van dit Peerde-volk hadden / maakte Don Goterre dat de Inwoonders van de Stadt die hy tot deezen aanſlag verkoozen had / het Feeſt van den Heiligen Geeſt met het ſpeelen van Kietſtokken vierden. Het welk gedaan zynde / nam hy daags daar aan teegen den avond alle zyne Ruiters uit het veld / en Jan Machado alle het Voetvolk / zoo Portugyzen als Canaris. Na dat al dit volk by-een gebragt was / en Don Goterre haar zyn voorneemen te kennen gegeeven had / haar verzoekende dat hy zyn Broeder op die Togt die hy hoopte dat haar alle tot eer en tot voordeel zoude ſtrekken / wilden bystaan / trokken zy door de pas van Beneſtary, alwaar de Schepen tot haar over-togt gereed waren. Het Peerde-volk was tag-

En wat daar op volgd.

taghentig man ſterk / en dat te voet / zynde alle Portugyzen, zeventig / behalven de Canaris van 't Land / die in groot getal waren. 1516

Zoo als zy op weg na Ponda waaren / en by een zeer naauwe pas quaamen / zeide Jan Machado, als een goede Oorlogs Man / en wel kennig van het Land hebbende / tegen Don Fernando dat hy aldaar eenig Peerde en Voetvolk zoude laten; om dat zy meeſter van die plaatſ zynde/haar niemant konde deeren / dog zoo zy dezelve moſten inneemen / en van veel volk aangetaſt wierden/was het met haar gedaan / zoo dat Don Fernando zyn raat daar in volgde. Dog zoo haaſt als hy vertrokken was / volgden hem die geen die hy agter gelaaten had / aanſtonts na / zonder dat hy haar zag / zeggende dat zy de pas zouden bewaaren / terwyl anderen goeden bupt zouden krygen. En alzoo het Nagt was doen zy tot Ponda quaamen / wilde Jan Machado dat zy haar meeſter van de plaatſ zouden maaken / eer den dag gekoomen was / om de Moozen alzoo in haar bed te verraſſen / dog Fernando wilde zulks niet toeſtaan / maar begeerde dat het ligt dag was. Waar op hy dan belaſtende dat men hem de vooztogt / als een Ontdekker zoude laten / zoo is't dat zoo haaſt als Machado vertrokken was / zylieden tuſſchen het ontwaaken en d'ontſteltenis van 't Volk / zynde de regte tyd om de beſte bupt te maaken / volgden ze hem aanſtonts agter na / ende vielen met alle magt op de plaatſ; waar dooz zy de Moozen / die haar reets vernoomen hadden / op de vlugt dreeven / en dooz hulp van een Brug de Rivier overtrokken. Eenige van d'onze zetteden haar agter na / dog de Moozen ziende dat ze zoo kleyn in getal waaren / keerden weeder te rug / en joegen d'onze daar zy van daan quamen / en dat zoo ſchielyk en zoo onordentelyk / dat zoo haaſt als d'eene begonden te vlugten / d'andere meede aanſtonts van gelyken deeden. Fernando hier op meede van de Moozen zeer hart vervolgt werdende / koomende aan de pas daar hy zyn Volk gelaten had / en meenende heul

Vertoog van Jan Machado aan Don Fernando daar over.

Tweeſpalt der Hoofden.

Wat daar op volgd.

1516. aldaar te vinden / vond dat hy door den Vyant ingenoomen was / zoo dat alle die geene die agter hem quaamen / dood geslagen wierden. Eer hy aldaar quam / had hy al twee of drie aanvallen op de Mooze Kuyterp gedaan / dog dat hielp weinig / om dat hy'er veel van de zyne liet ; zoo dat Jan Machado (vreezende dat alle d'onze verslagen zouden werden /) teegen hem zeide / dat hy de gemelde pas weeder zoude tragten in te neemen / alzoo al ons heil daar in bestond / en dat terwyl hy een kans teegen de Vyanden zoude wagen / zoo hy behouden tot Goa weeder quam / teegen zyn Broeder zoude zeggen dat dat de eere was waarom hy de onze in die Gewesten gezonden had / en dat hy zyn beste Volk aldaar gelaten had om zyn balsturigheit te voldoen.

Verder gevolgen. Ondertusschen terwyl Jan Machado de Mooren wat ophiel / trok Don Fernando voorby de Pas / over de doode Ligchaamen van d'onze te voet en te Peerd / die de Moozen als Ossen dood geslagen hadden. Jan Machado bleef eindelyk ook in 't Veld dood / en met hem vyftig van zyn Volk / zoo te voet als te Peerd / en zeeven-en twintig gevangens / waar onder eenige Dienaars des Konings en andere deftige luyden / en van de Canaris honderd en ettelyke / zoo dood als gevangen / waar van'er nog meer zouden gebleeven zyn / dog alzoo zy de weegen wel kenden / zoo ontquamen zy het met de vlugt.

En wat dit alles uitwerkt. Deezen uytslag van zaaken maakte een groote verslagentheit aan alle kanten / en hermen en klagen door de geheele Stadt / niet alleen dien Dag / maar ook nog lang daar na / ende dat om het geen dat naderhand daar op volgde. Want de ganssche weereld stond teegen ons op / en den Hidalkan schreef aan Sufo Lary zyn Hooft-Kapitein in die Landen / denwelken tot Bilgam, omtrent vyftien Mylen van Goa, zyn verblyf hiel / dat hy met Ancostan, die deeze zaak uitgevoert had / en andere Kapiteinen van die Lant-streeken Goa zoude gaan Beleegeren / nademaal die Stadt de Vreede met ons gemaakt / gebrooken had.

Bevel om Goa te beleegeren.

Naau-

Naauwelyks was'er een Maand na de Dood van Jan Machado verſtreeken / of Sufo Lary, aan wie den Hidalkan het gebied der Stadt Goa opgedragen had / zoo hy die Stadt konde inneemen / en een groot gedeelte der Lantſchappen van 't vaſte Lant zoo aan hem als aan de Kapiteinen die hem daar in behulpſaam zouden weezen / quam met dertig duizend Man / daar onder vier duizend te Peerd / dog zy vonden de Paſſen die hy verzogt om na t Eiland over te ſteeken / alreede ingenoomen. Want Don Goterre had met de tyding van zyn komſt de nodige voorzorg tot derzelver beſcherming door veertien Fuſten en Schupten / die hy in tween verdeelde / in 't werk geſtelt. Van deze twee verdeelingen / gaf hy'er een aan Don Fernando zyn Broeder / en d'ander aan Jan Gonzalves de Caſtelbranko; waar meede gingen Henrique de Touro, Domingos de Seixas, Paulo Cerveira, Pero Soares, Pero Gomes, Pero Jorge en andere Kapiteinen. En de Stadt verdeelde hy in Wyken en afgezonderde Poſten / ſtellende alle de Canaris die in de rontom gelegene Dorpen woonden / agter de Muuren / alzoo hy voor een Verraad bedugt was / gelyk ten tyde van Alfonzo d'Albuquerque was gebeurt. 1516.

Beloften na het inneemen van Goa.

En verder beſtel.

Ondertuſſchen liet Sufo Lary de bezette Poſten verſcheide reizen aantaſten / dog konde daar niet door raken om aan 't Eiland te komen / alzoo de Stadt beſtont van het geen zy alle dagen van buiten kreeg. Hy bragt die Plaats egter in grooten noot / den tyd dat hy'er voor was / zoo dat die van binnen zeer veel ongemak tuſſchen hoop en vreeſ moeſten uitſtaan / want het Volk / zoo te Water als te Land / was by Dag en by Nagt geduerig in de Wapenen / en moeſt geſtadig dan hier dan daar weezen / zonder ooyt eenige ruſt te hebben. Het meeſte dat Sufo Lary op deeze zyne Togt uitregte / was in de Pas Beneitary / een plaats tegen over onze Veſting / daar hy eenig Geſchut op bragt / dog met weinig vrugt. Eindelyk de Beleegering duurde in alle dat ongemak dat d'onze

Goa in nood.

Ongemakken in de beleegering uitgeſtaan.

werk-

1516. treffelyke daden uitvoerden tot in de Maand van September als wanneer Jean de Silveira, denwelken tot Quiloa overwinterd had / met vier honderd Man van zyn Scheepsvolk / dat zig uit het Schip van Francisco de Souza Mancias redde / tot Goa aanquam. Daar na quam meede Rafaël Preſtello in een Brigantyn / denwelken onlangs met een Schip tot Cochy aangekomen was: en alzoo hy ryk uit China, daar hy geweest had / gekomen / en een ruym en welleevend Man was / zoo kreeg hy in 't kort veel Volk by hem. Twintig dagen daar na quam meede Antonio de Saldagna met zes Scheepen waar meede hy van hier voor Opper-Hooft vertrokken was met welkers komst Sufo Lary niet alleen de Belegering opbrak / maar ook de Vreede met toeſtemming van den Hidalkan maakte / wel ziende dat die beter voor hem was als den Oorlog / nademaal hy zoo meenigmaal metter daat gezien had dat hy niet magtig genoeg en was om ons die Stadt afhandig te maken: waar by nog quam / dat hy door den Oorlog die hy met ons voerde / het voordeel dat hy anders zoude genooten hebben / moſt miſſen / en meer gevaar liep van de vaſte Landen te verliezen / zoo wy eenig voorgenomen hadden dezelve te vermeeſteren. Want door den Oorlog die hy teegen den Koning van Biſnaga hadde / konde hy Sufo Lary, met de geene die hy by hem had / niet miſſen; en zoo hy hem belaſte Goa te belegeren / was zulks niet zoo zeer om zig over den inval in zyn Land / van Don Goterre te wreeken / als om dat hem dagt dat hy met die Stadt in die Winter-maanden zoude konnen doorgaan / vermits de ſtilſtand van Wapenen die hy in die tyd met den Koning van Biſnaga had / waar door hy een gedeelte van 't volk dat hy tot die beleegering gebruikte / konde miſſen. Ook had hy groote hoop dat hem die wel zoude gelukken / om dat men zeide dat Lopo Soares met de ganſche Vloot in de Roode Zee was verongelukt; waar om hy ook dat voorwendzel van het invallen van Goterre in zyne Landen / terwyl hy nog Vreede met

Wat daar op volgd.

Aanhang van Rafaël Preſtello.

Belegering van Goa opgebrooken, En maaken van Vreede.

Gedagten van Hidalkan aangaande het inneemen van Goa.

met hem had / als een oorzaak van deeze Belee- 1516.
gering bybragt.

Uit kragt van deeze nieuwe Vreede gaf Sufo Lary de gevangens die in handen van Ancoſtan waren / weeder / en Don Goterre en Antonio de Saldagna bedongen dat de zelve Vreede geen kragt zonder de goedkeuringe van Lopo Soares zoude hebben / gelyk die dan ook aanſtonds op zyne komſt volgde. En niet tegenſtaande het ſchynd dat wy alhier de reedenen van de reis van Antonio de Saldagna behoorden te ontbouwen / zoo zullen wy zulks egter tot op een ander tyd uitſtellen ; om dat om den draad aller deezer geſchiedeniſſen na den eis te vervolgen / het noodzaakelyk is eerſt te melden het geen tot Malacca voorgevallen is / terwyl Lopo Soares zig in het Nauw van de Roode Zee bevond / het welk geen minder moeyte en gevaar in zig had als het geen hy in zyn lange Togt / en het geen Don Goterre in de Beleegering van Goa uitſtond. Verhaal van de reis van Antonio de Saldagna uitgeſteld.

Gelyk als wy hier voozen gemeld hebben / in de Vloot die in het Jaar 1515 / onder den Opperhoofd Lopo Soares uit dit Koningryk vertrok / was meede Jorge de Brito, Groot-Bevelhebber des Konings Don Manuel, aan wien hy het Kapiteinſchap van Malacca, in plaats van Jorge d'Albuquerque, die dat ampt uit den naam van Alfonſo d'Albuquerque bekleede / uit louter genaade ſchonk. En zoo veel geluk als den gemelden Jorge de Brito, gelyk wy reeds gezegt hebben / op zyn korte reis bequam / zoo veel teegenſpoed kreeg hy ook na dat hy het bezit daar van genoomen had. Want nademaal hy groot gebrek aan leevensmiddelen had / al het Volk van 't Land miſnoegt / en hy over zulks zyn lyf aldaar niet zeeker was / uyt oorzaak van de dood van den Koning van Campar, die Jorge d'Albuquerque om 't leeven had doen brengen / zoo is 't dat alles met de komſt van Jorge de Brito t'eenemaal over hoop raakte / om dat hy een voorſchrift van regeeringe / dat den Koning / niet tegenſtaande hy van den toe- Jorge de Brito in de Vloot van Lopo Soares. Zyne tegenſpoeden.

ſtand

1516. ſtand der zaaken van dat Land niet wel onderregt was / hem meede gegeeven had / ſtip wilde navolgen. En alhoewel Jorge d'Albuquerque, als beeter kennis van alles hebbende / hem goede middelen voorhiel om alles weeder in goeden ſtaat te ſtellen / zoo wilde hy egter het voorſchrift des Konings / en den raad van eenige van d'onze dewelke meer op haar eigen belang / als op de welſtand van de Stadt zaagen / in alles volgen / waar op hy dan aanſtonds hand aan 't werk begon te ſlaan. Want hy begon alle die geene die in dienſt van den Koning van Malacca geweeſt hadden / die men aldaar Ambarages noemd / mitsgaders d'inkomſten van d'Inwoonders van 't land / na hem te neemen / en aan de Portugyzen te geven. Dog om de onheilen die daar uit ontſtonden / zoo veel te beeter te verſtaan / zullen wy alles van wat hooger / en gelyk als uit de grond ophaalen.

Verandering door hem in de Regeeringe gedaan.

Ophaaling van dit alles van den beginne.

Doen Alfonſo d'Albuquerque de Stadt Malacca innam / begon het volk / voor de woede van de onze vreezende / van alle kanten te vlugten / zoo dat hy / gelyk wy reeds verhaald hebben / liet uitroepen ; Dat een ieder weeder na huis zoude keeren, haar van alle goed onthaal verzeekerende, en regt te doen gelyk hun tot nog toe wedervaaren was. En dat wat aangaat die geene de welke zig Dienaars des Konings / met dit woord Ambarages noemden / mitsgaders de Slaaven van den zelven Koning / den welken buiten de Stadt om Geld gekogt waren / en die zy Ballates heeten / Dat ze onder haaren dienſt en vryheid zouden leeven ; dog zoo zy binnen zeekeren tyd niet en quaamen, dat alle die geene die men kreeg, voor Gevangens zouden werden gehouden.

De gevlugte door Alfonſo d'Albuquerque ingeroepen.

Onderſcheid van Maleyers.

Bedreiging aan d'ongehoorzaame.

Door deeze uitroepinge en andere middelen die Alfonſo d'Albuquerque met andere van de voornaamſte van de Stadt / gelyk Utimutiraja en Nina Chetu in 't werk ſtelden / keerden alle de gevlugte weeder in de Stadt / zoo dat de zelve in 't kort weeder vol van Inwoonders wierd. Teederd / ten tyde van Ruy de Brito , eerſten Kapitein van

Wat daar op volgd.

de

de Stadt en van Jorge d'Albuquerque, die de twee- 1516.
de was / pleegen aan deeze Ambarages en Ballates
door last van Alfonso d'Albuquerque altyd Laa-
ken tot haare kleeding / en zekere maaten rys tot
haar voedzel te werden uitgedeeld / en de Slaaven
waren gehouden tot de Scheepsbouw en andere
zaaken daar toe behoorende / te dienen / dog de
Ambarages, als hooger in waardigheid / naamen
de Factoryen waar / en zy woonden alle in haare
huizen in volle vryheid / haare Kinderen opbren-
gende en haren handel dryvende / wordende alleen
ontbooden als men haar dienst van nooden had;
dog met de komst van Jorge de Brito wierd dit al-
les veranderd / zoo dat men d'Ambarages als Slaa-
ven des Konings begon te handelen en te noe-
men en eenige inkomsten en goederen die de voor-
naamste van 't Land bezaaten / wierden haar ont-
noomen / zeggende dat de zelve haar niet toe en
quamen / maar andere Maleyers, de welke ten
tyde van 't inneemen der Stadt weggeloopen wa-
ren / en wierden geëigend als zaaken die op haar
verhallen waren. Alle het welke op zulk een on-
gereegelde wyze geschiede / dat veele vrye menschen
tot Slaaven wierden gemaakt; om dat als ie-
mand van d'Inwoonders op een ander misnoegd
was / hy by den Kapitein ging / en hem als een
Slaaf des Konings aanklaagde / waar op hy op
het zeggen van twee getuigen aanstonds wierd ge-
doemd / en van gelyken deed men meede met de
goederen: het welk het volk ziende / begonnen zy
de Stadt te ruimen / sommige te water / en an-
dere over land / ende dat zoo heimelyk als immers
doenelyk was / om niet te worden opgehouden.

Oude ge-
woonte on-
trent d'Am-
barages en
Ballates.

Door Jor-
ge de Brito
veranderd
Mishande-
ling der Am-
barages.

Hier by quam nog een andere zaak die de groot- En wat daar
ste van 't Land geweldig teegen de borst stak, na- op volgt.
mentlyk dat het de gewoonte zynde als'er eenige
Jonken na Molucco, Banda, Timor, Borneo, Pa-
tane, China en andere plaatzen gezonden wierden /
niet teegenstaande daar goederen des Konings / of
van den Kapitein of Bedienden der Factorye in wa-
ren / de Capitania van de Jonk altyd by desselfs

1516. Heerſchap bleef. Dog Jorge Brito veranderde die gewoonte / ende begeerde dat den Kapitein van zoodanig een Jonk, een Portugys zoude weezen / en dat'er dan nog eenige Portugyzen tot verzeekering van het goed by zouden zyn. Eindelyk alle deeze veranderingen verbreemden de gemoederen der Maleyers zoodanig / en ontvolkten de Stadt in zulker voegen / dat doen Jorge de Brito het zelve wilde verhelpen met het laaten uitroepen dat een ieder weeder na huis zoude keeren / onder belofte van groote voordeelen en vrydommen / zulks weinig konde baaten. In die tyd quam hy van ziekte te ſterven / laatende tot Kapitein van de Veſting Nugno Vas Pereira, zyn Vrouws Broeder / die het ampt van Opper-Alcaide bediende / welk ampt hy aan Antonio de Brito zyn Neef / Soon van Lourenſo de Brito gaf; welke verandering van ampten het land ontruſte en in groote verwarring bragt. Want niet teegenſtaande / volgens laſt des Konings / dat d'Opper Alcaides de Kapiteins na haar doob navolgden / zoo begeerden egter Antonio Pacheco, Opperhoofd van de Zee / het zelve niet toe te ſtaan / zeggende dat zulks aan hem toequam / om dat het alzoo door Alfonſo d'Albuquerque was ingeſteld / doen hy Rui de Brito Patalim, die Fernand Peres d'Andrade moeſt navolgen / voor Kapitein van de Veſting liet. Deeze zaak dan alzoo in tween verdeeld zynde / was Nugno Vas met zyne aanhangers in de Veſting / en Antonio Pacheco met zyn Vloot aan een Eiland tegen-over Malacca, paſſende op malkanderen; in welken tyd aldaar quam Fernan Peres d'Andrade die na China ging / van welkers reis wy hier na zullen ſpreeken / dog konde haar nooit bevreedigen.

Veranderting van Brito ontrent een ouwde gewoonte.

En quaad gevolg van dien.

Die men te laat wil verhelpen.

Dood van Brito; en zyn Navolger.

Opſtand daar teegen.

Tweeſpalt daar door veroorzaakt.

Hy hier op vertrokken zynde / en zoo als eenen Domingo Antonio Pacheco de Maſt zoude gaan hoozen / en met het volk dat hy by hem had door de Poozt van de Veſting trok / quam daar uit eenen Nugno Vaz, den welken zig voor den ingang van de Poozt houdende / teegen Antonio Pacheco zeide; Dat nademaal zy doende waren om

dit

dit verſchil door goede mannen te laten afdoen; 1516.
hy zulks voor de geene die hem verzelden wilde
aanhooren. Antonio Pacheco hield op aan de Poort
gekoomen zynde om het voorſtel van Nugno Vas
aan te hooren / zoo quam'er van binnen eenen
Thomas Nugnes, een zeer ſterck man / den welken
Antonio Pacheco by de armen nam / en met hulp
van andere die tot dien einde alhaar waren / na
binnen trad. Waar op die geene die hem verzel-
den / het geene zy aan zyn vriendſchap verſchul-
digd waren / daar in willende doen / ſtilde Nugno
alle haare euvele moed met groot ſmeeken uit den
naam van den Koning / en op het verlies van haa-
re beloonigen; hier op meede Pero de Faria en
andere van den aanhang van Antonio Pacheco
ernſtelyk vermaanende.

Die men tragt by te legge.

Ondertuſſchen waaren alle deeze vreenigheden /
niet alleen oorzaak van de ſchade die deeze twee Par-
tyen malkanderen aandeeden / maar ook dat zy de
beſcherming van de Stadt zoodanig verzuymden /
dat den Koning van Bantam daar uyt groote hoop
begon te ſcheppen dat hy het land van Mallacca wee-
der zoude konnen inkrygen. Want zeedert dat Jor-
ge d'Albuquerque desſelfs Behoud-zoon / den Ko-
ning van Campar, door het liſtig ingeeven van den
ander had doen onthoofden / gelyk wy vreys ge-
meld hebben / wierd hy zoo hoogmoedig dat die
zaak na zyn zin uytgevallen was / dat hy daer-
hant grooter Vlooten begon toe te ruſten / om de
Scheepen die uyt dat gedeelte van 't Oosten met
leevensmiddelen en Koopmanſchappen tot Malla-
ca quamen / te beſpringen. Het welk zoo lang duur-
de als de tyding van zyn Behoud-zoons dood niet
bekend en was / want na dat dezelve zoo tot Java
als in de nabuurige Eilanden vuytbaar gewoorden
was / veroorzaakte het zelve zulk een ergernis / en
inzonderheyt zeedert dat Jorge de Brito met de Am-
barages had beginnen te handelen / dat hyna alle
de Volkeren tegen ons met gramſchap ontſtieken
waaren / zoo dat ze ons de leevensmiddelen die ze
gewent waaren na de Stadt te brengen / en die hy

Hoop van den Koning van Bantam uit die onluſten.

Zyn eige Schoon-Zoon door liſt onthoofd.

1516. het meeſte van nooden had / niet langer wilde laten volgen. En alduſ met onze ſlegte wyze van reegeeringe / verſchaften wy hem zoo veel aanleidinge om ons te beoorlogen / dat zeedert dat hy d'oneenigheyt die'er tuſſchen die twee Partyen was / quam te verſtaan / hy de Stadt met zyne Vlooten van tyd tot tyd zeer ſtoutelyk quam bezoeken / om dat d'onze uit oorzaak van de tweeſpalt die tuſſchen haar de overhand hadde / deezen Vyant die anders niet voor en had / weinig agteden.

Baldaadigheid des Koonings van Bantam.

Eindelyk om de gelukkige uytſlagen die hy op die tyd kreeg / ontbood hy een van zyne Kapiteinen / genaamd Ceribiſche de Raja, een kloekmoedig en erbaaren man / den welken met een goet getal van Roey-Scheepen in de Rivier van Muar quam leggen / zynde vyf Mylen van Malacca / alwaar hy zulk een ſterke houte Schans maakte / dat het onmoogelyk ſcheen de zelve te konnen inneemen. Want behalven de ſterkte der palen en aarde Wallen die daar van binnen waaren / had hy op de plaatzen daar de Vyand konde komen / zoo veel Geſchut laaten leggen / dat men hem daar meede gemakkelyk konde afkeeren. Van welke ſterkte / als zoo digt by de Stadt zynde / dien Kapitein die plaats alle dagen quam beſpringen / niet te vreede zynde de Scheepen die van buyten quamen / af te weeren; maar niemende tot een Viſſchers ſchuytje toe / die zulks derfden wagen; zonder dat d'onze hem op die tyt eenige ſchade konden aanbrengen / om dat'er weinig Volk binnen de Stadt was / en de Mooy zulke aanvallen gelyk als ter loops dede / om d'onze na de Riviere te lokken / daar hy zyn meeſte magt van Scheepen had.

Laat een zeer vaſte Sterkte maken.

Waar door by d'onze groote afbreuk doed.

De tyding hier van wierd na Indiën aan Lopo Soares, na dat hy uyt het Naauw van de Roode Zee vertrokken was / door Veriſſimo Pacheco, Broeder van Antonio Pacheco, die op een Schuyt gebood / gebragt / zoo dat deezen Hooftman het gevaar ziende daar Malacca in ſtak / Don Aleixo de Menezes afzond om daar in te voorzien / en Alfonzo Lopes d'Akoſta, volgens bevel van den Ko-

Middelen daar teegen aangewend.

Koning Don Manuel in plaats van Jorge de Brito, als Kapitein in de Vesting te stellen; zoo dat hy van alle dingen tot beschermning van de Stadt wel voorzien zynde / in de Maand April des Jaars vyftienhonderd en agtien met drie Scheepen van Cochy vertrok / daar Kapiteinen op waren Jorge de Brito; Don Tristan de Menezes, en hy in het derde / ophebbende driehonderd Man om in de Stadt te leggen / alzoo die zeer onvoorzien van Volk was / zoo dat dezelve daar door behouden bleef. Dat aangaat het geen hy na zyn aankomst uitregte / zullen wy hier na verhalen / want wy moeten nu van het geen Antonio de Saldagna met de Vloot die hy als Opperhooft gebood / uitvoerde / mitsgaders van eenige dingen die'er met zyn komst in Indiën voorgevallen zyn / na dat hy de Vreede van Goa / daar wy hier voren van gemeld hebben / getroffen had / weederom spreeken. 1516.

En Malaca behouden word.

SCHEEPS-TOGT VAN ANTONIO DE SALDAGNA,

met Zes Schepen uit Portugaal gedaan na

d'OOST-INDIEN;

in 't Jaar 1517.

Verhalende al het geene op zyn aankomst aldaar, en elders onder zyn bedryf voorviel; en hoedanig den Opper-Bevelhebber LOPO SOARES d'ALBEGERIA, hem uit de Vloot na de Kusten

van ARABIE en de ROODE ZEE; en JEAN DE SILVEIRA na de MALDIVIZE EILANDEN en 't Koninkryk van BENGALE zond.

Als mede een nauwkeurige Beſchryving van 't groot en vermaard Eiland CEILON, de herkomſt van deſſelfs Aal-ouwde en hedensdaagze Benaaming, Rykdom en Vrugtbaarheid; en wat groote dingen ALEIXO DE MENEZES op MALACCA en byde Koningen van BANTAM en SIAM deed; welk Ryk in zyn Hoofd-Stadt, Landſchappen en Grenzen met der zelver vrugtbaarheid en Zeeden des Volks, omſtandig beſchreeven worden.

1517. Antonio de Saldagna na Arabien en de Roode Zee.

De Koning Don Manuel goede kennis van de dienſten van Antonio de Saldagna in Indiën hebbende / beſloot hem in 't Jaar vyftien honderd zeventien uit de Vloot na de Kuſt van Arabien en het Naauw van de Roode Zee te zenden / om op de Moorſe Scheepen die op die geweſten voeren / te paſſen / gelyk hy in 't Jaar vyftienhondert en drie / (zoo als wy reets gemeld hebben) gedaan hadde. En om dat hy in dit Koningryk geen Koep-Scheepen / gelyk aldaar dienden / konde krygen / zoo ſchreef hy aan Lopo Soares dat hy hem daar meede zoude voorzien / volgens het getal der Scheepen die hy liet weeten / dat Antonio de Saldagna in zyn Vloot voerde. Behalven dat Hooft-Kapiteinſchap gaf hy hem dat van de Scheepen die dat Jaar na Indiën om Speceryen vertrokken; welkers Kapiteinen waren Don Triſtan de Menezes / natuurlyke Zoon van

Word Opperhoofd van de Schepen na Indiën.

Don

Don Rodrigo de Menezes; Alonzo Henriques, Zoon van Fernando de Sepulveda; Manuel de la Cerda, den welken voor Kapitein na de Veſting van Calecut ging Fernando d'Alcaſova, voor Opſiender van de Koopmanſchappen / en Pero Quaresma, voor Faktoor van Cochy. 1507.

Antonio de Saldagna met deeze zes Scheepen vertrokken zynde / quam in Indien den zeventienden September /. behalven twee dewelke overwinterden; en was zyn aankomſt voorzaak van de Vreede die met Sufo Lany geſloten wierd / gelyk als wy eeven te voozen gezeid hebben: Op den zelven tyd quam meede Don Aleixo de Menezes van Ormus met de zieke / en na hem Lopo Soares / den welken om dat hy aldaar niet veel te doen had / daarom ook niet lang en bleef. Na dat hy tot Goa aangekomen was / ziende dat Fernando d'Alcaſova met het Ampt van opſiender over de goederen / met een zeer breeden kaft en magt van den Koning over al het geen dat daar toe eenigſints behoorde / voorzien was / en dat voor hem niet anders overbleef als de zaken die den Oorlog en het Regt aangingen / zonder nogtans dat zulks in zyne Brieven van aanbelling uitgedrukt was / was hy zeer 't onvreeden dat men hem een helper in zyn ampt had toegevoegd / daar hy zonder dat uit het Koninklyk vertrokken was. Te meer alzoo deezen Alcaſova een man was / den welken bouven de magt die hy had / den anderen gelyk op-na dwong om te doen al wat hy begeerde / zoo dat eer Lopo Soares aanquam / hy veel dingen tot Goa gedaan vond / daar hy zeer 't onvreeden over was; Eindelyk alhier / en zeerd dat de Scheepen om Specerzyen tot Cochy in te neemen / in laading waren / het welk het voedzel van alle tweedragt was / groeide de zelve zoodanig tuſſchen hen beide aan / dat zulks oorzaak was dat Fernando d'Alcaſova nog dat zelve Jaar met de gemelde afgedaande Scheepen / als Kapitein van een van de zelve na Portugaal vertrok. Welke oneenigheden haar niet alleen haar eer / haar goed / en den grooten arbeid die

Zyn komſt aldaar.

Komſt van Lopo Soares tot Goa.

Zyn misnoegen aldaar.

De reden daar van.

En wat'er uit ſpruit.

1517. zy zoo daar als hier uitgeſtaan hadden / maar ook aan eenige Kapiteinen der Veſtingen quamen te koſten; en onder anderen mede aan Don Goterre, Kapitein van Goa, en Simon da Silveira van Cananor, en andere / om dat zy den meergemelden Fernando d'Alcaſova in eenige dingen die zyn ampt betroffen / en waar van zy in 't bezit waren / wilden verhinderen. Want zy wierden na haar komſt alhier / door den Pleitbezorger des Konings / na haar aankomſt vervolgd / ende van haare ampten afgezet / alhoewel zyne Majeſteit eenige van haar herſtelde en in genaade aannam / en inzonderheid den Koning Don Jean zyn Soon / na dat hy op den Troon was geraakt.

Eenige Kapiteinen van haare ampten afgezet, en weder aangenoomen.

Van daar nu begon die gewoonte / dat alle de Gouverneurs van Indiën na haar komſt in dit Koninkryk / gemeenlyk van eenige misdaaden beſchuldigd wierden / zynde die geene alleen daar van vry / die haar leeven aldaar quamen te eindigen; Want de Dood is het einde van alle dingen; of om beeter te zeggen; de zelve neemt alle nyt en begeerlykheid onder de menſchen weg, waar uit de haat ontſtaat, de welke die goene die haar in hare ampten wel gequeeten hebben, veeltyds ſchuldig maakt. En hoe zeer dat gebrek in dit Koninkryk in ſwang gaat / hebben veele dingen geleerd die wy in onze tyden hebben zien gebeuren / en de welke te voozen waren voorgevallen; dat een zeer beklaagelyke zaak ten opzigt van de Portugyze Landaard is; want in 't midden van den honger / van den dorſt / en van zoo veel andere ongemakken en gevaaren die men in die Geweſten onderwozpen is / en in de geduurige begeerlikheid van groote rykdommen te vergaderen / die haar ginder na toe trekt / zyn ze zoo geneegen om het doen van haar Overigheid en van haare Landsluiden daar zy meede verkeeren / te misduiden / als of zy vry van alle die dingen waren / en haare eigene gebreeken niet en hadden / noch als grooter misdaaders voor het oordeel Gods ende der menſchen niet en konden worden gedagvaard. Het welk ontrent deeze wy-

Wat verder uit die onluſten ontſtaat.

Gebreeken der Portugyzen.

wyze van betigten nog erger is / om dat het by wylen meer gebreeken der Perzoonen / als misslagen in het bekleeden haarer ampten zyn: als of een vergryping niet schaadelyker als een gebrek was; want het vergissen ontstaat uit het overtreeden van 't gebod / en het gebrek uit yders ingeboozen aard / die men beswaarlyk kan veranderen / niet teegenstaande de gebrekkige tot een ander staat komt te treeden. En om diergelyke vertastingen in zaaken van zulk-een aangeleegentheid als het regeeren van die Oosterze Gewesten, eer de menschen met de kapiteinschappen en de vooznaamste ampten vooryzien zyn / vooz te koomen / zoo hoozde men meer op de gewoonte en de bequaamheid van een yder als op de hoedanigheid van den Perzoon en de diensten die de zelve gedaan heeft / te zien. Want die twee dingen / als de noot zulks vereist / konnen met tydelyke goederen / en niet met het regeeren van Landen betaald wozden; gelyk dan om iemand de bequaamheid in te geeven / schoon de vooznaamste veel daar toe konnen doen / zoo kan de ingeboozen aard egter het meeste uitvoeren. Laat haar derhalven van die geene niet klaagen de welke gebrekkelyk in het bedienen van haare ampten zyn / maar over haar zelve; want eer zy zulke menschen in de ampten / welken aangaande zy haar van quaade bedieninge wilden beschuldigen / quaamen te stellen / wisten zy al hoe slegt zy haar zelf droegen / en dat den geen die zyn eigen Perzoon en huisgezin qualyk regeerde / van hem ook niet te verhoopen was dat hy zaaken van grooter aangelegentheid / waar toe veele begaaftheden in een mens vereist wierden / wel zouden bestieren; het welk een zaak is die groote begaaftheden in een mens vereist. 1517.

Daar de Schryver tegen uitvaard.

Zyn raad oms'er in te voorzien.

Dog om weeder tot Lopo Soares te keeren / nademaal hy alle de betuygingen teegens hem van Fernando d'Alcasova moede was / zoo begon hy aanstonts verscheide kapiteinen in die Lente na onderscheidelyke plaatsen weegens d'een en d'ander zaak af te zenden. Naamentlyk Don Jean de

Order die Lopo Soares na verscheide plaatzen stelt.

1517. Silveira na de Maldives, om Vrede met de Koning van een van die Eilanden te maken; Don Aleixo de Menezes / om de zaaken van Malacca, waar van wy hoyt hier voor gesprooken hebben / by te leggen; en Manuel de la Cerda, nademaal hy het Kapiteinschap van Calicut dat hy gekreegen had / niet en kon bekleeden / na Diu, met twee Koopvaardyschepen / alwaar hy niets uitregtede dat de moeyte waard is om ons daar meede op te houden / waarom wy'er ook niet meer van zullen spreeken / gelyk hier na zal gezien worden.

Antonio de Saldagna na Arabien.

Ook zond hy Antonio de Saldagna met een Vloot van zes Zeilen na de Kust van Arabien, gelyk den Koning Don Manuel hem belast had / om dat Lopo Soare, de zelve tot zyn reis na Ceilon van nooden had / gelyk wy hier na zullen zien. De Kapiteinen der gemelde zes Schepen waaren / Hy Antonio de Saldagna; Alvaro Barreto; Miguel de Moura; Fernando Gomes de Lemos; Antonio de Lemos, zyn Broeder / en Nugno Fernandes de Macedo. Op welke reis Antonio de Saldagna tot aan de Kaap de Guardafu, zynde d'Oostelykste punt van het land van Afrika, meede gaande / onderweegen vond het Schip de Drievuldigheid, daar Kapitein op was Alvaro da Silveira; door welkers overlyden die van 't Schip Francisco Marecos in de plaats stelden; den welken Antonio de Saldagna gevangen nam / om dat hy uit het onderzoek van Don Alvares dood te weeten gekoomen was / dat hy een Mook aan Mendafonso, den eersten aanleider van dien / geleend had. Ook verzeekerde hy zig van Hieronimo d'Oliveira, zynde den tweeden daar wy reeds van gemeld hebben.

Kaap van Guardafu Oostelyke punt van Afrika.

Francisco Marecos gevangen.

Van die Kaap vertrokken zynde / om de tydinge die die van 't Schip hem bragten / ging hy een Mooy genaamd Suf, opzoeken / woonende tot Cambaya, een man van vermogen, den welken met een groot en twee kleine Schepen / daar hy zes honderd man op had / die Kust onveilig maakte / en ons Schip de Drievuldigheid, het welk met vyf-en twintig man / die het zelve niet en konden re-

De Mooy Suf maakt de Kust onveil.

regeeren / langs de zelve Kust heen en weer zukkelde / al ettelyke reizen aangeweest had / om het zelve te neemen / dog Godt was haar behoeder / en verleende haar geduurig een bequaame wind / zoo dat de Moor haar niet en konde bykoomen. Dog niet teegenstaande Antonio de Saldagna zyn uitterste vlyt in 't werk stelde / en in alle de Havens na dien Roover zogt / konde hy hem egter nooit aantreffen / zoo dat hy zyn gramschap tegen Barbora keerde / zynde een Stadt in Afrika, dog nergens na zoo goed als Zeila, de welke agtien mylen Noordwaards op / booven de zelve leid. Ze wil de zelve in het maaken van Gebouwen / het leeven van 't volk / en het in- en uitgaan der goederen van het Koninkryk Adel, welkers Koning daar Heer van is / en die daar alleen een Stadsvoogd / gelyk als tot Zeila heeft / eenigzins navolgen. Na dat de zelve leid / schynd het die geene te weezen die Ptolomeus Malacca noemd / en tot al zulk een voornaame Koopstadt van die Kust als Zeila maakt / dog de zelve verder van malkander leid als ze in der daad zyn.

1517.

Antonio de Saldagna maakt te vergeefs jagt op hem.

Beschryving van Barbora.

Desselfs Inwoonders zeederd het inneemen van Zeila, het welk een Jaar te vooren was geweest / weetende dat onze Vloot op die Kust kruisten / waren zoo wel op haar hoede / en hadden zoo veel verspieders in Zee / dat doen Antonio de Saldagna daar voor quam / hy niet anders te doen had / als daar in te trekken / want hy vond ze leedig van volk en van goed / op eenige weinige leevensmiddelen en wat arme prullen na: het overige / met de romp van de Stadt / liet hy in de brand steeken / terwyl hy zig aldaar van water voorzag.

Van daar begaf hy zig na d'Arabize Kust ende ging tot Adem leggen / van waar hy hulp aan 't Schip de Drivuldigheid zond / het welk zeer lek zynde / begon te zinken / in meening om de steevens na het Nauw te zetten / het welk hy egter na-liet / om dat de tyd om in en uit te loopen / te kort was / vreezende dat zoo hy aldaar quam 't overwinteren / hy zyn volk / gelyk aan Alfonso

Zyn komst tot Adem in Arabien.

Wil na het Nauw van de Roode Zee.

1517. d'Albuquerque en Lopo Soares gebeurd was / mogt verliezen / zoo dat hy het na Ormus zette / om aldaar 't overwinteren / en liep onderweegen tot Adem aan om leevens middelen in te neemen.

Maar overwinterd tot Ormus.

Tot Ormus aangekoomen zynde / alwaar hy met zyn geheele Vloot overwinterde / zond hy voor zyn vertrek Franciſco de Ga, den welken van de Vloot van Lopo Soares aldaar overgebleeven was / om hem mont-voorraat tot Calayate te gaan gereed houden / dog hy had het ongeluk dat gemelden de Ga en Jean Roiz de Pao, den welken Mendafonſo, die Don Alvaro, Kapitein van 't Schip de Drivuldigheid om 't leeven gebragt had / meede het zyne deed verliezen / door ſtorm in Zee vergingen / zoo dat hy daar koomende niets vond / weshalven hy zig daar eenige daagen moeſt ophouden / en daar na zyn loop na de Stadt Diu, in 't Koninkryk van Cambaya nam / om op de Moorze Schepen die van Mecha quamen / te paſſen / waar van hy eenige overmeeſterde / daar meede na Indiën trok / en op die zelve tyd quam / als Lopo Soares na het Eiland Ceilon was vertrokken / om aldaar een Veſting door laſt van den Koning Don Manuel te maaken. En nademaal het gemelde Eiland zulk een voornaame zaak is / en veele van de regte waarheid niet onderregt zynde / eenige dingen daar van geſchreeven hebben ; zoo zullen wy deſſelfs gelegentheid / met de aanmerkelykſte dingen die daar in zyn / nauwkeurig gaan beſchryven.

Komt tot Calayate.

Gaat na Diu.

En van daar na Indiën.

Beſchryving van 't Eiland Ceilon.

Het Eiland dat wy doorgaans Ceilon noemen / en Lopo Soares onder de gehoorzaamheit van den Koning Don Manuel ging brengen / leit teegen over de Kaap Komoryn, zynde het zuydelykſte gedeelte van gants Indiën, leggende tuſſchen de twee vermaarde Vloeden Indus en Ganges. Dit Eiland is byna op de wyze van een ey / en haar lengte ſtrekt Noord-Oost langs de Kuſt van Indiën. Haar Zuidelykſte punt is op de hoogte van zes graden / en de Noordelyke byna tien / zoo dat het in de ronte agt-en 't zeventig / en in de lengte vier-enveertig mylen zal hebben / en de punt die het naaſt aan 't vaſte

vaſte Land is / omtrent zeſtien mylen van daar zal zyn. Deeze dooztogt en naaute tuſſchen beide de Landen is zoo vol kleine Eilanden / ondieptens en banken / dat men niet anders als dooz zeekere nauwe waters daar dooz kan vaaren / en zoo het buptens tyds is / met zulk een gevaar / dat onder het Volk aldaar / meede een verdigtſel in ſwang gaat / gelyk eertyds van Charibdes en Scylla, tuſſchen Sicilien en Italien gezeit is. En gelyk men hier van gevoelen is dat deeze twee Landen wel eer aan malkander geweeſt zyn / zoo werd het zelve meede al daar van het Eiland Ceilon en het Land van de Kaap Komoryn verzeekert / gelyk dan het gezigt van alle beide te kennen geeft dat het leſte waarder als het eerſte ſchynd te weezen. Want als de Zee ſtil is / zien de Menſchen die die Kuſt bevaaren / al het geen dat op de gront leit / om dat het lant laag / en het water zeer klaar is / gelyk de Peerel-viſſers zulks beſt weeten; van welke Viſſery / als zynde de vooznaamſte van die geweſten / wy in de Boeken van onze Koop-Handel / in het Hoofd-ſtuk der Peerlen en Peerel-zaad byzonderlyk handelen. Het geen de Inwoonders aldaar verhaalen / en inzonderheit die van Cormandel / als ze van de tyd ſpreeken dat den Heyligen Apoſtel St. Thomas dat lant tot het Kriſten geloof bekeerde / beveſtigt meede dit gevoelen / dat het gemelde Eiland vooz deezen aan't vaſte lant vaſt geweeſt is. Want zy zeggen dat eer den Koning van Meliapor, daar den gemelden Apoſtel Predikte / het voozſchreeven Geloof aannam / aan de Kuſt aldaar een verbaarlyk ſtuk hout quam aandryven / het welk den Koning tot het bouwen van zeeker Huys willende gebruiken / veel Volk en Olifanten daar aan ſtelde / om het zelve aan land te trekken / dog dat zulks onmogelyk was / wat kragt men daar toe ook in't werk ſtelde. Waar op dien Heiligen Man dooz de geeſt Godts gedreeven / alzoo dit Hout een middel zoude weezen om hem in dat lant te doen kennen en aanbidden / den Koning verzogt dat hy hem dat hout wilde ſchenken / en dat hy het tot een Huis van Ge-

1517.

Is't verdigtzel Charibdes en Scylla gelyk.

Teekenen dat Ceilon en de Caap Komoryn aan malkander zyn vaſt geweeſt.

bed

1517. bed vooz den Heer die hy predikte / ter plaatze daar hy het brengen zoude mogt gebruyken. Dit verzoek dooz den Koning bewilligt zynde / alzoo hy oozdeelde dat zulks een onmogelyke zaak was / trok den Heiligen zyn gozdel van zyn lyf / en maakte ze aan het hout vaſt ; waar na hy het teeken des kruys doende / bragt het zelve na de Stadt Meliapor, die daar wel zes mylen van de haare / en twaalf van de onze was / daar hy het Huys ſtigte. Het geen daar verder op volgde / zullen wy hier na verhalen / als wy van de bekeeringe van het Volk die den Heiligen Apoſtel aldaar te weeg bragt / zullen ſpreeken. Dog wy hebben dit alhier alleenlyk aangeroert / op dat men weeten mag hoe dat die Stadt Meliapor over vyftien honderd en zoo veel Jaaren / twaalf mylen van de Zee zynde / dezelve zoo veel land verſlonden heeft / en nu maar een ſteenwozp van daar is : waar by nog komt dat de Inboozlingen aldaar / booz vaſt verzeekeren dat den zelven Heiligen zulks alzoo voozſpelde / dat als de See aan die Stadt zoude raaken / daar een blank Volk uit het Weſten zoude koomen / het welk in den Heere geloofde die hy Preedikte / en zyne wooning aldaar zoude ter needer ſtellen.

Wonderſtuk van den Apoſtel St. Thomas.

Land-verſlinding door de Zee.

Door d'Apoſtel voorgeſpelt.

En alzoo de gemelde Stadt Meliapor, de welke ten tyde van d'aankomſt der onze aldaar / zoo magtig was / dooz de Oozloogen ten tyde der Chineezen / die haare vooznaamſte Woonplaats aldaar hadden / byna t'eenemaal was verwoeſt / gelyk men heedendaags nog aan d'overblyfſelen der groote Gebouwen kan zien / zoo is 't dat de onze dezelve ter gedagtenis van dien Heiligen Apoſtel, met huizen van ſteen en kalk dewelke tegenwoozdig aldaar nog ſtaan / weeder opbouden / en t'zynder eere / Sint Thomè in plaats van Meliapor, noemden. En als eenige van de onze dooz d'ongemakken van den Oozlog in Indiën, afgemat en tot armoede verballen zyn / zoo gaan zy haar aldaar wat uptruſten / want zy dienen tot een woonplaats van Krygsluy die lang in den Oozlog gedient hebben / gelyk eertyds by de Romeinen / de wel-

Meliapor verwoeſt.

Haar naam in St. Thomè veranderd.

welke die geene die zig wel gequeeten hadden / ook alzoo zulke rust-plaatzen toe schikten en aanweezen. 1517.

Rust-plaats voor de Portugiezen.

d'Inboorlingen van 't Eiland Ceilon weeten ook wel te zeggen dat het zelve die naam niet altyd gedragen heeft / maar dat zulks by geval geschiet is; want haar oude naam is Ilanare / of Tranate, gelyk andere zeggen. En onder de Geleerde word ze ook zoo genoemd / nietteegenstaande de gewoonte en de tyd zulk een kragt gekreegen hebben / dat het zelve nu van ieder een Ceilon genoemd word / zynde de oorzaak waar door het aan die naam gekomen is / gelyk de Geleerde van dat Land / de welke eenige geheugen van oude Geschiedenissen hebben / ons dit volgende verhalen.

Oude naam van Ceilon.

„ Doen de Chineezen zig Meester van die Gewes-
„ ten om de wille der Speceryen maakten / verlooren
„ zy op een dag tagentig Scheepen in de doortogt
„ tusschen dat Eiland en het vaste Land / door een
„ onweeder dat zy Vara noemen / zynde het gunt de
„ wonderen van haaren Scylla en Charibdes maakt /
„ zoo dat die plaats Ceilon genoemd werd / en wy
„ noemen ze d'Ondieptens of de laage gronden van
„ Ceilon / het welk by haar de Gevaaren of het on-
„ geval der Chineezen te zeggen is. En gelyk de
„ Landen die eerst ontdekt zyn / haare naamen van
„ die geene die ze ontdekken / komen te krygen / zoo
„ geschied zulks veeltyds om de gevaren die men in
„ dat ontdekken moet uitstaan.

Tagentig Scheepen op een dag door de Chineezen verlooren.

Het Eiland krygt daar door de naam van Ceilon.

Als de Arabiers en Persianen, dewelke die gewesten na de Chyis langs de Kaap Comoryn bezogten / alzoo dit de weg was die ze moesten inslaan / hadden zy het woord van die Laage Gronden van Chilon dikwils in de mont / en om dat ze de regte naam van dat Eiland / namentlyk Ilanare, niet en wisten / zoo gaaven zy het deeze van haare Laage gronden. Wyl zy nu deeze letter-greep Chi niet veel en gebruykten / en daar en teegen / die van Ci in haar taal vaardiger uitspreeken / om dat ze twee letters in haar A B C hebben / waar meede zy die uitspraak navolgen / als Cim en Xim, verande-

Afkomst van dat woort en het verdraayen van dien.

ren

1517. rende Chi in Ci, zoo hebben zy het Eiland Ceiloti genoemd / of om beeter met haar te ſpreeken / Cilan, en wy noemen het Ceilon.

Hoe de geleerde dat Eiland noemen.

Deeze naam gebruykt het gemeene Volk / dog de geletterde Arabiers en Perſianen in haare Landbeſchryvingen / geeven het die van Serandib, van wie wy eenige Boeken in haar eigen Taal hebben / waar in wy zulks hebben gezien. En de reeden / waar om zy het zelve die naam gegeeven hebben / hebben wy in onze Land-beſchryving gemelt. Het ſchynd dat in die zeer ouden tyd / in de welke de Land-beſchryvers daar van geſchreeven hebben / het zelve van die groote was die de Inboozlingen melden / zeggende dat het meer als zeeven-honderd mylen in de rondte had / maar dat de See het zelve van tyd tot tyd geminderd en verſlonden had; waar dooz het komt dat Ptolomeus (zoo wy zyn zeggen willen geloof toeſtaan /) het zelve zulk een uitſtrekking geeft / dat het twee graaden en een half Suidwaard op de middel-lyn voozby ſtreeft. Het welk alzoo zynde / kan waar zyn het geen Plinius ons verteld / namentlyk dat ten tyde van den Keizer Klaudius vier Gezanten van den Koning van dit Eiland Taprobane tot Roomen quamen / en dat zy haar verwonderden als ze zagen de ſchaduwen die de Son in onze geweſten maakte en niet in de hare die teegen het Suiden waaren / alzoo zy aan geen zyde van de middel-lyn woonen.

Zeggen van d'Inwoonders wegens deſſelfs groote.

Gevolgen van Ptolomeus dien aangaande.

Verwondering van Indiaanſe Gezanten tot Roomen.

Het ſchynt meede dat men ten tyde van Ptolomeus reeds eenige kennis van deeze naam van Ceilon had / want hy daar van ſpreekende / zeit dat men het in oude tyden Salika, en de Inboozlingen van 't lant Sali noemden. De naam van Simondi zoude in de tyd weezen dat de Chineezen daar meeſter van waaren / en zy zouden dat Eiland die naam by die geene die van de Roode Zee daar na toe voeren / gegeeven hebben / om dat Ptolomeus als hy van het eigen land der Chineezen of Chiis ſpreekt / haar Sine noemd / en zoude om de reeden die wy reeds by gebragt hebben / dewelke naamentlyk uit het verlies van dat Eiland vooz haar / ontſtond / het

Ceilon by Ptolomeus tyd bekend.

En waar door.

het zelve de naam van Ceilon gekreegen hebben / dewelke met de bedorve naam van Salica, of Sali, die hy aan het zelve geeft / overeen komt. Dog die van Siam, als ze daar van spreeken / noemen het Lanca, en zy schryven in haare Boeken dat doen Adam daar quam woonen / het zelve aan een ander vast land van de Kaap Comoryn gehegt is geweest. Want zoo noemen zy de eerste Mens by zyn eigen naam / dog anders ook Po-con dat is te zeggen eerste Vader; van welke Mens wy aanstonts zullen zien wat dat zelve volk van 't gemelde Eiland gevoeld. 1517.

Hoe die van Siam het zelve noemen

Als ook de eerste Mens ADAM.

Dat wyders de Chinezen meester van de Kust Cormandel, een gedeelte van Malabar en van dit Eiland Ceilon zouden zyn geweest / behalven dat desselfs Inboorlingen zulks verzeekeren / zoo zyn getuigen daar van de Gebouwen / naamen en spraak die zy aldaar gelaaten hebben; gelyk de Romeinen ontrent ons Spanjaarden gedaan hebben / zoo dat wy niet konnen ontkennen dat we door henluiden overheerd zyn. Want gelyk de gemelde Inboorlingen zeggen / hebben zy een spraak aldaar gelaaten die ze Chingalla noemen / en de eigene volkeren Chingallas; inzonderheid die geene die beneeden de Kaap of Puntegalle, na het land toe / tegen het Suiden en Oosten woonen. Want by deeze Kaap of Punt hebben zy een Stadt / genaamt Tanabare, gestigt / waar van een groot gedeelte hedensdaags nog in weezen is: en om dat de zelve aan deeze Kaap of Puntegalle geboowd is / zoo heeft hy een ander volk dat in 't midden van 't Eiland / booven die geene die zig alhier onthielden / woonde / Chingalla genoemd / en haar spraak mede / als of zy zelden Spraak of Volk van de Chyis van Galle. Welke Chyis de vaart op Indiën hebben laaten vaaren / om dat die haar te veel volk / Schepen en Geld koste / en die geene die daar van overbleeven / als zynde een volk bestaande uit veelerlei Landaard / een afkeer van d'Inwoonders van d'ander zyde van 't Eiland / tegen het Land van de Kaap Comoryn, gekreegen hebbende / ver-

Wanneer de Chineezen meester van de Kust Cormandel en Ceilon zyn geweest.

Wat het woord Chingalla te zeggen is.

Waarom de Chineezen de vaart op Indiën verlaten hebben.

1517. lieten de Zee-havens / en begaaven haar weeder na de plaatzen die ze te voozen bewoond hadden. Van dit volk zyn de Montagnees, met wien zy tegenwoozdig in Oozlog zyn ; en d'andere begaaven zig na het Land van Cormandel, dat het vaste Land is / alwaar veele bevolkingen van de zelve Chyis waren / zoo dat het volk van dat Land de Chingaalze Taal, daar wy van geſpzooken hebben / hedensdaags mede gebruikt.

d'Andere naamen van Ceilon, waar te vinden.

Wat aangaat d'andere naamen die de Landbeſchzyvers aan dit Eiland geeven / en de dingen die zy daar van zeggen / laaten wy voor d'uitleggingen der Tafelen van onze Landbeſchzyvinge / als zynde een ſtof daar toe bequaam ; alwaar men zien zal de misſlag die eenige hedendaagze Landbeſchzyvers begaan / als ze zeggen dat de Taurica Cherſoneſus, die wy Sumatra noemen / de Taprobane is / met het verdere dat de ouwde ons van die twee Eilanden wys gemaakt hebben.

Deugd van het Land.

Het geen ons nu ſtaat te zeggen / is dat wy weeten dat het een zeer goede en zuivere lugt heeft / en dat het overal meeſt vet en vrugtbaar is / voornaamentlyk agt Graaden onder na de Zeekant / tot aan Puntegalle toe / en den Berg : en in die tuſſchen-wyte / het welk ontrent twintig mylen in de breette / en tien in de lengte zal zyn / woond het meeſte volk / en zyn de meeſte Zee-havens / ook alle de Kaneel die aldaar en elders vertierd wozd.

Waar de beſte Kaneel is.

Het is wel waar dat op veel plaatzen van het Oosten meede eenige gevonden wozd / dog die is wild en hard / gelyk in de Boeken van onze Koophandel / in het Hoofdſtuk dat daar van / mitsgaders van de Robynen, Katte-oogen, Saffyren en andere Geſteentens die aldaar te vinden zyn / is meldende / zal wozden gezien : dog geen andere konnen by deeze drie zoozten die wy genoemd hebben / in fynte haalen / want de goede zyn de beſte van alle die Geweſten.

Geſteentens op Ceilon.

En. Myn-ſtoffen.

Wat de Myn-ſtoffen aangaat / daar is niet als yzer te vinden / en dat maar op twee plaatzen / namentlyk Cande en Tanavaca : en zoo aldaar zoo veel

veel Gouds was als de Ouwde ons hebben willen wijs maaken; d'Inwoonlingen houden daar zoo veel van / en zijn zoo neerstig om de Mijn-stoffen en Geesteentens in de aarde te zoeken / dat zy dat werk al lang by der hand zouden hebben genoomen. 1517.

Wat d'andere Speceryen aangaat / booven en behalven de Kaneel, daar ze de Moeder van is / gelijk wy gezegt hebben / is'er ook Peper, Kardemoom, Brazilien-hout, en eenige Verwen die d'Inwoonlingen tot het verwen harer Laakenen gebruiken. Hier van woxden zommige uit woxtelen / andere uit hout / en andere weder uit blaaden en Bloemen getrokken. Andere Speceryen booven de Kaneel. Hout en Verwen.

Daar zijn meede groote Palm-boomen / het welk de nutste zaak van die Geweesten is. Want behalven dat der zelver vrugt het gewoonelijk voedzel der Inwoonders is / zijn deeze Palm-boomen bequaam tot verscheide andere zaaken / want de Cocos Nooten die de zelve voortbrengt / woxden van hier in overvloed na verscheide andere plaatzen gezonden. Groote nuttigheid der Palmboomen.

De Olifanten die aldaar in groote meenigte vallen / zijn de beste van geheel Indiën, en om dat men ze beeter temmen kan als andere / moogen ze ook te meer gelden / en woxden veel meer gezogt. Ook zijnder veel Koebeesten en Buffels, daar men zeer veel Booter van maakt / die na veel plaatzen verzonden woxd. Daar is meede een groote meenigte van Rys, inzonderheid in zeekere Landstreek die teegen 't Oosten aan-leid / genaamd Calon, zijnde een Koninkrijk; om welke Rys, die zy op haar Taal Bate noemen / het gemelde Koninkrijk de naam van Batecalon draagd / dat is zoo veel te zeggen als Koninkryk van de Rys. Eindelijk wat aangaat de Vrugten en de inlandze en vreemde Zaaden die aldaar geplant en gezaaid woxden / is dat Eiland zoo vrugtbaar / om dat het Land aldaar / bequaam tot alle dingen is / dat het schijnt dat de Natuur daar een wel-bedauwde Boogaard van gemaakt heeft / om dat'er niet een De beste Olifanten op Ceilon. Koeyen en Buffels. Rys waar te vinden. Vrugten en Zaad.

1517. Maand in 't Jaar is / of het reegent'er / en de Zeekant is met Beeken en Fonteinen die van de Bergen daalen / en andere op de wyze van armen die de Zee maakt / doorgesneeden. Deeze Bergen leggen op een Ey-ronde manier / en zyn zoodanig gesteld / dat ze wel na een reeks van Klippen die onder water leggen / gelyken / want in 't midden laaten ze een vlakte / zonder de ruuwigheid en scherpigheid die ze zelf hebben; niet om dat ze zoo naakt zouden weezen / dat daar geen geboomte op zoude zyn; want tusschen die ruuwe en scherpe Klippen is alles met veelerhande geboomte bezet / en op drie of vier plaatzen is een doortogt waar door men in dat groote rond of oinloop / zynde een Koninkryk dat Cande genoemd word / kan ingaan: en zoo desselfs Koningen zig tot geen Erfgenaamen van haare Onderdaanen gemaakt hadden / (want zy laaten na haare dood aanstondts alles weg halen / en geeven de Kinderen zeer weinig /) zoude het Land veel beeter bebouwd worden / en veel meerder vrugten draagen / dog dit word agter gelaaten / om dat zy voor een ander die haar in geen bloede bestaat / niet werken willen.

Bergen op Ceylon.

Geboomte tusschen de Klippen.

Koningen erfgenaamen van haar onderdaanen.

Byna in 't begin of punt van dat Gebergte / ontrent twintig mylen van de Kust is een Berg wel zeeven mylen hoog / en op desselfs top is een vlakte in 't rond / die zoo klein is / dat ze geen dertig schreeden in de dwars-lyn maakt. In 't midden van de gemelde vlakte is een steen twee ellenboogen hooger als de selve vlakte / gelyk een Taafel / in 't midden van de welke staat het Beeld van een Meng / ontrent twee palmen hoog / het welk in groote eerbiedigheid gehouden word / om het gevoelen daar de Inwoonders in zyn. Want zy zeggen dat het d'afbeelding van een Heilig man is / die gevoortig van 't Koninkryk Dely is / beneeden de Bloeden Indus en Ganges, de welken aan het gemelde Eiland quam / alwaar hy lange Jaaren was / en de menschen leerde in een eenigen God te gelooven / Schepper des Hemels ende der Aarde / die zy Deunu noemen; waar na hy weeder

Beeld op den top eens Bergs.

na

na 't Koninkrijk keerde / alwaar hy Vrouw en Kinderen hadde. Dat hy na veele Jaaren leevens / op sterven leggende / een Tand uittrok / en beval de zelve op dit Eiland te brengen / en aan den Koning te geeven / om 't zyner gedagteniſſe beneffens het Beeld van den Berg te worden bewaard. Welken Tand de Koningen hedendaags als een Heilig overblyfzel houden / die zy in alle haare ellenden en ongelukken aanroepen. 1517.

Uit dat Heidens gevoelen noemden d'onze deezen Berg Adams Pyk, deſſelfs eigen naam is Budo. Uit deezen Berg koomen drie of vier Rivieren / zynde de vooznaamſte die het grootſte gedeelte van dit Eiland beſpoelen; en op zommige plaatzen is de zelve zoo ſteil / dat men dertig vademen lang met yzere kettingen daar op moet klouteren / daar zig de menſchen aan vaſthouden / om haar Bedevaard na dit Beeld te doen / de welke by al het Heidendom van dat Oosterze gedeelte zoo vermaard is / dat de Reizigers van meer als duizend mylen ver daar na toe vloeyen / en inzonderheid die geene die zy Jogues noemen: het welk menſchen zyn / de welke de Weereld verlaatende / zig in 't geheel aan Godt overgegeeven hebben / en groote Bedevaarden doen / om de Kerken die aan hen toegewyd zyn / te bezoeken.

Oorzaak dat ze Adams Pyk genoemd word.

Vermaardt de Bedevaard na de Hoogte.

Jogues wat voor menſchen.

De Inwoonders van dat Eiland vertellen veele dingen van zyn Heiligheit en van die van zyne Prieſters / de Bramines, waar van wy nu niet en zullen ſpreeken / maar wel in onze Land beſchryvinge / gelyk meede van de gewoontens van dat volk / den ſtaat haarer Koningen / en de plegtelykheeden die zy onder malkander gebruyken. Het geen wy nu alhier tot het vervolgen van ons werk moeten weeten / is dat dit Eiland in negen Lant-ſchappen is verdeeld / waar van ieder een Koninkrijk genoemd werd. In het eerſte en het vooznaamſte is de geheele Land-ſtreek waar in wy gezeit hebben dat alle de Kaneel gevonden word / het welk na 't Weſten van 't Eiland leid / en alwaar de beſte Haaven zyn / waar van de vooznaamſte Stadt Co-

Bramines.

In hoe veel Landſchappen het Eiland verdeeld is.

1517. lombo genoemd werd / aan welkers einde een ſterke plaats is daar den Koning zig onthoud/die Cota genoemd werd / in onze taal zoo veel als een Velting te zeggen / om van die geene die de Koophandel drpven / en die van alle kanten na die Haven koomen toevloepen / afgezonderd te zyn/zynde die zelfde daar Lopo Soares meede geerne gewees hadde.

Columbo.

Daar is een ander Koninkrpk na het Suyden / aan de punt van dit Eiland / dat men Galle noemd/ en na het Oosten met dat van Jaula paald of grenst / en na het Noozden met een ander genaamd Tanavaca; en dat geene dat in 't midden van 't Eiland leid / en dat geheel met bergen omcingeld is / en vooz een muur of Borstweering strekt / is het Koninkrpk van Cande. Na de Zee-kant zyn deeze Koninkrpken / naamentlpk Batecalon, zynde het Oostelpkste van 't Eiland / en tusschen dat en dat van Cande / het welk na het Westen leit / is een ander / genaamd Vilacem / en als men na de Noozd-kust van 't Eiland / booven Batecalon gaat / is het Koninkrpk Triniquenemale, het welk na de booven kust aan een ander genaamt Jafnepatnam, het welk na de punt van 't Eiland / teegen het Noozden komt te paalen / gelpk dan ook d'andere Koninkrpken van binnen in 't Hart van het land teegen malkander grenzen; en hoe magtiger de Heidenen en Ongeloovige zyn / die de zelve bezitten / hoe verder zy haar uptstrekken / want zy hebben geen andere bepaalingen of grens-scheidingen / als de magt van ieder Koning / en derhalven kunnen wy derzelver grootte of uitstrekking op het naauste niet beschrpven / nademaal de begeerlpkheit der Menschen geen vaste paalen of besteek heeft / schoon zy Goddelpke en Menschelpke Wetten hebben / die haar aanwpzen hoe ver haare bezittinge zig uitstrekken.

Galle. Jaula en Tanavaca.

Cande. Batecalon.

Vilacem.

Triniquenemale. Jafnepatnam.

Magt der Koningen maakt de grens-scheiding.

Alzoo den Koning Don Manuel van de vrugtbaarheit van dit Eiland ten vollen onderrigt was / en dat hy wist dat alle de Kaneel daar van daan quam / en dat den Heer van Galle hem eenige erfen-

kenteniſſen wilde betaalen / om in zyn Orientſchap te zyn / op de zelve wyze als hy aan Don Laurenzo, gelyk wy voor deezen gezegt hebben / gedaan hadde; en dat ook den Koning van Colombo / die den regten Heer van de Kaneel was / dezelve breede en vriendſchap door toedoen van Alfonzo d'Albuquerque wilde houden / zoo ſchreef deezen aan Lopo Soares dat hy zelf moſt overkomen / zoo het hem goed dagt / en een Veſting tot Colombo maken / om d'aanbiedingen van deezen Koning daar meede nog vaſter te knoopen / en te verzeekeren. Want deezen Alfonzo had zoo lang als hy leefde andere zaken van meerder aangeleegendheyt / die den ſtaat van Indiën betroffen / en die meerder haaſt vereiſten als die van 't Eiland Ceilon; en den Koning van 't land egter by zyne aanbiedingen bleef van alle de Kaneel die wy van nooden hadden / te leeveren / zoo liet hy de herhaalingen die dien Vorſt hem alle Jaaren dien aangaande liet doen / ongemerkt voorby gaan; dan deeze / en dan eens andere redenen van zyne ſloffigheit bybrengende. 1517.

Voorſlag om een Veſting op Colombo te maken.

Waarom Alfonzo d'Albuquerque dat niet en kon doen.

Aanbiedingen van den Koning van Colombo wegens de Kaneel.

Lopo Soares hier op in Indiën gekoomen zynde / maakte hem meede het zelve indagtig / en beſloot egter eerſt na het Naauw van de Roode Zee te gaan / als zulks om de redenen die Alfonzo d'Albuquerque daar toe bybragt / van meerder aangeleegendheit oordeelende; doch ziende na die gedane togt hoe weinig hy / vermits den ſlegten uitſlag der zaaken / uitgevegt had / en dat in dat Jaar van vyftien honderd agtien daar een ander Opperhoofd konde koomen / zoo nam hy een vaſt beſlupt een einde van dat werk nog voor zyn vertrek te maaken. En nietteegenſtaande hy van dit Jaar veel volk en Scheepen na verſcheide plaatzen uitgezonden hadde / als Antonio de Saldagna na het Naau, Don Aleixo na Malacca, en Don Jan de Silveira na de Maldives, die hy alle daar toe wel van nooden zoude hebben gehad / het welk hem ook voor een weetige reeden zoude hebben komen ſtrekken om daar van af te ſtaan / zoo bleef hy egter by zyn voorneemen / mademaal hy van de geleegendheit

Lopo Soares neemt voor de Veſting te maken.

1517. der ondieptens rondom dat Eiland / genoegzaam onderregt was/en dat hy niet anders als Galeyen en andere kloei en weinig groote Scheepen van nooden had / om allerley voorraad tot den aanbouw der gemelde Vesting aan te brengen. En wat aangaat het Krygsvolk / hiel hy voor zeeker/als zynde van de goede meeninge van den Koning van't land wel bewust / dat hy van die kant geen hinderpaal te verwagten hadde ; zoo dat hy in de Maand van September des selven Jaars vyftien honderd agtien met een Vloot van zeventien Scheepen van Cochy vertrok / daar onder zeven Galeyen daar Kapiteinen op waaren / Manuel de la Cerda; Lopo de Brito; Antonio de Miranda d'Azevedo; Jean de Mello; Gaspar da Silva, Christofel de Souza; en Denis Fernandes de Mello, daar Lopo Soares zelf op was. Daar waaren meede zes Fusten, die Don Fernando de Monroy van Goa meedegebragt hadde / en die hy Lopo Soares meede tot die reis geschikt had. Ook had hy twee Scheepen met voorraad meede / en in alles zeven honderd Portugyzen.

Zyn vertrek daar toe van Couchin.

Terwyl dien Hoofdman zyn reis in dier voegen vervolgde en hyna tot Colombo aangekomen was/ kreeg hy de wind zoo tegen / dat de stroom die hy langs de Kust meede nam / hem geweldig te rug dreef / zoo dat hy aan het eind van't Eiland te Galle aanquam / zynde omtrent twintig mylen van Colombo, alwaar hy meer als een Maand moest blyven leggen / doch quam eindelyk tot Colombo met zyn geheele Vloot.

Tegen spoet die hem daar in overvalt.

Komt tot Colombo.

Deeze Haven van Colombo gelykt eenigzints na een haak / want hy is zeer wyt van ingang/daar een rivier midden door loopt / en de punt daar deeze haak de opening maakt daar hy meede slupt / is zoo scherp / en met de dikte van d'andere aarde zoo wel bestuwt / dat men met een steen daar over kan werpen / zoo dat ze met een gragt doorsneeden zynde / als een Eiland verbeeld / zonder eenige andere ingang als door die gragt te hebben. Lopo Soares ziende de gedaante van die Haven/en hoe

Beschryving van die Haven.

hoe bequaam de ſcherpte van die punt tot het ma- 1517.
ken van zyne ſterkte was / was aanſtonds eens
met d'andere Hooftlupden / dat het ſelve aldaar
moeſte geſchieden: en daarom eer hy aan land ging / Verkiezing
zond hy een Brief aan den Koning door Jan Flores, tot de plaats
waar by hy hem de oorzaak van zyn komſt aldaar / der Veſting.
te kennen gaf / eenige redenen bybrengende waarom
zyn Koning zoodanig een ſterkte aldaar geerne zou-
de hebben / alles werpende op de trouloosheit der
Mooren die aldaar quamen handelen / en den ou-
den haat die zy teegen de Portugyzen hadden; dog
wel meeſt het groot voordeel dat den Koning daar
uit zoude trekken / zoo om dat den Koning Don
Manuel zyn Meeſter ſchuldig was den Koning te-
gen zyne Pranden te beſchermen / als ook om dat
hy met de Portugyzen handelende / zyn geheele Ko-
ninkryk in 't kort zeer ryk / en met alle de koſtelyke
zaken die uit het Weſten quamen / vervuld zoude
werden.

Den Koning zoo als hy al eenige reizen van die
zaak met Alfonzo d'Albuquerque geſprooken had /
en na deezen handel ten hoogſten verlangde / zien-
de hoe ryk den Koning van Cochy daar meede ge-
worden was / en dat zeedert wy de voet in Indiën
gezet hadden / hy het voordeel dat hy op zyne goe-
deren zoude doen / begon te voelen / zoo haaſt als
hy den Brief van Lopo Soares zag / ſtond hem toe
de gemelde Sterkte te mogen maken / en liet hem Toeſtem-
het genoegen dat hy daar over hadde / door iemant ming des Ko-
van zyn volk weeten. Dog de Mooren van Ca- nings.
licut en van de geheele Kuſt van Malabar, alzoo
zy zeedert onze komſt in Indiën, van alle kanten
van ons gewaarſchoud waren / eenige toevlugt in
het Eiland Ceilon hebbende / om dat onze Vloo-
ten daar niet en quamen / zoo is 't dat eenige van
die geene die zig ten tyde van de komſt van Lopo Teegen-
Soares aldaar bevonden / en zig geweldig ontſtel- ſtant der
den als zy hem in de Haven zagen / doen zy de toe- Mooren.
ſtemming van den Koning verſtonden / vry ver-
baasder wierden / zoo dat zy door haare meenig-
vuldige klagten / dewelke overal grooter vermoo-

1517. gen als regtzinnige treedenen hebben / het gemoed van de naaſte des Konings zoodanig omkeerden / hem voorhoudende de gevaaren van zyn leeven en het verlies van zyn land / zoo hy zulks toeliet / dat Lopo Soares op een ogtend willende aan land gaan om de gragt aan de punt die hy tot het maaken van de ſterkte uitgekoozen had / te oopenen / zag dat aldaar eenige wallen als verſchanſſingen met hout verſterkt / gemaakt waaren / waar op zy eenig Geſchut / beneffens eenige Boogſchutters om het landen te beletten / geſtelt hadden. Daar en booven hadden zy eenig van ons volk genomen die de Brieven heen en weeder aan Lopo Soares en den Koning bragten / die zy als Gyzelaars hielen / om zig by tyden en wylen daar van te bedienen.

Wat daar op aan Soares gebeurt.

En daar tegen voorneemd.

Onzen Hoofdman dit ziende / hiel raad met de zyne / waar in beſlooten wierd dat men de wyze van het landen zoude veranderen / en deeze hinderpalen met gewelt uit de weg ruimen / verſtaan hebbende dat de Mooren dit alzoo beſtelt hadden / en inzonderheid na dat hy alles had laten bezigtigen / en wat voor volk de werken beſchermden. Dit beſlupt verwekte al zoo groot een blydſchap onder de onze / als ze van te voozen droevig geweeſt hadden / doen den Koning het maken van de Sterkte toegeſtemd had / alzoo zy dus doende niet anders als de kragt haarer armen als ſlegte werklupden met kalk en ſteen hadden te werk te ſtellen / waar meede zy weinig eer en voordeel konden inleggen / daar zy daar en teegen nu met de deegen in de hand als Cavaliers komende / beide die dingen konden verkrygen. Hoog niet teegenſtaande Lopo Soares dit zag / wilde hy egter op dien dag niet aan Land treeden / maar wagte tot daags daar aan / om zig zoo veel te beter te voozzien / gelyk hy deede / zoo dat hy aan land quam zonder dat de Pyanden hem zulks verhinderden. Want alzoo haare kragten grooter in haar Geſchut en Verſchanſſingen / als in haar kloekmoedigheit waaren / zoo derfden zy daar niet uit komen / maar hielen zig daar in / als lupden dewelke meer voorhadden zig te verweeren als an-

Blydſchap van zyn volk daar over.

Landing zonder tegenſtand.

Lafhartigheit der Mooren.

de-

dere aan te taſten. 1517.

De onze ondertuſſchen zoo haaſt als Lopo Soares het teeken tot den aanval gaf / zonder na de rook van 't Geſchut veel te vragen / of te zien in wat gevaar zy haar ſtaken / arbeiden ieder om 't zeerſt wie de booven-werken der Vpanden eerſt zoude meeſter werden / alzoo den prys van een iederes overwinning daar in beſtond. Dog deeze moed hoſte aan zommige het bloed en het leeven / want zommige wierden niet alleen met werp- en ſchiet-pylen gequetſt / maar ook eenige met werp- en ſchiet-pylen doot geſchooten / waar van de voornaamſte was / Veriſſima Pacheco, denwelken / gelyk wy gezegt hebben / met de tyding van het gevangen nemen van zyn Broeder Antonio van Malacca gekoomen was. Aanval op haare werken. Die eenige 't leven koſt.

Dit gebegt geſchiede onder den rook van 't Geſchut / niet verre van de plaats daar de onze zig ontbielden om de werken te beklimmen / tot dat zy haar meeſter daar van maakten / waar op zy in de Vpanden indrongen / haar alle in de vlugt ſloegen / en met een grooten moord vervolgden. Lopo Soares ondertuſſchen ziende dat eenige Kaſtileinen zig onder 't geboomte begaven / alwaar haar eenig ongemak konde overkomen / inzonderheit Chriſtofel de Souza, den welken over een Beek / verre van de werken was gekoomen / liet den aftogt blazen / alzoo hy al verwinnaar van de Vpanden was / nam na zig het Geſchut dat hy aldaar vond / en zonder zig aldaar langer op te houden / begaf hy zig weeder na zyne Scheepen / om zyn volk wat adem-togt te geeven. Overwinning der Portugyzen.

Den volgenden dag alle dingen tot zyn voornemen dienſtig gereed hebbende / ginkhy aan land / en het eerſte dat hy deede / was dat hy zig verſterkte / zynde meeſter van de punt die hy tot het maken van zyne ſterkte uitgekoozen had. Hier liet hy een Gragt en een Beuſkery maken / daar hy veel Geſchut op ſtelde / na de zyde daar de Vpanden hem konden beſpringen. Dog een van de dingen die hem het meeſte verleegen maakten / na dat hy Lopo Soares verſterkt zig. Heeft gebrek aan kalk of kalkſtof.

meer-

1517. meeſter van die plaats geworden was / was dat hy geen ſteen of ſchulpen om kalk van te maken aldaar vond. Want eer dat hy van Cochy vertrok / eenige van de onze die aldaar geweeſt hadden / na die dingen gevraagt hebbende / hadden zy hem wys gemaakt dat daar ſteen was daar men kalk van konde maaken / en indien de zelve daar niet bequaam toe was / dat daar veel Zee-ſtrand was / van welkers ſchulpen men veel kalk konde krygen: dog hy ziende dat daar niets van die dingen tot kalk was / maar alleen eenige ſchulpen die men zeer verre moſt haalen / het welk hem langer konde ophouden als hy tyd hadde / om dat men reets in October was / en hy in Indiën moſt weezen / ter oorzaak van de ladinge der Scheepen die men uit het Koninkryk verwagtede / werwaarts hem dagt dat de Gouverneur die hem zoude navolgen / zoude konnen gaan / zoo beſloot hy met toeſtemming van alle de Hoofden / dat nademaal men in zoo korten tyd geen kalk konde maken / men de ſterkte van ſteen en kley zoude opwerpen. Want als hy de aarde van de punt van Zee tot aan zee maar wat ophoogde / was dat voor eerſt genoeg / om die geene die aldaar zouden blyven / tot een veilige ſchuyl-plaats te verſtrekken / tot dat men uit Indiën na de gelegentheit van de tyd daar in voorzag.

Zyn beſluit hier op.

Uitvoering van dien.

Dit beſluit dan alzoo eendragtig genoomen zynde / beval Lopo Soares de ſteen met de uitterſte ſpoet uit te graven / om een begin van het opwerpen van de muur te maken / latende het werk van alles door de Kapiteins uitdeelen.

Koning van Ceilon houd zaad hier over.

Den Koning van Ceilon ondertuſſchen ziende zoo veel van zyn volk door het landen van d'onze gequetſt en om 't leeven gebragt / en dat zy de werken van de zyne met zoo weinig moeite ingenoomen / en vervolgens een begin van het opwerpen van de Sterkte teegen zyn wil gemaakt hadden / hield raad met zyne weigeboorzene Onderdaanen / alzoo hy met de Mooren niet en wilde te doen hebben / ende beſloot de Vreede die hy met Lopo

Miſtrout de Mooren.

Soa-

Soares gemaakt hadde / te onderhouden ; liever als de zelve te verbreeken / gelyk de leste hem geraaden hadden. Waar op hy zyn Gouverneur na hem toe zond / eenige verontschuldigingen van 't voorleedene bybrengende / ende het zelve werpende op den quaaden raad van menschen die hem dingen wys gemaakt hadden tegen het geen Lopo Soares van de Vreede en vriendschap / die hy door toedoen van de Sterkte met den Koning van Portugaal konde houden / hadde beloofd. En nademaal hy den quaaden raad van de geene die oorzaak van die Vreede-breuk geweest hadden / door het omkoomen en het quetzen van de zyne hadde bezuurd / zoo verzogt hy dat zy de Vreede zouden herbatten / die hy aanstonds na zyne komst aangenoomen had / en dat hy daar op toestond dat men de Sterkte zoude maaken daar hy begeerde. 1517.

Besluit de Vreede met Lopo Soares 't onderhouden.

Stemt andermaal toe het maaken der Vesting toe.

Lopo Soares hier op toonde zig zeer gebelgd over de trouwloosheid des Konings / zoo in het gevangen neemen van ons volk / als het verbreeken van de Vreede / dog liet hem tot besluit weeten dat hy egter te vreeden was de Vreede weeder te aanvaarden / mits dat hy tot boeting van de smaat die hy de Koninklyke Standaard van den Koning van Portugaal zyn Meester aangedaan had / met het toelaaten dat de Moorzen gewaapenderhand tegen hem quaamen ; het welk de dood en het quetzen van eenige Portugyzen veroorzaakt hadde / hy Koning een Leenman van den Koning zyn Meester zoude weezen / welkers Waapenen die van de Standaard van zyn Koning waren / wiens Perzoon hy verbeelde / de welke eens gehoond of beleedigd zynde / of zoo iemand zyn Vreede verbrooken hadde / verloorzen zyne Onderdaanen het leeven / tot dat hy zyn vpand onder zyn jok gebragt hadde.

Des Konings Gouverneur met dit beschеid vertrokken zynde / keerde weeder / ende dat zoo dikwils / dat hy eindelyk toestond en te vreede was een Leenman van den Koning Don Manuel te weezen / ende hem alle Jaaren drie honderd Bahars Ro-

Koning van Ceylon onderwerpt zig aan Portugaal.

1517. kaneel / zynde van ons gewigt / twaalf honderd Quintalen tot een ſchatting te betaalen ; mitsgaders noch twaalf Ringen met Robynen en Saffyren van die geene die uit de Mynen van Ceilon getrokken worden / en zes Olifanten tot dienſt van de Factory van Cochy ; alles te leeveren aan den Kapitein van de Sterkte die daar in zoude weezen of aan den geen die de Landvoogd van Indiën zoude belaſten. En dat den Koning Don Manuel en zyne Navolgers gehouden zouden weezen hem Koning / als haar Leenman, teegen zyne vyanden te beſchermen ; beneffens noch andere voorwaarden meer die in deeze over-eenkomſt verbat ſtaan / waar van Lopo Soares een hield / en den Koning d'ander / geſchreeven op blaaden van geſlaagen Goud / en de onze op Parkement.

Na dat dit Verdrag aldus getroffen was / liet zig den Koning by Lopo Soares ontſchuldigen dat hy hem niet en quam bezoeken / om dat hy onpaſzelyk was / en ook om eenige zaaken raakende zyn Godsdienſt / als zynde een Bramine, om dat by die Heidenen deeze twee dingen zaamen gevoegd zyn / naamentlyk de Prieſterlyke waardigheid en de Koninglyke Regeeringe. Want ſchoon de Koningen haare Prieſters groote eerbiedigheid toedraagen / en noch veel grooter aan haare Opperhoofden / de welke die zelve magt hebben als by ons de Biſſchoppen / zoo zyn egter de zelve Koningen ook Bramines, en boeten het opperſte gezag in haar Koninkryk. Zoo veel vermag de heerſch-luſt / dat de Vorſten der Aarde niet te breeden zyn geweeſt haare Onderdaanen op de Weereldlyke wyze die Godt haar gegeeven heeft / te regeeren / waar door zy haar Heeren van de lighamen en uitterlyke daaden die een ieder bedryft / hebben gemaakt / om de Wetten der geregtigheid volgens de geene die zy haar voorgeſchreeven hebben / daar in te volbrengen / maar zy hebben ook Heeren van de Zielen en van 't gemoed / die Godt alleen toekoomen / of aan die geene de welke volgens ons Evangelium, Erfgenaamen van deeze verhor-

Zamenvoeging der Prieſterlyke en Koninklyke waardigheid.

gent-

gentheid zyn / willen weezen. 1517.

Dit Verdrag dan alzoo geſlooten zynde / kreeg Lopo Soares, zoo met hulp van 't volk dat dien Koning hem toe zond / als met dat van de Vloot / zyn Sterkte in weinig daagen klaar / naamentlyk in het leſt van November / die hy de naam van *Noſtra Sennora das Virtudes*, of Onze Lieve Vrouw der Deugden, gaf. In dien zelven tyd quam Don Jean da Silveira, den welken / gelyk wy hier voozen gezegt hebben / met ettelyke Schepen na de Maldives gezonden was / aldaar aan / die Lopo Soares, als een Perzoon daar toe bequaam / en daar-en-booven nog zynen Neef / als Opperhoofd daar in ſtelde / hem het noodig volk tot deſſelfs beſcherminge / mitsgaders de Perzoonen tot het dryven of voortzetten van den handel / laatende. En alzoo de Schoozen / de welke / gelyk wy gezegt hebben / voor onze Vlooten die na Malabar gingen / gewaarſchoud zynde / gewend waren zig na dat Eiland te begeeven / zoo wilde Lopo Soares hem van het paſſen op het doen dier Barbaren verligten / en ſtelde overzulks Antonio de Miranda d'Azevedo tot Opperhoofd van de Zee met vier Schepen / om de Haven van Columbo wel te bewaaren.

Uitwerking van dit verdrag.

Naam der Sterkte.

Deſſelfs Opperhoofd.

Dit alles alzoo verrigt zynde / vertrok Lopo Soares na Cochy, doch in 't uitloopen quam de Galey van Jean de Mello droevig te verongeluklken / hoewel het volk geborgd wierd: en alzoo onzen Opperhoofd van meening was Coulon, daar Hector Rodrigues, een Cavalier van Conimbra, voor Kapitein en Factoor van de Peper in lag / onderweegen aan te doen / zoo was hem zulks niet moogelyk / om de reeden die wy aanſtonds zullen zien. Gedagte Opperhoofd zoude meede wel een Sterkte aldaar hebben willen maaken / om dat na dat Antonio de Sa, gelyk wy hier voozen gezegt hebben / overleeden was / de onze de welke zig aldaar onthielden om op de Peper te paſſen / nooit zeeker van haare leevens hadden geweeſt. En niet teegenſtaande de geene die het bewind hun-

Lopo Soares voorneemen om mede een Sterkte op Coulon te maaken

nen

1517. nen die plaats hadden / met de laading van een Schip / en somwylen ook wel van twee / altoos aanquaamen / en dat de Koningin van dat Gewest onze zaaken zeer begunstigde; dat meede den voorgemelden Hector Rodrigues als een voorzigtig man / veele zaaken met haar en haare Dienaars ten tyde van Lopo Soares tot ons voordeel gelukkig ten einde gebragt had / tot toestaans toe dat hy een sterk Huis tot het inslaan van het goed dat hy in handen had / zoude oprigten / zoo ontstonden'er egter zoo veel onlusten door het ingeeven der Moorze Hoopluiden die zig aldaar onthielden / en groote klagten teegen de Land-regeerders deeden / dat hy niets en konde uitregten; tot dat hy egter zoo als Lopo Soares in 't weederkeeren na dit Koninkryk was / en Diego Lopes de Sequeira het opper-bewind der zaaken had / den welken hem volk uit een Galey daar Garcia d'Acosta het gebied op had / toe zond / dat werk eindelyk voltrok.

Vergeefze teegenstand der Mooren.

Waarom Lopo Soares dat werk niet en voltrok.

En de reeden waarom Lopo Soares met dat voorneemen na Coulon gaande / zulks niet en deede / was dat hy onderweeg de tyding kreeg dat Diego Lopes de Sequeira als zyn Navolger in het Landbestier van Indiën, tot Cochy aangekoomen was / en het was alreede zoo laat voor Lopo Soares tot zyne komst herwaards / dat hy door Coulon trok / en op den twintigsten December tot Cochy aanquam. Nog eer wy verder gaan / moeten wy van eenige zaaken spreeken die hy in zyn tyd belast had / om het gevolg van dit werk in geen verwarringe te brengen / zoo dat wy van Don Jean da Silveira, zynen Neef / die hy als Opperhoofd tot Ceilon gelaaten had / zullen beginnen / en verhaalen het geen hy op zyn reis na de Maldives uitgeregt heeft.

Gelyk wy voor deezen gezegt hebben / was de Cairo, zynde het stof waar van men alle het touwwerk tot de Scheepen in Indiën maakt / een van de voornaamste zaaken die in de Maldives vielen. Ook worden veele van de zelve met geen ander gaaren aan de zyden / aan malkander genaaid; van

van welke Cairo, mitsgaders van het groot getal dier Eilanden/ wy op zyn tyd in 't byzonder reeds geschreeven hebben. En nademaal aan dit goed zoo veel tot onze Zee-vaart geleegen was / uit oorzaak van het berigt dat men aan den Koning Don Manuel gegeeven had / dat de gemelde Eilanden een aanloop-plaats voor de Mooren waren de welke na die Oosterze Gewesten voeren / beneffens noch andere zaaken die Alfonso d'Albuquerque raakende de toestand van Indiën, aan zyn Majesteit hadde laaten weeten / zoo is 't dat hy alvaar / het ging hoe het ging / een sterke Vesting wilde hebben; invoegen hy aan Lopo Soares schreef / dat hy een Persoon van kennis en ervaarentheid na het voornaamste Eiland genaamd Maldiva, daar den Koning zyn Hof hield / en by de Kust van Malabar leid / zoude zenden / om te zien of hy Vreede met hem konde maaken / en verlof tot het opbouwen der gemelde Sterkte verkrygen. Waar op dan Lopo Soares den meergemelden Jean da Silveira derwaards zond / als meede om een Moor van Cambaya, genaamd Alle Can, op te zoeken; welken Moor met zeeven Roey-schepen uit de Vloot vertrokken was / om zes Schepen van Cambaya, de welke in die Mouzon, van Malacca, derwaarts de zelve om te handelen waren gezeild / zouden koomen / te geleiden; alzoo dien Moor verbooden had eenige Cairo, of andere zaaken die de Malabaren van daar pleegen te brengen / van de plaatzen daar hy na toe was / na onze Sterktens te voeren.

1517.

Kairo of stof tot touwwerk.

Voorneemen des Konings van Portugaal om een Sterkte op de Maldivische Eilanden te maaken.

De Moor Alle Can opgezogt.

Don Jean dan tot dien einde met vier Schepen / namentlyk dat gene daar hy zelf op was / en drie andere / daar Kapiteinen op waren Tristan Barbudo; Jean Fidalgo en Jean Moreno, vertrokken zynde / nam voor dat hy aan 't Eiland Maldive daar den Koning zig onthield / quam / twee Schepen die van Bengale na Cambaya met goederen gingen / waar van het meeste gedeelte zeekeren Moor genaamd Gromalle toequam / zynde een Bloedverwant van een ander van de zelve naam / gebieder tot Chatigam, een voornaame Stadt van

Jean da Silveira neemd twee Moorze Schepen, eer hy tot Maldive komt.

1517. 't Koninkrijk van Bengale, als zynde een Zee-haven daar bynа al wat in en uit het Koninkrijk gaat aankomt. Deeze Schepen zond hy op na Cochy, daar doen ter tyd Lopo Soares was / en vervolgde zyn reis na 't Eiland Maldiva, alwaar hy door den Koning zeer wel ontfangen wierd / toonende groot genoegen over de Vreede en vriendschap die den Koning Don Manuel en desselfs Landbestierders met hem wilden houden / en beloovende dat in wat tyd hy eenige Komtoiren in zyn Land wilde opregten / hy hem daar toe altyd alle hulp en bystand zoude bewyzen.

En zend ze na Cochy.

Word tot Maldiva wel ontfangen.

Eindelijk na dat zy malkander heen en weeder beschonken hadden / was den Koning zeer wel met Don Jean te vreeden / den welken nog veel beeter vernoegd van hem vertrok / om dat hy zyn oogmerk zoo ligt bereikt had / en ging verder den Mooz Alle Can opzoeken / om dat hy tyding gekreegen had dat den ander nog na andere Eilanden vertrokken was : dog in deeze togt regte hy weinig uit / om dat de Mooz / zoo lang als hy hem zag / en wyl die Eilanden dooz haare meenigte gelijk als een Dool-hof zyn / en hy die vaard zeer wel gewend was / en daar en teegen de onze daar in zeer onervaaren / zoo is't dat hy hem zoo dikwils ontliep / dat Don Jean daar verdriet in krygende / en groot gebrek aan leevens-middelen hebbende / alzoo zulks al drie Maanden geduurd hadde / eindelijk besloot weeder na Cochy te keeren / alwaar hy maar zoo lang bleef tot dat hy zig van alle noodige dingen voorzien hadde : waar op Lopo Soares hem beval na Chatigam, in 't Koninkrijk van Bengale, te gaan / om den Koning alhaar meede om een Komtoir te verzoeken / op dat de onze haare goederen daar in mogten leggen / en met de Inwoonders handelen. Ook had hy last om Ceilon en Colombo onderweegen aan te doen / daar de onze gewend waren de Kaneel van daan te haalen / en dat hy Lootzen zoude inneemen om hem tot Bengale te brengen. Dat hy meede de Haven van Colombo stilswygens zoude peilen /

Vertrekt welvergenoegd van daar.

Keerd weeder na Couchin.

Krygt last na Chatigam te gaan.

Als ook na Ceylon en Colombo.

en

en kennis van het land neemen / om het zelve aan den Koning over te schryven / en zyn bevel aangaande het opregte van een Sterkte aldaar / te verwagten / daar Don Jean in zoude gebieden. 1517

Hy dan met de vier Scheepen daar hy meede in de Maldives geweest had / vertrokken zynde / quam tot Colombo, alwaar hy alles zeer naauw bezigtigt / en zig van Lootzen voorzien hebbende / zyn weg na Bengale nam; in welk land / daar d'onze noyt geweest hadden / de eerste Haven daar hy aanquam / was in 't Koninkryk van Arracam, daar zes of zeeven Koep-scheepen uitquamen / en na dat zy uit zyn reeden verstaan hadden dat hy na Bengale ging / wilden zy de reis met hem doen; doch hy sloeg zulks af / volgens den raad van een Jongman van Bengale, die hy op zyn Schip had / zynde de swaager van de Loots die hy meedegenomen hadde: want hy zeide dat zoo hy met dat volk aanquam / dat Vyanden der Bengaleezen waaren / hy niet wellekom zoude weezen. Doch zoo veel voordeel als deeze Jongman met zyn raad doen ter tyd deede / zoo veel schade veroorzaakte hy naderhand. Want Don Jean tot Chatigam aangekomen zynde / het welk is een Stadt van 't Koninkryk Bengale, die door alle de Zee-vaarende lieden die in dat Koninkryk handelen / zeer bezogt werd / nademaal deezen Jongman van daar geboortig / en zwager van de Loots van 't Schip was / die Don Jan gelyk wy gezegt hebben / meede genomen had / zoo stoegen zy daar geen agt op. Doch d'eerst van 't land niet wie hy quam te spreeken / vertelde hy al wat 'er voorgevallen was / zoo dat den Kapitein van de Stadt verstond dat Don Jan en alle die met hem quamen / Roovers waaren: en derhalven alzoo de Bengaleezen natuurlyk het olykste volk van dat ganssche land zyn / zoo is 't dat zy tot geen teegenweer bereid zynde zig stil hielen / zonder dat zy lieten blyken dat ze ergens van wisten tot dat ze haar versterkt hadden / gelyk ze aanstonds deden / want zy maakten by nagt veel affyndingen en andere werken van teegenweer op dat d'onze haar niet en

Komt tot Colombo.

En in't Coninkryk van Arracam.

Afrading van met die Inwoonders na Bengale te gaan.

Schadelykheit van dien raad.

Loosheit der Bengaleezen.

En bereidschap tot teegenweer.

1517. zoude konnen verraſſen.

Ondertuſſchen was daags voor het landen van Don Jan, een Schip van Pacem, in 't Eiland Sumatra, met Peper en andere goederen geladen/aldaar aangekoomen/ waar op een Portugies was/ genaamt Jan Coelho, die Fernando Perez d'Andrade, denwelken tot Pacem voornoemd in lading na China lag/ als een Boode uit de naam van den Koning Don Manuel na die van Bengale zond/ om hem te Voorſchappen/ dat terwyl hy doende was met Peper aldaar in te neemen/ om daar meede/ en met eenige andere Scheepen na Chatigam te gaan/ en van daar een Gezant aan hem Koning van Bengale over te brengen/ het voornaamſte der gemelde Scheepen in de brand was geraakt/ geluk zyne Onderdaanen die aldaar teegenwoordig waaren/ hem konden zeggen/ en dat het beſt dat daar in was/ alles tot aſch was verteert/ verzoekende dat nademaal zyn meening was aanſtonts te rug te keeren/ om die ſchade zoo veel als doenlyk was/ te herſtellen/ en ook om andere Portugeeſſe Scheepen na Indiën te zenden/ dat hy de goetheit gelieſde te hebben/ van alle de Portugeeſſe Scheepen die in zyne Havens zouden komen/ wel te onthaalen/ beneffens nog verſcheide andere zaken die den gemelden Koelho laſt had aan den Koning voor te ſtellen.

Berigt van een Portugys aan den Koning van Bengale.

En zyn verzoek aan hem.

Deezen Koelho begaf zig aanſtonts na zyn aankomſt by Don Jan, zonder dat hy eenig wiſt van het geen de Bengalezen teegen hem voorgenomen hadden; dog Don Jan weetende den laſt die hy mebebragt/ hiel hem by zig/ zonder dat hy hem aan land wilde laaten gaan/ zeggende dat den dienſt des Konings niet toe en liet dat hy die bootſchap zoude afleggen/ maar daar enteegen dat zulks nadeelig zoude weezen/ alzoo Fernando Perez aldaar niet en was: te meer om dat hy Don Jan iemant upt den naam van den Opperhoofd Lopo Soares meede gebragt had om die dingen aan den Koning van Bengale voor te ſtellen/ en niet aan Fernando Perez, alzoo zulks op een deftiger wyze en met ee-

Don Jan houd hem by zig.

eenige ſchenkagien / die hy hem dooz den perſoon die daar toe geſchikt was / zoude doen overleveren / moeſt geſchieden. 1517.

Koelho op deeze manier in zyn vooznemen verhinderd zynde / was zulks oozzaak dat den Gouverneuz van de Stadt nog quader gedagten tegen Don Jan kreeg. Want hy had alreede verſtaan dat Koelho dooz den Koning van Portugaal aan die van Bengale afgezonden was / en dat hy dooz een van zyne Kapiteinen die zig tot Pacem bevond / was afgevaardigd / van wie alle de Bengaleezen en Mooren die met hem overgekomen waaren / zeer wel waaren onthaald / en dat Don Jan de twee Schepen dewelke onlangs van daar vertrokken waren / genomen had / gelyk zy van die Maleyſſe Jongman / zoo als wy reets gezegt hebben / verſtaan hadden / waar uyt zy oozdeelden dat Fernando Perez Kapitein van den Koning was / maar dat Don Jan nootzakelyk een Roover of zoo iets moeſt wezen. Eindelyk op het verzoek dat Don Jan aan hem deede van aan land te moogen gaan / en aldaar te handelen / gaf hy hem tot antwoozd dat hy hem aldaar niet van doen en had / alzoo het Koninkryk van Bengale van alles wel voorzien was / als zynde beſpoeld dooz die eedele en vermaarde Rivier Ganges. Dog Don Jan dooz de nood zeer geperſt zynde / en vermits de Brieven die heen en weeder gingen / geen trooſt of heul hy de Moozen konnende vinden / de oozzaak daar van niet weetende / liet zeeker groot Vaartuyg met Rys geladen / neemen / waar op volgde het geen daar de Moozen na verlangden / namentlyk met de Portugiezen in Oozlog te raken. En alzoo tuſſchen hen luyden dikwils Vreede en Oozlog geweeſt hadde / en daar in veel dingen van weinig belang voorgevallen waaren / zoo zal het genoeg weezen dat men weet dat zoo lang als Don Jan daar was / het welk byna de ganſche Winter duurde / hy dooz de Kogels en de Branders die zy langs de Rivier op hem afzonden / en inzonderheyt dooz den honger / zeer veel quam te luyden / om dat hy / vermids de

Gevolg van die aanhouding.

Vermeerdering van quaad vermoede op Don Jan.

Hem het aan land komen afgeſlagen.

Neemt een Moors Schip.

1517. Winter uit de Haven niet konnende komen / daar toe wel genootzaakt was / of anders van ongemak moest vergaan.

Ondertusschen niet teegenstaande alle deeze ongevallen / liet den Gouverneur de Vreede aan Don Jan voorslaan / niet uit eenige geneegendheit die hy hem toedroeg / of dat hy van binnen daar toe gedwongen was / maar alzoo hy eenige Scheepen met de Mouzon verwagtede / zoo vreesde hy dat Don Jan dezelve mogte neemen. En nademaal Don Jan wist hoe qualyk den Gouverneur het ophouden van Coelho genomen had / en hoe aangenaam het hem zoude weezen zoo hy hem aan land liet gaan / zoo liet hy hem eindelyk vertrekken / en dat was het geen dat hem het leeven baate. Want behalven de bestellinge door hem gedaan / na dat hy aan land gekomen was / hoe dat Don Jan aan leevensmiddelen zoude komen / ten deele by nagt / steelsgewys / door het toedoen der vrienden van gedagten Jan Coelho, en ten deele by daag / door toestemming van den Kapitein der Stadt / was hem zulks naderhand veel voordeeliger als doen hy hem gevangen hiel. Want na dat de Scheepen daar de Moor na wagtede / gekomen waaren / zoo deed hy Don Jan weeder den Oorlog aan / zoo haast als hy ze had doen lossen. En hier door raakte Coelho nog in grooter aanzien in het land / want daar quamender eenige van Pacem, dewelke verhaalden hoe heerlyk dat zy door Fernando Perez d'Andrade onthaald waaren. Door welke gunst / die Coelho van den Kapitein der Stadt ontfing / als meede om dat'er doen ter tyd beschreit van den Koning van Bengale gekomen was / dat Coelho zyn Gezantschap zoude afleggen / zoo wilde hy die zaak by wyze van raats-pleeginge met den Gouverneur der Stadt verhandelen / zeggende / Dat hem dagt dat hy met dien Kapitein zoodanig niet te werk ging als wel behoorde om zig uit de verdrukkinge die hy hem in die Haaven aan deede, te verlossen. Want gelyk hy verstaan had / had hy zyn schade / door eenige Scheepen die hy genomen / en andere om-

Voorslag van Vreede aan Don Jan.

Don Jan laat den aangehouden Portugies aan land gaan.

Wat goet voor hem daar van komt.

Nieuwen Oorlog tegen Don Jan.

Den verlosten Portugies zaak in agting

Klaagt over het doen van den Gouverneur teegen Don Jan.

ongeoorloofde daden die hy bedreeven had / al half weeder ingehaald / weshalven gelyk een Man den welken voor de straf van den Gouverneur van Indiën bevreest was / was hy in die Gewesten gevallen / en na dat hy de moed en het leeven half verlooren had / was hy verwonderd dat hy in die Haven geen meerder schade veroorzaakt hadde / en dat hy bekende dat hy hyna uit vreeze van hem geleeden had dat hy hem gevangen had gehouden / en dat hy hem geen ander teeken gaf wie hy toequam / als zyne gevangenis. 1517.

Die hy regtvaardigt.

Wat wat aanging het geen hy ondertusschen tot die tyd toe aldaar gedaan had / het natuurlyk aan een ider was zyn leeven te verlengen zoo lang als men zulks doen konde; en dat zoo hy het Waartuyg met de leevensmiddelen genomen hadde / zulx geschied was na dat hy de zelve voor zyn geld hadde verzogt / ende gezien dat men ze hem niet geeven wilde; en zoo hy eenige schade te land gedaan had / dat het alleen was geweest om zyne Vyanden met gelyke munt te betaalen.

En wat aangaat de Scheepen die zy genomen hadden dat het geen nieuwe zaak was dat de Portugiezen Oorlog met de Moorzen van het Koninkryk Cambaya hadden / en dat Vyanden altyd haar best teegen malkander deeden / want dat waren de wetten van den Oorlog / en dat het konde zyn dat om die oorzaak en andere diergelyken / hy in ongunst van den Gouverneur van Indiën zoude raaken / het welk zoo zynde / de vergoedinge van de schade die Gromalle, zyn Bloed-verwant / veroorzaak van den Gouverneur gekreegen had / zoude geschieden / na dat hy Jan Coelho met antwoord van den Koning van Bengale op de bootschap aan hem gebragt / in Indiën zoude zyn weedergekeerd; want den Opper-Kapitein van Indiën uit hem zoude verstaan hoe hoog aan den Gouverneur daar aan geleegen was / en dat hy ondertusschen met den gemelden Kapitein zoude veinzen / en hem niet meer Vyandelyk zoude aanvallen / maar daar en teegen hem leevensmiddelen verschaffen / om hem

1517. die Haven hoe eer hoe liever te doen ruimen.

De Mooꝛ ondertuſſchen / nietteegenſtaande hy dooꝛ de hoop van het weedergeeven van 't Schip / eenigzints afliet van openlyk teegen Don Jan aan te gaan / egter alzoo hy nog een wrok op hem droeg / en hem het dooden en quetzen van veele van de zyne die hy teegen hem gezonden had / nog in de gedagten lag / zoo was hy ten hoogſten begeerig om zig over hem te wreeken / het welk hy in deezer voegen in 't werk ſtelde.

Wraakluſt van den Gouverneur over Don Jan.

Hy ſpande aan met den Koning van Arracam, die doen ter tyd een Onderwoꝛpeling van den Koning van Bengale was / ende zig in een Stadt van die naam ophiel / dewelke dooꝛ een Rivier van binnen / omtrent vyftien mylen van Bengale lag / en van Chatigam vyf-endertig. Eenige dagen na haar overeenkomſt / quam hy Don Jan, een wel-gemaakt Heer / met eenig volk verzeld / in drie of vier Roei-Scheepen / den welken hem een koſtelyke Robyn-Ring uit den naam van den gemelden Koning van Arracam vereerde / zeggende dat alzoo hy verſtaan had dat hy niet al te wel met die van Chatigam ſtond / en dat zy niet na behooꝛen met hem handelden / en wyl hy gezind was vriendſchap met de Portugyzen te maken / om de goede naam die zy in dat land hadden / hy hem daarom hadde laten groeten / op hem verzoekende dat hy met hem in zyn Stadt van Arracam wilde komen / alwaar men hem van alle noodige dingen zoude konnen voorzien. Don Jean het geſchenk ontfangen / en den Gezant daar vooꝛ bedankt / en eenige andere zaken weeder vereert hebbende / hiel raad met de voornaamſte van zyn Vloot: en gemerkt het gevaar en ongemakken dooꝛ hem in die Haven uitgeſtaan / en de noot daar hy in was om zig tot zyn aanſtaande reis te vooꝛzien (want het water van de Winter / die aldaar lang duurd / had hem alle zyn touwerk en Zeilen verrot / zoo dat zy al eenige van kattoen gebruikten / die zy van viſſers netten / dooꝛ haar genomen / hadden gemaakt) zoo beſloot hy eindelyk na Arracam te gaan / die hy wel wiſt

Zyn overleg tot d'uitvoering met den Koning van Arracam.

Don Jan pleegt raad over d'aanbieding van den Koning van Arracam.

dat

dat een Stadt was daar men wat voor zyn geld konde krygen. 1517.

Hier op vertrok hy dan met den Gezant / en in den ingang van de Rivier wierd hy door eenige Vaartuigen ontfangen / die den Koning hem tegen zond / en hem wierden veele ververſſingen aangeboden / om hem zoo veel te minder quaad agterdogt te geeven. Dog wat hooger op gekomen zynde / vond hy dat de Rivier voor onze Scheepen niet vaarbaar was; want daar hy was; was ze al zoo naauw / dat hy met zyne ſprieten of reen teegen de takken van de boomen aan voer / zo dat hy zyn affcheid van den Gezant nam / zeggende; Dat hy wel zag dat het een onmogelyke zaak was dat hy met zyne Scheepen tot aan de Stadt konde vaaren, maar zoo den Koning met hem wilde komen, hy blyven zoude daar hy was, en dat zy aldaar Vreede en vrientſchap met malkander zouden maken, en dat hy tot dien einde twee dagen wagten zoude.

Zyn vertrek na Arracam.

Vind zig bedroogen.

Weigert hoger op te vaaren.

Den Gezant zulks ziende / en dat hy hem met geen reedenen konde beweegen om hooger op te varen / was genootzaakt zyn affcheid van hem te neemen / dog hy beloofden hem binnen twee dagen te zullen weeder komen / alzoo de Stadt daar niet verre van daan was / maar hy quam in geen drie nog in geen vier. Don Jan ondertuſſchen twee van zyn ligtſte vaartuigen uitgezonden hebbende / om te zien hoe het met alle dingen geſchaapen ſtond / quam een van dezelve hem zeggen dat aan zeekere naauwe plaats van de Rivier enige toebereidſelen gelyk tot een brugge gemaakt wierden / en dat daar veel volk omtrent ſwierde. Don Jan had in 't optrekken van de Rivier / al eenige diergelyke toebereidzelen zelf gezien / en meende dat zulks door de Viſſers geſchiede / gelyk dat het gebruik aldaar is / om de Vis zoo veel te beeter te konnen vangen; dog doen hy van dat geſwier van menſchen hoorde / zoo kreeg hy quaad vermoeden / en hy vreesde voor diergelyk een ramp als Don Lauren-zo d'Almeida in de Rivier van Chaul overgekomen

d'Arracamze Gezant neemt afſcheid van hem.

Don Jan krygt quaad vermoeden uit eenige toebereidſelen.

Keert te rug.

1518. Ondertuſſchen / nademaal de vooznaamſte oorzaak van Don Aleixos komſt was / om de onluſten die in die Stadt gereezen waren / by te leggen / zoo was het eerſte dat hy byderhand nam / Alfonſo Lopes d'Acoſta in 't bezit van 't gebied van die Sterkte te ſtellen; Duarte de Mello tot Kapitein van de Zee te maaken / en Antonio Pacheco en d'andere Gevangens los te laaten. En wat het voorleedene aangaat / daar wilde hy geen ſtraf over doen / om dat Nugno Vas, die een van de vooznaamſte ſchuldadige was / op zyn aankomſt / gelyk wy gezegt hebben / van ziekte overleeden was; en wat d'andere betreft / die gaf hy tot ſtraf de ongemakken / honger / uitgeſtaane Oorlog / en het verlies der goederen / dat elk en een ieder om zyn aanhang voor te ſtaan / geleeden had. Inzonderheid om dat de Stadt in zoodanig een ſtaat was / dat de zelve beter Vrye en wel vernoegde menſchen / als Gevangen en geſtrafte / van nooden had; beneffens nog verſcheide andere zaaken daar een ieder ſchuld aan had / elk op zyn manier.

Verandering in de Regering tot Malacca.

Zagre ſtraffen.

Bezending van Don Aleixo aan den Koning van Siam.

Hy dan alle deeze dingen / mitsgaders het voorzien van leevens- en verweer-middelen van de Stadt bezorgd hebbende / zond Duarte Coelho aan den Koning van Siam, met Brieven / en een Geſchenk dat den Koning Don Manuel hem met de Vloot / waar meede Antonio de Saldagna in 't Jaar 1517 vertrokken was / gezonden had: en dat tot vergelding van dat geen dat den zelven Koning hem door Antonio de Miranda, doen hy daar met Duarte Coelho, als gezegt is / voor Gezant uit den naam van Alfonſo d'Albuquerque, na het inneemen van Malacca, geweeſt hadde / had laaten toekoomen. Want booven dat hy die reis dat hy daar geweeſt had / goede kennis van de zaaken van Siam gekreegen hadde / zoo is 't dat hy met Fernando Perez d'Andrade na China gaande / hy Duarte Coelho door een ſtorm op de Kuſt van 't Koninkryk van Siam, langs de Rivier Menam, die daar door loopt / quam te landen. Daar op leit Hudia, Hoofd-Stadt van 't Koninkryk / dertig

Hudia Hoofd-Stadt van Siam.

tig mylen van daar / alwaar hy dat Jaar over- 1518.
winterde / en zyn weg van daar na China, daar hy / gelyk wy gezegt hebben / van daan gekoomen was / vervolgde / zoo dat hy op die reis meede van de zaaken van dat Koninkryk goede onderrigtinge bequam / en Don Aleixo hem om die reeden met een Schip / wel verzeld zynde / derwaards zond.

Redenen van die Bezending.

Zyn Gezantschap betrof de bevestiging der Vreede die Antonio de Miranda en hy met den Koning van Siam gemaakt hadden; mitsgaders om hem nogmaals te verzoeken dat hy eenige van zyne Onderdaanen tot het bevolken van Malacca wilde afzenden. Want zyn meening was alle de Maleydze Mooren daar uit te verbannen / en als hy ze met de zyne quam te verbullen / zoo zoude zulks een middel weezen om des te beeter Vreede en vriendschap met de Portugyzen te houden. Ook zouden de zaaken van den Koophandel door haare handen / en niet door die van de Moozen gaan / waar door zy meester van de meeste Zee-plaatzen van dat Oosterze gedeelte van Asia zouden weezen.

Komst van den Gezant tot Indie.

Met deeze last vertrok Duarte Coelho den agtienden July van het Jaar 1518 / en quam aldaar in November aan; want het Schip daar hy in was / quam den Koning van Siam toe / en vertoefde eenigen tyd in de Haveng van die Kust. Met zyn komst was den Koning zeer wel te vreeden / en deede hem groote eer aan; en doen hy quam om de Vreede en vriendschap die Coelho met hem gemaakt had / op de wyze van onze Godsdienst te beswoeren / liet deezen een groot Kruis / met de Waapens van onzen Koning onder-aan / tot een eeuwige gedagtenis / op de voornaamste plaats van de Stadt opregten / daar den Koning zeer wel meede te vreeden was. Enige daagen daar na liet Coelho eenen Pero Lobo, Dienaar van Don Jernes, Hertog van Bragance, die met hem gekoomen / en van ziekte gestorven was / daar onder begraaven.

Plegtelyke beswering van de Vreede.

Na dat Duarte Coelho in dier voegen tot zyn volkoomen genoegen afgevaardigd was / vertrok hy.

Vertrek van den Gezant.

1518. hy van Hudia in November des Jaars 1519 met drie Schepen / een van hem / en twee die den Koning tot zyn beſcherming / uit oorzaak van den Oorlog die de Portugyzen met den Koning van Bantam hadden / meede zond. Doe als hy aan het einde van de Kuſt van 't Koninkryk Cambaya gekoomen was / en de wint hem niet en diende om na Patane over te ſteeken / en de punt van Cingapura te bereiken / kreeg hy zulk een ſtorm / dat hy op de Kuſt by Pam, toebehoorende een Behoud-zoon van den Koning van Bantam, onzen vyand / gedreven wierd: den welken in plaats van hem vyandelyk te handelen / hem daar en tegen met alle de zyne de welke neveng hem behouden aan land raakten / zeer wel onthaalde / en eindelyk door het geſpreek dat hy met hem over de zaaken van Malacca en van den Koning van Bantam, zyn Schoonvader had / (waar meede hy doen ter tyd niet al te wel ſtond) zig tot een onderwerpeling van den Koning Don Manuel maakte / en beloofde hem alle Jaaren een Gouden Vat / weegende vier Cates, zynde een wigt van dat Land / te geeven. En niet tegenſtaande deeze willige onderwerping niet lang duurde / en hy zulks geſlyk als uit haat van zyn Schoonvader deede / uit oorzaak van eenige onluſten die tuſſchen hen beide waren / en inzonderheid om dat deezen zyn dingen in die tyd zeer ſlegt ſtonden / het een oorzaak was dat hy onze vriendſchap zogt / als ook om den handel van Malacca, daar hem doenmaals ten hoogſten aangeleegen was / niet te verliezen / zoo was zulks egter oorzaak van Coelhos behoudenis met alle de zyne / invoegen hy hem met een van zyne Schepen na Malacca te rugge zond.

Krygt een ſtorm.

Word tegen vermoeden wel onthaald.

Maakt de Schoon-zoon van den Koning van Bantam cynsbaar aan Portugaal.

Nu zullen wy de reeden van deeze komſt van Duarte Coelho verhaalen / ſchoon het in de Maand Februarius van het Jaar 1520 was / doen Diego Lopes de Sequeira het bewind der zaaken in handen had / om den draad van ons verhaal / daar veel aan geleegen is / niet te breeken. Want het zyn geen Jaar-Boeken om over de tyd heen te ſtappen

pen / te meer wyl men daar meede de reeden van geeft. En om die zelve oorzaak / namentlyk om dat Coelho gelyk als het bezit van onze ontdekking genoomen hebbende / dat Godtdelyk teeken des kruis / zynde een geheimenis van onze Verloſſinge / tot een eeuwige gedagtenis in een van de volkrykſte ſteden van dat groot en doorlugtig Koninkryk van Siam opgeregt heeft / zoo is het noodig dat wy alhier daar van ſpreeken / alzoo het de bequaamſte plaats is om zulks te doen / niet tegenſtaande het zelve van ons elders nauwkeuriger geſchied. 1518.

Kruis tot Hudia geplant.

In de gedeeltens van Aſia die wy ontdekt hebben / zyn drie Heidenze Vorſten daar wy in goede Vreede en vriendſchap meede leeven / en die wy de Gebieders van alle de Oosterze Heidenen die het vaſte Land bewoonen / konnen noemen / want onder haar gebied zyn veel Koninkryken en Landen die in ons Europa wel een magtig Vorſt zouden konnen maaken. De eerſte en de Oosterlykſte van alle is den Koning van China, waar van wy op zyn plaats zullen ſpreeken: de tweede / die zyn Nabuur is / is den Koning van Siam, daar wy in dit Hooftſtuk zullen van zeggen / en de derde den Koning van Biſnaga, van wien wy meede hier na zullen gewaagen. Wy verhaalen alhier niet van die de welke met de bovengemelde van binnen in 't Land paalen / als de Koningen van Orixa en van Bengale, de welke veele Zee-Havens hebben die door ons bevaaren worden / en daar wy meede handelen / niet tegenſtaande zy bezitters van groote Koninkryken zyn. Want ſchoon ze zoo in Land / Volk / Koophandel als Rykdom magtig zyn / zoo konnen ze egter met de drie andere die wy gezegt hebben / niet vergeleeken worden. Want onder haar zyn Vorſten die haare gebooden volgen / de welke zoo haare Landen in ons Europa waren / groote Koninkryken en Vorſtendommen zouden konnen uitmaaken / welker meeſte gedeelte is van 't Heidens volk / waar van dat Oosterſch Landſchap de Staatkundigſte moeder is;

Drie Hooftvorſten in Aſia.

Nog andere kleinder.

want

1518. want het Weſterze gedeelte dat dooz Heidenen bewoond wozd / is het wildſte van alle de Barbaren.

En op dat men de geleegentheid van den ſtaat en Koninkrpk van deezen Koning van Siam, waar van wp nu zullen ſpzeeken / zoo veel te beeter moogen verſtaan / en dat alzoo in 't geheugen blpve een gedenkbeeld tot het geen wp van die van Bifnaga, Bengale en Pegu hebben te ſchzpven / zoo zullen wp tot de aanwpzing die wp reeds hier vooren gedaan hebben / doen wp van de Zee-kuſt van Indiën tot aan het Ooſtelpke van China hebben geſpzooken / weederkeeren.

Verbeelding van Koninkryken door onderſcheidelyke omkeeringen en buigingen van de Hand en Vingers.

Zoo iemand zig de gedaante van deeze Koninkrpken in het hoofd will verbeelden / moet hp zpn ſlinker Hand met de palm na onderen omkeeren / de Duim van de tweede vinger affcheiden / en deeze meede van de drie volgende / die hp ſluite en hp het eerſte lit verkozt / zpnde bpna de middelſte / waar dooz de zelve zagjes verkozt en uitgeſtrekt wozden. Na dat hp zpn hand alzoo zal houden / laat hp zig verbeelden dat de kuſt van Indiën langs de Duim na buiten ſtrekt / deeze is het Weſtelpk gedeelte / en aan deſſelfs punt is de Kaap Comoryn zpnde op de hoogte van de Noozder Aſpunt zeeven Graaden en een half. En aan de punt van de tweede vinger / zpnde na 't Ooſten / eer men aan het einde komt / zpnde drie quarten van een Graad van de zelve zpde / is aan de tweede de Stadt Malacca. Laat hp zig verder inbeelden dat teegen over de Duim / na de binnen kant / is het Eiland Ceilon, welkers Zuidelpkſte punt is op zes Graaden / en de punt van de tweede vinger is het Eiland Sumatra, midden dooz de welke de Middel-lpn gaat. Welke kaapen en Eilanden zpn van d'aanzienelpkſte gedeeltens die Indiën heeft / en die dooz onze ontdekking / aan de ouwde Landbeſchzpvers eenigzins / hoewel verward en onvolmaakt / bekend waren.

Al het geen dat al zoo lang gaat als tuſſchen deeze twee vingers is / is de Zee van de Baap van Bengale, die de zelve naam voerd als het Koninkl-

ninkrijk: welkers kuſt is de kromte van deeze Baay / die wijtte beſlaande die der blijft tuſſchen de leeden van de twee vingers / als ze beginnen uit de hand te gaan / welke wijtte door de mond van de Ganges, die aldaar in de Zee valt / bijna in 't geheel beſlooten word. En in 't midden van de Duim aan het lid / afgeſcheiden van de kuſt ontrent zeeven-honderd mijlen / kan geleegen zijn de Stadt Biſnaga, waar van het geheele Koninkrijk de naam heeft / het welke van de twee Zeen deelt. Na de binnen-kant met die van Bengale, zijnde aan d'Oost-zijde / en van buiten met de Zee van Indiën, daar weinig Havens zijn. En dit is de lengte van dit Koninkrijk / een van de drie Heidenze die wij genoemt hebben / en zijn omtrek is van het lid af / tot aan het einde van de vinger op deeze wijze afgeteekend. Van de buiten-kant / zijnde na het Weſten / is het ganſche land Malabar, het welk naauwelijks het derde part van de lengte van deeze vinger beſlaat / om dat het maar een naauw ſtuk lands is / en alle het verdere land is van Biſnaga. En van het lid na booven / teegen de hand die aan de Noord-zij is / zijn deeze twee Koninkrijken / namentlijk dat van Decan, beſlaande de geheele Zeekant na het Weſten / en dat van Orixa de Zeekant na het Oosten / het welk is tuſſchen dit Koninkrijk Biſnaga en dat van Bengale, en langs de kuſt teegen het Koninkrijk van Decan paalt. 1518.

Koomende nu tot de tweede vinger / alle de wijtte die der is tuſſchen het eerſte lid / als hij uit de hand gaat / na het tweede / aan deeze West-zijde / zijnde de Zee van Bengale, is van het Koninkrijk Arracam, het welk met dat van Bengale, dat benoorden het zelve leid / en dat van Pegu, dat Zuiden leid / is palende / en raaken beide na het Oosten / tegen 't gebergte en tegen de Koninkrijken Ava en Brema, de welke loopen langs de vinger door het midden van dien / want aan d'andere kant / daar hij een ander omtrek met de drie geſloote vingers maakt / is dat de Zee-kant van 't Koninkrijk Siam, het welk deelt aan de twee Zeen / om dat

1518. het dooꝛ een ſtuk Lands aan een andere Zee-kuſt na het Weſten / zynde in de bogt van Bengale, komt belanden / beginnende van het lid daar Pegu eindigd / tot aan het derde lid van den zelven tweede vinger / alwaar leggen de Steden Rey Tagala, Tavan, Pulot, Meguum, Tenazary en Cholon, welkers Beſtierders / ſchoon zy de naam van Koning draagen / egter aan den Koning van Siam onderwoꝛpen zyn. Eindelyk behalven het geen de twee Koninkryken van Arracam en Pegu, mitsgaders Malacca, beſlaan / welke laatſte aan het einde van de tweede vinger is / en welkers Landpaalen even zoo veel plaats bevatten als de naagel aan de vinger / is alle het overige van 't Koninkryk Siam, tot aan het voegzel dat het met de hand maakt.

Wel is waar dat die zyde die rondom de naagel loopt / en tot aan het lid dat daar aan gevoegd is / komt / niet tegenſtaande het daar onder behoozd heeft / zoo hebben egter eenige Mooꝛen die onder hem niet en ſtaan / haar meeſter van de Zee-kant gemaakt / om dat het binnenſte meer van Beeſten als van Menſchen / of van het geen dat leeven van haar heeft / bewoond is. En aan het einde van de vinger / daar de zelve met de drie andere volgende gevoegd wooꝛd / maakt hy een kleinen Inham / om dat een groote Rivier / Menon genaamd / het welk in haar Taal Moeder der Wateren te zeggen is / daar uit vloeid ; de welke dooꝛ het geheele Koninkryk van Siam van booven needet loopende / in het Meer Chiamay begint / zynde op dertig Graaden hoogte aan de Nooꝛd-zyde / tot dat hy in de Zee valt / waar meede alle het land van dat Koninkryk tuſſchen de twee zenuwen blyft / de welke tot aan het voegzel van den arm loopen / en de twee vooꝛſte en de middelſte vingers regeeren.

Want volgens deeze aanwyzing / heeft dit Koninkryk in zyn omtrek twee-en twintig Graaden / Spaanze mylen te reekenen / want in deeze onze vertellinge ſpreeken wy altyd van drie-honderd twee-

en

en dertig mylen en een half; en aan de West-zyde altyd door de zenuw van de voorste vinger loopende / grenst het aan het Gebergte dat van het Noorden na het Suiden loopt / daar de Koninkryken Ava, Brema, en Jangema leggen. En door de tweede zenuw met een van d'aanzienelykste Vloeden van dat Oosten / door de Siamezen MECON genoemd / het welk Hoofd der Wateren te zeggen is; want de selve is soo water-ryk / dat als hy in de See valt / in het lid van de derde vinger van de tweede zenuw die wy gezegt hebben / eer dat hy daar na toe loopt / het land om zig uit te strekken / op veele plaatzen doorsnydende / maakt hy een Meer van taghentig mylen in de rondte / waar mede hy deeze twee Koninkryken van malkander scheid / namentlyk dat van Camboya, palende aan dat van Siam door de See-kant van de kleine Boezem die wy gezegt hebben / en dat van Choampa, het welk beoosten het selve leid: en het een 't ander koomen weinig door het binnenste van 't Land / het welk / volgens de figuur door ons gemaakt / het geheele ligchaam van de hand maakt. 1518.

En daar hy zig met den hals van den arm voegt / is zulk een ruw gebergte als de Alpes mogen wezen / daar de soo genaamde Gueoi in woonen / de welke te Peert stryden / waar meede den Koning van Siam altyd in Oorlog is / en palen met hem alleen aan de Noortzyde / zynde tusschen henluiden de Laos, de welke het ganssche Koninkryk van Siam omcingelen / soo van boven aan de Noortzyde / als aan de Oost-zyde langs de Rivier Mecon, ende palen aan het groot Koninkryk China, het welk de agterste vingers / met alle het overige van de hand in zig begrypt: en aan de Suid-zyde palen aan deeze Laos de twee Koninkryken Camboya en Choampa, leggende aan de See-kant.

Deeze Laos de welke het Koninkryk Siam aan deeze twee zyden namentlyk Noord en Oost / omcingelen / als zynde Heeren van zulke groote landen / de welke drie Koninkryken in zig begrypen / zyn aan deezen Koning van Siam onderworpen / en

Laos wat ze voor volken zyn.

1518. egter ſtaan ze dikwils teegen hem op; en zoo zy hem al eenige gehoorzaamheid bewyzen / is zulks om dat hy haar teegen de Gueos, die wy gezegt hebben / beſchermd / dat zulk een wreed en onmenſſchelyk volk is / dat ze Menſſen-vleeſ eeten: en volgens haar manier van leeven / en uit de plaats van haar wooning / ſchynd het dat het die volkeren zyn / daar Marcus Paulus van ſpreekt / en die hy in het Boek dat hy van zyne Reizen geſchreeven heeft / zeit dat in een Koninkryk woonen dat hy Canguju noemt. Want deeze Gueos, die hy geen naam en geeft / gelyk als aan 't Koninkryk / beſchilderen en branden haar geheele lyf / gelyk die geene doen daar hy van ſpreekt / en gelyk wy zien dat de Mooren van Barbaryen doen / het welk een zaak is / die wy niet en weeten / dat eenig ander volk in alle die Gewesten navolgd. En gelyk zy een hoog en ruw gebergte bewoonen / daar niemant in kan komen / zoo vallen zy van daar in het vlakke land der Laos; daar zy veeltyds een groote ſchade veroorzaken / in zulker voegen dat zoo den Koning van Siam haar met een groote magt van volk / zoo te Voet als te Peert / en Olifanten op den Oorlog afgeregt / niet te ſtaat ging / de Laos al lang uitgeroeit zouden weezen / en haar land door haare Vyanden ingenomen.

Gueos zyn zeer wreede volkeren.

Die door den Koning van Siam beſchermd worden.

Een Portugees op Siam.

Den meergemelden Koning van Siam op zeekeren tyd voorgenomen hebbende teegen haar op te trekken / was aldaar teegenwoordig zeekeren Portugys genaamd Domingo de Seixas, een man van goede afkomſt / den welken beneffens eenige andere gevangen na dat Koninkryk gebragt was / gelyk wy hier na omſtandiger zullen verhalen / alwaar hy vyf-entwintig Jaaren lang geweeſt hadde; waar na den Koning ziende dat hy een Man van moed en ervarentheid was / hem tot Kapitein van een bende Soldaaten aanſtelde / en volgens de tydingen die wy daar van kreegen / zoude hy in de toebereidzelen die den Koning tot dien Oorlog maakte / vyf-entwintig duizend Man te Peerd werven / welke Peerden aldaar niet groot en zyn / gelyk de

Door den Koning tot Kapitein aangeſteld.

Getal van 't Siams Leger te Voet en te Peerd.

Spaan-

Spaanſe / maar klein / en derhalven zeer hart / en die de ongemakken zeer wel konnen uitſtaan. Het volk te Voet was twee honderd en vyftig duizend man / en tien duizend Olifanten / zoo om te ſtryden / als om de laſten te draagen. Want dit is het Koninkryk daar die Beeſten in grooter overvloed als ergens anders zyn / en waar van de Koningen zig het meeſte bedienen. Behalven dat vergaderde hy een groote meenigte van Oſſen en Buffels / de welke meede dienden om de pakken aan te voeren / en als het land daar hy door trok gebrek aan leevensmiddelen had / liet hy de zelve tot monthoſt ſlagten. 1518.

Siam ryk van Olifanten.

Oſſen en Buffels.

Dit volk dat den Koning in die tyd op de been bragt / is dat geen dat hy altyd gereed houd om ten ſtryd te gaan als het Koninkryk wat ongemeens overkomt / en zyn Majeſteit houd het verdeeld by Hoofdmanſchappen aan Heeren aan wie hy landen en middelen tot onderhoud tot dien einde uitgeeft / en zy zyn gehouden den vierden dag na dat zy ontbooden zyn / zig in 't Leeger te laten vinden / en te trekken werwaarts haar gebooden word. Deeze verzameling van volk geſchied zonder het Koninkryk in 't minſte te drukken / want op die wyze betaald hy ze op zyn koſten; in gevalle hy'er nog meer wilde hebben / zoude hy een Millioen van menſchen in 't veld konnen brengen / alzoo alle de Frontier plaatzen daar hy bezetting in houd / van zyn gewoonelyk volk voorzien zyn / om dat het Koninkryk zeer groot / en de Steeden uitermaten bevolkt zyn. Want de Stadt Hudia alleen / die de Hoofd-Stadt van 't Koninkryk is / en daar den Koning zyn Hof houd / kan vyftig duizend man uitleeveren. En zoo hy volk uit d'andere Koninkryken daar hy Heer van is / wilde trekken / zoude de meenigte ontelbaar weezen / doch het is gelyk een vaſte wet in 't Koninkryk / dat men geen vreemd volk in de Leegers mag hebben / alzoo zy haar daar geenzints op betrouwen / niettegenſtaande het des Konings Onderdanen zyn / want zy begeeren niet dat de vreemde haare wyze

Hoe veel volk Hudia kan uitleveren.

Geen vreemd volk in de Siamze Legers geduld.

1518. van ſtryden / van beſtier en van raatplegen zullen weeten.

Koninkryken door de Siammers bewoond.

Van neegen Koninkryken daar den Koning Heer van is / bewoonen de Siamezen niet meer als twee. Het eerſte is dat geene daar de Stadt Hudia in leid / de welke aan de Suid-zyde aan de Landen van Malacca raakt / die zy Muantay noemen / dat is zoo veel te zeggen als Onder-Koninkryk. In dit Muantay zyn deeze See-Havens begreepen na-

Zeven Havens daar in. mentlyk Pangocay, Lugo, Patane, Calantam, Talingano, of Talingenor, en Pam, in welkers ieder een Stadtsvoogt is / die zy Oya noemen / een waardigheit gelyk by ons een Hartog, en eenige van haar werden Koningen genoemd. De naaſte plaats aan ons Koninkryk Malacca is Pam / die hem niet en gehoorzaamd / gelyk ook d'andere niet / mits dat zy haar tot de Mahometaanſe Godts-

Chaumua tweede Koninkryk, eigentlyk Siam. dienſt bekeeren. Het tweede Koninkryk dat aan de Noord zyde aan het eerſte paald / is Chaumua ; welkers Inwoonders een Taal op haar eigen zelve hebben ; en is eigentlyk het Koninkryk dat wy Siam noemen / een naam die onder henluiden zeer vreemd is / en door de vreemdelingen / en niet door haar gegeven is. De drie die boven deeze leggen /

Drie van de Laos. zyn van de Laos, de welke / gelyk wy gezegt hebben / door vreeſ gehoorzamen. Het eerſte noemen zy Jangama / welkers voornaamſte Stadt Chiamay heet / zoo dat veele daarom het Koninkryk ook

Koninkryk van Chiamay Chiamay noemen. Het tweede Chancray Chencran en het derde Lanchaam / het welke lager als d'andere is / en paalt aan het Koninkryk Cacho, of Cauchicſi, gelyk wy het noemen / en hebben deeze

Noz twee Koninkryken. Laos meede een Taal op haar zelve. Daar zyn nog twee Koninkryken die aan malkander palen / beide aan de See leggende ; het eerſte genaamd Como, en het ander Camboja, welkers ieder een eigen Taal heeft.

Chaidoco. Brema. Aan de Weſt-zyde is het Koninkryk Chaidoco, dat een Taal alleen heeft / en daar op volgt het Koninkryk Brema, het welk gelyk een Fuik teegen het Noorden met een groote lengte ſmal toe-

loopt.

loopt. Het veranderd verſcheide reizen van naam. 1518.
Want om laag heet het Brema Ova; een weinig daar na / Brema Tangut, daar na Brema Pram, wat hooger Brema Beka, en nog hooger op / Brema Lima, en hebben alle een eigen Taal / niet teegenſtaande dezelve in den aart van het land weinig ſcheelen. Eindelyk alle deeze zeeven Koninkryken / uitgenomen de twee die wy gezegt hebben dat eigentlyk de Siamſe Taal ſpreeken / wyl het vreemde Volkeren zyn / die door henluiden t'onder zyn gebragt / zoo maakt de vreeſ en de noot haar tot onderdaanen van den Koning van Siam, zoo dat hy altyt wat te doen heeft om haar te beſchermen.

Veranderlyk van namen.

Alle deeze volkeren en haar Nagebuuren zyn Afgoden-dienaars / en komen in 't ſtuk van Geloof byna in alles over een / alzoo het zelve uit dat van de Chineezen / de welke die landen onder haar magt gehad hebben / getrokken is. De Siameezen houden dat Godt de Schepper des Hemels ende der Aarde is / en dat hy de heerlykheit aan de zielen der Vrome ſchenkt / en de Hel aan de Godloozе. Dat de Ziel des Menſchen twee geeſten tot oppaſſers heeft / die de zelve bewaaren / en een die ze quelt en pynigt. Dit volk is doorgaans zeer Godsdienſtig en eerbiedig omtrent Godt; want ze bouwen hem zeer veel groote en zeer koſtelyke Kerken / ſommige van ſteen en kalk / en andere van platte tighelen en kalk / waar in zy veel Beelden van Menſchen hebben / die zy zeggen in den Hemel te zyn / om dat zy wel op de Aarde geleeft hebben / en dat zy haare Beelden tot een gedagtenis houden / maar niet om de zelve aante bidden. Onder deeze is'er een van kley het welk op een kuſſen / meede van kley / op de zyde leit en ſlaapt / zynde omtrent vyftig ſchreeden hoog / en zy noemen het de Vader der Menſchen, en zeggen dat Godt het uit den Hemel gezonden heeft / en dat het op het aartryk niet geſchapen is / en dat eenige Menſchen uit het zelve geboozen zyn / de welke het Martelaarſchap ter eeren Godts gelee-

Siammers Afgoden dienaars, gelyk de Chinezen.

Haar Geloof.

Hunne Beelden.

1518. den hebben. Het grootſte van alle dat onder verſcheide andere van metaal in dat Koninkrijk is/ is een dat in een Kerk van de Stadt Sokotay ſtaat/ het welk zy zeggen het outſte van 't Koninkrijk te zyn. Het is tagentig palmen hoog/ en leeger zynder nog verſcheide andere/ tot een gemeene mans lengte toe.

Haare Kerken. De Kerken zyn groot en koſtelyk/ en daar leggen de Koningen veel aan te koſte/ en zoo haaſt als ze tot de Kroon koomen/ laaten zy twee of drie Kerken ter eeren Gods bouwen/ en begiften de zelve met groote inkomſten. Alzoo nu alle deeze Kerken zeer groot zyn/ zoo maken zy terſtont zeer hooge Punt-gebouwen daar in/ zoo om dat het beelden zyn die aan Godt zyn toegeheiligt als om de cieraad des Tempels/ gelyk men hier Kroonwerk maakt/ dog deeze zyn van ſteen/ of platte tighels.

Van 't midden af tot om hoog zyn ze op een zeeker Vernis die zeer lang duurt/ vergult/ en na om leeg heel met verruwen beſchilderd/ en boven op/ gelyk wy eenige cieraden maken/ zoo ſtellen zy een ſoozt van een Hoedt/ en daar rontom veel klokjes/ die zoo ligt zyn/ dat ze geluid geeven/ hoe min dat men ze aanraakt.

Ayting der Prieſters. De Prieſters van deeſe Tempels wozden zeer hoog geëert/ en zyn op haar maniere zeer Godtsdienſtig/ en zoo eerbaar/ dat'er geen Vrouwen in haare huizen moogen koomen: zy willen meede geen Hoenders houden/ om dat het wyfjes zyn; en zoo iemand iets oneerlyks met een Vrouwe bedryft/ werd hy aanſtondts geſtraft/ en buiten 't huis gezet.

Haar eerbaarheid.

En Kleeren. Haare kleederen zyn van geel kattoen/ want alle geel/ om dat het gelykenis met het Goud heeft/ is aan Godt toegeheiligt/ en ze zyn zoo lang/ dat ze haar/ gelyk als aan onze Monnikken tot aan de toonen komen/ met dit onderſcheit alleen/ dat ze de ſlinker arm bloot dragen/ en van die ſchouder af/ na de regter zyde een lange kleet afhangt/ op de manier van een ſtool/ gelyk onze Prieſters die men Diakens noemt/ en die het

het Euangelium opzeggen / gebruiken / die zy met een ander waar meede zy haar kleed toe binden / vast knoopen / en dit is haar Geestelyk kleed / gelyk in 't land van Malabar het roode kleet der Bramines op de zelve wyze toegemaakt is. 1518.

Hoe zy over straat gaan

Zy gaan meede bloots voets / en dragen in de hand een groote papiere Zonne-scherm / waar mede zy haar hooft teegen de stralen van de Zon bedekken / en het aangezigt der geene die zy voorby gaan / beschaduwen / en als het reegend / dan steken zy haar hair onder den Hoedt. Ze zyn zeer matig in eeten en drinken / en zoo iemant wyn onder haar drinkt / is dat zulk een zwaare misdaad / dat ze hem daar om steenigen.

Wyn-drinkers gesteenigt.

Haare vasten.

Zy houden veel Vasten-dagen het heele Jaar door / inzonderheit in de tyd dat alle het Volk in de Kerken zamen komt om de Predikatie te hooren / gelyk men alhier in 't Kristenryk in de Vasten doet. Zy hebben eenige voorname Heilige dagen / altyd in 't begin van de nieuwe Maan / of als ze vol is / en zy bidden by daag en by nagt op zeekere uuren. By deeze Priesters is alle de geleertheid verborgen / want zy leeren niet alleen de zaaken die haar Godtsdienst betreffen / maar ook die geene die van den Heemel-loop / de Planeeten en de Natuurlyke dingen handelen. Zy houden dat de Weereld een begin gehad heeft / en dat'er een algemeene Zondvloet / en dat de Weereld agt duizend Jaaren zal duuren / waar van al zes duizend om zyn. En daar van gaven eenige Geleerde de reeden in 't Jaar vyftien honderd en veertig / aan Domingos de Seixas hier voozen gemelt / die haar na die dingen vraagde.

Heilige dagen, Gebeden en haar geleertheyt.

Haar gevoelen van de Weereld.

Vreemde inbeeldingen van haar einde.

Zy zeggen dat de Weereld dooz het Vier zal eindigen / en dat in die tyd zig zeeven Zonnen aan den Heemel zullen vertoonen / en dat ieder van de zelve / d'een na d'ander / een zaak zullen verdzoogen / tot dat de vyfde de Zee opdroogt / en de twee leste het geheele Aardryk in brand steeken ; op welkers asch twee Eieren zullen overblyven / Mannetien en Wyfje / uit de welke alles weeder te vooz-

1518. ſchyn zal koomen / om een nieuwe Weereld te voz-
men. Dat'er in de zelve geen zout water zal zyn/
En her-ſchepping. maar niet anders als Rivieren die het Aardryk zul-
len beſpoelen / het welk haar Vrugten zonder den
arbeid der Menſchen zal geeven / waar van zy
booz altyd tot haar vermaak zullen leeven.

Haar tyd-teekening. Zy maaken het Jaar van twaalf Maanden /
en beginnen haar Jaar in de eerſte Maan van
November, om dat de Lente op die tyd onder
haar begint / en dat de Wateren der Rivieren als
dan klaar zyn. En gelyk wy aan ieder Maand
een teeken van de Zonne-kring / booz het Beeld
van een Dier onderſcheiden / zoo doen zy meede de
haare met de volgende. Aan de eerſte zynde No-
vember, geeven zy de afbeelding van een Rot, aan
Hare Hee-mel-teekens. December een Koe, aan Januarius een Tyger, aan
Februarius een Haas, aan Meert een groote Slang,
aan April een klepne Slang, aan May een Peerd,
aan Junius een Geit, aan Julius een Aap, aan Au-
guſtus een Hen, aan September een Hond, en aan
October een Varken.

Ze zyn groote Sterre-kykers / en ze zullen niet
een voet verzetten zonder een tyd tot het verrigten
haarer Beede-ſtonden uit te kiezen. En ſchoon zy
de uuren van de Zon volgen / zoo hebben zy egter
Haar Jaar-wyzers. geen Zonne-wyzers / maar tot het onderſcheid
van Dag en Nagt is'er in 't Paleis des Konings
maar een water-looper / waar op dag en nagt ge-
paſt werd / en het getal van de uuren geevenze
op een bekken of een keetel te kennen / het welk
booz de gantſche Stadt gehoozd werd / en haar
ſtelling van de tyd werd na het opgaan van de zon
Haare voor-zeggingen. uitgereekend.

Met deeze Sterre-kunde weeten ze d'andere
konſten meede / die daar van afhankelyk zyn / als
die van booz de Aarde en het Vuur ietz te voozzeg-
gen / en duizent andere tooverpen / uit te vinden /
Quelin wat voor volk. ende dat booz het vernuft van een volk dat ze
Quelin noemen / van de Kuſt Cormandel / het
welk daarom in dat Koninkryk zeer hoog geagt
is / waarom dit werk ook aan haar allen toekomt.

D'An-

d'Andere gemeene konſten / als leezen / ſchryven / en de geene die men gemeenelyk Vrye noemd / worden door de zelve Prieſters in haar eigene Kerken geleerd / zoo dat de jeugd in alle deeze dingen door haar moet werden onderweezen: en gelyk ze d'inzettingen en plegtelikheden van haare Godsdienſt in de gemeene Taal leeren / zoo worden haar de hooger en verborgene dingen door de ouwde ſpraak / die by haar is / gelyk by ons de Latynze / ingeboezemd. 1518.

Zy ſchryven gelyk wy / van de ſlinker na de regter-hand / ende hebben groote Boekeryen / alle met de hand geſchreeven / om dat ſe geen Drukkeryen hebben / gelyk de Chys. Taal en manier van ſchryven en Boekeryen.

Dit geheele Koninkryk / uitgenoomen de gedeeltens waar by wy het zelve met d'andere volkeren vergelyken / het welk Bergagtige Landen / en vol groot geboomte zyn / die d'een en d'ander van malkander ſcheiden / daar van is het meeſte Land vlak en effen / inzonderheid dat geene dat door de Rivier Menam beſpoeld word / het welk het Koninkryk zeer overvloedig van allerhande zaat en levens-middelen maakt. Des Lands geleegentheid.

Zy begeeven zig meer tot de Landbouw als tot andere dingen / en daarom is de Koophandel niet groot in dit Koninkryk / want daar niet veel Ambagtsluiden zyn / en zyn ook geen handwerken te bekoomen om door de vreemde te werden afgehaald. Landbouw. Gebrek van ambagten en handwerken.

Want eenige goederen die uit het Koninkryk van Chiamay koomen / gelyk Silver / Geſteentens en Muskus / die worden langs de Kuſt over Martaban vervoerd / door de groote vaart die het zelve op Indiën heeft / alzoo het door de Zee van Bengale nader daar aan als aan het Koninkryk van Siam is.

Dit Koninkryk Chiamay paald aan een ander genaamd Tongu, het welk het Hoofd der volkeren is die men Braminas noemd / de welke van binnen met het Koninkryk van Pegu palen / ende heeft veel Gould / Silver en andere Myn-gewaſſen / de welke na alle kanten vervoerd worden. Het Silver komt egter van de Laos. Tongu en Pegu Gould- en Silverryk.

Het geheele Koninkryk

1518. rpk van Siam is doorgaans zyn Koning zeer onderworpen / om dat zy alle van hem leven. Want niemant heeft een hand-breed aarde dat hem toekomt / maar behoord alles den Koning / gelyk de Reguengos alhier zyn / dat de beste landen zyn die de eerste Koningen in plaats van haar Vaderlyk Erfoeel na haar genoomen hebben / en alle die gene die zoodanig een Land bebouwen / betaalen een vierde part aan den Koning.

Den Koning Heer van al het land.

Wat Reguengos in Portugaal zyn.

In dier voegen is alles Reguengo in dit Koninkryk van Siam, want de Landbouwers betalen een zeeker gedeelte aan den Koning of aan de Heeren aan wie hy eenige Landen tot haar onderhoud geeft / welkers verdeelinge is voor een zeekere maat die zy Cem noemen / en twintig vademen in 't vierkant / in zig behelst / en zes-honderd Cems van deeze is een maat waar mede zy de weegen en de tusschen-wytte die'er van plaats tot plaats is / afmeten / en waar mede zy de geheele Land-beschryving van dat Koninkryk gmaklelyk onderscheiden. En om de Onderdaanen tot des Konings dienst aan te moedigen / inzonderheid die gene die in den Oorlog dienen / zoo worden haare dienſten in een Boek opgeschreven / en de daaden dezer menschen worden by wyze van tyd-beschryving aan den Koning voorgeleezen / zoo om door het in gedagten brengen van de zelve / een belooninge met haare dienſten over-een koomende / te genieten / als om de Eere van haar naam voor haare Nakoomelingen; en zy worden alle in dier voegen met deeze inkomsten der Landerpen betaald / de welke aan zommige voor eenige Jaaren / aan andere voor haar leven / dog aan niemand erffelyk gegeeven worden. En dit word alzoo niet alleen met de Edele / maar ook met de geene die men Oyas, het welk onder haar zoo veel als onder ons Hertogen en andere lager waardigheden beteekend / agtervolgd. Want deeze alle / als ze eenige Steden of Plaatzen / met de hoogste magt van regtspreking op onze wyze / van den Koning bezitten / zoo is zulks egter maar voor een zeeker getal van

Wat Cem is.

Belooninge van gedaane dienſten, met het onderſcheid van dien.

Oyas of Hertogen.

Jaa-

Jaaren / of voor haar leeven lang ; dies zyn zy gehouden den Koning te Peerd en te Voet / en met een zeeker getal Olifanten / in den Oorlog te dienen. En alhoewel de meeſte dienſten die deeze beloooningen na zig trekken / in den Oorlog geſchied zyn ; zoo worden egter d'inkomſten der gemelde Landen tot het vieren der Hoogtyden die den Koning in de Stadt Hudia in Vredens-tyd zeer dikwils in 't Jaar houd / mede gebruikt / op dat de Bezitters der zelve haar pragt en haar behendigheid in de Wapenen ter eeren des Konings daar in zouden toonen. 1518.

Gebruik van d'inkomſten der Landen.

Een van deeze Hoogtyden word op de Rivier Menam gehouden / alwaar meer als drie duizend kleine Vaartuigen by een koomen / en in tween gedeeld worden / gelyk de Romeinen in haare Spiegel-gevegten op het water deeden / en na dat zy haren loop van die de eerſte ter beſtemde plaats met kragt van roeijen komt / volbragt hebben / beginnen ze tegen malkander te ſchermutzelen. De Hoogtyd die ze op het land houden / is dat ſy te Peerd en op Olifanten tegen malkander loopen / en met de Degen en het Schild vegten / als wanneer ook eenige Misdadigers die ter dood verordeeld zyn / tegen wilde Beeſten aangevoerd worden / de welke overwinnaaar blyvende / behalven dat haar het leven geſchonken word / genieten ze nog eenige weldaden van den Koning.

Groot Vreugde-Feeſt op de Rivier Menam.

Land-Feeſt.

Belooninge der misdadige die wilde Beeſten overwinnen.

Eindelyk alle haare oeffeningen worden na den Oorlog gerigt / dog op die geene na die daar toe dienen en die daar in opgebragt zyn / in zonderheid die van de Landen daar de Steden Suruculoco en Socotay onder gelegen zyn / hoorende onder het Koninkryk Chaumua, brengen d'andere haar leeven meeſt in welluſten en ongeregeltheden door / want zy eten allerhande onreinigheid / zoo van die te water als te land vald / en zy zyn tot het Vrouwvolk zeer genegen / en zoo minnendig op haar / dat den Koning / zoo wel als alle andere Edele / in de huizen daar zy zyn / niet eens en komt. Alle hupsdienſten worden door de zelve verrigt / en daar

zyn-

1518. zynder eenige onder haar / de welke bysonder oppaſſen dat'er geen Manvolk in komt / en zoo zy zeggen / hebben ze daar reden toe / alzoo ze zodanig aan de kant van de kuisheid geſteld zyn / dat ze wel dienen nauw opgewagt. Want alzoo de Vrouwen haar beroemen dat ze de eerſte invoerſters van dat lelyk gebruik der Bellen zyn geweeſt / daar de Mannen / (gelyk wy gezegt hebben / doen wy van Pegu ſpraken /) nog al meer by gevoegd hebben / zoo willen zy daar nog by blyven dat het vermaak van dit beeſtelyk gebruik haar nog meer als de Mannen toe komt / weshalven men aan alle het quaad / dat men deezen aangaande van haar kan vermoeden / wel geloof mag toeſtaan. Wat nu ook onderwyl op Malacca voorviel / als Aleixo de Menezes daar was, zullen wy agter de Scheeps-togt van Fernando Perez d'Andrade, op 't Jaar 1518 verhaalen.

Onkuisheid der Siammers.

RE-

REGISTER.

A.

Aden en Zeila twee Steden ontrent de Roode Zee geleegen hoedanigen vyandſchap tuſſchen hunne Koningen hebben 43. De eerſte door Lopo Soares verbrand. 44

Alle Can een Moorze Zeeroover en ſwerver in de Maldivize Eilanden opgezogt. 97, 98

Alfonzo d'Albuquerque in Indiën na by de dood, word van een anderen Gouverneur in zyn plaats bezorgd 3. Den zelven in zyn aangenaam Perzoon en gunſt by den Koning van Cochy beſchreven 8. Sterft voor zyn wederkomſt in Indiën 9. Roept de gevlugte Maleyers weder in Malacca. 64

Alonſo de Menezes na Malacca gezonden om eenige geſchillen by te leggen. 106

Ambagten en handwerken hoedanig by de Siammers gebrek. 123

Ambarages en Ballates van wat onderſcheyd by de Maleyers 64. De eerſte door verandering harer ouwde gewoontens mishandeld. 65

Antonio de Saldagne door den Koning van Portugaal met 6 ſchepen na de Kuſt van Arabie en Roode Zee gezonden 70. Zyn reys na Arabien voortzettende, neemd aan Kaap Guardafu een Portugees Kapitein gevangen 74. Maakt te vergeefs jagt op de Moorze Zee-roover Suf, en wreekt zig aan de Stadt Barbora 75. Komd tot Aden in Arabie en overwinterd te Ormus 75. En doed verder Togten na Indiën. 76

Apoſtel, ziet St. Thomas letter T.

Arabiers en Perſiaanen hebben het Eiland Ceilon, van de laage gronden daar om hanen Chilon genoemd. 79

Arracam een voorname Stadt in Pegu daar goede voorraad is 104.

Aſia hoedanig in dry groote en voornaame Vorſtendommen te onderſcheiden. 111.

B.

Ballates en Ambarages, van wat onderſcheid by de Maleyers op Malacca. 64

Barbora een Stadt in Afrika beſchreven. 75

Barros bedenkingen over 't aanklagen van der Gouverneuren Wanbedryf in Indiën. 72, 73

Bateealon op Ceilon van het Rysgewas genoemd. 83.

Beeld op zekeren Berg op Ceilon ongemeen heilig gehouden. 84

Bengaleezen een ſnood volk in tegenweer. 99

Bengale in zyn Kuſten en aangrenzende Landſchappen beſchreven. 113.

Berg op Ceilon, waar van Adams Pyk genoemd. 85

Bisnaga hoedanig dat Koninkryk gelegen is ten aanzien van zyn Grenzen. 113

C.

Cairo de Hoofd-ſtadt van Egipten, heeft geen Soudanen meer na de dood van Canſor Algauri. 30

Cai-

Cairo de ſtof om touwerk van te maken, word veel in de Maldives Eilanden gevonden. 96
Camaran een Eiland wegens de dood van Duarte Galvaon vermaard gebleven. 41
Camboya in zyn Grenzen beſchreven. 115
Caneel, ziet letter K.
Ceilon een groot Eiland tegen over Kaap Komoryn gelegen, omſtandig beſchreven 76. Hoe voortyds aan de Kuſt van Kaap Komoryn vaſt land geweeſt is 77. Is door land-verſlinding van de vaſte Kuſt afgeſcheurd en in zig zelfs nog veel afgenoomen 78. 't Zelve in zyn ouwde benaming en afkomſt der nieuwe nageſpoord 79. Is van de Roomze Gezanten Taprobana genoemd 80. Het zelve in zyn Algemeene vrugtbaare landgrond beſchreven 82-84. Word voor de Moeder van de Kaneel gehouden 82. En leevërd verſcheide Edel geſteenten uyt 82. Hoe in verſcheide Landſchappen en Koninkryken verdeeld. 85, 86
Cem hoedanigen land-maate by de Siammers. 124
Chiamay hoedanigen ryk Koninkryk van Silver, Geſteenten en Muſcus. 123
Chineezen voeren eertyds ſterk op Ceilon om Speceryen en verlooren 80 Schepen op eenen dag 79. Verlaten de vaard op Ceilon en laten de naam uit hunne Taal daar aan agter 79, 80. Hoe en wanneer meeſter van de Kuſt Cormandel waren 81. Waarom de vaard op Indiën hebben beginnen te verlaten. 81
Chingalla van wat beteekenis by d'ouwde Landbewoonders van Cormandel. 81
Coge Sofar een Turkze Zee-roover bied zig in dienſt aan van den Soudaan van Cairo, en word zeldzaam groot 25. Neemd de naam van Raes Suleiman aan, en word Opperhoofd van des Soudaans Vloot in de Roode Zee 26. Doed groote dingen in de Roode Zee 27. Handeld trouwloos met Mir Hocem. 29
Colombo, ziet letter K.
Confuta een ouwde ſtadt in Arabie daar de Geleerde niet lezen konnen. 19

D.

Don Goterre heeft verſcheide aanſlagen op de Mooren. 58
Don Jan de Silveira door Lopo Soares met vier Schepen na de Maldives uitgezonden 97. Zyn aankomſt te Chatigam, Ceilon en Arracam &c. 98, 99. Deſſelfs verder bedryven agtervolgd 99-106 &c. Word met een Robynſteene Ring van den Koning van Arracam beſchonken 104. Keerd weder na Ceilon en ontſnapt de toeleg der Peguanen 106. Is op de Riviere van Arracam voor misleiding bekommerd. 105
Duarte Coelho beſweerd den Vrede met den Koning van Siam 109. Maakt de Schoon-Zoon des Konings van Bantham cynsbaar aan Portugaal. 110
Duarte Galvaon als Gezant aan den

den Preſte Jan afgezonden 5. Word door de dood verhinderd zyn Gezantſchap aan den zelven Preſte te volvoeren 39. Over zyn uytgegeven Jaar-boeken der Koningen van Portugaal geprezen 39-41. Zyn verhaal van Preſte Jan opgehaald. 40

F.

Fernando d'Alcaſova met den opper Bevelhebber Lopo Soares onderling overhoop geraakt. 72
Fernando Gomez de Lemos heeft na eenige vreemde ontmoetingen een gevegt met de Mooren. 50, 51
Franciſcus Alvares een Prieſter, heeft met Duarte Galvaon een fray geſprek. 38

G.

Geleerde binnen d'ouwde Stadt Conſuta die niet lezen konnen. 19
Gengber-handel op Madagaſcar 6.
Geſprek tuſſen een Prieſter en een Kapitein over 't vermiſſen van zyn Zoon. 38
Geſteenten die op Ceilon gevonden worden. 82
Goa van de Mooren met een belegering beſtoken en ontzet. 60, 61, 62
Gouverneurs van Indiën waar door meeſt altyd van Misbedryf betigd. 72
Gueos en Laos hoedanige volkeren ontrent Siam, waar van de eerſte zeer wreedaardige Mensceters zyn. 116

H

Hudia of Odia; hoedanigen Hoofd-ſtadt des Koninkryx van Siam 108. Hoe veel krygsvolk kan uitleveren. 117

I.

Jan Machedo op verſcheyde wyzen met de Mooren in actie. 58
Indien zederd wanneer van de Chinezen niet meer bevaren. 81
Jorge de Brito krygt na veel geluk op zyne Togten, ongemeene tegenſpoeden 63. Maakt groote verandering in de Regering op Malacca dat niet wel afloopt 63, 64. Veranderd de ouwde gewoonten ontrent de Maleyers, Ambarages en Ballates 65. Dat veel ongenoegen en opſchudding maakt, die van quaade gevolgen zyn. 66
Yzer in overvloed, maar geen Goud op Ceilon te vinden. 82
Juda (of Gidda,) een Stadt in 't gelukkig Arabie aan den oever der Roode Zee gelegen, omſtandig beſchreven 17-19. Hoe in handen van de Portugyzen geraakt en bemuurd. 21

K.

Kameelen die gereed ſcheepstimmer-hout uit de Middellandze Zee na Suez aan de Roode Zee brengen. 24
Kaneel aan wat gedeelte van Ceilon de beſte gevonden word 82. Deſſelfs handel den Portugiezen van den Koning van Kolombo

aangeboden 87. Zederd wanneer als een Jaarlykze ſchatting des Konings van Ceilon, aan de Kroon Portugaal betaald. 94
Katalanen ſchelmagtige daad regtveerdig geſtraft. 44
Koebeeſten en Buffels hoedanige op Ceilon gevonden worden 83.
Kolombo in zyn Stadt en Haven op Ceilon beſchreven. 88
Koning van Adel, met het volk van Preſte Jans Land in gevegt en op de vlugt geſlagen. 45
Koningen van Aden en Zeila beide ontrent de Roode Zee gelegen hebben geduurigen haat op elkander. 43
Koning van Arracam bied veel gunſt aan Don Jan de Silveira. 104
Koning van Bantam bediend zig van d'oneenigheden der Portugeezen onder Jorge de Brito gebruuwen 67. Bedryft veel baldadigheden, waar tegen Lopo Soares order ſteld. 68
Koningen op Ceilon hoedanig algemeen erfgenaam van alle hunne Onderdanen 84. Een der zelve hermaakt de Vreede met Lopo Soares in weerwil der Mooren 92. Onderwerpt zig aan de Kroon Portugaal om Jaarlyx ſchatting in Kaneel te betaalen 93. Zyn te gelyk ook Prieſters. 94
Koningen van China, Siam en Biſnaga, voor de dry grootſte van Aſie geſchat. 111
Koning van Cochy maakt groot onderſcheid tuſſen dien nieuwen Gouverneur Lopo Soares en d'Albuquerque. 8
Koning van 't Eiland Dalaca voor een Boosaardig menſch geſchat. 37
Koning van Kolombo bied de Portugeezen de Kaneel-handeling aan. 87
Koning van Meliapor hoe eertyds een Gebede-huis bouwde als hy door St. Thomas was Kriſten geworden. 77
Koning van Portugaal neemd voor, verandering in de Regeering van Indien en aanſtellen van Kapiteinen te maken 3. Ruſt een Vloot van XIII Schepen na Indiën uit 4. Zend met zyn Vloot een Gezant om kennis met den Grooten Preſte Jan te maken 5. Ontfangd tyding van de Vloot des Soudaans uit de Roode Zee na Indiën toegeruſt 12. Doed voorziening in de zaken van Indiën, en bezorgd dat die van Rodes met een Vloot op den Soudaans Vragtſchepen paſſen 24. Zend Antonio de Saldagna na Arabie en de Roode Zee 70. Is zeer begeerig na de Kaneel-handel op Ceilon 86. Neemd voor een Sterkte op de Maldivize Eilanden te maken 97.
Koning van Siam maakt Vreede met de Portugeeze afgezondene 109. Zyn groote magt in Legers te Voet en te Peerd &c. 116, 117. Waarom al zyn Hofdienaars bedryf in een Boek laat opſchryven. 124
Koninkryken op Ceilon hoedanig Verdeeld en welke die zyn. 86
Kriſten Slaven uit des Soudaans Vloot ontloopen, berigten Lopo Soares van der Mooren toeſtand. 17
Kruis door de Portugeezen in Siam

opgeregt en in eeren gehouden. 111

L.

Landeryen van Siam behooren alle den Koning in eigendoom. 124
Land-Feeſt hoe by de Siammers met Ren-loopen van Oliſanten en Peerden gedaan. 125
Laos hoedanige volkeren ontrent Siam gelegen. 115
Lopo Soares d'Albegeria als Kapitein Generaal en Gouverneur van Indiën ter afloſſing van Alfonzo d'Albuquerque gezonden 3. Krygd XIII Scheepen en veel Edelluyden en Cavaliers op zyn Vloot. 4. Komd met de Vloot van Liſſebon tot Mozambique, en zend twee Scheepen na St. Laurens om Gengber te halen. 6. En als nieuwen Gouverneur tot Goa, daar hy eenige Kapiteinen beſteld. 6. 7. Na Cochy vertrokken vaardigt eenige Scheepen met Speceryen af na Portugaal. 7. Word by den Koning van Cochy, niet al te wel ontfangen. 7. 8. Den ſelven als een ſtreng en ſtatig man beſchreeven, die zig op geen Hooffe vleyeryen verſtond. 8. By den Koning van Cochy teegen den Oude Gouverneur d'Albuquerque afgewogen. 8. Heeft op zyn aankomſt eenige onluſt met den Gouverneur van Ormus. 9. Doet ſtraf eyſſen over eenig oproer te Baticale tegen zyn volk voorgevallen. 10. Weder na Goa gekeerd, doet op weg Calicut aan, en houd geſprek met den Camory. 10. Zend eenige Scheepen en Kapiteinen na de Kuſten van Arabien. 11. Vertrekt van Goa na Cochy en maakt zig tot een Togt na de Roode Zee gereed. 12. Krygt berigt wat omtrent de Vloot van den Soudaan te doen, die na Indiën quam. 13. Verneemd het vertrek van des Soudaans Vloot uit de Roode Zee na Indiën. 14. Vertrekt van Goa met een Vloot van XXXVII Scheepen, en komd aan Socotora en van daar te Aden, daar hem de ſleutels worden opgedragen. 14. Komd met zyn Vloot door 't Naauw van de Roo-Zee, en lyd ſchade aan voor-uit gezonde Vaartuigen. 16. Aan 't Eiland Camaran gekomen, laat na de vermiſte Scheepen zoeken, en zet zyn Togt na de Stadt Juda. 17. Heeft veel Rampen in de Roode Zee op zyn naderen aan de Stadt Juda. 17. Komd binnen de Stadt Juda aan den Oever der Roode Zee op de Kuſt van Arabien geleegen. 17. Kieſt in den Oorlog met den Soudaan van Cairo, de zyde der Turken en doet beſtelling zyner Vloot voor Juda. 30. Door een Brief van Raas Suleiman, tot gevegt uitgedaagt, geeft Cordaat antwoord. 31. Doet eenige Moorſe Vaartuigen in de brand ſteeken. 31. Lyd eenige bravades van Raas Suleiman, daar hy zig tegen kant. 32. Houd raad met zyn Kapiteinen, of men teegen de Mooren zal vegten. 33. Vertrekt met zyn Vloot uyt het Naauw van de Roo-

Roode Zee, na 't Eiland Camaran, om Suleimans ſterkte aan te taſten. 36. Verlieſt eenige Schepen door ſtorm omtrent d'Eilanden Dalaca en Darua. 36. Eenige zyner Kapiteinen hebben raare ſporlinge met den Gezant van Preſte Jan, 37. Afgezonden om 't Land van Abexy in te neemen, heeft onluſten met den Gezant van Preſte Jan. 41. Lyd met zyn volk groot gebrek in 't Land Abexy, en word elders van Suleiman overvallen. 42. Uit veele rampen in 't Naauw der Roode Zee gered en te Zeila aangekomen welke plaats in zyn gelegentheid beſchreeven word. 43. Doet na eenig wedervaaren de Stadt Aden in brand ſteeken. 44. de Stadt Zeila ingenomen hebbende doet verdere Togten op d'Arabize Kuſt, en ervaard de ontrouw van Miramirzam. 47. Komd van Zeila tot Calayate van waar hy eenig Volk na den Koning van Portugaal afzend. 47. 48. Vertrekt van Calayate na Ormus, en heeft groote ramp door ſtorm en vermiſſen van afgedwaalde Scheepen. 48. Na de Roode Zee vertrekkende geeft laſt aan Don Goterre de Monroy, om Vlooten na de Maldives en elders te zenden. 52. Ontfangt verſcheide klagten van Don Goterre weegens geweldpleeging der Mooren, en hun voornaam Kapitein. 56. Soekt de aanwaſſende baldaad des Konings van Bantam in te toomen. 68. Te Goa aangekoomen vind *zig misnoegt*, over het opziender-ſchap van F. de Alkaſova aldaar. 71. Steld order op verſcheide plaatzen en zend Antonio de Saldagna na Arabien. 74. Werd aangenoopt, om eene Veſting op Kolombo in 't Eiland Ceilon te maaken. 87. Vertrekt daar toe van Cochin, na Ceilon, en heeft veel teegenſpoeden op reys. 88. Een Veſting op Kolombo willende maken, vind groote teegenſtand van de Mooren. 89. Die daar over met hen in gevegt komd en overwinning behaald. 90. Vind gebrek aan kalk en kalk-ſtof, en krygt des Konings gunſt op zyde. 92. En maakt hem by die gelegentheid, Cynbaar aan den Koning van Portugaal, over geleeden leed. 93. Geeft de Sterkte op Ceilon een naam, en ſteld een Opperhooft te Colombo. 95. Vertrekt van Ceilon na Cochin en verlieſt een Galey door ongeluk. 95. Wil insgelyks een Sterkte op Coulon maken, dat hy om andere voorvallen na laat. 96. Word van den Koning belaſt een Sterkte op de Maldivez te doen maken. 97

Lopo de Villalobos, door Soares met een wonder kleen Scheepje van Kalayate na Portugaal aan den Koning afgezonden. 48

M.

Malacca door bezorging van Lopo Soares teegen 't geweld des Konings van Bantam behouden. 69. En van den Koning van Bantam aan twee zyden benaaud. 107

Mal-

Maldiva, een voornaam Eiland onder d'andere Maldives genoemd, daar den Koning zig onthoud. 97
Manſlag om de wil van een ligt Vrouwmens begaan. 53
Meliapor verwoeſt, en weder opgebouwd van de Portugyzen, St. Thomè genoemd. 78
Menſch-eters Gueos, hoedanige ontrent Siam te vinden zyn. 116
Minzaamheid, hoe en wanneer nut en profytelyk onder de Groote. 8
Mir Hocem, een Moor die alſinds door liſtigheid groot word. 20-23. Stookt het volk teegen Raas Suleiman op. 28. ziet Coge Sofar.
Miramirzam, Moors Kapitein van Aden, draagt Lopo Soares de ſleutels der Stadt met een fraye reeden op. 14. 15
Misdadigers hoe by de Siammers beloond, als ze wilde Beeſten overwinnen. 125
Moordadig ſtuk van twee Portugyzen aen haaren Kapitein begaan. 49
Moordenaar van een ligte-kooy vry geſprooken, beloond zyne verloſſers byſter ſlegt. 54
Mooren wrevelmoedig van aard, ſoeken dikwils d'inborſt der Gouverneurs te doorpolzen. 10
Mooren van Calicut en Malabar kanten zig teegen Lopo Soares over 't maken van een Sterkte op Kolombo. 89
Moorſe gevegten en Rooveryen verſcheidentlyk gedraayboomd. 51-60 &c.

O.

Oyas, hoedanige Heeren of Hertogen by de Siammers 124
Olifanten worden de beſte op Ceilon gevonden. 83
Olifanten, Oſſen, Buffels en Peerden, zeer veel in Siam te vinden. 117
Ooſt-Indiaanſche Koningryken in haar gelegentheid der Landſchappen door d'onderſcheide omkeering van een Hand verbeeld. 112
Oproer te Baticale over 't weg voeren van levens middelen, daar eenige Portugyzen ſneuvelen. 10

P.

Palmboomen en Cocos-noten in haar nuttigheid op Ceilon beſchreeven. 83
Pegu en Tongu, hoedanig Goud en Silver-Ryk. 123
Petrus Martyr aan den Soudaan van Cairo gezonden over mishandeling eeniger Kriſtenen. 23
Portugyſſe Edelluyden en Kavaliers gaan in menigte onder Lopo Soares op de Vloot na Indiën. 4
Portugyzen, met hun tween begaan een moordadig ſtuk aan haaren Kapitein. 49
Portugyzen in ſchermutzeling met de Mooren 54. Van wat ſtaatzugtige gebreeken behebt. 72
Preſte Jan Koning der Abyſſen, door den Koning van Portugaal aangezogt 5. Zyn Gezant heeft eenige raare ſporrelingen met zommige Kapiteinen 37. Deſſelfs volk overwind de Moorſe Koning van Adel, en laat'er een Zangliet aan zyn Hof van maken. 45. 46
Ptolomeus d'Aardbeſchryver, wat

kennis van Ceilon had. 80

Q.

Quelins, hoedanigen Volk uyt Cormandel, by de Siammers ſeer geagt. 122

R.

Raes Suleiman weigerd Mir Hocem binnen Juda te laaten, en handeld hem voorts trouweloos 29. Tragt zyn volk de vreeze voor de Portugeezen onder Lopo Soares te benemen 31. Daagd Lopo Soares tot gevegt uyt, die hem een mannelyk antwoord geeft 31. Zyn Sterkte op 't Eiland Camaran door Lopo Soares aangetaſt 36. Ziet verder Coge Sofar, letter C.

Rys aan een byzonder oort op Ceilon gevonden, heeft de naam Batecalon op de baan gebragt. 83

Rodiers bevegten groote zegen op de Vloot van den Soudaan, die Timmerhout na de Roo Zee bragten. 24

Roomſe Prieſters gaan met Duarte Galvaon, onder Lopo Soares na den Preſte Jan. 5

S.

Scheeptimmerhout over Zee na Egipten en de Roode Zee tot des Soudaans Vloot gebragt 23. Deſſelfs Vragtſcheepen van de Rodiers geſlagen. 24

Siam in zyn Grenzen beſchreven 114. Hoedanig Ryk in Krygsmagt, Olifanten en Buffels 117. 't Selve in zyn verſcheide Koningryken en Havens beſchreeven 118. Is zyn Koning geheel en al onderworpen en in eygendom. 124

Siammers dulden geen vreemde Natien in haar Legers 117. Bewoonen alleen twee Koningryken van neegen, daarhun Koning Heer van is 118. De ſelve in haar Afgodendienſt, Beelden Kerken, Prieſters en Kleedingen beſchreeven 119 120. Haar Tydreekening en Heemel-loop kennis beſchreeven 122. Haar Taal en meenigte geſchreven Boeken 123. Hoedanige vreugde Feeſten op de Riviere Menam houden 125. Alle haare oeffening en Feeſten, hoe na den Oorlog geſchikt 125. Zyn geneegen tot Onkuysheid, en jaloers van aard 125. 126. Hunne Afgoderyen met de Chineezen vergeleeken. 129

Siamſe Geeſtelyken en Prieſters in haar leevens-wys beſchreeven. 120. 121

Siamſe Vrouwen-roem, van de oorſprong van 't Belle-dragen. 126

Sineezen, ziet Chineezen letter C.

Soudaan van Cairo maakt in de Roode Zee een magtige Vloot klaar om teegen de Portugyzen na Indiën te gaan 11 12. Krygt gebrek aan Scheeps-hout om zyn Vloten uit te ruſten 23. Word door den Turk geſlagen 27. Zyn dood maakt een einde van dien Eertytel, welk aan den Turk overgaat. 30

Specery-handel uit Arabien, oorſaak van de Haven-Stadt Juda aan

aan de Roo Zee. 18
Speceryen, Verwen en Verſhout, hoedanig op Ceilon te vinden. 83
Suez de Scheeps-Haven van den Soudaan van Cairo aan de Roo Zee geleegen. 12
Sufo Lary en zyn makker beleegeren Goa. 60
Suf een vermogende Moor maakt d'Arabize Kuſt onveil, en word van Saldagna na geſpoord 74,75

T.

Tandt van zeker Heilig by de Koningen van Ceilon zeer hoog gewaardeerd. 85
Taprobana de naam van Ceilon by de Roomſe Geſanten van Keizer Klaudius. 80
Tent van Mechas Brocade uit den roof op den Koning van Adel verkreegen, aan Franciskus Alvares geſchonken om de Mis in te doen. 46
St. Thomas d'Apoſtel, hoe de Inwoonders van Cormandel 't Euangelium gepredikt heeft 77. Doet een wonderſtuk aan een ſtuk hout, ten dienſte des Konings van Meliapor. 78
St. Thomè, een Stadt, eertyds Meliapor genoemd. 58
Tongu en Pegu, hoedanig Goud- en Silverryk. 123

V.

Vaartuig dat zeer klein was, door Lopo Soares van Calayate na Portugaal gezonden tot aller verwondering. 48
Vloot des Soudaans van Cairo, te Suez aan de Roo Zee, uitgeruſt 11, 12. Wat daar teegen ondernomen wierd. 13,14
Vorſtendommen van Aſien, in drie voorname onderſcheiden. 111
Vreemdelingen, worden in de Siamſe Leegerbenden niet geduld. 117
Vrouwen in Siam meeſt verdagt van Onkuisheid. 126

W.

Water zeer duur binnen de Stadt Juda. 18
Weereld in haar op en ondergang hoe by de Siamſe Papen geleerd. 121
Wyndrinkers by de Siammers geſteenigd. 121

Z.

Zangliet aan 't Hof van Preſte Jan gezongen over 't ſlaan van de Moorſe Koning van Adel. 46
Zeila hoedanigen Stadt in Afrika, aan den uitgang van 't Roode Meir geleegen. 43

Berigt voor den Boekbinder om de Figuren te plaatzen.

Figuur { *Aaa.* 1. *Aaa.* 2. *Aaa.* 3. } tegen Pagina { 10. 51. 125. }

SCHEEPS-TOGT
door
FERNANDO PEREZ
d'ANDRADE,
als Opperhoofd der Vloot, uit laſt des Konings
DON MANUEL VAN PORTUGAAL,
Van *Malacca* afgezonden na de *Golf van*
BENGALE en Kuſten van
CHINA,
in 't Jaar 1516.

Verhaalende (behalven deſſelfs Ontdekking van 't Eiland SUMATRA, en deerlyk verbranden van een zyner ryk-gelaade Schepen en andere Rampſpoeden op zyn Togt na BENGALE en elders onder Stormen en Tempeeſten geleeden,) zyn Zeldzaame en onverwagte aankomſt in China; en Beſchryving van dat Koningryk.
Als mede zyn Onderhandeling met de Koningen van TERNATE en BANTAM.
Uit d'eyge Berigten en Order des Konings van Portugaal in 't Portugys beſchreven, door
JOAN DE BARROS,
Raadsheer en Hiſtori-ſchryver der zelve Majeſteit.
Nu eerſt uit d'Oorſpronklyke Taal in 't Nederduyts vertaald en met Land-Tafereelen, Konſt-printen en noodig Regiſter verrykt.

TE LEYDEN,
By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper 1706.

Met Privilegie.

3/

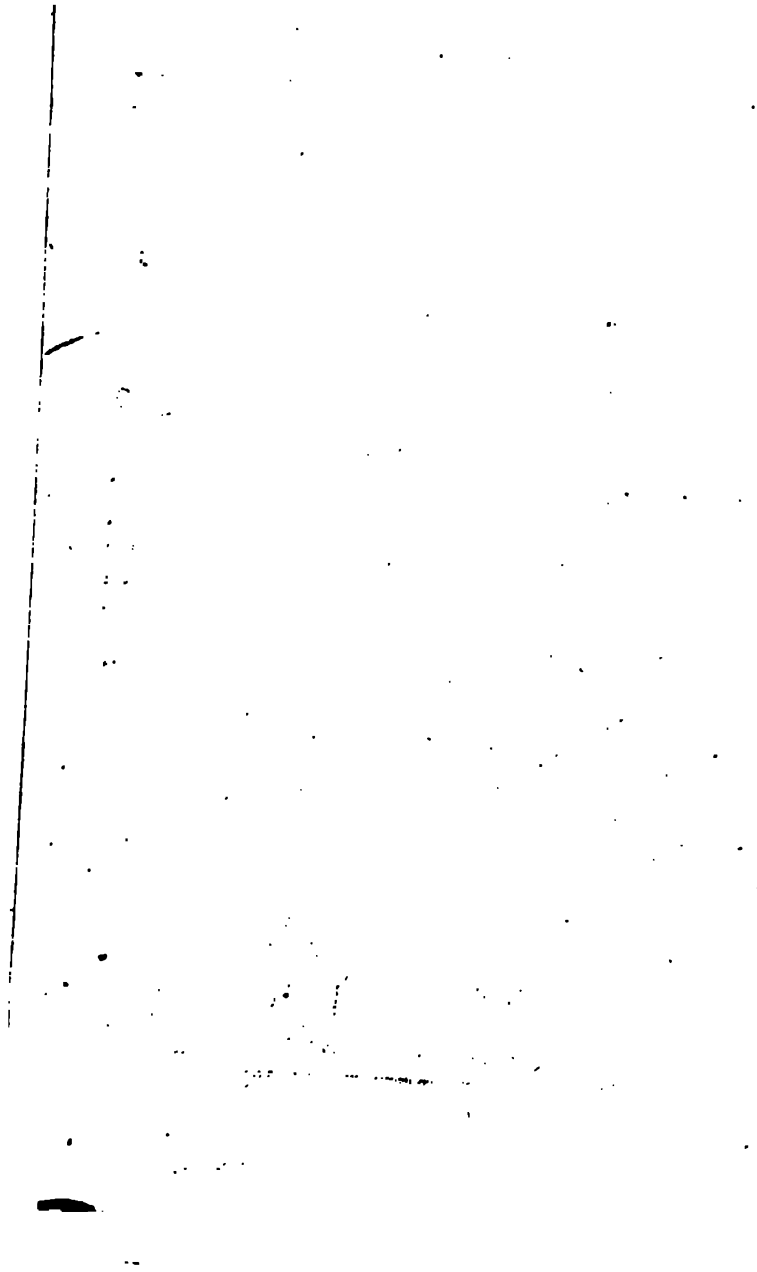

SCHEEPS-TOGT
door
FERNANDO PEREZ
d'ANDRADE,
gedaan van
MALACCA
na de Golf van
BENGALE
en de Kuften van
CHINA,
in 't Jaar 1516.

1516.

Vlyt van Alfonso d' Albuquerque tot dienst van zyn meester.

Boven en behalven de groote vlyt door Alfonso d'Albuquerque, zoo lang als hy in Indiën regeerde / en tot het veroveren der Koninkryken en Landen die door zyn dood aan dit Koninkryk bleeven / angewend / was hy nog daar op uit om alle de ewesten van alle die Oosterze Koninkryken en anden 't onderzoeken / tot welken einde hy arde om na den toestand van der zelver Vorsten te neemen / met de manier van haare Regeringe de Koophandel die aldaar in swang ging / tragde haar door allerhande middelen die hem moelyk waren / tot onze vriendschap te lokken; aan elke vlyt / (buiten verkorting van d'andere Landogden die hem nagevolgd zyn /) alles als een zen werk aan hem kan worden toegeschreeven; o dat hy naar het inneemen van Malacca, geh wy reeds gezegt hebben / in den korten tyd dat 'er in was / zyne Bodems na Siam, Malucco,

Bezending door hem gedaan.

1516. Pegu, Java en China afzond. En van Ormus, doen hy het zelve in kreeg / zond hy Fernando Gomes de Lemos na Cheque Iſmaël, Koning van Perſien, den welken in die tyd de ſchrik van alle die Volkeren was; en dat alles om den naam der Portugiezen van binnen in 't Land bekend te maken / nademaal hy zig de Zee-kant door kragt van Wapenen onderdanig gemaakt hadde.

Bevel op zyn vertrek van Malacca aan twee Kapiteinen.

Toen hy van Malacca vertrok / was een van de voornaamſte zaaken die hy Rui de Brito Patalim, die hy aldaar voor Kapitein gelaaten hadde / en naderhand aan Jorge d'Albuquerque doen hy hem na Cochy zond om dat ampt te bedienen / aanbeval / dat geen Koopvaardy-Schip van daar zoude vertrekken / of daar moeſt een ſchrander Portugies op wezen / om te verneemen na al het geen hy van alle die Geweſten verſtaan hadde / en hoe veel mylen die Oosterze Zee wel van daar was. Het welk deeze Kapiteinen in alle den tyd dat zy haar woon-plaats tot Malacca hielen / van waar zy ten tyde van haare Mouzons, waar van wy voor deezen geſchreeven hebben / derwaarts vertrokken / ook zoo volbragten.

Hier van had den Koning Don Manuël groote narigt gekreegen / niet alleen door de eerſte Bodens die Alfonſo d'Albuquerque zelf aan hem afzond / maar ook door de zorge die de gemelde Kapiteins daar over droegen. En gelyk hooggemelden Koning van de grootte van die Oosterze Geweſten / en de Rykdom die daar in was / mitsgaders van de natuurlyke en konſtryke dingen die daar in vielen / genoegzaam onderregt was / zoo beſloot hy een Vloot derwaarts te zenden / om de waarheid daar van te verneemen / en in zonderheid na Bengale en China, om dat men hem zeide dat het de Koninkryken van de grootſte Koophandel waren / en de rykſte en magtigſte die'er van de Kaap Comoryn tot onderen toe waren.

Nieuwe Vloot in Indiën na Bengale en China toe te ruſten.

Opperhoofd van de zelve.

Het gebied van deeze Vloot / die van vier zeilen zoude weezen / en die men in Indiën zoude toeruſten / gaf hy aan Fernando Perez d'Andrada, den wel-

welken in die Gewesten / en in sonderheid tot Malacca, blyken van syn bequaamheid / soo in deeze als in andere dingen van meerder aangelegentheid / gegeeven hadde; en die / gelyk wy gezegt hebben / met Lopo Soares vertrok / en dooz hem soo lang geholpen wierd tot dat hy in Indiën quam / om die ontdekkinge te gaan doen. Fernando Perez synen weg vervolgende / was d'eerste Haven die hy vond / de Stadt Pacem, synde de Hoofd-stadt van een van de Koninkryken van 't Eiland Sumatra, het welk de Landbeschryvers (hoewel verkeerdelyk) gezegt hebben dat vaste Land / en geen Eiland was / gelyk het is / noemende het selve Aurea Chersonesus. 1516.

Zyn eerste ontdekkinge. Verkeerde mening van 't Eiland Sumatra. Desselfs rykdóm in Peper en anders.

Hy had last om aldaar Peper in te neemen / om dat dat goet daar in meenigte is / beneffens nog andere goederen de welke zeer gewild in China syn / welk Land hy van meening was eerst te gaan ontdekken / en daar na / na Bengale en de Kust van Pegu te gaan.

Tot Pacem vond hy Gaspar Machado, met eenige Portugiezen die aldaar dooz last van den Kapitein van Malacca waren / om de Jonken, de welke volgens de bestelling van Jorge de Brito, na de Factory van Malacca geschikt waren / en na Bengale en China gingen / met Peper af te laden; het welk een van de vooznaamste redenen van het ontvolken van die Stadt was / gelyk wy hier voozen verhaald hebben.

F. Perez komt tot Pacem.

Redenen van 't ontvolken van Malacca.

Manuel Falcon ging mede met een Galey / en vaardigde na Malacca alle de Schepen die aldaar van Bengale, Cormandel en Cambaya quamen / om met haare goederen derwaarts te zeilen; het welk de Moozen sonder soodanig een bedwang niet en wilden doen / en dat om de haat die sy ons toe droegen / soo dat sy haar best deeden om alle de goederen / soo de geene die aldaar te lande vielen / als de geene die men na Malacca vervoerde / aldaar te trekken / om de selve daar te vertieren / en ons daar dooz den moet tot het bevolken van die Stadt te beneemen / om dat het Land in zig

1516. niets had dat ons sonde konnen aanmoedigen om het selve te bebouwen.

Fernando Perez ondertusschen door den Koning van het Land met groote eer ontfangen synde / en beginnende dien handel / of ook de afslading van de Peper, redelyker wyze te verstaan / soo gebeurde het dat het Schip daar Jan Impole Kapitein en Factoor op was / door d'onagtzaamheid van 't Bootsvolk / van een brandende keers / daar men mede na beneden ging om water te krygen / met alle de goederen die onder den overloop lagen / in de brand raakte / soo dat maar de bloote romp van 't Schip en al het volk behouden bleef. Fernando Perez sig daar door (alsoo het het grootste Schip van de Vloot was /) van syn voornemen verstieken siende / en dat / soo hy na een ander wilde wagten dat men hem tot Malacca soude beschikken / om een andere lading Peper in te nemen / hy het Mouzon en de tyd soude verliezen om na China te vertrekken / soo besloot hy na Malacca te gaan / en met de goederen die men hem in de Factory soude inzetten / en het verdere dat hy uit dit Koninkryk medegenoomen / en uit den brand geborgd had / een reis na Bengale te doen / die Haven eerst te ontdekken / en dan na China te zeilen.

Brand in een Schip.

Syn voornemen eer hy na Bengale gaat.

Ondertusschen om aangenaamer tot Bengale te syn / soo nam hy voor eenen Jan Coelho met het Schip van de Moor Gromalle, Namaagschap van de Gouverneur van Chatigam, met de brieven en het bescheid daar wy hier na van zullen melden / als wy van het geen hy in de zaaken van Jan da Silveira deede / zullen spreeken / voor uit te zenden. Hy dan tot Malacca aangekoomen synde / om van daar / als gezegt is / na Bengale te gaan / wilde Jorge de Brito, die aldaar als Kapitein gebood / het selve geenzints toestaan / maar daar en teegen verzogt hem uit den naam des Konings / dat hy eerst na China wilde gaan / alsoo hy syn Majestept grooten dienst daar meede soude doen / waar toe hy veele reedenen bybragt; welker voornaamste was dat Jorge d'Albuquerque, Rafaël Pe-

Pereſtrello met de Jonk van een Hoopman die al- 1516.
daar woonde / genaamd Pulate, derwaarts ge-
zonden had / welken Pereſtrello het ſcheen dat al-
daar opgehouden wierd / om dat de tijd dat hy te
rugge wierd verwagt / al voorby was / zoo dat
om die en andere redenen den dienſt van zyne
Majeſteyt en de weelſtand van Malacca betreffen-
de / Fernando Perez eindelyk op den tweaalfden Vertrekt na
Auguſti des Jaars 1516. na China vertrok / niet- China in plaas
tegenſtaande het daar toe veel te laat was; be- van na Benga-
halven nog dat het op de geheele reis zoo ſtil was / le.
dat hy eerſt in 't midden van September in 't ge-
zigt van de Kuſt van 't Koninkryk Cochinchina
quam / alwaar / om dat het in 't leſt van de Mou-
zon was / hy een harde tegenwind kreeg / waar
door hy met alle de Scheepen die hy by hem had / Zyn tegen-
uitgezeilt dat van Duarte Coelho / op de Kuſt van ſpoed op de
't Koninkryk Choampa verloor / van waar hy na reis.
de Rivier Menam zeilde / die midden door het Ko-
ninkryk Siam loopt / alwaar gelyk wy hier voo-
ren reeds gezegt hebben / hy overwinterde.

Op die Kuſt liep Fernando Perez veel grooten
gevaar van zyn leeven als hy in den geheelen ſtorm
gedaan had / en dat om dat eer hem den gemel-
den ſtorm / na d'uitgeſtaane ſtilte overquam / hy
water gebreek hebbende / hy op een Karaveel / daar
Antonio Lobo Falcon Kapitein op was / over-
ging / en laſt aan d'andere Scheepen gaf dat zy
altyd in zyn gezigt langs de Kuſt zouden zeilen /
om dat hy aan land wilde gaan om het zelve te
ontdekken / en te zien of hy aldaar water konde
krygen / het welk gelukkende / hy haar een teeken
zoude doen. Hy dan aldus zoo digt als hy kon
langs de Kuſt zeilende / om te zien eenige kennis
daar van te krygen / zoo zag hy daar eenige groen-
te / het welk hem deede hoopen dat hy daar wa-
ter zoude vinden / weshalven hy het Anker liet
vallen / en met twee kleine ſtukken / een Konſta- Gaat aan
pel / Antonio Lobo, Kapitein van 't Karaveel / en land om water
eenige Matroozen in alles negen Perſoonen / met te halen.
de noodige water-baten / in een Sloep overſtapte.

1516. Aan land gekoomen zynde / liet hy twee jongens in de Sloep / die een weinig van land was / met laft / zoo zy ietwes vernaamen / een teeken met een van de ſtukjes te doen. Dog zy hielden zoo goede wagt / dat ze / vermits de groote ſtilte die'er doen was / uit de ſloep traden / en onder eenig geboomte aan land gingen ſlapen / welker een denkende om het geen hem belaft was / op handen en voeten kruppende / zonder zig te derven vertoonen / zig na de water-plaats begaf / alwaar hy Fernando Perez vond die zyn vaten met water vulde / den welken hem ziende koomen / vraagde wat dat beduide; dog de jonge gaf hem geen antwoord / maar deede hem een teeken met de vinger dat hy ſwygen zoude. Fernando Perez meenende dat hier wat onder ſchuilde / ging wat aan een kant met hem / op dat d'andere het niet hoozen zouden. Hier op zeide de Jongen teegen hem / dat zy vermids de groote ſtilte onder een Boom niet verre van de Sloep waaren gaan leggen / en dat zy haar houdende of ze ſliepen / een weinig daar na gezien hadden dat de ſloep op droog lag / en agter de zelve meer als vyftig man / en dat dat d'oorzaak was dat hy zoo op handen en voeten was koomen aankruipen / en dat zyn maat zig in 't gezigt van de Sloep verborgen had / om te zien wat dat volk in haar zin had.

Wat daar op gebeurt.

Verhaal van een jongs die zy op de wagt geſtelt had.

Fernando Perez dit alles alzoo aangehoort hebbende / en ziende het gevaar daar hy met al zyn volk in ſtak / beſloot het zelve aan Antonio Lobo te verſwygen / ende zeide alleen teegen hem / dat hy daar met het volk zonde blyven / en zoo weinig gerugt maaken als hem mogelyk was / en dat hy ondertuſſchen eens zoude gaan zien wat daar van was / dat de jongen hem gezeit had / alzoo het hem wel een droom ſcheen te zyn / nademaal hy / volgens zyn eigen zeggen / zoo eeven aan de voet van een boom geſlapen had. Waar op hy een lang en een Schild neemende / gebood hy de jongen dat hy voor uit zoude gaan. Dog deeze zeide hier op teegen hem dat hy meede op handen

en

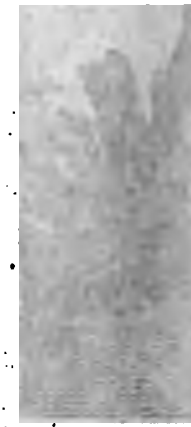

Bbb 1

en voeten zoude kruipen / gelyk hy gedaan had / om niet gezien te werden; daar Fernando Perez hem tot antwoord op gaf dat hy zulk gaan al ontwent was / en dat hy maar doen zoude het geen hy hem gebooden had / en dat hy geen vreeß zoude hebben. Gaande dan aldus zoo ſtil als hy konde / doen hy ter plaatze quam daar d'andere Jonge verborgen was / zag hy dat de ſloep op droog gehaalt was / en de ſtukjes daar uit / en veel volk daar agter met Lancen en Boogen / zynde na zyn giſſing wel omtrent zeventig. Dit alles na behooren afgezien hebbende / keerde hy weeder ter plaatze daar hy Antonio Lobo gelaten had / tegen wie hy zeide / om zyn volk niet te verbazen / dat hy wel gedagt had dat het een droom van de jonge was: verhaalende verder dat ze beide onder een boom in ſlaap gevallen waaren / zoo dat de ſloep op droog was geraakt / en dat daar agter tien of twaalf mannen van 't Land waaren / weshalven hy goet vond dat zy met haar alle ſtilletjes na de boomen zonden gaan daar de jongens lagen / en daar een groot geſchreeuw geeven / en zig dan voorts meeſter van de ſloep maken: want zoo zy met de Swarte in gevegt raakten / dat zy moogelyk volk van het land zouden roepen / en dat zy het dan zeer quaad zouden hebben om aan haar Schip te komen. 1516.

Wat hem hier op wedervaard.

En aan zyn Volk gelaſt te doen.

Dit alzoo gezegt zynde / nam hy de voortogt / en zoo haaſt als hy ter gezeide plaatſe gekoomen was / gaf hy en alle zyn volk een groot geſchreeuw / waar op de Swarte zoo ſchielyk begonden te vlugten / dat de meeſte van haar hun geweer agter lieten. Ons volk dit ziende / waaren niet leui om de ſloep in't water te brengen / en daar in te ſpringen / om weeder na het Schip te keeren. Fernando Perez ſig alzoo behouden ziende / zond aanſtonds een Volk die hy meede genoomen had / na de Swarte die weg geloopen / doch wat bedaart zynde / weeder aan't keeren waaren / na dat zy het klein getal van d'onze gezien hadden. Na dat zy zoo digt gekoomen waaren dat ze malkander

1516. der konden verſtaan / liet Fernando Perez haar het geweer en andere dingen die ze agter gelaaten hadden / weeder brengen / waar door ze zoo goede vrienden wierden / dat de onze met haar hulp niet alleen water genoeg kreegen / maar ook daags daar aan oorzaak was dat Fernando Perez na dat ze teegen hem gezegt hadden dat ze een woonplaats daar digte bp hadden / aan zyne andere Schepen / de welke haar wat verder van Land hielden / liet weeten dat ze bp hem zouden komen / zoo dat zp alle zoo doende / niet alleen water / maar ook ververſingen van Hoenderen en andere eetwaren in overvloed kreegen.

En hoe dit alles beter uitvald als gemeend was.

Krygt van alles de vol-op.

Dit dan alzoo gelukkig voor ons volk / en beter als zp gedagt hadden / tot haar groote vreugde uitgevallen zynde / vertrok Fernando Perez na een Eiland genaamd Poele Candoor. POELE in de Maleitze taal / is een Eiland te zeggen / en Candoor is de eige naam van 't Eiland; waar uit men verſtaan kan dat als wp in dit Verhaal van Poele ſpreeken / wp daar mede een Eiland meenen / zoo dat het geen eigen naam van een zaak is. In dit Eiland / niet tegenſtaande het zelve weinig bevolkt is / na dat het zeer bevaren word / om aldaar water in te nemen / en de Schepen zomwylen ook te kielhalen / zoo zyn daar egter zoo veel Hoenders die de zelve aldaar laaten / dat de onze daar van na wens kregen / mits gaders nog veel ander Gevogelte / dat aldaar in overvloed is / en inzonderheid zoo veel Schildpadden en Vis / dat men'er geheele Schepen mede zoude konnen afladen. En de reden waarom zulks de onze vreemder voorquam / wyl zp de zelve nooit in die Geweſten gezien hadden / was dat ze eenige ſchillen van bruine Eyeren zaagen / ten tyde als de zelve nog onder ons gevonden worden / want het was in 't leſt van September.

Wat Poele Candoor in de Maleitze taal is.

Fernando Perez van daar vertrokken zynde / begaf ſig na 't vaſte Land / waar door men van Malacca na 't Koninkryk van Siam gaat / en quam tot Patane aan / het welk onder het zelve Koninkryk

Komſt tot Patane.

rijk is / daar veel Schepen van Chys, Lequios, en Java, mitsgaders aan alle die omleggende Eilanden koomen / om dat de koophandel aldaar zeer groot is / en nu vermits het inneemen van Malacca door de onze / nog merkelijk is aangegroeid. Eindelijk maakte Fernando Perez Vreede met de Gouverneur van 't Land / op dat onze Schepen derwaarts mogten gaan / en de haare tot Malacca koomen. Van daar doorliep hy alle de Havens van die Kust / zoo dat hy Jorge de Brito aanstonds mede derwaards zond / gelijk ook alle d'andere Kapiteinen van Malacca deden / alzoo zy bevonden dat die vaard zeer voordeelig was / zoo lang als men de Vrede zoude houden. 1516.

Groote Koophandel aldaar.

Maakt Vrede met de Gouverneur.

Toen Perez tot Malacca quam / vond hy dat Rafaël Pereſtrello, die hy ging zoeken / onlangs van China was wedergekeerd / den welken hem zoo veel dingen van zyn Reis vertelde / en van de groote winſt die hy op de zelve gedaan had / dat Fernando Perez en alle die van zyn Vloot daar door zoodanig ontſteeken wierden / dat hy voor beter oordeelde die Reis eer als die van Bengale te doen. Waarom hy dan ook aanstonds na Pacem vertrok / om zyn lading Peper aldaar in te nemen / om dat dat het beſte was dat hy derwaarts konde voeren.

Ontſteking tot winſt door een vertelling.

Hy bleef aldaar tot May toe / in welken tyd Simon d'Alcaſova, zynde een van de Kapiteinen van zyn Vloot / gelegentheid kreeg om zyn Schip in Indiën te gaan afſlaaden / en van daar weder te keeren. Perez ondertuſſchen van Pacem na Malacca vertrokken zynde / quam aldaar kort na dat Jorge de Brito, zyn Kapitein overleden was / zoo dat'er een groot verſchil tuſſchen Nugno Vas Pereira, Swager van den overledenen / en Antonio Pacheco, Opperhooft van de Tee / was / wie hem in dat ampt zoude navolgen / gelijk wy hier voren reeds gemeld hebben. Perez deede genoeg zyn beſt om haar te vereenigen / doch ziende dat het al in Junius was / des Jaars 1517. zynde den tyd dat hy vertrekken moeſt / om het Mouzon na 1517.

Twiſt over de navolging in 't Kapiteinſchap op Malacca.

Chi-

1517. China niet te verliezen / zoo liet hy haar verſchil eindigen zoo zy beſt konden. Zyn Vloot beſtond in agt Schepen / daar Kapiteinen van de zeven op waren / Simon d'Alcaſova, Jorge Maſcarennas, Jorge Botello de Pombal, Antonio Lobo Falcon, Pero Soares, Manuel d'Oranjo, en Martin Guedez, waar mede hy op den zeventienden Auguſti deſ zelven Jaars aan 't Eiland Tamao aanquam / dat de onze Beniaga noemen / het welk Handelplaats te zeggen is; zynde een woord dat aldaar zoo wel bekend is / dat het nu al inlands is geworden. De reden van die naam is / dat alle de Vreemdelingen die na het Landſchap van Cantam gaan / zynde de Ooſtelykſte Zee-plaats van 't Koninkryk China, aldaar volgens 't gebod deſ Konings moeten aanleggen / om dat het drie mylen van het vaſte Land is / en dat de Zeevarende lieden haar aldaar voorzien van al het geen zy van nooden hebben. Het luſt ons derhalven hier van eenige byzondere dingen dies aangaande te ſpreeken / en een begin van het beſchryven van het Land en deſſelfs Inwooners te maaken; waar na wy mede van de Stadt Cantam, het hoofd van een der Landvoogdyen van 't gemelde Koninkryk / daar Fernando Perez geweeſt is / en zyn ganſchen handel gedreven heeft / zullen gewagen.

Toeſtand van een Vloot.

Wat het woord Beniaga beduid.

Voorneemen des ſchryvers om van het land van Cantam te ſpreeken.

Het groot Landſchap / (zoo men zulk een naam aan dat gedeelte van het Aardryk kan geeven) het welk wy China noemen / is het alder-Ooſtelykſte van Aſia, waar van het grootſte gedeelte door den grooten Oceaan beſpoeld word / op de zelve wyze als ons Europa, het welk daar regt teegen over ſtaat / beginnende van 't Eiland Calais, Want gelyk het zelve van dit Eiland af door de West-Zee omcingeld word / en aan de Kaap Finiſterræ eindigt / zoo loopt het na het Noorden / tot dat het komt aan het Koninkryk Denemarken, en een grooten Boezem maakt / die wy de Oost-Zee noemen / tuſſchen Poolen en Noorweegen. met het verdere dat zig met Lapland en andere Gewesten ons onbekent / gaat voegen: even zoo is het ook met

Vergelyking van het omcingelen door de Zee van Aſia en Europa.

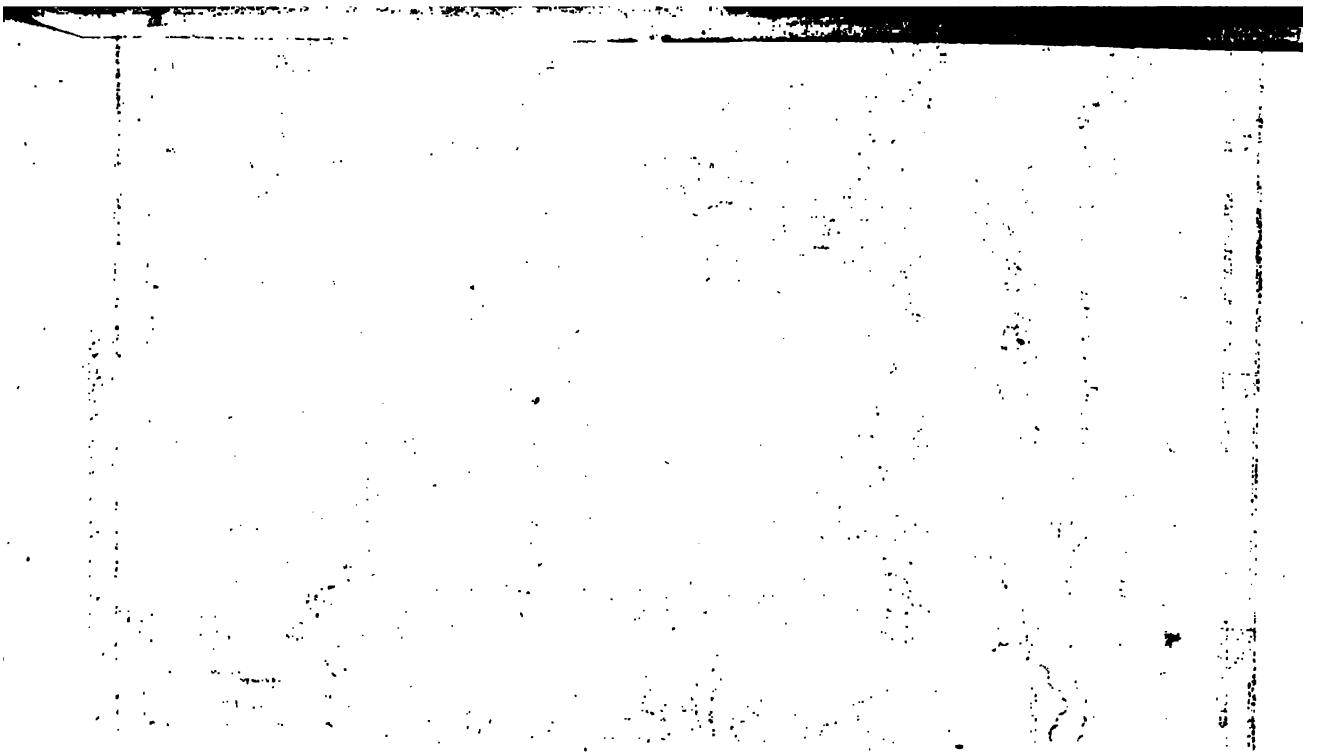

met dit Landſchap dat wy China noemen / beginnende van het Eiland Aynam, zynde het Weſtelykſte van dien / palende aan het Koningryk Cacho, dat wy Cochinchina noemen / het welk daar aan hoozd. De Zee omcingeld het na het Zuiden / en loopt aldus na de ſtreek die de Zee-vaarende lieden Ooſt-Noord-Ooſt noemen / het zelve zoo veel als het kan / na het Noozden omvangende / tot dat het komt aan de Oſtelykſte punt van dien / daar de Stadt Nimpo leid / die de onze op een bedozve manier Liampo noemen. Van daar loopt het teegen het Noozd-Ooſten en het Noozden / en maakt een ander zeer diepen Boezem / hebbende booven zig een andere Kuſt teegen over de benedenſte / waar dooz het boven-land ſtaat onder de Noozdelyke deelen / daar de Tartaren of by haar Tatas woonen / daar zy in geſtadigen Oozlog mee zyn. 1517.

Beſchryving van China.

Deeze gelykenis tuſſchen deeze twee einden van de bewoonde Aarde / beſtaat niet zoo zeer in de gelegentheid van de Graden / als in de Land-gedaante zelf. Want het Eiland Calais is op de hoogte van zeeven en dertig Graden ſchaars van onzen Noozdpool / en een groot gedeelte van ons Europa eindigt / dooz zoo veel als aan ons bekent is / op de hoogte van twee en 't zeeventig graden. Wat het Eiland Aynam aan gaat / dat leid op negentien graden / en het Koninkryk van China, daar het zelve aan paald / op de zelve manier als Calais met ons Europa, eindigd aan de zyde daar wy kennis van hebben / op vyftig graden hoogte / boven het geen waar meede het aan het zelve nog verder vaſt is. Van welke tuſſchen-wyte wy van de groote uitgeſtrektheid van dit land konnen oozdeelen. Want het zelve / als men daar van volgens de maat der Land-beſchryvers ſpreekt / is breed een en dertig graden / en ons Europa vyf-endertig. Van de lengte ſpreeken wy niet / om dat wy zulx / uit oozzaak van het onderſcheid der teegen malkander geſtelde dingen / (in 't Grieks Paralellen) die wy dooz het tuig of gereedſchap dat men in het op-

Onderſcheid tuſſchen de twee einden van de Aarde.

Groote van 't Koningryk China.

1517. opmaken van Land-Tafelen gebruikt / nog niet genoegſaam klaar bevonden hebben.

Wy zullen derhalven alleenelyk hier / een wonderlyke zaak zeggen / van het geen dit Koningryk van China in zyne breedte heeft; zynde de lengte in opzigt zoo als wy de Graad-ſtelling van het Aardryk reekenen: namendlyk dat tuſſchen de drie-en-veertig ende vyf-en-veertig graden aldaar een muur is die van het Weſten van een Stadt genaamt Ochioy, de welke / gelyk als den ingang en de dooztogt van dat geweſt / tuſſchen twee zeer hooge Bergen ſtaat / van het weſten na het Ooſten loopt / tot dat ze in een ander groot Gebergte komt / het welk in de Oost-Zee een zoort van een Kaap maakt / welkers lengte meer als van tweehonderd mylen ſchynd te weezen.

Wonderlyke groote muur tot een landſcheyding.

Deeze muur zeit men dat de Koningen van 't gemelde Koningryk China hebben laaten maaken / om de Volkeren die wy Tartaren, en zy Tatas of gelyk andere Tankas noemen / wederſtand te bieden / niet teegenſtaande dat verder als de muur teegen het Noozden / daar nog een Land is dat op deeze Tatas gewonnen is. Deeze voozſchreeve muur ſtaat in een Land-kaart van dat geheele Koningryk / die dooz de Chiis gemaakt is / waar in alle de Bergen / Rivieren / Steeden en Dorpen van dat land / naam voor naam geſtelt zyn. Welke Land-kaart wy van daar dooz een Chy, om dezelve beneffens eenige van haare Boeken / die wy meede gekreegen hebben / te vertalen / hebben ontboden. Van te voozen hadden wy meede een klein Boek van de Weereld-beſchryving / met tafelen van de gelegentheid van het land / en een uitlegging daar op / op de wyze van een Dag-reis / in onze handen / dog ſchoon die muur daar niet aangeteekent ſtaat / waaren wy daar van al wel onderregt. En het geen zy ons dien aangaande te verſtaan gaven / was dat dezelve niet doorgaande duurde / maar alleen dat'er tuſſchen de Chiis en de Tatas een reeks van zeer ruwe Bergen ſtond / en dat die muur aan eenige dooztogten gemaakt was / dog

Reeden van deſſelfs opwerping.

Chineeſſe Land-kaart.

Ruwe bergen tuſſchen de Chineezen en de Tatars.

Dit Landſchap dat wy China noemen / be- 1517.
ginde van het Eiland Aynam, zynde het Weſ-
te van dien / palende aan het Koningryk Ca- Beſchry-
dat wy Cochinchina noemen / het welk daar ving van Chi-
hoozd. De Zee omcingeld het na het Zui- na.
en loopt aldus na de ſtreek die de Zee-vaa-
lieden Ooſt-Noord-Ooſt noemen / het zelve
veel als het kan / na het Noozden omvangen-
tot dat het komt aan de Ooſtelykſte punt van
/ daar de Stadt Nimpo leid / die de onze op
bedoozde manier Liampo noemen. Van daar
t het teegen het Noozd-Ooſten en het Noozden/
maakt een ander zeer diepen Boezem / hebben-
ooven zig een andere Kuſt teegen over de be-
niſte / waar dooz het boven-land ſtaat onder
Noozdelyke deelen / daar de Tartaren of by haar
s woonen / daar zy in geſtadigen Oozlog mee

Deeze gelykenis tuſſchen deeze twee einden van Onder-
bewoonde Aarde / beſtaat niet zoo zeer in de gele- ſcheid tuſ-
gheid van de Graden / als in de Land-gedaante chen de twee
einden van de
Want het Eiland Calais ig op de hoogte van Aarde.
en en dertig Graden ſchaars van onzen Noozd-
/ en een groot gedeelte van ons Europa ein-
/ dooz zoo veel als aan ons bekent ig / op de
gte van twee en 't zeeventig graden. Wat het
nd Aynam aan gaat / dat leid op negentien
den / en het Koninkryk van China, daar het
e aan paald / op de zelve manier als Calais
ons Europa, eindigd aan de zyde daar wy
nig van hebben / op vyftig graden hoogte/bo-
het geen waar meede het aan het zelve nog ver-
baſt ig. Van welke tuſſchen-wyte wy van de
te uitgeſtrektheid van dit land konnen oozde-
Want het zelve / als men daar van volgens 't Koningryk
maat der Land-beſchryvers ſpreekt / ig breed China.
en dertig graden / en ons Europa vyf-endertig.
n de lengte ſpreeken wy niet / om dat wy zulx /
oozzaak van het onderſcheid der teegen malkan-
geſtelde dingen / (in 't Griehs Paralellen) die
dooz het tuig of gereedſchap dat men in het

op-

1517. haar Koophandel drijven. En daar in koomen ſy met de Grieken over-een / de welke zeggen Conſtantinopolis, Adrianopolis, enz. zynde Steden die zy ter eeren van Conſtantinus en Adrianus gebouwd hebben. Met de meeſte Dorpen gaat het ook zoo/ want ze eindigen met de Letter-greep Cheu, die een Dorp beteekend. Dog in andere geringer woonplaatzen / niet tegenſtaande daar meer als drieduizend menſchen in zyn / word dit zoo niet in agt genoomen; ook maaken zy geen ander onderſcheid tuſſen de Dorpen en Gehugten, ter oorzaak van weinige of veele Inwoonders der zelve / als dat wanneer de zelve bemuurd zyn / gelyk de Steden / het Regt aldaar geoeffend word / en diergelyke andere zaaken van aanzien meer / binnen de zelve gepleegd worden. Want gelyk ieder van deze vyftien Land-voogdyen of Landſchappen een Stadt heeft die de Hoofd-Stadt is / die alle d'andere Steden daar voor moeten erkennen / en haare zaaken aldaar op hooger Regt beroepen / zoo gaat het met de Dorpen en de Gehugten mede / alzoo de eerſte zig in diergelyk geval aan de kleinder Steden / en de laatſte aan de Dorpen moeten voegen. Dog aan de Hoofd-Steden gaan allerley beroepingen / zoo de geene die het Land als die het Regt betreffen / als ook van Koophandel en Oorlog / daar de Opper-Landvoogden van dat Landſchap haar woonplaats hebben.

Onderſcheid der Dorpen.

Wat tot hunne Regtshandhaving behoord.

De eerſte en de voornaamſte daar van / die zy Tutam noemen / is den geen die de zaaken de welke tot de welſtand van 't Land en het oeffenen van het Regt behoozen / waarneemd. De Beſtierder van de Koophandel heet Concam, en het algemeen Opperhoofd van den Oorlog / Chumpin. En ſchoon ieder van haar een groot getal Amptenaars onder zig heeft / waar mede zy haare Ampten en het beſtier harer eigene huizen waarneemen / in een het welk het voornaamſte van de Stadt / en daar toe afzonderlyk geſchikt is / zoo koomen ze egter alle drie by malkander op zeekere dagen / om de voornaamſte zaaken die hun overgekoomen zyn / zaa-

By-eenkomſten.

men

men te overleggen / en met rypen raade te besluiten. 1517.

Hy behouden die Ampten in die Stadt niet meer als drie Jaaren / en daar-en-booven wozden zy dikwils / zonder dat zy het eens weeten / de voet ter halver tyd dwars gezet / en elders verplaatst; en dat om zeer ligte oozzaaken / want zoo ze grofselyk gezondigd hebben / wozden ze zeer streng gestraft / ja zulks tot de dood toe / het welk in deezer voegen toegaat. Hoe lang d'Amptenaren haare ampten bekleeden.

Den Koning of Vorst van dat groot Keizerryk verkiest onder alle die geene die op hem passen / of die met hem verkeeren / een daar hy zig het meest op betrouwd / en geeft hem drie maal te drinken van de Wyn die zy aldaar gebruiken / het welk vooz een Eed verstrekt. Daar na verzend hy hem na een van deeze Landschappen / met zulk een magt en gezag / dat hy elk-een na de hoedanigheid van de misdaad kan straffen / zonder den Koning daar in te kennen / en dat zoo geheim als het eenigzins moogelyk is. Want schoon zy haare bestellingen dooz den Koning onderteekend / medeneemen / zoo melden die egter in 't algemeen niet anders / als dat ze hem zullen gehoozzaamen / dog de plaats werwaarts zy geschikt zyn / wozd niet uitgedrukt; want de geene die de gemelde Bestellingen opmaken / weeten het zelf niet / maar alleen den geenen aan wien den Koning zulks mondeling gezegt heeft. Verkiezing van hooge Amptenaars.

Als zy met die volmagt vertrokken zyn / koomen ze ter plaatze daar den Koning haar geschikt heeft / en zonder zig aan iemand te laten kennen / ziet en hoozd hy hoe zig een ieder in zyn Ampt dzaagd. Na dat hy genoegzame kennis van een ieders gedrag gekreegen heeft / zoo is 't dat hy op den dag als de dzie Land-voogden hy malkander komen / agter haar gaat / als of hy ietwes verzoeken wilde: en na dat hy de volmagt of bestelling die hy van den Koning heeft / heeft vertoond / staan zy van haare stoelen op / en gaan vooz hem over end staan. Hier op gaat hy in haar plaats zitten / en d'andere verwagten het vonnis dat zy Hoe die Amptenaars in haare regering te werk gaan.

1517. haar Koophandel drijven. En daar in koomen ze met de Grieken over-een / de welke zeggen Conſtantinopolis, Adrianopolis, enz. zynde Steden die zy ter eeren van Conſtantinus en Adrianus gebouwd hebben. Met de meeſte Dorpen gaat het ook zoo / want ze eindigen met de Letter-greep Cheu, dat een Dorp beteekend. Dog in andere geringer woonplaatzen / niet tegenſtaande daar meer als drie duizend menſchen in zyn / word dit zoo niet in agt genoomen; ook maaken zy geen ander onderſcheid tuſſen de Dorpen en Gehugten, ter oorzaak van weinige of veele Inwoonders der zelve / als dat wanneer de zelve bemuurd zyn / gelyk de Steden / het Regt aldaar geoeffend word / en diergelyke andere zaaken van aanzien meer / binnen de zelve gepleegd worden. Want gelyk ieder van deze vyftien Land-voogdyen of Landſchappen een Stadt heeft die de Hoofd-Stadt is / die alle d'andere Steden daar voor moeten erkennen / en haare zaaken aldaar op hooger Regt beroepen / zoo gaat het met de Dorpen en de Gehugten mede / alzoo de eerſte zig in diergelyk geval aan de kleinder Steden / en de laatſte aan de Dorpen moeten verhoegen. Dog aan de Hoofd-Steden gaan allerley beroepingen / zoo de geene die het Land als die het Regt betreffen / als ook van Koophandel en Oorlog / daar de Opper-Landvoogden van dat Landſchap haar woonplaats hebben.

Onderſcheid der Dorpen.

Wat tot hunne Regtshandhaving behoord.

De eerſte en de voornaamſte daar van / die zy Tutam noemen / is den geen die de zaaken de welke tot de welſtand van 't Land en het oeffenen van het Regt behoorzen / waarneemd. De Beſtierder van de Koophandel heet Concam, en het algemeen Opperhoofd van den Oorlog / Chumpin. En ſchoon ieder van haar een groot getal Amptenaars onder zig heeft / waar mede zy haare Ampten en het beſtier harer eigene huizen waarneemen / in een het welk het voornaamſte van de Stadt / en daar toe afzonderlyk geſchikt is / zoo koomen ze egter alle drie by malkander op zeekere dagen / om de voornaamſte zaaken die hun overgekoomen zyn / zaa-

By-eenkomſten.

men

men te overleggen / en met rypen raade te beſluiten. 1517.

Hoe lang d'Amptenaren haare ampten bekleeden.

Zy behouden die Ampten in die Stadt niet meer als drie Jaaren / en daar-en-booven worden zy dikwils / zonder dat zy het eens weeten / de voet ter halver tyd dwars gezet / en elders verplaatst; en dat om zeer ligte oorzaaken / want zoo ze grofselyk gezondigd hebben / worden ze zeer ſtreng geſtraft / ja zulks tot de dood toe / het welk in deezer voegen toegaat.

Verkiezing van hooge Amptenaars.

Den Koning of Vorſt van dat groot Keizerryk verkiest onder alle die geene die op hem paſſen / of die met hem verkeeren / een daar hy zig het meest op betrouwd / en geeft hem drie maal te drinken van de Wyn die zy aldaar gebruiken / het welk voor een Eed verſtrekt. Daar na verzend hy hem na een van deeze Landſchappen / met zulk een magt en gezag / dat hy elk-een na de hoedanigheid van de misdaad kan ſtraffen / zonder den Koning daar in te kennen / en dat zoo geheim als het eenigzins moogelyk is. Want ſchoon zy haare beſtellingen door den Koning onderteekend / medeneemen / zoo melden die egter in 't algemeen niet anders / als dat ze hem zullen gehoorzaamen / dog de plaats werwaarts zy geſchikt zyn / word niet uitgedrukt; want de geene die de gemelde Beſtellingen opmaken / weeten het zelf niet / maar alleen den geenen aan wien den Koning zulks mondeling gezegt heeft.

Hoe die Amptenaars in haare regering te werk gaan.

Als zy met die volmagt vertrokken zyn / koomen ze ter plaatze daar den Koning haar geſchikt heeft / en zonder zig aan iemand te laten kennen / ziet en hoord hy hoe zig een ieder in zyn Ampt draagd. Na dat hy genoegzame kennis van een ieders gedrag gekreegen heeft / zoo is 't dat hy op den dag als de drie Land-voogden by malkander komen / agter haar gaat / als of hy ietwes verzoeken wilde: en na dat hy de volmagt of beſtelling die hy van den Koning heeft / heeft vertoond / ſtaan zy van haare ſtoelen op / en gaan voor hem over end ſtaan. Hier op gaat hy in haar plaats zitten / en d'andere verwagten het vonnis dat zy

1517. van hem over haar beſtier zullen krygen; het welk/ hoe ſwaar het ook is/aanſtondts uitgevoerd werd: en hier op ſtelt deeze nieuwe Land-voogd die zy Ceuhy noemen / andere in haar plaats / en die geene die zig in haare Ampten wel dragen / zet hy in ſteede van andere Amptenaars van meerder betrouwen / in 't zelve Land-ſchap waerwaards hy gezonden is.

Benaming der Land-Voogd.

Den gebieder van dit Keizerryk heeft daar en boven nog een andere wyze van Land-beſtier/ namentlyk dat hy niet en begeerd dat die geene die de Regt-zaken in handen hebben / Inboozlingen van het land zullen zyn / maar vreemdelingen / gelyk men met de Regters in dit Koningryk van Portugaal doet / die men van buiten inroept / ende dat om regt zonder eenig aanzien van maag-of vrientſchap aan een ieder te doen. Dog wat de Krygsluiden aangaat / dat moeten Inboozlingen van het land weezen; want zy zeggen dat de liefde tot het Vaderland haar tot degten en tot deſſelfs beſchermming zal aanmoedigen. En gelyk de Grieken en de Romeinen alle d'andere Volkeren ten haren opzigten vooz Barbaren hielen / zoo zeggen de Chiis meede dat zy twee oogen van verſtand tot alle dingen hebben / en wy Europianen, zeedert dat zy met ons omgegaan hebben / een oog / dog dat alle d'andere Natien blind zyn. En waarlyk als men het oog op haar Godtsdienſt / de Heiligheid haarer Kerken / de Monnikken die in de Kloosters woonen / haar manier van bidden dag en nagt / haare Vaſten / haare Offerhanden / haare algemeene Queek-Schoolen / daar men allerhande weetenſchappen der Natuur en Zeede-kunde in leert / de wyze van die geene die de kennis daar van verkreegen hebben / met Eer-namen te begiftigen / de groote zozge die zy dragen dat daar geen bedrog onder loopt / komt te ſlaan; als meede dat zy de konſt der Drukkery veel langer als wy bezeeten hebben / gelyk ook haare maniere van regeren/het bereiden van allerhande Metaal / Kalei / Hout / Laken / Zyde / zoo zal men moeten bekennen dat by

Regters moeten Vreemdelingen zyn.

Krygszaaken worden door inboorlingen uitgevoerd.

Wetenwysheid der Chiis of Chineezen.

dee-

deeze Heidenen te vinden zyn alle de dingen die de Grieken en de Romeinen zoo vermaard door de ganſche Weereld gemaakt hebben. 1517.

Dit volk / om de naam van Overwinnaars niet te verliezen / heeft met haar dingen alzoo geſtadig voortgevaren / tot dat ze in 't Koningryk van Pegu quamen / alwaar teegenwoordig nog van haare werken te vinden zyn / met de letters die zulks te kennen geven / gelyk hunne Klokken van Metaal van een ongemeene groote / en Geſchut van 't zelve ſtof / waar uit te zien is / dat die konſt eerder onder haar als onder ons is bekent geweeſt. En in een zeker veld / in 't Koningryk Ava aan de Noord-zyde van Pegu, tuſſchen de Steeden Pianda en Mirandu, werden groot overblyfſelen van een Stadt gevonden die zy aldaar geboud hebben. En niet alleen deeze Koninkryken die wy genoemd hebben / maar ook alle die geene die in 't groot Koningryk van Siam ſtaan / waar van wy voor deezen geſchreeven hebben / met die van Melitay, Bacam, Chalam, en Varagu; die aan 't Noorden van Pegu geleegen zyn / en andere binnen in 't land die daar aan palen / volgen eenigzinds en behouden een gedeelte van de Godsdienſt der Chiis, en volgens de weetenſchap die zy van de natuurlyke dingen hebben / reekenen zy in 't Jaar door de Maan-Maanden / twaalf teekens in de Zonne-kring / beneffens nog d'andere kennis die zy van 't beweegen der Heemelſe Lighamen hebben. Want doen die Landen door haar vermeeſterd wierden / wierd die leer aldaar gezaayd / en gelyk als tot een erkentenis dat alle die Koningryken door dat Keizerryk van China t'onder gebragt zyn / hebben derzelver Koningen haar hunne Gezanten met eenige Geſchenken van dzie tot dzie Jaren / bynа tot aan onze tyd toegeſchikt.

Haar Eerſte zaak.

Overblyfzelen van een Stadt door haar gebouwd.

Siammers zyn ten deele haar navolgers in Godsdienſt, tydrekening en Hemelkunde.

Deeze Gezanten moeſten ten minſten vier in 't getal zyn / want eer ſy by dien grooten Keizer en Voorſt van dat Land quaamen / was de lengte van de weg zoo groot / en zy moeſten zoo lang wagten eer zy verhoord en afgevaardigd wierden / dat

Waarom vier Gezanten aan den Koning van China gaan.

1517. 'er in die tyd wel twee van haar quaamen te ſterven; en alſ ze van geen ziekte ſturven / zoo wierd haar in een Gaſtmaal wel zoo wat voorgeſchaft / dat haar het leeven deede verlaaten. De zoodanige wierd een zeer koſtelyke begraaffenis aangedaan / en daar nevens op Papier met letters gemeld wie hy was / en wie hem afgezonden had / alles om de gedagtenis van haar gebied eeuwig te maaken. Want in deeze overwinningen / zoo te Water alſ te Land / toen zy / gelyk alſ wy gezegt hebben / in Indiën quamen / waren zy voorzigtiger alſ de Grieken, de Cartagers en de Romeinen, de welke om vreemde Landen te winnen / zoo ver uit haar Vaderland gingen / dat zy ze daar na quamen te verliezen / dog de Chiis waren wyzer; want dewyl zy zagen dat Indiën haar zoo veel volk en zoo veel koſtelikheid uit haar eigen Koninkryk weg nam / en dat zy door het vermeeſteren van een ander mans goed / van malkander verſtrooid zynde / door haare Naburen gequeld wierden / daar zy in haar eigen Land / Silver / Goud / en alle andere Mineralen geen gebrek hadden / en daar-en booven veel natuurlyke rykdom en zoo veel hantwerken bezaten / dat een iegelyk van haar quam haalen / en zy van niemant / zoo beval een van haare wyze Koningen die'er toen ter tyd regeerde / dat men zig binnen de palen van het eigen Koninkryk zoude houden / met verbod / op levens ſtraf / van ooit of ooit na die Geweſten te varen: waar van deeze twee dingen op heden nog onderhouden worden; voorzeerſt dat niemand te Water of te Land in haar Koninkryk mag koomen / zoo dat alſ iemand uit oorzaak van het een of 't ander tot den hoogſten dienſt des Konings / zig derwaarts begeeft / zulks onder den naam van Gezanten geſchied. En dan word deeze haar bedryf door luiden daar toe geſtelt / zoo naauw in agt genoomen / dat men daar een zeer ſcherpe aanteekening van houd. Zelf tot de Koopluiden toe de welke over land na China gaan / voegen zig veele te zaamen / en maaken een van haar tot haar Opperhoofd / met

Waarom véél Eer aan die vergeeven werden, aangedaan word.

Heilzaam gebod van een wys Koning der Chineezen.

Nauwkeurig op twee wyzen in agt genoomen.

met de naam van Gezant, en handelen alzoo op een veilige manier. 1517.

Het tweede is / dat geen Inwoonling uit het Koninkrijk mag reizen; hoewel men onder den duim gedoogd / dat de geene die in de Spna-Eilanden woonen / by wylen na eenige plaatzen gaan / van waar zy het zelve Jaar moeten wederkeeren. En daar toe moet men verlof van de Regeerders van 't Land hebben / en borg ſtellen dat men tegen die tyd weder zal keeren. Ook moogen zy geen Schee-pen over de honderd-en vyftig Vat groot mede neemen / en zoo zy verlof tot grooter verzoeken / wordt haar zulks afgeſlaagen. Want zy zeggen dat haar voorneemen is / verre uit het Rijk te gaan / en zoo eenige vreemde zig te water derwaarts en na deeze Eilanden begeeven / dat die van het Land aldaar half ter ſluik koomen handelen / en op die manier doen de onze op heden. Want ſchoon Fernando Perez d'Andrade deeze reis Vreede en vriendſchap met haar maakte / zoo gingen egter andere naderhand daar na toe / de welke dingen beeden waar door zy in Oorlog met ons raakten.

Die uit het Ryk vertrekt moet borg ſtellen van weer te koomen.

Het bedryf der Portugyzen oorzaak van Oorlog.

Het volk van het Landſchap Cantam, daar hy geweeſt is / in opzigt van het ander dat nader aan het Noorden is / is gelyk d'Afrikanen tegen de Duitzers te rekenen / zoo in 't uitterlyk weezen / gang en maakzel van lighaam / als in het voeden van haare Perzoonen / zoo dat die van beneden wel Slaven van die van booven gelyken te zyn. Alleen ten aanzien van de Koophandel binnen deeze Stadt Cantam, koeſterd het volk zig wel en is op haar manier ryk. Want om die oorzaak koomen daar allerhande goederen in meenigte van de Land-Steden / en van andere Natien de welke in Taal van Cantam verſcheelen / niet tegenſtaande zy malkander verſtaan / by-na gelyk de Grieken, alzoo zy zommige woorden meer verkorten als andere.

Vergelyking van de Noorder Cantaminiers met d'Afrikanen en Duitzers.

Manier van leeven van die van Cantam.

Zy zyn doorgaans zeer doortrapt in allerhande handelingen / en in zonderheid in die van de Koophandel / als mede ſchrander in de zaaken van den Oor-

Haar doortraptheit in de Koophandel, Oorlog en Leer-

1517. Oorlog; en wat aangaat de Dierwerken ter Tee zoo hoeven zy / voor zoo veel als d'ervarentheid raakt die d'onze daar van hebben / voor die van Europa geenzins te wyken / en toen wy aldaar quamen / hadden zy al Geschut: Want zoo haast als zy het onze zagen / wisten zy aanstonds hoe het daar mede gelegen was. En in der daad zy verstaan haar zoo wel op het gieten / dat zy de huis-vaten zo wel van yzer als die van Neurenberg de zelve van koper weeten te maken / en ik heb'er een goede meenigte door alle de Eilanden van dat groot Oosten gebragt / dog dat yzer is in den aard zoo broos van stof / dat als het op de steenen valt / het als glas komt te breeken.

Hun konst van yzer gieten.

Wat het Vrouw-volk aangaat / dat is aldaar vry wel van lyf en leden / en zy weeten haar zelve zeer wel te hoesteren / dog haare Mannen zyn zoo Min-yverig over haar / dat zy ze aan weinig Menschen laten zien / en als ze uit gaan / is haar hals met zyde kleeden zoo digt toegedekt als die van de Mannen / en daar en boven zyn ze door Dienaars geheel omringd; en schoon zy alle meest twee of drie Vrouwen hebben / zoo werd egter de eerste alleen voor wettig gehouden. Zoo Mannen als Vrouwen zyn zeer dertel en weeldrig / zoo dat ze zeer kostelyk in haare Maaltyden vallen / en verspillen daar in al wat ze in de Weereld bezitten. Want het zyn niet als gedurige Gasterpen by daag en by nagt / invoegen zy de Duitze en de Nederlanders daar in verre overtreffen. Op die Gastmaalen is allerhande Snaaren-spel en Maarzang / Dansers / Springers / Toneel-spelders / Poetse-makers / en alle ander tyd-verdryf dat haar eenigzins kan vermaken. Alle het baat-werk dat zy daar op gebruiken / is ongemeen rein en hedder / want het is niet anders als van het alderfynste Pastelein. Zy hebben meede veel Goude en Silvere vaten / en ze eeten alles met zeekere lange haakjes op haar manier toegemaakt / hier / hoe klein het ook zy / met de hand aanraakende. Zy zitten niet meer als met haar tween aan een klei-

Haar regwaan over het Vrouw-volk.

Dertelheid in braſſen van Mannen en Vrouwen.

Haar zindelykheid en Pragt.

Haar overdaad in verandering van Tafelgoet.

ne

Bbb 2

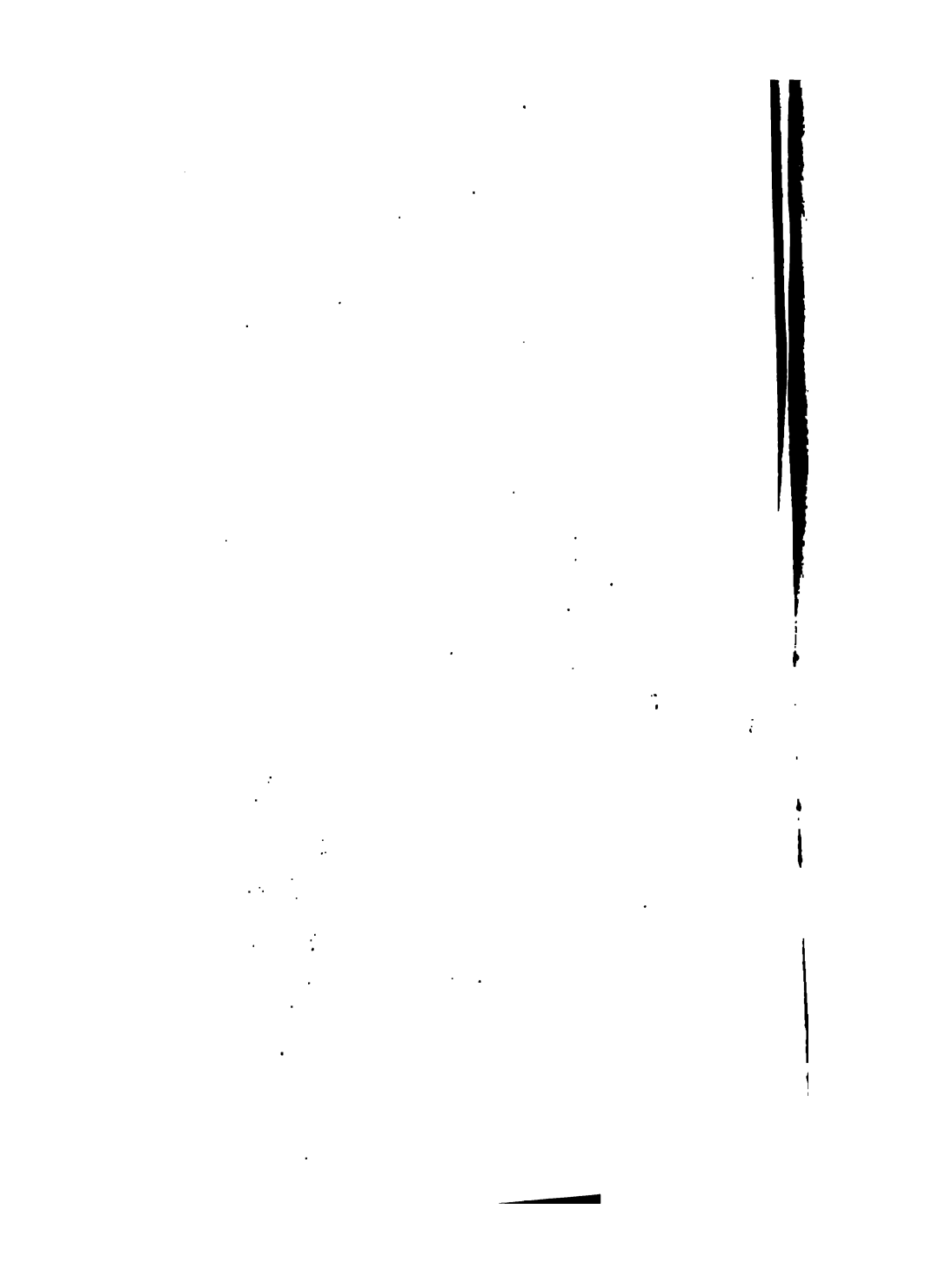

ne Tafel / ſchoon'er dpftig genoode in huis zyn / en by ieder verandering van geregten werden nieuwe Tafel-doeken / ſchotels / meſſen / haken en lepels aangelangd. 1517.

De Vrouwen eeten niet geen jaloerſe Menſchen / maar werden in die Gaſtmaalen dooz jonge dogters opgepaſt / de welke haar koſt daar meede verdienen / en allerhande malligheden aanregten / want alles gaat daar met de grootſte vreugde van de Weereld toe / zoo van haar als van d'andere dienaars die men tot dien einde gehuurd heeft. De wettige Vrouwen verſchynen op deeze maaltyden niet / maar zy hebben byzondere vertrekken in 't binnenſte van het huys / daar zy met haare kenniſſen en goede Vrindinnen vrolyk zyn / en geen ander man-volk in komt als eenige blinde dewelke dooz haar ſpeelen en zingen.

Vrouwen door wie gedient, en vermaakt.

Vrouwen vertrek.

De luiden van vermogen / groote Heeren en van Adel / hebben gemeenlyk zeer ruime huizen / met opene plaatzen / overdekte Speel-Huizen / en Tuinen. Ze zyn alle van aarde gemaakt / ten minſten binnen Cantam, en in alle de Zee-plaatzen daar de onze geweeſt zyn; dog in de Steeden die meer na het Noozden leggen / hebben zy hoozen zeggen dat'er Huizen met eenige verdiepingen zyn.

Deeze meeſte Landſchappen / of / gelyk zy zeggen Land-Voogdyen, inzonderheid die van de Zeekant / zyn alle met zoete en zoute Rivieren doorgeſneeden / welke laatſte zeer diep in 't land loopen / en alzoo het gemelde land zeer vlak is / zoo gelykt het wel heel vermakelyk te weezen / en is het nogtans niet / maar de Inwoonders hebben het dooz haar vernuft / gelyk als een wel-beſproeide Bogaard gemaakt / zoo dat daar / vermidds de meenigte van die Rivieren zulk een overvloed van kleine Vaartuigen is / dat het is of'er al zoo veel volk op het water als op het land woond. Want de Schuite-voerders / nademaal dit haar koſt-winning is / brengen daar haare Vrouwen / kinderen en al wat zy bezitten / die zy aan d'eene zyde van het Vaartuig / als een huis overdekt / weeten te

Gelegentheid der Landen.

Hoe door konſt verbeterd.

Manier van in Schuiten te vaaren.

1517. plaatſen / latende d'andere zyde / dewelke / na den tyd van 't Jaar / meede bedekt is / voor die geen die haar willen laten voeren. En nademaal alle die Rivieren van een goede dieette zyn / op dat de Vaartuigen malkander konnen wyken / zoo is alles vol van andere Schuiten de welke gelyk een laag naaſt malkander leggen / alwaar men alles vind dat in de Steeden te bekomen is.

Eindelyk het is een volk het welk om haar koſtwinning alles weet uit haar herſſenen te ſmeeden / tot wagens toe met zeilen / die zy op vlakke plaatzen zeer geſwind weeten te doen rollen / en te ſturen waar ze willen / gelyk men in Vlaanderen en Italien doet / ſchoon zy andere wagens ook hebben / die met Peerden voortgetrokken werden.

Zeilende Wagens.

Andere met Peerden

De Stadt Cantam, daar Fernando Perez geweeſt is / niet alleen door d'onderregting die wy van hem / en ook van andere die met hem geweeſt zyn / daar van gehad hebben / maar ook door een afteekening van die Plaats die ons van daar gebragt is / weeten wy dat aan een van die vaarbare wateren daar wy van geſprooken hebben / gelegen is / en dat aan den ingang van de Haaven eenige Eilanden zyn daar veele Land-bouwers op woonen. Van daar is de Rivier tot aan de Stadt twee honderd ſchreeden breed / van dzie tot zeven vadem diep / en langs heen met kleine brugtbare plaatzen geboord. De Stadt ſelf leid in een vlak en wel beboud veld / dog byna in 't midden binnen de muuren / is een kleine hoogte die wel na een vrouwe borſt gelykt / alwaar een koſtelyke Kerk gebouwd is / de welke met haare ſpitſ toeloopende Toorentjes / van onderen tot boven / een zeer ſchoone Stadt verbeeld / behalven d'andere Kerken die daar in zyn / de welke zoo veel niet en toonen / als ook de Huizen / de welke / gelyk wy gezegt hebben / van aarde gemaakt zyn. Haar omtrek ſchynt wel meer als dzie mylen groot te zyn / niet na het oog / maar na de uitreekening. Want op zeekere nagt dat zy een groote Hoogtyd met veele ligten vierden / gelyk wy gewoon zyn op St. Jans avond te

Gelegentheid der Stadt Cantam.

Schoone Kerk.

Omtrek van de Stadt.

te doen/liep zekeren Antonio Fernandez, een nieusgierig man/en een van die geene die Fernando Perez meedegenomen had/ zynde op die tyd binnen de Stadt/ durvende zulks by daag niet doen/ de geheele Stadt door booven de muur/en telde 't negentig Toorens/ de welke voor Bolwerken dienden. 1517.

Negentig Toorens geteld.

Deeze ganſche muur is van buiten van aarde/ zonder eenig ander ſtof/ met Cement en kalk ſamen gebonden/ en zoo dik van onder/ dat dezelve in 't midden wel drie maal ſmalder is/ en na booven/ werwaards hy in 't geheel uitloopt/ zal hy meer als twintig palmen zyn/van binnen meer als twee deelen van deſſelfs hoogte omvangen/het welk omtrent veertig palmen zal weezen. Dit omvangen werd door een zeer breede Gragt te weeg gebragt/ de welke vol water zynde/ rondom de geheele muur loopt/ dog daar tuſſchen blyft zoo veel plaats open/ dat wel zes man te Peerd naaſt malkander zouden konnen gaan/ en van binnen de muur meede diergelyk getal/ zoo dat men de zelve van binnen en van buiten in 't geheel kan zien en rond loopen/ zonder dat'er eenig Gebouw in de weeg ſtaat.

Een raar muurgebouw.

En gragt die'er rontom loopt.

In ieder van de gemelde Toorens is een ſchildwagt-huiſje/waar in men voor reegen en Zon kan ſchuilen/ zoo dat daar de ganſche nagt/ door laſt van de Stadt keerſen in branden/ om van zig te konnen zien. Het geen deeze ſchikking van de huizen der Stadt noch zierelyker maakt/ is dat'er twee ſtraten kruiswys door malkander loopen/ de welke op vier poorten van de Stadt uit koomen/ waar van dat'er zeeven in de Stadt zyn/ de welke zoo net geſtelt en afgepaſt zyn/ dat als men in d'eene Poort ſtaat/ men d'ander daar teegen over kan zien. Alle d'andere ſtraten zyn na die twee kruiswyze geſchikt/ en aan de deur van ieder huis ſtaat een Boom die het ganſch Jaar door groen is/ welke Boomen zoo lyn-regt geplant zyn/ dat als men ze alle van onderen van het begin tot het einde met het oog beziet/ men d'een

Straten kruiswys op vier Stadts-Poorten uitkomende.

Nette planting van Boomen die't heele Jaar door groen zyn.

1517. byna geen vinger breed voorby d'ander ziet uitsteken / het welk de schoonste lommer van de Wereld maakt.

Steene brug en Tooren aan ieder poort.

Aan ieder der gemelde zeeven Poorten is een Brug van kalk en steen / en een Tooren met haar ingang / die op drie Poorten uitkomt / waar van een doorgetrokken zynde / is d'ander van teegenweer voorzien; en zoo eenige Vaartuigen onder door de brugge willen vaaren / konnen zy zulks wel doen / want de gragt is daar toe diep genoeg / dog dan moeten zy haare masten neederlaten. Aan ieder Poort van de Stadt is een man als Kapitein van de wagt / den welken eenig volk by hem heeft die niemand als wel bekende Inwoonders inlaten / welke Inwooonders geen geweer moogen dragen / maar alleen die geene die de wagt aan de Poorten hebben / gelyk hier de Soldaten / die men aan haar weezen en toerusting kend. De Vreemdelingen die aldaar van d'andere Landschappen en van buiten China komen / huisvesten in een voorstadt van de Stadt / en daar en mag niemand komen / of men wil weeten waar hy van daan is / aan wie hy komt / en zoo hy dien aangaande geen genoegen geeft / werd hy aanstonds by de kop gevat.

Goede wagt aldaar.

Soldaten dragen alleen geweer.

Toezigt op de vreemdelingen.

Waarom de jonge dogters buiten de Stadt woonen.

Eindelyk is de Regeering en de voorzigtigheid van dat land zoodanig / dat de jonge Dogters buiten de Stadt moeten woonen / om de eerbaarheid der Inwoonders niet te bederven / en daar is niemand van 't volk of hy heeft d'een of d'andere handeling daar hy zig meede bezig houd / zoo dat daar geen Bedelaars te vinden zyn / want een ieder wind aldaar de kost met de handen / met de voeten of met de oogen: zelf de blinde / waar van in die Stadt over de vier duizend zyn / moeten haar brood met het malen van Koren en Rys verdienen En dit meenen we genoeg te zyn tot het verstand van het geen Fernando Perez alhier overgkoomen is / waar van wy zoo kort een verhaal zullen doen als ons moogelyk zal zyn.

Geen Bedelaars, moeten alle werken tot de blinde toe;

En waar meede haar kost verdienen.

Toen Fernando Perez door de nabuurige Eilan-

landen na de Haven der Stadt Cantam en het Eiland Tamouw, of van Beniaga, gelyk de onze het noemen / zoo als wy gezeit hebben / begon te zeilen / zoo als hy van meening was daar in te loopen / vond hy een Vloot Chiis van een goed getal Scheepen / met een Kapitein die door last van de Stadt op de Kust paste / op dat de Scheepen de welke met goederen en leevensmiddelen na de Stadt quamen / door de Roovers die zig somwylen aldaar lieten zien / niet en zouden werden beroofd : doch nietteegenstaande hy door den gemelden Kapitein gelyk als omcingeld wierd / ja zelf eenige schoten met los Kruid na zyn Scheepen kreeg / om te zien of hy vriend of Vyand was / zoo is 't dat hy egter / volgens den raad van de Chiise Lootzen die hy in had / met zyn geschut daar op niet en antwoorde / maar ging den heelen dag heen en weer met de vlaggen en wimpels op de masten / en liet de trompetten blazen / met alle d'andere teekenen van Vreede / houdende hem nogtans altyd gereed tot den strydt / in gevalle dat volk hem wilden aandoen. .1517.

Wat Fernando Perez in het inloopen van Cantam weedervaard.

Hoe zig daar in draagt.

Den volgenden dag de Chiis zig aldaar op de zelve manier nog onthoudende / ging Fernando Perez het anker in het Eiland Beniaga, op een plaats genaamd Tamouw, laaten vallen / daar hy Duarte Koelho vond / die aldaar al een jaar geweest hadde / en / gelyk wy gezeit hebben / na dat hy door het onweeder van hem gescheiden was / op de Rivier van Siam was weezen overwinteren / alwaar hy teegen een Vloot van vyf-en dertig Chyse Roovers dapper slaags was / en door haar by na t'eenemaal omcingeld wierd. Fernando Perez van hem verstaan dat de Vloot die agter hem quam kruisten / zulks uit last van de Stadt Cantam deede / om op de Roovers te passen / zond een Brief aan desselfs Kapitein / waar by hy hem liet weeten wie hy was / en hoe dat hy met een Gezantschap van den Koning Don Manuel van Portugaal / zynen heer / aan die van China quam ; en wyl zulks meer om Vreede als om Oorlog was / dat hy daarom op de schooten die hy na hem gedaan

Laat het anker tot Tamouw vallen.

Wederwaarden van Duarte Coelho op de Rivier van Siam met 35 Chineesse Roovers.

Berigt van Fernando Perez aan de Stadts voogd van Cantam.

1517. daan had / niet en hadde geantwoord. Hier op gaf hem dien Kapitein tot antwoord / Dat hy zeer wellekom was / en dat hy door een van zyne Schepen die voor hem gekomen waaren, verſtaan hadde dat hy van *Malacca* vertrokken was; het welk hem dooz eenige Chiis de welke derwaards gingen / was bevestigd / midsgaders van de Kuitery der Portugyzen. Dat hy al het geen hy van nooden had, van den *Pio* der Stadt *Nanto*, die zig aldaar onthiel, en boven hem was (alzoo hy geen andere laſt had, als op de Scheepen te paſſen die na die Haven quamen, om haar voor de Roovers te bevryden) konde verzoeken, en wat hem aanging, dat hy weeder na de Zee keerde, om zyn Ampt waar te neemen

Zyn antwoord.

Wat Pio, te seggen is.

Deezen Pio, aan wie deezen Kapitein Fernando Perez weegs / was aldaar het geen wy onder ons Ammiraal noemen / en zyn naam was de naam van een Ampt / en niet van een Perſoon / zoo dat / wyl die Land-ſtreek van Cantam dooz de Dreendelingen het meeſte bezogt wierd / en de vermaartſte van Koop-handel was / hy zyn woon-plaats binnen de gemelde Stadt Nanto hiel / alwaar hy alle de Vlooten tot het beveiligen van de Kuſt liet toeruſten / en tot Cantam liet weeten wat Scheepen dat'er aldaar aanquamen / en van waaar ze vertrokken waaren / wat ze meede gebragt hadden / en wat ze verder begeerden / en dat men haar van het noodige zoude voozzien / zoo dat het minſte Baartuig zonder zyn weeten en toelating van daar niet en vertrok.

Den Pio laat na Fernando Perez vernemen.

Fernando Perez dit beſcheit van den Kapitein gekreegen hebbende / en van de manier van die regeeringe dooz Duarte Coelho onderrigt zynde / wilde een man na Nanto aan den Pio affenden / maar deezen / als een neerſtig Bevelhebber / had al in de voozbaat geweeſt / en een van de zyne aan Fernando Perez afgeſchikt / om te verneemen wie hy was / en wat hy begeerde. Hier op gaf hem Perez goet beſcheid van alles; En dat de voornaamſte oorzaak van zyn komſt was, het brengen van een

Zyn antwoord.

Ge-

Gezant, die den Koning van *Portugaal*, daar hy den Kapitein van was, aan die van *China* met Brieven over het maken van de Vreede zond. Dat hy hem over zulks eenige Lootzen wilde byzetten, om hem met de Scheepen die hy by hem hadde, binnen *Cantam* te Lootzen. 1517.

Den afgezonden Bode by Perez weder gekeerd zynde / bragt veele goede woorden van genoegen van den Pio mede / over zyne komst / en aanbieding van al het geene hy van nooden hadde; doch wat aanging zyne komst tot Cantam, dat zulks niet wezen konde voor dat hy het zelve aan de Regeerders der Stadt hadde laaten weeten / en dat hy d'antwoord / zoo haast als die hem zoude toegekoomen zyn / zoude beschikken. Hier op verliepen al eenige dagen / doch Perez ziende dat hier niet van en quam / zond nog een man aan den Pio, om hem het werk weder indagtig te maaken / doch dezen gebruikte niet anders als ontschuldigingen / zeggende: Dat hy niet meer doen en konde als hy gedaan had, namentlyk zyn komst aan de Regeerders der Stadt te laten weeten. Daar op gingen zoo veel Boden heen en weeder / dat Fernando Perez daar verdriet in krygende / belastede eenige Schepen uit het Eiland te krygen / om daar mede en met de Chiisse Lootzen die hy van Malacca mede genoomen had / in Cantam te loopen. Doch het schynd dat dit zoo heel wel niet lukken wilde / want daar waren geen Schepen buiten de Haven / en daar-en-boven ontstond'er nog een groot onweder / gelyk dikwils aldaar gebeurd / zoo dat Perez geen ander raad tot lyfs-berging wist als zyne masten te kappen / en zyne dekken te slegten / het welk d'eenigste middel is om de Jonken te redden / als zy haar in zulk een nood bevinden / gelyk de Chiis tegen hem zeiden.

Des Pios weder-antwoord.

Tweede bezending van Fernando Perez aan den Pio.

Besluit zonder verlof in Cantam te loopen.

Raakt in groot gevaar door storm.

Die van Nanto ondertusschen droegen daar weinig bekommering over / want zy roofden alle het goed van de Schepen die tegen het land gedreeven wierden / en zy hadden groote hoop dat nadenaal de onze daar eerst aangekoomen waren / zy een goed

Mis-bedryf van die van Nanto.

1517. goed gedeelte van het haare zouden weder krygen/ of ten minſten dat de Schepen door het onweer te-deloos geworden zynde / de onze aldaar zouden moeten overwinteren / als wanneer men haare goederen goed koop zoude konnen bekoomen. Dit dagt Fernando Perez ook wel / want wat moeite hy ook dede / kon hy niet een Maſt / Ree of plank tot het herſtellen zyner Schepen van Nanto magtig worden; zoo dat hy ziende dat hy zig zelven noodzaakelyk moeſt helpen / de maſten van eenige Schepen met andere verwiſſelde / en quam alzoo een weinigje weder te regt.

Daar Fernando Perez zig tegen bezorgd.

Dit gedaan zynde / waar door hy eenige dagen opgehouden wierd / het welk overzulks tyd verſchafte om beſcheid van Cantam te konnen krygen/ en hy egter ziende dat het zelve niet en quam / kreeg vermoeden dat zulks door eenig byzonder belang van den Pio of van d'andere Bevelhebbers die dit werk in handen hadden / toequam / zoo belaſte hy niet meer als twee Schepen toe te maaken / namentlyk dat van Martin Guedez, daar hy in ſtapte / en dat van Jorge Maſcarenhas, en agter hem alle de Sloepen van d'andere Schepen / wel gewapend / zoo die geene die Geſchut konden voeren / als d'andere; en vertrok na Nanto, latende Simon d'Alcaſova voor Kapitein op d'andere Schepen. Dit deede hy om zyne boodſchappen van nader-by aan den Pio te laaten doen / ten einde hy hem na Cantam zoude laaten gaan / en zoo hy hem zulks weigerde / dat verlof aan hem zelve te neemen.

Tot Nanto gekoomen zynde / zond hy aanſtonds Jan Impole, Factoor van de Vloot / zeer wel verzeld van volk dat wel in den Dos was / en Trompetters / met verzoek aan den Pio: Dat hy hem met des Konings Brief en den Gezant die hy mede gebragt had, na *Cantam* wilde laaten gaan, met hooge betuigingen / Dat hy d'inſtellingen van de Regeerders van *Cantam* geenzins van meening was te overtreeden, alzoo zyn voorneemen anders niet en was als tegen haar te gaan klagen dat hy dus lang al-

Zyn nader verzoek aan den Pio.

aldaar opgehouden was. Den Pio dit ziende / gebruikte weder veele ontschuldigingen ontrent den Factoor / zeggende dat dat werk aan hem niet en hing / beneffens nog veele andere minnelyke vermaaningen / waar van het besluit was dat hy nog dien dag zoude wagten / en dat zoo'er geen bescheid binnen zeeker bestemdt uur quam / hy dan doen mogt wat hem beliefde. 1517.

Bescheid van den Pio daar op.

Dit dan alzoo binnen den bestelden tyd niet koomende / begon Perez zyn gang te gaan; het welk de Pio ziende / zond hy hem nog Lootzen van het land / die hem voor de Stadt Cantam bragten. Het welk dyna in 't lest van September met alle de pragt en staatzie die hem moogelyk was / geschied zynde / waren doenmaals de drie Regeerders die wy gezegt hebben daar in te weezen / namentlyk den Tutam, den Concaar, en den Chumpim; die wy gezegt hebben dat daar in gebooden / daar niet binnen. Onder anderen was'er een die wegens zyn ampt den naam van Puchanci voerden / en in plaats van den Tutam gebood; den welken aan Fernando Perez aanstonds liet weeten dat hy met dit zyn inloopen / drie dingen tegen d'instellingen van de Stadt gedaan had; namentlyk / voorerst Tegen verlof van desselfs Regeerders in te koomen; ten tweeden met zyn Geschut te schieten; en ten derden / met wayende Vlaggen binnen de Stadt te koomen.

Uitslag daar van

Wat hem den Puchanci daar op te gemoet voerd.

Waar op Fernando Perez hem liet voorhouden het geen tusschen den Pio van Nanto en hem over zyn inkomst voorgevallen was / en dat hy hem tot besluit verlof / en tot dien einde Lootzen gegeeven had om hem in te Lootzen. En wat aanging de twee andere dingen / dat het op alle de plaatzen daar de Portugeezen voeren / het gebruik was zulks tot een teeken van Vreede en vrientschap te doen / en dat de Chiis het zelve deden / als zy tot Malacca aanquamen / gelyk hy zelfs wel konde weeten. En nademaal de gemelde Stadt den Koning van Portugaal toe quam / daar hy Kapitein op was / zoo stelden de Portugeezen haar daar geenzins te-

Antwoord van Fernando Perez.

gen(

1517. gen / maar in tegendeel wierden de Chineezen zeer wel onthaald / als Onderdanen van zulk een groot Koning als die van China was / aan wien hy dit Gezantschap van den Koning zyn Meester bragt / gelyk hy reeds van den Rio van Nanto zoude hebben verstaan ; en dat hy derhalven op hem verzogt dat hy gelieffde zoodanig een voorzieninge te doen hoe hy den gemelden Gezant met de geschenken die hy voor den Koning van China mede bragt / aan 't Hof van zyne Majesteit zoude kommen krygen.

Weigevallen van den Puchanchi daar over.

Den Puchanci deeze redenen aangehoord hebbende / was strax heel wel vernoegd. En wat aanging het afvaardigen van den Gezant / liet hy hem zeggen dat de Regeerders van de Stadt doen ter tyd niet binnen waren / dog dat zulks aanstonts na haare komst zoude geschieden ; en zoo hy ondertusschen het een of het ander van nooden had / dat hy hem zeer geerne daar mede zoude voorzien.

Redenen van het vertrek der drie hoofd-Regeerders uit de Stadt.

Onderwylen moeten wy zeggen dat het vertrek uit de Stadt van deeze drie Regeerders / gelyk het naderhand bleek / meer geschied was / op dat Fernando Perez de heerlikheid en pragt van haare Perzoonen zoude zien / als zy daar in quamen / als uit eenige andere nood / mitsgaders om de voorgang van een ieder en het onderscheid dat de Stadt in elks onthaal deede / te beschouwen / zoo dat zy d'een na d'ander quamen / en een vasten dag tot d'Intreede bestemden. Dog alzoo wy te veel tyd zouden verspillen om te verhalen op wat wyze den Concam, den welken over de zaaken van de Koophandel gesteld is / en den eersten in 't inkoomen was / door alle de Bevelhebbers die onder hem staan / ingehaald wierd ; en daar na d'intreede van den Chumpim, die het bewind over de dingen van den Oorlog had / met alle zyne onderhebbende / en hoe dat de geheele Stadt den Tutam, die de vooznaamste van allen is / op den derden dag ontfing / zoo laat het ons genoeg weezen te zeggen / dat zy alle drie met zulk een deftigheid in quamen / als of ieder van haar / Heer van de geheele Stadt geweest hadden / en in zonderheid in d'intrede van den Tutam.

tam. Want de Rivier was vol van allerhande Vaartuigen met zyde Wimpels en Vlaggen / en het land swart van volk / met allerley vreugde teekenen op haar manier. 1517.

Op een groote plaats / daar een steene trap zeer wel gewerkt stond / daar hy uitstapte / was een schoone zaak om te zien ; de verscheidentheid der Verwen / mitsgaders de toerusting en het getal der Amptenaars van deeze drie Heeren / zommige te Voet / en andere te Peerd / met haare Messen en ander geweer dat wy hier in groote Hoogtyden gebruiken / wonderlyk toegestelt.

De ganssche Muur was op dien dag met zyde Vlaggen en Wimpels 't eenemaal bezet ; en op de Toorens stonden Masten mede met zulk groot zyde-tuig voorzien / dat het zelve wel tot zeilen van een groot Schip zoude hebben konnen dienen. Zoo overvloedig in rykdom is dat Land / en de meenigte van de Tyde zoo groot / dat zy het gesaage Goud en Tyde in haare Vlaggen gebruiken gelyk wy de geringe Verwen en grof Linnen doen. Rykdom van dat land.

Na dat den Tutam met alle deeze pragt en toestel in zyn Huis gebragt was / ging Fernando Perez hem aanstonds over zyn gelukkige komst begroeten / gelyk hy aan d'andere gedaan had / dewelke voor hem gekoomen waren. Nog ondertussen hiel hy nauwe wagt dat niemand van zyn volk aan land zoude gaan. Ook begeerde hy niet toe te staan dat iemand van de Chiis het gezigt van zyn Schip van binnen zoude hebben / zynde haar het zelve ook op swaare straffen door die van de Stadt verbooden / voor dat de Schepen afgevaardigd waren en de zelve de gewoonelyke regten van haare goederen aan de Stadt betaald hadden. Begroeting van Fernando Perez aan den Tutam.

Na dat dit alles alzoo beschikt was / in welken tyd veele bezoeken tusschen de meergemelde Regeerders en Fernando Perez voorvielen / quamen zy eindelyk alle drie by malkander in het voornaamste huis van haar Vergadering / daar zy wilden weeten wat Fernando Perez hadde voor te stellen / om een besluit daar op te neemen / nietteegenstaan- Hunne byeenkomst.

1517. de zy de oorzaak van zyn komst alreede wisten.

Op dien dag zond Fernando Perez, Jan Impole, Factoor van de Vloot / wel verzeld van zeer konstelyk gekleet volk / en een deel Trompetters die voor uit gingen / om de staatie te vermeerderen / alzoo zy zaagen dat de Chiis gewoelig met diergelyke pdelheeden ingenoomen waaren / en dat zy over zulks meede verwagteden dat d'onze van gelyken zouden doen om haaren last af te leggen.

Hoe hy ontfangen werd.

Den Factoor met de sloepen daar hy in was / aan de trappen gekoomen zynde / wierd aldaar door de voornaamste van de Stadt ontfangen / en in de Vergadering der Regeerders gebragt: aan wie hy voorhiel dat den Koning Don Manuel, den welken in het westen van het land genaamd Portugaal, heerste / en die zoo veel Landen en Volkeren ontdekt had / tot dat zyne Vlooten te Malacca aanquamen / een plaats die zoo ver van zyn Koninkryk geleegen is / van een van zyne Kapiteinen genaamd Alfonzo d'Albuquerque, den welken die Stadt van de Mooren genoomen had / verstaan hebbende dat op die tyd eenige Jonken van Chiis aldaar aangekoomen waaren die hy over eenige ongemakken die zy van den Dwingeland van dat Eiland geleeden hadden / zonde wreeken / om dat zy teegen hem gezeid hadden / Dat ze Onderdanen van den magtigsten Prins van dat geheele Oosten waaren. „ En hewyl hy uit den omgang die hy „ met haar gehad had / gezien hadde dat het een zoo „ edel en wel gemanierd Volk was / mildsgaders „ in allerhande weetenschappen ervaaren / en dat „ niet en leefde gelyk d'andere Volkeren van Indi„ ën; dat zyn Koning en Heer overzulks begeerig „ zynde kennis en vriendschap met zulk een groot „ Vorst als den Koning van China was / te maa„ ken / den meergemelden Fernando Perez, zyn Ka„ pitein / belast had eenige Scheepen toe te rusten / „ om een Gezant met Brieven en geschenken die „ aldaar gekoomen was / over te brengen: wel„ ken Gezant en geschenken hy heer Koning begeer„ de dat aan haare Regeerders van Cantam zouden

Zyn aanspraak aan de Regeerders.

wer-

„ werden in handen geſteld / den welken gelyk hy 1517.
„ verſtaan had / door haar toe-doen na het hof
„ daar haaren Koning was / konde worden geholpen / dat hy Fernando Perez na Malacca zoude
„ wederkeeren / en dat in 't volgende Jaar een ander Kapitein aldaar zoude koomen / die den gemelden Gezant zoude mede brengen / alzoo hy
„ tegen die tyd gereed zoude konnen weezen. En
„ alzoo hy Fernando Perez al over eenige dagen
„ aangekoomen / en door den Pio van Nanto lang
„ opgehouden was / zoo dat hy groote ſchade door
„ onweder aan zyne Schepen geleden had / hy haar
„ over zulks bad dat zy hem op het ſpoedigſte als
„ doenelyk was / wilden afvaardigen.

De Regeerders dit Vertoog aangehoord hebbende / betuigden aan Fernando Perez met veele woorden het genoegen dat zy over zyne komſte hadden: En dat zy niet en twyfelden of hy zoude aangenaam by den Koning van CHINA wezen, uit oorzaak van de goede naam die de PORTUGYZEN aldaar en by haaren Koning hadden. En wat den Gezant aanging / Dat men aanſtonts de noodige voorzieninge zoude doen, dat hy aan land wel ontfangen wierd, en dat zy ondertuſſchen de oorzaak van zyne komſt aan den Koning haaren Heer zouden ſchryven, om van hem te verſtaan wat hy begeerde dat men daar in zoude doen, alzoo hy zonder zoodanig een beſcheid van daar niet en konde vertrekken; en zoo hy Kapitein ondertuſſen ſet wes uit de Stadt van nooden hadde, of eenige Goederen om te verhandelen mede gebragt had, hy zulks zeer wel konde doen, en dat dat zoude weezen na dat den Gezant aan land zoude zyn gekoomen. Haar antwoord.

Fernando Perez zoo uit dit antwoord / als door de geſprekken die zy naderhand met malkander hadden / verſtaan hebbende hoe hy zig ontrent dit werk te dragen had / gaf laſt dat men den Gezant met de Geſchenken en die geene die aldaar zouden blyven / aan land zoude zetten. Deezen Gezant was genaamt Tome Pires, den welken Lopo Soares daar toe in Indiën verkoozen had. En ſchoon hy Orders die Fernando Perez vervolgens ſteld.

1517. geen man van grooten ſtaat was / als zynde maar een Winkelier / en in Indiën alleen dienende om de Geneeg-kruiden die na dit Rijk zouden koomen / in te koopen / zoo was hy egter de bequaamſte en de gaauwſte die men tot dit Gezantſchap konde vinden. Want behalven dat hy na zyne middelen in de wetenſchappen zeer wel opgevoed was / en zig de zaaken van zyn Koophandel zeer wel verſtond / zoo was hy daar-en-booven nieusgierig om alles te weten / en had een levendige geeſt tot alle dingen.

Hoedanigheden van den Gezant.

Zyn inhaaling tot Nanto.

Eindelyk op den dag dat Fernando Perez hen met een groot geſchiet van het Geſchut / het blaazen der Trompetten / en het volk zeer hoofelyk gekleet / aan de ſteene Trap zette / wierd hy met zeven Portugyzen die by hem gebleeven waren / om hem in zyn Gezantſchap te verzellen / na het huis gebragt dat hem toegeſchikt was / wezende een van de deftigſte van de Stadt. Hy wierd aanſtonts door de grootſte van de Stadt bezogt / en de Regeerders leiden hem zeekere somme gelts toe tot zyn onderhoud / gelyk men aan de Gezanten is gewoon te doen ; doch Fernando Perez wilde zulks niet toeſtaan / zoo lang als hy daar was / zeggende ; Dat na dat hy op weg na den Koning zoude wezen / hy als dan de gewoonte van de Stadt zoude volgen.

Word van de grootſte van de Stadt bezogt.

't Verzoek van de Regeerders aan Fernando Perez om aan land te koomen, afgeſlagen.

Deeze overlevering aldus geſchied wezende / hieten de Regeerders aan Fernando Perez verzoeken dat hy gelieſde aan land te koomen / om hem na haar vermoogen te onthaalen ; doch hy ſloeg zulks beleefdelyk af / zeggende : Dat hy uit zyne Schepen niet en vermogt te gaan , alzoo den Koning hem de zelve aanbetrouwd hebbende , het overzulks zyn ſchuldige pligt was zig zoodanig in zyn ampt te quiten , dat hy al het geen aan de zelve overquam , met een goed gemoed kon verantwoorden , maar dat hy de Factoor van de Vloot met eenige Goederen in de plaats zoude zenden , verzoekende dat ze hem in een huis digt aan ſtrand wilden ontfangen , op dat hy zoo veel te nader aan de Schepen zoude wezen.

Het

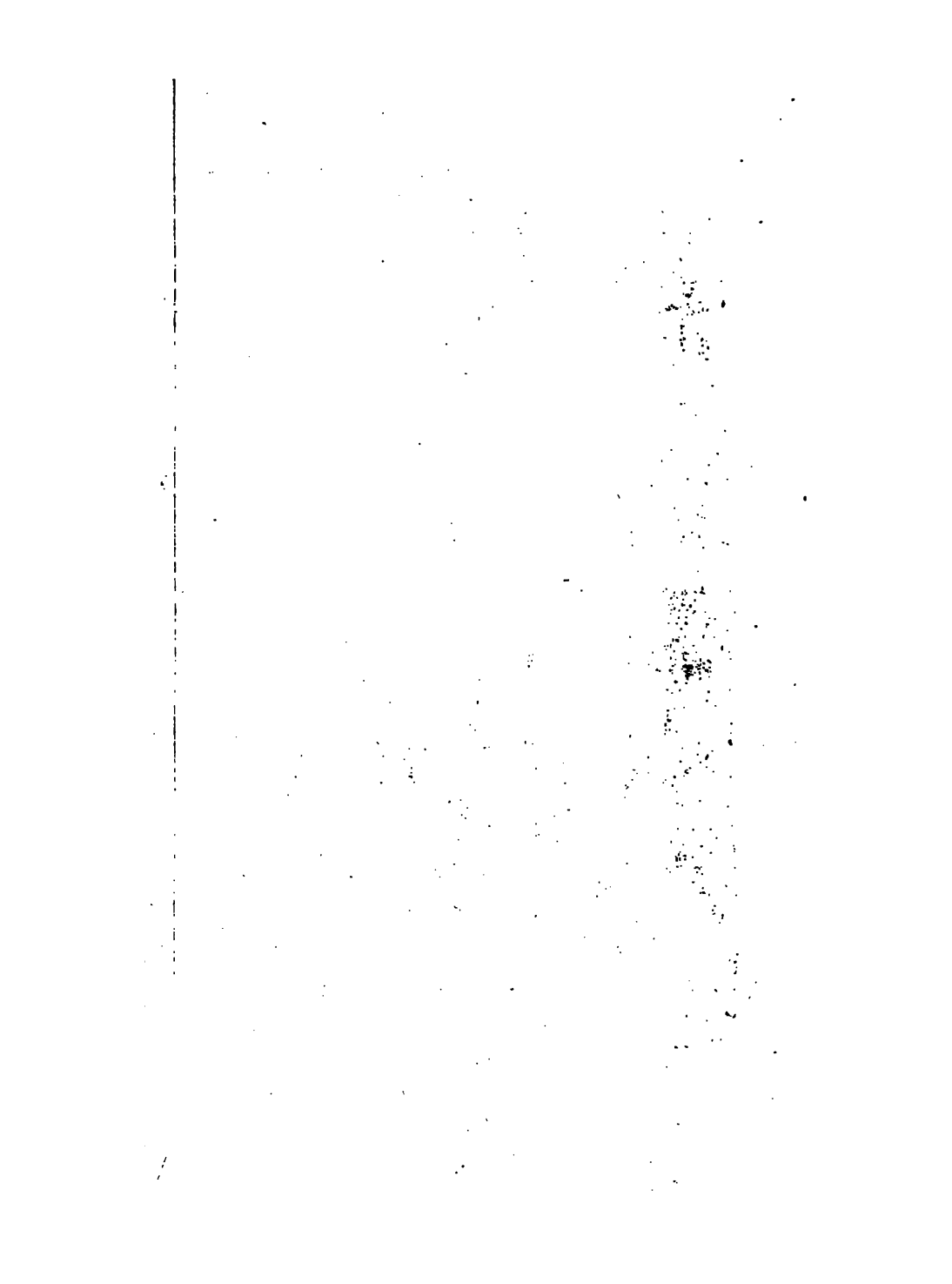

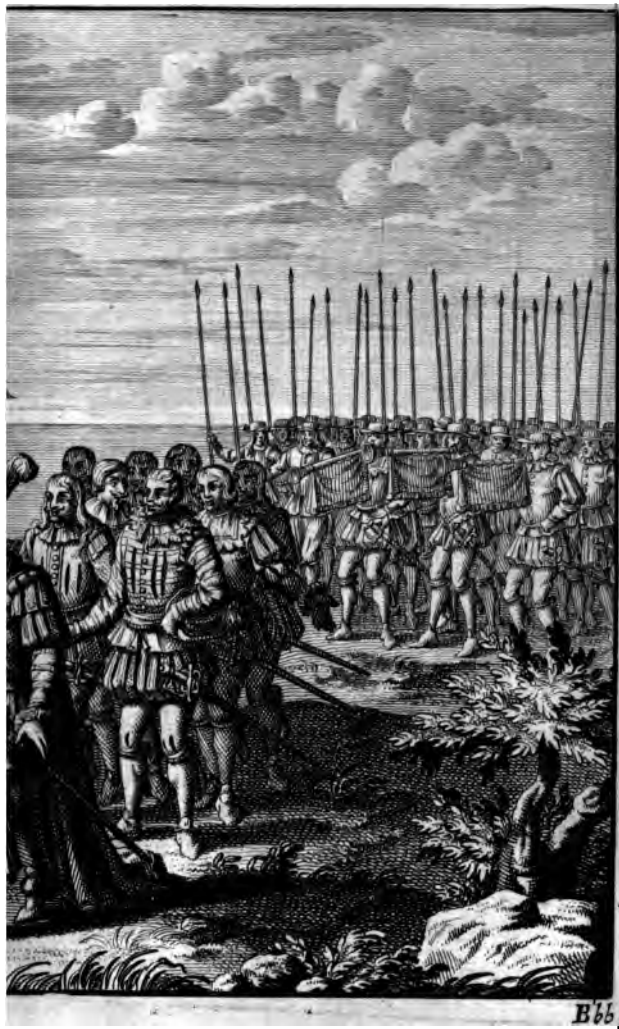

Het verzoek van Fernando Perez wierd in alles toegestaan / en na dat dit huis alzoo toebereid was / zond hy zyn Factoor en Schryver met eenige Bediende die tot de Factorye behoorden / en eenige weinige goederen ; drywende zyn handel op de beste wyze als hem doenelyk was / en geevende aan eenige van zyn volk verlof om na de Stadt te gaan op dat hy die zelf mede op een onbekende wyze mogt beschouwen en verspieden / gelyk hy deede. Alle het welke in dier voegen bestelt zynde / gebeurden er twee dingen / waar door hy van daar moest vertrekken. Het eerst dat hy na alles in order geschikt te hebben / de tyding van Simon d'Alcafova gekreegen had / dat hy met eenige Kooverze Jonken slaags stont te worden / dog dat zy zulks niet in 't werk gestelt hadden / om dat hy gestadig wel op zyn hoede was geweest ; en het tweede / dat zyn volk ziek begon te worden / om dat die Rivier ongezont voor de onze was / in voegen dat zoo lang als hy aldaar geweest had / het welk de geheele Maand van October hadde geduurd / . hem negen man van de koorts afgestorven waren ; welker voornaamste was den Factoor Jan Impole ; zoo dat hy om die redenen zyn affscheid van de Regeerders van de Stadt nam / zeggende dat hy na het Eiland Tamou weder keerde / daar de Schepen gebleeven waren / om de zelve van de schade die ze in het laatste onweder gekregen hadden / te herstellen / gelyk hy dede : om dat gelyk hy reets eenige kennis in het land had beginnen te maken / hy nog meer voorraad tot zyne herstellinge kreeg als hy op de Rivier van Lissebon zoude hebben konnen doen ; zoo groot is den overvloed van alles aldaar te lande. 1517.

Verdere bestelling van Fernando Perez.

Om wat oorzaaken hy vertrekken moest.

Hy was de eerste van alle die de Chiis daar in navolgende / een nieuwe huidt om de Schepen wist te doen / het welk is een dunne voering of omslag van planken die men langs de zyden van 't Schip heen leid / koomende van om leeg een weinig boven de bark-houten / daar de Zee niet en komt / en tusschen de nieuwe en ouwde planken word een

De Chinezen leeren een nieuwe huidt om de Schepen doen.

1517. ſmering gedaan / van Kalk en Olie van zekere Vis gemaakt / die aldaar bipſt kleven van d'ouwde vogt van 't Schip / waar door de boovenſte planken vaſt aan malkander voegen. En daar na in plaats van Teer / en met Kalk en Olie alleen / worden de nieuwe planken van booven geſmeerd / welk mengzel zoo deugtzaam voor de planken is / dat de worm daar niet in kan koomen ; wordende deeze ſmering of mengzel door 't water in weinig tyds zoo hard als ſteen. En alzoo het een zaak is die een Jonk zeer lang doed duren en digt houd / zoo zeg ik dat men by de Chiis, Jonken vind die vier en vyf huiden of verdubbelingen hebben / waar door de zelve gelyk een muur zyn / dog dit komt'er dan ook by / dat het de zelve wat traag in 't zeilen maakt / gelyk zulks niet anders wezen kan.

Deftige uitwerking daar van.

Maar vertraagd de zeilaadje.

Fernando Perez ondertuſſchen laſt van den Koning Don Manuel hebbende dat hy zig in die Gewesten van China zoo lang zoude ophouden als eenigzins moogelyk was / om alles zoo veel nauwer 't onderzoeken / zoo quamen terwyl hy voor 't Eiland Beniaga ten anker lag / aldaar eenige Jonken van die volkeren die men Lequios noemd / die men tot Malacca al kennis had dat in zekere Eilanden by die Kuſt van China leggende / haar woonplaats hadden : waar op hy ziende dat ze meest veel Goudt en andere koſtelyke waren mede bragten / en dat ze veel beter waren om mede om te gaan als de Chiis, zoo is't dat hy uit de mond der Portugyzen zelf / die haar Land gezien hadden / wilde verſtaan hoe het eigentlyk daar mede gelegen was / en derhalven belaſte hy Jorge Maſcarenhas zig met zyn Schip derwaarts te begeven / tot welken einde hy verlof van de Regeerders van Cantam bequam.

Komſt van Jonken der Lequios met koſtelyke waren.

Deezen vertrok dan met eenige Jonken die na het Landſchap van Foquien gingen / zynde aan geen zy Cantam aan de beneeden Kuſt tregen het Oosten aan ; welk Landſchap de onze ter oorzaak van een Zee-Stadt aldaaar weezende / genaamt Chincheo, daar eenige nederhand gingen handelen /

len / doorgaans de naam van de Stadt geeven. 1517.
En alzoo Maſcarenhas wat lang onder weeg was om d'Eilanden der Lequios, de welke teegen het Oosten omtrent honderd en zoo veel mylen weegs beſlaan / welker eerſte opſ-ontwintig graden en een half na het Noorden leid / van waar een reys van dezelve door de voor deeſs gemelde Muur / Oost-Noord Oost / en verder Noord aan looput / zoo is't dat hy / na dat hy raad met de Chiiſſe Lootzen die hy op zyn Schip had / gehouden hadde / van daar niet en verroh / en zyn handel met eens zoo veel winſt als tot Cantam gedaan was / in't werk ſtelde. Want dewyl dit gedeelte zoo veel van de Koopluiden niet bezogt en word / zoo is dat de oorzaak dat de Goederen die aldaar vallen / weinig mogen gelden / en daar teegen de geene die van buiten komen / zeer veel.

Fernando Perez dryft een voordeeligen handel voor Beniaga.

Op de zelve tyd zond Fernando Perez, Duarte Coelho, als Teldvaardig leggende / na Malacca, om de tyding van het ontſaal van de Gezant die hy mede genomen had / aldaar te brengen / en hoe hy de Vrede met de Regeerders van Cantam gemaakt hadde / als mede hoe de Voorſtellen door ons gedaan / aldaar wel waaren opgenoomen. Deezen Koelho quam / gelyk wy hier booven gezegt hebben / tot Malacca in't leſt van Meert van het Jaar vyftienhonderd agtien / en was de goede tyding die hy bragt / oorzaak dat den Hoptein en andere Bevelhebbers een Jonk toeruſteden om na China te gaan / als mede om aan Fernando Perez de tyding te brengen van d'ongemakken die zy aldaar door den Oorlog van den Koning van Bantam hadden uitgeſtaan / met verzoek van haar eenig Oorloogs voortraad en andere noodige zaken te laten toekoomen.

Duarte Coelho na Malacca gezonden.

Uitwerkinge van zyn komſt aldaar.

1518.

Fernando Perez dit verſtaan hebbende / en oordeelende dat het een zaak van groote aangeleegenheid was / ſchreef aanſtonds aan Jorge Maſcarenhas na Chincheo, daar hy wiſt dat hy was / ende om het quaad weeder niet en konde verhinderen / den welken deeze boodſchap ten eerſten met de Poſt

1518. kreeg / want deeze manier van ſchryven is aldaar meede in 't gebruik: maar daar hier de Poſt-loopers haar aankomſt met haar Hoorn te kennen geeven / hebben de Heerden aldaar een hoope Bellen voor de boſt / waar meede sy haar niet alleen van verre laaten hooren / maar ook door de klank dier dingen tot loopen aangemoedigd werden / gelyk de Kaſtiliaanen van Xeres / om haar loop in de loopbaan zoo veel te beeter te volbrengen.

Bellen, in plaats van Poſt-horens ter aanmoediging der Peerden door haar klank.

Perez neemt zyn afſcheid van de Regeerders van Cantam.

Maſcarenhas hier op by Perez gekoomen zynde / viel der voor deeze tyd niet anders te doen als zyn afſcheid van de Regeerders van Cantam te neemen / alzoo hy tyding van haar gekreegen had dat'er beſcheidt van haaren Koning gekomen was / dat Thome Perez wel tot zyn Gezantſchap mogt vertreſſen. Hier op liet hy dan zyn vertrek zoo tot Cantam als Nanto en Tamouw, daar hy lag / bekend maaken / en zoo'er ymand was die eenige ſchade van de Portugiezen geleeden / of ietwes van haar te eiſſchen hadde / dat hy zig zoude aangeeven om voldoeninge te erlangen; het welk door de Inwoonders zeer hoog gepreezen wierd / als zynde een zaak die onder haar nopt gehoord was / waar door sy dan zaagen dat wy zeer opregte en regtveerdige Menſchen waaren.

Perez dan met zyn geheele Vloot in 't laaſt van September des Jaars 1518 vertrokken / en omtrent het Eiland Ainam, daar men de Peerlen viſt / zynde by een punt van het land China, als men in de Golf van Cochinchina wil ingaan / gekomen zynde / quam het Schip St. Andries, daar Pero Soares Kapitein op was / door onweeder met eenige Portugyzen te verongelukken: dog naderhand / doen Simon d'Andrade, broeder van Perez na China ging / gelyk wy hier na zullen zeggen / ſtelden de Chiis hem deezen Pero Soares in handen / met de Portugyzen die aan land konden koomen.

Portugys Schip by het Peerel-Eiland verongelukt.

Ontmoeting van Fernando Perez in het Nauw van Cingapura.

Fernando Perez ondertuſſchen in 't vervolgen van zyne reis / in het Nauw van Cingapura, op de Kuſt van Malacca, waar door die geene moeten daar hy van daan vertrokken was / gekomen zyn-

zynde / vond aldaar Diego Pacheco met een Vloot die Don Aleixo de Menezes hem in 't gemoed gezonden had / alzoo hy staat maakte dat hy door de Mouzon die'er doen waapde / teegen die Maand aldaar zoude konnen weezen / en vreesde dat hy eenige overlast van de Vlooten van den Koning van Bantam zoude lyden / zoo dat hy beneffens gedagten Pacheco met Eer en Rykdom vervuld (twee dingen die zelden zaamen gaan / om dat'er weinig Menschen zyn die de zelve door haaren arbeid verkrygen / gelyk Perez gedaan had) tot Malacca binnen quam. 1518.

De komst tot Malacca van Fernando Perez, was aan een ieder zeer aangenaam / niet alleen om het geen hy in China voor ons uitgewerkt had / maar ook om dat het een zeer voordeelig land voor die geene was / die zig aldaar met der woon ter neder gesteld hadden / en het geen dat veele te rug kreegen van de goederen die zy met gedagten Perez in zyne Scheepen derwaards hadden gezonden; als meede om dat hy zeer wel voorzien weeder quam van al het geen de Stadt van nooden had / volgens het verzoek dat Jorge Alvares hem van daar meedegebragt hadde. Fernando Perez tot Malacca zeer welkom.

Van die reis voer niet alleen zeer wel / de Factorye van Malacca, maar ook alle die geene die hare goederen met die Vloot uitgezonden hadden / zoo met het geen in China gewonnen was / als met de wederkomst van de Vloot tot Malacca. Dog ondertusschen had Alfonzo Lopes d'Acosta en alle de Bevelhebbers van de Sterkte / mitsgaders Duarte de Mello, Zee-Kapitein / en andere die als Inwoonders tot Malacca zouden blyven / voor de komst van Fernando Perez by Don Aleixo sterk aangehouden dat hy eens wilde gaan kennis nemen van het geen den Kapitein Ciribiche in het inloopen van de Rivier Muar aangevangen had / om hem die plaats van toevlugt te ontnemen / en dat eer hy naar Indiën ging. Verzoek tegen Ciribiche in het inloopen van de Rivier Muar.

Dit wierd hun afgeslaagen / om dat na dat hy Aleixo in die Stadt aangekoomen was / den Ka- Afgeslagen met de redenen van dien.

1518. pitein Ciribiche een einde gemaakt had van de ongemakken die hy de Stadt van te booren met zyne Baartuigen aangedaan hadde; en dat alleenlyk door dien hy Aleixo niet meer als een Galey en eenige Roei-schepen voor de Rivier Muar gezonden had / waar meede hy dien Moor genoegzaam omcingeld hadde / zoo dat hy geen leevens middelen van buiten konde krygen / en zyn volk alzoo van honger moest sterven. Mogtans alzoo Fernando Perez van China gekomen was / en boven het volk door hem meedegebragt / de Stadt met veel voorraad voorzien hadde; dat meede Alfonzo hem Aleixo gedreigd had dat hy met Fernando Perez en veel volk na Indiën zoude gaan / terwyl hy den Oorlog alle dagen te verwagten had / als of hy hem alle de ongelukken wilde wyten die daar uit zouden koomen te ontstaan / zoo riep Aleixo alle de Kapiteinen en andere Perzoonen van aanzien by malkander; en niettegenstaande zy van het gevoelen van Alfonzo Lopes niet en waaren / zoo is 't egter zulks dat om geen meerder oorzaak tot klagten / als ook geen reeden tot vreés van zulk een nabuurige Stadt te hebben / hy last gaf dat hy Alfonzo Lopes met het noodig volk / waar door zoude houden. En niettegenstaande hy zulx ontschuldigde om dat hem de Sterkte aanbevoolen was / zoo is 't egter dat Don Aleixo die het zelve op hem genoomen had / zig in dat gebal daar van voor ontslagen hiel. De meer alzoo hy uitdrukkelyke last van Lopo Soares had om geender-hande reedenen uit de Sterkte te gaan / alzoo het zelve geen andere ongereegeldheeden zoude veroorzaaken als die geene waar van wy hier te voren gesprooken hebben.

Don Aleixo de Menezes pleegd raad met de Kapiteinen.

Reedenen van Don Aleixo om uit de Sterkte van Malacca niet te gaan.

Fernando Perez was daar niet minder tegen / op dat hy onder het gebied van Alfonzo Lopes niet en zoude staan / wyl Don Aleixo zelf niet meede ging. Eindelyk vertrokken met Alfonzo Lopes d'Akosta, Don Tristan de Menezes, Don Rodrigo da Silva; Don Manuel zyn Broeder; Alvaro de Souza, Francisco Pereira, Duarte Furtado, Jor-

Vertrek van Alfonzo Lopes d'Acosta.

ge

ge Maſcarenhas, Jorge Botelho, Duarte de Mello, Opperhooſd van de Zee / Diego Pacheco; Manuel Falcon, Pero de Faria, Antonio Lobo Falcon en andere / de welke voor Kapiteinen van kleine Barken en andere Vaartuigen meede gingen: als meede Jorge Maſcarenhas, den welken met zyn Schip van China gekoomen was / het welk ſterk en veel grooter was / als d'andere / om de verſchanzing van de Sterkte die op de kant van 't water ſtond / daar meede te beſchieten / daar die honderd Portugyzen op waaren / behalven eenige van de voornaamſte Maleyers en eenig Land-volk. 1518.

Komſt van de Vloot op de Rivier Muar.

Deeze Vloot quam op de Rivier Muar ten tyde als de Vloed begon te vallen / zoo dat men daar voor een groote Slag-boom ontdekte / die de Mooren een goet ſtuk weegs van de Rivier gemaakt hadden en nogtans zoo digt niet / dat ze veel ſchade van ons Geſchut konde lyden. Alfonzo Lopes ziende dat hy die ſlag-boom met zyn Galey niet en kon overweldigen / als ook niet Jorge Maſcarenhas, met zyn Schip dat het grootſte / en daar veel Geſchut op was / zoo liet hy het anker aan boord zy van de zelve met zyn geheele Vloot vallen. Hier op gebeurde het dat Alvaro de Souza zoon van Nikolaas de Souza, en ſwager van Alfonzo Lopes d'Acoſta, een eedelmoedig jongman van omtrent agtien Jaar / den welken na lof en eere ſtond / met een Bark daar zeven Portugyzen in waaren / het voor de Slag-boom liet zetten / en voor de Sterkte ging leggen. Alfonzo Lopes, zyn ſwager zulks verſtaan hebbende / en overweegende in wat gevaar hy ſtak / (alzoo men van binnen zeer ſterk ſchoot) zond aanſtonds Jorge Botelho in een ſloep om hem te gaan afhaalen / doch wat vlyt hy ook daar toe aanwende / zoo kon hy egter zoo tydelyk niet komen / of hy vond dat hy al twee ſchooten in 't lyf gekreegen had / waar van hy kort na zyn komſt tot Malacca quam te ſterven.

Swarigheeden om de ſlag-boom te overweldigen.

Eedelmoedige daad van een jong Eedelman.

Jorge Botelho om zyn vlyt teegen den volgenden dag / die tot het aantaſten van de Sterkte beſteind was / te vertoonen / liet zig binnen de Slag-

boom

1518. boom voeren / waar over d'andere begonden nydig te werden / alzoo het de plaats van Eere was / zoo dat hy kort daar na door drie of vier andere Kapiteinen gevolgt wierd; waar op zy alle zeer wel te vreeden zynde / alzoo zy meenden op een goede post te weezen / teegen dat het Getyden dag daar aan zoude koomen / als wanneer men de Sterkte zoude aantasten / zoo wierden zy alle / beneffens de voornaamste Kapiteinen en andere Bevelhebbers / by nagt in de Galey van Alfonzo Lopes d'Acosta ontbooden / om raad daar over te houden. Hier in waaren de gevoelens zeer verscheiden / alzoo zommige meenden het zelve zeer gevaarlyk te weezen / en andere weederom anders / waar onder was Tristan de Menezes, die het zelve ligter als Jorge Mascarenhas en Alfonzo Lopes oordeelde / want deeze zagen daar veel gevaar in. Dog men moet zig over dit' gevoelen van Don Tristan niet zeer verwonderen / want doen Don Jan de Menezes zynen Oom / den Koning van Fez, op het plein van Arzilla, dat hy ingenoomen had in 't Jaar vyftienhonderd en agt zoude gaan bevegten / was hy Tristan de eerste die voet aan land zette / en zig voor het schieten der Mooren ging bloot stellen / zoo dat hy het een minder gevaar oordeelde te zyn / deeze Sterkte van Muar aan te tasten: want het onderscheid dat'er van 't geschut van het plein van Arzilla, en van de sterkte van Muar was / scheeld zoo veel als van een Leeuw met een Rat / nietteegenstaande zy beide van een uiterlyke gedaante en ingeboozen aard zyn.

Stryd om eer.

Dapperheit van Tristan de Menezes.

Vergelyking van het werk van Arzila en van de Sterkte van Muar.

En in der daad het werk van Arzilla was zoodanig gesteld / dat men met kleine schuitjes langs een steenagtige plaats most roeien / daar de Zee geweldig teegen aan sloeg / en als men de voet aan land zettede / was men ten eersten met het aangezigt teegen 't geschut der Mooren. Zoo was het ook met Henrique de Menezes, Gouverneur van Indiën, doen hy de Vesting van Calicut, daar Don Jan de Lima Kapitein op was / zoude gaan ontzetten / gelyk wy op zyn plaats zullen verhaalen.

Dee-

Deezen aanſlag op de Sterkte van Muar dan agter gebleeven zynde / keerden zy weeder na Malacca met minder Eer als zy daar vooz gekoomen waaren; het welk Don Aleixo zeer onverduldig dzoeg / alzoo hy het agterlaaten van dien aanſlag veel nadeeliger oordeelde / als dat zyn volk daar vooz met bloedige koppen had afgeſlagen geweeſt. Dog het ſchynt dat Godt in diergelyke gevallen van op de Vyanden te zegepralen / niet en begeerd dat de menſchen zig op haare eigene kragten zullen betrouwen / maar alleen op de hoop van zyne hulp. En daarom zien wy dikwils aanſlagen dooz zoo veel en zoodanige Perzoonen aangevangen / dat het / volgens het oordeel van de menſchen / ſchynt dat niets het zelve kan wederſtaan / daar nogtans het geheel anders komt uit te vallen; en andere wederom / de welke al haar vertrouwen op de barmhertigheid Gods ſtellen / alles na wenſ gelukt / gelyk in deeze aftogt is gebeurd / de welke weinig dagen daar na herbat wierd. 1518.

Afogt en wederkeering na Malacca.

Dit dan aldus toegegaan zynde / beſloot Don Aleixo, die deeze zaak als zyn eigene rekende / Don Triſtan de Menezes na de Molukze Eilanden te zenden / gelyk Lopo Soares hem belaſt had / waar van een zoo veel te beter uitſlag verwagt wierd / dat eenige Jonken daar toe wel van pas van Java gekoomen waren / mede brengende Brieven van Molucco aan den Gouverneur van Indiën en aan den Kapitein van Malacca, van Boleife, Koning van Ternate, een van de gemelde Eilanden / en van Franciſco Serraon, zynde een van de Kapiteinen die Alfonſo d'Albuquerque derwaarts gezonden had / gelyk wy vooz deezen geſchreeven hebben.

Nieuw beſluit van Don Aleixo de Menezes.

By de gemelde Brieven verzogt den Koning op den Gouverneur en den Kapitein van Malacca zeer ernſtelyk dat zy hem eenige Schepen en volk wilden laten toekoomen / om een Sterkte te maken / belooovende hy alle de onkoſten daar toe te doen / en dat hy zeer genegen was Vreede en vrientſchap met den Koning van Portugaal en zyne Onderdanen te houden. Franciſco Serraon ſchreef mede

Verzoek van den Koning van Ternate om een Sterkte op zyn land te hebben.

1518. veele dingen van die Eilanden / en wat een nutte zaak het voor ons zoude wezen aldaar een Veſting te hebben / waar van hy veele redenen bybragt.

Dog het zy daar mede zoo het wil / immers vertrok Don Triſtan eindelyk na die Geweſten met een Schip daar bypſtig man op waren / en twee Jonken van Koopluiden van Malacca, welkers reis wy op zyn tyd zullen verhalen.

Berigten aan den Koning van Bantam uit Malacca. over het niet aantaſten van zyne Sterkte

Ondertuſſen verſtond den Koning van Bantam door eenige van zyn volk tot Malacca, dat de reden waarom de onze zyn Veſting niet aangetaſt hadden / meer ontſtaan was uit twiſten en verdeeldheden die tuſſchen de Kapiteinen van de Vloot ontſtaan waren / als om eenige andere oorzaak / en dat Don Aleixo de Menezes die zig aldaar bevond / Neef van den Gouverneur van Indiën, door hem daar ter plaatze tot Gebieder aangeſteld was; dat hy mede zoo misnoegd tegen de Kapiteinen over het agterlaten van dien aanſlag was / het welk door haare oneenigheden en onderlinge ſtrydigheden was veroorzaakt / dat zy niet en twyffelden of hy zoude dat werk met al het volk dat'er in de Stadt was / zelf binnen weinig dagen weder by der hand nemen.

Den Koning / de welke zeer ſchrander en voorzigtig in alle zyne handel was / dit verſtaande / en by hem zelven overleggende hoe hy dit opzet van Don Aleixo zoude verydelen / beſloot hem eenige voorſlagen van Vreede te laten doen / om dat hy wel wiſt dat hy met Fernando Perez en een gedeelte van 't volk dat van China gekoomen was / eens na Indiën vertrokken zynde / het welk / gelyk men hem verzekerde / eerſt-daags ſtond te geſchieden / hy het met d'andere die tot Malacca gebleven waren / het dan wel ſtellen zoude. Hier op verzogt hy dan op hem dat hy hem iemant wilde toeſchikken / om dat werk op de beſte wyze als doenelyk was met malkander te overleggen: dog na dat alles door Boden die heen en weder gezonden wierden / tuſſchen hem en Don Aleixo, mitsgaders Alfonſo Lopes d'Acoſta byna afgedaan was / en

dat

dat het daar by ſtak / dat zy eenige dingen die den Koning gelyk als tot verzekering begeerde / en waar toe hy de toeſtemming van den Gouverneur van Indiën wilde hebben / zonder het welke hy niet zeker konde weezen / aan hem niet en wilden toeſtaan / zoo bleef die zaak alzoo ſteeken / alzoo dien loozen Koning dit alles maar in dier voegen beleide / tot dat Don Aleixo met de zyne na Indiën zoude zyn vertrokken. 1518. Het werk blyft ſteecken.

Dit vertrek dan alzoo met Fernando Perez en eenige van die geene die met hem uit China gekoomen waren / aangevangen zynde / bleef het werk als gezegt is / by maniere van opſchoozting of ſtilſtand ſteken / tot dat alles dooz den meer gemelden Don Aleixo beveſtigd was.

REGISTER.

A.

Alphonſo d'Albuquerque doed groote vlyt voor den dienſt des Koninhs van Portugaal. 3

B.

Bedelaars mogen in de Stadt Cantam niet gevonden worden. 26
Bellen in ſté vàn Poſthoorens ter aanmoediging der Peerden en om berigt van haar aankomſt te geven gebruikt. 40
Benjaga hoedanigen beteekenis van *Handel-plaats.* 12
Blinde, kreupele en verminkte, hoe binnen Cantam aan de koſt komen. 26
Brand in een Schip met Peper geladen dat van Sumatra na China meende te gaan. 6

C.

Cantam een voorname Stadt in China in haar inwoonders en koophandel beſchreven 21_27. Deſſelfs omtrek, Kerken en Straten aangewezen 24, 25
China in zyn Ooſterlyk gedeelte van Aſia, met een groot deel van Europa vergeleken 12. 't Zelve in zyn omtrek en ſtrekking beſchreeven 13. Deſſelfs grootheid nader uitgemeeten 13, 14. Hoedanig Noordwaards van Tartaryen, door een opgeworpe muur afgeſcheiden 14. Dat Landſchap in vyftien Koninkryken verdeeld 15. Is alleen een vermakelyk Land door de konſt der Inwoonderen. 25
Chineeze Land-kaart, hoe van den Heer Barros bevonden. 14
Chineezen in haar voorzegging uit de Sterren en maken van Landkaarten beſchreeven. 15
Chineezen en Tarters, hoe door ruwe Bergen en een opgehaalde muur ten Noorden afgeſcheiden 14, 15. Haar onderſcheide benaming van Steeden en Dorpen 16. Haare Geregtshandeling en Landbeſtuurders beſchreven 16, 17. Haare Ampten, en derzever verkiezing beſchreven 17. Dezelve in haar Waanwysheid en Eerzugt beſchreven 18, 19. Hunne Tyd-rekening en Hemelloopkunde 19. Nemen den Oorlog teegen de Portugyzen op. over hun quaad gedrag aldaar 21. Zyn verpligt borg van weederkomen te ſtellen als ze uit het ryk verreyzen willen 21. Zyn binnen Cantam zeer konſtig in yzergieten, en zinnelyk in huishouding, als mede zeer jaloers over hunne Vrouwen en Bywyven. 22

D.

Dogters van Cantam in China, waarom buiten de Stadt woonen. 26
Duarte Coelho van xxxv Chineeze Roovers op de Rivier van Siam aangerand. 27

F.

Fernando Perez d'Andrade uit laſt des Konings van Portugaal

Van

van Malacca na de Golf van Bengale en China afgezonden 4,5. Komd te Pacem op 't Eiland Sumatra, om aldaar Peper in te nemen en na China te brengen 5. Krygt brand in een zyner Schepen vol Peper gelaaden 6. Besluit daar op na Bengale, en niet na China te gaan 6. Dog weder anders beraaden, gaat na China en heeft veel tegenspoeden op reys 7. Op weg na China elders aan land gegaan om water te zoeken, heeft een rare ontmoeting, die ten besten uitvald 7, 8. Word zeldzaam door een Jongen bekommerd, en uit groot gevaar gered 8. Krygt na veel gevreest onheil overvloed van leestogt van de geene die hen dagten 't leven te berooven 10. Komd aan 't Eiland Poele Candoor en vind overvloed van Hoenders, Vis en Schildpadden 10. Daar na te Patane dat onder 't Koningryk van Siam behoord 10, 11, Vind zig door 't verhaal van R. Pereftello aangemoedigd om na China te gaan wegens de groote winst aldaar te doen 11. Maakt Vreede met den Gouverneur van Patane, en doorloopt de gantze Kust van Siam 11. Beslegt het geschil over 't Navolgerschap van Kapitein op Malacca en bevorderd zyn Togt met agt Schepen 11, 12. Heeft zeldzame ontmoetingen onder 't inloopen te Cantam 27-31. Houd verscheide gesprekken met der Chinezen P10 over 't inloopen binnen Cantam 28,29. Zonder verlof te Cantam willende in loopen, raakt door storm in gevaar 29. En word na de storm van de Nantooze Chinezen geplunderd 29. Te Cantam in geloopen, word van een drywerfze misdaad tegen de instelling der Chinezen beschuldigd 31. Dat Perez Mannelyk verantwoord 32. Verneemd daar uit de grootsheid der Chineeze Heeren, Concam, Chumpim en Tutam 32. Gaat den Tutam van Cantam begroeten op zyn aankomst 33. Doed daar op zyn aanspraak aan de dry Hoofd-Amptenaren 34. Wel ontfangen zynde, en gesprek aan weerkanten gehouden hebbende, geeft order aan den Gezant hoe zig te dragen 35. En brengd den zelven met veel geschenken onder grooten toeftel aan land 36. En zelfs verzogt zynde insgelyx van boord aan land te komen, slaat zulx af 36. Last van zyn Koning hebbende zig lang in China op te houden, leid toe om met eenige kostelyk geladen Jonken der Lequios te handelen 38. Zend 'er Jorge Mascarenhas op af, en doed een voordeeligen handel omtrent het Eiland Banjaga 39. Zend Duarte Coelho na Malacca, om de tyding van des Gezanten aankomst en Vreede met de Chinezen te Cantam te verwittigen 39. Affchield van de Regeerders van Cantam genomen en vertrokken zynde, verliest een Schip by 't Peere!-Eiland Ainam 40. In 't nauw van Cingapura gekoomen, ontmoet de Vloot van Diego Pe-

checo om hem tegen die van Bantam te beſchermen 41, Uit China weder te Malacca aangekomen, was daar om veele reden by elk wellekoom 41. Ten laatſten in onderhandeling van Vreede met den Koning van Bantam geraakt, blyft zulx ſteeken door zyn verurek. 46, 47.

G.

Gaſtmalen en dertel Banketteren by de Chinezen zeer gemeen. 22
Geſchut en Klokgieten zeer ouwd by de Chinezen, 19

I.

Inhaling van den TUTAM binnen Cantam ongemeen pragtig. 33
Jongens met hun tween, van Fernando Perez op de wagt by de Boot gelaten, brengen hem door ſlaapzugt in 't uitterſte gevaar 8.
Yzer-gieten by de Cantammers in China konſtig geoeffend. 22

K.

Keyzer of Koning van China, waarom gemeenelyk door vier Gezanten bezogt 19. Een van haar doed een zeer ſchoon en leerzaam Gebod uitgaan, 20
Koning van Bantam in lange onderhandeling met Fernando Perez en don Aleixo van Vreede. 46
Koning van Portugaal krygt berigt van de groote Rykdomen der Koninkryken van Bengale en China. 4
Krygszaken in China waarom door inboorlingen; de Regtzaaken door vreemdelingen beſtuurd worden. 18

M.

Malacca door wat Middel ontvolkt 5. Word zederd de wederkomſt van Fernando Perez, van veele voorvallen met die van Bantam beloopen. 43-47
Mylen en Landmaten der Chinezen beſchreven. 15
Muur tuſſen China en Tartaryen tot welken Landſcheiding opgehaald. 14
Muurgebouw rondom de Stadt Cantam dat wonderlyk van maaxel is. 25

P.

Patane een plaats van grooten Koophandel onder 't Ryk van Siam. 10, 11
Peper ten tyde der Portugyzen de beſte Waar, die men in China konde brengen. 11
PIO hoedanigen Ampt van Ammiraal ter Zee by de Chinezen. 28
Poele Candoor, een Eiland dat overvloed van Hoenderen, Vis en Schildpadden heeft. 10
POELE, hoedanigen gemeene naam in 't Maleits van een Eiland. 10
Portugyzen quaad gedrag in China berokkend een Oorlog met die Natie. 21

R.

Regeering hoe geſteld onder den Koning of Keizer van China.

na. 17
Reizen buiten 't Ryk van China om voordeel of uit leerzugt, waarom verbooden. 20

S.

Schepen met een nieuwe huid te voorzien, hoe en wanneer van de Chinezen geleerd. 37
Siammers hoedanige navolgers der Chinezen in hun Godsdienſt 19.
Sina, ziet China letter C.
Sumatra en Eyland ryk in Peper 5.

T.

Tamao een Eiland van de Portugyzen BENJAGA genoemd dat een *Handelplaats* beteekend. 12
TUTAM, CONCAM en CHUMPIM, hoedanige dry voorname Amptenaaren binnen Cantam. 31

V.

Vaartuigen en ſpeele-varen by de Chinezen in gemeen gebruik. 23
Vergeven menſchen waarom by de Chinezen veel Eerbewys na hun dood aangedaan. 20
Vremdelingen in China waarom tot Regters verkoozen; de Krygszaaken door inboorlingen behandeld. 18
Vrouwen in China dertel in huiszieraden, Maaltyden en Bankketteren. 22,23

W.

Water halen aan Fernando Perez zeldzaam bekomen en tegen alle hoope met zyn volk uit gevaar gered. 8

Z.

Zeillaadje der Schepen hoe door te veel verdobbelen van de onderhuid veroorzaakt. 38
Zeil-wagens hoedanig by de Chinezen in gebruik. 24

EYNDE

Berigt voor den Boekbinder om de Figuren te plaatzen.

Figuur { *Bbb.* 1. / *Bbb.* 2. / *Bbb.* 3. } tegen Pagina { 8. / 22. / 36. }

DE RAMPSPOEDIGE

SCHEEPS-TOGT

van

FRANCISCUS HERNANDEZ DE CORDUA;

ter nieuwe Ontdekking na

JUKATAN

ondernomen, door

JEAN DE GRYALVA,

met IV Schepen, tot aan de Kuſt van

NIEUW-SPANJEN,

voorſpoediglyk agtervolgd, in de Jaaren 1517 en 1518.

Verhalende behalven vervaarlyke Vegteryen en ongelukkige dood van gemelden Hernandez onder d'Indiaanen; d'hoedanigheden veeler Landſchappen, Volken en Zeden, tot in Nieuw-Spanjen, eerſtelyk door Gryalva ontdekt; als mede het Dood-vonnis door *Pedrarias Davila* over *Vaſco Nunez* uitgevoerd.

Uit d'Oorſpronkelyke Berigten en Koninglyk bevel in 't Spaans beſchreeven door

ANTONIUS de HERRERA.

Nu aller eerſt in 't Neederduyts vertaald en met Printverbeeldingen en noodig Regiſter voorzien.

TE LEYDEN,

By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper 1706

Met Privilegie.

(4)

DE RAMPSPOEDIGE SCHEEPS-TOGT van FRANCISCUS HERNANDEZ DE CORDUA, ter nieuwe Ontdekking na JUKATAN ondernomen, door JEAN DE GRYALVA,

met IV. Schepen tot aan de Kuſt van NIEUW-SPANJEN voorſpoediglyk agtervolgd; *in de Jaren* 1517 *en* 1518.

Reeds hebben wy te voozen op 't einde van de mislukte Zee-togt dooz Jean Ponze de Leon, (in 't vooz Zapſoen des Jaars 1515. ten Oozlog tegen de Karibaanen ondernomen/) gezeid/ dat den Bevelhebber Pedrarias Davila, wegens gebrek aan leeftogt in Dariën, den Kaſtiliaanen verlof gegeven had/ zig elders hun beter beſtaan te zoeken daar het hen goed dagt. Vermits nu het gerugt liep/ dat de Kaſtiliaanen op Cuba vpk wierden en zig alom zeer wel geneerden wegens het goed onthaal dat hen dooz den Bevelhebber Diego de Velaſquez wierd aangedaan; zoo vertrokken omtrent honderd ſtuks/ dat meeſt Edelen waren/ die van den Bevelhebber wel ontfangen wierden/ en belofte deed van ze by tyds verder te doen vozderen. Hy dan vervolgens in agt neemende/ dat het niet gevoegelyk was/ het volk dus ledig te houden/ zoo handelde men om Indiaanen buiten 't Eiland te gaan zoeken/ op dat ze die der andere Eilanden behulpelyk waren/ en dat men ten dien einde zig dagelyks wapende/ voornamentlyk in Cuba, alwaar de Gehugten dooz de vlyt en 't goede beſtier van Diego Velaſquez zeer aan 't bloeyen waren; 1517.

Diego Velaſquez laat verder nieuwe Ontdekkingen doen.

1517. van verſch bloed / op de wyſe van Kruiſſen gemaakt en beſchilderd / dat hen in groote verwonderinge bragt. Rondom hen quamen veele Indiaanen zoo mannen als vrouwen en kinderen / die hen met verwonderinge aanzagen / en onder hen belagten. Eerlang daar na vernamen ze twee troepen van wel gewapende Indiaanen / gelyk als die van Cotoche waren; insgelyks quamen'er mede ter zelver tyd tien mannen uit eene hunner Bedehuizen / die witte Dekens droegen / gelyk als rokken en zeer lang waren; zy hadden lang en ſwart hair / en zoodanig gekroeſt dat ze 't niet konden ontwarren; zy droegen aarde Vuurpannen / waar in ze een zekere Gom ſmeeten zeer aangenaam van reuk / wozdende onder hen Copal genoemd / waar mede ze de Kaſtilliaanen berookten / hen onder dies zeggende / dat ze uit hun Land te vertrekken hadden / of dat ze eerlang mannen des doods waren; en toen begonnen ze ook eerlang op hunne Horens te blaazen en hunne Oozlogs trommen te roeren. De Kaſtilliaanen dit ziende / en veele van hen nog niet van de wonden dien zy te Cotoche gekreegen hadden zig geneezen vindende / (waar van'er reeds twee geſtorven waren /) zoo weeken ze ten beſten zy konden na Zeewaarts; nadien zy altoos dooz deeze twee troepen vervolgd wierden / en ſcheepten zig nog zonder eenig ongeval in. Na dat ze dus weder zes dagen gezeilt hadden / beſtookte hen eene Noozde wind / die hen op de Kuſt deed verballen en vier dagen van duur was / dat hen telkens in ſtaat ſtelde / van zig verlooren te agten. Na dat nu deezen ſtozm bedaarde / naderden zy de Kuſt / om zig van water te voozzien; want de vaten zeer qualyk geſteld waren / zulks'er het vogt uit leekte / en 't hen zoo niet lange verſtrekken kon. Zy quamen nabp een Gebugte aan te landen / waar eene Baap was / dat eene Rivier ſcheen te weezen / en begaven zig des namiddags te lande / eene mpl van een ander Gebugte Potonchan geheeten / alwaar zy hunne vaten met water uit de Putten vulden / die nabp eenige Gebede-Huizen ſtonden / alle

Kruiſteekenen van bloed in d' Afgods-Tempels gevonden.

Aanlanding te Potonchan.

alle als de voorigen van steen gebouwd; en wan- 1517.
neer ze zig weder na hunne Schepen begaven/ ontdekten ze wederom eenige gewapende Indiaanen gelyk de voorgaande waren/ trekkende uit hun Gehugte om by hen te komen. Nader gekomen zynde/ vroegen ze hen insgelyks of ze quamen van daar de Zon opquam/ en werwaarts zy zig begeeven wilden; waar na ze weder in zekere huizen gingen/ nademaal het nagt wierd/ en de Kastiliaanen bleeven om de zelvige reden ter deezer plaatze. Vervolgens hoorden ze na eenige uuren een groot gedruis/ de Kastiliaanen niet weetende wat dit zyn wilde/ nog wat hen nu te doen stond/ beraaden zig daar op om te weeten wat ieders oordeel was; d'eene zeide zig te willen Scheep begeeven/ anderen dat den aftogt te gevaarlyk was/ nademaal men na zyne gedagten drie honderd Indiaanen/ tegens eenen Kastiliaan te verwagten had. Den dag aanbreekende/ zagen ze/ dat de troepen van den voorigen dag zig by den anderen gevoegd hadden/ en na dat ze van hen omringt waren/ wierden ze door eene wolk van Pylen begroet/ met steenen door slingers geworpen en met werpspiessen bestreeden/ waar door taghentig Kastiliaanen gewond wierden/ die egter niet nalieten in 't midden van alle deeze meenigte dapperlyk te stryden. En alhoewel de Kastiliaanen al hun vermogen/ als dappere Soldaaten met hun schietgeweer/ spiessen en degens/ te werk stelden/ zoo lieten egter d'Indiaanen niet af van hen te vervolgen; dog vervolgens ziende dat ze door de degens der Kastiliaanen veel verlies te lyden hadden/ weeken ze een weinig af/ om te meer ruimten te hebben en te zekerder hunne pylen te schieten. Wanneer zy dan aan vielen/ schreuwden ze met luider stemme/ Calachuni, Calacnuni, dat in de Taale van Jukatan, Kacique of Kapitein bedieden wil/ meenende daar door aan te wyzen/ dat ze den Kapitein Franciscus Hernandez treffen moesten; en in der daad zoo rusten zy des niet/ tot dat hy door twaalf pylen getroffen was/ al-

Worden door d'Indiaanen hevig aangevallen.

En Hernandez de Cordua zeer gewond.

1517. hoewel hy na de gemeenſte gedagten / zig die wel ligtelyk had konnen ontwyken / nademaal hy niet gekend was geweeſt / indien hy niet als d'eerſte door-aan van zyn geſchaard volk had willen vegten; en hy hadde ook beter gedaan / zig te wagten in een gevegt van deeze geſtalte / dan zig dus bloot geſteld te hebben. Eindelyk zig dus gewond ziende / (doch niet op dertig plaatzen / gelyk Gomara zegt /) en insgelyks de Soldaaten mishandeld / als mede dat de vyanden twee der zynen ontvoerd hadden / als eenen Alonzo Bote genoemd / en d'anderen die een ouwd Portugees was / en dat de dapperheid der zynen zoo veel volks niet overwinnen kon / (nademaal ze als van nieuws ondersteund wierden / en dus van veelvuldige manſchap overvallen / niet beſtand waren / dit een te grooten beſtaan was;) ſloeg hy dan als door een byna ongeloofelyke fierheid / dwerſch door de vyanden heenen / en opende zig den weg / om den Oever te genaaken; egter vervolgden ze hem met een verſchrikkelyk Veldgeſchrey / vegtenderhand. Aan de ſloepen gekomen zynde / en alzoo ze ſterk waren / en dat men ſpoedig na de Schepen wyken wilde / deed men zulks met zoo veele verhaaſtinge / dat ze dagten dat de Sloepen te gronde gingen; doch eenigen zig langs de ſtrand plaatzende / gaf dit meer ruimte aan d'andere. Ondertuſſen ſchooten d'Indiaanen onophoudelyk met hunne pylen / en naderden tot in 't water als met eene dolle furie / quetzende de Kaſtilliaanen met hunne ſpiezen. In dit gevegt quamen'er zeven-en-veertig Kaſtilliaanen te ſneuvelen / nevens vyf die eerlang toen ze te ſcheep gekomen waren / van hunne wonden ſtierven. Wat aanbelangd de gequetſten / wegens dat hunne wonden van 't zoute water nat gewoorden waren / zagen ze zeer verergerd en gezwollen uit / zulks zy des d'aller hevigſte ſmerte leden / vervloekende den Stuurman d'Alaminos en zyne Ontdekkinge / die altoos verdeedigde dat dit Land een Eiland was; zulks zy dan deeze Baay wegens de quaade ontmoetinge aldaar geleden /

47 Kaſtilliaanen ſneuvelen.

de

de Baap van Mala Pelega noemden. 1517.

De Kaſtiliaanen weder in hunne Scheepen geraakt / geloofden ze niet weinig gunſte van de Heemel ontfangen te hebben / van zig uit zoodanig een gevaar gered te zien / en gaven des weegen Godt dank / en dus verzwakt van vermoeitheid / en van dorſt / als mede den Kapitein zeer gewond / en alle d'overige twee of drie wonden hebbende / behalven eene die nog gezond was / zoo beſlooten ze weder na Cuba te keeren. Gelyk ze nu alle zeer afgemat en qualyk geſtelt waren / en dat hen volk om de Scheepen te beſtieren ontbrak / als mede om de Ankers te winden / beſloot men het kleinſte te verbranden / na alvooren's het tou-werk / en alles wat tot d'anderen Scheepen dienen kon / van 't zelve geligt was ; daar neven overviel hen het water / zulks ze niemand hadden die pompen konde. Sy hielden 't nu van Kuſt tot Kuſt / om zoet-water te komen vinden / nademaal zy zoodanig van de dorſt verzwakt wierden / dat hen ook de tong en lippen vol klooven waren / want hunne watervaten moeſten ze te Potonchan agter laaten. Ten einde van drie dagen zagen ze eene Golf die eene Rivier ſcheen te zyn ; vyftien Scheeps-lieden begaven'er zig te lande nevens drie Soldaaten / die 't minſt gewond waaren. Sy droegen met zig eenige ſpaden en vaaties ; dog het water in deeze Zeeboezem zout bevindende / kruiſten zy langs de Kuſt ; en alhoewel het water zout was / en zy zig egter van drinken niet onthouden konden / verooraakten dit nu groot quaad aan hen die 'er van gedronken hadden. En alzoo ze al-om veele Haagediſſen zagen / noemden ze deeze Golf los Lagartos. Ondertuſſen dat deeze om water uit waren beliep hen in de Scheepen eene Noord-Ooſte wind / die de zelve Scheepen boord aan boord naar de Kuſt voerde ; dog twee Ankers uit-geworpen hebbende, hielden die / en naar twee dagen zeilree leggende / vervolgden zy hunnen koers na Cuba. Antoni d'Alaminos onderhandelde met d'andere Stuurlieden aangaande hunne Scheepstogt / die zeide dat ze

De Kaſtiliaanen zeer afgemat door den dorſt, beſluiten weder na Cuba te keeren.

van

1517. van Florida niet meer dan zeſtig mylen afgelegen waren hoedanig zy dus in hunne Kaarten deſ zelfs hoogte vonden / en dat derhalven de koers van Florida tot aan d' Havana dwerſch over gerekent / kozter / bevaarbaarder en zekerder dan deeze waar door zy ze gedaan hadden / was; en volgens dit berigt / ontdekten ze Florida in vier dagen.

Ontdekt Florida.

Aldaar beſlooten twintig der gezondſte Soldaaten zig met hun ſchiet-geweer te lande te begeeven / en neevens hen den Stuurman d'Alaminos. De Kapitein Franciſcus Hernandez / die zig nog zeer verzwakt van zyne wonden vond / bad hen zoo veele het mogelyk was hem een weinig water te brengen / of dat hy anders moeſt ſterven. Nadp eene Golf te lande geſtapt zynde / zeide d'Alaminos het Land wel te kennen / en dat hy'er met Jean Ponze de Leon was aan geweeſt / maar dat men'er wel verdagt moeſt zyn; en brand-wagten / op eenen zeer breeder Strand geſteld hebbende / zagen zy Putten / waar in ze zeer goed water vonden; zy dronken'er van zoo veel hen luſte / en wieſchen'er hun linnen om de wonden te geneezen / alles in een uur tyds. Als ze nu gereed waren om zeer genoegd na de Scheepen te keeren / zagen ze eene der Soldaaten die zy op Schildwagt geſtelt hadden tot hen loopen / ſchreeuwende met eene luide ſtem. Naar zee / Naar zee / 'k zie daar een groot getal gewapende Indiaanen komen. Ter andere zyde uitziende / zagen ze veele Kanoös in de Golf / die afquamen om hen mede aan te vallen. Deeze Indiaanen waren met groote Boogen / Pylen / Spieſſen en Degens of Slagzwaarden naar hunne wyze gewapent; zy waaren met Vellen van eenig wild bekleed / en gelyk ze mannen van eene zeldzaame groote en dikte vertoonden / was hen alleen te zien byna verſchrikkelyk. Zy beſtreeden dan de Kaſtiliaanen met hunne Pylen / waar door zeg van hen in d'eerſte vlugt gewond wierden; Maar de Degens en het ſchietgeweer der Kaſtiliaanen dee hen vry wat meer afbreuk; Dit nu veroorzaakte dat d'Indiaanen die te lande

De Stuurman Alaminos met twintig Kaſtiliaanen te land geſtapt.

Word door d'Indiaanen aangevallen.

waren

in hunne Kanoôs weeken / zulks dit de Scheeps- 1517.
lieden te meer hinderlyk viel; en d'Alaminos vond zig reeds aan de boozt gewond. De Kastiliaanen vervolgden hen tot aan hunnen middel in 't water / en een steek met den Degen / deed hen eene Sloep die zy bemagtigt hadden verlaaten / en namen drie Indiaanen gevangen / die eerlang van hunne wonden in de Scheepen stierven. Als zy zig nu wilden inscheepen / vroegen ze aan een Soldaat die op Schildwagt gestaan hadde / waar dog zynen medegezel Berrio gebleeven was? daar hy op antwoozde: Dat hy hem met eene byl in de hand gezien had, om eenen tak van eenen Palmboom te gaan afhouwen; Dat hy naar de Golf gegaan was, waar op d'Indiaanen waren aangekomen, en dat hy wel het geroep van eenen Kastiliaan gehoort hadde, maar dat hy gaande naar de plaats daar dit geroep van daan quam, er niemand gevonden hadde. Het was nu alleen deeze die het van de Soldaaten in 't gevegt te Potonchan ontkomen was zonder eenige wonde ontfangen te hebben / en deezen zynen ongelukkigen uitgang / wilde dat hy'er zyn leeven verlooz; want het voetspooz waar dooz d'Indiaanen gekomen waren opvolgende vond men eene Palmtak waar aan deezen Soldaat hadde begonnen te houwen / en rontom deezen Boom / de aarde van voetstappen meerder dan andere betreeden; dat geloof gaf dat d'Indiaanen hem levendig vervoert hadden / nadien men niet een druppel bloeds vond; boven dat bleeven'er de Kastiliaanen nog bynа een uur / om hem allerweegen te zoeken / en riepen zeer luyde; maar ziende dat hy niet te voozschyn quam / keerden ze weder na hunne Scheepen.

Eenen Soldaat Berrio genoemd vermist.

Ondertussen was den dorst die de Kastiliaanen te lyden hadden zeer groot / en de begeerte om water te hebben zoo buiten gewoon / dat toen zy daar van ietz in de Scheepen ontfingen / eenen Soldaat die een gevult vaatje / magtig wierd / (schoon het nog in de Sloep was /) en'er zoo veel van dronk dat hy'er van opzwol / en ten einde van twee

Gelederen dorst doed eenen Kastiliaan zoo greetig drinken dat hy'er van sterft.

dag-

1517. dagen ſturf. Zy gingen dan wederom 't zeil / en quamen in twee Etmaalen / aan eenige Eilandjes die zy los Martyres noemden; voor zoo veel zy'er nu niet boven vier vademen gronds vonden / ſtiet eene der Schеepen op eene klip / waar door het op verſcheide plaatzen water in kreeg; dog den Heemel gedoogde / dat ze na zoo veele ongemakken in de Haven van Carena, tegenwoordig de Havana genoemt / ten Anker quamen / van waar Franciſcus Hernandez de Cordoua aan den Bevelhebber Diego Velaſquez ſchreef / hem berigt geevende / van zyne Scheeps-Togt en ontdekkinge; waar in hy eenige Volkeren gevonden hadde die gekleed waren / als mede groote Gehugtens en Gebouwen van kalk en ſteen gemaakt; 't geene nog zoo niet in alle andere ontdekkingen die men gedaan hadde / gevonden was / en dat ze zig wegens de ſwaare wonden die zy ontfangen hadden / (waar van hy zig zelfs ook nog zeer verſwakt voelde /) te lande na de Stadt van St. Spiritus begaven / alwaar hy vermeende beter gemak te vinden / en dat zoo Godt hem zyne gezondheid gaf / hy hem hoopte eerlang te komen bezoeken / dog hy overleed tien dagen na dat hy deezen Brief had afgezonden. Ook ſtorven'er drie van de Soldaaten in de Havana; zullks dat in deeze ondernemminge zes-en vyftig Kaſtiliaanen ſneuvelden / d'overige verſpreiden zig door 't Eiland / en de Schеepen wierden tot aan St. Jago begeleid. Diego Velasquez nevens alle zyn volk waren zeer verwondert / toen zy de twee Indiaanen / Juliaan en Melchior zagen / die ze aan de Kaap Cotoche gevangen hadden / als mede over de houte ſtoffers / en de Afgoden van aarde en hout gewrogt / de Gedenk-penningen / Verſierſels en Kroonen van Goud / die de Prieſter Alonzo Gonzalez uit der Indiaanen Bede-huizen genomen hadde; nademaal ze tot dus verre nooit diergelyke gezien hadden / zulks het gerugt deezer ontdekkingen / zig van toen af / door alle d'Eilanden verſpreide en voor eene der merkwaardigſte gehouden wierd. Men voeg aan deeze Indiaanen / of

Franciſcus Hernandez van zyn wonden in Cuba geſtorven.

men

men in hun Land ook Goud hadde / en toonde hen eenig Stof-Goud ? waar op zy antwoord gaven / dat men 't er genoeg bekomen kon ; dat hunne begeerte te meer aanporde / om deeze ontdekking t' agtervolgen / die men dus verre had aangevangen ; dog deeze Indiaanen spraken'er niet na waarheid van / nademaal in 't gantsche Koningryk van Jukatan gants geene Mynen van welker natuure die zyn mogen / gevonden wierden. Waar van straks nader. 1517.

Bernard Diaz del Castillo in boorling van Medina del Campo / (die zig mede in dit gevegt / en in anderen die zedert voorvielen / bevond /) zegt verder / dat als men, aan deeze Indiaanen vroeg of men in hun land van deeze wortelen hadde, die men *Juca* noemt, waar van de Cazabi gemaakt word? zy Ilatli tot antwoord gaven ; waar uit te gissen staat dat dit het Land was waar men ze plante / en dat Juca by Ilatli gevoegd / Jukatla afkomstig is waar uit men het woord Jukatan mag afleiden. Maar andere zeggen / dat toen men'er d'eerste ontdekkinge van deed / en men d'Indiaanen van deeze Kust desweegen ondervroeg / zy Toloquitan tot antwoord gaven / wyzende in diervoegen met de hand / als of ze van eenig Gehugte spraaken / 't geen de Kastiliaanen Jukatan verstonden / en zoo dit Landschap Jukatan genoemt hebben / maar dat anders nooit des zelfs naam zoodanig was geweest / nademaal toen'er de Kastiliaanen quamen / het zelven onder veele Heeren en Kaciquen / die hunne Gehugten bestierden / veedeeld was gelyk we hier na zullen zeggen.

Oorspronk van de naam Jukatan.

Om nu weeder tot de zaaken van den Vader de las Casas te keeren / gelyk de Koning nog nieuwelyks tot de Kroon en eerst in Kastilje gekomen was / en nog jong was / zoo hadde hy reeds byna alle de Bestieringen zyner Koningryken / aan Nederlanders gegeeven ; en gelyk ieder van hen onkundig waren / zoo bestierden ze de zaaken wel met zeer groote agtgeevinge / maar vertraagden door dat middel d'afvaardigingen / uit vreeze van niet

De Nederlandsche Staatslieden bestieren alles in Kastilje.

eenige

1517. misslaagen te begaan; zy betrouden zig dan niemand om niet bedroogen te worden; weshalven meest alles onafgehandeld bleef. En zulks nog wel 't meest in de zaaken der Indiën / die men als verre afgeleegene en onbekende Landen aanmerkte / waar van men toen zoo veel werks niet en maakte nog 'er nu ook zoodanige rykdommen als voormaals / niet van trok. Het zy nu wat verbeeldingen men van deeze Gewesten gevoed hadde / zoo wende zig de las Casas tot den Groot-Kancelier / by wien hy zig aangaf en in veelen begunstigd wierd. daar entegen de Kastilliaanen van d'Indiën die de Vader de las Cesas kenden / zogten ook voorspraak te vinden / ziende hem van den Groot-Kancelier begunstigd en deeden zulks insgelyks omtrent den Bisschop van Burgos, en den Bevelhebber Lope de Conchillos. Dog alzoo den Groot-Kancelier alle d'andere Staat-Dienaars weegens uitvoeringe der zaaken verdagt hield / zoo voorderde men niets; en de Handelaars liepen den Koning onophoudelyk aan / hem smeekende oyder te willen stellen dat hunne belangen wierden afgehandigt / nademaal weegens deeze lange vertraagingе / hen een merkwaardig verlies toe bragt. Maar niet tegenstaande alle deeze smeekingen / zoo zond hy hen altoos na den Groot-Kancelier / met wien den Bevelhebber de Conchillos in verschil was / raakende d'af vaardiginge van den Indiaanschen Handel / die door zyne Handen passeeren moesten / vermids de Spaansche Staat-Dienaaren ongaarne deeze wyze van Bestier door den Groot-Kancelier konden lyden; als een Ampt / waar van men nooit in deeze Koningryken had hooren spreeken. weshalven besloot Lope de Conchillos van 't Hof te vertrekken / en zig naar Toledo te begeeven alwaar zyn Valleys was. Men Stelde dan in zyne plaatze Franciscus de los Cobos die met den Koning uit de Neederlanden gekomen was / weegens dat den Heer de Geevers hem zeer begunstigde / nademaal hy een zeer voorzigtig en lieftaalig man was; zulks hy niet min / zig 't behandelen van

De Groot-Kanzelier houd alles onder zyne handen.

Lope de Conchillos verlaat het Hof.

de

zaaken deſ Koningrijks verdiend maakte / wegens de groote kundigheid die hy deſ hadde ; zynde van zyn jeugt af in zoodanigen affairen onderweezen. Ter zelver tyd / even vooz dat zig den Bevelhebber Conchillos de Indiën en't Hof ontſloeg / had hy en den Biſſchop Jean Rodriguez de Fonzeca, een vooꝛſchrijvens afgevaardigd / op dat Diego Velasquez Opper-Bevelhebber van Cuba wierd ; zonder van imand afhangelijk te zyn ; dog den Ammiraal Diego Kolumbus die toenmaals aan 't Hof was daar van berigt krygende / klaagde indiervoegen aan den Groot-Kanzelier / dat men de zaak vooꝛ dien tyd opſchoꝛte ; alhoewelze zederd dooꝛ eenen anderen wierd afgevaardigd / dien den Ammiraal dit ampt / ſchoon hy ſelfs daar op toeliep / niet ontweldigen kon. 1517.

Nauwelijks was Franciſcus Hernandez de Cordoua in de Havana of Haven van Carenas aangeland / of men kreeg eerlang de tydinge / van zyne ontdekkinge van Jukatan / ten Hoof / dat men als eene zaake van aanbelang quam aan te merken / dog zedert van zoodanig een gewigte niet bevonden wierd. d'Ammiraal der Nederlanden dooꝛ onderrigt der Kaſtiliaanen / die dooꝛ begeerte om de gunſt der Staat-Dienaaren en de Nederlandſche gunſtelingen te gewinnen / ſmeekte zyne Majeſteit hem tot eene Heere deezeſ Landſ / of groot Eiland te maaken / zoo nieuwelijks ontdekt was / en reedſ Jukatan genoemt wierd ; nademaal hy luſt hadde / om'er een gedeelte zyner Goederen toe te koſt te leggen / en'er zig te begeeven / of dooꝛ Nederlanderſ eene bevolkinge te mogen doen / en dat hy'er het regt zyn leeven lang af genieten mogt / midſ dat hy den Koning altoos als Leen-Heer zou erkennen. Op dat hy'er nu te ligter eenne bevolkinge doen konde / en zig verzoꝛgen van alles wat noodig was / zoo gaf hy hem mede het Weſtier van Cuba in handen. De Koning ſtond nu zyn verzoek te gewilliger toe / nademaal den Heer de Geevers die eerſte Regtſ-geleerde was / nog onkundig zynde wat deeze gifte der Indiën in zig hield / en hoe'er zulkſ

d'Ontdekkinge van Jukatan aan 't Hof gebragt.

de Koning geeft aan den Ammiraal van Nederland het Beſtier van een gedeelte der Indiën.

1517 voor den Koning veel aan vast was / als voorna-
mentlyk een Land dus nieuwelyks ontdekt zynde
waar over hy zeer moeijelyk was zulks gedaan
te hebben. Dit veroorzaakte ook dat zig'er de
Kastiliaanen eerlang tegen stelden / vertoonende het
ongelyk dat de Kroon des wegen te lyden hadde;
en dat boven het nadeel dat de Kastiliaanen hier
door ontfingen / en veele andere ongelegentheden
meer die zy ten toon stelden / en voornamentlyk
het onregt dat men des den Ammiraal der Indiën
aan deed / waar van de belangen en de verdiensten
van zynen Vader vernietigt zouden worden / en zulks
door d'onderkruipinge die'er den Groot-Kanzelier
van doen wilde. Eindelyk dan wierd de Gifte aan
den Ammiraal der Nederlanden gedaan / weder
ingetrokken / hem vertoonende / dat wegens het
Regtsgeding dat den Ammiraal der Indiën tegens
de Rentkamer over de Regten van zyne Voorbe-
langen gemaakt had / de Koning hem geene Gifte
van zoo grooten aangelegentheid doen konde. Bo-
ven dat was men genoegzaam onderrigt / dat het
Eiland Cuba, waar het bestier geregtelyk aan den
Ammiraal der Indiën gehoorig was / en dat hy
in Vreede bezat / men hem des bezwaarlyk dit ver-
zoek ten zynen nadeele bewilligen kon; zulks dat
nu door dit middel / den Ammiraal der Nederlan-
den van de Gifte van Jukatan en Nieuw-Spanje
versteeken bleef / hebbende hy reeds veertig of vyftig
Schepen met Akkerlieden te St. Lucar doen komen /
om naar d'Indiën te verzenden / die dus weder
na hun Land keeren moesten.

Dat hy weder herroept.

Magellanes wegens den Koning van Portugal niet wel genoegt, komt in Kastilje.

Ten dien tyde quam Ferdinand de Magellanes
uit Portugaal in Kastilje / alhoewel den Portugee-
schen Geschigt-Schryver zegt / zulks in den Jaa-
re 1518 geschied te zyn. Hy was een Man van
een Edel gemoed / en die den Koning Don Ema-
nuël in d'Oost-Indiën veele diensten gedaan hadde /
ter tyd dat Alonzo d'Aibuquerque algemeen Be-
velhebber was / met wien hy zig in d'onderneem-
minge van Malacca vond / alwaar hy groote preu-
ve zyner Dapperheid gaf. Dog alzoo hy geene ver-
gel-

geldinge wegens verdienſte na zyne meeninge zag te genieten / beklaagde hy zig deswegen / en deed zyn ongenoegen aan den Koning weeten. Gelyk hy dan geen geduld hadde / in 't verdraagen / dat men hem de gunſt die hy verzogt weigerde / zoo beſloot hy zig van 't Inboorlingſchap des Koningryks van Portugaal t'ontſlaan; en deswegen een Afſchrift voor de Beamptſchryvers gepaſſeert hebbende / vertrok hy na Kaſtilje, zynde toen het Hof te Valladolid ; en nevens hem eenen Bakkalaurus Ruy Falero genoemt / die voor eenen Starrekundige en Aardkloots-kenner gehouden wierd / van wien de Portugeezen verzekeren wilden / dat hy eene zoo gemeenzaamen Demon bezat / dat'er niets en was / of hy wiſt zulks door zyne Starrewiskunde te voorzien. 1517.

Deezen beyde nu booden zig aan / om te doen zien / dat de Molukſche Eilanden, en anderen die de Portugeezen d'Eſpeceries noemden / onder de Grensſcheidinge van de Kaſtiliaanſche Kroon gehoorig waren / en dat zy eenen weg aanwyzen zouden / om derwaarts te komen / zonder deeze / die de Portugeezen na d'Ooſtindiën hielden / aan te doen ; en dat zy 't door eene zekere Zee-engte / tot dus verre nog onbekent geweeſt / zouden zetten. Dit nu verſpreid hebbende / beraaden zy zig met den Biſſchop Jean Rodrigo de Fonſeca, die het opzigt der zaaken van d'Indiën had / die deeze aanbiedinge niet verwerpelyk vindende / de zelve voor den Groot-Kanzelier over-bragt / welken 't Voorwendzel der Portugeezen aan den Koning en den Heere de Gevers verklaarde. Ferdinand de Magellanes die eene wel geteekende Weereld-kloot by zig hadde / waar op alle de Landen ſtonden aangeweezen / toonde op de zelve den weg die hy vermeende te houden / en liet de Straat voordagtelyk onuitgedruit / op dat men hem niet misleiden zoude. Men hield dan des aangaande veele Vergaderingen / en deed hem insgelyks veele vraagen en veele tegenwerpingen voor houden. De voornaamſte Staats-Lieden vroegen hem onder an-

Aanbiedingen van Magellanes en Ruy Falero aan den Kaſtiliaanſchen Koning gedaan.

1517. deren / welker weg hy neemen wilde ? Waar op hy antwoorde de Raap St. Maria, alwaar de Rivier de la Plata was / en dat hy 't van daar langs de Kuſt opwaarts houden zou / tot hy de Straat ontmoete. Sy vroegen verder / dat ingevalle hy deeze Straat niet en vond gelyk zyne gedagten waren / waar door hy dan meende in d'andere Zee te geraaken ? Syn antwoord was / dat hy dan den koers der Portugezen houden zou / nadien aangeweezen zynde / dat de Molucos in de Grensſcheidinge van Kaſtilje vielen / hy genoegzaam hunnen koers kon houden / zonder hen te benadeelen. Dog dat hy al te wel verzekert was / deeze Straat te zullen vinden / nademaal hy eene Kaart gezien hadde / door Martin de Bohemia gemaakt eenen Portugees van 't Eiland Fajal geboortig / (een die een groot Weereldkundiger was /) waar uit hy veel ligt wegens deeze Straat gehaalt hadde. Boven dat was Magellanes eenen Man zeer ervaaren ter Zee / en met een groot Oordeel begaaft; men verhaalt van hem / dat eenmaals twee Schepen uit d'Indiën na Portugal vertrekkende / in welker eene hy zig bevond / op eenige banken vervielen / en dat alle die 'er in waren zig met veele Leeftogt in de Sloepen om zig te redden begaven / en 'er zig mede na een by-gelegen Eilandje vervoegden ; van waar zy beſlooten na eene zekere Haven / eenige Mylen van daar leggende / te loopen. En door zoo veel ze allen op eenmaal niet konden gebeert worden / ontſtond'er eene groote tegenſtribbelinge wie d'eerſten zyn zouden. De Scheepslieden beyaten voor d'eerſten te willen weezen. Dog Magellanes alle deeze Wederſtreevingen ziende / zeide ; Dat de Bevelhebbers en Edelen toe quam d'eerſten te vertrekken, dog dat hy voor zig by de Scheepslieden blyven wilde, onder voorwaarde, dat men hen eenen Eed doen zoude, en belooven dat ze aangeland zynde, eerlang de Sloepen weder zenden moeſten om d'anderen af te haalen. De Scheepslieden en anderen des gemeenen Volks / waren genoegt om met Magellanes te blyven ; maar

Loflyke Daad van Magellanes.

alzoo

alzoo hy in eene deezer Vaartuigen was / en dat hy van d'eerſten afſcheid nam / verbeeldende zig de Scheepslieden dat hy ingelyks vertrekken wilde; dus was'er dan eenen / die zeide; Holla, Heer Magellanes! hebt gy ons niet belooft by ons te zullen blyven? Waar op hy ten antwoord gaf; Dat is waar; en aanſtonds te lande ſpringende / zeide hy: Hier ben ik, en bleef aldus by hen; betoonende daar door / dat hy een Man van zyn woord was / en moedig genoeg om zaaken van 't ſwaarſte gevolg 't onderneemen; zynde te gelyk beſcheiden en voorzigtig / alhoewel 't zyn aanzien niet te kennen gaf / nademaal hy van eene kleine geſtalte was. 1517.

Bartholomeus de las Caſas, ziende alle zyne pogingen van allerweegen verydelt / en dat de gunſtbewyzingen / dien hy door de omgang met den Groot-Kanzelier dagt te verkrygen niet naar zyne gedagten ten einde liepen / zogt hy andere middelen; daar in beſtaande / om te verwerven / dat men eene Vloot met Negers aan de Kaſtilliaanen zond / die zig in d'Indiën onthielden / op dat door dit middel / 't zy in d'Erfgoederen / of omtrent de Mynen / d'Indiaanen des te meer verligt wierden. Hy verzogde ook om een goet getal Boeren byeen te krygen / op dat die met bewilligde Voorzegten en Vryheeden derwaards overſtaken. De Kardinaal Adriaan de Tortoſa hoorde alle deeze Voorſtellingen / die hy aan den Groot-Kanzelier en Nederlandſche Amptenaaren liet weeten; en op dat men weeten mogt wat getal van Slaaven / dat'er in de vier Eilanden noodig te zenden waren / (te weeten: in Hiſpaniola, Ferdinandina, St. Jean en Jamaica,) zoo ſchreef men aan de Amptenaaren van 't Huis van Sevilje, om hun oordeel des aangaande te weeten; die tot antwoord gaven / dat men'er vier duizend zenden zou. Nu ontbraken'er geenen / die om de goede gunſte van den Bevelhebber De la Breſa, (een Neerlands Edelman van s'Konings Raad / en Groot-Hofmeeſter van zyn Huis /) te gewinnen / hem eenigen verſchaften; die

Beſluit om Negers na d'Indiën te zenden.

1517. van den Koning verlof verzoekende / hem zulks ook eerlang bewilligd wierd / en deeze verhoogt het aan de Genovezen omtrent ter somme van vyf-en twintig duizend Dukaaten ; onder voorwaarde / dat'er de Koning geene anderen in gelyken gevallen loſſen zoude / en dat hy geduurende agt Jaaren zulks niet weerroepen zoude. Ondertuſſen was in deeze verlofgeevinge voor d'Ingezetenen der vier Eilanden zeer nadeelig / en voor d'Indiaanen / om hen behulpelyk te zyn / waar toe nogtans deze Order geſteld wierd ; nademaal zoo deeze gifte onkelyk verbleeven was / gelyk ze was gegeeven geweeſt / zonder die onder deeze Voorwaardens te hebben verhoogt / alle de Kaſtiliaanen hadden'er Slaaven na toe gevoerd ; maar alzoo de Genovezen ze afzonderlyk verkoopen wilden / als een voor een / om'er meerder gewin uit te trekken / vonden zig'er weinigen die ze koopen wilden. Om dit nu te verbeeteren / waren'er die tot den Koning zeiden / dat hy uit de Gelderen van zynen Schatkamer deeze vyf-en twintig duizend Dukaaten aan den Bevelhebber De la Breſa betaalde / en dat dit een groot voordeel in zynen Schatkiſt en aan zyne Leenlieden toebrengen kon ; maar gelyk hy toen van Geld was uitgeput / en dat men hen de zaak niet wel kon doen bevatten / zoo wierd'er niet meer van geſprooken.

Ten deezen tyde vertrok den Koning van Valladolid, om het Koningryk van Arragon te gaan bezoeken ; en in Aranda de Duero, begon men weder wegens d'uitvindingen te handelen / die De las Caſas als van nieuws af voorſtelde / wegens de verligtinge der Indiaanen ; en alhoewel'er veele Vergaderingen over dit onderwerp belegt wierden / zoo konde men egter daar omtrent niets beſluiten / zulks de zaak tot aan Zaragoza verſchooven wierd. Aldaar berigt hebbende van de ſtoorperpen die de Kapiteinen van Pedrarias op d'Indiaanen gedaan hadden ; voornamelyk uit het verhaal dat'er Broeder Franciſcus de St. Romano van der Franciſcaaner Order afgedaan hadde / die zeer breed

breed uit mat / het groot quaad en d'ongeballen die men'er uit 't ontſtaan vond / zoo eindigde men om het voorſtel te beſluiten ; zulks dat'er eenen navolger aan Pedrarias gezonden wierd ; waar toe den Biſſchop van Burgos veele aanleidinge gaf / alhoewel hy 't geweeſt was / die Pedrarias in dit beſtier gezonden hadde ; nademaal men nu by 't leeven van den Kardinaal Ximenez reeds van deeze veranderinge gehandeld had / en dat men 't oog op Lope de Soſa wierp / die met zoodanig een ampt voorzien was geweeſt ; egter de dood van den Kardinaal / die eerlang voorviel / en de komſt van den Koning / nevens den vlyt dien hy wilde aan andere noodzaakelyker bezigheden gelegt hebben / verhinderde dat dit toen tot geen beſluit gebragt wierd / nog zelfs deeze die te Zaragoza was voorgedragen / wegens de dood van den Grootkanzelier. Wanneer nu de Koning eenen anderen Nederlander / die Deken van Bezanzon was / benoemd hadde / die zederd Biſſchop van Mecina verkoozen wierd / deed men ondertuſſen eenen anderen uit Italje komen / die men wilde dat kenniſſe van alle zaaken neemen zou ; maar alzoo hy een ſwaarmoedig man was / deed hy in de zaaken zeer traagen voortgang maaken / alhoewel hy reeds in den Raad van Indiën met den Biſſchop van Burgos, Hernando de Vega, Heere van Grajal en Groot-Bevelhebber van Kaſtilje, Garcias de Padilla, den Licentiaat Zapara en Pieter Martin d'Angleria Milaneés / nevens Franciſcus de los Cobos, gekomen was / die dus altoos in aanzien en gezag vermeerderden. Deeze nu gaf aan den Heere de Gevers kenniſſe van alle verhandelingen / die zig meer in hem / dan in alle anderen vertrouwde. Gelyk men nu eene zeer enge vriendſchap tuſſen De los Cobos, de Biſſchop van Burgos, en Antonio de Fonſeca zynen Broeder / Heere van Coca en Alaejos, beſpeurde / gaf dit oorzaak dat de Biſſchop van Burgos bewilligde / dat men eenen afgezonderden Raad over de zaaken van Indiën hield / en zulks met de boven genoemde per-

1517.

Lope de Soſa tot Gezaghebber van Dariën verkoozen.

Raadsliedden van Indiën benoemd.

1517. zoonen / gelyk men'er reeds te voozen gehouden hadde ; doch die geſcheiden was geweeſt / dooz dien men aan den Koning kenniſſe van der zelver wanozder gegeeven had.

De Koning te Zaragoza zynde / quam'er de Vader Hironimus Bernardino de Manzanedo uit Indiën aan ; en alhoewel hem de Koning gunſtiglyk gehoozd hadde / liet hy egter niet na van hem aan den Raad te verwyzen ; en alzoo het den Kardinaal Ximenez was / die deeze Geeſtelyken vooz beſtierders der Indiën gezonden had / of ten minſten om 'er de miſſlagen te verbeteren / en zulks tegen 't goed vinden van den Biſſchop van Burgos geſchied / die toen Voozzitter was / en'er geen goed oog op hadde. Broeder Bernard zig eeniger maaten van de hand geweezen ziende / beſloot de zaak af te ſtaan / en begaf zig in zyn Klooſter. Weinig tyds daar na / bewerkte de Biſſchop ingelyks / dat men aan de Vaders Hironimiaanen die in Hiſpaniola overig waren / gelaſte over te komen. Ondertuſſen nu dat Ferdinand de Magellanes en Ruy Falero het Hof na Zaragoza volgden / quam'er eenen Afgezant van den Koning van Portugaal, om over een huwelyk van Mevrouwe Leonora s'Konings Zuſter met den Koning Don Emanuel van Portugaal te handelen / en alzoo het gerugt liep dat hy gekomen was / om Magellanes en Falero van kant te helpen ; en alzoo ze zig by den Biſſchop van Burgos tot in den nagt ophield / deed hy ze dooz zyn volk begeleiden. Om dan den wederkomſt der Vaders Hironimiaanen te begunſtigen / gelaſte men : „ Dat men Rodrigo de Figue-
„ roa met het ampt van Opper-Regter van Hiſpa-
„ niola voozzien zou / om alle de Koninglyke Amp-
„ tenaaren / en die van den Ammiraal 't onderta-
„ ten ; Dat Diego Velaſquez ingelyks te Cuba,
„ en den Dokter de la Gama in 't Eiland St. Jean
„ ten zelven einde deeden ; en dat men zig behulpig-
„ de / dat Lope de Soſa zig na 't vaſte Land be-
„ gaf / om de plaatze van Pedrarias te behleeden /
„ en hem nevens alle zyne Amptenaaren reſeninge
„ te doen geeven.

De Vaders Hironimiaanen gelaſt weder na Kaſtilje te komen.

Men is bedugt dat men Magellanes en Falero van kant wil helpen.

De

De Vader De las Casas vervolgde toen insgelyks zyn verzoek wegens de bevolkinge der Indiën; en alzoo de Kardinaal de Tortosa hem des gunstig was / gaf hy hem d'aanbeveelingen / om zig tot alle Prelaaten / Regters en Magistraaten van 't gantsche Koningryk te begeeven; hen verzoekende dat ze hem geloove / gunste en hulpe verschaften / op dat hy veele Akkerlieden / om d'Indiën te gaan bevolken vergaderen kon / mids genietende veele Voorregten / die hen ten dien einde zouden toegestaan worden. Men beval daar-en boven aan 't Huis van Sevilje en des zelfs Amptenaaren / dat ze de Boeren die men hen aanbieden zou / aannamen en onderhielden tot dat de Vloot ten vertrek gereed zou zyn. De Vader De las Casas nu / verkoos eenen Berrio genoemd / om hem in 't doen van deeze verzaamelinge behulpzaam te wezen / aan wien de Koning het ampt van Kapitein schonk / alhoewel dit voor De las Casas niet smaakelyk was. Om hem nu meerder te eeren / maakte hem de Koning tot zynen Kapellaan / zulks hy met meer gezags arbeide / waar in hy veel vrugts beloofde. Eindelyk vertrok hy om met zyne afgevaardigden zig na Kastilje te begeeven / en schreef allerwegen waar hy passeerde aan veele Boeren / dat zy zig om na d'Indiën te gaan / lieten inschryven. Voor zoo veel nu Berrio als zynen helper hem daar liet / en zig over de zelvige bezigheden na Andalousië begaf / (zeggende de Heeren van Kastilje, en byzonderlyk de Ryks-Marschalk hem te verhinderen eenig volk te mogen vervoeren /) keerde hy zig weder na Zaragoza, en Berrio trok uit Antequera twee honderd mannen / en voerde ze na Sevilje, aan wien d'Amptenaaren van het Huis de benoodigde zaaken verschaften / nevens hunne inscheepinge / en alzoo na Hispaniola verzonden wierden. Invoegen de bevolkinge van den Vader De las Casas toen geen ander einde bequam / door welke hy aan den Koning en d'Indiaanen zig zoo veel goeds beloofde. Dog hy beklaagde zig altoos over den Bisschop van Burgos, we-

1517.

De las Casas werft Boeren om na d'Indiën te zenden.

De Koning maakt hem tot zyn Kapellaan.

Beklaagd zig wegens den Bisschop van Burgos.

1517. wegens dat hy hem in alles tegen was / en hem de benoodigde hulpe niet verleenen wilde.

Om nu eens weder na Dariën te keeren / en de voorvallen tusſen de Groot-Bevelhebber Pedrarias en Vaſco Nunez 't agtervolgen / (te voozen na 't eindigen van 't Jaar 1516 tot hier uitgeſtelt /) dient 'er gezeid; Dat Franciſcus Garabito in de Stadt gekomen zynde / hy de Brief van Vaſco Nunez aan Pedrarias overt gaf / en verhaalde wat we hier voozen gezegt hebben; deſs zogt hy eerlang middelen om Nunez gevangen te neemen. Hy vroeg hem wat hy deede / en waar hy hem gelaaten had. Garabito en die geenen die met hem waren / zeiden; Dat ze hem in 't Peerel-Eiland verlieten / maakende ten ſpoedigſte eenige Brigantyns / en dat hy na zekere dingen wagtende was / die hy hem verzoeken liet om te verſchaffen / en wilde doen beveelen / wat verder te doen. Deeze voozden bevreedigden eemgermaaten den Geeſt van Pedrarias; maar eerlang daar na weder in zyn wantrouwen vervallende / konde hy zig zelfs niet van eenige tedenen wederhouden / waar van hy'er zommige tegens Nunez overbragt; en gelaſte hem te Acla te komen / zig veinzende hem eenige benoodigde zaaken ten zynen Togt te willen mededeelen; ter zyden latende de Brief die Garabito tegen Nunez geſchreeven hadde / als mede de quaade dienſten die men oordeelde dat hy deed wanneer hy zig by Pedrarias vond. Ook was de Schatbewaarder Alonzo de la Puente, een vyand van Vaſco Nunez, wegens dat hy hem om eenig Gond verzogt had / dat door hem geweigerd was. Hy verhaalde dan aan Pedrarias wat de Soldaat die op ſchildwagt geſtaan hadde / gehoord had; wat dat Nunez aan Valderrabano en anderen gezegt zou hebben / waar door hy te meer in zyn wantrouwen geſtyft wierd. 't Was nu eene zeer vreemde zaak / dat'er niemand gevonden wierd / die de goedwilligheid hadde / om Vaſco Nunez, wegens de verontwaardiginge door Pedrarias 't henwaarts / berigt te geeven / op dat hy het gevaar / waar hy in te vallen ſtond / deed af-

Verontwaardingen van Pedrarias tegens Vaſco Nunez gevoed.

afwenden / door het weinige vertrouwen dat hy'er van te dugten had / soo hy hem volgens zynen last quam bezoeken / waar door men oordeelde dat dit niet ontstond / dan uit de groote bezorginge / die ze allen hadden om Pedrarias niet te gehoorzaamen. Alzoo nu ondertusſen Pedrarias zig niet verbeelde / dat hy op eenen enkelen Brief komen sou; soo gaf hy dan na die verzonden te hebben / aan Franciſcus Pizarrus order / om met allen vlyt nevens soo veele manſchap als hy by-een rukken kon / te vertrekken / met last om hem / waar men hem ook ontmoeten mogt / gevangen te neemen. Men agt / dat'er eenen Italiaan by Vaſco Nunez was / Micercodro genoemd / dat een Sterre-wigchelaar was / die door begeerte om de Weereld te zien / zig na d'Indiën begeeven hadde / welken hem zeide / nog te Dariën zynde: Dat in 't Jaar, wanneer hy een zekere Sterre, in eene plaatze dien hy hem aanwees, zien zoude, hy wegens zyn Perzoon in groot gevaar zou ſtaan; maar indien hy deeze quaade voorzegginge ontgaan kon, zoude hy den grootſten Heer, den rykſten en berugtſten Bevelhebber, die men ooit in d'Indiën hadde, konnen worden. Eenige dagen te voozen nu / zag hy deeze Ster / en ter zelver plaatze als hy hem had aangeweezen; en ſpottende met het geene hem Micercodro gezegt hadde / zeide hy tot die by hem waren: Dat iemand die aan de Waarzeggeryen geloof gaf, verdiende belagchen te worden; en verhaalde hen wat hy hem gezegt had / wyzende hen de Ster / dien hy hem voorſtelde: Dat hy nu in agt nam, wat hem wedervoer, en beſchouwde vier Schepen te bezitten, nevens drie honderd mannen, dat hy nu in de Zuid-Zee was, en 't eenemaal gereed te zeilen ſtond. 1517.

Zend Pizatrus om zig van Nunez te verzekeren.

Gelyk men nu zyn Noodlot niet wel vermyden kan / en Vaſco Nunez de Brief van Pedrarias ontfangen hebbende / die zig toen in 't Eiland De las Tortugas ophield / soo vertrok hy eerlang om het bevel aan hem gedaan te vervullen / na dat hy 't bevel over de Schepen aan Franciſcus Companon

Nunez komd op bevel van Pedrarias hem bezoeken.

Ge-

1517. gelaaten had. Als hy nu reeds te Acla gekomen was / quamen de afgezondenen hem zeggen / hoe Pedrarias tegens hem zeer 't onvreede was ; doch hy vermoede zoo veel in zyne onkunde / dat hy zig verbeelde dit alleen genoeg te zyn / om hem te bevreedigen en van zyne gedagten af te brengen. Eerlang daar op Franciſcus Pizarrus hem ontmoetende / en verzeid gelyk we gezegt hebben; zeide Nunez hem: Pizarrus, wat is dit, gy hebt immers niet de gewoonte om my dus te gemoeten, en in zoodanig eene geſteldheid 't ontfangen? En gekomen zynde / deed hem Pedrarias eerlang in 't Huis van Caſtaneda gevangen zetten / en ondertuſſen ging Hurtado na d'Eilanden / om bezittinge van de Vloot in zynen naame in plaatze van Nunez te neemen. Eerlang daar op wierd Eſpinoſa zynen Opper Regter / die order hadde om tegens Nunez een Geding te maaken / in de Geregt-Zaal na d'aller ſtrengſte der Geregten / en in dien ſtaat gelyk men 't gevonden had. Pedrarias hem in het Huis van Caſtaneda onderwyl bezoekende / zeide hem ter vertroo-ſtinge: Myn Zoon, zyt niet moeijelyk van u eenen gevangenen te zien, 't geſchied niet dan om aan den Schatbewaarder *Alonzo de la Puente* vergenoeginge te geeven, dat uw aldus wedervaard; het zal u eene goede gelegentheid geeven, om uwe getrouwigheid aan te wyzen. Midlerwyl liet men niet af van alle Gedingen by-een te haalen / ten uiteinde van 't zelve Regtsgeding. Ingevolge nu verſtendigde zig Pedrarias van zyn Opper-Regter wegens den ſtaat van 't zelve Geding / en van de ſchuld die'er tegens Vaſco Nunez konde uit getrokken worden. Hy dan verſtaan hebbende / dat hy Dood-ſchuldig was / keerde hy weder om hem te zien / en zeide: Tot dus verre hebbe ik u gehandeld, en my jegens u gedraagen gelyk ik met mynen eigenen Zoone had konnen doen, nademaal ik geloofde, dat gy aan den Koning getrouw waard, en aan my in zynen naame, gelyk gy hem ſchuldig zyt. Maar na dat gy u tegens de Kroon van Kaſtilje hebt willen aankanten, en dat ge u niet wegens

En word eerlang gevangen gezet.

Reden van Pedrarias tegens Nunez

gens de verpligtingen waar aan gy verbonden zyn moeſt, genoegzaam gequeeten hebt; zoo is 't redelyk dat ik my van u afſcheide; dat ik deeze verbinteniſſe van Vader te zyn u weder ontrekke, die ik voor u ten goede hadde; en dat ik aanvange om u als mynen vyand te handelen; en ingevolge voortaan zult gy niets anders van my te verhoopen hebben, dan wat ik u kome te verklaaren. Waar op Vaſco Nunez antwoordde: Dat alles wat men hem te laſt leide, valſch en onwaaragtig en niet dan een enkel verzierde zaake was; Dat hy'er nooit op gedagt had, en dat hy zelfs genoegzaam van zyne onkunde getuigen kon zyn. Want, vervolgde hy, indien ik eeniger maate ſchuldig geweeſt was, ik zoude niet met zoodanig eenen vlyt en yver toegeleid hebben om in uw bevel te gehoorzaamen, om my in uwe handen over te geeven, en in eenen tyd, dat zoo my myn gewiſſe iets verweeten hadde, het my niet dan zeer gemakkelyk om 't ontkomen geweeſt zou zyn, nademaal ik drie honderd mannen onder myne gehoorzaamheid, en vier Schepen tot mynen gebruik hadde, waar mede ik een ander Noodloot konde gaan zoeken; zynde bemind en geagt van hen gelyk betaamelyk zy; des hadde ik Lands genoeg gevonden om'er my 't zy arm of ryk met hen 't onthouden. Dog alzoo ik in alle eenvoudigheid gekomen ben, en vry van dat waar van men my beſchuldigen wil, zoo hadde ik niets te vreeze om te *Acla* te komen, na uw bevel, om my dusdanigerwyze nu eenen gevangenen te zien, en dat wegens eenen zoo vervloekten miſdaad, die in myne getrouwheid, die ik den Koning en u ſchuldig zy, gemiſt hebbe te voldoen, als gy in hem mynen 't wegen nogtans vertoond. Dog niet tegenſtaande alle deeze redenen van Vaſco Nunez, zoo deed Pedrarias hem nog naauwer als ooit inſluiten; vervolgens vroeg hy aan Eſpinoza waar in zyne belaſtingen en onderzoekingen al beſtonden/ en welker ſtraffe hy verdiende; die hem dan ten antwoord gaf: Dat hy des doods waardig was; maar dat het hem dagt / dat men

1517.

Nunes antwoord aan Pedrarias.

in

1517. in overweeginge neemen moeſt / wat groote dienſten hy aan den Koning in deeze Landen gedaan hadde / dat hy hem wel verwyzen konde / en iets van de ſtrengheid der ſtraffe ter zyde zetten; of ten minſten hem den toegang van Beroepinge in te willigen. Waar op Pedrarias antwoordde: 't zoude niet regtmaatig zyn, indien hy de dood verdiend heeft, dat men des de te regtſtelling onderſcheiden deed.

Eſpinoſa weigerd over Vaſco Nunez het Vonnis des doods te vellen.

Ondertuſſen hadde Eſpinoſa eenen affchrik om het vonniſſe des Doods tegens Vaſco Nunez te vellen / en volhardde altoos dat men hem genade bewyzen moeſt / wegens de merkwaardige dienſten die hy verrigt hadde; en betuigde dat hy hem niet ter dood veroordeelen kon / indien Pedrarias hem zulks niet uitdrukkelyk gelaſte / hem daar in door geſchrifte ſterk maakte; dog Pedrarias wilde dat men onophoudelyk en zonder genaade verleening zyn geding opmaakte / en dat na den geſtrengſten Geregte zonder na eenige reden te willen hooren / geevende door geſchrifte zynen laſt en bevel aan Eſpinoſa om alles ter uitvoeringe te ſtellen; die dan geſtrenger als ooit tegens Vaſco Nunez voort voer. Hy ſtelde hem de Dood van Diego de Nicueſa / (waar van hy oorzaak was) voor oogen; de gevangeniſſe en de quaade handelinge die den Bakkalaurus Enciſo geleden hadde / alhoewel hy op de komſt van Pedrarias in vryheid wierd geſtelt; en dit alles bycen voegende / zoo verwees hy hem eindelyk ter Dood.

Waar op egter Pedrarias aandaingd.

Word ter uitvoeringe van zyn ſtraffvonnis gevoerd.

Toen hy nu uit zyne Gevangeniſſe gevoert wierd om zyn ſtraf vonnis t'ontfangen / ging den Scherp-regter voorafroepende met luider ſtemme: Zie hier het geregte dat de Koning onzen Heere door Pedrarias zynen Bevelhebber aan deezen Menſche gelaſt te doen, als aan eenen Verrader en Verontweldiger der Landen, de Koninglyke Kroon onderworpen. Als Vaſco Nunez deeze woorden gehoord hadde hief hy zyne Oogen opwaarts / en zeide: 't is eene bedriegerſe Valsheid waar mede men my betigt; en ik zweere by deezen doorgang die ik my des ga onderwinden, dat

Nunez verontſchuldigd zig voor het volk.

my

my nooit zodanig iets in den zin gekomen is; maar dat in teegendeel myne ziele altoos van voornemens is geweeſt den Koning te dienen, en myne begeerte, om'er my voordeeliglyk als eenen getrouwen Onderdaan, die zulks wettelyk ſchuldig is, van te bedienen, en om zyne Heerſchappyen met alle myne magt en vermogen, te doen uitbreiden. Doch deeze wooꝛden konden geenzins eenige verontſchuldiginge bꝛzetten; zulks dat na alvooꝛens zyne zonden beleden / en zyne ziele aan God bevolen te hebben / na dat de tyd en gelegentheid hem dat gehengen wilde / wierd hem het Hoofd op een blok afgehouwen en Vaſco Nunez had upt. Eerlang daar na moeſten insgelyks Valderrabano, Botello, Hernando Munos, en Arguello, alle gezamentlyk om eene zelvige zaake hun Hoofd verliezen. En nademaal den dag reeds eindigde / toen men ter uitvoeringe der Doods-Straffe aan Arguello komen zou / zoo viel alle het volk vooꝛ Pedrarias op de knien / om vooꝛ hem genaade af te ſmeeken / zeggende (dat na dat nu de vier andere hunne Dood-Straffe ontfangen hadden) het ſcheen dat Godt de Nagt zond om de Dood der laaſte te doen opſchorten. Maar in tegendeel antwooꝛde hy hen; dat zo ze begeerden dat deezen leven zou, dat hy wilde, dat het Geregte aan hem in zyne plaatze, de ſtraffe werkſtellig maakte; zulks dat hy 't de Juſtitie aanſtonts deed volbꝛengen / gelyk aan de vier anderen / en dat met de grootſte weerzin van alle d'Omſtaanders. Deeze Dood van Vaſco Nunez was aan ieder zeer ſmertelyk / nademaal hy eenen Bevelhebber was geweeſt die zeer Vooꝛzigtig / Dapper / en Dꝛygerig was; maakende grooten ſtaat op hem wegens zyne groote Volmaaktheid die men in hem ervaaren had; weshalven hy altoos geagt wierd vooꝛ eene der roemwaardigſte Bevelhebbers die men ooit in d'Indiën hadde. Hy was een man van Edele geboorte en een inwooꝛling van Perez de Badajos; en alhoewel hy in zyne Jeugd / een vry leeven geboert had zoo was hy egter tot Jaaren gekomen / en zig in groote ontmoetingen bevonden hebbende mag-

1517.

Zyn dood en die van zyn medegenooten.

1517. magtig geworden groote onderneemingen uit te voeren; en zyn ongeluk quam hem niet dan door de Dood van den Katholyken Koning / en deeze van den Kardinaal Ximenez over / die eene volmaakte kennisse van zyne verdiensten hadden / en hem de grootste Bedieningen zouden aanvertrout hebben / indien hy dus niet onder de beheerschingen van zodanig eenen Dwingeland gevallen was / die hem het Leeven deed verliezen / meer door Haat / en Wraakluſt als waare reden. Al 't geen we straks hier na zullen agtervolgen.

De Vaders Hironimiaanen gelasten Pedrarias niets buiten hunnen raad te verrigten.

De Vaders Hironimiaanen ondertussen / (van wien wy een weinig afgeweeken zyn om het ongelukkig einde van Vasco Nunez en zyne medegenooten te verhaalen;) dan van deezer Dood hebbende hooren spreeken / en van andere zaaken raakende de gedingen van Pedrarias / nevens veele klagten tegens hem; wierd hem wegens den Koning gelast / niet meer zodanig een gezag te gebruiken / zonder medeweeten van de Geestelyken in Dariën / en dat hy alle het Goud / dat van den Kacique Paris was ontrooft geworden / na Hispaniola zond. En wat de Handelingen der Indiaanen aanbelangt / gebeurde het dat toen de Vaders geloofden dat de Eilanders in rust waren / en dat ze gedagten hun gezag voor te stellen / namen ze wel in agt hoe de veranderingen der Indiaanen en de volkplantinge noodig was / zoo wel wegens hunne bekeeringe / als voor hunne goede Handelinge en vermeerderinge; nademaal men in zekere Plaatzen gebrek aan Menschen hadde / en dat'er in anderen niet overig waren. Zy maakten dan eenen aanvang over deeze zaaken / zulks'er in eenige Gehugten die de naasten der Kastiliaansche waren sommige overgingen / en een getal van vier of vyf honderd door 't Vuur verteert wierden / zulks ze ten deze tyden geenen dan vyf of zesentwintig meer overig hadden. Ten dien einde spraaken de Vaders met eenige Kaciquen, met wien zy overeen quaamen / dat men hen niet noodzaakten in de wyken der Kastiliaanen te moeten woonen. Zulks

dan

dan dooz dit middel d'Indiaanen / eerlang het gezag dat de Vaders Hironimiaanen hadden / kundig wierden; zoo dat altoos wanneer ze reden van klagten hadden / zig aanstondts tot hen vervoegden / en alsdan vergenoegt hielden. Dooz zoo veel nu deeze veranderinge zig niet gemakkelyk in de Gehugten der Kastiliaanen toedroeg / beeden ze Doozstanders der Gemeentens beroepen / en gaven hen te verstaan wat noodig zoude te doen zyn / om dit middel en deeze nuttigheid die zy dooz de behoudenisse der Indiaanen aanweezen / werkstellig te maaken / gelyk zulks ook ten voozdeele der Kastiliaanen gedyen zou. Dat ze dan aannamen / en waren des zeer genoegt / om in hun regtsgebied der Landen deeze ozder te stellen / ter ozdineering van den Landbouw der Indiaanen. 1517.

De Vaders Hironimiaanen vertoonden ook aan den Koning / hoe noodig het was om Boeren uit Kastilje na d'Indiën te zenden / en zulks zoo wel dooz den Akkerbouw als tot onderhoudinge van 't Vee / als mede swarte Slaaven / om'er 't arbeiden en bevolkingen te doen; want boven dat zouden de Koninglyke inkomsten niet min vermeerderd wozden / en dat het niet alleen tot wel-zyn der Kastiliaansche Ingezeetene verstrekken kon / maar ook nog meer ter verligtinge der Indiaanen dienen zou. Insgelyks herstelden ze ook het dagloon der Kastiliaansche arbeiders / nademaal die reeds begonnen onnuttelyk te zyn. Zy regelden d'inkomsten die Jaarlyks wegens d'Indiaanen aan de Regters en Koninglyke Amptenaaren die ze hielden / betaalt wierden / waar uit ze begonnen een quaad vermoeden op te vatten / en het doen der Vaders lasterden / voornamentlyk den Schatbewaarder Passamonte, wien zig reeds het gezag over 't gantsche Eiland aangematigd hebbende / oozdeelde dat dit hem al te hinderlyk was. De Vaders beschikten ook nog dat de Mynwerkers die nevens d'Indiaanen na Goud groeven / 'er geen gedeelten af genieten zouden / maar dat ze zig'er in Soldy begaven / op dat het deel dat ze moesten opbrengen /

Deze Vaders doen alderwegen goede order stellen.

1517. niet deed verontzaaken / dat d'Indiaanen meerder gevergt wierden / als ze doen honden. Ook ſtelden ze het verbod ter uitvoeringe / dat gemaakt was om te verbieden / dat niemand langs de Peerel-kuſt handelen mogt; en dat in gevalle men'er iemand zond / dat het onder voorwaarde geſchiede / dat ze vreedzame liedens moeſten zyn / en waar van men een vertrouwen had / dat ze geene ergerniſſe geeven zouden; en dat ze in vermangelinge / de Slaaven die hen d'Indiaanen zelfs gaven en geene anderen / ontfangen mogten: dat deeze wel gehandeld en onderweezen wierden gelyk andere Indiaanen; en dat men geenen Karibaanen beſtrpden zou / voor dat men gezien had of men 't naar regten te doen vermogt; waar op de Vaders ordre gaven dat de Regtsgleerden der Gehoorzaal zig des bevlytigden. Zy beſnoeiden mede de regten der Goud-Smelters / en deeden'er eenen lyſt van maaken / zullierwys d'ingezetenen en Handelaars deswegen geene ſchaade leeden. Zy deeden ook twee Karavelen ten koſten van 's Konings inkomſten vervaardigen / om ze tot Handelinge uit te zenden / welker eene ten einde van anderhalven Maand / met vyf-en-'t negentig Mark Peerlen en honderd-en-vyftig Indiaanen te rug quam van die geenen die men trapſelden / of men ze voor Slaaven houden moeſt; nevens zeven duizend vyf honderd ponden Was / en twee honderd Mitten zout. Verlang hier na zonden ze d'andere Karavel / die niet min voordeel dan de voorgaande aanbragt. Na dat men nu beſweegen het voordeel dat de Staat-dienaars en de Koninglyke Amptenaaren van de verdeelingen der Indiaanen trokken / ervaaren hadde / zoo ontnamen ze hen zulks / op dat ze te vreden zynde / de Koninglyke ordonnantien genoeg deeden / en ze te beter en met meerder ernſt volvoerden.

Reſt ons nu tot afſcheid van dit Jaar 1517 te gaan bezien / onder welke ontmoetingen Jean de Gryalva, de verder ontdekking van Jukatan, (by Franciſcus Hernandez, al te rampſpoedig ondernomen) uit bevel van Diego Velasquez, met vier Scheepen /

van

van 't Eiland Cuba derwaards gaande / int volgende Jaar tot aan de Kust van Nieuw Spanje, voorspoediglyk heeft agtervolgd. 1517.

SCHEEPS-TOGT
door
JEAN DE GRYALVA,
van 't Eiland *Cuba* ter nader Ontdekking van
JUKATAN,
tot aan de Kust van NIEUW-SPANJE, gelukkig agtervolgd in 't Jaar 1518.

Gelyk men nu ter tyd goede tydinge had weegens het Land van Jukatan, dat nieuwelyks ontdekt was / wilde Diego Velasquez eerlang deeze onderneeminge agtervolgen. Hy dan tot zyn oogmerk met alle vlyt drie Scheepen en eene Brigantyn / nevens alle benoodigdheden tot deeze Togt / vervaardigt hebbende / benoemde hy daar toe voor Opper-Regter en algemeene Bevelhebber Jean de Gryalva / eenen Jongman van groote hoope / en goede zeden; die uyt d'eerste Edelen van Cuellar gesprooten / niet vertoefde om van de partye van Diego Velasquez te weezen zoo dra hy hem als zyn Neef tot hem riep. Want alhoewel hy hem in geenen bloede bestond / handelde Velasquez hem egter als zoodanig eenen. 1518.

Jean de Gryalva tot Bevelhebber eener Vloot aangestelt.

Als zig nu ter zelver tyd / Pieter d'Alvarado, Franciscus de Montejo en Alonzo d'Avila te St. Jago op Cuba bevonden / (die er gegaan waaren om over eenige zaaken met den Bevelhebber te handelen alzoo ze eenige Indiaanen in 't Eiland bezaten en dat het Mannen van groote agtinge waren)

1518. zoo benoemde hy hen voor Kapiteinen deezer drie Scheepen/nevens de zelve Stuurlieden/die reeds met Franciſcus Hernandez de Cordua deeze ontdekkinge hadden bygewoont/en gaf aan Antonio d'Alaminos den tytel van Bevelhebber der Stuurlieden. Insgelyks benoemden hy voor Monſter-Heer Penaloſa van Segovia gevooztig/ en de Vader Jean Diaz voor Kapellaan en Preedik-Heer. Gelyk nu dit Land voor zeer groot en ryk berugt was/ zoo voegde hy nevens de Soldaaten van Hernandez noch veel volks/ die gezamentlyk twee honderd en vyftigs-Knegten uitmaakten. Sy voerden nevens hen eenige Indiaanen van Cuba om haar te dienen; en na dat'er Bernard Diaz del Caſtillo van verhaalt/ (die zig by Franciſcus Hernandez, de Gryalva en Cortes vond;) behelsde den Laft-Brief van Jean de Gryalva, zoo veel Goud als ze konden/ in te mangelen/ en dat zoo men 't oordeelde noodig te weezen om'er eene bevolkinge te doen/ dat zulk geſchieden kon/ eer en zonder dat hy daar toe wederquam. Bartholomeus de las Caſas, eene zeer geloof waardigen Schryver/ (die de byzonderſte zorge droeg om alles te weeten/ en een groot Vriend/ en Diego Velaſquez zeer geneegen was/) zegt/ dat den waaren Inhoud van den Laft-Brief inhield en uitdrukkelyk gelaſte/ geene Bevolkinge te zullen doen/ maar alleenlyk van zoo veel Gouds in te handelen door mangeling als men konde/ en dat men allerweegen waar men aanquam zig vreedzaamelyk gedraagen zou/ op dat 'er verbonden met de Kaſtiliaanen gemaakt wierden; doch Franciſcus Lopez de Gomara zeid gantſch het tegendeel.

Jean de Gryalva dan zyne afvaardiginge ontfangen hebbende/ en alles in goede Order gereed zynde/ vertrok uit de Haven van St Jago op Cuba den agtſten van April deezes Jaars 1518. Na dat hy de koers aan de ſtuurlieden gegeeven en Order op het Beſtier geſtelt had; liet hy 't eerſtelyk aan de Noord-Kuſt van Cuba, in de Haven van Matanças/ ten Anker loopen/ van weegens dat'er dartig Kaſti-

Gryalva vertrekt met eene Vloot van Cuba om verder Jukatan 't ontdekken.

Kaſtiliaanen in een reddeloos Schip / nevens twee vrouwen / waren aangeland / waar van men in de Vreedehandelingen van Cuba gewag vind gemaakt; die d'Indiaanen gedood hadden / behalven de vrouwen en dzie deezer mannen. In deeze Haven verzogden ze zig van Cazabi en Varkens / uit de wyken der Kaſtiliaanen die dooz hen bewoont wierden. Uit deeze Haven vertrokken zynde / bezeilden ze de Kaap van Aguaniguanigo, die deeze van St. Antoni is / en in agt dagen vervolgens ontdekten ze het Eiland Cozumel. En nademaal ze wegens de Stroom laager vervielen / dan Franciſcus Hernandez gedaan hadde / en dat dit Eiland zig verder ten Zuiden ſtrekte / zagen ze een Gehugte / en naby het zelve eene Haven / daar men heel geene beſchuttinge vond. Deeze plaats noemden ze St. Cruz vermits ze op dien dag ontdekt wierd. 1518

ontdekt het Eiland Cozumel en noemt het St. Cruz.

Jean de Gryalva begaf er zig met een goet gedeelte van Soldaaten te Lande / en niemand gevonden hebbende / (nademaal d'Inwoonders de Scheepen zien zeilen hadden / en hen zulks nooit voorgekomen zynde) zy 't ontvlugt waren. Ondertuſſen nu dat men na volk omzogt / liet Gryalva de Miſſe bedienen / nademaal hy zeer Godsvreezende / en van eenen goeden Aart was. Men vond dan twee Grysaards in een Akker-Land met Maiz bezaait / en gelyk de gemelden Melchior en Juliaan de Taal dezer Indiaanen zeer wel verſtonden / zoo onthaalde ze Gryalva wel / en gaf hen eenige glaze Kraalen en Spiegeltjes / en zeide dat ze huunen Heer zouden gaan zoeken / dog zy quamen niet weder. Midlerwyl zy hen verwagtende waren / quam 'er een jong Vrouw-Menſch / van eenen goeden opſlag des gelaats / die in de Taale van Jamaica zeide / dat den Landaard deezes Lands uit vreeze in 't gebergte gevlugt was; maar dat zy voor zig zelfs / (als de Scheepen der Kaſtiliaanen wel kennende /) hen was komen zien; en alzoo veelen der Vlootelingen zeer verwonderd over deeze ontmoetinge waren / vroegen ze wie haar in dit Eiland

1518 gevoert hadde; waar op ze berigt gaf / dat ze hoor twee Jaacen / met tien Mannen om te Vischen / van Jamaica vertrokken zynde / door storm en de stroom op dit Eiland Cozumel vervallen waaren / alwaar d'Indiaanen haaren man en alle d'anderen geoffert hadden. Gryalva over deeze ontmoetinge verheugt / verbeeldé zig deeze vrouwe voor hem eene getrouwe Boode te kunnen zyn / en zond haar om d'Inboorlingen des Lands té roepen / willende Juliaan nog Melchior niet zenden / uit vreeze dat ze hen agterhielden. Ten einde van twee dagen keerde deeze Indiaansche vrouwe weder / en zeide dat ze na veele smeekinge / hen niet hadde konnen beweegen om in hunne huizen te komen; zulks dat Gryalva ziende dat hy zyn tyd verloor / zig weder inscheepte / en voerde deeze Indiaaninne met zig en vervolgns naar Jamaica, vermits ze bad / dat men haar aldaar niet en wilde laaten. In dit Eiland vonden ze veele Byekorven die zeer goede Honing verschaften / nevens dikke zuikerwortelen gelyk Bieten / en Varkens des Lands / die de navel op den rug hadden / waar mede zy zig vervarschten. Zy zagen'er ook eenige Tempels en Bede-huizen / waar van'er eene byzondere was / en van eene vierhante gestalte / zynde ruym om laag en hol om hoog / met vier groote vensters in den toegang / en in 't Hol / dat gelyk eene Kapel was / waar in d'Afgoden waaren; ter zyde vond men eene Offerplaats alwaar men de noodige dingen ten dienste des Tempels bewaarde. Nog was'er een kleine beslootene plaats van kalk en steen gebouwt / geplaveit en zeer blinkende / in welkers midden een kruis van kalk gewrogt / ter hoogte van negen of tien voeten. Deezen Landaard hield dit kruis voor hunnen God des regens / en agtend 't voor zeker / dat wanneer hen regenwater ontbrak / en dat ze des aandagtelyk baden / eerlang den regen viel. 't Was niet alleen ter deezer plaatze / daar men deeze soorten van kruissen had / maar men vond ze door 't gantsche Eiland / en in veele Eilanden van Jukatan zagen zy'er insgelyks geschildert; maar

Last d'Eilanders verzoeken

Wat ze op dit Eiland vonden.

waar niet van Koper / gelyk Gomara zegt / want 1518.
'er nooit van deeze soorte van Metaal gevonden zyn / behalven eenige van steen en hout. Den zelven Gomara zegt / dat wanneer deeze Kruizen in deeze Gewesten van d'Indien gevonden wierden / dat'er eenigen waren die dit wederspreeken; en zeggen dat ze oorspronkelyk waren / wegens de veelheid der Mooren die in Spanje verdreeven / derwaarts overquamen. Nog zegt hy elders / dat men niet heeft konnen weeten / waar deeze Indiaanen het teeken van 't Kruis / in zoo een grooten aandagt gehouden / van ontleent hebben; nademaal'er geen merkteeken in Cozumel, nog in een ander gedeelte van Westindien gevonden was / waar men het Euangelium gepreedikt hadde. Dus kan Gomara zig wel in twyffel gevonden hebben / nademaal hy zyne Geschigtbeschryvinge te Medina del Campo in den Jaare 1553. liet drukken / gemerkt dat het in den Jaare 1527. was / dat den Landvoogd Franciscus de Montejo eenen aanvang van d'overheeringe van Jukatan maakte / in welker Landschappen daar hy quam / hy zeer wel en weedzamelyk ontfangen wierd / voornamentlyk in dit van Tutulxiu, omtrent veertien mylen / waar nu de Stadt Merida gelegen is / na dat men vernam dat weinig Jaaren te vooren toen de Kastiliaanen in d'Indien quamen / eenen van hunne voornaamste Profeters Chilam Cambal genoemt (die zy onder hen voor een groot Prophect hielden) gezegt had: Dat'er in weinig tyds gebaarde en blanke lieden in hun land zouden komen van daar de zon op quam, en dat ze Vlaggen zouden voeren waar in een Kruis stond gelyk zynde aan deeze als hy hen toonde, voor welker hunne Goden niet zoude durven verschynen, maar vlugten moeten; dat deeze Volkeren het Land overheeren zouden, en niemand quaad toe voegen, die in Vreede met hen leven wilde, en hunne afgoden verlaaten wilden, eerende eenen eenigen Godt welker deeze was, die deeze Menschen dienen zouden. Hy liet een Kattoene Teeken weeven / en zeide / dat de Schattinge die zy aan

Misslag van Gomara in zyne beschryving aangeweezen.

Van waar in Jukatan voor de komst der Kastiliaanen het Kruis geeerd is.

1518. deeze lieden zouden moeten betaalen / eenzelvig als die zou weezen / en gelaſte aan den Heer van Mini, Mochanxiu genoemd / dat hy deeze Heken aan d' Afgoden offeren zoude / op dat ze verdeedigd wierden / en het Kruis van ſteen opregtende / voor en in de Tempels ſtellen moeſten / op dat het beſchouwd wierd / zeggende: Dat het den waaragtigen Boom van 't leven des Weerelds was. Zulks dat van toen af / als eene nieuwe zaak / dit van veele lieden bezogt wierd / die het in groote eere hielden.

De Indiaanen vragen de Kaſtiliaanen of ze quamen van daar de Zon ryſt.

't Was dan de reden / waarom ze aan Franciſcus Hernandez de Cordoua en de zyne vroegen / of zy gekomen waren van daar de Zon opging? En wanneer de Landvoogd Montejo in Jukatan quam / en dat d'Indiaanen zagen / dat men zoo veele eerbiedeniſſe aan het Kruis deed / ſloegen zy geloove aan 't geene hunnen Propheet Chilam Cambal hen gezegt hadde. Wy hebben deeze uitweiding te deezer plaatze willen doen / op dat men zederd tot nu toe / het geheim weeten mogte / van waar de Kruiſſen van Jukatan ontſprooten zyn / waar over zoo veel gezegs ontſtaan is.

De Kaſtiliaanen nu / gelyk we gezegt hebben / zig hebbende ingeſcheept / hielden 't langs de Kuſt / en zagen met groote verwonderinge / d'aller ſchoonſte Gebouwen van ſteen gebouwd / nevens zeer hooge Toorens / en die van verre wit ſcheenen / maakende een zeer ſchoon gezigt; hoedanig ze toen nog in gantſch Indiën niet gezien hadden. En wat de Kruiſſen aanbelangde / waar van we geſprooken hebben / zeide Grijalva, dat het voor hem ſcheen als een Nieuw-Spanje 't ontmoeten. Ten einde van agt dagen / quamen ze aan den Oever van het Gebugte van Potonchan, en om dat'er de Zee zeer nabp gelegen was / landen de Soldaaten nabp zekere huizen. d'Indiaanen hoogmoedig door de nederlaag van Franciſcus Hernandez, wiens volk zy uit hun Land verdreeven hadden / vertoonden zig welgewapend aan den Oever / met gedagten de Kaſtiliaanen d'aankomſt te beletten / dies maakten ze een groot geſchreeuw / vergezeld met

met het geluid van hunne Trompetten en Trom- 1518.
mels na hunne wyze gemaakt. En alhoewel de
Kastiliaanen hen uit hunne Sloepen met eenig klein
Geschut beschooten / waar van ze zeer verbaast
wierden / (want ze hadden nooit iets diergelyks
gehoord /) verlieten ze egter hunne standplaats niet.
Als nu de Sloepen den Oever naderden / weerden
ze zig dapper met Pylen en Slingers / en drongen
tot in 't water om de Kastiliaanen met hunne spies-
sen te treffen. Maar de Kastiliaanen hunne Sloe-
pen met allen vlyt voort stuuwende / vogten al
steekende en houwende / tot ze het land gewonnen
hadden; niet te min / alzoo de hevigheid des te-
genstands / en de menigte der Pylen zeer groot
was / zoo bedienden zig de Kastiliaanen van voor-
gaande voorbeelden / beginnende zig van de zelfde
wapenen ter verdeedinginge te dienen / die door-en
door met Kattoen gevoerd waren / waar van zig
d'Indiaanen wisten te bedienen; 't geen veroor-
zaakte dat de Pylen zoo veel kwaads niet en dee-
den; egter waren zestig Soldaaten gewond / drie
gesneuveld / en den Bevelhebber Jean de Gryalva
door drie Pylen gequest / waar van d'eene hem
twee tanden koste / en geen wonder / nadien hy
geduurig den eersten in den aanval was. Die van
de Schepen eerstmaals niet konnende aan landen /
maar naderhand gekomen zynde / verlieten d'In-
diaanen hunne standplaats en weeken in 't Veld.
De Kastiliaanen in het Gehugte gekomen / ver-
bonden'er hunne wonden en begroeven hunne doo-
den. Sy vonden'er dan niet als drie Indiaanen /
nademaal alle de anderen met hunne pakkaadje
gevlugt waren. Jean de Grijalva onthaalde deeze
drie mannen / en schonk hen eenige beuzelingen om
ze te vlepen / en liet hen d'anderen berigten dat ze
weder te komen hadden; hen verzekerende dat ze
geen quaad wedervaaren zouden; doch ze wilden'er
nooit na hooren / ook was Grijalva van geene ge-
dagten om'er Melchior noch Juliaan te zenden / na-
demaal hy hen niet vertrouwde.

d'Indiaanen van Potonchan tragten Gryalva 't landen te beletten.

Hy dan ziende d'Indiaanen van Potonchan tot

1518. geene reeden te konnen brengen / beſloot zig weder te Scheep te begeeven / en quam vervolgens in eene Zeeboezem / waar van den ingang zeer breed was / en die eene Vloed ſcheen te weezen / alhoewel 't geene was; Antoni d'Alaminos zeide het een Eiland te wezen en dat dit water het zelve van een ander Land afzonderde / om welke reden zy 't zelve Boka de Terminos noemden / dat Landſcheiding zeggen wil / die zig dus ook in de Zee-Kaarten vertoonden. De Kaſtiliaanen begaven zig hier te lande; zy waren'er drie dagen en bevond het geen Eiland te weezen / maar eene Zee-Boezem en Haven. Hier omtrent waren eenige Bedehuizen van ſteen gebouwt / in welke Afgoden van aarde en hout waren / vertoonende d'af beeldſels van Mannen / Vrouwen en Slangen. Zy zogten of'er niet omtrent eenige Gehugten waren / doch vonden'er geen; en men vernam zedert dat deeze Bedehuizen / woeſtynerye van Kooplieden en Jagers waren. Zy Jaagden'er drie dagen en vingen veel Wild / als mede veele Konynen / nadien ze eenen Wind-hond by zig hadden. Verder zeilende / en altoos de zelve Koers houdende / (doch alleenlyk by daag / uit vreeze van'er zandbanken en Klippen te vinden /) zagen ze dan een Rivier welker ingang zeer breed was; zy namen'er kundſchap van / en vonden'er eene goede Haven / doch die gediept hebbende / oordeelden ze voor de twee grootſte Scheepen geen water genoeg te vinden / zulks dat zy'er met de twee kleinder inliepen; na dat ze zig in de Sloepen begeven hadden voeren ze de Rivier opwaarts / wel gewapent zynde / nademaal ze veele Indiaanen gezien hadden / uytgeruſt als die van Potonchan / welke zig aan den Oever met hunne Kanoös hielden.

Komt in een Zee boezem daar men veel Wild op doed.

Deeze Rivier / door d'Inwoonlingen deezes lands Tabaſco genoemt / was de naam van den Heere deſs Gehugts / dat'er zeer naby gelegen was / en wierd door de Kaſtiliaanen / Gryalva geheeten na de naam van hunnen Bevelhebber / die ze ontdekte / welker naam ze heden nog voert. Gelyk ze nu gedurig hooger op roeiden / hoorden ze dan eenig ge-

Ontdekt verder de Rivier Tabaſco door hen Grijalva genoemd.

gerugt dat Indiaanen met hout te hakken maakte / om hun gehugte te verſterken / nademaal ze vernomen hadden wat'er te Potonchan voorgevallen was / dat zy zig verzekert hielden in Oorlog te geraaken. De Kaſtiliaanen begaven zig onder den lommer eeniger Palmboomen te lande / een half mpl van het Gehugte; en alzoo d'Indiaanen hun aanlanden verſpied hadden / wierpen ze zig ten getalle van vyftig in hunne Kanoôs, alle zeer wel gewapend / bevederd en na hunne wyze gezierd. Zy hielden zig een weinig van ter zyde de Kaſtiliaanen af / en bleeven'er zonder zig te beweegen / gereed tot den ſtryd / om hen in agt te neemen; en de Kaſtiliaanen hadden reeds eenige kleine ſtukjes gereed om onder hen los te branden / wanneer ze egter eerſtelyk door Melchior en Juliaan hen lieten aanſpreeken. Deeze twee Indiaanen verbeeldden zig dan tot hen / en zeiden dat de Kaſtiliaanen lieden waren / die niet dan de Vreede zogten; dat ze hen niet qualyk wilden handelen / maar dat ze alleen quamen om met hen te handelen wegens dingen / waar van ze groot nut konden trekken. Dier van hunne Kanoôs naderden dan de Kaſtiliaanen / en als ze hen de Spiegeltjes / glaaze Armſnoeren en andere diergelyke dingen vertoonden / (zig verbeeldende deeze Kraalen zeltere ſteenen te zyn / die zy Chalchibites noemden / die onder hen zeer geagt waren /) zoo hielden ze zig in ruſt. Jean de Grijalva hen eenigermaaten bevreedigd ziende / beval aan de twee Indiaanen als Tolken hen te zeggen: Dat de Kaſtiliaanen onderdaanen van een groot Koning waren, aan wien veele groote Prinſſen hunne gehoorzaamheid beweezen; Dat hy regtvaardig was aan hen zoo ze hem gehoorzaamden; Dat dit hen een groot aanbelang wezen zou en veel nuts verſchaffen, en dat in verwagtinge dat ze zig opentlyker verklaarden welke reden hen hier gevoerd hadde; zy hen dan van leeftogt voorzien zouden. Waar op d'Indiaanen antwoord gaven: Dat ze hen den leeftogt verſchaffen wilden; maar dat ze eenen Heer had-

1518.

Reden door Grijalva met d'Indiaanen gevoerd.

1518. hadden, en dat zy dus nieuwelyks aangeland, zonder dat men elkanderen kende, ter verwondering aan hunne zyde waren aangedaan, dat men hen eenen anderen Heer geeven wilde; Dat ze wel in agt namen van hen niet te beoorlogen, gelyk ze die te *Potonchan* gedaan hadden, nademaal ze onder hen drie *Xiquipiles* van volkeren vaardig hadden, welker ieder *Xiquipile* agt duizend man uit maakte; Dat ze van goeder hand wiſten, dat ze zoo gewonden als dooden, meer dan twee honderd man te *Potonchan* verlooren hadden, en dat die geenen nu in grooter getal waren, en alle gereed om zig wel te verdeedigen; Dat ze nu tot hen gekomen waren, om te zien wat hun zeggen was, op dat ze hun beſluit aan veele Heeren deeden weeten, die vergaderd waren, om van Vreede of Oorlog te konnen handelen. Jean de Grijalva ſchonk hen dan eenige halsſnoeren van glaze Straalen en Spiegeltjes / zeggende hen: Dat ze niet verzuimden een antwoord te brengen, nademaal als zy *niet* weder quamen, zy geweldiger hand in hun Gehugte vallen zouden, zonder oogmerk egter van hen eenig ongelyk aan te doen. Eerlang daar na keerde Grijalva nevens de zynen weder na de Schepen. Ondertuſſen voldeeden de Booden hunnen laſt / en alzoo d'Indiaanſche Heeren en de voornaamſte Prieſters de gewoonte hadden voor de zaaken van Oorlog geloftens te doen / zy nu desswegen vergaderd waren / zoo vonden zy 't noodiger de Vreede dan den Oorlog aan te gaan / en zonden eerlang dertig Indiaanen gelaaden met gerooſterde Vis / Gevogelte / vrugten van verſcheidene zoorten / en Brood van Maiz; die hun geſchenk op eene mat leiden van biezen / ter aarde geſpreid; beſtaande in een Moin-aangezigt van hout gewrogt zeer groot en ſchoon / nevens veele Pluimaadjes van verſcheidene verwen / zeer aangenaam voor 't gezigt; onder anderen was dan eenen Indiaan / die zeide dat zynen Heer den volgenden dag zoude komen om de Kaſtiliaanen te bezoeken. Jean de Grijalva gaf hem dan eenige Halsſnoeren / glaze Armbanden

Dat d'Indianen beantwoorden.

Beſluiten met de Kaſtiliaanen Vreede aan te gaan.

den van verſcheidene verwe / Schaaren / Meſſen / eene Muts van roode Sargie / en Schoenen die geboozd waren. Deezen Indiaan dit Geſchenk ontfangen hebbende / keerde zeer vergenoegd en verheugd zynde / weder. Den Kacique Tabaſco begaf zig dan in eene Kanoò, en beſloot de Kaſtiliaanen te bezoeken / nademaal ze gantſch begeerig waren en in verwonderinge hunne baarden te zien / als mede hunne Wapenen / kleedingen / en nog veel meer hunne Schepen / zulks ze alle zeer verwonderd waren de Touwerken / Zeilen / Ankers en al 't overige te beſchouwen. Deezen Heer hadde bp zig veele van zyn volk / alle ongewapend / en quam met groote vertrouwelykheid in 't Schip van Grijalva. Hp nu was nog eene jong man / die na giſſinge ſegs agt-en twintig Jaren bereikte ; zynde met eene karmozyne Zyde kok gekleed / en droeg een Muts van de zelve ſtoffe / nevens andere dingen zeer ryk verzierd en die met zynen kok over-een quamen. Deezen Kacique wierd met veele eerbewyzinge en onthaalinge dooz Grijalva en alle zyn volk ontfangen / en omarmde hem; na dat ze gezeten waren / begonnen ze met elkanderen reden te voeren / dog konden zig onderling niet wel verſtaan / zoo 't niet dooz teekenen geſchiede / en dooz eenige woozden die de beide Indiaanze Tolken / Juliaan en Melchior verklaarden; eindelyk drukten zy zig zoo wel uit / dat de gantſche redeneeringe van Grijalva geëindigd zynde / het aan den Kacique deed gelooven dat hp zig verheugde over zyne komſt / en dat hp zynen vriend wilde zyn ; en na dat ze dus eenigen tyd in onderlinge verpligtinge toe gebragt hadden / gelaſte de Kacique aan eene der geenen die met hem gekomen waren / dat hp te voozſchyn bragt wat hp in een korfje mede genomen hadde / gemaakt zynde op de wyze van een koffertje. 1518.

Den Kacique van Tabaſco bezoekt Grijalva in zyn Schip.

Deezen Indiaan bragt dan eenige ſtukken Gouds voozt / nevens eenige anderen van hout / dog met Goud overtrokken op de wyze van eene geheele Krygs-Wapening / en ook eben als of ze

dooz

1518. voor Gryalva waren gemaakt geweest. Den zelven Kacique deed ze hem met eigen handen aantrekken / en ſchikte zulks ten beſten hy konde / zoo dat hy zig gantſch in 't Goud gekleed vond / als of hy van 't hoofd tot de voeten in 't yzer of ſtaal gewapent was / hy bond hem boven dat veele ſoorten van Goude Verſierſels / en Pluimaadjes aan die zy onder hem in hooge agtinge hielden; zoo dat hy eergroot behagen ſchepten toen hy Gryalva dusdanig toegetakelt hadde / die wederom tegen den Kacique de grootſte blyken van welvergenoegtheid / zoo veel hem mogelyk waren / betoonde / nademaal hy zeer Deugdzaam en Lieftallig was / doende hem Gryalva een zeer koſtelyk hemd geeven / dat hy hem zelve aantrok; hy nam insgelyks zyne harnozynverwige zyde rok dien hy aan hadde / en kleede hem'er mede; hy gaf hem mede de Mantz van de zelvige ſtoffe / nevens nog andere ſtukken; vervolgens deed hy hem roode ſchoenen aantrekken / van leer en gantſch nieuw gemaakt; en kleede hem eindelyk en ſierde ten beſten hy konde; hy verſtrekte hem van de ſchoonſte kraalſnoeren / en andere dingen van glas die hy hadde / insgelyks ſpiegeltjes / ſchaaren / en verſcheidene dingen van koper; en ſchonk mede zulks aan allen die den Kacique verzelden. Als men nu uptrekende wat den Kacique aan Gryalva gegeeven hadde / oordeelde men 't wel dzie duizend Peſos in Goud waardig te weezen. En onder deeze ſtukken en Wapenen die die men hem gaf / vond men een Momaangezigt van hout / met dunne Goude bladen bekleed / nevens dzie of vier anderen / van welker eene was / met zeer fierlyk geſnedene Geſteentens verrykt; d' andere waren met Goud overtrokken. Ook gaf hy hem zekere Bozſt-Plaaten / waar van'er van zuiver Goud waren / en anderen van hout met Goud bedekt / wederom anderen met Geſteentens omvat / en konſtiglyk bearbeid; nog ſchonk hy hem veele Plaaten / die voor Schilden dienden / met Goud bedekt / nevens anderen van Schozſen der Boomen insgelyks met Goud bedekt; van gelyken

En wapend Grijalva in 't Goud.

Geſchenk van Grijalva aan den Kacique.

Wat hy weder van den Kacique ontfing.

ken nog zes of zeven halsbanden zeer wel van leere riemen gewrogt / met bladeren van Goud bedekt; als ook Goude armbanden ter breete van drie vingeren / zierlyk aan te zien; Goude Oorsiersels en Ringen om ze aan de zelven te hangen / zeer schoon en wel gewrogt. Dog anderen waren 'er van minder konst en ook slegter van Alloy; de Roozekransen welker Kraalen van aarde waren / met Goud bedekt / en andere Snoeren van zuiver Goud / dog hol van binnen / een Schild was'er onder bedekt met Pluimaadje / van verscheidene verwe zeer aangenaam om te zien / insgelyks een kleed van Pluimen en d'allerschoonste Vederen / nevens andere diergelyke dingen / welker / werken zeer raar gewrogt waren / en die veel meer arbeids gekost hadde / dan ze waardig waaren. Waar na de Kacique zeer voldaan bleef; en de Kastiliaanen niet min / zulks dat hunne begeerte zeer gevoed wierd / om dit Land te bevolken / wegens de groote hoope van Rykdommen / die zy'er geloofden te zullen vinden; 't geen we straks hier na zullen agtervolgen. 1518.

Zoo dra Pedrarias den vermaarden Vasco Nunez met de anderen had doen onthoofden keerde hy eenigen tyd daar na te Dariën en vond'er eene ordre van de Vaders Hironimiaanen aan hem gezonden / gelyk we hier vooren gezegt hebben; en ziende insgelyks dat alle de Soldaaten Espinosa voor Kapitein begeerden / was hy niet zeer genoegt hem met zoo veel genegentheid voorgedraagen te zien / zorgende dat het hem eenig nadeel byzetten mogt / 't zy in ongehoorzaamheid of anderzins. Als hy egter die van den Geregte weegens zyne verkiezinge zag voortvaaren / en dat hy wel bespeurde dat ze niet vast genoeg in hunne beloften waaren / ontboot hy hen op eenen nagt by hem / en ontnam ze hunne Staaven / die het Merktekenen van het Geregte waren die d'Amptenaaren in hunne bedieninge draagen. Dog alzoo het volk niet afliet van Pedrarias te noodzaaken dat Espinosa Bevelhebber in zyn afweezen gemaakt wierd / zeggende dat hy zo-

Die van Dariën begeeren Espinosa voor hun Bevelhebber.

da-

1518. danig een Ampt zeer wel wist te bedienen en dat hy best den aart van Oorlogen in dit Land verstond / hebbende reeds groote preuven van zyne dapperheid gegeeven; aldus drongen ze hem voor zynen Onder-Bevelhebber zoo hard in / dat Pedrarias 't eindelyk bewilligde tegen zynen wille. Deezen Espinosa was van 't Krygsvolk zeer bemind / nademaal hy hen alle zoozte van vryheid gaf / en hen zagtelyk vermaande wanneer ze eenig quaad deeden. Ter zelver tyd nu besloot Broeder Jean de Quevedo, Bisschop dier plaats / na Kastilje te keeren / om rekeninge wegens het gedrag van Pedrarias in zyn bestier te geeven. Hy passeerde 't Eiland Cuba, alwaar den Bevelhebber Diego Velasquez hem onthaalde en hulpe omtrent den Koning aanbood / om het bestier van 't vaste Land / dat Pedrarias bezat / in handen te krygen / en verschafte hem / zoo wel wegens wat ter deezer gelegentheid noodig was / als voor zyne onkosten vyftien duizend Dukaaten. Pedrarias, Espinosa voor Algemeen Bevelhebber benoemd hebbende / begaf zig weder na de Stadt Acla, met gedagten / om een Gehugte aan de Zuid-Zee te stigten / en gelaste aan Espinosa, dat hy zekere volkeren / die te Pocorosa waren / met zig nam / en dat hy hem als dan na Panama begaf. Gelyk nu deeze plaats op 't engste van 't vaste Land gelegen was / waar d'eene ter andere Zee het naaste is / zoo begeerde hy'er eene bevolkinge te doen. Maar hem aangaande / hy ging zig in de Schepen die Vasco Nunez met veel arbeids en zorge gebouwd hadde / inschepen / en voer'er mede na 't Eiland Tabaga. Pedrarias nu / die om het volk van Espinosa te meer aan te moedigen / gezegt hadde / dat ze gingen om de rykdommen der Zuid-Zee te zoeken / in voorneemen om hen af te matten / en dat ze afgemat zynde / zonder eenig voordeel tegens hun vermoeden te beoogen / zy zig deeden besluiten aldaar te blyven: nademaal hy na zyne meeninge oordeelde / dat indien hy geene plaats van afstogt aan de Zuid-Zee hadde / men nooit

De Bisschop van Darien besluit na Kastilje te keeren.

Pedrarias doet een Gehugte aan de Zuid-Zee bouwen.

de

de Kykdommen ontdekken kon / die men'er verwagte; maar hier toe vond hy eenige ſwaarigheid; want gelyk deeze Kuſt van Panama van Geboomte en ſtyk zeer belemmert was / hadden'er alle de Soldaaten eenen afſchuw van. Gelyk nu Pedrarias weder van 't Eiland Taboga keerde / zoo quam Eſpinoſa inſgelyks met zyn volk / beide zonder iets verrigt te hebben / te rug. Hoog Pedrarias hervatte weder / van een bevolkinge te ſpreeken nademaal Bartholomeus Hurtado zegt / dat hy aan deeze Kuſt eene zeer goede Haven gevonden hadde / die groot genoeg en zeker was / en dat wanneer de Zee ebde / de zelve een halve myl dzoog liep / maakende eene groote bequaamheid / om'er de Scheepen in zekerheid te houden / waar over Pedrarias zeer genoegt was. Maar als hy toen de Soldaaten niet konde noodzaaken / om deeze bevolkinge te doen / (nademaal hen een geregelt leven onſmaakelyk was /) zoo dagt hy hen door behendigheid te verdeelen / en hen af te matten. Hy beval dan aan Eſpinoſa om'er honderd en vyftig met zig te neemen / en zig met hen in eene der vier Scheepen in te Scheepen / nevens eenige Kanoös die daar waren op dat men het overige Goud / dat d'Indiaanen Badajos ontweldigt hadden / weder veroverde.

1518.

Tragt bevolkinge aan de Zuid-kuſt te doen.

Deeze Manſchap vertrok dan wel genoegt / de Rivier Paris opwaarts en zig te lande begeeven hebbende / verborgen ze zig in een hol Gebergte / waar zy des nagts paſſeerden om niet ontdekt te worden; als nu den Dag aanbraak / quamen ze in het Gehugte / en in het huis van den Kacique gekomen zynde / die overleden was / vonden ze omtrent zyn Lyk veele ſtukken Gouds van verſcheidene maakſels en grootte / ter waarde / van dertig duizend Peſos in Goud / waar mede het Lyk begraaven zou worden / waar van een groot gedeelte aan Badajos gehoorig was geweeſt / en 't andere den Overledene hadde toegekomen. Eſpinoſa met de zynen alle dit Goud bemagtigd hebbende / keerde weder in de Kanoös, en quam met de zelve wederom aan de Mond der Rivier / waar hen het Schyn

Eſpinoſa bekomt een groot gedeelte van 't goud dat Badajos verlooren hadde.

1518. bertwagte. Van daar liet Eſpinoſa den navolger van den Kacique Paris, door eenige gevangene Indiaanen / tot zig roepen ; deeze nog jong zynde / quam hem eerlang door vreeze als anderzins bezoeken / brengende hem een Geſchenk van Goud; en verzogt hem de gevangenen dien hy mede voerde / t'ontſlaan / gelyk geſchiede. Na deeze verrigtinge / verzogde hy zig van Mais en andre Leeftogt in 't land van den Kacique Paruqueta, van waar ze in gevolge vertrokken / en namen hoers naar Paſama, alwaar Pedrarias met d'anderen was / tegens den wille der Amptenaaren van Darién, zynde dit de reden / dat men'er verblyf nam.

De Kaſtilianen weigeren de bevolkinge te doen.

Aldaar wilde hy zyn Volk noodzaaken / om deeze plaatſe te bevolken ; doch weigerden allen zulks t'onderſtaan ; en wat hem noch bezwaarlyker viel / was / dat hy niet weder na Darién heeren wilde / op dat hy zig niet de Vaders Hironimiaanen t'onderwerpen hadde ; weshalven hy alle het Goud dat Eſpinoſa uit het huis van den Kacique Paris en zynen navolger bekomen had / begroef. Eindelyk zyn oogmerk gantſchelyk te leur geſtelt ziende / en

Pedrarias aanſpraak.

deeze weigeringe niet konnende verkroppen / zeide hy hen: Na dat gy my niet toeſtaan wilt, wat ik van u begeere, dat men dan alle het Goud weder uitgrave, en dat het aan wien het gehoorig is, en aan den Kacique Paris weder gegeeven worde, nademaal de Vaders Hironimiaanen aldus gelaſt hebben, zulks wy ons weder na Kaſtilje te keeren hebben, nademaal my'er den Leeftogt niet ontbreeken zal. Toen hy zig dus geuit hadde / ſtonden ze al-

De bevolkinge beſloo-ten.

le verzet / en Eſpinoſa als d'eerſte; zeide dat ze eenige plaatzen langs de Kuſt aldaar naby gelegen bevolken zouden / alwaar men veel groſt ter weidinge van 't Vee zou vinden / nebens andere benoodigtheden om huizen te bouwen. Pedrarias bewilligde hen dit / en zeide; dat middertyd zig een beter gelegentheid aanbieden zou / dat ze dan het Gehugte als nu aan deeze Haven moetende bouwen / verplaatzen zouden / overzulks ze zoodoende nie veel te verliezen hadden / nadien men ſegs de hui-

huizen van stroo te verlaaten hadde / waarneer men van plaatze veranderen wilde. 1518.

Dus dan alle overeen gekomen om'er eene bevolkingen te doen benoemde Pedrarias eenen Bealmpt-schryver / en eischte een geschrifte van hem / hoe hy'er de grondlegginge van eene Stadt afmaalde die Panama genoemt zou zyn / en zulks in den naame Godes / als mede van de Koninginne Jeanna en Karel haaren Zoon / en betuigde om ze te verdeedigen onder deezen naame / tegen wien het wezen mogt / die zulks wederspreeken zouden. Doch na dat d'ervaarenisse eerlang deed zien / had men de plaats om zulks te verrigten niet wel verkoozen / alzoo ze zeer ongezond was / wegens dat'er het land te zeer vogtig en warm bevonden wierd; weshalven'er in de agt-entwintig eerste Jaaren / toen men Peru bemagtigde / meer dan veertig duizend Menschen door quaadaardige ziektens gestorven zyn / en in de Stadt Nombre de Dios ingeleyt. Maar boven 't voorneemen dat Pedrarias had / vermeende hy zig alle onderworpinge onttrokken te zien / gelyk de Vaders Kironimiaanen het met d'Amptenaaren van Darien gestelt hadden; nademaal hy dit een weinig te straf vond / voor hem wien alles bestierde / die geenen tot zynen mededingers te hebben / die zyne onderdaanen waren geweest / des oordeelde hy 't noodig te weezen zig aan de Kust van de Zuid-Zee neer te slaan / om te meer de Mynbonnen die men dagelyks ontdekte / te komen magtig worden / waar toe hy reeden hadde / want alzoo'er meer dan zestig myllen van Darien tot Panama waren / en de wegen zeer bes waarlyk te gebruiken / zoo verhinderde dit d'onderneemingen aan de Zuid-Zee zeer veel. Middelerwyl nu verdeelde Pedrarias alle de Gehugtens der Indiaanen daar omtrent / en zulks onder de Kastiliaanen die zig daar ontzielden. Na dat hy dan alles tot deeze aanbouwing verordent had / vernam hy waarlyk / dat Lope de Sosa zyne Last-Brieven hadde / om bezit in zyn Bestier te komen neemen / en zulks als Opper-Regter om heen van zyne Voor-

Pedrarias doed de Stadt Panama stigten.

1518. den rekeninge te doen geeven. Weshalven mishaagde hem dezen de Sosa dus in dit land t'ontmoeten; en begeerende met de meeste agtinge als konde/ te vertrekken/ stelde hy een middel zoo wel voor hem/ als voor alle anderen voor/ om aan den Koning door eenen Pleitbezorger/ de diensten die zy hem aan 't Vaste Land beweezen hadden/ voor te stellen; en wat ze reeds verrigt hadden hem aan te toonen. Hy nu hebbende zyne begeerte verkreegen/ besloot zig na Dariën te begeeven/ om zyne Reize te doen vervaardigen. Hy gelaste midlerwyl aan Espinosa om met de helft van de daar zynde manschap/ ten Westen verder ontdekkingen te doen/ en dat hy alle het Goud en andere dingen van waarde/ als zy magtig worden zouden/ onder d'Inwoonders die te Panama bleeven/ verdeelen moest; vervolgens toen hy te Dariën was/ schreef hy aan den Koning/ verzoekende om verlof uit deeze Stadt naar Panama zyn verblyf te neemen/ en de Hoofd-Kerke derwaarts te verplaatzen/ zeggende/ deeze gelegentheid te ongezond te wezen/ dat'er veel Volks ziek wierd en stierf/ en dat men'er zelfs de Kinderen niet opqueeken kon. Hy verklaarde ook aan het Volk van Dariën en aan de Koninglyke Amptenaaren/ zyn voorneemen om eenen Pleitbezorger na Kastilje te zenden; voorwendende dat de gantsche Stadt Panama, en het volk van Oorloge hem des benoemt hadden/ en dat hy om hen daar in te bewilligen/ dit vrywillig aangenomen hadde. Zy verzogten dan tyd/ om zig onder elkander des aangaande te beraaden/ en ten einde van eenige dagen/ als wanneer eenigen wel begeerig waaren om van Bevelhebber te veranderen/ insgelyks van Magistraats Perzoonen/ en Koninglyke Amptenaaren/ en alle den Volke/ in 't byzyn van Martin Estete, die hy voor zynen Onder-Bevelhebber gelaaten hadde; waar toe hy dan voor allen spreekende/ hen zeide: Dat zy 't voor een groote gunst en genegentheid hielden, wegens de moeiten dien hy neemen wilde om na Kastilje te gaan; dog dat ze wel overwogen en zig wegens zyne

En tragt weder na Kastilje te keeren.

Espinosa gelast ten Westen verdere Ontdekkingen te doen.

ne Reize beraad hadden, als vindende zig daar door in zyn afweezen, aan veele hinderniſſe bloot geſtelt. Eerſtelyk beſtaande, wegens d'ontbeeringe, om de bevreediginge der Indiaanen deezes Lands en omtrent Darién te bewerken. En andermaal, dat zonder twyffel door zyn afweezen, onder hen groote wederwaardigheden ontſtaan zouden, en voornamentlyk wegens dat Eſpinoſa aan de Zuid-Zee bleef, en zulks met zoo veel Krygsvolk, waar uit wel te vermoeden was, dat hy het beſtier, meerder als hy zelve over hen gevoert had, zig aanmatigen zou, en dat ze hem des niet zouden konnen dulden; en dat in gevolge deswegen veel quaads ontſtaan zou, gelyk in diergelyke veranderingen wederzyds geſchieden kon; waar by quam, dat gelyk hy de zaaken des Oorlogs in handen hadde, als geevende laſt aan de Bevelhebbers, en zoo men zulks t'ontbeeren quam, zy zig als een Lighaam zonder Ziel zouden zien. 1518.

Pedrarias **beantwoordde dit aldus**: Dat alle deeze in agt-neemingen wel door voorzigtige Liedens waren betragt geworden, maar dat hy'er zodanige goeorder op ſtellen zou, dat des geene wederwaardigheden te dugten waaren; en dat alzoo hy hen verzogt, zyn vertrek te willen goed agten, nademaal het na zyn oordeel zeer nuttelyk voor het Koningryke van Kaſtilje wezen zou, zulks zy hem des niet verhinderen wilden. **Waar op ze verder antwoordgaven**: Dat ze hem baden, van niet te volherden om uit den Lande te vertrekken, nademaal zy hem verklaarden, dat ze zig allen verzekert hielden, dat het alleen eenig oogmerk was, om tegens den Koning te miſdoen, verlaatende het Land, in alle vermoedende gevaaren bloot geſtelt, zulks zy'er niet in bewilligen zouden. **Na dat hy zig nog meer hier tegens ſtelde/ zeide zy hem**: Dat de Koning dit aldus verſtaande en wilde dat hy zou blyven. **Gelyk zy nu veele waren/ zoo ſpraak een ieder na zyne gedagten / en zulks verpelyk; en daar was onder anderen eenen Amptenaar/ ſpreekende hyper dan alle d'anderen die hem zeide**: Dat wanneer hy ſchoon de minſte van allen was, hy zig egter ge-

Het vertrek van Pedrarias wederſproken.

1518. len uitstrekten / waar men nog de zelfde taale van Cuaba spraak / behalven dat ze wat beschaafder was / en den Landaard hoogmoediger gevonden wierd; en deeze droegen geene hoozens als boven gemeld / maar gingen gansch naakt; dog de vrouwen bekleeden zig als deezen van Acla en Cuaba deeden. In dit Landschap nu / strekte zig dat van Pocoroza alwaar men St. Cruz bevolkte / dat door de Dood van alle der zelver Kastiliaanen verwoest wierd / behalven vyf die de tyding van dit ongeval te Dariën bragten / en eene Kastiliaansche vrouwe / die den Kacique voor hem nam / en haar zeer beminde / maar wierd uit haat / door andere Indiaansche vrouwen gedood / en deeden hem een tyd lang gelooven / dat ze zig aan de Rivier willende baden / door eenen Krokodil of Kayman was weg gerukt. In deeze Landschappen waren geene groote Gehugten; ieder voornaam Heer had'er drie of vier huizen / byeen gevoegt / nevens hun volk / en onderdaanen / die de landen bezaaiden. Deeze Heeren waren altoos bezig in Oorlogen / in 't Visschen / en allerwegen in hun gebied de landen te bezaaien. Zy hadden in dit geweest de gewoonte / dat deezen die zynen Vyand in den Oorlog gedood had / of dat hy was gewond geworden / den Heer hem in zyn huis nam / en onderhield en beschonk hem nog tot tytel van eere / met den naam van Cabra. Zy gedroegen zig in regtspleeginge / na de wetten der nature / zonder eenige plegtigheid nog aanroepinge. De Heeren veroordeelden'er de regtsgedingen / en hadden geene andere Regters dan die geenen die hen ten Gerigte vorderden / en de misdaaders gevangen namen. De Partyen vergeleken / en na die gehoort te hebben / zoo vooronderstelden ze de waarheid gezegt te hebben; nademaal deeze die van leugenen beschuldigt wierd / in zodanig een gevalle ter Dood veroordeelt wierd; den Heer eindigde dan hun geding / en zulks zonder iets 'er van verder op te haalen.

er 'zelver kard beeven.

onne Zeunge-t.

De Schattinge die men aan deeze Heeren opbragt / was voor ieders hoofd; en om'er in te voldoen

doen / zoo bouden d'Onderdaanen hen hunne huizen / behouden hunne landen / en om hen dan weder eenig onthaal aan te doen / verſchaften ze aan die geenen die arbeiden / eeten en dranken; zulks dat door dit middel / de Heeren niets van hunne Onderdaanen trokken / nog d'Onderdaanen geenen mangel hadden / en aldus wierden ze gedient / bemind en ook gevreeſt. Het Goud dat ze bezaten / bequamen ze in mangelinge voor andere dingen; dog lieten ook niet na van hunne Onderdaanen te bedelen in de Mynen te werken. Hunne gewoone ſtrafoeffeninge gingen over dieven / doodſlagers en die zig van eene andere vrouwe bediende / en zulks met de dood; buiten deeze Hoofdzaaken / gebruikten ze geene andere ſtraffingen. Wanneer de voornaamſten onder hen huwelyken wilde / zoo vergaderden zig op den Trouw-dag alle de Vrienden van de Bruid / en maakten als dan een groot Feeſt; vervolgens voerden ze dan de zelve tot den Bruidegom / en hy nam haar dus in bezittinge / erbende ook de kinderen der zelven hunne Heerlykheid; want wegens d'andere vrouwen die zy hadden / waren ze niet egtelyk / in aanmerkinge / dat ze niet met deeze plegtigheid ontfangen waren; egter had de egte vrouw tegens d'anderen geenen egts-pver / nog bewerkte deſ geen quaad gedrag / behalven dat ze het bevel over haar hadde / en ze haar wederom gehoorzaamden en dienden; konnende haare mans niet verlaaten op ſtraffe van de dood; en de kinderen wien van haar geboozen wierden / waren voor onegt gehouden / dog d'egte waren in navolginge deſ Erfſchaps opgevoed. De Sodomitiſche zonden wierd'er afſchuwelyk geagt / en men ſtrafte ze ſtrengelyk / die'er zig in te buiten gingen. 1718.

Wyze van huwelyken.

Tehere mannen waren'er / die zy in haare Taale Meeſters noemden / en in kleine Hutten leefden / ieder in het zyne en waren zonder deuren en van boven' open. Deeze Meeſters onthielden'er zig deſ nagts in / en gedroegen zig als of ze met den Duivel ſpraken / veranderende hunne ſtem op veel-

1518. erlepe wpze; en vervolgens bragten ze aan de Heeren berigt / wat den Duivel hen gezegt had / en wat ze hem ten antwoord gaven. Ingelyks waren'er in deeze Landſchappen / die voor Toveraars gehouden wierden / en de kinderen quaad toebragten / en zelfs aan die geenen van middelbaaren ouderdom / het geene na hunne meening door den Duivel verrigt wierd / die hen zekere Olye uit kruiden gaf / waar mede zy ze beſtreeken. Deeze nu verſchoen hen dan in de geſtalte van een zeer ſchoon kind / op dat deeze vrouwen die zeer eenvoudig waren / niet afſchuwlyke geſtalte te zien / en haar door dit middel afkeerig maaken zou in hem te gelooven; zy zagen nooit de handen / dog der zelver voeten ſcheenen gelyk een Griffioen te zyn / hebbende niet dan drie klaauwen / en hy verzelde haar wanneer'er eenig quaad wedervaaren zou. De Landvoogd Paſcual d'Andagoya, beveſtigd ervaaren te hebben / dat eenen Toveraar des nagts met veele andere vrouwen in een Gehugte zynde / die in een oogenblik vervolgens gezien wierd ander-half myl van daar / in eene Gebuurtſchap / alwaar eenige lieden van zynen Heer gevonden wierden.

Toveraars onder hen gevonden.

Wat ze van den Zondvloed beuzelen.

Ook zeggen ze / dat toen d'algemeene Zondvloed quam / aldaar eenen man was geweeſt / die zig met zyne vrouw en kinderen in eene Kanoô begaf / en dat ze zig dus voor te verdrinken bewaarden; en dat deeze het gantſche Menſchdom ten onder bragt; ingelyks: Dat'er in den Hemel eenen Heer was / die regenen deed / en alle de Hemelen nevens het Geſterrte bewoog; dat deeze mede eene Vrouwe in den Hemel hadde / die zeer ſchoon was / en die een kind had / maar verder ſtrekte hunne kenniſſe niet / en hadden ook geene bewuſtheid / wegens d'oorſpryong van hen zelve / zynde verder zeer onweetende in alle zaaken. d'Egte vrouwen van hunne Heeren / noemden ze Eſpobe, dat zoo veel als Gravinne of Mark-Gravinne zeggen wil. Wanneer eenen Heer ſterft / zyne Wyven die geloofden het meeſte in zyne gunſt geſtaan te hebben /

En wat voor gedagten van eenen Opper Heer hebben.

ben / lieten zig leevendig nevens hem begraaven / of verzogten dat men haar deed sterven ; dog alzoo'er veele waren / die weigerden haar deezen quaden dienst te doen ; was't dat wanneer den Heer haar daar toe beschikt en verkoozen hadde / om als hy stervende / hem in 't Graf gezellig wezen moesten / zoo wierd dit uitgevoerd / schoon men daar toe onwillig was. Zy verzierden den Doode met zyne beste Wapenen en andere Verzierzelen ; na dat het lyk dan in eene Kattoene Deken ingewonden was / hielden zy 't eenen dag in deeze gestalte / en de Zoon als erfgenaam zynde / nevens de voornaamsten / hingen 't dan voor 't vuur / alwaar zy het voor droogden / en vergaderden het vet / dat in vaten droop. Midlerwyl dat dit alles verrigt wierd / begaven zig rondom het Lyk twaalf der voornaamste Mannen / alle zittende / en hebbende het Lighaam en Hooft met zwarte dekzels bedekt / sloeg men dan telkens op eene Trommel welkers geluid dof en droevig was ; in zulker voegen dat ze daar op den Lyktoon sloegen. Na dat dit nu geeindigt was / begon men een gezang op de wyze van beantwoordinge / en waar op alle d'andere volgden / hzengende dus eenen geruimen tyd met deeze bezigheid toe. Twee uuren na middernagt / gelyk allen van den huize ingsgelyks waakende waaren / maakten ze een groot geschrey / en bragten 't weder eerlang in een stilswygen / waar na dan die geenen van den rouklagt / en die op den Trommel sloeg / weder eenen aanvang maakten / en sloeg sterker dan te voozen gedaan was / midlerwyl alle d'overige van den huizen dronken en zig vroolyk maakten / behalven de twaalf die zig den nagt nog dag rondom den doode niet beweegden ; en zoo al iemand van hen door benoodigtheid buiten quam / had die zyn gantsche Lighaam bedekt / en hield ingsgelyks zyn Hoofd en gezigt verborgen. Pascual d'Andagoya hadde eene deezer Begraavinge bygewoont / die wegens den Heer Pocorosa in 't Landschap Cuaba gehouden wierd ; en hen gevraagt hebbende / wat hunne antwoordgevingen inhiel-

1518.

Begraavinge by hen gebruikelyk.

En plegtigheid by hunne dooden.

den

1518. den/ zeiden ze hem/ dat ze het bedrijf der daaden van hunnen Heer zongen. Zy eerden hem een gantsch Jaar lang/ vertoonende zoo veele spyze/ als hy gedurende in zyn Leeven zynde noodig hadde/ insgelyks zyne Wapenen waar mede hy stre/ nevens eene gestalte van eene Kanoô, om aan te merken/ waar van hy zig in 't vaaren gedient had. Na alle deeze plegtigheden en gehoudene Lykzagt/ droegen zy het Lyk na de plaats/ waar zy 't verbranden deeden/ zig verbeeldende dat den reuk van deeze vlam ontstaande/ door dryng ter plaatze waar der verstorvene Ziele was; en wanneer men hen vroeg waar die zig onthield/ zeiden ze/ die in den Hemel te wezen. Deeze Jaarlykze plegtigheid wierd niet dan aan deeze Heeren verrigt/ nademaal men veele onkosten daar toe noodig hadde. Zy hadden'er geene aanbiddingen/ maar hielden Doodslag/ Dieverye en 't Overspel voor zonden/ hebbende ook eenen afkeer van Leugenaars. Deezen Landaard was Oorlogzugtig/ en streden met slingers/ en stokken die aan d'einden aan de bryant waren. Wanneer ze niet in Oorlog waren/ oeffende ze zig in 't jaagen van wild/ en van die zoort Varkens die de navel op den rug hebben. De Heeren hadde hunne Jaag-perken/ waar ze gemeenelyk des Somers ter jagt gingen; zy staken dan voor de wind af vuuren aan/ en gelyk'er het gras zeer hoog was/ zoo wierd het gejaagde Wild/ aldus door den rook verblind/ en verviel in de strikken der Indiaanen/ die dan zoo Herten/ Varkens en andere Beesten vingen. Insgelyks hadden ze ook een jagt van Fezanten/ Paauwen en Corteltuiven. Voor de Leeuwen vervolgden hen zeer/ weshalven zy genoodzaakt waren hunne huizen t'omheinen/ en ze altoos wel te voorzien. In de Rivieren hielden ze eene Visscherye van zeer goede Vis/ en vonden'er ook Kaaymans of Krokodillen/ die alhoewel ze zeer schaar te lande zyn/ is 't wel gebeurt/ dat'er eene was/ die zig tegens dertig Mannen verdeedigde/ en die wegens zyne harde huid niet konde gedood worden/ maar

Konst-erfelykheid der Ziele by hen gelooft.

Doodslag, dievery en Overspel by hen voor zonden gereekent.

Wyze van jagen.

De Lands aard beschreven.

maar het nog ontquam / niet tegenstaande door zes scheuten van een vuurroer gewond was; dog zoo dra dit Dier in den buik getroffen word / moet het sterven / dat de Kastiliaanen lange hier na ervaaren hebben gelyk elders te vooren gezien is. Het geboomte draagt'er het gantsche Jaar groene bladeren / met een weinig vrugten / die ten onderhoud van drie of vier zoorten van Katten dienen; en eenigen deezer Dieren komen mede des nagts in de huizen om de Hoenders te rooven; ter zyde van deeze Dieren; hebben ze eene openinge / waar in ze hunne jongen verbergen / die ze altoos met zig draagen / nog jong zynde; en niet tegenstaande zy loopen en springen / konnen ze egter haar niet ontvallen / en 't schynt als of ze niets by zig hadden. 1518.

Na dat Panama bevolkt was / vervolgde Espinosa zyne Ontdekkinge / en quam in 't Landschap Burica, aan de Kust van Nicaragua gelegen; van daar keerde hy weder te lande door het Landschap Huyha, waar in / en in dit van Burica, den Landaard zig byna eenzelvig gedroeg en bestierde. De vrouwen droegen'er eene zoort van Schortjes / om haare schaamte te bedekken. De mannen gingen gantsch naakt; zy oeffenden de jagt der Varkens deezes Lands / welk'er in grooten overvloed waren / dat ze met groote Netten deeden / van een zoort van kruid gewrogt / die zy Nequen noemden / en welkers stroppen of maliën een duim in 't vierkant waren. Zy stelden ze aan den uitgang der Bosschen / jaagende dan de Beesten voor hen / tot ze in deeze Netten vervielen / en wanneer ze met haar hoofd daar in verward waren / vielen de Netten verder toe; tot dat ze dan door spiessen en Assagynen gedood wierden / zulks'er geenen ontkomen kon. Uit dit Landschap keerde Espinosa weder na Panama, en quam in Bergagtige plaatzen / die men Tobre en Trota noemde / alwaar groote Eiken stonden / die zeer schoone Akers droegen. Dit Land wierd door vier Heeren bestierd / die alle eene verschillende Taal spraken; hunne

Den Landaard van Huyha en Burica beschreven.

Hunne wyze van jaagen.

Ge-

1518. Gehugtens waren met paalwerken omheind/waar takken door en tuſſen gevlogten waren / dat het als voor eenen hegten muur dienen kon. Van daar zakte hy nederwaards af in 't Landſchap Nata, alwaar men een Gehugte van Kaſtiliaanen geſtigt had / St. Jago genoemd / omtrent dertig mylen van Panama gelegen. Deezen Heer nu voerde een geduurigen Oorlog tegens eenen anderen Eſcoria geheeten / die zig agt mylen van Nata onthield. Toen deezen Landaard de Kaſtiliaanen eerſtmaal zagen / verbeelden zy zig / dat ze menſchen uit den Hemel gevallen waren / dies dorſten ze hen nooit beſtryden / als die toen nog niet en wiſten dat ze ſterffelyk waren. In 't Land van Eſcoria waren zeer ſchoone en groote Sout-pannen/ alwaar men Sout maakte / door 't Zee-water dat door den ſtroom of vloed / in zekere Lakken opvloeide / wordende aldaar door de hitte geſtremd. Omtrent agt mylen van daar ter zyde van Panama, was'er eenen anderen Kacique, Chiru genoemd/ die wederom eene verſchillende Taale ſprak. En nog zeven mylen verder na Panama trekkende / was 'er eenen anderen Chame geheeten / alwaar de Taal van Coyba een einde nam; en men vond het Landſchap Paris, twaalf mylen van Nata, Oost-en West gelegen.

Schoone Zoutpannen in 't Landſchap Eſcoria.

Den Heere van Paris was Cutatura genoemd / een dapper man in den Oorlog; hy bedwong de Landſchappen van Quema, Chica, Cotra, Sagana en Guarare. Hy voerde ook eenen geduurigen Oorlog tegens die van Eſcoria, en 't gebeurde eenmaal/ dat ze geduurende agt dagen elkander beſtreeden / zonder eenen dag na te laaten van zig onderling te bevegten. Onder Eſcoria waren'er eene zoorte van mannen / grooter van geſtalte en van ledemaaten dan d'anderen / en die zig zeer edel en dapper roemden te zyn. Zy hadden hunne borſt en armen beſchilderd; in dit gevegt van Paris bleven 'er zeer weinige. Paſcual d'Andagayo verzekerd eenige van deeze mannen gezien te hebben / en zegt dat andere mannen by hem / niet dan Dwergen ſchee-

Den Kacique Paris agt dagen tegens eenige andere Kaciquen in gevegt.

ſcheenen; dat ze van een goed aanzien waren / en 1518.
eene welgemaakte geſtalte / en dat ze in 't Land
van Paris in deezen Veldſlag begtende / als in ie-
der oogenblik van verſche manſchap voozzien wier-
den / om den ſtrpd met minder verſwakkinge te
verduuren / en dat ze hunne wapenen verbezigd
hebbende / met elkander handgemeen wierden / en
zig met ſlaan / bpten en krabben zig verder ver-
weerden; dog toen hen dus de wapenen ontbra-
ken / wierden ze genoodzaakt van een te ſcheiden;
en hunne dooden die wederzpds veele waren / wier-
den onder wegen / (keerende weder na Eſcoria,)
op hoopen gewozpen. De Kaſtiliaanen beſchou-
den deeze plaats / alwaar dit gevegt voozgevallen
was / en vonden aldaar nog veele hoofden deezer
Lpken / en ten einde van deezen weg zagen ze eenen
Cozen / die niet dan van Woods-hoofden opge-
regt was; en deezen weg was zoo lang / dat
eenen man te Peerd zittende / die van 't eene ter
andere einde niet overzien konde.

Die van Eſcoria en Nata hebben eene verſchil- Eſcoria en Nata verſchillende taal.
lende taal / ten dien einde / bedienen ze zig in hun-
nen handel / van taalslieden. In 't Landſchap
Paris vind men veele Oſſen / Koeyen / Herten en
Hinden. d'Indiaanen die ten Oozlog gaan / ee-
ten geen Vlees maar Vis; en daar zyn geene dan
de Akkerlieden die'er van eeten. Zp kleeden zig
als die van Coyba, maar die van Paris dragen
kozte rokken / Geſchildert met verſcheidene verwen /
en zyn aangenaam om te zien. Zp hebben'er gee-
ne kenniſſe van Godt / dan die / waar van we hier
voozen geſpzoken hebben / en hunne wpze van lee-
ven en omgang is eenzelvig met hen.

Twee Jaaren vooz dat de Kaſtiliaanen in't
Landſchap Paris quamen / was'er een groot Lee-
ger aangekomen / dat weder van Nicaragua keer-
de / en alleen in lieden van Oozlog en Landbouw
beſtond / weshalven zig ieder van alle de Land-
ſchappen bpeen vergaderde / om hen te gaan ont-
fangen / en den Vzeede van hen te verzoeken / gee-
vende hen alles wat ze begeerden; zp aten Men-

1518. ſchen-Vleeſch / dat te meer preeze en verſchrikkinge baarde / in alle plaatzen waar zy dooz trokken. Zy legerden zig in een Landſchap / dat aan dit van Paris grenzde / Tubraba genoemt / zynde in een vlakte gelegen / alwaar men hen jongelingen uit de nabuurige plaatzen om te eeten bzagt / nevens andere ſpyze die zy begeerden. Eenen geweldigen bloedgang of roode loop ontſtond'er dan in hun Leger dat hen noodzaakte van daar op te bzeken / om weder langs de Zeekuſt te keeren / van waar ze gekomen waren. Dog als Cutura Heere van Paris, hen dusdanig met deeze ziekte zag aangetaſt / dat hen zeer verzwakte en in wanozde bzagt / zoo overviel hy ze op eenen tyd / eer de Zon opquam / en bragt ze alle onder / zonder dat zig iemand bergen kon / en ontnam hen hunnen Kooſ daar zy veel Goud onder vonden. Waar van ſtraks nader / als wy eenige andere voorgevalle zaken zullen hebben ingelaſt / die tot dit zaakzoen deſs tyds behooren.

De Kacique Paris overvald een ingetrokken Leger.

't Was nu reeds eenigen tyd geleden / dat de Vader Pieter de Cordua in Hiſpaniola gekomen was / met ozders van den Koning / welker inhoud was: Dat nademaal de meeninge van de Vaders Dominikaanen was, om zigaan de Peerel-Kuſt neer te ſlaan, zonder met zig te voeren eenig Volk die d'Indiaanen ontruſten konden, zulks zy eenen aanvang van de predikinge des Euangeliums maakten, en om te tragten hen tot bekeeringe te brengen; in gevolge der meening die de Bzoeders Franciſcus de Cordua en Jean Garces hadden / na dat'er reeds hier voozen van geſpzoken is / als die genen zynde / die als Martelaars ſterven; Dat men hen van alles wat ze begeerden, voorzien zou, en zulks op 's Konings koſten, waar mede een zoo Heilzaamen beſluit, volvoert wierde. Dus vertrokken dan van Hiſpaniola eenige Dominikaaner en Franciſkaaner Geeſtelyken / nevens eenige anderen der geenen die uit Picardie waren over gekomen. Alle wierden ze na de Kuſt van 't Vaſte Land gevoert / alwaar ieder Geeſtelyke zyne zaaken verrigte / en zig

d'Afvaardiginge voor de Vaders Dominikaanen door den Koning begunſtigd,

De Dominikaanen en Franciskanen veſtigen zig aan 't vaſte Land.

zig met een Klooſter te bouwen bezig hielden / en ten voorbeeld van een Heilig leven te verſtrekken / bevlytigden zy zig om te Preedikẽ en d'Indiaanen t'onderwyzen. Midlerwyl hadden de Vaders Hironimiaanen die in Hiſpaniola waren / byzondere zorge / van hen te doen verſchaffen alles wat noodig was; deeze ontfingen dan ter zelver tyd een voorſchrift om naaukeurig na te volgen / en kundig te worden / waar zig den Kacique, en de zeventien Perzoonen ontbielden / die door liſt en bedriegerye uit Hiſpaniola waren ontvoert geworden / en te Cumana door gegaan / waar uit de Martel-dood van de twee Vaders Dominikaanen ontſtaan was / zulks zy wedet na hun land heerden; deeze daad nu wierd door den Koning en door zynen Raad / als eene afſchuwelyke zaake geoordeelt / en eene der ſtrengſte ſtraffinge waardig. Weshalven men aan Alonzo Zuazo gelaſte / dat hy tegens deeze misdaaders onderzoek zou doen / en men beval ook aan d'Amptenaaren van Sevilje, dat ze ten dien einde jaarlyks de vryen overtogt na d'Indiën aan zes Geeſtelyken van St. Dominicus Order gaven / met de verzorginge van alles wat ze daar toe noodig hadden.

1518.

De vryen overtogt voor de Dominikaanen verleend.

Zooo dra men de komſt des Konings in Kaſtilje te Hiſpaniola vernam / vergaderden zig de verzorgers der Maatſchappye des Eilands te St. Domingo, om eenigen te benoemen om den nieuwen Koning te doen begroeten / en men hem wegens dit Eiland de gehoorzaamheid aanbood. Men bevaardigde een berigt-ſchrift / wegens alle zaaken waar van men handelen zou; en de Vaders Hironimiaanen niet twyffelende of deeze verkiezinge zoude door d'een of d'andere drift weerſproken worden / zoo gaven ze aan de Verzorgers laſt / en zeiden dat ze geenen Regter te noemen hadden / nademaal zyne Majeſteits Staat Dienaars / geene andere bezigheid te verzorgen aanbevoolen was / dan die hunne ampten betreften. Doch eenigen verontwaardigden dit / en verbonden zig tegens de Vaders / welker voornaamſte van hen den Schat-

De Raaden van Hiſpaniola beſluiten eene bezending aan den nieuwen Koning te doen.

1518. den Handel van Indiën noodig zynde / in zekerheid te bergen / en om'er alles te vergaderen. Men beval ook aan de Vaders Hieronimiaanen / die in Hispaniola hun verblyf hadden / en aan de Regters der Beroepinge / dat zy deeden staaken / dat de Kapitein Diego d'Albitez, de twee honderd Mannen die hy verzogt had om met de zelven te Nombre de Dios en Panama bevolkinge te doen; nadien dit de weg baanen zoude / om het Volk van Hispaniola te veel te doen verminderen.

Door ervaarentisse die de Vaders Hieronimiaanen wegens d'Indiaanen neemen wilden / om te zien of ze op zig zelfs leeven konden / (begrypende de Staatkunde en gewoonte der Kastiliaanen) zoo gebeurden het dat in 't voorige Jaar hen de kinder pokken zeer besmettelyk vielen / eene ziekte / die geduurig verder voortsloeg; weshalven / 't zy door hunne veranderinge van levenswys / en gewoonte / of door de zwakheid van hunne natuur en gesteldheid / zy veel quamen te verminderen; alhoewel de Vaders zulks allerwegen zogten voor te komen / om in alle benoodigtheden te voorzien / met groote yver en zorge. Ter zelver tyd nu deeden ze Franciscus de Lisaur gevangen neemen / die Rekenmeester van 't Eiland St. Jean geweest hadde / als mede Geheimschryver van Nicolaas d'Obando, nademaal hy een Register-boek hield / waar in hy alle de berigten der zaaken van d'Eilanden aanteekende / om zulks zoo voor 's Konings gunstelingen / als de Nederlanders / te konnen dienen / hem des eenige gunsten bewyzende; nademaal het hen scheen / dat in zoodanig eenen tyd / waar in men van diergelyke misslagen te verbeteren sprak / niet geraaden te wezen / dat men d'onverzadelyke begeerte der Nederlanders meerder opwekte / ten nadeele der Indiaanen / nog dat deezen Overbriever / door zoodanige middelen / in gunst geraakte; dat egter nog eenigen tyd daar na gebeurde.

d'Indiaanen door de Kinderpokken bezogt.

Ondertussen dat dit alles dus in Indiën voorviel / dagt men in Zaragoza de Lastbrieven van Rodrigo de Figueroa te vervaardigen; en nademaal

de

de gunſt die hy by de Nederlandſche Staatslieden hadde / zeer groot was / zoo brongen zy door / wegens dat het eerſte Hoofddeel van zynen Laſt behelsde / om d'Indiaanen in 't byzonder in d'afgezonderde Gehugten der Kaſtiliaanen te laaten leeven / zonder gewag te maaken / van veele zaaken / waar van men van hunne onbequaamheid ſprak; en wierd hem dan uitdrukkelyk bevolen / om'er alduſs gebruik af te neemen; en men gaf hem ook eenen Brief voor den Vader De las Caſas, waar van den inhoud deeze was: Dat men wel wiſt dat hy aan haare Hoogheden hadde doen verſtaan, dat de Kaciquen en Indiaanen zoo veele bequaamheid hadden als mede zoo veel verſtand, dat ze afzonderlyk en Staatkundiglyk in goede order in Gehugten, even als de Kaſtiliaanen leeven konden; Dat ze als Onderdaanen konden dienen, na de veelheid die men hen aanbeveelen zou, zonder geleid nog door andere Perzoonen beſtierd te worden, en dat hy verzekerd en beloofd hadde, gelyk zulks eene zekere zaake was, dat hy 't door groote ervaareniſſe onder hen beproeft had, en hy erkende dat na d'order en 't onderrigt dat hy hem gaf, hy hen ten regelmaatig leeven aanporde, en zulks in de welgeordende gebuurſchappen, waar mede ze in den Katholyken Geloove onderweezen wierden; en dat in gevolge hier van, hy verzogt had, dat hen een altoos duurende vryheid ingewilligd mogt worden, dat dan gegeeven zou worden, aan hen die zulks verzogten. En om te beter, wat de Vader *De las Caſas* belooft hadde, te volvoeren, zoo gelaſte men aan *Rodrigo de Figueroa*, die zig derwaards ten dien einde begeeven zou, dat hy zig bevlytigde, om des het einde te bereiken, gelykerwys hy den Koning betuigd had. En ten dien opzigte beval men hem, dat hy'er voor zig alle zynen vlyt en zorge op aanleide, zulks men verwagte om'er in te voorzien, na het vertrouwen dat men in hem ſtelde.

1518.

Figueroa begunſtigd om d'Indiaanen onder zyn opzigt in byzondere Gehugten te doen woonen.

Brief door den Koning aan De las Caſas.

Ter uitvoeringe van dit bovenſtaande / gaf men aan Figueroa in behoorlyker geſtalte de Koninglyke

1518.

er bezorgden / over 't geene hen de Kriste-
eerd hadden / als den Kristelyken Gods-
anging / maar zig weder eerlang tot hun-
pontens keerden. Dat men insgelyks er-
had / dat na dat ze al genoegzaam onder-
waren / zy hunne kleederen wederom af-
en zig gants naakt in Bosschen en Bergen
n; nevens nog andere byzonderheden / die
ter daar ter plaatze aanmerken kon. Die
wederspraken / waren de Vaders Domini-
; altoos aandringende dat men hen in vry-
ellen moest / in aanmerkinge dat ze genoeg
nagtig waren / en zeiden het noodig te we-
n hen Gehugten naby die der Kastiliaanen
n bouwen / alwaar men dan Geestelyken en
ers om hen 't onderwyzen en tot opzigters
trekken / konden geven / mits dat ze door
enen / die hen onder hun opzigt hadden / niet
gehandeld wierden.

en gelaste nog aan Figueroa, dat alzoo'er
Volkeren waren / die zeiden het besten te
/ om ze onder de beheerschinge der Kastili-
te laaten leeven / gelyk ze tot dus verre ge-
hadden / na d'Aanordeningen des Katholy-
Konings verrigt: En wat den Kristelyken
dienst betrof / als mede d'onderhoudinge en
rbeid der Indiaanen / dat des in vermeerde-
of verminderinge na men 't noodig oordeelde
t wierd / en zulks na 't gemelde voorschrift /
ns hun goed onthaal / in hen hunne Hutten
rstrekken / als mede hunne eigene Erfgoede-
en hun Vee; hen afzonderende van eenen
ren arbeid / en hen verschaffende Mannen die
uwelyk d'ordonnantien volvoerden; en op dat
aaukeuriger van alles onderrigt wierd / ver-
e men hem eene aanteekeninge / die men zoo
ie als andere party opgestelt had / nevens de
en van verscheidene Perzoonen gegeven; ge-
ntlyk uit den Raad opgestelt / nevens een ge-
paardig afschrift / der Ordonnantien. Hem
rs boven al berigtende / dat in gevalle hy hen

Andere orders ten bestier der Indiaanen aan Figueroa gegeeven.

1518. beveelen / behelzende: Dat alle d'Indiaanen begerende in vryheid te leven, het te verzoecken hadden, om als dan een beſchaaft en in goede order geſchikt leven te voeren, dat hy hen bewilligen zou; onder voorwaarde, dat ieder Indiaan die trouwen wilde, Jaarlyks eene zekere ſchattinge betaalen moeſt, en zulks voor zyne Vrouwe en zyne Kinderen als meermaals geordonneerd was, en na dat de Vader *De las Caſas* oordeelen zou, dat ze betaalen konden; en dat dit bevel gemeen gemaakt wierd, op dat zulks aan allen kundig zou worden. En op dat deeze vryheid der Indiaanen te beter volvoerd wierd / en dat De las Caſas begreep dat des Konings meeninge was / dat ze door dit middel in den Geloove onderweezen en onderhouden wierden / en dat ze dus niet verminderden / gelyk men wel in der daad beſpeurd hadde / dat geſchiede / zoo deed men hem verſtaan / dat hebbende wegens de verbeteringe gehandeld / die hy'er wilde aan toebrengen / eenigen van gedagten waren / dat d'Indiaanen niet bequaam waren om afgezonderd te leeven / nog zonder dat ze beſtierd wierden / nog dat ze ooit tot een beſchaaft gedrag overgaan zouden; dat nu De las Caſas wederſprak / zeggende zy de boven gemelde ſchattinge te betaalen hadde; en dat die geenen hunne onbequaamheid verzekerende / zeiden dat ze nooit Kriſtenen zouden zyn / en dat ze zig nooit als de Kaſtilliaanen beſtieren lieten. Dat eenmaals Nicolaas d'Obando zulks wedervaaren hadde / als hy eenige Kaciquen in vryheid gelaaten hadde / om te zien of ze de gewoontens en Wetten der Kaſtilliaanen opvolgen zouden / hy dit vrugteloos bewerkt hadde; dat zoo men hen na hunne gedagten liet leeven / alle hunne genegentheden tot ledigheid genegen waren / zig vrolyk maakende / met eten / drinken / en den tyd in Boſſchen en Bergen door bragten / om hunne quaade gewoontens en geile togten werkſtellig te maaken / gelyk zig zulks genoegzaam beſchouwen liet. Nademaal ze nu geduurende den tyd wanneer ze in vryheid leefden / zig niet

De verdere Koninglye beveelen.

Verſchillende gedagten over de vryheid der Indiaanen.

niet meer bezorgden / over 't geene hen de Kristenen geleerd hadden / als den Kristelyken Godsdienst aanging / maar zig weder eerlang tot hunne gewoontens keerden. Dat men insgelyks ervaaren had / dat na dat ze al genoegzaam onderweezen waren / zy hunne kleederen wederom afleiden en zig gants naakt in Bosschen en Bergen begaven; nevens nog andere byzonderheden / die men beter daar ter plaatze aanmerken kon. Die dit nu wederspraken / waren de Paders Dominicaanen; altoos aandringende dat men hen in vryheid stellen moest / in aanmerkinge dat ze genoeg redenmagtig waren / en zeiden het noodig te wezen om hen Gehugten nabv die der Kastiliaanen te doen bouwen / alwaar men dan Geestelyken en Priesters om hen 't onderwyzen en tot opzigters te verstrekken / konden geven / mits dat ze dooz die geenen / die hen onder hun opzigt hadden / niet qualyk gehandeld wierden. 1518.

Men gelaste nog aan Figueroa, dat alzoo'er zekere Volkeren waren / die zeiden het besten te wezen / om ze onder de beheerschinge der Kastiliaanen te laaten leeven / gelyk ze tot dus verre gedaan hadden / na d'Aanozdeningen des Katholyken Konings verrigt: En wat den Kristelyken Godsdienst betrof / als mede d'onderhoudinge en den arbeid der Indiaanen / dat des in vermeerderinge of vermindering na men 't noodig oozdeelde gerigt wierd / en zulks na 't gemelde voozschrift / wegens hun goed onthaal / in hen hunne Hutten te verstrekken / als mede hunne eigene Erfgoederen / en hun Vee; hen afzonderende van eenen swaaren arbeid / en hen verschaffende Mannen die getrouwelyk d'ozdonnantien volvoerden; en op dat hy naaukeuriger van alles onderrigt wiezd / verstrekte men hem eene aanteekeninge / die men zoo ter eene als andere party opgestelt had / nevens de berigten van verscheidene Perzoonen gegeven; gezamentlyk uit den Raad opgestelt / nevens een geloofwaardig afschrift / der Ozdonnantien. Hem verders boven al berigtende / dat in gevalle hy hen

Andere ordens ten beste der Indiaanen aan Figueroa gegeven.

1518. „ſchaffen zou ; dat hy met de Kaciquen 't naaſt
„met de reden over-eenkomende handelen moeſt /
„en dat zy de ſchattinge betaalden / als voor hun-
„ne Leenmanſchappen ſchuldig waren ; en dat
„midlerwyl als zyne Majeſteit op deeze berigten
„antwoorde / hem d'Indiaanen aanbevoolen we-
„zen zoude / zullig ze hen te ſtellen onder de verdee-
„dinge van het volk dat hen beſtierden / en dat
„ze die hen quaalyk handelden / ontnomen zoude
„worden / alles volgens d'Ordonnantie daar van
„gemaakt.

Anderen laſt hem verleend.

Voor zoo veel men nu mede vernomen hadde / dat men veele Indiaanen van de nabuurige Eilanden voor Slaaven verkoerd had / die zullig niet en waren / zoo gelaſte men hem van'er eerlang in te voorzien / zoo als hy 't noodig oordeelde ; na dat men hem egter verzekerd en verklaard hadde / wegens een gedeelte des vaſten Lands / zoo vermeende men dat eenige vry / en anderen niet vry waren. „En gelyk de Vader De las. Caſas gezegt
„had / dat d'Indiaanen van Trinidad onder den
„naam van Karibaanen gevangen waren gewor-
„den / die zullig niet en waren / dat men'er dies
„order in ſtelde ; en dat d'Indiaanen die men van
„d'Eilanden Barbados en Gigantes verkoerd had-
„de / in Hiſpaniola gelykerwys d'Inboorlingen des
„Eilands / met de zelfde handelinge / behandeld
„worden zouden ; dat men alleen die geenen be-
„gunſtigen zou / die zig op Planteryen willen leg-
„gen / als mede op den Suikerbouw / voortzettin-
„ge van Tyde-teeld en andere diergelyke dingen ten
„gebruike van 't gemeen / op dat het Eiland meer
„en meer bevolkt wierde ; dat Inwooners door
„anderen / om zig den een den anderen behulp-
„zaam te zyn / zoo veel zy konden / ontheven wier-
„den ; dat men dusdanigerwyze tyd door de Schuld-
„eiſſchers aan de Schuldenaars deed verſtrekken /
„zonder door dat middel hen ſtrengelyk te vervol-
„gen ; dat om een weg te bereiden / men het oog
„op de gelegentheid van de Stadt Puerto Rico te
„werpen had / en dat men wel overdenken moeſt /

„we-

„ wegens dat men zeide / dat men zig elders over- 1518.
„ voeren moest; en dat men na daar over gereden-
„ voerd / en de gedagten der Inwoonders gehoord
„ en vernomen te hebben / hy desswegen berigt aan
„ de zynen en alle d'anderen te geeven hadde; dat
„ hy de Brieven / waar mede hy belast was / aan
„ de Vaders Hieronimiaanen ter hand stelde; en
„ dat hy wegens den Koning den arbeid die zy ten
„ zynen dienste aangewend hadden / loonen zou;
„ en dat hy hen wegens hunne bestendigheid / ver-
„ lof gaf om weder na Kastilje te keeren; na dat
„ ze egter nog eenigen tyd vertoefden / om Figue-
„ roa van den staat der zaaken in d'Indiën onder-
„ rigt te geeven; dat men vernomen had hoe eeni-
„ ge Schepen onder voorgeeven van aan de Peerl-
„ kust te handelen / d'Indiaanen qualyk gehan-
„ delt en onregt aangedaan hadden / dat ze hen
„ ook wapenen verstrekt en Wyn verschaft hadden /
„ waar toe zy zeer geneegen waren; weshalven de
„ Geestelyken die langs deeze Kust predikten en het
„ volk bekeerden / in groot gevaar van hun leven
„ liepen; en dat hy daar in zoodanig te voorzien
„ hadden / dat deeze volkeren ten strengsten ge-
„ straft wierden.

Verlof van den Koning dat de Vaders Hironimiaanen weder na Kastilje keeren.

Gedurende alle deeze voorvallen / vervolgde men des Ammiraals zaaken aan 't Hof; en gelyk den Heere de Gevers nevens andere Nederlandsche Staatslieden / in aanmerkinge namen / wat groote diensten zynen Vader aan de Kroon beweezen hadde / alzoo hoorden zy hem gaarne / en gaven hem hoope van eenen Lastbrief te verkrygen / neevens eene goede afvaardiginge; waar op hy bemerkte dat de Kastiliaansche Staatdienaars / hem geen beter onthaal hadden konnen doen. Ondertusschen dat men de afgevaardigde Bevelbrieven aan den Ammiraal zond / woelde de Fiskaal van den Huize des Voorraads van Sevilje, tegens de afschyngen van den Ammiraal zoo veel hy kon. Waar over hy aan den Voorzitter Sancho Martinez de Leyva een verbod deed / van zig met de geschesten van 't Huis des Voorraads niet te moeyen;

Des Ammiraals zaaken ten Hoof agtervolgd.

maar

1518. maar dat hy in tegendeel de voorregten die het hadde / verdeedigen moest / nademaal de meening van den Koning behelsde / niet alleen ze te handhaven / maar ze ook nog meerder te doen uitbreiden / indien de gevallen zulks vereischten. Dus keeren wy weder tot de verder ontdekkingen / die Jean de Gryalva aan de Kust van Nieuw Spanje gedaan heeft / nevens die van andere uit bevel van Diego Velasquez ondernomen.

Gryalva vervolgd zyne ontdekkinge.

Na dat men dan te Tabasco de Geschenken / als hier voozen gezegt is / ontfangen hadde / bemerkte Jean de Gryalva eerlang dat d'Indiaanen niet welgenoegt waren / wegens dat hunne Gasten hen dus lange op den hals bleeven. En alzoo eenige Kastilliaanen hen om meerder Goud verzogten / gaven ze tot antwoord; CULUA, CULUA, dat beteekenen wil (gelyk men tot de Bedelaars zeid) Gaa voorby. Na dat ze dan verders twee dagen gevaaren hadden / vernamen ze een Gebugte Agualunco genoemt; dat de Kastilliaanen Rambla geheeten hebben / welker inwooners met Schilden gewapent / veele Lugtsprongen / Kabriolen / en Stampades langs den Oever maakten. Hunne Schilden bestonden in Schilpads schaalen / die door de Son beschenen zynde / zeer glanzig flikkerden / weshalven de Kastilliaanen geloofden dat ze uit slegt Goud bestonden; een weinig verder / ontdekten ze eene Zee-Boezem / die d'uitwatering eener Rivier maakte / Tonala genoemt / over welke zy na d'andere Kust overstaken / en noemden ze St. Antony. Verder voort spoedende / beschouden ze de groote Rivier Guazacoalco, maar wegens het weder / konden ze die niet passeeren. Eerlang daar na / ontdekten ze de met sneeuw bedekte Bergen van Nieuw-Spanje, namaals dus genoemd / en deezen van St. Martin. Zy noemden ze aldus / nademaal eenen Soldaad die deezen naam voerde / d'eerste ontdekker daar van was. Verder langs de Kust voort stevenende / was den Kapitein Pieter d'Alvarado met zyn Schip voor-uit / en liep in een Rivier die door d'Indiaanen Papaloana genoemd wierd /

Het Gebergte van Nieuw-Spanje ontdekt en St. Martin genoemd.

wierd / en de Kaſtilliaanen d'Alvarado geheeten hebben / alwaar d'Inwoonders van een Gehugte Tacotapale genoemd / hen van Viſ verzorgden / terwijl d'andere Schepen hen inwagten. Maar nademaal hy zonder verlof deeze Rivier ingeloopen was / zoo zeide hem Gryalva alſ in toorn ontſteeken / dat hy zig niet te beſtaan hadde andermaal van de Vloot af te ſteeken / nadien hy zig ter plaatze begeeven hadde / waar hy hem des noods zynde / geenen opſtand doen konde. Zy ſtevenden dan gezamentlyk tot aan de mond van eene andere Rivier / die zy Bannieres noemden / nademaal veele der Indiaanen langs den Oever met groote ſpieſſen te voorſchyn quamen / aan 't einde van welke zy witte Deekens gebonden hadden / die ſcheenen voor Dendels te verſtrekken ; doende door teekenen verſtaan / dat ze verzogten de Kaſtilliaanen te naderen. 1518.

Komen aan de Rivieren d'Alvarado en Bannieres.

Gelyk nu de Koning Motezuma een magtig Vorſt was / zoo wierd hy ook eerlang berigt / wat Franciſcus Hernandez de Cordoua te Cotoche en Potonchan wedervaaren was / en hoe Gryalva langs deeze Kuſt zeilde ; hy zond hen dan zyn afbeeldzel op een Kattoene Laken geſchilderd ; dit was toen eene zeer zeldzaame zaahe in deeze Gewesten / en dat eenige over-eenkomen hadde / aan de voorzeggingen die hy in agt nam / waar van we ter zyner plaatze zullen ſpreeken. Deezen Koning inſgelyks bewuſt zynde dat de Kaſtilliaanen niet begeeriger dan na Goud waren / en zulks in vermangelinge der dingen die zy met zig bragten / (waar van men hem reeds proefſtukken doen zien hadde) zoo gelaſte hy aan zyne Bevelhebbers / dat ze met de Kaſtilliaanen eene mangelinge aangingen / en dat ze zig wegens hen / wat ze voor hadden / en wat ze begeerden / wel byzonderlyk hadden na te ſpeuren.

De Koning Motezuma van de komſt eener Vloot aan de Kuſt berigt.

De Kaſtilliaanen zig dus aangezogt ziende / door deeze gegeevene teekens te naderen / gelaſte Gryalva aan den Kapitein Franciſcus de Montejo, om met alle de Vuurroers / nevens twintig andere Sol-

1518. Soldaaten te landen / met order / dat indien deeze Indiaanen zogten te ſtrijden / dat hy'er dan eerſtang berigt van geeven zoude / op dat hy ſpoedigſyk onderſteund wierd. Te lande gekomen zynde / boden ze hem door teekenen / Gevogelte / Brood en Vrugten aan / nademaal Juliaan deeze Taal niet kundig was / welke Mexikaanſch was / en bragten vuurige kooien waar op ze eenig Reukwerk wierpen / waar mede ze de Haſtilliaanen berookten. Franciſcus de Montejo gaf eerlang aan Gryalva hier berigt af / die de Schepen deed nadeeren en ſtapte te Lande. Eenen Bevelhebber des Konings van Mexico, nevens andere Heeren die hem verzelden / deeden hem na hunne gewoonte groot vermaak aan. Gryalva hen eenige glaze Kraalſnoeren van verſcheidene verwen gegeeven hebbende / beval den Bevelhebber aan d'Indiaanen hem Goud om te vermangelen aan te brengen ; zulks dat ze geduurende zeſs dagen / dat de Haſtilliaanen aldaar vertoefden / vyftien duizend Pezos in Goud genooten / nevens veele Juweelen van verſcheidene ſoorten. Het is derhalven te onregt aangeteekend / als Gomara zegt / dat d'Indiaanen aan de Rivier Tabaſco veel Gouds aan Gryalva gaven / dewyl het zeker is / dat men nog aan de Rivier / nog in het geweſt van Tabaſco geen Goud vond / maar dat dit / dat d'Indiaanen verſchaften / van elders door laſt van hunne Heeren by de Haſtilliaanen genooten is.

Gryalva eerſte ontdekker van Nieuw-Spanje.

Gryalva deezen Kacique met veele Haſtilliaanſche nieuwigheden vergenoegt hebbende / nam in den naame van den Koning en Diego Velaſquez in zynen naame bezittinge van dit nieuw ontdekte Land : hy keerde daar op weder na de Schepen / nademaal de wind Noorden en zoo ter deezer plaatze tegen was / dat hen zeer hinderlyk viel / als zig'er niet zeker vindende. Eerlang daar na / ontdekten ze een Eiland / nabp de Waſte kuſt gelegen / en noemden 't Iſla Blanka, nademaal'er het zand zeer wit was. Niet verre van daar ontdekten ze nog een ander Eiland / vier myl

len

len van de Kuſt; dat ze Iſla Verde genoemt hebben / wegens dat'er zeer veel Geboomte gevonden wierd. Ingelyks een weinig verder zagen ze een ander anderhalve myl van Land gelegen; en nademaal'er eene plaats gevonden wierd / die zeer bequaam vooz de aankomſt der Scheepen was / deed 'er Gryalva de grond peylen. Hy begaf 'er zig met de ſloepen te lande / nademaal hy'er eenen rook hadde zien opgaan. Hy vond'er twee Huizen / zeer wel van kalk en ſteen gebouwt / waar in veel trappen waren met welke men na eene zekere plaats / op de wyze van een Autaar opklom / alwaar eenige Afgoden gezien wierden. Aldaar / in deeze zelf de nagt / zagen ze dat'er d'Indiaanen eene Offerhande van vyf Menſchen gedaan hadden / die tot aan de bozſt geopent waren / hunne armen en dyen afgeſneeden zynde / vindende de muuren beſpzengt van 't bloed; dit nu verooꝛzaakte aan de Kaſtiliaanen eenen affchrik en verwonderinge; weshalven zy deeze plaats Iſla de Sacrificios noemden. Zy begaven zig verder ter andere Kuſt deezes Eilands te lande / en maakten'er Hutten van Boomtakken / die zy met Scheeps Zeilen overdekten. Eerlang quamen tot hen eenige Indiaanen / om Goud en Juweelen te vermangelen; dog alzoo het Goud van zeer laage waarde was / en den Landaard vreezagtig zoo verſtrokken de Kaſtiliaanen na een klein Eiland omtrent een half myl van de Kuſt gelegen. Zy ontſcheepten zig aan eene zekere zandoever / alwaar ze ingelyks Hutten maakten / op de hoogſte Heuvelen in 't zand / om zig vooz de kleine vliegen te bevryden / die de Spanjaarden Moſquitos noemen / en onderzogten met de Sloepen de Haven zeer naaukeurig / en men bevond ze dooz dit Eilandje beſchut / zulks men'er vooz de Noozde Winden in zekerheid lag / en'er eenen goeden grond hadde. Gryalva begaf zig met dertig Soldaaten in twee Barken na 't Eiland / alwaar hy eenen Afgods-Tempel vond / en vier Mannen met lange ſwarte Kleederen bekleed als Monniks-kappen / gelyk de Domheeren draagen / zynde dit Prieſters

1518.

De Kaſtiliaanen verwonderen zig menſchen offeringen te zien.

1518. van dien Tempel. Dien zelfden dag hadden twee Jongelingen geofferd / wien de Borst open ſneden waren / waar uit men het Harte gerukt hadde. Deeze wreedheid verooꝛzaakte wederom eene groote verwonderinge vooꝛ de Kaſtiliaanen. Gryalva vꝛoeg aan eenen Indiaan / dien hy van de Vlua Bannieres mede gevoert hadde / en zeer verſtaanbaar was / waarom men zulks deede; deſe hy hem verſtond te antwooꝛden / dat die van Vlua alduſ gelaſte; maar den Indiaan zeide Culua en niet Vlua; en vermits den Bevelhebber der Vloot Jean genoemt was / en dat het ook ten tyde van St. Jean vooꝛviel / zoo gaf hy dan deezen naam aan 't Eiland / en is altoos zedert St. Jean de Vlua genoemt gewooꝛden / om die van St. Jean de Puerto Rico' onderſcheiden.

Gryalva vertoefde ter deezer plaatze zeven dagen / in welke tyd hy zoo veel Gouds als hy konde / in mangelinge tegens beuzelingen vergaederde / maar konde zig wegens de Vliegen'er niet langer ophouden / nademaal ook het beſte Jaargetyde dagelyks verliep; en gelyk ze in waarheid vernomen hadden / dat dit Geweſt vaſt Land was / en dat men'er allerwegen groote bevolkte plaatzen had; zoo deed dit te meer het vooꝛneemen geſtand doen / om het Nieuw-Spanje te noemen; maar alzoo het Brood van Cazabi dat ze te Scheep bragten / om ten onderhoud te ſtrekken / beſchimmelde en zuur wierd; waren de Soldaaten van de Vloot niet ter bevolkinge beſtand / zynde reeds tien der gewondene geſtuꝛven / en d'anderen alle niet wel gemoed; met een wooꝛd / alle deeze overweegingen deeden Gryalva beſluiten / om van alles aan den Bevelhebber Diego Velaſquez berigt te geeven / aanmerkende dat hy geene oꝛder ter bevolkinge hadde; nademaal zoo Velaſquez van dat vooꝛneemen was geweeſt / hy hem hulpe zou gezonden hebben; want Gryalva hadde niet tegenſtaande alle de redenen die wy gezegt hebben / altoos een vooꝛneemen om eene bevolkinge te doen / alhoewel Gomara niet wel onderrigt is / wat in deezen Togt vooꝛgeval-

Gryalva genoopt zyn Togt te ſtaaken.

Miſlag van Gomara

len

len was / als hy het tegendeel beweeren wil. Om dan deeze tydinge aan Velasquez te doen weeten / wierd Pieter d'Alvarado verkoozen / aan wien men het Schip St. Sebastiaan gaf / waar in men alle het Goud en d'andere pakkaadje inscheepte / van 't geen men ingemangeld had / nevens de zieken / en vertrok eerlang. Gryalva dan begaf zig mede in See / om weder na Cuba te keeren / alwaar Velasquez wegens de Vloot in groote bekommeringe was / dewyl ze vertrokken waren na Landen die hem geheel onbekend waren; zulks dat hy om iets des aangaande te verneemen / een Schip met eenige Soldaaten onder het geleide van Christoffel d'Olid zond / die gekomen zynde aan de kust van Jukatan, hem eenen geweldigen stozm overviel / zulks hy genoodzaakt wierd de Kabels te kappen / en zig weder onder het geweld der winden na St. Jago in Cuba te doen voeren / van waar hy vertrokken was. Eer zelver tyd nu / quam'er Pieter d'Alvarado ingelyks met het Goud en de Pakkaadje aan te landen / geevende berigt van alles wat'er ontdekt was. Velasquez ontfing over deeze tydinge een groot genoegen / hoopende veel goeds hier uit dereagtig te wozden / welker berugtheid de krygsknegten eerlang met gunstige oogen aanzagen. Aangaande nu van toenmaals geene bevolkinge ter deezer plaatze gedaan te hebben; was het dus aan d'andere kant gelegen: Velasquez, (na dat'er den Bisschop van Chiapa af zegt / met wien hy zeer gemeenzaam omging;) gelyk hy een man van een strenge hoedanigheid was / zoo wegens die geenen die hem dienden en behulpzaam waren / (want by de minste aangelegentheid / vertoozende hy zig tegens die geenen van wien men hem eenig quaad berigt gaf /) nademaal hy veel te ligtgeloovig was / en meer dan oozbaar geagt wierd / en Pieter d'Alvarado als eenen der geenen zynde / die gedagten ter bevolkinge hadde; zulks dat Velasquez daar af verstendigd / veele dingen wegens Gryalva in haastigheid zeide / zig niet erinnerende wegens den last dien hy hem gegeeven

1518.

Christoffel d'Olid na Gryalva ten onderstand door Velasquez gezonden.

Velasquez strenge hoedanigheid.

1518. hadde / en dat hy moest met zagtigheid handelen den geenen die de grootste bezadigdheid geoeffend hadden. Eindelyk besloot Velasquez eene andere Vloot te vervaardigen / eer Gryalva weder quam aan te landen / en ook eenen anderen Bevelhebber om ze te geleiden / te benoemen. Dog telkens na deeze zaak wel overwoogen te hebben / verviel hy in gedagten / die hem veele bekommernissen baarden. Den zelven Bisschop van Chiapa dooz zoo veel Gryalva belangd / met wien hy veele Jaaren omgang gehad hadde / zegt dat de gesteldheid van zyne natuure dusdanig was / dat hy niets dan te gehoozzaamen hadde / en zulks in nedrigheid / en andere goede hoedanigheden / in geenen onbedagten raade ; en zulks schoon zig ieder verbonden had / om hem anders te noodzaaken / hy egter eigenwilligly in geen eenig punt van zyne aanbeveelinge / die hem opgelegt was / zoude weder streeft hebben. Tulkerwys dan dat hy dit volgende / geene verzoekingen en hevige drangredenen die hem gedaan wierden / en vertoond dooz hen die begeerig waren de bevolkinge aan te gaan / zy hem nooit des konden doen bewilligen ; bybrengende / dat deeze die hem gezonden hadde / verboden had zulks te doen ; dat zynen last niet en strekte / dan om ontdekkingen en handelingen te verrigten / en dat in voldoeninge der aanbeveelinge die men hem gedaan had / hy niet verpligt was meerder in 't werk te stellen.

Gryalva neemd het bevel van Velasquez naauw keurig waar.

Na dat dan Pieter d'Alvarado met het Schip St. Sebastiaan vertrokken was / om na Cuba over te steeken / zoo vervolgde Gryalva op 't berigt der Bevelhebbers en Stuurlieden zyne Ontdekkingen / en langs de Kust zeilende / ontdekten ze de Bergen van Tustla, wegens een Gehugte van Indiaanen aldus genoemd / als nabp de zelve gelegen zynde / nevens nog anderen die hooger waren / die om gelyke oozzaake Tuspa genoemd wierden. En verder stevenende tot aan het Lantschap Panuco, ontdekte men Gehugten / alwaar men ook eene Rivier vond / die men Cancas heete / en

in

in de mond van deeze Rivier geloopen zynde / mid- 1518.
lerwyl de Kaſtiliaanen in bezigheid waren / zoo
wierden ze eerlang verwonderd van voor-hen tien
Kanoâs met gewapende Indiaanen te zien / die
op het kleinſte Schip / waar op Alonzo d'Avila
Kapitein was / genaderd zynde / eenen digte vlugt
van pylen loſten / waar door vyf Soldaaten ge-
wond wierden; zy ſloegen de hand aan de kabels /
en kapten'er eene der zelven / poogende het Schip
te vervoeren. Die van binnen verdeedigden zig
dapperlyk / en hadden reeds twee Kanoâs deezer
Indiaanen omgewerpen; egter / zoo ze niet door
het ſchietgeweer van d'andere Schepen waren ont-
zet geworden / zouden hen d'Indiaanen eenen quaa-
den trek geſpeeld hebben; dog alzoo ze zig door
het ſchietgeweer der Kaſtiliaanen gewond zagen /
verlieten ze hunne onderneeminge en namen de
wyk. Gryalva begaf zig dan eerlang weder onder
zeil / het langs de Kuſt houdende / tot dat hy aan
eene zeer groote Kaap quam / die zeer moeylyk te
bezeilen was / daar de ſtroomen zeer ſterk gingen;
de Stuurman Antoni d'Alaminos vertoonde aan
Gryalva veele redenen / die hem genoeg te verſtaan
gaven / dat het onnoodig was verder voort te ſte-
venen / of langer deezen koers te houden.

Loopt in de Rivier Cancas.

d'Indiaanen tragten een Schip de Kaſtiliaanen af-handig te maaken.

Men nam dan berigt van de Bevelhebbers / Stuurlieden en de voornaamſten der Vloot / raa-kende wat men verder te doen hadde. Die nu ge-duurig op de Bevolkinge toeleiden / zeiden / dat men weder keeren moeſt om eene bequaame plaats deswegen te zoeken; en in deeze meening was ingelyks Bernard Diaz del Caſtillo, eenen Sol-daat van agtinge / zig daar bevindende / zeggende dat Gryalva gedagten ter Bevolkinge hadde / en des toeſtaan zoude. De Kapiteinen Franciſcus de Montejo en Alonzo d'Avila, nevens anderen die dit wederſpraaken / bragten by / dat men de win-ter op handen hadde / en dat den Leeftogt reeds ontbrak / en dat ook eene der Scheepen lek was gewerden / het derhalven noodig agte om weder na Cuba te keeren / nademaal om boven bygebrag-

Handelinge over eene Bevolkinge.

1518. te redenen / men niet beſtaan zou konnen / en in aanmerkinge dat d'Indiaanen Oorlogzugtig waren / en het land zeer Volkrijk / waar tegen de Kaſtiliaanen zedert een zoo langen tijd als ze op Zee geweeſt waren / zig zeer verſwakt bevonden. Gryalva dit alle overwegende / en dat zijnen laſt hem uitdrukkelijk de bevolkinge te doen verbood / gelijk den Biſſchop van Chiapa beveſtigde / deſs bewilligde hij in 't wederſpreken der Kapiteinen / d'ongelegentheden die'er uit konden ontſtaan / beſluitende zig bij hun oordeel te voegen / en koos den weg om weder te keeren.

Die Gryalva beſluit te ſtaaken.

Zij paſſeerden dan de groote Rivier Guazacoalco, alwaar ze wegens de tegenwind niet konden aankomen. Ingelijks ſtevenden zij 't voorbij de Rivier Tonala, die reeds de naam van St. Antoni, droeg / alwaar ze vervolgens het lekke Schip hermaakten. Ondertuſſen quamen'er uit het Behugte Tonala veele Indiaanen / eene mijl van daar gelegen zijnde / die hen Gevogelte / Brood / en andere Spijze bragten / die zij goedhartig mededeelden / en men hen met beuzelingen betaalde. In navolginge van deezen / die geenen van Guazacoalco en andere nabuurige Behugten / bragten ingelijks den Kaſtiliaanen Leeftogt en eenige Juweelen; als mede zeer blinkende kopere bijlen / welkers einden der hegten beſchildert waren. De Kaſtiliaanen zig verbeeldende deeze bijlen van ſlegt Goud te wezen / ontfingen'er omtrent zes honderd van in mangelinge voor hunne beuzelingen / en d'Indiaanen zouden hen nog veel meer daar van voorzien hebben / denkende dat ze de Kaſtiliaanen dus bedroogen hadden. Onder anderen was'er eenen Soldaat Bartholomeus Pardo genoemt / die in eenen Tempel quam / die in 't Veld gelegen was / waar uit hij van de gom bragt / waar van zig d'Indiaanen in 't bewieroolken bedienen / die ze Copal noemen / zijnde de zelve waar van we hier vooren geſprooken hebben / en de Kaſtiliaanen Anime noemden / geevende eenen zeer goeden reuk. Hij nam ook met zig de meſſen van Keiſteenen / waar me-

De Kaſtiliaanen door kopere Bijlen bedroogen.

mede ze hunne Offeringen deeden / en de menſchen levendig de Borſt openden voor hunne Afgoden / en bragt ze by den algemeenen Bevelhebber / na dat hy eerſtelyk deeze Afgoden van zekere hangende oorſierſels en andere dingen berooft hadde / waar aan gedenkpenningen hingen / nevens eenige Goude Kroonen daar van alleſ ter waarde van tnegentig Pezos uitmaaken kon. Dog alzoo deezen Soldaat dit niet geheim houden kon / zonder dat Gryalva het gewaar wierd / deed hy hem 't weder ontneemen. Alzoo egter dien Soldaat van goeden Huize was / zoo ſchonk hem Gryalva zulks / op voorbeede van lieden van aanzien / onder beding / dat hy'er het vyfde van aan den Koning betaalde. Bernard Diaz zegt / dat hy de verbolgingen der vliegen ontwykende / zig in zeker Gebede-Huis begaf / en dat gelyk van Cuba vertrekkende / het gerugt liep dat men ter bevolkinge uitging / hy onder andere het zaad van Oranjen met zig genomen had / en het aldaar zaaide / op dat het voortſpruiten mogt; en dat dit zedert eenige Jaaren ſchoone Oranjeboomen voortgebragt hadde / zynde deeze d'eerſten / die'er in Nieuw Spanje gevonden wierden. Na dat dan deeze Vloot van daar vertrokken was / quam ze weder in vyf-entwintig dagen te Cuba aan te landen / mede voerende vier duizend Pezos in Goud / behalven wat Pieter d'Alvarado gebragt hadde; en wat de kopere kylen aanbelangde / wanneer ze quamen om'er het vyfde van te berekenen / (denkende dat ze van Goud waren) zoo bevonden zy ze den roeſt onderworpen te weezen / weshalven zig veele bedroogen vonden. Vervolgens quamen ze in de Haven las Matanzas, alwaar men een Brief van Velasquez vond / die order aan Gryalva gaf / om eerlang te St. Jago te komen, en aan den Volke zeide zig te vervaardigen, of die reeds vaardig waren, om weder ter bevolkinge te keeren, en dat dan die geenen die'er wederkeeren wilden, hy bezorgde dat ze in zekere huizen aldaar te vertoeven hadden. 1518.

Gryalvaas Vloot weder in Cuba aangeland.

Gryalva deezen Brief ontfangen hebbende / be-

1518. vlptigde zig om te St. Jago te komen / alwaar de tweede Vloot reeds vaardig was / en ziende dat Velaſquez hem wegens de geleden ongemakken niet zeer gunſtig ontfing / maar dat hy in tegendeel hem met harde woorden bejegende; en Gryalva (anderzins een man zynde / die zyne aanbeveelinge niet te boven ſtreefde / gelyk hy toen ook in agt genomen had / om geene bevolkinge te willen doen / alhoewel dit hem voordeeliger zoude geweeſt zyn / als zynde d'eenigſte vergenoeginge waar van men zig bedienen kon /) zeide hem / dat zyne gehoorzaamheid zoodanig eene quaade ontmoetinge niet en verdiende.

Word van Velaſquez niet gunſtiglyk ontfangen.

Als nu Velaſquez eene andere Vloot aangevangen hadde te vervaardigen / en dat hy geduurigſyk berigt ontfangen had van alles wat de voorige in d'eerſte Ontdekkinge gevonden hadden / zoo waren reeds tien Schepen by-een gebragt / waar onder begreepen die van Gryalva. Om nu deeze bevolkinge naaukeuriger en met meerder grond te doen / zoo zond hy Jean de Salſedo na Hiſpaniola om daar toe verlof van de Vaders Hieronimiaanen te verzoeken / nevens eenige proeven van dingen die men van daar reeds overgebragt hadde. Hy zond insgelyks na Kaſtilje zynen Kapellaan Benito Martin, met een berigt dat zeer omſtandig van deeze Ontdekkinge handelde / nevens eenige ſtukken Gouds en andere vreemdigheden / om zyn zeggen te meer te beveſtigen / en mede om aan den Koning te verzoeken / van hem eenige gunſten en voordeelen meer / voor zyne groote en lang geoeffende dienſten te bewyzen; zulks hy nu eene bequaame gelegentheid zogt / om allerwegen waar men Ontdekkingen deed / bevolkingen te doen. Gelyk hy ondertuſſen allen vlyt aanwende om deeze tweede Vloot te vervaardigen / waar aan hy reeds twintig duizend Dukaaten te koſt gelegt hadde / zoo wilde hy daar af Baltazar Bermudez van Cuellar gebooztig / het Beſtier opdraagen / nadien hy zynen Landsgenoot was; en verzogt hem dit 't aanbaarden / zeggende / dat wat hy deſ deed hem

Velaſquez laat in Kaſtilje wegens deeze Ontdekkinge berigt geeven.

Hy verzoekt Baltazar Bermudez tot Bevelhebber eener tweede Vloot.

hem aangenaam wezen zou / en dat hy hem daar toe verkoos / vermids hy hem zeer veel agte. Maar Bermudez, die zyne gedagten hooger veste / en zig iets groots beloofde / weeg zulks van de hand / of om dat hy voorwaardens verzogt had / die Velasquez onaangenaam gevonden hadde / deg hy zig vertoornde; en gelyk hy haastig van Geest was / zoo ontzeide hy hem zyne tegenwoordigheid / met harde en stekelige woorden. Vervolgens op Verzoonen denkende / aan wien hy 't geleide deezer Vloot geeven konde / zoo bragt hy zig egter nog tot geen besluit / nademaal hy nog aan Antoni Velasquez Borrego en aan Bernard Velasquez zyne Vloedvrienden dagt. Toenmaals hadde hy'er tot s'Konings Schatbewaarder deezes Eilands / Amador de Lares, van Burgos geboortig / een listig man / dog die nog leezen nog schryven konde / alhoewel zyne voorzigtigheid en behendigheid deeze gebreeken te boven streefden of ten minsten genoegzaam voldeeden; en niet tegenstaande hy van eene laage gestalte was / zoo had hy nogtans Scherinmeester van den Groot-Bevelhebber geweest / en had zulks veele Jaaren agtervolgende in Italiën geoeffend. Ferdinand Cortes, die niet minder listig dan hy was / deed mede alles wat hy konde / om zyne vriendschap te gewinnen / wegshalven veelen gelooſden dat ze te voozen zulks gezamentlyk bestendig hadden / en dat deeze over-eenkomst was ten dien opzigte gemaakt / op dat ze onder hun beiden verdeelen zouden / wat Cortes op zynen Togt gewon. 1518

Die zulks afslaat.

Gelyk Diego Velasquez, met Amador de Larez als 's Konings Amptenaaren wegens de zaaken der Vloot / en andere bezigheden het bestier deg Eilands / gemeenzaam omging / zoo hield hy by hem aan / geholpen door den Geheimschryver Andries de Duero die insgelyks eenen vriend van Cortes was / om dit Ampt aan Ferdinand Cortes te geeven. Gelyk nu Velasquez Amador de Larez zeer wel kende / zoo leefde hy ook met hem in goet verstand en agtinge. Dog als die geenen die gemee-

1518. nelyk raad geevers zyn / in geloove by die geenen die den raad ontfangt / worden aangenomen / en als zy'er dikmaals op d'eene of andere wyze belang in vinden / zoo beſtieren ze het beſluit der zaaken ten einde als zy wenſchen / gelyk de ppl die na 't doelwit getroffen word; dus trof ook Amador de Larez het einde / waar na hy begeerig was / nademaal Velaſquez beſloot het beſtier deezer Vloot aan Ferdinand Cortes op te draagen / waar toe hy twintig duizend dukaten te koſt gelegt hadde. En gelyk Cortes ruſtig en hoogmoedig was / en dat hy een ieder na zyne geneigtheid wiſt te handelen; waar by quam dat hy het ampt van Onder-Bevelhebber reeds gehandhaafd had / zulks veel ten zynen voorneemen begunſtigde / en wiſt ook zeer wel door zyne geſchiktheid zig aangenaam te maaken / en by de Soldaaten hen te doen agten / die beſteld waren om deezen togt en d'ontdekkinge te doen verzellen / waar over hy verzoekter was / die niet gewilliglyk en geſchiede / dan onder de hoope van Rykdommen te verkrygen. Zulks dan dat hy met twee duizend Kaſtiliaanen zig gereed te vertrekken vond / en niet met vier duizend gelyk eenigen melden. Hy begon zig dus in ſtaat te ſtellen / en bzeedelyke verſpillingen te doen / willende zig als eenen Bevelhebber / in eene zoo gewigtige onderneeminge als deeze was / doen zien.

Velaſquez beſluit het beſtier deezer Vloot aan Ferdinand Cortes op te draagen.

Raakende deeze geſcheften / konnen we te deezer plaatze niet verſwygen / dat Franciſcus Lopes de Gomara, Kapellaan van deezen Cortes, toen hy na Kaſtilje overſtak / al te eenzydige verhaalingen doet; die ons verpligten na waarheid te zeggen wat zig toedzoeg / en hoe Cortes zig in alles bevaardigde / om zyne onderneeminge te volbzengen / en wat men daar toe weeten moet; alzoo de berugtheid van d' ontdekkinge deezes Lands / en de Rykdommen van Jukatan zeer groot was. Het was dan zulks / dat Franciſcus de Garay die 't Eiland Jamaica beſtierde / beſloot Diego de Camargo in deeze ontdekkinge af te vaardigen / en zulks met een of twee Scheepen / om het Landſchap Panuco kundig te worden / van waar

Beſluit van Franciſcus de Garay om Diego de Camargo ter ontdekking te zenden.

waar Gryalva tot op honderd mylen weder na Florida keerde; en zig zelven deeze ontdekkingen toeeigenende / deed hy na Kastilje zenden / om den Koning te smeeken / van hem met dit bestier te doen begiftigen / zig aanbiedende om'er eene bevolkinge te doen / en ten zynen kosten deeze Landschappen te bemagtigen. Hy verzogt'er ook den Tytel van Landvoogd van / nevens een zeker getal van mylen Lands te mogen bezitten / met het Regtsgebied / en nog andere gunsten; en in 't volgende Jaar van 1519. wierden hem'er de Lastbrieven van uit Barcelona toe gezonden / alwaar ze waren vervaardigt geworden. Als nu ter zelver tyde den Priester Benito Martin voor Diego Velasquez by den Bisschop van Burgos bewerkte / dat hy voor Bisschop van Cuba, eenen Geestelyken van St. Dominicus Order benoemde / die Jean Garces geheeten / en zynen Biegtvader was / insgelyks eenen Godgeleerden en Groot Leeraar / en zoodanig de Latynsche Taale kundig / dat Antoni de Lebrixa die zynen Meester was geweest / zeide / dat hy om de zelve grondig te verstaan / zig veel bevlytigd hadde en meer dan eenig Geestelyke. En gelyk Benito Martin zeer wel ontfangen wierd / wegens de tydinge die hy van d'Ontdekkinge bragt / en van de tydommen / door proeven die hy daar van vertoonde / om de zaaken waar van hy handelde / te bevoordeelen; zeide hy dat het Land zoo men ontdekt had / aan geene zyde van Cuba gelegen / een Eiland was / en verzogt dat men hem van dit Eiland d'Abdye wilde geven / dat van geene mindere aangelegentheid dan Nieuw-Spanje was / dat d'Indiaanen Culua noemden: dat hem dan bewilligd wierd / en met Jean Garces het Bisdom van Cuba, tegens dit van Cozumel of St. Maria de los Bemedios, veranderd hebbende / vonden zy zig beiden bedroogen / nademaal dat Cozumel, als geagt wordende eene zaak van groote aangelegentheid te wezen / niet was wat men gedagt hadde / en Culua dat men weinig agtende was / wierd zeer uitneemende gevonden. Waar over dan groote ver-

1518.

Jean Garces voor Bisschop van Cuba benoemd.

1518. verſchillen ontſtonden / die bevreedigd wierden; geevende het Biſdom van Tlaskala aan Jean Garces, en eene zekere vergeldinge aan Benito Martin.

Zoo draa nu Benito Martin van Cuba met de proefſtukken vertrokken was / gelyk wy gezegt hebben / verbeeldende zig Diego Velaſquez om te ligter ten einde van zyne eiſſchinge te komen / dat het noodig was van iemand anders aan 't Hof te zenden; deg zond hy dan Gonzalo de Guzman af van Portillo geboortig / met laſt zig by Panfilio de Narvaez te voegen / om gezamentlyk van deeze zaaken en van zyne boozneemens te handelen. Hunne aanteekeningen gegeeven hebbende / gelyk den Biſſchop van Burgos door de dood van den Groot-Kanzelier / met hulpe van Cabos, in deeze geſcheften gekomen / en dat hy reeds in den Raad van Indien als Boozzitter was / zoo begunſtigde hy Diego Velaſquez, 't zy om te vertoonen dat hy een goed Dienaar van den Koning was / hebbende eenen uitvinder van zoo groote Ontdekkinge geweeſt / of om dat men 't hield / dat hy van booz-neemen was / om hem in huwelyk met Mevrouwe Mayor de Fonſeca zyne Nigte te begeeven; ingelyks ook dat Velaſquez veele vrienden had / zoo bewilligde men hem deeze volgende afdeelingen.

Gonzalo de Guzman door Velaſquez aan 't Hof gezonden.

Verdrag des Konings aan Velaſquez.

„ Eerſtelyk gaf men hem verlof van op zyne koſ-
„ ten 't ontdekken / eenig Eiland of vaſt Land / wel-
„ ke het wezen mogt / als dus verre nog niet heb-
„ bende ontdekt geweeſt / indien zulks niet onder de
„ Landſcheidinge deg Konings van Portugaal te
„ vallen quam; dat hy zoodanige Landen als Be-
„ velhebber / booz den Koning bemagtigen kon / en
„ ze doen onder zyne beheerſchinge onderwerpe-
„ lyk zyn / onder boozwaarde van d'aanbeveelingen
„ die hem wegens het goed onthaal / de bevree-
„ diginge en bekeeringe der Indiaanen / zoude ge-
„ geeven wozden; dat men hem den tytel van Land-
„ voogd booz zyn gantſche leven gaf / van de Lan-
„ den die hy ontdekt hadde / en ten zynen koſten ont-
„ dekken zoude; dat hy het vyftiende gedeelte / van
„ alle de boozdeelen die men in alle deeze Landen

* Begiftigt hem met den Tytel van Landvoogd.

„ doen

„ doen konde / genieten zou / en zulks indiervoegen 1518.
„ als deeze die den Koning toegehoorde / en dat ge-
„ duurende zyn leeven / en van zyn erfgenaam; dat
„ hy bevolkt en bevredigt hebben de Eilanden /
„ en den handel in eene gelyk hy wenschte vast ge-
„ stelt / hy het twintigde gedeelte van alle inkom-
„ sten en voordeelen zou hebben die den Koning kon-
„ den toegebragt worden / in welker wyze dat ook
„ weezen mogt / en zulks geduurigelyk / voor hem
„ en zyne Erven; dat alle de Pakkaadje / Wape-
„ nen / en Leeftogt die uit Kastilje derwaards gaan-
„ de verschaft wierden / geene regten geduurende
„ zyn leeven betaalen zouden; dat men hem zekere
„ voorraad van Hout / Cazabi en Varkens ver-
„ strekte / die de Koning in de Havana had / om ter
„ deezer ontdekkinge gebruikt te worden; dat men
„ hem drie honderd duizend Maravedis ten onder-
„ houd in de voorzeide Landen zou overwyzen;
„ dat men hem het afvalzel en den afval der Goud-
„ smeltinge ten gifte gaf; dat de sterktens die in deeze
„ gemelde Landen zouden noodig te maaken zyn /
„ men ten aanzien van zyne dienſten / om door
„ hem in de zelven Onder-Bevelhebbers als noodig
„ voordeelde aan te stellen aan hem zou laaten / om
„ ze te houden in zynen naame voor den Koning;
„ Dat men de Paus om eene Bulle zou smeeken Bulle voor die in d'Ontdekkingen sneuvelen verzogt.
„ voor de Kastiliaanen / die in deeze Ontdekkinge
„ quamen te sterven / op dat ze van schuld en straf-
„ fe vry geagt wierden; dat die deeze plaatzen be-
„ volken zouden / van alle het Goud dat ze uit de
„ Mynen magtig zouden worden / niet dan het
„ tiendendeel geduurende de twee eerste Jaaren be-
„ taalen zouden / en het derde Jaar / het negende
„ deel / tot men dus vervolgens tot het vyfde ko-
„ men zou; dat die geenen die de bevolkinge dee-
„ den in zes Jaaren van het Tout dat ze verbee-
„ zigden / niets betaalen zouden / waldien het van
„ wegen den Koning niet vastgesteld was; dat in
„ ieder Schip dat ter deezer Scheeps-togt verzon-
„ den wierd / de Koning hen gelaste van'er eenen
„ Priester in te voeren / om de Mis te doen / en

„ zulks

1518. „ zulks ten koste der Koninglyke regten; dat hem „ insgelyks de Koning van Geneefs-heeren / kund- „ mengers en Wondheelders voorzien zou; dat „ men hem koeltig Buurroers van omtrent vyf- „ tig ponden ſwaarte verſtrekte; dat hy gedu- „ rende tien Jaaren / koopmanſchappen / leeftogt „ en andere benoodigtheden / zonder eenige regten „ te betaalen / overvoeren kon; dat hy van 't Ei- „ land Hiſpaniola en andere Eilanden / zoo veel „ volks vervoeren kon als'er wilden met hem gaan / „ zoo wanneer het de Stadt niet benadeelde; dat „ de Koning gezind was hem te zullen na zyne „ waarde vergeldinge doen / als een getrouwen „ Dienaar / hem beloovende om ter uitvoeringe al- „ le deeze boven gemelde zaken werkſtellig te ma- „ ken; gelyk'erwyls als hy van zynen 't wegen be- „ loofde de aanbeveelingen 't agtervolgen / als hem „ wegens het goed onthaal en de beleeringe der „ Indiaanen gegeeven waren / waarmede ze tot „ de Vreede wierden aangenoopt. Deeze Verdrag- punten waren den dertienden van November des tegenwoordigen Jaars te Barcelona gemaakt. In welker tyd Ferdinand Cortes zig ten vertrek ver- vaardigde / nadien de Vloot van Velaſquez ſleegs vyf dagen overig had dat ze 't zeil ging.

Gelyk nu Cortes voor Algemeen-Bevelhebber deezer Vloot benoemd was / zoo waaren eenige daar over zeer verheugd / anderen wederom niet / en Velaſquez quam dagelyks aan de Haven / die naby gelegen was met Cortes verzelt / nevens alle die van de Stadt om de Schepen te bezien / en om ze te verzorgen van alles wat noodig was. Op zekeren dag nu quam'er eenen Stoknar / Franciſquillo genoemt / die Velaſquez veeltyds by zig hield / voor hem heen geloopen / die zig tot hem wendende / zeide: Gedenk myn Heere wat gy doed, op dat wy niet na Cortes ter jagt gaan! Velaſquez hier over lagchende / zeide tot Cortes: Hoor eens Confrater wat deezen gekken Franciſquillo zegt. Cortes antwoordde / (veinzende als of hy van iets anders ſprak / hoewel hy 't wel verſtaan had /)

Schimpre- denen van eenen Gek tegens Ve- laſquez.

Wat,

Wat, Heere? Velaſquez verbolgde hy; Hy zegt, dat wy na u ter jagt moeten gaan. Waar op Cortes antwoorde: Denk niet aan 't geene hy u zegt, want hy is een Nar. Midlerwyl lagten ze beide / en dreeven den ſpot met het geene deezen Gek gezegt had; en nogtans liet zyne voorzegginge niet na van eenige onruſt in 't herte van Velaſquez te verwekken / als mede in zyne vrienden / die zulks tot dus verre niet in agt genomen hadden. Maar van toen af ſpraaken ze hem desaangaande / en zeiden hem: Dat deezen Nar de groote misſlag dien hy beging, voorzag, van zig op *Cortes* wegens eene zoo groote en van aanbelang zynde onderneeminge te vertrouwen, waar aan hy nieuwlyx zyne eere en goederen te koſten leide, en dat het eene ontwyfelbaare zaake was, dat *Cortes* zig na zyne gewoone liſtplegingen tegens hem zou aankanten. Op deeze wyze deeden ze hem gedenken wat hy in Baracoa beraadſlaagd hadde / en nog andere zaaken / voor zoo veel ze ze konden bybrengen om hem tot eenig ander beſluit te noodzaaken. Velaſquez zig met ernſt te binnen brengende wat ze hem ſchynbaarlyk toevoegden / en wat men na maate van voorzigtigheid konde in bedenken neemen / zoo beſloot hy om Cortes dit ampt weder 't ontneemen / op dat hy zig al deeze onruſt onttrok. Hoe nu Ferdinand Cortes zig de Orders en toeleg van Velaſquez ontſloeg / en in deſſelfs weerwil / zoo verre meeſter van 't ſpel maakte / dat hy egter als Bevelhebber van de Vloot / de voorgenome Togt ondernam / zal aan de uitgang zyner bedryven doen zien / dat ze waarlyk groot en dapper genoeg van belang zyn / om 'er (gelyk wy voorhebben /) een byzonder Verhaal aan te beſteden.

1518.

Velaſquez beſluit het Bevelhebberſchap der Vloot Cortes weder af handig te maken.

RE-

REGISTER.

A.

Aapen en Meerkatten die een yſſelyk geſchreeuw maaken en op de boomen klimmende, fel met ſteenen gooien. 56

Acla een aangebouwde ſtadt, naby Darien en Careta, waar van zoo genoemd 57. Is gebouwd ter plaatze daar twee gebroeders uit heerſchzugt, een groote Veldſlag gedaan hadden. 57

Afgod-beelden van gedrogtelyke gedaanten in de Gebede-huizen by d'Inwoonders van Kaap Cotoche gevonden. 6

Afgoden door een Soldaat van Gryalva van omhangende Cieraden berooſd. 87

Alonzo Gonzales (een Prieſter,) ontrooft d'Indiaanze Gebedehuizen aan Kaap Cotoche van hun Afgodbeelden en Heiligdommen. 6,14

Ammiraal Kolumbus zaaken aan 't Hof van Kaſtilje agtervolgd. 77

B.

Bartholomeus de las Caſas verkrygt dat'er Negers na Indiën gezonden worden. 21

Bede-huizen en Afgoden van hout en ſteen gevonden. 42

Begraving en lykpligten by die van Coyba beſchreven. 61

Bergen van Nieuw Spanje met ſneeuw bedekt door Gryalva ontdekt en St. Martin genoemd. 78

Boeren en eenige Negers tot verligting der Indiaanen na Indiën gezonden. 21

C.

Careta hoedanigen landſchap niet wyd van Darien en Akla. 56, 57

Chilam Cambal, een Prieſter die van d'aankomſt der Kaſtiliaanen in Jukatan, voorzeggingen gedaan heeft. 49

Coyba met andere landſchappen in haar gelegentheid en Zeden beſchreven. 58

Comagre een landſchap ontrent de Stadt Acla, dat met meer andere gebuurlanden beſchreven word. 57

Cuſt, ziet letter K.

D.

Diego Albitez komd aan 't Eiland Baſtimentos daar hy van den Kacique zeer wel ontfangen word 54. Na Veragua vertrokken, overvâld hy een Indiaanzen Kacique die zig voor eenig goud loſt 54. Maakt zig een Kacique onderdanig 55. Komd in de haven van Nombre de Dios, en van daar weder aan 't Eiland Baſtimentos daar zyn Schip zinkt. 55

Diego Velaſquez krygt ſchryvens van Franc. Hern. de Cordua zyn aankomſt in d'Havana en zyne ontdekkingen, en verwonderd zig over d'Indiaanze Jongelingen aan Kaap Cotoche gevangen en d'Afgoden door Alonzo Gonſalez uit d'Indiaanze gebedehuizen gehaald 14. Laat van Cuba nieuwe ontdekkingen doen na Jukatan 3, 4. Den zelven in zyn ſtrenge hoedanigheden beſchreven 83. Laat op Gryalvaas aankomſt een andere Vloot uitruſten en doed berigt van d'ontdekkingen aan 't hof van Kaſtilje 88. Beſluit het beſtuur van de zelve Vloot aan Fer-

Ferdinand Cortes op te dragen 90. Zend Gonzalo de Guzman af om over de verdere ontdekkingen van Nieuw Spanje en Mexico te handelen 92. Word van een Schalknar yts wegens Cortes verheffing onder de neus gewreven 94. Leid toe om Cortes 't Bevelhebberſchap weder afhandig te maken. 95
Dominikaanen en Franciſcaaner Geeſtelyke, veſtigen zig aan 't vaſte land. 67
Doodvonnis over Vaſco Nunez ter uitvoeringe gebragt. 32
Dooden hoe by d'inwoonders van Coyba en Cuaba behandeld. 61
Dorſt te lang geleden doed een Kaſtiliaan zig dood drinken. 13

E.

Eſcoria hoedanigen landſchap ryk van Zoutpannen. 64
Eſpinoſa weigerd aan Pedrarias het doodvonnis over Vaſco Nunez uit te ſpreken 30. Word door die van Darien tot Bevelhebber begeerd 47. Bekomd een groot deel van 't goud dat Badajos verlooren had 49. Word gelaſt verder ontdekkingen te doen en wat daar op volgde 52. Komd in 't Landſchap Burica aan de Kuſt van Nicaragua gelegen, welk landſchap beſchreven word 63
Keerd weder na Panama en komd in 't landſchap Nata, daar eenige ontmoetingen heeft. 64
Eiland St. Jean de Vlua hoe aan dien naam gekomen. 82

F.

Franciſcus Hernandez de Cordua onderneemd een Togt tier ontdekking na Jukatan 3, 4. Vertrekt van St. Jago, komd aan Kaap St. Antoni en word van een ſtorm beloopen 4. Ontdekt land aan Kaap Cotoche en word van d'inwoonders zeer wel onthaald 5, 6. Dog naderhand door eenen Kacique dapper aangevogten 6. Komd aan Kaap St. Lazaro, naderhand Campeche genoemd 7. Vind aan de kuſt van Campeche Kruisteekenen van bloed in zekere Afgodize Tempels 7, 8. Land na eenige dagen ſtorm, ontrent zeker Gehugte Pontochan, daar hem d'Indiaanen heftig aanvallen, word jammerlyk gewond, en verlieſt veel van zyn volk 9. Zyn volk word ziek door drinken van brak water 11. En verbrand zyn kleenſte Schip by gebrek aan gezonde manſchap 11. Zyn koers na Cuba vervolgende, ontdekt Florida; en aan land om water uitgezonden hebbende, worden van d'Indiaanen weder na boord gejaagd 12. Miſt aan Florida een van zyn makkers die d'Indiaanen levend geknapt hadden 13. Komd na veel zukkeling in de Havana ten anker en geeft aan Diego Velaſquez berigt van zyn toeſtand en ontdekking 14. Sterft tien dagen na 't afzenden van zynen brief. 14
Franciſcus Liſaur, Rekenmeeſter van St. Jean gevangen genomen. 70
Franciſcus Pizarrus door Pedrarias afgezonden om Vaſco Nunez in verzekering te nemen. 27
Ferdinand Cortes tot Bevelhebber der Vloot benoemd, maakt zig reisvaardig 94. Gedraagt zig

liſtig en polityk tegen Velaſquez. 95
Ferdinand Magellanes uit Portugaal in Kaſtilje gekomen, bied zig by den Koning aan om de Moluccos te bezoeken 19,20. Doed voorſlagen en verzekering van zekere Straat te ontdekken 20. In Kaſtilje geagt gevaar van zyn leven te loopen. 24

G.

Gebede-huizen vol van Afgoden in 't land van Kaap Cotoche gevonden. 6
God der Eilanders op Cozumel in Jukatan, in de gedaante van een groot Kruis aangebeden. 38,39
Golf Los LARGATOS, van wegen de menigte Hagediſſen zoo genoemd. 11
Gom Copal in menigte in zekere Tempel gevonden om te wierooken. 86
Goud en diergelyke Mynſtoffen in Jukatan niet gevonden. 15
Gryalva, ziet Jean de Gryalva.

H.

Hieronimiaanze Geeſtelyken gelaſt weder na Kaſtilje te keeren 24. Doen veel arbeid om d'Indiaanen met de Kaſtiliaanen wel te doen zamen leven 32, 33. Krygen verlof van den Koning om weder na Kaſtilje te keeren. 77
Houwelyken hoe by die van Coyba gemaakt en hoedanig de getrouwde en ongetrouwde Wyven te zamen leven. 59
Huizen van kalk en ſteen by d'inwoonders van Kaap Cotoche gevonden. 6,7

J.

Jagt die zeer vreemd door Vier en Rook geſchied. 62
Jean Garces tot Biſſchop van Cuba benoemd. 91
Jean de Gryalva agtervolgd de ongelukkige Togt van Franciſcus Hernandez de Cordua na Jukatan tot in Nieuw-Spanje. 35 Komd aan Kaap St. Antoni en ontdekt het Eiland COZUMEL, dat hy St. Cruz noemd 37. Ontmoet een jong vrouwmenſch op 't Eiland Cozumel dat hem veel onderrigt doed 37. Heeft vreemde ontmoetingen aldaar en vind veelerley voorraad 38. Ziet langs de kuſten veele ſchoone gebouwen en Toorens van ſteen en land aan 't Gehugte Pontochan 40. Het landen aan den Oever van Pontonchan wederſtaan, word met veel van zyn volk gequetſt 41. Komd na dat gevegt in een Zeeboezem, die ze Boka de Terminos noemden, daar ze veel wild, Bedehuizen en Afgoden vinden 42. Ontdekt de Rivier Tabaſco, door hem Gryalva genoemd 42. Heeft aldaar zeldzame wedervaringen met d'Indiaanen en geniet goet onthaal 43. Word van den Kacique Tabaſco in zyn ſchip bezogt 45. Van den zelven Kacique in een goude wapenruſting geſtoken 46. Doed aan den Kacique Tabaſco een aangenaam geſchenk, en ontfangd groote vergelding 46. Vervolgd zyn ontdekking tot in Nieuw-Spanje 78. Zien de met ſneeuw bedekte Bergen aldaar, en komen aan de Rivieren Alvarado en Bannieres 79. Word door geſchenken van Motezuma aange-

gezogt en neemd als Ontdekker bezit van Nieuw-Spanje 80. Ontdekt een ander Eiland dat hy de naam van Iſla Verde geeft 81. Heeft verſcheide ontmoetinge aan zommige Eilanden met Afgodize Prieſters 81. Ziet vyf menſchen onder d'Indiaanen, aan hunne Afgoden offeren en ſlagten 81. Handeld hier en daar veel Goud in en word met zyn volk zeer van de Vliegen en Muggen geplaagt 82. Word genoodzaakt zyn verder togt in Nieuw-Spanje te ſtaken 82. Zend na Cuba om byſtand van Velaſquez te bekomen, die zulx aanſtonds bezorgd 83. De orders van Velaſquez opvolgende, agtervolgde hy zyn Togt, ontdekt't gebergte Tuſtla, en komd aan 't landſchap Panuco 84. Loopt aldaar in de Rivier Cancas, daar hem d'Indiaanen een Schip meenen afhandig te maken 85. In verſcheide Rivieren geloopen, word van d'Indiaaneg met kopere bylen bedroogen 86. Komd met zyn Vloot na veel avondtuuren weder aan Cuba te land 87. Door Velaſquez na St. Jago ontboden, word'er niet zeer minnelyk ontfangen. 88

Jean de Quevedo Biſſchop van Darien, beſluit na Kaſtilje te keeren om verſlag van Pedrarias beſtier te doen 48. Indiaanen aan de kuſt van Florida van ongemeene grootte ontmoet 12.

Indiaanen van Jukatan ondervragen de Kaſtiliaanen of ze quamen van daar de Zon ryſt 40.

Indiaanen vry leven, verſcheydentlyk overdagt, hoe tot ingetogentheid te brengen. 72

Indiaanze jongelingen in gevegt met hun tween gevangen en tot Kriſtenen gemaakt. 7

Iſla Blanca, een Eiland na by de vaſte kuſt van Nieuw--Spanje ontdekt. 80

Iſla de Sacrificios, van 't menſcheſlagten genoemd. 81

Jukatan geheel van zoete Rivieren ontbloot. 7

Jukatan waar van zoon genoemd 15. Is van Goud en mynſtoffen ontbloot 15. Word door Jean de Gryalva verder gezogt te ontdekken. 36

K.

Kacique van Tabaſco komd Jean de Gryalva aan boord bezoeken. 45

Kacique Paris, agt dagen lang met eenige andere Kaciquen in gevegt. 64

Kaciquen van Eſpinoſa verſcheiden ontmoet en bezogt op zyn wederkeeren na Panama. 64

Kaſtiliaanen aan de kuſt van Campeche door d'Indiaanen met Gom Copal gewierookt. 8

Kaſtiliaan ongemeen verdorſt, drinkt zig dood op eene reys. 13

Kaſtiliaanze vrouw van een ongeluk in 't leven behouden en van een Indiaanze Kacique bemind, van andere uit jaloersheid vermoord. 58

Kaſtiljen van een nieuwen Koning en Nederlandze Staatslieden beſtuurd 15

Katten dat hoenderdieven zyn en hunne jongen altyd in haar holle zyde medevoeren. 63

Keyſteenen bequaam tot ſlagt-

meſſen en allerhande ſny-tuigen gemaakt. 86
Kinderpokken doen den Indiaanen dikwils in getal verminderen. 70
Koning van Kaſtiljen nog jong zynde, beſtieren de Nederlandze Staatslieden alles in 't Ryk, met verzuim der Indize zaaken 16. Geeft aan den Ammiraal van Nederland het beſtier van een gedeelte der Indiën 17. Dat hy eerlang weder herroept 18. Word d'ontdekking van Jukatan bekend gemaakt 17. Gelaſt de Vaders Hironymiaanen na Kaſtiljen te komen 24. Wil dat het gezag van Pedrarias word ingetoomd 32. Doed aan eenige Bevelhebbers veel gunſtbewyzingen 68. Schryft aan Vader de las Caſas nopens 't beſtier van Indiën 71. Zend aan Velaſquez order hoe verder ontdekkingen na Nieuw Spanje en Mexico te doen 92.
Koper voor gemeen Goud den Kaſtiliaanen in de hand geſtopt 86
Krokodil verdadigd zig tegens dertig mannen. 62
Kruid wiens geplooide bladen zig door aanraken met de vinger toevouwen. 56
Kruisteekenen van bloed in zekere Afgodize Tempels gevonden. 8
Kruis by d'Indiaanen op 't Eiland Cozumel voor hunnen God des Regens gehouden 38. Waar van daar in Jukatan voor de komſte der Kaſtiliaanen geëerd. 39, 40
Kuſt van Campeche door Franciſ. Hernandez de Cordua ontdekt. 7

L.

Leeuwen en Tygers in de rotzige landſtreek tuſſen Panama en Nombre de Dios. 56
Lope de Conchillos met den Groot Kanzelier van Spanje overhoop. 16
Lope de Soſa tot Gezaghebber over Darien verkozen. 23

M.

Magellanes, zie Ferdinandes letter F.
Manvolk in 't landſchap Careta hoe hun ſchaamdeelen in Zeehoorens dragen. 57
Meeſters die voorgeven ten dienſt des volx met de Duivel te raadplegen. 59
Menſchen opoffering door ſlaging op d'Eilanden aan de kuſt van Nieuw Spanje, gemeen. 81, 82
Meſſen van keiſteenen tot Offermeſſen gebruikt. 86, 87
Mexikaans Bevelhebber bewyſt aan Jean de Gryalva veel vermaak. 80
Motezuma Koning van Mexico, krygt berigt dat Gryalva de kuſt bezeilde. 79

N.

Nieuw-Spanje door Jean de Gryalva ontdekt en in s'Koninx naam 't eerſte bezit van genomen. 80
Nombre de Dios wanneer eerſt te regt tot een bequame Haven geworden. 55

O.

Offerhanden van vyf menſchen by de Indiaanen op zeker Eiland omtrent Nieuw Spanjen gedaan. 81
Oorlog tuſſen twee gebroeders om d'heerſchappye in 't landſchap Ca-

Careta gevoerd. 57

P.

Panama door Pedrarias eerſtmaal op een ongezonde plaats gebouwd. 51
Paris een landſchap dat in zyn vrugtbaarheid en hoedanigheden beſchreven word. 65
Pedrarias Davila leid toe om Vaſco Nunez by de kop te vatten 26. Doed Vaſco Nunez gevangen nemen, en ſpreekt hem daar over minlyk aan 28. Doed het Doodvonnis over Vaſco Nunez opmaken dat Eſpinoza weigerd uit te ſpreken 30. Volhard in 't zelve dood-Vonnis en in dat van zyn medegenooten 31. Zyn gezag door den Koning gelaſt te beſnoeyen 32. Is miſnoegd dat het volk van Darien Eſpinoſa tot hun Kapitein begeeren 47. Doed een Gehugte ter af en aantogt aan de Zuid-Zee bouwen 48. Tragt bevolkingen aan de Zuid-Zee te doen 49-51. Doed de Stadt Panama ſtigten ter plaatze daar de grond zeer ongezond was 51. Heeft een quaad oog op Lope de Soſa en tragt weder na Kaſtilje te keeren 52. Dat wederſproken word 53
Profeet Chilam Cambal wat hy van de aankomſt der Kaſtiliaanen in Jukatan voorſpeld heeft. 39, 40

R.

Rodrigo de Figueroa begunſtigd om d'Indiaanen in byzondere Gehugten te doen woonen 71. Krygt eenige andere orders om d'Indiaanen te beſtieren. 73

S.

Staaten van Nederland beſtuuren 't Ryk des jongen Konings van Kaſtilje met verzuim der Weſt-Indize zaken. 15, 16

T.

Tempelen en Bede-huizen met veele Afgoden op 't Eiland Cozumel gevonden 38.
Tooren van Doodshoofden opgeregt. 65
Tooveraars en meeſters die voor 't volk met de Duivel voorgeeven te ſpreken in 't Landſchap Coyba. 60

V.

Vader de las Caſas troond zig de gunſt des Groot-Kanzelier op zye 16. Verkrygt dat 'er Negers en eenige Boeren tot verligting der Indiaanen na Indiën worden overgevoerd 21. Werft Boeren om na Indiën te zenden. 25
Vaſco Nunez van een Sterrekyker een quaad lot voorſpeld 27. Komd op bevel van Pedrarias hem bezoeken 27. En word gevangen gezet 28. Verantwoord zig te vergeefs aan Pedrarias met een deftige reden 29. Ter uitvoering van zyn ſtraf-vonnis geleid, verantwoord zig voor 't volk 30. Met eenige zyner medegenooten het hoofd afgeſlagen 31. Zyn dood vald veele zeer ſmertelyk. 31
Veertig duizend menſchen in Panama in agt-en twintig jaaren door d'ongezonde lugt geſtorven. 51
Verkens in 't landſchap Burica met Netten gevangen van zeker

kruid gebreid. 63
Vry leven der Indiaanen, tuſſen Vader de las Caſas en andere heftig betwiſt. 72

W.

Weg gemaakt tuſſen Panama en Nombre de Dios en waar toe. 56

Z.

Zoutpannen ongemeen ſchoon in 't landſchap Eſcoria gevonden. 64
Zout water verergerd de wonden der gequetſte Kaſtiliaanen. 10

EYNDE

Berigt voor den Boekbinder om de Figuren te plaatzen.
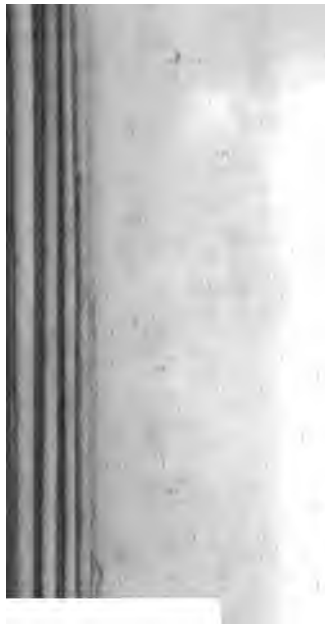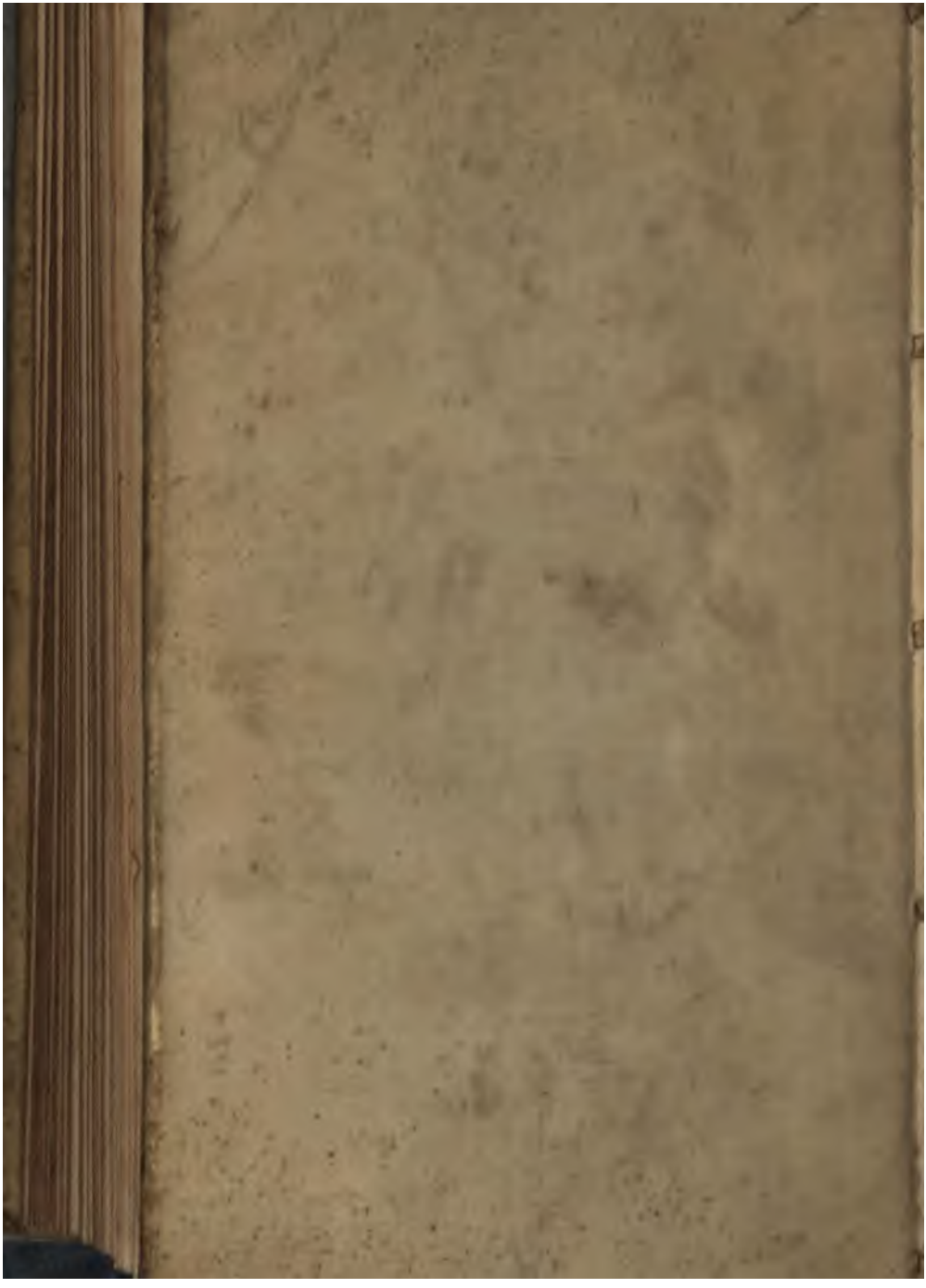
Figuur { M. 1. / M. 2. / M. 3. } tegen Pagina { 31. / 61. / 81. }